

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM.

II. RÁKÓCZI FERENCZ
LEVÉLTÁRA,

BEL- ÉS KÜLFÖLDI IRATTÁRAKBÓL BŐVÍTVE.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: HAD- ÉS BELÜGY.

SZERKESZTI

THALY KÁLMÁN,

TÖRT. BIZOTTSÁGI TAG.

I.

78 III 4

869

PESTEN,

EGGENBERGER FERDINÁND AKADÉMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

1873.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGÁNAK KIADÁSAI.

TÖRÖK-MAGYAR-KORI TÖRTÉNELMI EMLÉKEK. Első osztály: I. II. köt. Okmánytár a Hódoltság történetéhez Magyarországon Szilády Áron és Szilágyi Sándortól. I. II. köt. 1863. XXX és 458 és 480 l. 5 frt.

— — — III.—VIII. köt. 1868—71. Török-magyar-kori Állam-Okmánytár, szerk. és jegyzetekkel ellátták Szilády Áron és Szilágyi Sándor. I.—VI. k. 1868—71. Külön mindenik kötet 3 frt.

M. TÖRTÉNELMI TÁR. I. köt. X és 266 l. egy pecsétmással 2 frt 10 kr.

— — — II. köt. 215 l. száz pecsétmással 2 frt 10 kr.

— — — III. köt. 264 l. egy címerrajzzal 1 frt 40 kr.

— — — IV. köt. 260 l. 2 frt 40 kr.

— — — V. köt. 231 l. 1 frt 40 kr.

— — — VI. köt. 264 l. egy pecsétrajzzal 1 frt 60 kr.

— — — VII. köt. 266 l. 1 frt 60 kr.

— — — VIII. köt. 259 l. 4 köirati táblával 1 frt 60 kr.

— — — IX. köt. 244 l. 1 frt 40 kr.

— — — X. köt. 240 l. aranybullák s okm. hasonmásaival 1 frt 60 kr.

— — — XI. köt. 240 l. 1 frt 40 kr.

— — — XII. köt. 292 l. 1 frt 70 kr.

Az egész tizenkét kötetes folyam ára együtt tizenöt forint.

MAGYAR TÖRTÉNELMI TÁR. XIII. v. Új folyam I. kötete 1868. 252 l. 1 frt 40 kr.

— — — XIV. v. „ II. kötete 1869. 282 l. 1 frt 80 kr.

— — — XV. v. „ III. kötete 1871. 265 l. 1 frt 50 kr.

— — — XVI. v. „ IV. kötete 1871. 268 l. 1 frt 50 kr.

— — — XVII. v. „ V. kötete 1871. XII és 270 l. 1 frt 50 kr.

— — — XVIII. v. „ VI. kötete 1871. X és 273 l. 1 frt 50 kr.

MAGYAR LEVELES TÁR. I. köt.: Négy száz magyar levél 1504—1560. Szalay Ágostontól. XX és 432 l. kilencz köiratu hasonmásos táblával 4 frt.

FEJÉR GYÖRGY MAGYARORSZÁGI OKMÁNYTÁRÁNAK betürendű tárgymutatója Czinár Mórtól. XVI és 519 l. 3 frt.

ÉVMUTATÓ Fejér György Okmánytárához. Knauz Nándor által. 44 l. 40 kr.

HUNYADIAK KORA MAGYARORSZÁGON Gr. Teleki Józseftől, I.—V., VI: 1. és X.—XII. köt. Mindenik kötet ára 3 frt 65 kr. — (VI. köt. 2. része sajtó alatt.)

MAGYARORSZÁG HELYRAJZI TÖRTÉNETE, fő tekintettel az egyházi intézetekre vagyis a nevezetesebb városok, helységek, azokban létezett egyházi intézetek, püspökmegyék szerint rendezve. Rupp Jakabtól. Első kötet két darabban. Az esztergami egyháztartomány a hozzá tartozó püspökmegyékkel együtt, XVIII és 807 l. 5 frt.

BUDA-PEST és környékének helyrajzi története, Rupp Jakabtól. Két térképpel. 306 l. 2 frt.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA. Magyar Történelmi Emlékek, egy-egy kötet ára 3 frt 15 kr. kivévn a következőket: I. osztály, XI. XVII. köt. (Árpád-kori Okmánytár, VI. és IX. k.) II. oszt. XII. k. (Brutus I.), és XVI. köt. (Forgách) 4—4 frt. — XV. k. (Tököly, Nagy Ivántól) 4 frt 50 kr. — XVIII. köt. Tököly, Tormától) 1 frt 20 kr. — **E nagy gyűjtemény tartalmát l. a boríték következő lapjain.**

II. RÁKÓCZI FERENCZ

LEVÉLTÁRA.

HAD- ÉS BELÜGY.

I.

ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

LEVÉLTÁRA.

BEL- ÉS KÜLFÖLDI IRATTÁRAKBOL BŐVÍTVE.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

TÖRTÉNELMI BIZOTTSÁGA.

ELSŐ OSZTÁLY: HAD- ÉS BELÜGY.

SZERKESZTI

THALY KÁLMÁN.

BIZOTTSÁGI TAG

I.

PESTEN,

EGGENBERGER FERDINÁND AKADÉMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

1873.

528

II. RÁKÓCZI FERENCZ

FEJEDELEM

9
2

LEVELESKÖNYVEI,

LEVÉLTÁRÁNAK EGYKORÚ LAJSTROMAIVAL.

1703 1712.

KÖZLI

THALY KÁLMÁN,

AKAD. L. TAG.

ELSŐ KÖTET.

(1703 — 1706.)

0836
852
M.V.
1708.

PESTEN,

EGGENBERGER FERDINÁND AKADÉMIAI KÖNYVÁRUSNÁL.

1873.

ELŐSZÓ.

A magyar tudományos Akadémia történelmi bizottsága II. Rákóczi Ferencz fejedelem hadi és politikai levéltárát megismervén, és annak a hazai, sőt európai történelem szempontjából is kiváló fontosságáról meggyőződven, — teljesmervű lemásoltatását, s annakutána világ elé bocsátását határozá el, a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-örökösök ez idő szerinti seniorának, *gróf Erdődy István* úr ö mlgának hazafias készséggel megadott engedélye folytán.

Az első szállitmányt e levéltár okmányaiból még holdogúlt *Szalay László* hozta volt Pestre, 1864. tavaszán; de alighogy rendezését megkezdette volna: a hazai tudomány pótolhatlan veszteségére, néhány hó múlva sírba szállt. A két láda irományt ekkor *Csengery Antal* r. tag, jelenlegi másodelnök úr vette át, és saját felügyelete alatt másoltatta; azonban a történelmi bizottság e célra fordítható akkori csekélyebb pénzereje mellett, hat év kellett, míg e nagy tömegű s mindenféle nyelvű régi irat lemásoltatott. 1870-ben az eredeti irományok visszaszolgáltatásával s a másoltatások folytatásával az Akadémia alólirottat bízta meg, ki is még négy láda okmányt válogatott össze és hozott Pestre, s a most már nagyobb mérvű javadalmozás segélyével ezeknek, és velők a

főntnevezett egész levéltárnak lemásoltatását 1872. május haváig befejezhető.

A bizottság e közben elhatározá, hogy e nagyfontosságú történelmi források kiadását mielőbb megindítja, egy önálló *Rákóczi Tár*-ban, melynek első osztálya a *had- és belügyi*, s második osztálya a *diplomatiai* actákat foglalandja magában, — a mennyire szükségesnek mutatkozik, más levéltárakból is bővítve. Az *első osztály* szerkesztésével és közrebocsátásával a t. bizottság által alólirott tiszteltetett meg.

Igy jött létre ezen vállalat, s illetőleg a jelen kötet, melynek mielőtt tartalmát s a szerkesztésben általam követett és követendő rendszert legalább bevezetőleg érinteném, — szükségesnek tartom magáról a levéltárról megemlékezni.

Hogy e helyütt a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárnak *tüzetes ismertetését* adjam, két okból is fölöslegesnek tartom. Először, mert azt már 1867-ben a m. tud. Akadémia martius 18-iki ülésén előadott értekezésemmel, („Értekezések a történettudományi osztály köréből.” Kiadja a m. t. Akadémia, III-ik füzet, 23—39. l.) s később, 1870-ben, még bővebben tettem. („Thaly Kálmán jelentése a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárról,” *Századok*, 1870-iki évfolyam 581—604. l.) Az érdeklődőket tehát e két rendbeli, s kivált utóbb említett, közkézen forgó munkánra utalom, melyekből, mint hiszem, kellő tájékozást meríthet kiki. De másodszor, fölösleges lenne itt a bővebb ismertetés már azért is, minthogy e kötetek idővel az egész archivumot tartalmazandják, — és így magok fognak legjobban szólni.

A részletes ismertetés helyett azonban, igenis, szükségesnek tartom, mégeddig nem ismertetett rövid

történetét adni a Rákóczi-ház archivumának: miután ennek viszontagságai végeredményökben magának a jelen kiadványnak nemcsak tartalmára, de szerkezetére is befolyással bírtak.

A Rákóczi-ház levéltára két főrészből állott. Először a család és vele rokon nemzetségek roppant terjedelmű birtokaira, jogaira és javadalmaira, s a családtagok által viselt méltóságokra vonatkozó okmányok- és diplomákból, — s másodszor Rákóczi Zsigmond, I. s II. Rákóczi György, I. s II. Rákóczi Ferencz, és Thököly Imre fejedelmek, továbbá Lorántffy Zsuzsánna, Báthory Zsófia és Zrínyi Ilona fejedelemasszonyok politikai, hadi, kormányzati és közigazgatási, gazdasági, családi és magánlevelezéseiből, — diplomatiái jegyzékeket, követségi naplókat, utasításokat, leveleskönyveket, hatósági fölterjesztéseket, leltárakat, összeírásokat, táblázatos sereglétszám- és egyéb kimutatásokat stb. stb. ideértve.

Az ekkép idővel mind nagyobb terjedelművé növekedett s egyszersmind történelmileg mind fontosabbá vált levéltár, I. Rákóczi György idejétől kezdve, ennek kedves lakóvárában: Sáros-Patakon tartatott, — innét azonban, Thököly Imre idejében, hihető, 1685-ben, nagyobb biztosság okáért az erős Munkács várába vitetett. Itt biztosan volt elhelyezve: az 1686-iki kemény bombázás és a több mint két évi ostrom veszélyei nem tehettek benne semmi kárt. Elvégre azonban 1688. elején Munkács feladatván: a család méltóságaira, jószágaira s általában jogi és anyagi érdekeire vonatkozó okmányok és levelek, sőt némely — kivált I. Rákóczi Ferencz korabeli — politikai tartalmú iratok is, a kiskorú Rákóczi-árvák, II. Ferencz és Juliána, úgy édes anyjok Zrínyi Ilona

egyéb ingó jószágaival egyetemben, ládákra rakatva, Bécsbe szállíttattak, Kollonich bíbornoknak, mint az árvák gyámjának gondjai alá. A többi irományok Munkácson hagyattak-e, vagy Patakra vitettének vissza? — nincs reá adatom; de Thököly politikai levelezései, akár elkülönítve, akár pedig ezek ürügye alatt a régibb Rákócziaké is egyetemlegesen, Kassára kerültek, a kir. fiscus, vagyis közelebbről a *szepesi kamara* keze alá, ennek archivumába.

1694-ben az ifjú Rákóczi Ferencz nagykorúnak nyilváníttatván és megnősülvén, átvette urodalmi kezelését, s lakását nagyobb részint a hazába tette át. Ekkor tájban szerzé vissza Bécsből s szállíttatá ősi helyére családja archivumát is, — melyet már a következő években ismét Patak várában találunk. Kolosváry András levéltárnok hű őrizete alatt, — kivéven a Thököly-féle iratokat, melyeket az ifjú fejedelem Kassáról, természetesen, a fiscus keze alól nem kaphatott vissza.

Pataknak a fölzendült Hegyallya-vidékiek által 1697-ben lett elfoglalásakor az archivumban, úgy látszik, nem esett semmi kár. A kegyelet, melylyel a nép a Rákóczi-név iránt viseltetett, megővta.

II. Rákóczi Ferencz 1701-ben sárosi kastélyában elfogatván, mintán Lengyelországba lett menekülése után javai lefoglaltattak: nővére, Aspremontné, tiltakozásai daczára, a Rákóczi-ház összes levéltárára is rátette erőszakos kezét a korona-ügyészség, és azt Patakról Kassára hurczoltatván, béhelyezteté a kamarai archivumba.

Csak midőn Rákóczi diadalmas zászlai előtt 1704. october 1-jén Kassa is kaput tárt, — juthatott újrolag családi irományai birtokába, a jogaiban annyi-

szor sértett fejedelem. Ezeket aztán a következő év tavaszán, a Rákóczi-ház régi hű emberei, azelőtti titkárai: Vélics Zsigmond, Kéry János, sőt egykori jószágkormányzója b. Klobusiczky Ferencz által a szepesi kamara levelei közül gondosan kiválogatván, a Pataknál nagyobb biztosságot nyújtó Munkács várába viteté vissza. Később pedig, mivel e nagyműveltségű fejedelemnek levéltárára kiváló gondja volt: Klobusiczky elnöklete alatt külön commissiót nevezett ki, melynek feladata volt nemcsak a szepesi kamara, de az ország hiteles-helyeinek levéltárait is figyelmesen átkutatni, és a hol csak valami okmány találkozott, mely a Rákóczi-háznak különösen jog- és birtokügyeit érdekelte: azokat vagy eredetiben, vagy hiteles másolatban a fejedelmi levéltár számára megszerezni. Thököly Imre politikai levelezéseit is kiválasztatá ekkor a fejedelem a szepesi kamara levéltárából, és újra Munkácsra viteté, sőt a midőn Thököly Törökországban elhunyt: főtitkárát Pápay Jánost küldé el, hogy mostoha-atyjának részint a konstanczinápolyi franczia követségnél pecsét alatt őrzött, részint az ottani erdélyi háznál találtató irományait, diariumait, leveleskönyveit stb. átvegye és a hazába visszahozza.

Mindezek Munkácsra szállíttatván, igen tekintélyes, nagy levéltárrá egyesítettetek, melyhez II. Rákóczi Ferencz forradalmának immár három évi actái is soroltatnak vala. Főlevéltárnokúl a fejedelem a hű Kéry Jánost rendelé. *) Az archivum a felső-vár

*) Érdekesnek találjuk Kérynek levéltárnoki évi díjazását, Rákóczi urodalmi tisztai és cselédségének conventiós-könyvéből idecsatolni, úgy a mint az neki az 1706-ik év január 1-jétől kezdve járt: „Conventionale Officialium Munkácsiensium.— Conventio Domini

legbiztosabb helyiségeiben: száraz, szellős, bombamentes, vasajtós és vasablakos boltokban helyeztetett el, — Kéry terve szerint a magyar udvari cancellária levéltárának mintájára rendeztetvén, s nem kis költséggel és csínnal készített új, vörösfenyű-szekrényekben állíttatván föl.

A jószág- és jogügyi okmányok a politikaiak- és közigazgatásiaktól egészen el voltak különítve, sőt ez utóbbiak közül is a régibb Rákóczi fejedelmek és Thököly correspondentiái külön, — magáé az uralkodó II. Rákóczi Ferencz fejedeleméi pedig ismét külön kezeltettek. Ez utóbbiak rendezésére kiváló gond fordítottatott. Két főosztályba soroztattak: egyik képezé a belkormányzati rendes, — a másik a külügyi és titkos levéltárt. Amaz, mely leginkább kormányzati s közigazgatási actákból állott, a jószágos

Joannis Kéri, qva Archivi Registratori.

In paratis talleri centum, id est Imperiales nro. 100. Pro carne bubula floreni Hungaricales octodecim, id est fl. 18. Vini, cerevisiae dietim per justas duas, i. e. just. nro. 2. Frumenti cubuli Cassovienses vigintiquatuor, i. e. 24. Porci tres, i. e. nro 3. Agni quatuordecim, i. e. nro 14. Pisorum, lentium, prunorum, pultium, ptisannae cub. nro 1. Mellis justae decem, i. e. nro 10. Butyri justae vigintiquatuor, i. e. nro 24. Galinae centum, i. e. nro 100. Anseres viginti, i. e. nro 20. Salis lapides octo, i. e. nro 8. Aceti justae octuaginta, i. e. just. 80. Pro aromatibus floreni Hung. tres, i. e. fl. 3. Saebi librae pro candelis sexaginta, i. e. nro 60. Burendae librae nro centum, i. e. nro 100. Caulium vasa nro duo, i. e. nro 2. Avenae cubuli vigintiquinque, i. e. nro 25. Foeni orgiae qvatuor, i. e. nro 4.“ („Recens Conventionale Universorum Officialium et Servorum per Dominia Serenissimi Principis ac Domini Domini Francisci Rákóczi de Felső-Vadász etc. etc. etc. Sáros-Patak, Tokaj, Regécz, Szerencs, Ónod, Munkács, Szent-Miklós, Makovicza et Sáros constitutorum, Anno 1706-to, 1. Januarij.“ Eredeti protocollum a kir. kamara levéltára rendezetlen részében, a Rákóczi-levéltár töredékei közt, ad fasc. 629. — Kolosváry Andrásnak 1698-ban készpénzben 90. m. fr. évi fizetése volt, mint archivi conservatornak; a naturalék nem említettnek; 1706-ban pedig ép annyi, mint Kérynek, kivéven 100. tallér helyett 100. Rh. frt. (U. o.)

és ó levéltárral együtt Kéry és Kolosváry gondjaira vala bízva, — pontos lajstromokkal bírt, melyekben az okmányok számokkal jelöltettek, s darabonként külön-külön voltak beiktatva. E lajstromok időről-időre készülének, úgy a mint az udvari cancellariából vagy hadi irodából az ügyiratok csoportonként kiadattak az archivum számára. *Ezen levéltár egy részének lajstromát, — 1000. számtól 1900-ig, — mely 1706-ban készült, közöljük a jelen kötet 1—38. lapjain.*

A titkos levéltár pedig, a fejedelem főfontosságú állami, diplomatiái és hadi irományait: Rákóczi saját titkos levelezéseinek s utasításainak protocollumait és fogalmazványait, a külföldi fejedelmek, s az ezek udvarainál levő követek gyakran csupa rejtett jelentésű jegyekkel írt eredeti leveleit, értesítéseit, jegyzékeit, negociatióit, a tábornokok tudósításait s csatabulletínjeit, a hadi létszám-kimutatásokat, az ellenségtől felfogott levelezéseket, a nemes testőrség actáit, a fejedelemnek a lefolyt évek eseményeiről sajátkezűleg írt Annaleseit, nejével és nővérével való levelezését, s ezek mellett némi régibb államiratokat s Thököly Imrének is titkosabb naplóit, életiratait és Rákóczihoz írott sajátkezű leveleit, — szóval a legnevezetesebb, s a legnagyobb politikai és történelmi értékű irományokat rejtette magában. E titkos archivum maga a fejedelem főfelügyelete mellett, meghitt belső titkára *Beniczky Gáspár* közvetlen őrizete alatt állott, ki azt 1709- és folytatólag 1710-ben rendezé: de mivel a háború viharai alatt, s *egyedül*, a roppant számú leveleket, iratokat darabonként nem lajstromozhatta, irnokok segítségét pedig e legóvatosabb kezelést igénylő irományok rendezésénél megmérhetlen felelősséggel járt volna alkalmaznia, — a

rendezést Beniczky csak nagyjában, hátiratok- s számokkal jelzett fasciculusonként foganatosította, ilymódon készítvén az általunk a 38—48. lapokon közlött lajstromot is, a mely szerint ezen titkos levéltár az 1710-ik év első felében (junius 2-káig) 225 és 27, összesen tehát 252 csomagot tett, s VIII. capsulában, A, B, C, D, E, F, G betűk és „Miscellanea“ cím alatt volt elhelyezve. Ez utóbbi cím ama 27. fasciculus „különlegességet“ (VIII-ik capsula) illette, melyben a fejedelem bujdosása korabeli correspondentiák, György őseitől származó némely kiváló érdekű iratok, a már mondott Thököly-félék, Rákóczi nejének Hessen-Rheinfelsi Charlotte-Amelie-nek levelei, török és havasalföldi levelek, egy-két írott könyv és emlék-irat, s nevezetesebb curiosumok foglaltattak. (L. a 38—39. lapon.)

Ekkép osztályozva és kezeltetve állott a Rákóczi-levéltár Munkácsvárában, az eseménydús években folyton tetemesen gyarapodva, egész 1711. elejéig. Ekkor a fejedelem, midőn a salánki értekezlet után, a békealkudozások további vezetését Károlyira bízva, Nagy-Péter czár segélyét sürgetendő, személyesen ment Lengyelországba: mivel magában már rég el volt tökéelve, hogy ő, személyét illetőleg, a bécsi udvarral netalán kötendő egyességnek semminemű javával élni nem kíván, -- a csakugyan bekövetkezett ily eshetőségre előreszámítva, egyszersmind rendelkezést tőn értékesebb ingó javainak, — ide-értve nemesak családi kincstárát, de hegyaljai drága borait, és méneseit, gulyáit is — lengyelországi jószágaira, nevezetesen jaraszlai urodalmába szállíttatása iránt. S midőn a ménések és gulyák is Lengyelországba vándoroltak: hogy hagyta volna itt a gondos fejede-

lem legféltettebb kincsét, életének hív tükrét, viselt dolgainak kulcsát, legtitkosabb terveinek tárházát, — *archivumát*?! Rákóczi, háza levéltárának az 1688-iki munkácsi capitulatio után bekövetkezett viszontagságain okúlva: nem akará azt még egyszer ily hányatásnak kitenni, és pedig most annál inkább, minthogy titkos levéltárának netaláni német kézre jutása, még folyamatban levő diplomatiái negociatióit s ezekre alapított jövődöbeli terveit is fölfedendette volna. Ehhez képest kiadá a rendeletet Beniczkynek és Kérynek, hogy az archivumot csomagolják össze, s a legkönnyebb és időviszontagságok ellen legbiztosabb szállíthatás kedvéért, a csomagokat *hordókra rakatván*, vitessék Lengyelországba. Ily módon még föl sem tűnhetett az elszállítás: mivel befenekelt hordókban, borok színe alatt történt.

A roppant terjedelmű archivumnak ily elrakosgatása, képzelhető, mily súlyos munka vala; az elszállítás pedig, azon kemény téli időkben, a Beszkídek hófuvatagokkal telt szorosain át, hirtelenséggel majdnem lehetetlen. Pedig a vége felé járó fegyverszünet, s a császári hadaknak már Ungvár alá csapása, lehető gyors szállítást követelt. Veszteni való idő nem lévén: Beniczky és Kéry úgy intézkedtek — mire, hihető, szükség esetén utasítva is valának — hogy csak a titkos levéltárat, és a Rákóczi-ház méltóságaira s a Zsigmond és a két György fejedelmek legnevezetesebb politikai műveleteire (pl. a linczi békekötés, a francia és svéd negociatiók stb.) vonatkozó actákat, továbbá a jog- és birtokviszonyokat illető összes okmányokat indítják el saját felügyeletük alatt Jaraszló felé, — míg a szintén hordókra vert többi iratokat: úgymint II. Rákóczi Ferencz belkormányzati és közigazgatási

levéltárát, a régi Rákócziak családi és gazdasági, s kevésbé fontos politikai levelezéseit, úgy Thököly ily correspondentiait, — melyeknek összes száma igen nagy tömeget tett, lehordatják a munkácsi felső-vár sziklába vágott, száraz pinczéibe, hol azok lehetőleg biztosan, sőt még veszély esetére is, a boros-hordók közt elrejtve, megvárhatják a holdogabb időket.

És így történt: a főntebbi fő-fontosságú acták a hű Beniczkyvel, Kéryvel, a csikorgó kemény télben átvándoroltak a Kárpátok hóval fedett szoros útain, lengyel földre, — míg a Rákóczira nézve kevesebb fontosságú, utóbb említett irományok fasciculusai a vár pinczéibe költözének, befenekelt, elpecsételt hordókban. Csakhogy a kiválogatásnak, úgy látszik, igen hirtelenül kellett végbemenni: mert a titkos levéltárból is keveredtek némi acták, nevezetesen a fejedelem bel- és hadügyi leveleskönyveinek egyes töredékei, és némely tábornokok: ú. m. Forgách, Eszterházy Antal, Károlyi, Pekry, Bottyán, Mikes Mihály stb. kivált régibb keltű levelei közül is, a Munkácson maradt csomagok közé. Azonban az összes diplomatiái iratok, Bercsényinek úgyszólván minden levele, továbbá, a leveleskönyveknek, valamint Károlyi, Eszterházy és Forgách leveleinek is aránytalanul nagyobb része elszállíttatott, — szóval *majdnem mindaz*, a mi a titkok titkát rejté, s a minek megmentése, kivált az utóbbi évekre nézve, födolog vala. A jog- és jószágügyi okmányokból pedig épen semmi nem hagyatott itthonn.

A sors úgy akará, hogy az ekkép eleve biztos helyre vitt *titkos levéltár* lajstromának egyik példánya is Munkácson maradjon; képzelhető, mennyire bosszantá az ebben rejlő európai fontosságú diplomatiái

és politikai acták („Gallica,“ „Moscovitica,“ „Polonica,“ „Constantinopolitana,“ „Constantinopolitano-Gallica,“ „Romana,“ „Veneta,“ „Prussica,“ „Hollandica et Anglica,“ „Albanica,“ a sok külföldi követ s ügynök titkos utasításai s levelezései, stb.), *pusztá czímeinek* olvasása a jó bécsi minister urakat, midőn 1711. június 24-kén Munkácsvára is császári kézre kerülván: a pinczék szorgos átkutatásakor, az ott elrejtett régibb s kevésbbé fontos iratokkal, a Lengyelországba vándorolt diplomatico-politikai levéltárnak akkoriban megmérhetlen becsét sejtető ezen jegyzék kezeikbe jutott!

Az ekkép kettészakadt Rákóczi-archivumnak a hazában maradt része Munkácsról a kir. fiscus közegei által Kassára vitetvén, — ott ismét egyesítettett a szepesi kamara levéltárával, és bár a java rész hiányzott belőle, — a mi megvolt, igen nagy tilalom alatt őriztetett. Az oly gondos figyelemmel kutató, sokérdemű történetbúvár Senkviczi *Kolinovics Gábor*, midőn a Rákóczi-korról irandott főmunkájához 1720. után az adatokat az országban sok felé nyomozta, — valahogy szelet fogott a munkácsi leletről, s hihetően bizalmas ismerősei: a pozsonyi kamara tiszteinek valamelyike útján, sikerült megszereznie a titkos levéltár Munkácsen maradt lajstromának mását. Be is iktatta azt emlékül egész terjedelműleg, kéziratban maradt nagy művének legalább azon, Senkviczen, 1728-ban sajátkezűleg irt eredeti példányába, mely halála után az öreg Kovachich Mártonra, s ettől Gyurikovits György neves okmánygyűjtőre szállott, — kinek hátrahagyott gyűjteményéből én voltam azt szerencsés, épen a folyó évben, megszerezhetni.

Kolinovics, azt híván, hogy az ezen lajstromban érintett acták is a munkácsi hordókban fölfedezettek közt vannak: mindent elkövetett, hogy történelmi kutatásai céljából azoknak, ha nem összeségét, legalább jó részét áttekinthesse. Mind hiába; mert még a *valódilag* a kamara kezére jutott kisebb-becsű irományokba sem engedték bepillantani, — sőt meghagyták őt boldog tévedésében. „Optassemus eum nobis *favorem superum*, ut, quae hacce continentur signatura, ijs quoque, si non in toto, saltem bona parte potiri contigisset, *sed frustra*.” Vetí oda szomorúan a közlött lajstrom után. (I. m. 834. l.)

A szepesi és pozsonyi kamarák Mária-Terézia uralkodása alatt a budaival egyesítettvén: 1772-ben a szepesi kamara levéltára átszállíttatott Kassáról Budára, — s a munkácsi Rákóczi- és az ungvári Bercsényi-levéltárból odakerült actákkal egyetemben, a kir. kamara központi archivumába kebeleztetett. Itt senyvedtek azután ezen irományok, történet-búvárok szemei elől hét lakattal elzárva, s még lételők is tagadtatva — különben teljes rendetlenségben — egész 1867-ig, a mikor is, az alkotmányos kiegyezés áldásaival élve: alólirott volt az első, ki Akadémiánk nagyérdemű elnöke, *gróf Lónyay Menyhért* akkori pénzügyminister úr ő nmlga különös felhatalmazásával, mindjárt azon év martius havában elkezdette kutatni a kamarai levéltár rendezetlen részét, ezen elkárhoztatott lymbust, melyben a Rákócziak, Thököly és Bercsényi levéltárainak töredékei nagy tömegekben fölhalmozva, poros szekrények alá tömve szorongtak és — enyésztek. Öt évig tartott részemről itt csak az 1678—1711. közti kornak búvárlása; a lymbus-

beli korábbi irományokat, figyelmeztetéseim folytán, más történészek, ú. m. *Horváth Mihály*, (*Zrinyi Ilona* Eletéhez), *Szilágyi Sándor*, *Pauler Gyula* és *Frankl Vilmos* vizsgálták és vizsgálják át.

Ezen acták közt találám föl azon, II. Rákóczi Ferenczféle leveleskönyvi töredékeket, s Forgách, Eszterházy stb. féle leveleket, melyekről említém, hogy a titkos levéltár 1711-iki, hirtelenében való összezsomagolásakor, abból a Munkácson hagyott iratok közé keveredtek, — s melyek közül most, ezen vállalatban, sőt már a jelen kötetben is, a titkos levéltár actáinak kiegészítéséül többeket közlök.

Ez, imé, a Rákóczi-ház levéltára egyik részének története; most lássuk a másik résznek: a főfontosságú s bennünket oly élénken érdeklő *titkos*-, továbbá a családra nézve kiváló értékű *jóságos-levéltárnak* viszontagságait, Munkácsról elszállíttatása óta.

II. Rákóczi Ferencz fejedelem a nagy kiterjedésű jaraszlai — lengyelországi — urodalomnak csak azon felét bírta, melyet XIV. Lajos király vásárolt volt meg számára, a nagynevű Sobiesky János lengyel király özvegyétől Mária királynétól. Maga Jaraszló városa nem tartozott Rákóczi birtokához; ennek főhelye a díszes francia parkkal környezett, és Sobiesky által fényesen építtetett *viszocskai kastély* volt, hol a híres lengyel király egy időben gyakorta nyaralt, s hol Rákóczi Nagy-Péter czárt és udvarát 1711-ben fejedelmileg megvendégelé. Itt időzött a bujdosó vezér, udvarával eleintén, — s minden valószínűség azt mutatja, hogy Munkácsról lengyel földre szállított archivumát is ezen kastélyban, mely „*caput domini*“ volt, állíttatta föl.

Hogy pedig a Rákóczi-levéltár a fejedelemnek

Angol- és Franciaországba utazása után is Viszocsán maradt, több érv bizonyítja. A fejedelem 1712. november 16-kán indult meg a danczkai kikötőből említett útjára: ugyanezen idő tájig terjednek titkos levéltára okmányai is, — és ugyanezen évben adá zálog a — örök joga fenntartása mellett — jaraszlai urodalmát, a Báthoryak és Kosztkák utáni rokona: a hatalmas Siniawsky herceg, belzi palatinus és Lengyelország főtábornoka nejének, szül. Lubomirska Ilona-Erzsébet hercegnőnek, a kihez őt, még első bujdosása óta, folyvást fenntartott gyengéd barátság köteléke fűzte. Kinek gondviselése alatt is hagyhatta volna biztosabban, a vándor-útjaira, idegen uralkodók udvaraiba magával nem vihetett terjedelmes archívumot, — mint e fennkölt lelkű s nemes gondolkodású főrangú hölgynek, a ki iránta való igaz barátságát már annyiszor, nehéz megpróbáltatások napjaiban megmutatta? De továbbá, a jószágon fenntartott örök-jog is biztosításául szolgált az ottan letéteményezett levéltárnak.

Ezen örök-jogot a jaraszlai urodalomban, a fejedelem, Rodostón 1735. ápril 8-kán bekövetkezett halála után érvénybe lépett végrendeletében, ifjabb fiának, György makoviczai hercegnek hagyományozá; és feltűnő, hogy az ezen III. Rákóczi Györgynek 1723-ban III. Károly mint spanyol és siciliai király által adományozott Giunchi-grófságról szóló eredeti diplomája, ma ugyanezen archivumban található. Ki ne keresné itt önkéntelenül a bujdosó fejedelmi említett örökjogi viszonya, és a jaraszlai jószág székhelyén Viszocsán letett családi levéltár birtoklása közötti összefüggés szálait?

Hogy az öreg fejedelem később sem szállíttatta

maga után archivumát, midőn Rodostóban, úgy szólván állandóul megtelepült, — bizonyos; mert maga említi Rodostón kelt Emlékirataiban, hogy levéltárának távollétében, emlékezetéből írja művét. De mi hasznát is vehette volna Törökországban családi okmányainak? és nem biztosabban őriztettek-e ezek az örökjogilag fenntartott jószágban, a szabad Lengyelhonban, melynek Rákóczi is főnemese vala, egy hű barátnő és rokon család gondjai alatt, — mint az európai jog- és birtokviszonyokkal nem ismerős, nem is törődő barbár török állam területén?

Ezen örök-jog iránt III. Rákóczi György, atyja halála után, a herceg Siniawsky-családdal valószínűleg kiegyezett, — miről a danczkai gróf jegyzőkönyvei szolgáltatathatnának tanúságot, mint a hol e jogfenntartás hitelesen bejegyezve volt. Meddig maradt a Rákóczi-levéltár még ezután külföldön? nincsen adat reá. Csak hozzávetni lehet, hogy tán Rákóczi György haláláig, ki az 1750-es évek elején még életben volt.

A levéltárban csupán arra van *positív* adat, hogy a Rákóczi-ház jogait és birtokait érdeklő *oklevelek* 1728-ban még nem voltak a hazában. Ugyanis az 1717-ben elhunyt Rákóczi Juliána hercegasszony *) örökösei 1728-ban emlékiratot nyújtanak be az országgyűléshez, melyben előadván: „*quod universa Litteralia Instrumenta Bonorum Juriumque Familiae Rakoczianae concernentia, per Infidelem ac in praesens usque in infidelitate perseverantem Franciscum Rákó-*

*) Ennek végrendelete Bécsben, 1717. február 26-kán kelt, s ugyanezen évi october 8-kán már „post obitum matris“ osztoznak örökségén gyermekei. (Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltár. Capsa 14. fasc. 3. nro 5.)

ezi, dum e Regno expulsus, profugisset, eodem occasione ablata et asportata extiterint, ad quorum recuperationem cum nulla amplius spes nobis super esse videatur,“ — kéri a törvényhozást, hogy a jogaik és igazaik védelmére szükséges okleveleknek transsumptumokban való kiadása iránt utasítsa a hiteleshelyeket. *)

Rákóczi Juliána gyermekei: János és József, Aspremont-Reckheimi örgrófok, s Anna, gr. Wolkensteinné, körülbelül egy időben nevedtek Bécsben II. Rákóczi Ferencz fejedelemnek az udvar által szintén ott neveltetett két fiával: Józseffel és Györggyel; — lehetetlen tehát, hogy mint unokatestvérek, egymást közelről ne ismerték volna. Fennmaradt-e azonban köztük a rokoni érintkezés legalább némileg, a mennyire t. i. a politikai viszonyok engedték, a Rákóczi-fiúknak atyjok szárnyai alá, külföldre menekülése után is? határozottan nem tudhatni. — de némi nyomokból mégis következtethető, hogy igen. Legalább Rákóczi György Giunchi-grófságáról és Contrasto birtokáról szóló adománylevelének az Aspremontok archivumában léte erre mutat; sőt a levéltár jelenlegi érdemdús őretől, t. *Csesznák Lajos* nemzetségi jogigazgató úr, mélyen tisztelt barátomtól arról értesültem. — bár együtt többször hiába kerestük, — hogy az archivumban létezik egy múlt századi eredeti jegyzék, melynek bizonyosága szerint a gr. Aspremontok Rákóczi György halála után ennek Olaszországban élő utódait, bizonyos Mattyasovszky nevű ügyvivőjük közvetítésével pénzösszegekkel segélyezték. **) Végre, midőn az ónodi, szerencsi, bodrog-

*) Aspremont-Erdődy-levéltár. Capra 90. fasc. 1. nro 27. Eredeti fogalmazat.

**) György Párisban a Bethune marquis családból nősült

keresztúri, borsi-i, hernád-németi-i, makoviczai és ledniczei Rákóczi-urodalmak örököse: az 1787-ben született Aspremont-Reckheim Mária-Gobertína grófnő, gr. Erdődy Györgyné, 1863-ban az Aspremont-nevet Magyarországhban magával sírba vitte, hátrahagyott irományai közt találtatott egy, élte végéveiben Dél-Olaszországból érkezett levél, melyben egy már csak leánygyermekkel bíró „*Ragouzzi-Rákóczi*“, állítólag Györgynek ivadéka, jelenti lételét, nem azért — úgymond — hogy dúsgazdag rokonától valamit igényeljen: mert hisz erre rászorúlva sincs, és jól tudja, hogy a férfiágot illető Rákóczi-javak a kir. fiscus kezére jutottak, — hanem csak azért, hogy rokona előtt teljesen ismeretlenül ne haljon el. Midőn a lelkes *gróf Erdődy István* — Erdődy György grófnak és az utolsó Apremont grófnőnek legidősb fia — ezen levelet olvasta, nyomoztatni kezdé Dél-Olaszországhban a Rákóczi-atyafit: de az, akkor már elköltözött az illető városból, és nem tudták, hová? hanem mutattak egy régi olajfestésű képet, mely utána hátramaradt; e kép a *nagy-sárosi várat* ábrázolta II. Rákóczi Ferencz korában, s az Erdődyek az érdekes ereklyét siettek megszerezni.

Mindezek némi nyomait mutatják III. Rákóczi György utódainak, — de az egész még ép oly ködös, homályos, mint maga ezen kalandos életű bujdosó fejedelmi pályája: párisi titkos találkozásai a török nagykövettel és Villeneuve marquis-val 1742-ben, Konstanczinápolyba utazása, 1751-iki betörési kísérletei, az 1753-iki alföldi népforrongás fejeivel való összeköttetése, s végre az őt apjának munkácsi várában ért rémséges haláláról szóló Kazinczy-féle hagyomány. Mindezekre nézve, noha éppen nem régi dolgok,

még úgyszólván teljes homályban van a történelem, s csak bizonytalanul lehet tapogatózni egy-egy rejtélyes szál után.

Elég az, hogy a múlt századi Aspremont grófok egyikének sikerült a Rákóczi-ház jószág- és jogügyi, úgy szintén II. Rákóczi Ferencz titkos levéltárát, — akár III. Rákóczi György makoviczai herczeggel vagy utódaival, akár pedig a herceg Siniawsky-családdal fenntartott érintkezéseik által, — utóbbi esetben valószínűleg az országba később visszatért *Beniczky Gáspár* útmutatásai nyomán — a hazába visszaszerezni. E visszaszerzésnek a legnagyobb titokban kelle történni: nehogy Rákóczi Ferencz politico-diplomatiai iratai valahogy fölfedeztessenek; mert a bécsi udvar ezeket kétségkívül azonnal elkoboztatta, s behozatalukért — akkor még — kemény számadásra vontak volna a Mária-Terézia alatt a Rákóczi-rokonságért egy ízben már különben is majdnem pórul járt Aspremontokat. *) A visszaszerzést alkalmasint a hazafiúi erényeiről, különösen bőkezű alapítványairól a magy. nemzeti muzeumra és Ludovicaeumra, ismeretes János-Göbört örgróf (szül. 1757, † 1819.) eszközölte, kiben a család férfiága kihalt, vagy még hasonlónevű atyja.

A *családi okmánytár* elnyerését az Aspremontok, természetesen, el nem titkolhatták: mintán innét vett okleveleiket a Rákócziak férfiága, illetőleg a nota infidelitatis folytán ennek javaiban örökösödött kir. fiscus ellen emelt igénypöreibek támogatásául föl kelle mutatniok; azonban, igenis, mélyen hallgattak *II. Rákóczi Ferencz titkos levéltáráról*, melyet Aspremont

*) I. ez utóbbi esetre nézve: Hormayr, Anemomen.

gróf, nagy óvatosan, az ónodi vár egyik rejtekébe falaztatott vala. És okosan; mert a mint a családi oklevelek hazakerülése kitudatott: mindjárt fölléptek a herczeg Bretzenheimok, a gr. Károlyiak és gr. Illyés-házyak, mint a férfiágot illető sáros-pataki és regéczi, debrői, báthori és cesedi, s nagy-sárosi uradalmak impetratorai s új adományosai, — kiknek aztán az ezen jószágokat illető okmányokat, a koronai ügyesség rendeletére, ki is kellett adni.

A kir. fiscus kezére s ettől részben másokra szállt munkácsi és szent-miklósi, tokaji, felső-vadászi, somlyai, és érnellyéki (Székelyhid, Diószeg, Sólomkő, Élesd, Pocsaj), valamint az erdélyi (Radnóth, Örményes, Teremi, Gyalu, Halmágy, Görgény, Fogaras stb.) urodalmakra vonatkozó oklevelek azonban *nagyobbára*, — a Rákóczi-ház méltóságaira és a leányági negyedre vonatkozók pedig *általában mind* megmaradtak az Aspremontok birtokában.

Később, az ónodi várat a Sajó vize mindinkább rombolással fenyegetvén: az utolsó Aspremont gróf kibontatá a befalazott titkos-levéltárat, és a Rákóczi-ház okmánytárával egyetemben Trencsénybe, a ledniczei urodalomhoz tartozó regényes fekvésű rovnyei kastélyba — saját kedvencz tartózkodási helyére — szállíttatta. Itt azután a jog- és birtokügyi még mindig roppant tömegű actákat részint ő, részint folytatólag egyetlen leánya gr. Erdődy Györgyné, egymásután két levéltárnokkal, évek hosszú során át, — igen pontosan és nagy munkával készült, bő kivonatos elenchusokkal fölszerelve — újra rendezteté. Ez történt a Rákócziak méltóságait jelző actákkal is: csak II. Rákóczi Ferencz titkos-levéltárára nem került rá a sor, mint a melyet szellőztetni még min-

dig nem vala tanácsos. E nagybecsű levéltár tehát teljességgel megmaradt egész a legújabb évekig ugyanazon állapotában, a mint azt még 1710-ben Munkács várában maga a dicső fejedelem, s belső titkára Beniczky Gáspár nagyjában rendezék, s kék vagy piros selyemszalagoeskákkal csomagonként összekötözgetve, sajátkezű hátiratokkal, és az itt két példányban megőrzött s egy példányban Munkácson hátramaradt lajstromnak megfelelő számokkal jelzék. Kivévéen, ha az idők és a sok ide-oda hurczolás folytán egyik-másik csomag szélllyel bomlott, s kivévéen Rákóczinak e lajstromokban világosan jelezve lévő, sajátkezűleg írott Annaleseit. („Proprium manuscriptum Suae Serenitatis, Anno 1703.“ „Proprium item S. S. manuscriptum actorum Anni 1704.“ Proprium manuscriptum S. S. actorum Anni 1705.“ stb.) melyeknek, fájdalom, többé semmi nyomuk. Talán e kéziratokat a fejedelem, mint a vezérlete alatt viselt háború kész történetét, magával vivé Francziaországba? vagy másutt veszték el? — titok leple fődí. Ma már egykori fennlétöket is csak a többször említett lajstromok mutatják.

Az 1840-es évek elején a Rákóczi-Aspremont levéltárat gr. Erdődy György és neje, Rovnyéról rendes lakhelyökre: a Vas vármegyei gyepű-füzesi kastélyba szállíttatták, — és itt őriztetett az, egész a grófné halála utánig, midőn gondviselése a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-utódok legidősbjére: a hazafias és liberalis szellemű *Erdődy István* grófra szállván, — ő 1865-ben átviteté azt a szomszéd *Vöröscárra*, hol újon építtetett nagyszerű kastélyának pompás tornyában helyezteté el, szellős, száraz, elkülönzött, boltozatos, vasajtós helyiségben, melynek

bejáratát az Aspremont és Erdődy grófok czímerei díszítik.

Ugyancsak e nagylelkű Rákóczi-ivadék nyitá meg e levéltárat *először* a tudomány számára: midőn b. e. *Szalay Lászlónak* 1864-ben, két ízben, megszemlélni, s egy részét lemásoltatás végett Pestre szállíthatni megengedé. Szalay mintegy 48 órai ott időzése után, alólirott volt oly szerencsés, mint a fentisztelt gróf úrnak és főúri családjának mindannyiszor feledhetlen szívélyességgel fogadott vendége, több ízben, ú. m. 1866 és 68-ban, majd ismét 1870, 71 és 72-ben Vörösvárott hetekig időzni, és a nagynevezetességű archivum kincsei közt szabadon búvárkodhatni, — mindent, a mit csak kiszemelni jónak láttam, lemásolhatván, vagy a m. tud. Akadémia számára lemásoltatás végett Pestre szállíthatván. 1870-ben *Szabó Károly* t. tagtársunk is velem jött Vörösvárra, ki is a Rákóczi-ház Árpádkori okmányainak vette mását. (Regestáit I. Századok, 1870-iki évf. 605. l.)

Midőn a Rákóczi-levéltár föntebbiekben vázolt viszontagságos történetét — melyhez hasonlóval kevés archivum dicsekedhetik — befejezném: nem tehetem ezt a nélkül, hogy a kinek e kitűnő levéltár ismeretét, s annak Európára szóló okiratai lemásolhatását és napfényre bocsátását a tudomány első sorban köszönheti: a nagy Rákócziak méltó utódának s örökösének, a nemes hazafi *gróf Erdődy István* úr ő mlgának e helyütt is, úgy magam, mint a m. tud. Akadémia s ennek történelmi bizottsága nevében, őszintén érzett hálámat és hazafias elismerésemet a leghathatósabban s mély tisztelettel ki ne fejezzem. Sok ily fennkölt lelkű honfiút a magyar hazának, sok ily pártfogót a tudományosságnak!

A mi már a jelen kiadvány első osztályának: a had- és belügyi résznek reám bízott szerkesztését illeti, — erre nézve azon elvet vélém követendőnek, hogy a rendelkezésemre álló roppant anyagot, könynyebb áttekinthetés végett, íróik- vagy tárgyaiknál fogva egymással szorosabban összefüggő csoportozatonként, és ezek körén belől időrendben szerkesztve teendem közzé.

Es pedig, először is közlendem, mintegy bevezetésül, Rákóczi Ferencz mind belkormányzati és közigazgatási, mind pedig politico-diplomatiai titkoslevéltárának egykorú, 1706 és 1710-iki eredeti lajstromait, úgy, mint azok a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban Vörösvártt, s illetőleg a Rákóczi-fiscale archivumban Budán fennmaradtak. Mert habár ezen lajstromok — az első, mely csak töredék, s a második, az 1710. utó-feléből való és az 1711—12-iki emigrationalis actákra nézve — hiányosok is: mindazáltal nemcsak hogy önmagokban véve igen becsesek, de az egésznek is meglehetősen képét nyújtják, úgy tartalmi, mint beosztási tekintetben.

Ezek után az első nagyobb csoportozatot maga a fejedelem had- és belügyi levelezési könyvei képezik, részint a vörösvári, részint a budai archivumból. Ezek közlésében évek szerint haladva: mintán az 1703 és 1704-ik évekről való leveleskönyvek hiányzanak — sőt ilyeneknek a háború e két első évéből a lajstromokban sem lelek nyomára — e hiányon a Szatmár vára 1704 végén történt capitulatioja alkalmával a fejedelem titkos levéltárába került szatmári leveles- és levélkivonatos-könyvek közlésével véltem segíteni, — és pedig annál inkább, minthogy e könyvek nagyobbára maga Rákóczinak tábornokaihoz inté-

zett utasításait, avagy ezeknek, név szerint különösen Sennyey Istvánnak, Károlyi Sándornak és Buday Istvánnak correspondentiait tartalmazzák. E levelek ugyanis a szatmári helyőrségnek egyszer Sennyey, s másodsor Buday táborára való győzelmes kiütéseikor felfogatván, gr. Csáky István felügyelete alatt könyvekbe irattak, sőt a nevezetesebbek Glöckelsperg és Löwenburg cs. tábornokok kedvéért latinra is lefordítottak. Én, természetesen, a magyar szöveget közlöm, csak itt-ott, a hol ez hiányos, használva kiegészítőül a latínt. E szatmári leveleskönyvek igen alkalmasok az 1703. és 1704-iki Rákóczi-féle levelezési prothocollonok hiányát pótolni.

A következő 1705-ik évtől kezdve már úgy szólván mind megvannak a fejedelem saját leveleskönyvei, egész 1712-ig, bezárólag. E könyvek nagy gonddal vitettek, a fejedelem legmeghittebb titkárai: Ráday Pál, Jánoky Zsigmond, Beniczky Gáspár, Aszalay Ferencz, Pongrácz György, Kántor s Krucsay István által, sőt olykor Rákóczi maga kezével írta be azokba Bercsényi, Károlyi, Forgách, Eszterházy Antal és Dániel, Bottyán, Barkóczy, Pekry, Orosz Pál, Mikes Mihály, Andrassy István és más tábornokaihoz s legfőbb híveihez szóló, — eredetiben igen sokszor, Bercsényinek s Károlynak, Forgáchnak, Eszterházy Antalnak majdnem mindig sajátkezűleg írt — bizalmas leveleit, tudósításait, terveit és rendeleteit. Mily nagybecsűek e levelek — fölösleges volna csak bizonyítgatni is. Magok beszélnek, és írójuk kiléte. A jelen kötettel az 1706-ik év végéig érünk, — a hátralevők még vagy két kötetet fognak tenni. És ez lesz az *első csoportozat*.

A második csoportot Bercsényinek Rákóczihoz szóló,

mintegy tizenkétszáz eredeti, bizalmas levele képezendi, — míg a *harmadikat* Károlyi Sándor, és úgy tovább: Forgách, Eszterházy, a kisebb tábornokok, a polgáriak, a hatóságok levelezései, az erdélyi correspondentiák, a szoros értelemben vett katonai ügyiratok, stb. alkotandják, — minden csoportozat korrend szerint szerkesztve, s mai helyesírással, de a régi kiejtés hű megtartása mellett, közölve.

Csak legyen erőm a nagy feladat valósíthatására!

Budán, 1872. november 25-kén.

THALY KÁLMÁN m. k.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

FEJEDELEM

HADI ÉS POLITIKAI

LEVÉLTÁRÁNAK LAJSTROMAI.

I.

REGISTRUM

*Quarundam litterarum in archivo Suae Serenitatis Principalis
contentarum.*

— 1706. —

	Nro.
Jászok s kunok privilegiumi	1000
Jászok conscriptiója	1001
Hadi articulusok	1002
Instructio tricesimatorum Transylvanicorum	1003
Tabella bonorum fiscalium in comitatu Posoniensi . .	1004
Bokosniczai Izsák halála iránt peragált inquisitio . .	1005
Ungvárbán keménykedő nemesség ellen peragált inqui- sitio	1006
Repartitio portaliun hajdonum	1007
Barkóczi uram regementjéből elszökött katonák speci- ficatioja	1008
Extractus armorum pro militia Rothiana, Kajdiana et Gödéniana	1009
Postulata incl. comitatus Sárosiensis	1010
Status effectivus regiminis Rothiani	1011
Status effectivus regiminis Bremeriani	1012
Felföldi vármegyék conscriptiója	1013
Bereg vármegyei lovasok és gyalogok listája	1014
Lőcsei, késmárki, bártfai és szebeni fegyveres emberek száma	1015
N. Zemplén vármegyéből insurgált lovas nemesség listája	1016
Zemplény vármegyebeli gyalog nemesség listája . .	1017
Zaránd vármegyei helységek specificatioja	1018

Puncta capitulationis cum militia Germanica, ex civitate Modoriensi exeunte	1019
Mélt. Generális Bercsényi Miklós uram levele a n. vár- megyékre a lovasok kiállításáról	1020
Gyulaiak privilegia	1021
Extractus armorum vestiumque pro militia Suae Sereni- tatis administratorum	1022
Repartitio peditum comitatensium	1023
Transactio incolarum et fabrorum Gyöngyösiensium	1024
Conscriptio militiae et incolarum comitatus Borsodiensium Lamoth excessusi	1025
Bereg vármegyéből insurgált nemesség consignatioja	1026
Ung vármegyei portalis hajduk	1027
Conscriptio pagorum comitatus Tornensis	1028
Series dñorum nobilium comitatus Abaujvariensis	1029
Lustra militum comitatus de Ung	1030
M. kalocsai érseknek szálló levél párja	1031
Szt.-Iványi Raphaél uram consideratiói az Edictum körül	1032
Szepesi Márton ur ellen peragált inquisitio	1033
Ecsed-vára építéséről való projectum	1034
Observationes domini Danielis Bulyovszki in conscrip- tione domini Alexandri Csemnyiczki	1035
Tabella proventuum tricesimalium	1036
Tekintetes ngs. Száva Mihály evocatioja, tek. nztés Vay Ádám és Pápai uraimék instantiájára	1037
Ugocsa vármegye testimonialissa az hadak számára lett administratiókról	1038
Ugocsa vármegye testimonialissa az hadak számára lett administratiókról ¹⁾	1039
Lengyelországi Rosz Sándor praetensiói	1040
Tábori zsákmányosok rendi	1041
Kolozsvár várossa instantiája	1042
Eszterházi Antal uram által Radics uramnak adott in- structio	1043
Fide-jussionales Caroli Bremer pro Francisco Csicseri	1044
Ráti uram ratiói	1045
	1046

¹⁾ Vajjon nem tévedésből áll-e kétszer ez?

Pataki Jónás actái	1047
Csemiczki Sándor uram productumi	1048
Szegedi rabok specificatiója	1049
Aradi rabok specificatiója	1050
Pétervárad rabok specificatiója	1051
Inventarium bonorum praepositurae Scepusiensis . . .	1052
Túróczi jesuiták jószágának confiscatiója	1053
Salétromról való accorda	1054
Maglódi György ellen való attestatio	1055
Az Oeconomicum Consilium glossázott instructiója . .	1056
(Die 23. 7-bris, Szécsény alatt Urunk kéréte el, Horvát uram által.)	
Arrúl való projectum	1057
Projectum de erigenda administratione	1058
Szepesi Kamara intimatiója az cancellariához	1059
Roth regimentje lustrája	1060
Tabella solutionis unius regiminis equestris ordinis projectizata	1061
Inquisitio contra plebanum Leuchoviensem	1062
Inquisitio pro parte Johannis Jászai	1063
Dunántúl való harcokról elszaladtak ellen peragált in- quisitio	1064
Propositiones domini Pauli Rádai in negotio tricesi- marum montanarum	1065
Annuus census domini Murányiensis	1066
Extractus armorum et vestium pro regimine Rothiano administratorum	1067
Pap Mihály uram ellen való attestatio	1068
Murányi dominiumbeli hámorok conscriptiója	1069
Extractus solutionis curierorum, aliorumque interve- nientium, a 2-a Aprilis usque 1. July	1070
Puchner recognitiója Tótfalusi uram által percipiait 80 ezer frtról	1071
Paria literarum domini comitis Simonis Forgách et Rabbutin	1072
Gravamina incl. comitatus Liptó	1073
Leffelholcz levele a túriakhoz	1074

Szebenbül Mélt. gr. Forgách Simon , Pekri Lőrincz és Mikes Mihály uraméknak írott három levél	1075
Az erdélyi dézsmákról és sőrül való projectum	1076
Gralis Eszterházi Antal uramnak küldött némely levelek	1077
Budai Zsigmond uram productum	1078
Úsz Bálint uram dolgában való levelek	1079
Conscriptio dominii Sztrecseniensis	1080
Conscriptio honorum Michaelis Skotka	1081
Ramocsaházi György uram és Bernáth Éva asszony közt végben ment divisio	1082
Sztojka József máramarosi oláh püspök ellen való le- velek	1083
Úsz Ferencz uram betegségéről való recognitio	1084
Extractus proventuum camerarum montanarum	1085
Rationes civitatis Leuchoviensis juri-patronatus eorum- dem deservientes	1086
Attestatio pro parte Stephani Szabó aliter Bagameri	1087
Omechin János testamentuma	1088
Puskaporról való tabella	1089
Zemplén vármegyére küldött levél párja	1090
Arendatoriae reverendissimi domini Andreae Kürtösi pro Anno 1705.	1091
Kolozsvári reformatum collegiumnak az máramarosi aknákról esztendőnként járó 100 frtról való docu- mentum	1092
Nádudvari uram diószegi hegyen levő szöleje iránt adott informatio	1093
Modalitas intertentionis militiae in Anno 1704.	1094
Mélt. Generalis gr. Bercsényi Miklós uramnak az nemes vármegyékre az portalis hajdúk kiállítására iránt írott levélconceptussa.	1095
Mélt. Generalis Forgách Simon uram áltai erigált német regimentbeli hadak specificatiója	1096
A francia vigiliarum praefectus gyilkosságáról való relatio	1097
Ns. Abaúj vármegyéből mezei hadakban állottak speci- ficatiója	1098

Statutum inelyti comitatus Scepusiensis super statu- endis equitibus	1099
Gömör vármegyei portalis hajdúk lustrája	1100
Limitatio equitum incl. comit. Scepusiensis	1101
Gyalog tisztek instructiója	1102
Specificatio eorum, qui ex comitatu Ugocsensi campe- strem militiam secuti sunt	1103
Ellös (Ölyüs) János uram gyalog hadainak lustrája	1104
Extractus rerum acceptarum et expensarum apud ca- meram Schemnicziensem	1105
Tábori-strázsamester instructiója	1106
Conscriptio bonorum Drenczeniensium	1107
Zatureczki István uram dolgában való inquisitio	1108
Az erdélyi arany s kényeső dolgában való inquisitio relatiója	1109
Erdélyi Consilium némely leveleinek copiai	1110
Regestrum arendatorium	1111
Conceptus mandati novi judicij ad instantiam Agnetis Almási	1112
Vratarics János éteklógó instructiója	1113
Colonellusság collatiójának conceptusa	1114
Teleki Mihály uram instantiájára való resolutio	1115
Processus bellicus contra dominum Franciscum Kállai	1116
Specificatio equitum campestrium ex comitatu de Sáros	1117
Literae processuales contra illustrissimum comitem Georgium Bánfi	1118
Tabella solutionis artillericorum Cassoviensium ab Anno 1611. usque ad 1701.	1119
Tabella solutionis et portionum oraliu[m] equiliu[m]que utriusque ordinis militiae	1120
Instructiones dominorum Francisci Galambos et Joannis Pápay	1121
Instructio domini Joannis Pápay	1122
Specificatio certae militiae Germanicae	1123
Inquisitio contra Joannem Makoloczki	1124
Extractus solutionis a Camera Scepusiensi dependen- tium officialium	1125
Specificatio hajdonum portalium	1126

Specificatio bonorum Bagosianorum ex fortalitis Szatmariensi ablatorum	1127
Kállai salétrom-inspector instructiójának projectuma	1128
Eördög Dániel számadása alatt levő fiscalis tisztek számadások extractussa	1129
Regulamentum militiae caesariae (N. B. Pápai uramnak adtam 6. 8-bris 1705. Szécsény alatt.)	1130
Relatio Joannis Csajági de casu valli Bottyánváradicti	1131
Lustra regiminis Pauli Szalai	1132
Lista solutionis dominorum officialium equestris ordinis	1133
Instructio decimatorum pro Anno 1705.	1134
Formula generalis lustrae	1135
Conceptus regaliū latinus	1136
Conceptus Hungaricus regaliū ad comitatus	1137
Extractus inquisitionis in negotio Munkacsiensi (N. B. Cancellarius uramnál.)	1138
Máramarosi pénzverő czigány dolgában lett törvényes decisio	1139
Portae 5 oppidorum hajdonicalium	1140
A medgyesi németek által parola ellen levágott kuruczok iránt való inquisitio	1141
Hadadi István somlyai só-inspector a 26. Februarii usque 31. May lett perceptiói s erogatiói	1142
Sárpataki János nagy-bányai só-inspector a 4-a Mart. ad ult. Juny lett perceptiói s erogatiói	1143
Pernyeszi Zsigmond halmai jószágának conscriptiója	1144
Horti István keze alatt való fiscalítások proventusáráról írott levele	1145
Zicsi Péter és László urak elesdi jószágának conscriptiója	1146
Capitulatio Medgyesiensis	1147
Szamos-újvári capitulatio iránt való tracta	1148
Ífjabb gr. Barkóczi Ferencz, Semnyei Pongrácz és Palocsai György uramek alatt levő némely nemes vármegyék lovas és gyalog seregeinek száma	1149
Extractus decimalis proventus comitatus Szabolcsensis pro Anno 1704.	1150

M. gr. Bercsényi Miklós uram által constituált oeconomicalis tisztek specificatiója	1151
Tabella lustralis regiminis Matthaei Szabó	1152
Paria literarum Excellmi D. Gralis Nicolai Bercsényi ad inclytos comitatus ratione statutionis regiminum equestrium directarum	1153
Veres András, és felesége Bónis Anna dolgárul írott levele Pettes András urnak	1154
Dézmások imprimált instructiója Anno 1705.	1155
Török Szalo-Zaintúl való vásárlás specificatiója	1156
Specificatio equitum comitatensium	1157
Nagy-szombati apáczaak pénze gr. Erdődy Györgynél; arrul való obligatoria	1158
Erdélyi vármegyékre lett zsoldosok repartitiojának modalitással	1159
Bercsényi uram levele, Nyitra vármegye Fandli Ádám és Lehotai András iránt tett instantiájával	1160
Holicsi plebanus, Joannes Venceslaus Poloni instantiája	1161
Lovas és gyalog tisztek fizetése tabellája	1162
Felső-Bányárul való relatio	1163
Szent-Iványi János nemes Ung vármegye által adott instructiója	1164
Felső-Bányárul való más relatioja Hellembach uramnak	1165
Hadi fő-tisztek s commissariatus fizetésének tabellája	1166
Ns. Máramaros vármegye lovasinak és gyaloginak repartitioja	1167
Dézmások instructioja in scriptis	1168
Instructio domini Georgii Palocsai, Emerico Fornosi ad comitatum Beregiensem misso executori data	1169
Frater Pálnak adott dézmák iránt való collationalisnak párja, mellyet adott mélt. fejedelem Rákóczi György uram	1170
Dévai Nagy István recommendatioja	1171
Status effectivus regiminis illustrissimi domini comitis Antonii Eszterházi	1172
Szadvári jószág proventusának extractussa	1173

Projectum de sale Somlyainum deducto	1174
Sókereskedésről való projectum	1175
Árva-várallyai plebánuş iránt peragált inquisitio . .	1176
Kodra Máté huszti vicekapitány iránt való inquisitio .	1177
Azon német inas fassiójáról való testimonialis, az kinek Kodra Máté passust adott volt	1178
Rationes inclyti comitatus Abaúj de nulla obligatione nobilium in civitate Cassoviensi domos habentium ad intertentionem et exolutionem 100 hajdonum, eidem civitati impositorum	1179
Lónyai Ferencz uram generalis perceptióinak s erog- tíóinak extractussa	1180
Lónyai Ferencz uram által administrált mundérung ta- bellája	1181
Cancellarius uramnak írott Lónyai uram levele . . .	1182
Sós Pál tiszttartósága alatt való fiscalis jószág proven- tussának extractussa	1183
Hribovszki János nevű pater levele maga excusatió- járól	1184
Borsi Mihály dolgáról	1185
Erdélyországi követek propositiói	1186
Barcsai Mihály uram levele	1187
Conscriptio possessionum Meleghely, Perjés et Tamási	1188
Repartitio stipendiariorum in comitatu Gömöriensi ad dominia, certosque dominos barones et magnates, item campestri militiae addictos nobiles	1189
Erdélyi vármegyék propositiói és azokra való resolutio	1190
Paria inscriptionis certarum possessionum illrmo ac reverendissimo domino Ladislao Matyasovszki, ab incolis Kesmarkiensibus in fl. 20,000 factae . . .	1191
Szatmár vármegyéből mezei hadakban kioszlott lako- sok, károk s administratiók specificatiója . . .	1192
Gyürki Pál uram instructiója	1193
Sennyei István uram instructiója	1194
Replica ad puncta accordae militiae caesareae Szamos- Ujvariensis	1195
Paria obligatoriarum militiae caesareae Medgyesino exeuntis super refusione intertentionis itinerariae.	

(N. B. 27. Augusti Nittriae Mariási Ádám uramnak assignáltatott.)	1196
Instructio Francisci Szakmári adjutantis	1197
Tabella regiminis Neippergeriani	1198
Paria inquisitionis in negotio decimarum Remetensium peractae	1199
Az Vág- és Garam-mellyéki praefectusok specificatiója	1200
Szepsiek replicája az plebanusok argumentumira	1201
Inquisitio contra strenuum Andream Molnár Tisza-Kesziensem peracta	1202
Paria transsumpti capitularis de pactatis praepositurae S.-Georgii de Viridi-Campo	1203
Az fiscus sójának vám nélkül való szállítatásáról való patens conceptussa	1204
Salétrom-ásásról való patens	1205
Granedérosok számára administrált mundérung specificatiója	1206
Additamentum instructionis commendantis Ersek-Ujváriensis	1207
Annuus proventus oppidi Zolnensis et pertinentiarum	1208
Láni Pál uram salétrom iránt való cessiója	1209
Specificatio officialium bellicorum et oeconomicalium in Regno Hungariae et Transylvaniae	1210
Gravamina Regni et resolutio caesarea Anni 1698	1211
Szali-Zaimtól vett portékák specificatiója	1212
Berettyó-újfalusi bíró processusa s deliberatiója Bordás Istók ellen	1213
Capitulatio Medgyesiensis	1214
Debreczen várossa által gyulai expedícióra tett expensákról	1215
Inquisitio contra comitem a gutten. (Die 27. Aug. Nittriae hadi-bíró uramnak adatott.)	1216
Conscriptio honorum Erdődiano-fiscalium	1217
Specificatio locorum praesidiatorum	1218
Dobai Mihály, Csetneki András és Polyák István meg-sententiáztatások	1219
Mariási Ádám adjutant instructiója	1220
Edictum	1221

	Nro.
Vallai malom-helyről való contractus	1222
Okolicsányi Mihály uram fidejussiója Pongrácz András iránt	1223
Krejcz generál iránt való fidejussionalis	1224
Horti István uram recognitiója az erdélyi Consiliumnak transmittált pecsétnek kezéhez vételéről	1225
Nagyvátai János uram ellen való deliberatumok az refor- mationum ministeriumnak	1226
Ecsed építéséről való projectum	1227
Jantó János iránt való kezeslevél	1228
Eszterházi Dániel uram Dunántúl való expeditiója iránt lett projectum és instructio	1229
Instructio illrmi comitis Dni Danielis Eszterházi super modalitate expeditionis Transdanubianae	1230
Csáki András ellen peragált inquisitio	1231
Lustralis lista regiminis Palocsiani	1232
Erdélyi s máramarosi sőrül való relatio	1233
Harminczadról való relatio	1234
Büdöskőről való relatio	1235
Munkácsi conspiratio iránt való inquisitio	1236
Processus contra conspiratores Munkacsienses	1237
Bercsényi uram némely levelei	1238
Káromkodás megtiltása iránt való patens	1239
Extractus erogationis pecuniae a die 4. Julij usque 22. Aug. ex perceptoratu Schemniciensi administratae	1240
Instructio generosorum Emerici Bezerédi, Adami Balog et Stephani Szekeres colonellorum	1241
Balku familia privilegiumának copíája némely déz- mákról	1242
Slik levele iránt való inquisitio	1243
Registrum nobilium incl. comitatus Krasznensis eque- stris ordinis	1244
Nemes vármegyék zsoldosiból álló regimentek specifica- tiója. (N. B. Die 18-a 7-bris Szécsény alatt Bakos uram által kérette el Ráti uram.)	1245
Ráti uram signaturája valamely rézről s köpenyegekről	1246
Illyésházi Miklós uram levele	1247

Rádai Pál uram perceptiói és Lengyelországban lett erogatiói	1248
Processus in causa decimarum ab extirpaticys proven- tuum in comitatu Scepusiensi	1249
Szakmári németek adóssági	1250
Czulyok Lázár malmárul való inquisitio	1251
Articuli Szecsenienses	1252
Purkereczen Vas Dániel elfoglalt jobbágyi conscriptiója és az iránt való levele Ramocsaházi György uramnak	1253
Csala Sándornak Károlyi Sándor uram által adott in- structiója	1254
Kőrösrül elfutott nép consignatiója	1255
Göcze Gábor relatoriája az kecskeméti és kőrösi dologról	1256
Relatio super articulis ferrariis	1257
Az huszti tisztek fizetéséről és az máramarosi aknák expensáiról való registrum	1258
Conscriptio possessionis Polonka	1259
Ambró Pál uram dolgában való informatio	1260
Selmeczi absensek consignatiója	1261
Orosz György uram perceptiói és erogatiói	1262
Dobozi János ellen való processus	1263
Lányi Pál uram projectuma	1264
Dézmákról való levelek	1265
Nemes vármegyék gravaminái	1266
Stolczenberg capitulatiója	1267
Felső- és nagy-bányai gazdag ón extractussa	1268
Replica ad conditiones commendantis Devensis	1269
Zsibói ostrom után kibocsátott patens	1270
Conceptus protectionis Moysis Deák	1271
Aspermontné asszony levele	1272
Az sáncz oltalmára rendelt hadak instructiója	1273
Forgách Simon uram instructiója	1274
Instructio Joannis Szent-Iványi	1275
Status effectivus regiminis Ellyősi	1276
Status effectivus regiminis Georgii Andrászi	1277
Forgách uram assignatiói	1278
Bay Mihály uram instructiója	1279
Abrud-bányai aranyról való extractus	1280

	Nro.
Schlik currense némely falukra	1281
Paria inquisitionis super duello Svecicorum officialium	1282
Instructio D. Joannis Sréter supremi artilleriae admi- nistratoris	1283
Series rectificatarum portarum in maculato	1284
Instructio in negotio conscriptionis bonorum patrum jesuitarum exmissorum commissariorum	1285
Komlósi Sándor instructiója	1286
Postulata statuum trium religionum in conventu Sze- cséniensi confoederatorum	1287
Pocsaj iránt való inquisitio	1288
Pápai Gáspár uram memorialissa méltóságos Thököly Imre fejedelem jószági iránt	1289
Confirmatio testamenti Catharinae Martonfalvai	1290
Az artilleria requisitumi	1291
Kővári munitio specificatiója	1292
Obligatoriae 6. decimatorum, Anno 1705.	1293
Forgách uram commandója alatt való erdélyi hadak száma	1294
Intercipált német levelek	1295
Senatus eleiben való instantia	1296
Budai uram examene	1297
Némely nemes vármegyék lajstromi az confoederált hit letételéről	1298
Erdélyi némely levelek	1299
Articuli conventus Szecseniensis	1300
Réz-pénz cursusáról való patens	1301
Instructio Consilii Oeconomici	1302
Resolutiones ad instantiam Poloni Mikulowszki	1303
Status solutionis regiminis granadiriorum et corporum custodum a mense 9-bri Anno 1705. inclusive	1304
Káromkodást tiltó patens conceptussa	1305
Egyházi rendeknek regimentekben való hozásáról szálló parancsolat	1306
Instructio super artilleriae inspectione	1307
Gravamina comitum, baronum, magnatum et nobilium regni Transylvaniae, oppressionem sui per domum Austriacam factam exhibentia	1308

Processus bellicus contra Stephanum Deák et consortem ejus Annam Gulácsi	1309
Moldvában, Havasalföldében és Törökországra kibúj- dosott erdélyi úri, nemesi és városi rendeknek írott levél párja	1310
Szokolcza városának adott protectio párja	1311
Máramaros vármegye instantiájára lett resolutio	1312
Ecsedi rabok consignatioja	1313
Inquisitio super certis sermonibus de successu ingressus in Transylvaniam Suae Serenitatis prolatis	1314
Systhema militiae	1315
Erdélyben az passusok oltalmazása iránt kiküldetett patens	1316
Lengyelországi postákra lett költsége Bornemisza Györgynek	1317
Processus egregii Georgii Eökrös contra egr. Sigis- mundum Vellics	1318
A personalis insurrectio iránt az nemes vármegyékre Beregszászból 1705-ben 21. 10-bris küldött pa- tens	1319
Méltóságos kalocsai érsek Széchényi Pál uram levele az jesuiták némely privilegiumok punctumival	1320
Ns. Máramaros vármegye némely levelei	1321
Literae comitis Stanislai Denhoff	1322
Capitulatio regiminis Visnakiani	1323
Forgách uram commandója alatt való hadak és portiói tabellája	1324
Tabella solutoria regularis et campestris militiae	1325
Tabella solutoria artellericorum	1326
Catharinae Forgenczen aresti investigatio	1327
Batvai János recrutázó patense	1328
Sándor István recrutázó patense	1329
Instructio Sigismundi Irinyi, in negotio circulationis rubrae monetae constituti fiscalis	1330
Belzai palatinusné Tour nevű officzérjének írott levél párja	1331
Az impositiót investigáló commissariusoknak adott patens copiája	1332

Informatio de monetatione unius marcae argenti in varias sortes cudendae	1333
Quietantia Joannis Godefridi Obestosajder de percep- tione 30 majorum et 64 minorum globulorum auri .	1334
Paria collationis supremi inspectoratus artilleriae et instructionis generoso Joanni Sréter datae . . .	1335
Puncta instructionis quoad monetariam Cassoviensem et fodinas Szomolnokienses datae	1336
Extractus summae pecuniarum regimini Gallico ante initum computum solutae	1337
Eger várában levő mündér specificatiója	1338
Extractus literarum familiae Keczer in archivo Camerae Scepusiensis existentium	1339
Landor-fejérvári törököktől való vásárlás consignatiója	1340
Inquisitio contra Emericum Ilosvay	1341
Processus contra Emericum Ilosvay	1342
Plati Sándor uram censoratusságáról való patens copíája	1343
Az venálék limitatiójáról való parancsolat az nemes vármegyékre	1344
Resolutio incolarum oppidi Tállya, Helveticae confes- sioni addictorum, quoad templum et parochiam . .	1345
Examen Stephani Palatkai	1346
Generális Károlyi Sándor uram postulatumi	1347
Az portális gyalogok, zsoldosok, personalis insurrectio és repartíált lovak iránt való expeditiók párjai . .	1348
Series collationum bonorum	1349
Roth János ezere gyűjtése iránt való patens és Visnak dolgában való patens minutája az bánya-városokra	1350
Szalai Pál uram punctumi	1351
Tabella solutionis et portionum granadiriorum et cor- poris custodum	1352
Conceptus mandati praeceptorii sententiae prothonota- rialis executory ad comitatum Abaúj et Zemplén .	1353
Par conscriptionis bonorum Dombó et Hénye . . .	1354
Informatio circa bona Zrínyiana et Frangepaniana .	1355
Memoriale circa oeconomiam Suae Serenitatis . . .	1356
Sáncz oltalmára rendelt hadak instructiója	1357

	Nro.
Lamoth patense conceptussa	1358
Informatio circa Szerednye, Léva, Szádvár, Dombó et Hényc	1359
Considerationes circa monetam cupream	1360
Inquisitio et accessum in negotio Caroli Meyers Sveci	1361
Instructio pro generosis Luca Keresztes, Stephano Vancsai et Stephano Borsi, contra excessus commissariorum ad resignationem Templorum exmissorum deputatis inquisitoribus	1362
Alia instructio in simili pro generosis Nicolai Marjássi, Francisco Luzinszki et Stephano Závör	1363
Gravamina comitatus de Szabolcs	1364
Regestrum locorum ac possessionum comitatus de Szabolcs in menstrua pensione portionaria Anno 1702. juxta onerosas 135. portas Palatinales repartitione facta	1365
Munkácsi praesidiumról való dispositio	1366
Instructio Sigismundi Morvai	1367
Difficultates Consilij Oeconomici	1368
Inquisitio contra Michaëlem Balogh	1369
Leffelholcz patense az sarkadi sánczbeliekhez	1370
Instructio Joannis Kálnási	1371
Extractus vinorum Suae Serenitatis Anno 1705.	1372
Registrum nobilium comitatus de Saros personaliter insurgentium	1373
Informatio Consilii Oeconomici de possessionibus Pery, Gyekés et Viszoka	1374
Piacsek Miklós dolgában írott levele az Consiliumnak, Beresényi uram collatiójának párjával	1375
Informatio Consilii Oeconomici cum extractu proven- tuum dominii Bajmoczyensis	1376
Huszt várában kívántató munitiók specificatiója	1377
Repartitio et specificatio trium compagnarum equestris ordinis comitatus Heves et exterioris Szólnok	1378
Orosz Pál uram némely jószágokon való villongásiról írott projectuma	1379
Instructio Francisci Újfalusi	1380
Smail törökkel lett alku	1381

Kolosvári András instructiójának párja, az munkácsi és huszti praesidium portiói administratiójárúl	1382
Relatio Emerici Csulay a nobilitate Transylvanica in terris Imperio Ottomanico subjectis constituta, ad Serenissimum Principem exmissi	1383
Limitatio rerum venalium comitatuum Krasznensis et mediocris Szolnok	1384
Limitatio rerum mercimonialium, mechanicorum et opificalium laborum et id genus aliorum, comitatus de Szabolcs	1385
Limitatio consimilis districtus Kőváriensis	1386
Resolutiones Suae Serenitatis ad puncta instantiae civitatis Eperjesiensis	1387
Resolutiones Suae Serenitatis ad puncta instantiae comitatus Hevesiensis	1388
Projectum de quantitate varii generis monetarum ex una marca argenti cudendarum	1389
Specificatio captivorum	1390
Replica status catholici ad propositionem commissariorum quoad ecclesiam oppidi Szenicze	1391
Szendrőbül elküldött rabok specificatiója	1392
Borsod vármegye instantiájának punctumira való resolutiók	1393
Processus vice-comitis comitatus Tornensis contra refractarios	1394
Pruckner levele és inclusái	1395
Sőrül való dispositio	1396
Keczer Sándor uram levele és inclusái Pruckner ellen	1397
Murány várához való requisitumok felől lett projectum	1398
Szécsénytől Erdélyben küldetett assecurationalis patens	1399
Bremer praepost levelei	1400
Moldvában és Havasalföldében bűjdosott erdélyiek lajstroma	1401
Juramentum et instrumentum confoederationale, in latinum sermonem translatum	1402
Kereskedők dolgában való projectum	1403
Méltóságos Szécsényi Pál kalocsai érsek uram levele	1404

Dislocatio militiae in quartiria, et dispositio superinde facta	1405
Rhen dolgában való levelek	1406
Alba fidejussionalis certorum Turcarum pro duobus tur- cis: Alli et Amhet; item Adamo quopiam graeco datae	1407
Tégla-csinálásról való projectum	1408
Husztii praesidium újabb inventatiója	1409
Pikó Deme és Török Peti ellen való inquisitio	1410
Status effectivus regiminis Rotthiani	1411
Querelae quinque oppidorum Maramarosiensium et deci- siones earum	1412
Relatoriae ablegatorum inclyti comitatus Scepusiensis in facto repartitorum 20 equitum ad 13 oppida Sce- pusiensia, super resolutione Principis Lubomirszki extradatae. ¹⁾	1413
Negotium praesidij Husztiensis	1420
Supplicationes in negotio religionis	1421
Convocatoriae in Comitata Transylvanica	1422
Paria commissionis ad Siculos Transylvaniae	1423
Specificatio convocandorum ad Conventum Szecseni- ensem	1424
Difficultates comitatus de Szabolcs circa portas . . .	1425
Memoriale Joannis Bernáth in negotio comitatus Zem- leniensis	1426
Memoriale Alexandri Vas et Francisci Rétei quoad arcem et praesidium Agriensem	1427
Item comitatus Neogradiensis	1428
Negotium Georgij Bornemisza quoad possessionem Tót-Szelmecz	1429
Informatio quoad possessionem Akli	1430
Libertatio vineae Pauli Vígkedvű Debreczeniensis . .	1431
Projectum Michaëlis Darvas circa oeconomiam Commis- sariatus	1432
Litterae cum plurimis sigillis ²⁾	1433

¹⁾ Itt 6. szám hibázik a regestumból.

²⁾ Itt ismét kimaradt 66. szám a lajstromból.

Anno 1706. die 12-a Maji, in castello Kis-Tapolcsány per me V. N. inchoata et continuata est subinserta ac subsecuta

REGISTRATIO.

Cista. Nro.

Litterae intimatoriae et patentales illustrissimi domini comitis Simonis Forgách, ratione generalis insurrectionis ad comitatus transmissae	1500
Convocatoriae et specificatio regalistarum pro Conventu Husztiensi, in diem 8 Martij Anno 1706. indicto	1501
Testimoniales Georgij Ramocsaházi, super assignatione bonorum Fancsikaiensium Ladislao Reviczki facta	1502
Conventio cum operariis ad arcem Munkács	1503
Specificatio captivorum Cassovian, Ecsedinum ductorum	1504
Examen Danielis Gunderfinger cum aliis accessoriis, de casu Vesenienti institutum	1505
Transactio comitis Francisci Lippai de Zombor cum Camera Schemnicziensi	1506
Processus Ritterianus	1507
Replica inclyti comitatus de Bereg ad puncta ablegati generosi Ladislai Bay.	1508
Replica inclyti comitatus de Ugocsa ad puncta ablegati generosi Ladislai Bay.	1509
Copia instructionis spectabili ac generoso Francisco Bertóti, per illustrissimum comitem Antonium Eszterházi datae	1510
Item ordines regulari militiae, per dictum dominum comitem exhibitae	1511
Lista militiae Siculicae in regimine Szappanosiano	1512
Inscriptio super vexillis	1513
Lista militiae ex sede Siculicali Aranyas	1514
Specificatio stipendiariorum a personis in militari servitio constitutis praestandorum in comitatu Gömöriensi	1515
Proventus et erogatio salis nitri Kalloviensis	1516
Specificatio tormentorum in arce Munkács	1517
Replica inclyti comitatus Zemleniensis ad puncta ablegati	1518
Testimoniales super contradictione conventiculo Eperjesiensi	1519

	Nro.
Aliae testimoniales	1520
Replica comitatus Gömöriensis	1521
Replica comitatus Tornensis	1522
Replica comitatus de Sáros	1523
Catalogus insurgentium ex comitatu Gömöriensi	1524
Negotium fodinarum ferrariarum oppidi Tiszolcz	1525
Instructio Georgii Ordódi et Pongrácz	1526
Acta Tallyaiensia	1527
Rectificatio portarum inelyti comitatuum confoederato- rum, una cum intimatoriis ad eosdem comitatus	1528
Instructio tam generalis, quam particularis dominorum ablegatorum ad comitatus nonnullos conventiculorum	1529
Paria literarum ad Vajvodas Transalpinæ et Moldaviæ in negotio Transylvaniensium	1530
Collatio spectabilis ac generosi domini cancellarii Sigis- mundi Jánoki	1531
Passuales et accessoria generosorum Georgii Ordódi et Pongrácz in Transylvaniam	1532
Conventiones articulorum pro Anno 1705.	1533
Paria literarum ad Serenissimum Regem Stanislaum	1534

Instructio fiscorum per inelytum Consilium Oeconomi- cum in comitatibus constitutorum	1535 ¹⁾
Inquisitio ad instantiam generosi domini Stephani Sze- pessy in negotio Vilsoniano	1536
Replica inelyti comitatus Abaujvariensis	1537
Relationes Oeconomici Consily de et super fiscalitate Lu- kavaiensi domino Georgio Ordódy collatae, necnon aliis itidem portionibus in Sterkőczy et Radvány exi- stentibus emanatae	1538
Passus et protectio Caroli de Kinbergh officialis came- ralis antea Schemnicziensis, Viennam habitandum gratia euntis et super bonis Schemniczy remansis emanata	1539
Literae laudabilis Mediationis, cum annexis Suae Maje- statis mandati paribus	1540

¹⁾ Ettől fogva más kéz írása a lajstrom.

Inquisitio in inclyto regimine Szappanosiano, et quidem in negotio Balthasari Konez peracta	1541
Extractus processus judiciary in negotio praedonis Pintye	1542
Litterae missiles Stanislai Rossolczky, canonici Camenien- censis	1543
Litterae missiles domini Michaelis Barcsay, in negotio Pintye	1544
Instructio Pauli Prileczky, in negotio commercij Szakol- czae instituti, constituti inspectoris	1545
Extractus literarum bona Dombó, Henye, Nyék, Dob- roniva, Cseri, Torna, Szádvár, Szerednye, Pálócz et Léva concernentium	1546
Puncta Regulamenti culturae vinearum	1547
Instructio Georgii Csányi salis inspectoris Tokajensis, una cum reversalibus ejusdem	1548
Copia literarum privilegialium oppidi Bereg, cum copia inquisitionis et informationis	1549
Series articulorum in oppido Huszt, die 8-a mensis Mar- ty Anno 1706. conclusorum	1550
Plenipotencia ablegatis Transylvanicis ad tractatum pacis Tyrnaviam euntibus data	1551
Informatio proventuum dominiorum Tornensium nec- non in comitatu Tornensi existentium bonorum Gyula- laianorum, ab Oeconomico Consilio data ¹⁾	1552
Negotium comitatus Honthensis cum civitate Schemni- enziensi, quoad medietatem pagi Stefolto	1553
Transactio spectabilis ac magnifici Alexandri Károlyi, cum nonnullis comitatibus, civitate Debreczeniense, oppidis hajdonicalibus et commissariis	1554
Instructio Andreae Kolosvári quoad praesidia Munkácsien- siense et Husztiense	1555
Specificatio captivorum Germanorum in Huszt	1556
Negotium Poloni Mikulasojoczki	1557
Krucasai Márton projectuma	1558
Inventatio bonorum fiscalium Kalloviensium	1559

¹⁾ Itt újra az előbbeni kéz folytatja a regestrumot.

Puncta trium receptarum religionum	1560
Memoriale incliti comitatus Zempliniensis	1561
Donatio Michaelis Pap et manumissio Mathiae Kuszta	1562
Memoralis comitatus Beregiensis	1563
Item negotium comitatus Zempléniensis	1564
Negotium Leonardi Begányi	1565
Negotium exulantium Transsylvanicorum	1566
Patens ad comitatum Zarándiensem	1567
Processus inter Gasparum Bajus et Graecos Tokajenses	1568
Patentales quoad circulationem monetae rubrae in Transylvania et Partibus	1569
Specificatio quarundam rerum commercij Szakolczensis	1570
Specificatio Caroli Has, quoad expensas circa arcem Agriensem	1571
Inquisitio quoad aureos quinquaginta vexillifero Ger- manico adeptos	1572
Puncta contra ventionis armistitii per Mediationem porrecta	1573
Informatio et extractus Pauli Láni quoad negotium ferri	1574
Difficultates quoad stationes Germanorum Transsylv- niensium	1575
Memoriale regiminiis Gundelfingeriani	1576
Instructio braxatorum in bonis Serenitatis Principalis	1577
Specificatio rerum Vilsonianarum per Stephanum Sze- pesi adeptarum ¹⁾	1579
Salvus conductus comitis a Vratislau	1580
Tatárországra keresztyénekhez írott patens	1581
Litterae capituli Castri-Ferrei et civitatis Szombathely quoad Confoederationis revisionem	1582
Litterae replica et passus Joannis Stadneczki	1583
Projectum et puncta circa commercium Szakolczensem	1584
Extractus restantiarum nonnullorum inclitorum regi- minum	1585
Instructio spectabilis ac generosi Stephani Török et Francisci Babocsai ad comitatus Transdanubianos, quod insurgant et hajdones portales expediant	1586

¹⁾ Egy szám kimaradt a regestruból.

	Nro.
Litterae Ladislai Oescai quoad comitatus Bars et Nitra	1587
Specificatio regiminum et colonellorum militiae equestris per comitatus statutae	1588
Tabella hajdonum portaliu et officialiu eorundem .	1589
Passus comitis Stephani Csáki quoad inductionem victualiu et vestimentorum ad praesidia: Jaurinum, Comiarum, Buda, Strigonium	1590
Litterae Andreae Csáki quoad deditionem arcis Déva .	1591
Litterae illustrissimi comitis Antonij Eszterházi . .	1592
Puncta memorialiu inclytorum commissariorum cum resolutione	1593
Debitorum Hungaricorum et Germanicorum extractus .	1594
Salis Transylvanici negotium	1595
Regesta quaedam Confoederationis	1596
Paria quietantiarum quorundam officialiu fiscalium .	1597
Tabella impositionum cum paribus intimatorijs ad co- mitatus trium districtuum, Alexandri Keczer scilicet, Pauli Ambró, et Pauli Bene, ex Senatu facta . .	1598
Determinationes inclyti Consilii Aulici quoad negotium ferri	1599
Paria seu minutae citationis conventicula tenentis . .	1600
Litterae patentes Joannis Esze, itidem	1600
Accorda Michaelis Desány cum militia caesarea Tran- sylvanica, quoad quartiria seu stationes	1601
Lista fidelium Suae Serenitatis Principalis ex Transyl- vania egressorum	1602
Negotium Archiepiscopi Jatoczki et Episcopi Vinniczki ex Polonia transfugorum	1603
Consignatio bonorum fiscalium comitatus Castri-Ferrei	1604
Impositiones comitatu Transdanubianorum quoad naturalia et vecturas	1605
Instructio pro indaganda caristia ferri deputatorum commissariorum	1606
Litterae Eleonorae comitissae de Batthyán, Vienna missae	1607
Informatio Georgii Ramocsaházi quoad officium ferra- rium districtus Belényesiensis	1608
Remonstratio nullius difficultatis avulsionis possessio-	

num Hámor, Pila et Felső-Zdány a bonis Revistien- sibus	1609
Instructio Pauli Prileczki quoad commercium Szakol- czenze	1610
Litterae Regis Augusti	1611
Repartitio deputati fl: 9895 pro Transylvanicis per Danielem Vas facta	1612
Universalis specificatio captivorum Germanicorum et Hungaricorum	1612
Projectum Consilii Aulici quoad pretium rerum venalium valoremque et cursum cupreae monetae	1613
Specificatio mercium Czaunerionarium Serenissimo Prin- cipi exhibiturarum	1614
Instructio decimatorum Anni 1706. et specificatio eorundem	1615
Specificatio familiae et domesticorum Transylvanensium	1616
Specificatio Transylvanensium receptorum in companiam nobilium	1617
Extractus tam generalis quam specialis fiscalitatum Maramarosiensium	1618
Conventio quoad molam in fluvio Hernád erigendam .	1619
Replica praepositi Vespremiensis quoad statutionem et requisitionem quandam	1620
Specificatio introitus et exitus proventus Consilii Oeco- nomici	1621
Aliud deputatum Transylvanense	1622

Dic 2-da July Ujvarini facta.

Opinio Michaelis Okolicsányi in negotio successorum Lessenyei	1623
Determinationes quaedam Consilii Aulici, die 2-a July ad É.-Ujvár factae	1624
Specificatio quarundam mercium Turcicarum, cum pretio earundem, die 30-a July	1625
Informatio Joannis Kazi in negotio Michaelis Tót, alias Szepesi	1626
Projectum resolutum Pauli Láni quoad negotium salis nitri	1627

Replica comitatus Barsiensis ad literas Ladislai Oeskey	1628
Informatio Consilii Oeconomici et instructiones circa oeconomiam fodinasque cupri Szomolnokienses . . .	1689
Informatio et extractus honorum fiscalium Streczensium, Levenburgensium et Vichterianorum	1630
Informatio quoad proventus Consilii Oeconomici . . .	1631
Litterae comitatus Gömöriensis quoad repartitionem sti- pendiariorum et limitationem venalium	1632
Opinio Baronis Hellenbach quoad cupreae monetae sen- sim fiendam sublationem	1633
Relatio Joannis Kovács, quoad fiscalitates Transdanu- bianasae, cum relatione comitis Stephani Csáky, de dispositionibus ibidem factis	1634
<i>Et haec usque ad primam Augusti in Julio.</i>	

Die 6-a Augusti Registratae.

Litterae Ladislai Piber quoad decimas et sedecimas .	1635
Replica Mathiae Andrási quoad negotium religionis .	1636
Attestatio quoad impeditam praemptionem pecorum per Gregorium Gellén	1637
Informatio quoad bona Bereniensia	1638
Informatio in negotio domini Francisci Galambos . .	1639
Recognitio quoad interemptionem Josephi vigiliarum praefecti	1640
Replica domini Pauli Kajali quoad molam cum Andrea Kazinczi controversam	1641
Ordinum et dispositionum bellicarum protocollatae mi- nutae in uno fasciculo	1642

Die 10-a Augusti 1706. sub Strigonio in castris.

Projectum domini Joannis Szent-Iványi in negotio re- gularis sui regiminis, vulgo palotás dicti	1643
Registrum seu numerus status dominorum Transylva- nici in Moldaviam exeuntium !	1644
Paria testamenti Francisci Dobó	1645
Litterae Stephani Szirmay, cum extractu litterarum Josephi de Ordonies ad dicasterium Ducatus Styriae exarata-	

rum, necnon paribus litterarum commissarii Be- neken	1646
Inventarium artilleriae, seu munitionum arcis et praesi- dii Regőcziensis, in anno 1644. confectum	1647
Instructio Adami Mariási, generalis-adjutantij, ad ex- pellendos ex Ónod, Emőd et Lucz hajdones data . .	1648
Litterae Francisci Olasz, cum certis inclusis	1649
Germanici conceptus subarestati Kell, Cremnicziensis .	1650
Limitatio rerum venalium et mechanicorum et labo- rum opificalium comitatuum Heves et Exteriori- Szolnok unitorum	1651
Litterae Urbani Czeller, cum inclusa specificatione re- rum mobilium ingenery in Földvár demortui	1652
Litterae Andreae Radics, praesidiariorum capitanei Cas- soviensium, una cum projecto domini Adami Mariásy	1653
Lista generalis inclyti regiminis Radicsiani, praesidia- riorum videlicet militum Cassoviensium	1654
Puncta per dominum comitem Michaellem Teleky reso- luanda proposita	1655
Instructio domino Bertóty, in negotio restitutionis bo- norum reformatae Ecclesiae Sáros-Patakiensis depu- tato data	1656
Puncta domini comitis Teleky, cum resolutione Princi- pali	1657
Specificatio bonorum subarestati cameralis officialis Schemnicziensis Aigner nominati	1658
Litterae domini comitis Laurenty Pekri, una cum pro- jectis ejusdem	1659
Limitatio bonum excellentissimi domini generalis comitis Forgách, nro 150, per Commissariatibus homines facta	1660
Testimoniales litterae comitis ab Aspermont, Francisco Maixner datae	1661
Obligationes incolarum Cremnicziensium, memoriae per pie defunctum Principem Emericum condam Thököli ad bellicas necessitates anticipato ex Cameris mutuo levatae	1662
Conscriptio Stephani Závor, per quendam Gallum inte- remptorum bonorum Farkasfalvensium	1663

Litterae Georgii Caroli Drichsberger supremi Commissariatus Bellici, cum annexis; Posonio emanatae . . .	1664
Litterae E. Wilschon Vienna emanatae, Mediationi transmissae, cum deliberatione domini Alexandri Platti et specificatione damnorum per dominum Stephanum Szepesy eidem illatorum	1665
Limitatio venalium inelyti comitatus Posoniensis . .	1666
Acta inelyti comitatus Barsiensis, cum literis domini Ladislai Oeskey, in facto statuendorum stipendiariorum militum	1667
Recognitio Bellici Commissarii Gabrielis Göcze ratione persolutionis summae pecorum Nedeczianorum . .	1668
Projecta cum replica venerabilis Capituli Strigoniensis et reverendissimi domini vicary Strigoniensis necnon archidiaconi Tornensis	1669

In Septembri, et quidem

Die prima Septembris registrari coepturum literarum series taliter sequitur:

Erogationes ad culinam aulaeque familiares comitis Danielis Eszterházi	1670
Introitus et exitus officinarum salis nitri	1671
Aklin nevű jószággról való informatio	1672
Conscriptio bonorum Stephani Barlók adhuc fiscalium .	1673
Series ac lista ad Conventum Szecseniensem convocationum	1674
Litterae baronis Kuchlander quoad captivum Andreani Kis	1675
Specificatio bonorum Thökölianorum, cum determinatione praetensionis urburariorum Schemnicziensium et Crennicziensium quoad aureos 3000.	1676
Litterae status Evangelici quoad negotium ecclesiae Devék-Ujfalusiensis	1677
Puncta quoad decimam ac alios proventus ecclesiasticos Sepsienses	1678
Commissio Gabrielis Jósika in negotio Andreae Csáki .	1679
Tabella quaedam solutoria militiae Gallicae	1680

Litterae et extractus Joannis Pruchner super universa perceptione et erogatione sua	1681
Paria nonnullarum deliberationum in negotio familiae ac successorum Stephani Váradi senioris	1682
Capitulatio cujusdam Galli Friderici Massareta	1683
Projectum resolutum Francisci Uz districtualis com- missarii	1684
Litterae missiles Francisci Bertóti et Alexandri Keczer in specialibus negotijs	1685
Paria literarum in negotio urburariorum Rosnaviensi- um et Dobsinensium ad baronem Hellenbach	1686
Litterae domini Sigismundi Jánoki quoad puellam quandam adulterii et homicidii accusatam, necnon Gotta dictum hominem	1687
Series tricesimatorum, qui quando et quorum Regias ex Cancellaria perceperunt	1688
Attestatio Andreae Radics quoad proventus molae Beregszásziensis, quibus scilicet cessit	1689
Processus magistratualis contra Susannam Lubietoski infratricidam	1690
Negotium Joannis Vilhelmi Teschmacher negotiato- ris Londinensis	1691
Paria inquisitionis reverendi patris Lokoviensis	1692
Litterae Joannis Labsánczki cum instantia Pauli Pri- leccki	1693
Dislocatio militiae juxta portas comitatuum et civita- tum in districtu Kruesaiano, die 28. 8-bris 1705. ad Egregy facta	1694
Litterae Stephani Kálmánczai quoad bona Husztiensia negotiumque salis, tricesimae, ac aliorum Márama- rosiensium actorum	1695
Conceptus seu minutae S. G. Dni Sigismundi Jánoki in diversis negotiis, necnon Dni Pauli Ráday in negotio Ladislai et Joannis Nagy-Mihályi ad praefectum Lu- cam Keresztes	1696
Litterae Archiepiscopi Colocensis et replica ad eandem quoad negotium pacis	1697

Paria literarum in negotio Joannis Radványi ad ministerium	1698
Paria literarum domini Gasparis Pápai in Turciam exaratarum	1699
Paria literarum Excelsi Senatus quoad limitationem venalium	1700
Paria literarum Principis Valachiae in negotio Pauli Pósaházi	1701
Status bonorum Bereniano- et Kohariano-fiscalium in comitatu Neogradiensi	1702
Acta in negotio Pauli Pósaházi	1703
Conscriptio militum ex oppidis Cis-Hernadum, per Adamum Mariási	1704
Paria literarum quoad opiniones impositionum	1705
Extractus operarum ad Munkács conductorum	1706
Patentes quoad ingressum in Transylvaniam	1707
Specificatio quarteriorum hibernorum et portaliu hajdonum pro Anno 1705.	1708
Paria affidationis quoad acceptandam mediationem	1709
Lista regiminis neo-conscripti Komlósiani	1710
Extractus perceptionis et erogationis officialium artolleriae	1711
Relatio domini Francisci Galambos in negotio Lossoncziensium Augustanae confessionis addictorum	1712
Minutae quoad ordines insultus Strigoniensis	1713
Negotium Joannis Radványi quoad diversum	1714
Extractus militiae granaderiorum quoad insultum exhibitus	1715
Conceptus patentium ad Transylvaniam impressus	1716
Specificatio naturalium pro culina Danielis Eszterházi	1717
Specificatio locorum in Partibus Transdanubianis de loco movendorum	1718
Specificatio naturalium Ersek-Ujvarinum deputatorum	1719
Possessionum Nántó, Rákos, et Terebes conscriptio	1720
Patentes Emerici Klisniczki et Samuelis Zitkoczki quoad commercium et res venales ac cupream monetam	1721
Negotium familiae Szirmaianae cum alijs instantijs in Aulico Consilio resolutis	1722

Die 25. Septembris ad Új-Bars.

Bonorum Illavensium conscriptio, cum annexis literis	
Consilii Oeconomici, Patrum Trinitariorum	1723
Conscriptio Abbatiae Pornó	1724
Opinio Georgij Gerhard et Ladislai Benyiczki circa in-	
positiones	1725
Correctum. Edictum :	1726
Tabella taxae literarum in Cancellaria Serenissimi Prin-	
cipis Aulica	1727
Tabella parochorum, in districtu Rabensi, homagium	
praestitorum	1728
Dominij Streceseniensis portionisque Levenburgianis	
status	1729
Conscriptio possessionis Kelecsény, Scarbalanensis . .	1730
Projectum Joannis Henrici Seyfrid cum Francisco	
Szluha, quoad permutationem captivorum	1731
Conscriptio possessionis Saucsina	1732
Puncta armistitii a commissione caesarea mediationi	
exhibita	1733
Projectum resolutum regiminis praetoriani, karabélyos	
dicti	1734
Conscriptio possessionis Szete	1735
Articuli Conventus Husztiensis Transylvanorum . .	1736
Specificatio eorum, qui ex Strigoniensibus homagium	
praestiterunt	1737
Protestatio Jesuitarum Neo-Soliensium	1738
Litterae Joannis Sréter quoad postarum magistrum	
Schemnicziensem	1739
Specificatio vulneratorum et captivorum ac occisorum	
occasione tumultus E.-Ujváriensis	1740
Relatio captivorum Nitriensium	1741
Specificatio arcium, castrorum et civitatum, in quibus	
praesidia intertenenda et exolvenda	1742

Die 9-a 8-bris 1706. ad Tornallya positis.

Inquisitio contra commissarios in negotio religionum	
deputatos	1743

Accorda sive capitulatio punctorum arcis Tokajensis	1744
Instructio pro Consilio Oeconomico	1745
Connotatio excessuum regularis militiae certis in comitatibus patratum	1746

Die 17-a 9-bris 1706. In castris ad Lőrinczi positis.

Ns Liptó vármegyében az insurrectióra inhabilisek listája	1747
T. N. Kajali Pál uram informatiója a veres pénz iránt	1748
Erdélyi nemes vármegyék és székely székek gratiát impetráló instantiájok, cum resolutione	1749
Kassai fortificatio iránt küldött projectuma T. N. Bertóti Ferencz uramnak, arra lött resolútióval	1750
Bezerédi Imre uram ezerebeli voluntéroknek specificatiója	1751
Verebelyi Péter uram instructiója, Eperjesre a mikor küldetett	1752

Jászok instantiája cum resolutione. Rosnaviae, in mense X-bri Anno 1706.	1753
Ns Hont, Bars, Liptó, Zólyom és Túróc vármegyék deputatusi által concinnált venalék limitatiója	1754
Alagi Jakab ellen való inquisitio	1755
Litterae adjudicatoriae vice-comitis Comaromiensis, in causa incessus E.-Ujváriensis, 20. 7-bris 1706. extradatae	1756
Anno 1706. in mense 7-bri Esztergom vára megvételekor concipiált patens, mely ki nem bocsáttatott ¹⁾	1757
Acta 6. inelyti Consilii Oeconomici, Anno 1706. in mense X-bri	1778
Méltóságos generális Károlyi Sándor uram ő nagysága commandója alatt levő hadak listája	1778
Animadversiones Apologicae in caesaris responsum supra puncta pacis	1779
Szentpéteri Imre uramnak adatott instructio, Karácsoni Sándor nevű görög dolgában Egerben küldetvén	1780

¹⁾ Itt ismét 20. szám kimaradt a regestrumból.

Tekintetes Nagyságos Sennyei István uram ő Nagysága levele Nagy-Szombatbúl, a caesarea commissio plenipotentialissának copiájával, cum considerationibus in iisdem occurrentibus	1781
Gróf Csáki István, Tekintetes Nemzetes Jánoki Zsigmond, Gerhárd György, Kajali Pál és Labsánczki János urameknak in casu plenipotentiaratus adatott instructió, Szécsénynél 8-a 8-bris 1706.	1782
Tabella universarum solutionum militarium	1783
Kajdi István ezerének mustratáblája	1784
Tatai dominiumnak conscriptiója	1785
Fejes Jakabnak Dobos János ellen való instantiája	1786
Komlósi Sándor gyalog companiáinak listája	1787
Az Oeconomicum Consilium által elpecsételt portékák specificatiója	1788
Vármegyék limitatiói	1789
Conscriptio bonorum Súrffőiensium	1790
Fekete János számadási extractusa	1791
Determinatio articularis occasione Conventus Szecseniensis in negotio religionis et templorum	1792
A tábori zsákmányolásnak rendi	1793
Méltóságos Generális Gróf Bercsényi Miklós uram által Anno 1706. adatott Regulamentum	1794
Examen Joannis Nicolai ab Hajden	1795
Examen Stephani Pinyighe	1796
Examen Joannis Tóth Nagy-Fedémesiensis	1797
Extractus inventarii arcis Ungvariensis	1798
Pro Anno 1707 a téli quártélynak rendi	1799
Specificatio ad arcem Ung requisitorum	1800
Dispositio inelyti artilleriae	1801
Generálisoknak és kapitányoknak orderek formája 10. X-bris 1706.	1802
Krucasai János ezerebéli kárvallott katonák specificatiója	1803
Commissariatushoz lött intimatiója Méltóságos Fő-Generális uramnak 10. X-bris 1706.	1804
Dispositio circa oeconomiam propriam Suae Serenitatis; Munkacsini, 30. X-bris 1706. facta	1805

Instructio Martini Krucsai qua Suae Serenitatis Principalis honorum praefecti	1806
Difficultates domini Martini Krucsai, cum resolutione Munkacsini facta	1807
Rosnai Dávid Rabatinnak irt levele	1808
Rabatin patense Nánásrúl	1809
Positiones ad universalem lustram pertinentes	1810
Méltóságos Fő-Generális uram Zólyom vára iránt Gróff Eszterházi Istvánnak irt levelének párja	1811
Fő-Generális uram Árva vármegyének 10. X-bris 1706. Bajmóczrúl írott levele	1812
Copia marschutae et paetae per dominum Supremum Generalem extradari solitarum. Anno 1706.	1813
Fő-Generális uram Gróff Eszterházi Antal uramnak a communicatiók iránt irt levele, a postirung acclusájával	1814
Némely franczia és munkácsi lakosok dolgában lött inquisitio	1815
Alagi Jakab levele Karácsoni ellen	1816
Kovács Jancsi kímnek examenjei	1817
Alagi Jakab examenje	1818
Török hadak fizetése tabellája, listájokkal együtt . .	1819
Gróff Forgách Simonné asszony nemes Nyitra vármegyének írott levele	1820
Gróff Csáky István az Oeconomicumhoz lett korosi jószággrúl való informatiója	1821
Nemzetes Ráti Gergely secretarius uram idejebeli hadi expeditiokban lött missilisek minutái. Ebben vagyon	
Horváth Ferencz uram instructiója ad Portam fulgidam	1822
Conditiones et puncta armistitij ; írásba és nyomtatva	1823
A tábori zsákmányozásnak rendi	1824
Udvari conventionatus rendek táblája. (Hopmester uram elvitette Maros-Vásárhelytt)	1825
Szendrei munitiók specificatiója	1826
Egri munitiók specificatiója	1827
Szécsényi Articulusok, és ott in negotio religionis lött determinatiók	1828
(N. B. Ezt a Senatus cancellariájára vitték. Munkács, 11. Julij 1707.)	

Királyi városokbeli boltokban lévő portékák specificatioja	1829
Szepesi János postamester uram Rosnón resolváltatott instantiája	1830
Erdélyi egy karabélyos és öt mezei ezerekre esztendeig való költség tabellája	1831
Praetensa gravamina in negotio permutationis captivorum a parte Caesarea transmissa	1832
Specificatio requisitorum circa equos artilleriae	1833
Az erdélyi cigányok dolgában egy kis notatio	1834
Erdélyi Convocatoria vagy Regalis, pro 28. Martij 1707.	1835
Dislocatio postarum Transsylvaniensium	1836
Só dolgában írott levél a nemes vármegyékre	1837
Maros-Vásárhelyre való bémenetel rendi	1838
Pathai Kristóf és Lubi László instructiója, inquisitio végett	1839
Nemes Jászság resolvált instantiája Ungvártt	1840
Erdélyi Gubernium patensi Szebenből	1841
Krabarits Jakab uram levele Abrudbányáról	1842
Hegyallyai kárvallottak conscriptiója, Anno 1706.	1843
Projectum Matthiae Hagara	1844
Collatio Episcopatus Munkacsiensis Petronio Kamnietzki facta	1845
Kegyelmes Urunk konyhájára esztendőtt által kívántató fű-szerszám extractusa	1846
Velits Zsigmond uram transmittált némely Méltóságos Thökölyi familiát illető levelek	1847
Ecsedi fortificatiohoz kívántató requisitumok	1848
Otvös Miklós instructiója az ecsedi fortificatio iránt	1849
Kéri János uram által transmittált némely levelek Kazinczi uram dolgában	1850
Difficultates et puncta instantiae pannificum Munkacsiensium	1851
Munkácsi posztó-metszők iránt való dispositio	1852
Tabella proventuum dominii Sáros-Patak	1853
Krucasai Márton uram resolvált difficultási	1854
Zborai jövedelem extractusa	1855

Extractus proventuum bonorum Aspermontiano-fiscalium urbarialium	1856
Opiniones inclytum comitatum circa guarantiam pacis	1857
Idegen országokra való levelek	1858
Nemes vármegyékre szálló levelek minutái; ante inchoatum prothocolon comitatum	1859
Opiniones inclytum comitatum circa cusionem et cursum cupreae monetae	1860
Manifestumok, in duodecimo	1861
Török levelek, némely Törökországra irt levelekkel egyfitt	1862
Nemes Máramaros és Kálmánczai István uram levelei a sórúl, és némely extractusok	1863
Religio dolgában beadott memoriálék	1864
Commissariatust és Bellicumot illető némely projectumok	1865
Várbeli commendánsok instructiója, nyomtatásba	1866
Lustra Sedium Siculicalium Csik utriusque Gyergyó et Kászon; Item: Szepesi, Kézdi, Orbai, Miklósvára . .*)	1867
Acta Transsylvanica in Generali Congregatione Maros-Vásárhelyini conclusa **)	1868
Conscriptio bonorum Transsylvanicorum, Illustrissimae Familiae Bercsényianae	1869
Pekri Lőrincz uram Szebenbe küldött patense	1870
Erdélyi Gubernium levele vagy patense, melyben Urunk fejedelemségének contradicál	1871
Generális Pekri Lőrincz uramnak Moldvából írott levelek	1872
Formula juramenti postarum magistrorum	1873
Postulata trium Nationum Regni Transsylvaniae, Maros-Vásárhelyini exhibita	1874
Kövár iránt való informatio	1875
Instructio spectabilis ac magnifici domini Simonis Kemény	1876
Instructio egregii Mathiae Szent-Iványi	1877

*) Szerencsini, die 10. Maji. (Lapszéli jegyzet.)

**) Director uram vitette el. (Lapszéli jegyzet.)

Erdélyi só-házak, aknák és fiscalis jóságok körül való gravaminák, cum replica	1878
Instructio egregii Jacobi Grabarics praefecti Abrud-Bányaiensis	1879
Posták fogytkozásárul való informatio *)	1880
Görög Pulicsán Kristóff reversalissa, hogy Szathmár várában distrahált (javaiért) Felséges Fejedelem híveit Törökországban nem háborgatja	1881
Instructio egregii Alberti Kis-Mariai honorum fiscalium in Transsylvania et Partibus eidem annexis vice-praefecti	1882
Instructio et patens egregii Christiani Khilko honorum in Transsylvania et Partibus eidem annexis conscriptoris	1883
Instructio egregii Michaelis Jósa	1884
Extractus reductionis militiae in Transsylvania et Partibus, ut et Trans-Tibiscum, versus Transylvaniam constitutae	1885
Tabella postaria in Transsylvania	1886
Formula juramenti supremi postarum magistri aulici	1887
Missiles ad dominum Gyigyneczki Regni Poloniae supremum agazonum magistrum directae	1888
Generalis Károlyi Sándor uram minutája az hajdú városiak dolgában	1889
Instructio pro grosso Alberto Kis-Mariai camerario Desiensi, per illustrissimum dominum comitem Michaellem Teleki, die 4-a Juny Anno 1704. extradata	1890
Instructio pro camerario Colosiensi, Albae-Juliae die 12 mensis May Anno 1658. extradata	1891
Instructio pro egregio Michaelle Szigethi, salium fodinarum Thordensium camerario	1892
Instructio pro egregio Michaelle Szigethi, salium fodinarum Thordensium camerario	1893
Examen quorundam Ruscianorum captivorum in Nagy-Csécs peractum	1894
Examen egregii Jacobi Alaghi	1895
Rationes Petri Győri sub-commissary aulici	1896

*) 10-a Maji in Szerencs. (Lapszéli jegyzet.)

Relatio legatorum Transsylvanicorum	1897
Articuli Transsylvanici in Generalibus Comitibus ad Ma- ros-Vásárhely indictis conclusi	1898
Nemes Bihar vármegye opinioja a rézpénz cursussa iránt	1899

A regestrum végén 14 lap, tehát majdnem harmada a füzetnek üres.

Irtak többen, a fejedelem udvari cancelláriáján.

Eredetije Budán a kir. kamarai levéltárban.

V é g e.

II.

Anno 1710. die 2-da Junii, in Arce Munkács, in Intimo Suae Serenitatis Principalis et Ducalis Archivo repertorum Literarum Instrumentorum per Annos distinctorum, modo et ordine subsequentibus facta est Registratio.

Specificatio literarum in capsula 8-va sepositarum.

FASC. 1-mus. Diversae literae exulatus, et ibidem datae assecutoriae, Anno 1703.

FASC. 2. Extranea et domestica, cum instructione ad Serenissimum Regem Sveciae et Poloniae expeditorum ablegatorum.

FASC. 3. Miscellanea extranea et domestica.

FASC. 4. Literae indifferentes diversorum Annorum.

FASC. 5. Literarum Transsylvanicarum, diversorum Annorum.

FASC. 6. Diarium Reviczianum.

FASC. 7. Negotium oeconomiam concernens.

FASC. 8. Pro curiositate asservanda.

FASC. 9. Miscellanea varia.

FASC. 10. Miscellanea extranea et domestica.

FASC. 11. Miscellanea extranea et domestica.

FASC. 12. Pro curiositate asservanda.

FASC. 13. Opus Hungaricum theologicum.

FASC. 14. Literae Germanicae.

FASC. 15. Literae Serenissimae Principissae.

FASC. 16. Literae Vajvodae Transalpinensis.

FASC. 17. Vetustae literae ad Eminentissimum Cardinalem Petrum Pázmán, per beatæ reminiscentiæ Transsylvaniæ Principem Georgium Rákóczi scriptae.

FASC. 18. Continet relationem originalem Episcopatus Munkaciensis, certam item donationem Caesaream super muneris quibusdam Serenissimo condam Principi Francisco I-mo elargitis, cum fassione Stephani Végh, certisque dispositionibus Excellentissimi Supremi Generalis.

FASC. 19. Literae indifferentes, cum quibusdam Turcico idiomate scriptis.

FASC. 20. Literae defuncti condam Principis Emerici Tökölly ad Suam Serenitatem scriptae.

FASC. 21. Literae Suam Serenitatem Principalem concernentes.

FASC. 22., 23. Diaria legationis Constantinopolitanae Joannis Pápai.

Nro. 24. Liber scriptus Principis condam Tökölly, literarum secretiorum; diarii item.

Nro. 25. Liber alter scriptus actorum condam Emerici Tökölly, cum ejusdem diario.

Nro. 26. Liber scriptus, continens vitam Emerici Tökölly.

Nro. 27. Consilium de rebus Hungaricis, cujusdam Anonymi.

FASC. 1. Proprium manuscriptum Suae Serenitatis, Anno 1703.

FASC. 2. Proprium item Suae Serenitatis manuscriptum, actorum Anni 1704.

FASC. 3. Relatio ad Regem Galliae, 1704.

FASC. 4. Fragmenta actorum Senniciensium. Anno 1704.

FASC. 5. Opiniones incolutorum comitatuum circa cusionem ac cursum monetæ cupreae.

FASC. 6., et 7. Literae Illustrissimi Comitæ Nicolai Bercsényi Supremi Generalis. Anno 1704.

FASC. 8. Negotia fortificationum et relationes de iisdem. Anno 1704., 1705., 1706., 1707.

FASC. 9. Literae Illustrissimi Comitis Antonij Eszterházy, in Annis 1704. et 1705.

FASC. 10. Literae Spectabilis ac Magnifici Baronis Alexandri Károlyi Generalis. Annorum 1704. et 1705.

Praescriptae literae in capsula litera „A“ signata comprehenduntur.

FASC. 11. Depositio homagii liberae regiaeque civitatis Leuschoviensis pro Confoederatione. Anno 1705.

FASC. 12. Proprium manuscriptum Suae Serenitatis, actorum Anni 1705.

FASC. 13. Literarum ablegatorum Constantinopolitanorum. Anno 1705.

FASC. 14. Considerationes Consilii Oeconomici. Anno 1705.

FASC. 15. Literarum Illustrissimi Comitis Nicolai Beresényi, sub numeris 15., 16., 17., 18., 19., 20. Anno 1705. in totidem fasciculis.

FASC. 21., 22., 23. Sub totidem numeris literae Spectabilis ac Magnifici Baronis Alexandri Károlyi Generalis, Anno 1705. scriptae.

FASC. 24. Illustrissimi Comitis ac Generalis Simonis Forgách literarum, in Anno 1704., 1705. et 1706.

FASC. 25. Literarum Illustrissimi Comitis ac Generalis Antonii Eszterházi. Anno 1705.

FASC. 26. Literarum Reverendissimi Archiepiscopi Colocensis, aliorumque mediatorum. Anno 1705.

FASC. 27. Variarum literarum Gallicarum, et insuper latinarum quoque, cum disceptatione quadam mediatoribus pacis, circa negotia Hungarica oblata. Annorum 1704 et 1705.

FASC. 28. Indifferentes literae. Anno 1705.

FASC. 29. Literarum Ladislai Kökényesdi. Anno 1705.

FASC. 30. Particularitates negotii pacis Tyrnaviensis, una cum literis Nicolai Beresényi tunc exaratis. Anno 1705.

Praescriptae literae a numero 11 ad 30-um in secunda capsula, litera „B“ signata comprehenduntur.

FASC. 31. Proprium manuscriptum Suae Serenitatis, actorum a mense Februario Anni 1706. usque Ianuarium Anni 1707. exclusive.

FASC. 32. Projecta circa tractatum pacis. Anno 1706.

FASC. 33. Literarum Joannis Pápai et Francisci Horváth. Anno 1706.

FASC. 34. Opiniones inclytorum comitatum circa gvarantiam pacis. Anno. 1706.

FASC. 35. Circa tractatum pacis pariatorum actorum. Anno 1706.

FASC. 36. Literarum ablegatorum Constantinopolitanorum. Anno 1706.

FASC. 37. Actorum tractatus pacis Tyrnaviensis. Anno 1706.

FASC. 38. Literarum ad acta tractatus Tyrnaviensis pertinentium. Anno 1706.

FASC. 39. Miscellanearum et externarum correspondentiarum, Anno 1706. Gallico idiomate scriptarum.

FASC. 40. Negotiorum deditionis arcis Strigoniensis, Anno 1706.

FASC. 41. Diarium legationis Tartaricae. Anno 1706.

FASC. 42. Prothocolon expeditionum secretiorum. Anno 1705., 1706., 1707. usque mensem Decembrem.

FASC. 43. Diversae claves literarum.

FASC. 44. Claves Gallicae. Anno 1706.

FASC. 45. Peregrinarum clavium. Anno 1706.

FASC. 46. Tabellas varias circa repartitionem quartiriorum, Anno 1706. continens.

FASC. 47. Literas Gallicas diversas legatorum, Regis Augusti, et Electoris Bavariae continens. Anno 1706.

FASC. 48. Nicolai Bercsényi Illustrissimi Comititis literas, mensibus Februario et Martio. Anno 1706.

FASC. 49. Ejusdem Comititis, mensibus Februario, Martio et Aprili. Anno 1706.

FASC. 50. Ejusdem Comititis, mensibus Majo, Junio, Julio. Anno 1706.

FASC. 51. Ejusdem Comititis, mensibus Junio, Julio, Augusto. Anno 1706.

FASC. 52. Ejusdem Comititis, mensibus Augusto, Septembri et Octobri. Anno 1706.

FASC. 53. Ejusdem Comititis, mense Octobri. Anno 1706.

FASC. 54. Ejusdem Comititis, mense Novembri, Anno 1706. continens.

FASC. 55. Ejusdem Comititis literarum, mense Decembri. Anno 1706.

FASC. 56. Illustrissimi Comititis Simonis Forgách literarum. Anno 1706.

FASC. 57. 58. 59. Literarum Illustrissimi Comititis Antonii Eszterházi, mensibus Julio, Augusto et Novembri, aliorumque scriptarum. Anno 1706.

FASC. 60. Literarum Baronis Vojnovics, in Annis 1706. et 1707. scriptarum.

FASC. 61., 62., 63., 64., 65., 66. Literas domini Baronis Alexandri Károlyi, mensibus Febuario, Aprili, Majo, Junio, Julio, Augusto, Septembri, Decembri continens. Anno 1706.

FASC. 67. Acta armistitii, mensibus Majo et Junio Anni 1706.

Praescriptae literae a numero 31. ad 67. in tertia capsula litera „C“ signata comprehenduntur.

FASC. 68. Instrumentum Abrenunciationis regiminis Austriaci ex parte Regni Hungariae Confoederati. Anno 1707.

FASC. 69. Colligatio inter Status et Ordines Regni Hungariae Confoederatos, ab una, partibus vero ab altera Status et Ordines Transsylvaniae trium Nationum inita. Anno 1707.

FASC. 70. Proprium manuscriptum Suae Serenitatis, actorum Anni 1707.

FASC. 71. Variarum literarum Gallicarum. Anno 1707.

FASC. 72. Acta armistitii, ex quibus necessaria excerpta et suo loco registrata. Anno 1707.

FASC. 73. Peculiaria acta negotia, Regni concernentia. Anno 1707.

FASC. 74. Computum Constantinopolitanum concernentes literas Ioannis Pápai continens. Anno 1707.

FASC. 75. Constantinopolitano-Gallica, Annorum 1704., 1705., 1706., 1707.

FASC. 76. Institutio Nobilis Compagniae. Anno 1707.

FASC. 77. Acta Conventus particularis Cassoviensis. Anno 1707.

FASC. 78. Literarum Brennerianarum. Anno 1707.

FASC. 79., 80., 81. Literae ablegatorum Constantinopolitanorum Joannis et Caspari Pápai, Francisci Horváth et Andreae Bay, in Annis 1706., 1707.

FASC. 82. Literas Gallicas et clavibus scriptas continens. Anno 1707.

FASC. 83., 84., Literarum Jacobi Kray. Anno 1707.

FASC. 85. Miscellanea extranea et domestica. Anno 1707.

FASC. 86. Domestica, cum certis extractibus fodinarum Semniciensium et Nagy-Bányaiensium, in Annis 1706., 1707., 1708.

FASC. 87., 88., 89., 90., 91. Literas Excellentissimi Generalis Nicolai Bercsényi, mensibus Januario, Febuario, Martio, Aprili, Majo, Junio, Julio et Novembri scriptas continens. Anno 1707.

FASC. 92. Literas Illustrissimi Comitis Simonis Forgách ex captivitate missas continens. Annorum 1707 et 1708.

FASC. 93. Illustrissimi Comitis Antonii Eszterházi literas continens. Anno 1707

FASC. 94. Literarum Comitis Michaëlis Mikes aliorumque ex Moldavia missas continens; Baronis item Vojnovics. Annorum 1707 et 1708.

FASC. 95. Generalis Francisci Berthóti, mensibus Octobri et Novembri scriptas literas continens. Anno 1707.

FASC. 96., 97., 98., 99., 100. Literarum domini Generalis Alexandri Károlyi, mensibus Januario, Febuario, Aprili, Junio, Julio, Augusto, Septembri, 8-bri 9-bri et 10-bri scriptas continens. Anno 1707.

FASC. 101. Extractus judaei Ábrahám et Lebell. Anno 1707.

Praescriptae literae a numero 68 ad 101. in quarta capsula, litera „D „signata comprehenduntur.

Nro. 102. Proprium manuscriptum Suae Serenitatis Principalis, actorum Anni 1708.

Nro. 103. Prothocolon secretiorum expeditionum. Anno 1708.

Nro. 104. Determinationes consultationis Agriensis. Anno 1708.

Nro. 105. Statuta Generalis Conventus Saáros-Patakiensis. Anno 1708.

FASC. 106. Concernentia tractatum Gallicum, cum replicis legati. Anno 1708.

FASC. 107. Varias correspondentias Gallicas, Anno 1708. continens.

FASC. 108. Literas Gaspari Pápai, Nándor-Alba. Anno 1708. missas continens.

FASC. 109. Literas Joannis Pápai et Francisci Horváth ex Porta Othomannica, Anno 1707. et 1708. missas continens.

FASC. 110. Constantinopolitano-Gallica. Anno 1708.

FASC. 111. Gallica. Anno 1708.

FASC. 112. Dantisco-Gallica. Anno 1708.

FASC. 113. Polonica. Anno 1708.

FASC. 114. Prussica. Anno 1708.

FASC. 115. Romana. Anno 1708.

FASC. 116. Veneta. Anno 1708.

FASC. 117. Literae Ladislai Kókényesdi. Anno 1708.

FASC. 118. Puncta armistitii per Gabrielem Tolvaj, ex Generali Conventu Confoederati Regni Hungariae Patakini celebrato, Anno 1708 Viennam transmissa, irritum tamen successu.

FASC. 119. Literas Gallicas Anno 1708. continens.

FASC. 120. Acta negotiationis Polonicae. Annorum 1707. et 1708.

FASC. 121. Inquisitio negotia Transsylvanica concernens. Anno 1708.

FASC. 122. Literas Turcici Imperatoris aggratulatorias Principi Tökölö ob debellatum in Transsylvania Haislerum, item alias Suae Serenitati Principali et Ducali missas continens, Anno 1708.

FASC. 123. Miscellanea. Anno 1708.

FASC. 124. Curiositate digna. Anno 1708.

FASC. 125. Literalia Instrumenta, cum donationalibus et

aliis requisitis factum bonorum Jaroszlaviensium concernentia Anno 1708.

FASC. 126. Literae Serenissimae Principissae. Anno 1708.

FASC. 127. Transsylvanica. Anno 1708.

FASC. 128. Literas exterorum ad Suam Serenitatem Principalem missas continens. Anno 1708.

FASC. 129. Literas Generalis Gallici Feriol, Anno 1708.

FASC. 130. Dantiscano-Kraiana computus, Anno 1708; ad eundemque pertinentes quietantiae in

FASC. 131., 132., 133. totidem.

FASC. 134. Literas Excellentissimi Supremi Generalis per totos Anni 1708. menses scriptas continens.

FASC. 135. Literas Spectabilis ac Magnifici Baronis Alexandri Károlyi per Anni 1708. menses introscriptas continens.

FASC. 136. Literas diversas missiles Anno 1708. continens.

FASC. 137. Literas missiles Comitis Antonii Eszterházi, Joannis Bottyán, Francisci Berthóti et aliorum Colonellorum continens. Anno 1708.

FASC. 138. Illustrissimi Comitis Laurentii Pekri, occasione expeditionis suae bellicae in Moravia scriptas literas continens. Anno 1708.

FASC. 139. Correspondentiae tempore obsidionis Ersek-Ujváriensis bellicorum officialium.

FASC. 140. Convocatoriae Caesareae ad praetensam Diaetam Poseniensem; currentales item, et Partium Trans-Danubianarum contra eandem Diaetam responsum, cum quibusdam patentibus Rabbuthinianis. Anno 1708.

FASC. 141. Literae domini Aulae Marschalli Adami Vay in Martio scriptae. Anno 1708.

FASC. 142. Literarum fide-jussionalium Comitis a Starembergh condam captivi paria, cum fassione executi exploratoris.

FASC. 143. Miscellanea conservatione digna. Anno 1708.

FASC. 144. Varias lustrales tabellas praetorianae militiae aliorumque regiminum continens. Anno 1708.

FASC. 145. Bellica. Anno 1708.

FASC. 146. Literas Potentissimi Galliarum Regis continens. Anno 1708.

FASC. 147. Tabellam solutoriam Nobilis Compagniae Praetorianae, cum attestatione Joannis Beszterczey. Anno 1708.

FASC. 148. Praecationes matutinae et vespertinae Nobilis Compagniae Praetorianae.

Praescriptae literae a numero 102. ad 148. in capsula quinta, litera „E“ signata comprehenduntur.

FASC. 149. Fundamentum negotiationis Moschoviticae, cum instructione Nedecziana. Anno 1709.

FASC. 150. Literas Alexandri Nedeczki Anno 1709. continens.

FASC. 151. Acta Moschovitica. Anno 1709.

FASC. 152. Polonica. Anno 1709.

FASC. 153. Polonica iterum. Anno 1709.

FASC. 154. Prothocolon secretiorum expeditionum. Anno 1709.

FASC. 155. Itidem prothocolon ejusdem Anni.

FASC. 156. Negotia Moschovitica. Anno 1709.

FASC. 157. Negotia Albanica. Anno 1709.

FASC. 158. Constantinopolitana. Anno 1709.

FASC. 159. Itidem Constantinopolitana. Anno 1709.

FASC. 160. Negotiatio Nandor-Albensis, Anno 1709. Joannis Pápai.

FASC. 161. Iterum Constantinopolitana. Anno 1709.

FASC. 162. Literae Caspari Pápai Nandor-Alba scriptae. Anno 1709.

FASC. 163. Gallica. Anno 1709.

FASC. 164. Gallica et clavibus quoque scripta. Anno 1709.

FASC. 165. Literae Brennerianae. Anno 1709.

FASC. 166. Veneta. Anno 1709.

FASC. 167. Hollandica et Anglica. Anno 1709.

FASC. 168. Prussica. Anno 1709.

FASC. 169. Literae Principis Lubomírski ad Leuschovienses scriptae, cum replicis. Anno 1709.

FASC. 170. Propria manu scripta Suae Serenitatis; Dialogi,

Orationes, Aurea Libertas. Ab Anno 1704 usque ad 1709. inclusive ; auro et cedro digna.

FASC. 171. Literae directoris Pauli Ráday. Anno 1709.

FASC. 172. Literae Jacobi Kray, mense Junio, Anno 1709 scriptae.

FASC. 173. Literae Serenissimae Principissae. Anno 1709.

FASC. 174. Certae patentes Germanicae cum specificatione supellectilium in Thesaurario Suae Serenitatis Principalis Hungariciensis existentium. Anno 1709.

FASC. 175. Miscellanea. Anno 1709.

FASC. 176. Literae indifferentes. Anno 1709.

FASC. 177. Iterum literae indifferentes, cum certis quibusdam latino idiomate scriptis Serenissimae quondam Principissae. Anno 1709.

FASC. 178. Literae Ladislai Kökényesdi, Francisci Horváth et Casparis Pápai. Anno 1709.

FASC. 179. Bellicae, Annorum 1708 et 1709.

FASC. 180. Bellicae dispositiones, cum examinibus fugitivorum ; listae lustrales regiminum praetorianorum ; specificatio exulantium ; Generalis item Huiszter literae. Anno 1709.

FASC. 181. Informatio Reviriana in negotio Comitissae Michaelis Csáki. Anno 1709.

FASC. 182., 183., 184., 185., 186., 187., 188. Literae Excellentissimi Domini Supremi Generalis et Locumtenentis Nicolai Bercsenyi, mensibus Majo, Junio, Julio, Augusto, 7-bri, 8-bri et 10-bri scriptae. Anno 1709.

FASC. 189. Literae Illustrissimi Comitissae Michaelis Mikes, Moldavia, Anno 1709. mense Aprili et Majo missae.

FASC. 190. Literae ejusdem Comitissae, Moldavia, mense Julio, Anno 1709. scriptae.

FASC. 191. Literae Generalis Michaelis Csáki et Joannis Bottyán. Anno 1709.

FASC. 192., 193., 194., 195., 196., 197. Spectabilis ac Magnifici Generalis Alexandri Károlyi, mensibus Aprili, Majo, Junio, Julio, Augusto, Septembri, 8-bri et Decembri scriptae literae, Anno 1709.

Praescriptae literae a numero 149. ad 197. in Fasciculis capsula litera „F“ signata comprehenduntur.

FASC. 198., 199., 200. Prothocolon Suae Serenitatis Principalis expeditionum secretiorum. Anno 1710. usque mensem Junium.

FASC. 201. Negotium Baronis Vojnovics. Anno 1710.

FASC. 202. Literae Kőkenyesdianae. Anno 1710.

FASC. 203. Variae missiles, certum item examen hajdonum Urban Czelderianorum, cum quibusdam amnystialibus Caesaris. Anno 1710.

FASC. 204. Literae Galliarum Regiae Majestatis, in negotio domini ablegati De Zaleur. Anno 1710.

FASC. 205. Literae Gallicae ad Suam Serenitatem scriptae. Anno 1710.

FASC. 206. Instantia Illustrissimi Comitis Simonis Forgách ex captivitate Munkacsiensi. Annis 1709 et 1710. scriptae.

FASC. 207. Projectum de rebus Hungaricis cujusdam fidelis Patriae civis, cum alia declaratione vicissitudinum gloriosorum condam Transsylvaniae Principum. Anno 1710.

FASC. 208., 209., 210., 211., 212. Literas Excellentissimi Domini Supremi Generalis Nicolai Bercsényi continens. Anno 1710. mensibus Januario, Februario, Martio, Aprili, Majo.

FASC. 213., 214., 215., 216. Literas Illustrissimi Comitis ac Generalis Antonii Eszterházi, mensibus Januario, Februario, Martio et Majo scriptas continens. Anno 1710.

FASC. 217., 218., 219., 220., 221. Literas Domini Baronis Alexandri Károlyi, mensibus Januario, Februario, Martio, Aprili, et Majo scriptas continens. Anno 1710.

FASC. 222., 223., 224. Literae Spectabilis Domini Supremi Aulæ Marsalli, Adami Vay. Anno 1710.

FASC. 225. Bellica. Anno 1710.

Praescriptae literae a numero 198. ad 225. in capsula septima, litera „G“ signata comprehenduntur.

V É G E.

Ezen regestrum eredetije találtatik Vörösvártt, a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

FELSŐ HADJÁRATAIT ILLETŐ LEVELEK

ÉS

LEVÉLKIVONATOK.

1703—1704.

I.

SUMMARIUS EXTRACTUS UNGARICUS,
PRIMUS.

Ex originalibus literis summarie excerpta, a die 15-ta Augusti 1704. Dominus Sickingen has dedit 15-a Augusti, eas finivi 22. Augusti 1704.

1. Sennyei István, 14. Octobris 1703. ex Castris ad Szatthmúr positis, Francisco Sennyei.

Nem tudván Kegyelmed hollétét, Kegyelmed vévén ezen parancsolatomot: vagy in instanti próbáljon, vagy mindjárt forduljon vissza, mert mind Kegyelmed, mind az hadak praesentiaja kívántatik itten; vagy ha bizonyos és hasznos operatióért kellene kiséni ottan, legalább tudósítson Kegyelmed mindenekről voltaképen.

2. Károlyi Sándor, 20. Octobris 1703. ex Károly, ad Principem Rákóczium.

Méltóságos Fejedelem, nekem nagy jó Kegyelmes Uram! Nagyságod kegyelmes parancsolatját most estve öt óra tájban alázatossan vettem, hozzám, érdemetlen szolgáljához mutatott kegyelmes grátiáját s parancsolatját értvén, melyre noha mind érdemetlen, s mind alkalmatlan személyem: mindazonáltal ezeknek, voltomhoz képest Nagyságod hozzám járult kegyelmességét alázatossan köszönöm, kívánván szegény hazánknek, nemzetünknek s Nagyságod javára igaz kötelességemet contestálnom; az minthogy még mai napon megindultam volna, de mivel ily későn esett, holnap pedig vasárnap, ha Nagyságodnak kedvetlenségére nem léssen, mivel Isten ő szent Felsége hétfőn szabadított, és hazánk s Nagyságod szolgálatjára szerencsésen hozott ki: ezen első méltóságos parancsolatjára is hétfőre rendeltém indulásomat, reménlvén, hogy Istenemtől mind

hazámnak, mind Nagyságodnak szolgálatjára csekély tehetségem jobban megszenteltetik. Minthogy pedig, Kegyelmes Uram, Erdély felől is holmi hírek folynak, kik ugyan nem felette ártalmasok: Méltóságos Generális Sennyei István bátyámrának írtani az itt levő praesidiumról, úgy szófogadatlan jobbágyomról, hogy tovább annak békét hagyván, engedelmesebbekké tétetődjenek, s házom népe s a praesidium is alkalmasabban subsistálhasson; mely dolognak confirmációját Nagyságodtól is aláztatossan elvárom. Magamnak pedig, Kegyelmes Uram, leszen utam Debreczenre, Karczag-Új-Szállására, Szólnokra; hanem ha mi medio tempore occurral, Nagyságod kegyelmes parancsolatját aláztatossan elvárom. Minekelőtte pedig ide érkeztem volna, már valami debreczeni emberek széltiben híresítették Nagyságod irántam való kegyelmes parancsolatját, ki miá az katonaságtól eieg bajom volt; mindazonáltal levetvén nyakamról őket, mostan igen betakarodtanak, hanem idevalókkal, s egygyel is s niással is, kik még seregben nem voltak, circiter hetvened magammal megyek el. Nem kétlem, Nagyságod értette eddég, tegnap Szakmári praesidium kimenvén, az mieink, Istennek hála, szerencsésen őket felverték Pirosbereknél, 18 lovas szekereket elnyervén, kettőt megégetvén, 4 magyart és 10 németet fogtanak, felest levágtanak; az kaput fölvonván előttek, az Szamosban is vesztenek feleszen. Adja Isten többeket kigyomlálnunk! — Én azalatt Nagyságod kegyelmes gratiájában ajánlván magamot és csekély háza népemet, valamit hazánk s Nagyságod szolgálatjára tehetek, Istennek segítségével által, elkövetője leszek, — és maradok Nagyságodnak aláztatos szolgája — Károlyi Sándor.

3. *Ejusdem 22. Octobris 1703. ex Károly, ad eundem Principem.*

Mivel Kegyelmes Uram, Nagyságod parancsolatja mellett ezen órában esik indulásom, és itt csekély alkalmatosságomban semminemű oly dispositiót nem tehettem s bizonyos embert nem állíthattam, kire távolléteben házom népét s kevés oeconomiámat bízhattam volna: azért Nagyságod előtt aláztatossan instálok, méltóztassék Ramocsaházy György uramnak, Nagyságod praefectusának kegyelmessen parancsolni, hogy másként is Nagyságod jószágának és fiscalitásoknak kevés jó-

szágom jobhára közepette lévén, légyen lakása itt Károlyhan, az holott, remélem, hogy magam embereimre való vigyázásra reá érkezhetik ő kegyelme és Nagyságod parancsolatjainak végbevételére, és szófogadatlanoknak is megszabolázására nagyobb alkalmatossága lészen ő kegyelmének. E mellett, Kegyelmes Uram, már három ízbe is szökvén ki innét az praesidiumbeliek, hol hat, hol tíz maradott benn; megvallom, tartok szerencsétlenségtől: netalántán vagy házom népében, vagy kevés jóvaimban valljak miattok károkat. Azért is kívánnám alázatossan Nagyságod ez iránt való kegyelmes resolútióját, mégis, jó ember lévén benn, együtt kapitány urammal correspondententer lévén, jobban bízhatnám távollétemben is házomnak securitásáról. Tudván Méltóságos Generalis Sennyei István uram egész plenipotentiaját ezen az földön: nem kívántam volna Nagyságodot sok foglalatossági között búsítanom, mindazáltal Nagyságod előtt alázatossan instálok: itt lévő becsületes hadnagy mellé (ki jól viseli magát) még seregébül való hajdukat méltóztassék resolválni, mert az ilyen gyűlevészbul álló sohasem állandó, mind magamnak, mind Nagyságodnak kára következhetik belőle. Hogy pedig kapitány uram Nagyságod méltóságos parancsolatját is jobban és serényebben folytathassa, igen szükségesnek látnám continuo ő kegyelme mellett 12 lovasnak lételét, kikkel az csavargókat is coerceálhatná s correspondentiákat is alkalmatossabban folytathatná; melyekről Nagyságod kegyelmes resolútióját és parancsolatját alázatossan elvárom. Én is egész tehetséggel munkálodom azon, hogy mind hazámnak s Nagyságodnak hasznára s kedve szerint szolgálhassak.

*4. Stephani Sennyei, pro 26-a Martij Diario inscriptum.
6. Decembris, ex Castris ad Szathmár, ad Principem.*

Kegyelmes Uram! Nagyságod parancsolatját vettem. Mielőtt Kos Mihály uramot expediáltam volna Bonczidára, irtam Orosz Pál uramnak, hogy tudósítson: mennyi haddal, és micsodálssal vagyon ottan? és ha ismerné, hogy az haza szolgálatjának tovább való promotiójára az magával lévő haddal subsistálhatna ott Bonczidán, Kos Mihály uramot örömet marasztanám Bányán, kivált ha ő kegyelmén kívül oly gyalog tiszt találhatik ottan; de ha Orosz Pál uram elégtelennek fogja irni (magát) ott való subsistentiára: Nagyságod parancsolatjához

alkalmaztatom magamot, Kos Mihályt odaküldvén, helyében substituálom Gődén Pált, nem esmérvén azon szolgálatra alkalmasabb embert itten. A Nagyságod parancsolta négy sereget elküldhetem oda, de Szőcs János uram bada mind eloszolván, igen megerőtlenödik az had itten; azon kívül is az szakmári német minden takarmányából kifogyván, igen ki kezdett kapdosni, úgy annyira, hogy nehezen viheti az itt lévő lovas had a sok istrázsálást véghez, az minthogy az elmúlt éczakakon kilopván magát az német, Hiriprül egynehány marhát hajtott be; melyre nézve, minthogy az Szamoson a kapukon kívül is szélteben mehet ki, lehetetlen, hogy az strázsák mindenkor észrevehessenek kimeneteleket; hanem az itt körül való falukat, noha az haza kárával esett meg, de más remediumot nem találhatván fel, felégettettem, melyek között is Sós János uram faluját, udvarházát, holott is igen szép asztagjai voltanak, és nagy kárával vagyon, elégettek, mindazáltal reménli máshonnan való contentatióját Nagyságod gratiójából; és ha Nagyságod Sós János uram hadát nem compelláltatja ide, felő, az itt való ploquádát becsülettel véghez nem vihetjük.

5. Ejusdem, ad eundem, ad Diarium pro 26. Martij inscriptum, 14. Decembris.

A négy seregnek megparancsoltam, hogy mindjárt induljanak az Nagyságod táborára, de azok supplicálják Nagyságodat általam: minthogy ruhátlanok, vagy utjokban vagy ottan helyben, semmi hajlékok nem lévén, egy erős üdő vagy egy fergeteg éri, s elrontja őket; itt mégis már alkalmatosságoeskát mind csináltak magoknak, s helyben lévén, a ruhátlanságot mind könnyebben elszenvedhetik. Én ugyan a gyálogságra nézve a nélkül a négy sereg nélkül el lehetnék itt, mindazáltal elvárom Nagyságod irántok való parancsolatját, s a tevő leszek. Orosz Pál uramnak is megírtam, hogy bemenjen Bonczidára, de megyen-é, vagy sem? nem tudom; de ha ugyan bemegy is, nekem nagy rövidségemre lészen az ő kegyelme oda való menetele, mivel már is csalogatja a hadat innét, annyival inkább, bemenvén, és az had azt megértvén, félek, kevesed magammal maradok itt, a mint ezelőtt is történt. Boné uram bemenetelével, s becsstelenségünkre a szakmári német élést kap be, nem győzvén a sok strázsálást ez a had, mely is igen

vékonyon vagyon a gyalogon kívül. Itéletem szerint pedig Orosz Pál uram pro hic et nunc Bonczidárul sem igen teszen több hasznót, mint Somlyórul. Kihezképest alázatossan kérem Nagyságodot, méltóztassék parancsolni: Orosz Pál uram az ide való hadfélét, ha szintén bemegyén is, be ne fogadja, űzze vissza őket, mert egyátaljában gyalázattul és kártul félek itten; most peniglen már a szakmári németnek minden takarmánya teljességgel elfogyván, igen kezdett kikapdosni, a minthogy tegnap is kimenvén a szent-mártoni kukuricza-kóróra: midőn a strázsza behozta hireket, kiküldtem a lovas hadat; észrevevén a német, hogy mennek a mieink, beszaladott, hanem egynihányat kinn szorítván, hatot hoztak be, hetedik a Szamosba ölte magát, melyek közül is egy, ki is nem utolsó ember volt benn, Czakíni óbester hoffmestere levén, azt beszélé: újesztendő napjáig élések ha vagyon, vagy azután két vagy három hétig ha meg érik véle. Most kellene a legszorgalmasabb vigyázás reájok. Nagyságod kegyelmes parancsolatja szerint az had fizetésére való pénzért én Bányára elküldtettem, de Ajtai uram azt írja, ott pénz nincsen, a csak elkél; praefectus uram dispositiója alatt volna, azt bányaival eszvetevén, mégis valamit adhattam volna ennek az szegény rongyos hadnak; de praefectus uram Abruksbányára küldi azon pénzt, azért ahhoz is sem bízhatom már, hanem várom Nagyságod kegyelmes dispositióját: honnét teljék valami pénz? mert ezeknek felette szükséges volna, ha fizethetnének valamit. Az quártélyok és intertentio iránt való Nagyságod dispositióját commissarius uram velem közölte; — a hadak részéről jó volna, csak a vármegyék mindenkori administratióját effectuálhassák. Melyre nézve volt oly discursus a vármegyék közt, hogy jobb volna talám, hogy se-regekre felosztanak az falukot, és maga a vitézlő rend exigálná a magáét, elégtelenek levén a vármegyék, hogy a mindennapi administratiót véghez vihessek; máskint is, ez a nemes Szakmár vármegye aggravatióját látja azon limitatióban, melyben magam is bizonyságok vagyok, mennyire elpusztul a mi itt való lakásunkkal; azért méltó volna alleviálni őket. Szabolcs talám többecs-két supportálhatna. Bilteki Tivadart Orosz Pál uram kicsapván Somlyórul, ha idejön, nem levén mentio felőle a tabellában, annak honnét lészen intertentiója? — Bihar vármegye az elmúlt

holnapokra sokkal restál, azért a hadakat kiküldem, Nagyságodnak tudtára adom, sok sinistra informatióknak helyt ne adjon. Sós János uram mind ez óráig oda van minden hadával, mely miá nagy hátramaradással vagyok; méltóztassék hovahamarébb Nagyságod őket ide compelláltatni. Szöcs János uramnak is két zászló alatt semmi katonája nincsen, — kit Károlyi Sándor uram, kit Orosz Pál uram hada vont el.

6. Principis Rákóczi, ex Castris ad Tokaj positis, 31. Decembris 1703, ad Alexandrum Károlyi.

Illustrissimo Domino Alexandro Károlyi, Libero Baroni de Nagy-Károly, Exercituum Nostorum Campestri Generali Inclyto Comitatu de Szatthmár Supremo Comiti, Amico Nobis observandissimo.

Illustrissime Domine Baro, Amice Nobis observandissime! Salutem, et felices rerum suarum successus. Kegyelmed két rendbeli leveleit vettük, midőn Kegyelmed dicsíretes actusit hoznák, s nemzetünkhez igaz magyar vérből származott, az ellenség ellen lett magaviselését megértettük, nagy kedvessen vettük, melyért annak idejében Kegyelmed a nemes ország előtt érdemes remuneratióját is consequálni fogja. Nem kétljük, továbbra is Kegyelmed elkezdett készségét az közigynek folytatására continuálni igaz magyarsága szerint el nem mulatja. Mivel pedég minden dolgokról Méltóságos Generalis Gróf Bercsényi Miklós uram voltaképen benünkét tudósát, az nekünk való levelirással nem szükség Kegyelmednek magát fárasztani. Praetitulatae Dominationis Vestrae Amici ad officia parati F. Rákóczi. Dein sequentia propria manu scribit: Noha Kegyelmed tudósítását mindenkor kedvessen veszem, mindazonáltal tudom, mely kevés ideje van az íráshoz. Tovább is azért hazánk szolgálatját recommendalom Kegyelmednek, eddég is hívségét hazájához nagy szívem örömeivel tapasztaltam.

7. Barkóczy Krisztina, ex Károly, 31. Decembris, Andreae Bay.

Itt mindenfelé elrémültek, hogy az német már bátran jár ki Szakmárról; magam sem szinte bátran vagyok. Az urnak semmi levelét nem látom. Mi tevő legyek? Tudom, ha én is megszabadok, annyivalinkább eljedd a szegénység, a ki is a hirt nem apasztja: Kegyelmed tudósítását elvárom, mint folynak az dolgok.

8. Anno 1704. Georgij Ordódi, ex Modor, 6-a Januarij, ad Alexandrum Károlyi in Sárköz.

Én récei quártyombúl szegény elszéledett népemmel ide Modor városában beszállottam; nekünk valóban megadák az récei quártyt, mert sok károkat vallottam, népemmel együtt, magam is csak egy pajzán lovamon szaladtam; tiszteimet már megruháztam volna, de az mind oda van. Nagyságod grátiáját várom, se költségem, se nyergem nem levén, s a népem is rongyos. 4 praesentis intercipiáltam valami 4 patens-leveleket: palatinus pecsétje alatt Szent-Györgyre, Bazínra, Modorra szólottak, kikben mi legyen? nem tudom, hanem Méltóságos Generális Bercesényi uramnak elküldtem. Kollonics uram ír Bécsből, hogy a minapi récei actiókon 400 kurucz veszett volna; 14-ből — úgy tudom — 400-at csináltak. Az elmúlt napokon hallatott, hogy Vereskőben 100 vagy 50 német recipiálta volna magát; én mind Fehérhegyen túl, mind Szakolcza táján Szikszay urammal correspondeálni, portáztatni fogok. Bécs tájáról érkezvén egy ember, a ki bort akart Slesiában vinni, referálja, hogy a minapi morvai actiónk annyira megtántorította volna az bécsieket, hogy Leopoldstadtból egymást tapodta a nép, Bécsben szaladván. Kolonics uram írja idevalóknak, hogy bizonyos-számú ezer német maholnap érkezik, de gondolom, hogy talán csak úgy leszen, valamint az többi biztatás. Modor várossa egy forgót ígért számomra; kérem, csináltassa meg vélek Nagyságod. noha Rhétei uram azért igen haragudt, de az nagy silentiumban van immár.

9. *Judicis et Senatus desolati Civitatis Szathmár, ex Promontorio, 16. Januarij, Stephano Sennyei.*

Részteleki nyavalyás jobbágyink, noha már minden életeket és marhájokat falujokból kitakarták, s több városunk buzájánál ott nincsen, azt is serényen csípeltetjük és szóratjuk, Jancsó uram némely nap odajövé, mind az falut, mind a mi buzánkat égetéssel fenyegette, a minthogy egy csomó szalmát fel is égetett. Kérjük Nagyságod grátiáját, egy kis várakozással legyen, hogy a falu is végső pusztulásra ne jusson, és szegény igyefogyott lakosinkot mégis hadd gödelgethetnők. Nagyságodnak egy áltudag borral kedveskedünk, és favorabilis választát

elvárjuk, — talám az Isten a várat is azonban kézben adja. Scriptura erat Viski, notarij eorum.

10. Comitis Bercesényi, ex Samarja, 19. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Ez órában hozák hírül rajkai és német-jandorfi emberek, hogy a német Köpcsénbül elment, a hol maradt-é valami? inkább hiszem, semmi sem. Korlát nevő becsületes legény gyűtt el tegnapelőtt tőlek, akkor Eugenius, Pálffi uraimék, Forgács, Kohári uraimék és más urak is ott voltak együtt. Lovast bocsátottam volna, de beszakadoztak, 2 ló oda is veszett, hanem a gyalogságot szalasztottam vala Csónnál által; nem tudom, azért-é, másért-é, de úgy hozák, elment a lovassa Pukra, a gyalogja Hamburgra. Korlát ugyan úgy hozta, reánk készültek, de hiszem, bár jött volna! Ha itt nem tehetnek semmit, bémennek Hamburgra mindnyájan. Én inkább hiszem, Pukra mennek, onnant s Német-Újhely felől fognak vigyázni, az hol ha mi corpust tehetnek, tesznek, és így arra szükségesképen való reflexiójának kell Kegyelmednek lenni. Pozsonban, úgy hallom, nem marad egyéb az várbeli praesidiumnál. Ha látom az Kis-Duna dolgát, s hadat vihetek rajta, azalatt Pozsonra lesz gondom, Isten kezemben adja az várossát, az várat meglássuk. Azonban meglehet mindennap Kegyelmetekkel az correspondentia és communicatio; ezekben az nehéz utakban lassan, s késűn fogja érni az német Újhelyt. Az nyugodt, jó ruhás had tehet minden jót; mert, hogy bizonyossabb lehessen Kegyelmed az reflexiókban, igen is nagy vigyázással kell lenni az passaviumi operatiókban való hírekre: mert nemcsak megvette, de úgy hallom, Passaviumon alól jár, már az eleje Linczen felől 5 mérfölddel járt, és így mit itél Kegyelmed, ha oly igen messze menne az egész corpussal Kegyelmetek Regede felé: nagy jó volna Horvátországot is megegyesíteni, de nyitott lévén hazánk Austria felől, de necesse hadnak kell azt oltalmazni. De hiszem, constitutióját az országnak jól tudván ott az derék emberek, adhatnak jobb lument mindenekben Kegyelmednek. Ime az elmaradott kapitányok pátensét megküldtem; találkozik a sok jó közül oly ember, az kire Ocskaival reá bízhatja Kegyelmed Regedét, ha szükség; azalatt magam is által kaphatok, és Isten minden jóra segít még bennünket csak e télen is. Az Kegyelmed bagázsiját most

készíttetem, ott éri Kegyelmedet, csak költözhetnék által. Méltóságos kalocsai érsek uramnak is íme irtam, kész vagyok, mihelt mehetek, Sz.-Miklósig is, s ha az hadak közül lehetne, Sümegig is mennem; nem tudom most ő Nagysága hol létét: szolgáltatassa kezehez, kérem.

11. Principis, ad Stephanum Sennyei, ex Castris ad Miskolcz positis, 1-a Februarij. Illustrissimo Domino Stephano Sennyei L. B. de Kis-Sennye, Exercituum Nostrorum Trans-Tybianorum Supremo Generali, Fratri Nobis observandissimo.

Illustrissime Domine Baro, Frater Nobis observandissime! Salutem et omnem prosperitatem. Jóllehet, ennekelőtte is megirattuk vala Kegyelmednek, hogy az Szakmárt benn nyomorgó rabokat az küldett specificatio szerint az elküldett rabokon Kegyelmed váltsa ki; Kegyelmed várván az mi, udvari kapitány Vay Ádám hívünk Szakmárban beküldendő leveleinket, holott mi, sem pedig említett hívünk, oly leveleket nem irtunk, melyet Kegyelmednek nem is kell várni, hanem továbbra is azon rabok kiváltását oly szám szerint, a mint az specificationak tenora tartja, urgeálja; semmiképen Kovács Pál rab hívünk azon szabadulandó rabok számából ne excludáltassék, és ha azon specificatio szerint az rabokat ki nem adnák, mivel másképen is rövid időn szegény rabjainknak szabadulások megleszen, azon német részről beküldött rabokat Kegyelmed kívánja ki, ezeket is beküldvén. Coeter. Fratres ad officia parati F. Rákóczi.

12. Danielis Esterházy, ex Peresznye, 11-a Februarij, ad Alexandrum Károlyi, Affinem suum.

Nemes Vas vármegyének az insurrectio iránt való confusióját adom tudtára Kegyelmednek, miként az elmúlt napokban Szombathelyen (Sabaria) az nemes, s mind a nemtelenek mustáját tartván, ő Kegyelme és inordinate, Hevenyesi János uram akaratjából-é, vagy sem? nem tudom, mindnyájon, exceptis paucis, házokhoz boesátattak. Pártosok és labanczokkal való correspondentiák épen nem cohibeáltatnak, melyek végett sógor Cziráki László és Szegedi Ferencz által ore tenus böven fizentem, s fogják declarálni Kegyelmednek. E mellett, ezen vármegye semmi dependentiával tőlem nem akar lenni; kérem azért, mind abban, mind más vármegyékben tőlem való dependentiát ha szükségesnek itili lenni, publicáltatni méltóztassék,

hogy annyivalisinkább Méltóságos Fejedelmi és hazánk szolgálatjában valamely defectus ne essék, melyet egy csepp véremig contestálnom kívánok. Azomban minthogy az confiscált jószágok s dominiumok iránt Kőszegen (Ginsy) parancsolja Kegyelmed az Dicasteriumot constituálni: említett Szegedi Ferencz uram, ki is palatinus urunk cauncelláriáján volt, Méltóságos Generalis Bercsényi uram ő Nagysága meghittjóakarójának Bogyai György uramnak leányát vevén el, közel levén Kőszeghez residentiája, habilis és dexter ember, kalocsai érseknél is kedves, méltóztassék neki dicasterialis registraturát és expeditorságot conferálni; vagy, ha márrarra való volna, más tiszthen accomodálni, kiért, etc. Most jűve hozzám Szegedi Bálint kőszegi commendans, kinek helyében ad interim mást substituíltam, referálván, hogy kőszegieiek lutheranus praedikatort tegnap introducáltak, s kétszer már tegnap praedikálott is; ebből semmi jót, hanem rettenetes confusiót és emberhalálokat remélhetünk; kérem az Istenért Kegyelmedet, ezt remedeálni, s azon praedicátornak kiviteléről kőszegi uraiméknak severe parancsolni méltóztassék.

13. Comitiss Nicolai Bercsényi, Samarja, 16. Februarij, Alexandro Károlyi.

Nem kétlem, vette Kegyelmed utóbbi levelemet, melyben tudósítottam vala az kedves atyámfia kijöveteléről való holmi hirekről; a végett minemő irást vettem, in paribus közlöm Kegyelmeddel. Minthogy peniglen már az Hegyalján lévő hadak közöl is mentek némelyek eleibe egész Pozsonig: magam is innen még ma elrándulok Sente felé, tévén itt elégséges dispositiót; meg is írtam Prényi Farkas uramnak, hogy az mely hadakkal vagy az Szigetközbe, Somogyi urammal együtt, ott Hédervár táján legyenek vigyázással, s a mellett, minthogy a német-ség lineákban vette magát, — ő kegyelmek is muníálják jól Óvárat, hogy onnan impediálhassák az pozsoni commeatust. Itt is hagyok hadakat, ugymint Lóczy gyalog ezerét egészen, s másokat is, kik vigyázzanak itt az csalóközi passusokra. Elvárván pedéglen az leendő occurrentiákról Kegyelmed tudósítását, Kegyelmed atyjafia, szolgálja Gróf Bercsényi Miklós.

14. Georgij Ordódi, Szokolcza, 20. Februarij Alexandro Károlyi.

Modori quártélyomat Méltóságos Generalis Gróf Bercsényi

uram parancsolatjából ide Szakoleczára transferáltam. Mégeddig semmi olyan ártalmas nem esett, kivel édes hazánk közönséges java megbántódott volna; melynek előmozdításában igyekeztem, hogy valamely nevezetes operatiókat tehettem volna, de nem lehetett; hanem kiket egyszer is, másszor is levágtunk, elfogtunk morvaiak közül, teszen 300-ig valót. Újabbán most indulok nagyobb erővel Morvában, hogy annál nagyobb irruptiót tehessek; reménlem, kívánatos végét szándékunknak. A forgója készen van, kéri, adassa meg modoriakkal.

15. Pauli Okolicsáni, ex Sircz, 23. Februarij, Alexandro Károlyi.

Szileskútrúl Balog Ádám uram, az mint itt értettem, nem tudom micsoda hirre nézve, Kis-Marton felé ment; kire nézve az mely katonákat fő-commissarius uram rendelt volt Nagyságod parancsolatjából, tovább velem nem akarnak menni. Én pedég ugyan csak nyomódni igyekezem, Isten segítségével. Ha (kitül Isten ójou) németekre akadok is, az ő Felsege és az méltóságos érsek passussúra nézve nem bánt, sem nem tartóztat talám: mert éntülem semmit nem is tanulhat, nem is tudnék egyebet mondani, hanem, hogy Nagyságoddal, az mint értettem, 20,000-nél is több van, s igen vigyáz, és én nem tudom hová szándékozik, és merre czéloz; mert bizony nem tudom, nem is kívántam tudni. Ha békesség iránt Nagyságod elméjét kérdi, arra sem tudok mást felelnem, hanem, hogy nem vettem észbe ellenkező akaratját, jöllehet mindenképen biznék Nagyságod, az külső segítség által is hogy boldogúlhat az haza. Én itt nyugosztalom meg a lovakat, és izibe általmegyek Szileskuton, Óvár felé.

16. Alexandri Niczky, Ginsij, 26. Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Ide érkezvén, hogy az nekem concredált militiából in finibus Styriae et Austriae mennél jobban és megmaradásunkra hasznosabban telessen és locálhassam az vigiliákat: opiniót vettem az nemes kamarátul is; úgy nyugtatták meg elméjeket az urak velem együtt, hogy az első vigilia legyen az ramóczi kastélyban és faluban, mely is álljon 100 lovasbúl és 200 gyalogbúl; az második Borostyánban, 30 lovassal és 200 gyaloggal; az 3-ik Zalánokon 200 gyaloggal, az ki is már ugyanannyi hajdútul

actualiter ploquadáltatik; 4-ik Sz.-Gothárdon; 5-ik Német-Újvárátt; 6-ik Mura-Szombathban, mindenütt annyi néppel, a mint a hadaknak száma és a helyeknek exigentiája hozzáik magokkal. Már Nagyságod parancsolatit és magam admonitoria levelemet is nemes vármegyékre expedáltam, generális gyűlést kívánván cum in eo praescitu, a hol jelen kell lennem; hanem Moson távol levén tőlem, oda nem mehetek, de leveleket elküldtem, hogy a hadakat Locsmáandra orderezze. Az insurrectiót nem csak viritim, a mint Nagyságod parancsol, de domatim is difficultálni fogják, s hogy articulariter legyen, kívánják. Érkezik hozzám most ezeres-kapitány Gencsi Zsigmond uram, Nagyságod parancsolatjával, hogy Kazó István püspök uram ő Nagysága, a mennyibe Helvetica Confessiót sértette, egy praedicatorot tengerre adván, másikat ezer tallérban megsarczoltatván. Én effélékbe nem ingerálok magamot sine literario mandato. Palásthy Ádámot cum suo erigendo Regimine kívánja, hogy az mellette hagyja. A nénje jószágát, a ki feleségének napja, (így) kéré, hogy Győr tájáról hadd hozathassa el, licentiát elmenetelre.

17. Comitis Bercsényi, ex Sente, 1-a Martij, ad Franciscum Somogyi Capitaneum.

Mivel nem tudom az ellenségnek mivoltát és hollétét, ahhoz képest Kegyelmed subsistentiáját sem tudhatom szükségesnek lenni. Nazvady Mihály csalóközietek és Kondé György komáromiakot győjték, s már alkalmasént öszve is szedték; mind ezen hadak rendesb dispositiójára nézve, s mind győriek s komáromiak (noha ugyan, ezekkel való végezésem szerint, az ellenség kicsapdozásátul onnan nem kellene tartanunk, mind azzal, minthogy praesidiariusokat az komáromi commendans őrzi) excursiója kedvéért, legjobb volna általjöni Csalóközben. Magamnak ugyan bizonyos conferentiának okáért egynehány napra Meltóságos Fejedelemhez kelletik fordulnom: azért helyettem az Dunán innen való dolgoknak és követhető hadi operatiók dispositio-tételit bátyám Gróff Pekri Lőrincz uramra bízam, Kegyelmed ő kegyelmétül értekezhetik, mi tevő legyen továbbá? Minekelőtte általjöjön Kegyelmed, szükséges Generális Károlyi uramnak hírré tenni, s ha közel lészen, hozzá menni, s tudtára adván mindeneket, a tévőnek lenni, a mit ő Kegyelme kiadand.

18. Kőszegi Cameralis Dicasteriumé, 1-a Martij, ad Dominum Alexandrum Károlyi.

Niczky György uram által küldött Nagyságod bizonyos punctumit és credentionális mellett való izenetit vettük és értettük. A mi a praeambulumját praesidium iránt illeti: mást nem mondhatunk; mert a méltóságos urak, kik arra alkalmatosok volnának, vagy includálva, vagy az országon kívül vannak. Másként mi az igaz harmoniát és egyenes correspondentiát meg akarván tartanunk, valamit igaz hazafiúi kötelességünktil tudunk elkövetni Méltóságos Fejedelmünk és hazánk hasznára, abban szívesen eljárunk. Jóllehet egynehány levélben irattatott per errorem secretarij Hevenesy János uram praesesnek, de ő kegyelme nem kívánván azt magának vindicálni, egyet akar velünk érteni, és mindenekben egyiránt collaborálni. Mi az első annonaria-házok denominatioja iránt való punctumot illeti: azokban a helyekben, s ha kell többekben is, dispositiókot teszünk. Ad 2-dum: A fiscalitas conscriptorinak irtuk, hogy küldjék ide a conscriptiókat, de hatnál több itt nincs, ha Nagyságodnál volna, küldje ide; a restekért másokat, serényebbeket substituáltunk. Ad 3-tium: borostyánkői vár megvétele iránt tegnap informáltuk Nagyságodot. Szécsényi Ilona asszony dolgában pro assignatione bonorum decretumot kiadjuk. Ad 4-tum: Az insurrectio iránt új gyűlésünk leszen, mihelt Nagy Ferencz uram ő Nagysága temetéséről Hevenesy uram megjő, már is levén egynehány száz emberünk Stájerország szélén. Ad 5-tum: Só ugyan érkezett már Szombathelyre, de Szent-Gróton alig leszen annyi, a mennyit Nagyságod méltóságos kalocsai érseknek deputált. Ad 6-tum: Kovács Istók dolga úgy van, a mint megirtuk. Alia puncta. Ad 1-mum: Bukovay Miklós uramnak irtunk. Ad 2-dum: Az minek hűt szerint végére mehettünk az portió-pénzbeli interesen való létel dolgában, arról már adtunk informatiót. Ad 3-tium: Az idegen nemzetnek kifizetése iránt való summa szerzésben minden lehetséges mediumokat elkövetünk, valami csak lehet practicabile. Ad 4-tum: Puskapor iránt silimiter. Ad 5-tum: Várokbán lévő puska- és ólom iránt aequé. Ad 6-tum: Az asztagok csépeletetésében, elkészetésében, öröltetésében éjjel-nappal munkálódnak. Ad 7-mum: Provisiókrúl tet-

tünk ezen lista szerint *) dispositiókat, melyhez fő-commissarius alkalmaztathatja magát. A juhoknak csak felét vettünk, mert most levén ellések, ha megindítanók: gazdáinak kára, vitézlő rendnek semmi haszna nem lenne. Az szénából is elhadtunk, mert az alsó része vármegyének 18., 16., 14. s 12. mélyföld is lévén Kis-Martonhoz, több költség, hogysen haszon lőtt volna. Ezt suppleálhatja Moson vármegye, mely is ezelőtt csaknem egész Bécset tartott szénával. Hogy vectura ne impedialtassék, tegyen Nagyságod dispositiót, mert másként a szegénység megromlik, többszer nem viszen, oeconomiája cessál, és így ebben fekszik a militiának egészen való conservatiója. Ex Camerali Consistorio, Kőszeg, Nagyságod alázasos szolgálai: Kőszegi Camerale Dicasterium.

19. *Francisci Somogyi, ex Nisider, 2-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.*

Nagyságod levelét Prényi Farkas uram megadá, hogy Szabó Jakab hadnagy zászlójához tartozandó 10 lovast adjam ki; több 6-nál nem találattott, azokat is elküldtem. Az 4 nemes vármegyék: Hont, Heves, Gömör, Torna instálnak, mivel annyira megfogyatkoztak házoktól hozott költségből, ruházásból, fehérruhájokból, mezétláb vannak; nem lehetvén tovább subsistentiájok, méltóztassék őket ablicentiálni valami kis ideig.

20. *Kőszeg városúé, 2-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.*

Jóllehet azon voltunk, hogy mi is, mint igaz magyar hazafiak s vírek, készségünket contestáltuk volna; de az keserves elviselhetetlen német terh s portió, úgy gyakor tűz-szármozott szerencsétlenségek miá annyira megszegényedtünk és nyomorodtunk, hogy magunk tehetségéből az átkozott portiónak megfizetésire elégtelenek lévén, másoktól nagy interesre kölcsön felkért pénzzel suppleálnunk kellettén, csak annyi annualis proventusunk sem volt, s vagyon is, hogy az olyatín interesnek fizetésére sufficiáljon, hanem ex ipsorum interesse capitalist csinálnunk kellettett s kellettik is. Ily szerencsétlen sorsunk s szegénységünkben lévén, igaz magyar vérségünk és hazafiúságunk demonstratiójára pro bono publico et avitae libertatis charissimae Patriae nostrae recuperare excubantis inclytae militiae

*) A lap szélére írva: „Listam illam vide inter mea scripta.“

provideálhassunk, de mindennapi költségben minduntalan vagyunk a sok condescensek miá; akárki, hogy már ő katona, bejövén városunkban, parancsol abrakot, szénát, bort, ételt magának. Protectiót kérnek az Istenért, hogy a ki bejö hozzájok, pénzen éljen, mundirungot s Nagyságod konyhájára valót Kragarics Mihály notárius tanácsbeli atyámfia által küldtük.

21. *Kőszegi Cameralis Dicasteriumé, 3-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.*

Ezen órában jött hírünk Pinkafeldről, hogy Hortpergre seu Dobronokra ma estve egy magyar úr száz lovassal, és Felötsémben is más magyar úr 300 lovassal érkezett volna, és hogy Német-Újvár felé szándékoznának; nem véljük egyébként, hanem Ebergéni uramnak: mert volt azelőtt is hire, hogy ő Nagysága Grécz táján lött volna. Megérkezvén Hevenesy uram, úgy fogunk fáradozni, hogy fogyatkozás ne legyen pénzből, 3000 forint.

22. *Szarka Zsigmondé, Csáktorna, 3-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.*

Nagyságod öt rendbeli leveleit vettem. Lóra valószerszámot szerzek, ha lesz, s tigrisbőrökkel s hámokkal elküldem. Még annyi üdöm nem volt, hogy a nyeresíget számbavehettem volna, nem is lehet, míg itt Muraközben leszek, mivel a sok strúzsáztatás miá igen el vannak szaggatva szükségképen a seregek. Köszönjük, hogy Nagyságod írja: akármit legyen jövendőben a dolog, rólunk el nem feledkezik. Hogy Sándor László és Zana György ide nem jühetnek, értem; Bakacs uram sem érkezett ide. Egy török rabom van, nyuszt-béléséért örömet kiadnám, de száz forinton sem váltják ki. Bár eljőne Niczky Sándor uram, legjobb helye volna alsó-lindvai és balatoni dominiumban, mivel akár ide Muraközben, vagy horvát, rác, vagy akár Styria felől német had jőne is, akár Regede, akár Bécs tájáról Mura-Szombat tájára csapna is az ellenség: mind oda az Murán túl, mind ide, félnap alatt segítséggel lehetne. Tudom, a Szécsényi György uram, jószágára nézve, nem fogja ezt javallani: noha azon még csak Penczy kapitány uram általment. Siessen Nagyságod azon helyekre hadakat rendelni, mivel nagy győlekezetje van két felől az ellenségnek, Styria és Horvátország felől. Tegnap két horvátot fogtunk.

azt mondják, hogy a Dráván már hidat kezdenek általverni Ormosdnál, s ma revisiójára erős portát bocsátottam. Az itt való conscriptiót Bogyai uram végbevitte. Hogy bavarus az francziával megegyezvén, Bécshez közelget, feles ágyúkkal, értem; ezt keményfejű horvátoknak is értésére adtam, örömet minden móddal lágyítanám fejeket, de most kezdenek legjobban keménykedni és magokat megbízni, minthogy tudják, hogy kevesen vagyunk. Bizony nem hiszem, hogy eddigis nem próbálták volna; de untalan a sok járással reájok, hogy a passusokat éjjelnappal egynehány companiával járatom és mindennap híreket csinálok, hogy feles hadunk érkezik. Én ugyan éjjelnappal azon vagyok, hogy az mit Isten kézben adott, megtarthassam. Bercsényi úrnak az ormosdi nyereségből egy törkéses aranyos kardot küldék. Méltóságos Fejedelem gratiáját utolsó csepp véremig megszolgálni el nem mulatok.

23. Francisci Somodi, ex Nisider, 4-a Martij, ad Dominum Alexandrum Károlyi.

Csalóköznek conservatiójáruil méltó reflexióval lenni, mivel ex certa scientia tudom, hogy komáromiak szüntelen portáznak oda; commendans parancsolatjábúl feles marhát hajtottak el Csalóközből, és Szakálos s Eklen nevű helységben embereket is vagdaltak le, fogva is vittek. Az minemű földnépét ott felszedtek, az fegyvertelen, mert a fegyveres nép mind velem vagyon; ha megszoríthatja azt a fegyvertelen, nyomorúlt népet a komáromi labancz, halomba vágja. Naszvadi Mihály azoknak tiszte. Ha azon földnépe vetéskor distraháltatik, s azt elmulatja, jövendőbe az hadaknak abrakbeli szüksége leszen. A mi Komárom vármegye insurrectióját illeti: 9 vagy 10 falu van Komáromon felül, onnét kevés telik, mert sokan azok közül is elein Komáromba recipiálták magokat. Komáromi commendans a falukra levelet küldett, hogy élést minden héten nagy büntetés alatt administrálják.

24. Kőszegi Dicasteriumé, 4-a Martij, ad Dominum Alexandrum Károlyi.

Nagyságodnak panaszképen jelentjük: valakik, valahol akarják, az fiscalis jószágokban involálván, nem gondolnak senkivel semmit; bort, gabonát, marhát, juhot és a mit kaphatnak, csak elhajtják, a mint Palásti Ádám és Kisfaludy László Czenk-

rül, vagy a tájárül, három főt juhokat elhajtottak. Itt való commendans Szegedi Bálint rohonezi zsidónak (melynek Nagyságodtól protectiója volt) két hordó borát behozatta. Ha Nagyságod ezeket meg nem orvosolja: a fiscalis jószágokból semmit be nem vehetünk, kívül pénzt teremthetnénk. Sibrik Miklós uram szolgálja proxime jött Bécsből, miben vannak ott a dolgok, s miket hallott, értett, maga megmondja.

25. *Luka Benedeké, ex Szent-Márton, 4-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.*

Ellenség torkában lévén, a mint Armpruster János kapitány meg tudja mondani, az ellenség körülbelől sok; egy ítszaka reám üthetnek, s népemet elvesztem. Azért jobb, engedje meg Nagyságod, hadl menjek Lakompakra, onnét bátrabban portáztatok.

26. *Telekesi Györfy Miklós, ex Rust, 4-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.*

Az okaiakat becitáltuk Rusztra, eléggé voltunk rajta, mennél többet kérhettünk volna; ezer tallért holnap letesznek, jókor megviszem Nagyságodnak; nekünk is discretiót adtak, de Nagyságod hire nélkül el nem vesszük. Pásztori portára elment.

27. *Prényi Farkas, ex Nisider, 4-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.*

Valóban könnyen replicál Kegyelmed az magyarnak felzendüléséről; én, Isten úgy segítjen, beléfáradtam. Mit kellésék velek cselekednem? mert nemhogy az közkatonája ne követné az csintalanságot, de a tiszte is nem igen fél az Istentől. Ha ezek között engem az Méltóságos Generális sokáig fog tartani, meg fogok teljességgel vénülnem. Ezeket az istentelen, semmi-revaló rábaközi hajdukot is az nyakamba csapta Kegyelmed, ez itt egyebet nem cselekszik, hanem éjjelnappal részegeskednek; az főkapitányok is hazament még Kis-Martontól. Azonban oly becsületes város ez, hogy valahol szereti, az ellenség bejöhet; félek rajta, a sok részegség miatt kárt ne valljunk, kitanolván bennünket a német; innét, én jóvalom, vagy elébb, vagy hátrább, valami jobb helyre szállítson bennünket Kegyelmed. Német rabot küldök, ki egy hete hogy Bécsből jött, levelet hozott fejrbarátoknak, melybe datum volt 1703.; mely

okos az lélek kurafi németje! elbűjt volt, de Isten horgomra akasztotta; referálja, látta, hogy Bécsen általmentek valamely regimentek, Forgács uram Prukhoz 3 mélyfölddel van, több német ki Stájerországban, ki Német-Újhely körül; Prukban 1 lovas, 2 gyalog compánia német van. Ez igen jártas legény, jó volna kénnek, az ura is itten egyik sergemben állott.

28. *Gayer Mityásé, ex Keresztúr, 5-a Martij, ad Alexandrum Károlyi.*

Lakompachi és itt való 16 óntálot, 13 óntányért, két edényben 100 itcze vaját, 300 tyúkmonyat, egy hordócska nyers gyümölcsset küldem, a minap pedig a sárvári óntálokat, tányérokat egy pár dobbal küldtem. Lakompaki tiszttartó Billakovics Gergely írja, hogy Esterházy Antal és Kéri Ferencz Lánzsérban érkeztek, s palatinustól oda való zsidóságra commissiót hoztak, hogy Lánzsérban admittáltossanak. Nagyságod ez iránt mit parancsol? Az itt való s lakompaki tiszteknek lovait, fegyverit elszedték a katonák, egy lovunk sines, adassa vissza; s hogy várba promiscue akárki be ne menjen, s ott mindent ne prédáljon: parancsolatot adjon Nagyságod, mert ezután is kell Méltóságos Fejedelemnek.

29. *N.-Bánya városáé, 24. Aprilis, ad Stephanum Buday.*

Ezt az mi nemzetünk és édes hazánk boldogul való folytatására szentül felfogott ügyet mindenképen készek vagyunk promoteálni, de, hogy az táborra lovasokat küldhessünk, teljes lehetetlen; mert a mínesünket tavaly az labanczok mind elhajták, és mivel kapitány Pap Mihály uram kevés haddal vagyon városunkban, éjjeluappal fegyverben vagyunk, és úgy kell városunkat, pénzverő házot istrázsálnunk. Kivánt fűrészeszkát, a mennyit a városon találunk, erővel is elveszszük s elküldjük.

30. *Georgij Szunyog, Capitanei, ex Kis-Marja, 26. Aprilis, ad Sigismundum Bessenyei, vice-comitem de Szabolcs.*

Hajduvárosiak Urunk parancsolatjának sem engedelmeskednek. Nem régen váradi labanczok kicsaptak Micskire, ott nagy károkat tettek, embert is vittek be, utánok mentünk volt, de nem találtuk az erdőken; onnét Várad alá ütettünk, ötödfél száz marhájokot elhajtottuk, magokban hatot levágtunk, hármát elevenen hoztunk.

31. *Joannis Pápai, ex Duna-Ordas, 12. Maij, ad Stephanum Buday.*

Ment parancsolat, hogy Gróff Csáky László Vajó Andrást keze alatt lévő hadakkal szakmári ploquadába küldje ki. Csudálkozom, hogy a sovány váraljai bor annyira kiszínelte Kegyelmetek eszit, hogy a bolondság Bessenyei urammal esziben jut; megtetszik, hogy nincsen dolgok, mint mineküink itten. Istennek hála, semmi oly gonosz hireink nincsenek. Méltóságos Generális Forgács Simon a Dunán feles hadakkal ment által; rövid nap, reménlem, onnan is Isten jó hírekkel megörvendeztet. A török császár is minden jóra ajánlja magát, úgy, hogy többet nem is kívánhatunk, — de ugyan csak török!

32. *Petri Debreczeni, ex Somlyó, 15. Maij, ad Stephanum Buday.*

Ördög útjára indult tökéletlen falusi emberek nem igazán viszik Kegyelmedhez a leveleimet. Ma érkezett ide a felséges francia király oratorának (ki is Konstantinápolyban vagon) a secretariussa, ki is igen nagy pompával jött; vele vagon a havasalföldi vajdának is követje, ilyenessen Urunkhoz mennek. Besztercze alatt most derek csata volt, holott 109 német esett el; a mieink közül is egynehányon estenek. kik között elesett Farkas Zsigmond, a ki Csengerben Betlehen Miklós udvarbírája volt, most ismét kapitányságot obtineált volt Urunktól. Úgy is értettem, hogy Szebenből 200 német szökött ki, reménlem, kuruczokká lesznek. Most is várok Erdélyből híreket, azonnal tudósítom Kegyelmedet.

33. *Móricz Istváné, ex Castris ad Szakmár, 15. Maij, ad Principem Rákóczi.*

Köteles szolgálatomnak ajáulása után, hogy Isten Nagyságodat minden áldásával meggazdagítsa, szívből kívánom. Édes jó Kegyelmes Uram! Irgalmas Istenünk jóvoltából ellenségünk boszúságára még eddég megállván, a mint lehetett, az ellenkező szerencsék körül szemes tanácscsal forgódtunk, és továbbra is hűséges indulatunknak valóságát utolsó csepp vértünkkel megpecsételni készek vagyunk; mindazáltal, ha Nagyságod érzékeny füleket visel panaszomnak meghallgatására, győzedelmünk felől való egész reménségben öltöztetheti szívünket. Ellenségünk vakmerő bizodalmanak szárnyai igen megnöttek,

miolta a másik sánczban a nem várt szerencsének játékjává tétetett a Nagyságod tábora; melyet nyilván megtanultam akkor, a mikor annyira megpróbálták őket, hogy magam is sok fegyverek között lévén, kényszerítettem életemhez egy cseppet sem bízni. Azért, hogy ellenségünk reménségét földhez tapodhassuk, hadat küldjön Nagyságod, hadd szoríthassuk meg jobb dispositióval őket, mert az Ungvár aiól idejűtt egy sereg gyalog-had és a magam négy serege, a kit dicsérhetek, de a többihez nem bízhatom. Kegyelmisséged pedég nem úgy gondolkozzék a szakmári had felől, mint tokaji, munkácsi felől, mert ez sokkal mérgesebb azoknál. Költségem nincs, kivel homlott fegyverit hadaimnak megcsináltassam; oly rongyosok, hogy az ellenség szidalniára mezítelen kényszerítettnek járni sokan a hadak közöl. Költséget küldjen Nagyságod, melylyel vidám reménségben öltetzethessük sohajtó lelkeket a hadaknak, mert, ha a nem lesz, aratásra könnyen számba vehetjük, a mennyin megmaradnak a táborban. Tokajban levő négy seregemet küldje ide Nagyságod, másokat azok helyibe rendelvén; avval is élőbb leszünk.

34. *Comitatus Marmaros, ex Sziget, 17-a Maij, ad Stephanum Buday.*

Sztojka László uram által tött Kegyelmed parancsolatjára száz lovast repartíáltunk, fegyvertelen hadainknak fegyvert köldünk, noha az sok rajtunk általment hatalmas német nemzetnek igája miá teljességgel abbúl kifogytunk; noha mind az élésnek administratiója, mind az N.-Bányára 150 gyalogoknak praestálása, azon felől most expediált 700 embereknek elkészítése, úgy 50,000 sóknak Tokajig való szállítása úgyannyira megnyomtak bennünket, hogy csak az egy élő Isten látja nagy terhünket. Azért kérjük, hogy 600 emberrel Kegyelmed, és ezek közöl 100 legyen N.-Bányára, elégedjék meg. A mely embereink most a táboron vannak, két hónapig ott legyenek, mert úgy vannak expediálva.

35. *Joannis Pápai, Duna-Ordas, 21. Maij, ad Stephanum Buday.*

Kegyelmed levelét vettem, akarnám, ha már az datum lenne: „Ex Arce Szakmár.” Itt mi csak a nagy békesség, etc. Vide alibi. Gődén Pál is felső-bányai embert Urunk hire nélkül

minden pénzéből megfosztott, s házáat elfoglalta; clamitat in coelum vox oppressorum, etc. Duna-halra invitálja szakmári áldomást jobb horbúl, hogysem bányáiból igyanak Szalai Pállal, ki muzsikussal appetitust csinál.

36. *Pap Mihály N.-Bányárúl, 25. Maij, Domino Buday.*

Egy brassai szásztt fogattam meg, minthogy suspitio volt iránta; kalodáztattam, tönklőcseztem, csincséreztettem nem kevés ideig. Törvénye lévén, semmi bizonyos cselekedeti nem comprobáltatott; deliberatuma lön: 15 napig a városból ki ne mehessen, azután el. Most Mármarosba lévén, ispán uram és Sztojka Zsigmond uramékkal discursáltam felőle, ispán uram megfogatta s Urunkhoz küldte, onnét mint szabadult, nem lévén passussa, nem tudom; gondolható, elszökött. Ispán Darvay Ferencz uram esküszik, hogy Rabátin kémje, s Bécsbe járt.

37. *Joannis Szepesi, 1-a Junij, ad Stephanum Buday.*

Ez órában érkezett, etc. Vide alibi. *)

38. *Ibrányi László, ex Földvár, 2. Junij, Domino Buday.*

Csak az németet nyomihatnók el Fejérvárából: az asszony benn lakván, enyim lenne. A felső német tábort már eltörlették; — generális Ricsánt feleségestül hozzák. Még itt lészen Heister öt ezerele magával Fejérvár és Csikvár táján, három mélyföld hozzánk, — de nemsokára megpróbáljuk; már én is hatot szerkeniben elkaptam, németet is mintegy 25-öt vágunk, fogunk,

*) E levél a latin kivonatok közt ekkép hangzik:

„Nro 33. *Joannis Szepesy, ex Castris ad Solt, ad Eundem, 1-a Junij.*

Recte hac hora advenit cursor, qui attulit, quod Generalis Bercsenyius Generalem Ricsan ad Jablonczam, cum sex millibus castrametantem aggressus, eundem feliciter profligavit; disparta ejusdem militia, ipse autem Ricsan tria vulnera habens, ex quibus forte decedet, in persona cum 300 suorum captus est; munitionem, bagariam et omnem apparatusum castrensem amisit, quibus Generalis Bercsenyius est potitus. Generalis autem Simeon Forgács cum numeroso exercitu est ad Vásony 2 tantum milliariibus distans a militia Germanica, speramus itaque bona nova intra biduum vel triduum etiam exinde nos obtenturos. Uti adverto ex literis Dominationis Vestrae, etiam Szathmarienses non poterunt diu subsistere, verum si res eorum in arcto fuerint, vix si in Transylvaniam se non subducent.“

az maga bagazsiáját elnyertük. Buda alól hajtjuk mintegy 3000 marhát, lovat is majd 200-at; holmi ráczokat is csaptanak alkalmasént.

39. Dobozy Istváné, 10. Junij. (Debreczenből).

Bóné uramnak szóló Kegyelmed levelét kedden épen délen vettem; már azelőtt azon rossz hír hallatni kezdett, de nem hittem. Én mindjárt per expressum elküldtem az Kegyelmed levelét, de holnap lesz egy hete, hogy innen elment Bóné; Túron innét volt, oda gyűjtötte hadait, már azolta meddég ment, hol legyen, nem tudom. Nyúzó uram itt lévén egynehányad magával, azt mondta, holnap arra Kegyelmed felé indul. *)

*) Ezen 39. levél latin kivonatokban is megvan, két példányban.

II.

SECUNDUS EXTRACTUS

*literarum Principis Rákóczi ad Stephanum Buday. 1704. a
23. Augusti.*) Has Dominus Commendans dedit.*

1. Ex oppido Miskolcz, 14. Februarij, (1704.)

Nos Franciscus, Dei gratia Princeps Rákóczi de Felső-Vadász, Comitatus Sárosiensis Supremus ac Perpetuus Comes etc. Spectabilibus, Magnificis, Generosis, Egregijs, Nobilibus, ac Strenuis Militiae Nostrae Equestris et Pedestris Ordinis sub Blokada Szathmariensi constitutae, Supremis et Vice-Capitaneis, Ductoribus, Vigiliarum Praefectis, Decurionibusque, et eorum vices-gerentibus cunctis, cum alijs illius existentibus Militibus Nostris Gregariis, Praesentes Nostras visuris, lecturis, aut legi audituris, fidelibus Nobis dilectis, Salutem et gratiae Nostrae propensionem. — Minthogy Tekintetes Nemzetes és Vitézlő Buday István Generalis-Főstrázsamester és hajdúvárosi főkapitány hívünket az haza kívántató szolgálatjának Szathmár alatt való folytatására és ottan lévő hadaink directiójára kegyelmessen praeficiáltuk bizonyos ideig; parancsoljuk azért fenn megnevezett hadi tiszt híveinknek, s úgy hadainknak közönségessen és személy szerint: így értvén kegyelmes resolutionkat, megnevezett Generalis-Főstrázsamester és ezeredes-főkapitány hívünk directiójának az haza közönséges ügye promotiójának dolgaiban magokat submittálván, dispositiójátúl függenek, és illendő tisztességgel illessek; kölömben valakik refractariuskodni mérészlenének, s parancsolatitúl s dispositiójátúl függeni nem akaróknak comperiáltatni fognak: kemény

*) T. i. e napon kezdetett meg e kivonatok készítése.

animadversióink szerint érdemlett büntetéseket el nem kerültek. Franciscus Rákóczi m. p. — In circumferentia sigilli haec sunt : Franciscus Dei Gratia Princeps Rákóczi, Comes de Saaros, Dux Munkacsensis et Makovicziensis, Dominus perpetuus de Saaros-Patak, Tokaj, Regécz, Ecsed, Somlyó, Lednicze, Szerencs, Onod. In insignibus superne : Corona Ducalis, dein ex duobus lateribus cornucopis protenduntur, in medio supremum locum obtinet aquila, in uno pede gladium tenens evaginatum, in medio est rota, inferne luna plena, corona obverta, cruce superne signata.

2. *Ex Miskolcz, 17. Februarij. Titulus :*

Spectabili ac Generoso Domino Stephano Buday, Militiae Nostrae Generali Supremo Vigiliarum Praefecto, Oppidorum Hajdonicalium Supremo-Capitaneo, Fideli Nobis Dilecto.

Spectabilis ac Generose, fidelis Nobis sincere dilecte ! Salutem et Gratiae Nostrae Principalis propensionem. Kegyelmed levelébül értjük az Tiszán túl lévő hadaknak állapotját; mivel a mint Generális Sennyei István uram hívünk ezerebeli hadnagy Szekeresi Nagy István is írja : nem annyira veszett el azon ő kegyelme ezerebeli hadnak az lova. Melyekhez képest maga is tudja Kegyelmed jól az itt való hadak iránt való dolgokat : innét több hadat nem küldhetünk, hanem azon legyen, hogy elosztott hadát is eszvegyűtvén, melyben, nem kétljük, említett Generális úr hívünk is industriuskodik, alkalmaztassa magát, Kegyelmednek adott parancsolatunkhoz. A mely had Fáy András vice-kapitány hívünk directiója alatt vagyon, az is rövid nap parancsolatunkból magát Kegyelmeddel conjungálja, és így maga s több hadaink oda való gyülekezeti azon ellenség ellen való operatiókra elégséges lészen. Caeterum praetitulatam Dominationem Vestram feliciter valere desiderantes.

3. *Ex Miskolcz, 19. Februarij.*

Minthogy túl a Tiszán lévő hadaink intertentiója iránt tettünk oly dispositiót, hogy a fiscalitásokból administráltassék búza és gabonabéli intertentiójok ; mely administratiók, hogy annival is inkább jobb móddal és rendesebben, mint eddég folyhassanak : Kegyelmed azon vármegyebeliek közül, vagy nemes Ugocsából is denomináljon és declaráljon 3 vagy 4 alkalmas embert, a kik azon élésbéli administratiókat és per-

ceptiókat, a szegénység oppressiója és hadaink rövidsége nélkül folytassuk. Addég is, még ez iránt való opinióját hozzánk küldendi, tovább való dispositionkig bizza azon commissariatusságunk tisztit Nemzetes Vitézlő Károlyi Sámuel hívünkre, kit is előbbeni commissarius Nemzetes Vitézlő Gyulai Ferencz genuine informáljon: a nemes vármegyékből eddég minemű administratiók voltak, és micsoda restantiak vannak? úgy azon tisztséghez kívántató requisitumokról és egyéb szükséges dolgokról. Benevoli F. R.

4. Ex Miskolcz, 20. Februarij.

Bizonyos, Ecsedbe patrált extessusira nézve Nemzetes Vitézlő Szöcs Janosezeredes-kapitány ezerebeli Tarkányi Péter nevő hadnagyát megfogatván, Kegyelmed kezéhez küldi; Kegyelmed inquiráltasson ellene, és ha comperialtatik vitékesnek lenni: valamit az igazság, hazánk törvénye és edictumunk continentiája hozand magával, Kegyelmed elkövesse, és ha törvénye úgy hozza: minden kegyelem nélkül exequáltassa Kegyelmed.

5. Ex Miskolcz, 21. Februarij.

Értjük Kegyelmed leveléből hadaink széljel való oszlatását; valamint Kegyelmed exmittálta bizonyos hiveinket, összevgyötésére: továbbra is megsztínyés nélkül abban industriálkodjék. Hadat pedég innen azon hadnak szaporítására nem küldhetünk. Egyébiránt is, mivel avagy csak Kassánál nagyobb erővel lévén az ellenség, mintsem a szakmárit tudjuk lenni: mégis az Kegyelmetek keze alatt lévő hadak szerencsések voltak ellenek; továbbra is Kegyelmed jó maga alkalmaztatása, serény vigyázása azon ellenség ellen a nemes ország kívántató szolgálatját secundálja. A minthogy azon legyen Kegyelmed, valami úton-módon a lovas s gyalog hadat csoportra hajtátván, azon ellenség ellen tehessen próbát. — Hogy pedég felesebb számmal lehessen, parancsoltunk nemes Szathmár s Mármaros vármegyéknek is, hogy azon sanceban meüvén, Kegyelmeddel conjungálják magokat, — kiknek is oda való meneteleket Kegyelmed maga is szorgalmaztassa.

6. Ex Miskolcz, 24. Februarij.

Értjük Kegyelmed leveléből az ellenségnek szintén Majtenig lett excursióját. Mi újjobban is Esze Tamás és Móricz István ezerekes gyalog kapitány hiveinknek parancsoltuk: ma-

gok keze alatt levő hadainkat eszvegyűjtván. igyekezzenek Kegyelmedhez menni, hogy azon gyalogságot Kegyelmed, az hol jobb módját s alkalmatosságát látja, az Kraszna-közön alattomban valamely lesre elrakván, azok s maga keze alatt levő hadaink ipartűzűjök által szoríthassa meg s confundálhassa; nem is kétljük, Kegyelmed ebben minden serénységgel, maga hozzánk s nemzetihez való valóságos kötelességinek és szeretetinek eleget igyekezik tenni. Parancsoltunk megnevezett kapitány hűveinknek, hogy az Tisza mellől szállásnak elegendő szállyokat, melyből, az hol Kegyelmed az hidnak csinálását alkalmatosabbnak ítéli, az hid (az kötelét is Tekintetes Nagyságos Sennyei István ur hívüktől elhozattván) reparáltassék; lesznek is oly számba azon gyalog hadaink, melyeknek is concursusok által Kegyelmed hamar azon hidat reparálhatja. Nemzetes Vitézlő Boné András kapitány hívünk is az vak-laitnant, keze alatt levő dragonyosnémet hadakkal, Kegyelmed mellé küldi; s legyen arra is gondja Kegyelmednek: puskapor iránt parancsolatja lévén Nemzetes Vitézlő Ajtai Mihály inspector hívünknek, Nagy-Bányarúl azt szállíttassa. Elégségesképen megszorodik Kegyelmed keze alatt levő hadnak száma, azért azon darab földet jó securitással manuteneálhatja, mind pedég kívántató szolgálatot hasznoson folytathatja; maga hajduvárosi hadait szaporítsa meg. — *Dein propria manu scribit haec*: Csudálatom, hogy Kegyelmed azon panaszkodik, hogy az hada eiszeledt, holott mégeddég alkalmasint tudta katonáját megzabolázni; másként is, megfontolván, hogy azért állítom a tisztet, hogy magam ne kinteleníttessek menni az katonát hajtani. Van edictum, van akasztófa az szófogatatlan katonának.

7. Ex Miskolcz, 26. Februarij.

Kegyelmed leveleiből értjük: mindeddég is eloszlott hadaink igen lassan gyülekeznek Kegyelmed mellé. Parancsoltunk már ennekelőtte Esze Tamás, Móricz István hűveinknek, hogy siessenek Kegyelmed mellé, hasonlóképen Majos János s Kis Albert és Belteki Tivadar kapitány hűveinknek. Kegyelmed azon hadakat mennél hamarébb eszvegyűtse, s nemes Szatmár, Marmaros, Közép-Szolnok, Kraszna, Szabolcs vármegyéket vegye maga mellé: legyen Kegyelmed oly erővel, melylyel nemcsak subsistálhasson azon ellenség ellen, hanem az haza szolgálatjának

promotióját, annak confusiójában secundálhatja. Főcommissariusnak Kegyelmed effiálja Nemzetes Vitézlő Boros Zsigmond hívünket, subordinálvan vicéjének Nemzetes Gyulai Ferencz hívünket, ki is amazt de omnibus informáljon. Kenyér s liszt dolgából teszen dispositiót Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy György praefectus hívünk, kivel a commissarius correspondenter legyen. Kegyelmed is arra vigyázzon, hogy szaporodván hadaink, rövidségek élés dolgából ne legyen. Hogy az elosztolt hadaknak az eszvegyülésre példa statuáltassék, ha oly refractariust megkapattathat, akasztassa fel. Szöcs Jánost is, mihent meglovasítjuk, Kegyelmedhez elküldjük. Gróff Csáky László úr hívünknek is parancsoltuk: Kegyelmed egy tisztet oda küldvén, a mely katonák Sennyei és Nagy István ezerebül mellette vannak, azokat reducálja, Tárkányi Péter hadnagy dolgát revideálván, valamire érdemesnek ítítetik, effectuáltassa. A mely Rácz Bálint nevű rabot Szathmárról kiküldettek, semmiképen be ne bocsássa, Kleklspergnek oly választ adván, hogy ő is Gríntalt s több beküldött rabokat, a mikorra praefigáltatott a terminus, ki nem bocsátotta, — az okon Kegyelmed is tartóztatja.

8. *Ex Miskolcz, 27. Februarij.*

Levelünk exhibeáló Karácson Péter hadnagy hívünk instantiájából értettük, hogy midőn Szakmárból kijött Gandel nevű kémet elfogott volna: Menyő nevű faluban bemenvén, nemhogy ottan némelyek hazájokhoz való szeretetekből s kötelességekből kívántató assistentiával és succursussal, emlétett hadnagy hívünknek lettek volna, de még kezekhez sem akarták venni és őriztetni; a kik vétkesebbeknek találtnak, 3-at közőlek fogasson meg, és a táboron erősen páczáztassa meg. Doblonyiak pedig a megnevezett kémnek köntösét, fegyverét, lovát és egyéb purtekáját elvették; ezekkel restituáltassa mindeneket, és ezen hadnagy kezébe adassa Kegyelmed.

1704. *Pro Martio sequuntur.*

9. *Ex Miskolcz, 1-a Martij.*

NemesSzatmár és Ugocsa vármegyéknek irtunk, hogy ottan levő hadaink intertentiójára szükséges naturálék administratiójában concurráljanak, úgy a hid csináltatásához kívántató fák és manualis munkásokban. Kegyelmed úgy moderálja a dolgot, mivel azon vármegyék régtől fogva felettébb terheltek, a

mennyire lehet. nagy oppressiójokra azon concursus ne legyen. Elmenetelekor megmondottuk: Kegyelmed minden csekély dologba hozzánk ne recurráljon, s kérdést ne tegyen, hanem bizzuk Kegyelmed prudentiájára s dexteritására a dolgokat; a szerint is, a mint jobbnak s hasznosabbnak itél és esmér, csak kövesse el. Az hidat Csengernél által csináltatván, nemcsak ott verje sánczba magát: de onnét elébb-mozdulván, igyekezzék azon, hogy azon várnak mind a két kapuit betévén, az ellenségnek excursióját impediálhassa. Bagosiné mivel vádoltatott az hadaktól, annak jól végére menvén, bennünket genuine informáljon; addég a hadak életek vesztese alatt az asszonyt meg ne károsítsák. A praedicátort jó securitas alatt küldje táborunkban. Nemzetes Vitézlő Mónai Pál hivünket odaküldtük, a miben tud, hazájának szolgáljon.

10. Ex Castris ad Mező-Kövesd positis, 5. Martij.

Kovács László nevő hadnagyot, az holott találhatja, keze alatt levő hadakkal mindjárt fogassa meg, és magát jó securitással küldje táborunkba fogva.

11. Ex Castris ad Agriam positis, 9-a Martij.

Valamint eddég, úgy továbbra is az hadak eszvegyűjtésekben Kegyelmed industriáskodjék; nemes Szabolcs, Szathmár, Közép-Szólnok, Ugocsa vármegyéket is maga mellé vevén, a marmarosai, parancsolatunkbul 600 lovas s gyalog személyekből álló s kiküldendő haddal együtt, s hogy élést is adminisztráljanak, Kővár-vidékkel együtt, serio parancsoltunk. A munitiókot is Hadadbúl, hová alkalmasabbnak itéli, elszállitassa, a mint irtunk odavaló tisztartónknak. Mivel reméljük, Isten rövid nap Egret kézhez adja, honnan is Szakmár alá igyekezzünk, hogy magunk praesentiánkban annak obsidiója jobb renddel véghez mehessen: addég is Kegyelmed, valamit az nemes ország szolgálatjának promotiójára, maga becsületinek s érdemének öregbülésére ott elkövethet, igaz hívségének tegyen minden készséggel eleget. A Szamost, a hol jobbnak itéli, mentülhamarább köttesse által hiddal, hogy mind két felől azon ellenség excursiójának resistálhasson; mely, hogy annyival inkább meggátoltassék, Szakmár körül 2—3 mélyföldnyire lakosokat, két hét alatt legfeljebb, minden jószágoknak elvesztése s prédára való hanyattatása alatt, tovább szálléttassa Ke-

gyelmed. És mivel már egynehány rendbeli parancsolatunkat Esze Tamás, Móricz és Kis Albert kapitány hiveink Kegyelmeddel való conjunctio iránt vettek: Kegyelmed urgeálja, hogy hovahamarébb Kegyelmeddel magokat conjungálván, tehesse-nek azon ellenség ellen valami hasznos próbát, igyekeztvén oly erdős helyen valamely practicát ellenek gondolni, az hol a gyalogság is concurrálhasson; mivel Csenger mezőben lévén, ott az hajduságnak kevés hasznát vehetni. Talám az Kraszna közén alkalmasabb volna, valamely oly közel való helyeken, azon gyalogsággal együtt a végre subsistálni Kegyelmednek; de bizattatik ezen dolgoknak jobb modalitással való igazgatása Kegyelmed dexteritására. Értjük, eddégis az szakmáriak az erdői hegyen mely hasznossan forgolódtanak magok conservatiójokban az ellenség ellen; továbbra is Kegyelmed intimálja azon hiveinknek: valamiben azon ellenség ellen concurrálhatnak, jó vigyázásban lévén, hűséges magok-viselésekkel az közügyet igyekezzenek secundálni.

*12. Exinde, eadem die, ad Provisorem Hadadiensem Joannem Rozmann. *)*

Egregie fidelis Nobis Grate! Salutem et Gratiam Nostram. Vevén ezen parancsolatunkat, ha Tekintetes Nemzetes Vitézlő Buday István Generális valamely munitiókot fog kívánni, rendelve az alá elégséges vecturát, a hová fogja parancsolni, oda vitesse.

13. Ex Castris ad Agriam positis, 10-a Martij.

Mivelhogy Esze Tamás és Kis Albert ezeredes-kapitány hiveinknek táborunkba kelletik jöniük: Kegyelmed is ide való jövineket accelerálja. Móricz István ezeredes-kapitány oda érkezvén, Esze Tamás keze alatt lévő hadainkat assignálja kezéhez, Kis Albert hadait pedég Kos Mihály ezeredes-kapitány hadnagynak: Pataky Mihálynak. Az Tiszán túl eloszlott hadaknak öszvegyűjtésekre Nemzetes Vitézlő Verebélyi Péter és Hadady István vice-kapitány hiveinket kibocsátottuk. Remélnjük, hogy már az ott való hadaink által, Kegyelmed szép industriájából, az ott körül lévő helyek conserváltathatnak, és az

*) A lap szélén: „Bonorum Fiscalium Hadadiensium Provisori.”

ellenségnek excursiója is praeccludáltathatik, — a minthogy azt bízzuk Kegyelmed dexteritására.

14. Ex Castris ad Agriam, 11-a Martij.

Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Verebéli Péter udvari karabélyos hadaink vice-kapitány hivünk által tött propositióit vet-tük; melyekre miként resolváltunk, említett hivünk reportálni fogja Kegyelmednek. Azonkívül is pedég, valamiben Kegyelmed a közjónak előmozdításában tud industriáskodni, azt eddég való szives készsége és hűségeskedése szerint, tovább is elkö-vetni s véghezvinni igyekezzék.

15. Ex Oppido Gyöngyös, 12-a Martij.

Munkácsi és ungvári bloquadiában volt lovas és gyalog hadainknak összevgyűjtéseket és directiójokat és szakmári plo-quadában való viteleket concredáltuk Nemzetes Vitézlő Ilosvay Bálint hivünkre, ki is azokat eszvegyűjtván, fog Kegyelmed direc-tiója alá menni. Kegyelmed azért az ottan való dolgokat úgy mo-derálja, hogy az ellenségnek nemcsak resistálhasson, de neve-zetes valamely actust és operatiót is vigyen véghez, melylyel is előbbeni jó hírét s nevét fogja előttünk öregbíteni és nevelni.

16. Ex Castris ad Agriam, 15-a Martij.

Mivel Kis Albertnek gyilkossága, paráznasága és edictu-munk ellen tött sok cselekedeti nyilván constálnak előttünk, és hogy a szakmári sáncznak eloszlatására, oly nagy kárval-lásokra ő adott volna okot, mind maga s mind keze alatt lévő gyalogságnak megszaladásával nagy zürzavart causálván több hadainknak, ez is megvilágosodott előttünk. Azért Kegyel-mednek serio parancsoljuk, hogy említett Kis Albertet, valaho-lott kapattathatja, mindjárt fogassa meg, és megfogatván, min-den halogatás és késedelem nélkül mindjárt lövöldeztesse meg, nem levén iránta hozzánk tovább semmi recursussa Kegyel-mednek. A mely gyalogság pedég keze alatt vagyon, resig-nálja Kegyelmed Móricz Istvánnak. Secus non facturus.

17. Exinde, eadem die.

Nemzetes Vitézlő Ajtai Mihály nagy-bányai inspector in-stantiájából értjük, hogy midőn a szakmári német a minap majd százig való marháit elhajtotta volna, Kis Albert és Esze Tamás hajdúi Császló nevű falunál reájok ütven, azon marhákot tőlek elnyerték, s noha a tisztartója kérte a marhákot, nem restitu-

álván, magok között felosztották és distrahálták. Mivel pedég az igazság és hadi regula is azt hozza magával, hogy a mely jószágot 24 óra alatt ellenségtől visszanyernek, azt prédára ne fordíthassák, hanem a nyargalóval contentusok lévén, azoknak a kiké volt, remittálják. Hogy azért említett inspectornak is consolatíója lehessen, és ennek is praejudiciummal ne legyen a dolog: azon gyalogságot hadi bíró eleiben idéztetvén, ezen actust revideáltassa, és a mit az igazság hozand magával, azt executióban is vétesse, hogy inspectornak is lehessen contentuma.

18. Ex Gyöngyös, 21. Martij.

Mivel Kegyelmed mellett lévő német lovas hadaink némely hónapokra inexolute maradtak s azolta egynehány közölök elesett: hogy azok részire obveniálandó vacans fizetéssel a tisztek ne teljenek, Kegyelmed mustráltassa meg őket, specificatiójok küldje kezünkbe; parancsolunk főkomornyiknak, contentálja őket. Kegyelmed pedég minden úttal-móddal ellenségnek excursióját praecludálja.

19. Ex Gyöngyös, 25. Martij.

Miben legyen dolgok Szakmár körül levő hadainknak, Kegyelmed leveléből értjük. A vármegyéket Kegyelmed mind oda való menetelek, mind az élet administratiója iránt lovább is requirálja, és ha ugyan az haza szolgálatjátúl s a közügyre való concursustúl magokat vonogatnák, bennünket újokban informáljon. De mivel Szakmár vármegye praecaeteris aggrávtatott, Kegyelmed az élés repartitióját úgy moderálja, hogy erejek felett való terheltetések ne legyen, s a mit tud haza szolgálatjában ellenség confusiójával elkövetni, kövesse.

20. Ex Gyöngyös, 28. Martij.

Kegyelmed keze alatt levő Pap Mihály nevő hadnagyot más sereg directiójára, substituálván, küldje hozzánk; odaérkezvén pedég Móricz István az hadakkal, Gődény Pált, Kos Mihály ezerebeli ott levő hadakkal küldje a váradi ploquadában, kiknek ott való nem léteket nemes vármegyék oda való érkezésekkel fogják supplálni, Kegyelmed is szorossan urgeálja oda való meneteleket.

21. Ex Castris ad Agriam, 31-a Martij.

Németek listáját vettük, és jöllehet mégeddig a fegyverekkel el nem érkeztek, — addégis tettünk dispositiót, hogy

Nemzetes Vitézlő Dobozy István hívünk ő kegyelme azon 226 forintokat exolválja; reménljük, a mikor requiráltatik Kegyelmedtől, az iránt fogyatozás nem lészen.

22. Ex Castris ad Agriam, 5. Aprilis.

Verebélyi Péter másfelé expediáltatván ország szolgálatjában, tovább hadaink distractiója iránt nem lesz panasz ellene. Só iránt praefectus provideál. Sennyei uram ezerebeli tisztek, ha magok seregeit eszvegyűték s Kegyelmed előtt bemustrálják: Marmarosbúl kihozott ezer forint iránt mutatjuk kegyelmességünket. Gödén Pál vice-kapitányt ott hagyjuk, a nagy-bányai két sereggel együtt; Váradhoz máshonnét provideáltunk. Reménljük, ennyi hadaink számaival elégséges erővel leszen Kegyelmed, ha szintén az ellenség eruptiót tentálna is, azt confundálhatja; a jó hadi rendes mesterség azt hozza magával, Kegyelmed magára helybe az ellenséget ne várja, hanem a hadakkal induljon ellene: mert evvel a hadaknak szive nem kevésbé bátorodik, és ily forma actussal intentiónk fogja kívánatos végét az ellenség confusiójában consequálni. Javalljuk ugyan, hogy a vigyázást továbbra is szorgalmatosson continuálja; de mely rendet Kegyelmed observál (éjféltől fogvást viradtég rendelt seregekben hadainkat tartván) a jó hadi regula ellen vagyon; azért, oly hosszas vigyázással hadainkat enerválván, a mikor szükség kívánná, fogyatozás hogy ne essék, ne aggraválja, hanem rendes, jó, serény strázsáltatást observáljon. A portásokot szüntelen kell folytatni, mert ígyis az ellenség szándékát megtudhatni. Értjük, kik ennekelőtte hadakozásra applicáltak magokat, házoknál lapponganak; azokat omnimode compellálni kell zászlójok alá, Kegyelmed is nemes vármegyéket ebben invitálja, segítsen. — Ez volt 3 rendbeli leveleire a válasz.

23. Ex Castris ad Agriam, 11-ma Aprilis.

Tasnád városából álló hadaink panaszolkodnak, hogy egész helyestől felülvén, gr. Csáky László ezeriben lévén: mégis Közép-Szólnok vármegye mindenkorra reájok vetett fl. 40; vágót 24, és 30 köből zabot tőlek kívánnak. Minthogy ők az igaz ügy mellett fegyvert fogtak, mindinkább többire a nemes ország szolgálatjában foglalatoskodnak: Kegyelmed azon vármegyének írja meg, hogy a naturálék repartitiójában tartsa meg az igaz proportiót, és, a kik hadaink között vannak, semmi

egyéb terhviseléssel otthon maradott házok népét ne aggraválja, hogy valamiképen azon helység eloszolni ne kényszeríttessék. *)

24. Ex Castris ad Agriam, 12. Aprilis.

Értjük, hogy Kegyelmed szándékozna valamely sánczba beszállani, mely hogy jobb securitással lehessen, és hogy az ellenség eruptiójának resistálhasson: parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Lónyai Ferencz hívünknek, hogy Tokajbúl a Tiszán felszállítandó munitiók közül adjon Naménynál Kegyelmednek két sugár-taraczkokot és két seregbontókot, melyre Kegyelmed szorgalmatosan vigyázzon, és mikor azon munitiók Naményban érkeznek, onnan jó securitással szállíttassa azon sánczba.

25. Exinde, eadem die.

Minthogy gondoljuk, hogy a nemes vármegyék, hajduság és maga ezerebeli hadaink Kegyelmed mellett, azon szakmári ellenség ellen való hazánk szolgálatjának folytatására elégségessek; akarván azért magunk is a rácز nemzetnek teljességgel való elpusztítására és fogyasztásra rövidnap megindúlnunk feles hadakkal: Kegyelmednek serio parancsoljuk, hogy azon német companiút, mely ottan vagyon Tekintetes Nemzetes Ibrányi László ezerekes-kapitány hívünk keze alatt lévő hadakkal, mihent parancsolatunkat veszi, minden késedelem s fogyatkozás nélkül küldje táborunkban. — Dein manu propria subjungit: Eltávoztathatlan haza szolgálatja lévén, mivel személyem szerint megyek: tudom, Kegyelmed replica nélkül ezen parancsolatomot véghez viszi; jóllehet ott is, tudom, hogy szükséges volna: de az hadakozás nem engedi, hogy mindenkor az jobbat, de a lehetségest nézzük; ezt pedég, tudom, sietve fogja Kegyelmed véghezvinni.

26. Ex Castris ad Agriam, 17. Aprilis.

Értjük, hogy Kegyelmed akarná a hajduvárosokbeli gyalogságot szakmári sánczban levő hadainkhoz conjungálni, s ottan magokat magok által interteneáltatni és alimentáltatni. Mivel pedég maga tudja Kegyelmed, hogy a váradi sánczot is egész securitással kell hadnunk: ezért azon hajduvárosbelieket

*) A lap szélén: „Juhász Ferencz fő-, Szántay János vice-hadnagy, Faragó András zászlótartó, Tecsí István strázsamester tasnádiak.“

kölemben oda nem bocsáthatjuk, hanemha Nemzetes Vitézlő Gődény Pál, keze alatt lévő hadainkkal együtt, onnan a váradi sánczban fog menni helyettek.

27. Ex Castris ad Árokszállás positis, 19-a Aprilis.

Túl a Tiszán lévő város- és falubeli lakos híveinknek instantiájokból értettük, hogy kiadott kegyelmes protectionalis-leveleinkkel s egyéb tilalminkkal hadaink közül sokan nem gondolván: azon helységekre bemenvén, a lakosokat nyomorgatnák, zaklatnák, és sok alkalmatlanságokat elkövetnének; mely excessusoknak megorvosoltatása végett adtunk hatalmat az oly lakos híveinknek, hogy az olyakat megfoghassák és ilyenessen Kegyelmed kezéhez vihessék. Intimáljuk azért Kegyelmednek, hogy assistentiával is az olyan helységekre succurráljon, igyekeztvén mindenekben kegyelmes parancsolatunkat manuteneálni, s az olyan megfogatott excedenseket érdemek szerint megbüntetni.

28. Ex Castris ad Jász-Berény positis, 20. Aprilis.

Értjük Kegyelmed leveléből, hogy Ibrányi ezere s nemes had ide való jöveletekkel az ott kívántató haza szolgálatja nem kevés rövidséget szenvedne: holott Kegyelmed maga ezere, Gődény Pál, Móricz, Pataki kapitányok gyalogsága, Mármaros, Szabolcs, Közép-Szólnok, Ugocsa, Szakmár, ungvári s munkácsi ploquadából odamenendő hadak lesznek oly feles számmal, kiknek concursusok által secundálhatja Kegyelmed az kívántató operatiókat. Ha pedig azon nemes vármegyéknek tagjai közül valaki insurgálni nem akarna: Kegyelmed elsőben patens által admoneálja, sub poena confiscationis universorum bonorum; a minthogy, a kik engedetlennek comperiáltalnak, tovább való dispositionkig a jószágát Kegyelmed confiscáltassa. Csudálkozva értjük, midőn Zemplény vármegyének is két processusával azon hadaink quártélyá szaporodott, mégis intertentio iránt vagyon panasz; hollott generális authoritása által Kegyelmed az oly vármegyéknek s helységekre az élés administratiójában való szófogadatlanságokat könnyen orvosolhatná; a minthogy, valamely nemes vármegye tiszti vagy helységnek bírái továbbra is az élés administratióját nem admaturálják: statualjon példát exemplaris megbüntetések által, hogy annak-

utána eshető hadaink élésbeli fogyatkozások praescindáltassanak.

29. Ex Castris ad Dömsöd positis, die 26-a Aprilis.

Gödén Pál hadaival ott, hajduvárosi gyalogság pedig váradi sánczban maradjon, hogy ott is a ploquáda secundáltassék, Bóné András directiója alatt. Lónyai Ferencznek, tokaji subsitutus kapitánynak, hogy két taraczkot, — Lövei Ádám munkácsi vice-kapitánynak, hogy ahhoz való glóbbist küldjenek Kegyelmednek, parancsoltunk. A mely sánczot akar csinálni Németinel a német: arra való, hogy lovait ott füveltesse, és akképen mind magának, mind lovainak nagyobb securitást szerezhessen; azért minden úton-módon azon sáncznak csináltatásában impediálja, s az iránt való szándékát effectuálni semmiképen ne engedje.

30. Ex Castris ad Dömsöd positis, 28-a Aprilis.

Mivelhogy a német ellenség Komáromnál általkelvén, — mi is igyekeztünk azon, hogy a Dunán általkelvén, s ott is a Dunán túl való kuruczságot, mely még hűségünkben feles számmal vagyon, magunk mellé vevén: mi túl a Dunán, Méltóságos Generális Gróff Bercsényi Miklós uram pedég innend constringálhassuk; melyhez képest ellene bizonyos számú erős hadainkat hagyván, általköltözzünk az Dunán. Kegyelmed azért, valamint eddég, úgy továbbra is megtapasztalt hívségét azon Szakmárnak ploquadálásában contestálja mentül hasznosabban; leszen innen az Dunán oly erővel megnevezett Generális uram, hogy azon ellenség excursióját (mely, hirünket általmenetelünk iránt hallván, egyszersmind Austria felé való menetelünket, egyébiránt is visszafordúl) impediálhassa. Bennünket pedég Kegyelmed gyakran az ott való occurrentiákrúl tudósítson, s dirigálja leveleit Szólnok felé.

31. Ex Castris ad Orlas positis, 30-a Aprilis.

Mivel azonkévöl elegendő gyalogság vagyon Kegyelmed mellett, a kikkel az ott kívántató haza szolgálatját secundálhatja: azért a mely gyalogság Kis Albert keze alatt volt, Pataki nevű tisztet praeficiálván nekiek, küldje a váradi sánczba, Nemzetes Vitézlő Bóné András ezeredes-kapitány directiója alá, — hogy ott is a haza szolgálatja prosperáltassék.

32. *Ex Castris ad ripam Danubij penes Ordas positis,*
30. *Aprilis.*

Csudáljuk, hogy viszont azon ellenség magának bátorságot vévén, szintén Medgyesig excurrált. Vagy azért Kegyelmed, az mely helységek oly közel vannak, tovább szállíttassa, — vagy pedig exursióját impedialja; azon is legyen, lévén feles jó fegyveres gyalog Kegyelmed keze alatt, azon Pirosberek felé való sánczot azon ellenségnek elkészíteni, s abban magát stabiliálni meg ne engedje. Parancsoltunk gr. Csáky László úr hívünknek Erdélyben, hogy Vajó András kapitányt maga keze alatt levő hadainkkal küldje Kegyelmedhez, Kegyelmed is admaturáltassa kijöveleteket.

33. *Ex Castris ad Duna-Ordas, 3-tia Maij.*

Kegyelmed leveléből értjük, hogy nemes Zemplény vármegye azon két processusi, melyeket Kegyelmed directiója alatt levő hadaink tartására rendeltünk, élést nem administrálván, nem kevés fogyatkozást szenvedtenek volna az nemes ország szolgálatjában foglalatoskodó hadaink; Kegyelmed azért küldjen oly discretus tiszteket, melléjek adandó katonákkal, a kik, — ha szép szerint nem effectuálhatják, kemény mediumok által is compellálják azon két processust az eddég elmulatott élésheli restantianak, úgy ezután praestalandó szükséges naturáleknek administratiójára.

34. *Exinde, 5-a Maij.*

Feles német rabok lévén kezünknel, igyekezünk azon, hogy rajtok, a mi részünkről való rabokat onnan Szakmárról ha egyébbünnen is megválthassuk. Kegyelmed azért a szakmári commendánsnak vagy generálisnak írjon be, declarálván intentiónkot, és nevezet szerint Bekényi János és Péter Deák nevű rabokat, hogyha német rabokért kiadnák, s micsoda modalitással? tőlek megértvén, bennünket genuine informáljon.

35. *Exinde, 5 a Maij.*

Bellényi András hívünk panaszolkodik, hogy eloszlott katonával gyűtvén, Apába megszállván, és Gődén Pál hajdúi katonáinait eszveveszván és fegyverkezvén, Gődén Pál hajdujának kezét elvágták, egy katonája akkor mindjárt elszökött; ezt megtudván Gődén Pál, kékesi házánál megfogatá, Bányára vitette, és kemény árestom alatt Bellényit tartatta, még ötszáz forin-

tig kezesek nem löttek érette. Kegyelmed serio investigálván a dolgot, ha úgy comperiáltatnék, satisfactiót tétessen Bellényinek, — ha pedég kölömben, minket informáljon.

36. *Exinde, 11-ma Maij.*

Esett értésünkre, hogy hajduvárosi seregek Kegyelmed directiója alól kioszoltak. Hogy már a hadak megszaporodván, a a nemes ország szolgálatja is rendesebben secundáltassék: oda küldtük Nemzetes Vitézlő Szalai Pál hívünket, hogy azon hadakat eszvegyőtse, és azzal az ploquadát is megerősítse. Erdélyből is bizonyos számú hadaink Kegyelmed directiója alá mennek. Kegyelmed azért tapasztalt dexteritássa és hazájához való szeretete és kötelessége szerint folytassa ottan a nemes ország szolgálatját oly hasznosson, hogy jövőendőben is szép dicséretire szolgáljon az nemes ország előtt.

37. *Exinde, 17-a Maij.*

Kegyelmed leveléből értjük, hogy controventálná Kis Albert keze alatt való gyalogságnak a váradi ploquada secundatiójára való dispositióját; holott Kegyelmed levele maga ellen bizonyság, melyben azt írja Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Dobozy István debreczeni bíró hívünknek, hogy elegendő gyalogság van azonkívül is mellette, kikkel az ott való operatiókat folytathatja. Kegyelmed azért többszer az illetén bíztatásoknak hagyjon békét, hogy mi is az olyanokra való nézve az haza szolgálatjának rövidségével valamely dispositiókat ne tegyünk; az onnan elszéledett gyalogságot pedég eszvegyütse, hogy a miá haza szolgálatjában fogyatkozás ne essék. Nemes Zemplény vármegye táborunk és Tokajban levő praesidiarius hadaink intertentiójokra fogja ennekutána az élest adminisztrálni. Nemes Ungvár vármegyének parancsoltunk, hogy azon ploquadában levő hadaink intertentiójokra concurráljon; Kegyelmed azt requirálja, s oly dispositiót tegyen, hogy az élésben olyan tékozlást, mint eddég, sem az hadak, sem az commissariusok ne tegyenek, hanem a mostani szükséghez képest mind a repartitiókat, mind annak kiosztását és distractióját alkalmazzassa. *)

*) E levélnél a lap szélére írva: „Kegyelmes Urunk ő Nagysága főpostamestere Szepeesi János.“

38. *Exinde, 18-a Maij.*

Hogy azon sánczban lévő hadainknak consolatiójok lehessen: ím parancsoltunk Nemzetes és Vitézlő Ajtai Mihály n.-bányai inspector hívünknek, hogy keze alatt való pénzből adjon Kegyelmed embere keziben 3 ezer magyar forintot, melyeket is azon ezer forinttal, mely Kegyelmed kezénél van, igaz proportiós zerint ossza ki. Esett ertesünkre, hogy a körül való szomszéd vármegyékben sokan, azoknak, a kik hadaink között vannak, feleségeket és házok népét magok fundusokon nem akarnak szenvedni; melyet is, hogy Kegyelmed jobb módal kitanulhasson, parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Kajdi István hívünknek, hogy peragáljon inquisitiót; Kegyelmed is mellé rendeljen bizonyos katonákat, a kik az olyakat elébbeni residentiajukba kemény útokon-módokon is manuteneálják.

39. *Exinde, 19-a Maij.*

Mivel nemes Mármaros vármegyében personaliter való generális insurrectiót publicáltatván, intimáltunk egyszersmind azon nemes vármegyének serio, hogy personaliter és nem zsoldosok által felülván, parancsolatunk publicálásától fogva 10 nap alatt szakmári sánczban Kegyelmed directiója alá minden kesedelem s renitentia nélkül menjen, és azon oda küldett fegyvertelen hadait felváltván, a nemes haza szolgálatjának promotiójában mindenekben Kegyelmed dispositiójától függjenek. Kegyelmed azért maga is azon personalis insurrectió-jokat admaturalván, és mindeneket jól folytassa. *)

NB: Károlyi uram írása, veszprémi káptalan levelén e volt: Foky János kapitány, vicéje Francsics György. Bakonyi Márton, Leib-compania nro 70. Lovas ugyanazé 60. Horváth Jánosé 80. Oberstlaidenanté 112. Gestye Ferencz 70. Farkas György 50. Fővényes Pál 148. Lovas — 20. Crampeis György 90. Kelzher Gergely 80. In toto nro 790.

*) Ezen Budaynak szóló 39 levél extractusa megvan latin nyelven is, két egyforma példányban.

III.

TERTIUS EXTRACTUS

*ex Originalibus Ungaricis excerptus die 27-a Augusti 1704 a
D. Commendante datis.*

Mense Januario, Anni 1704.

*1. Luby György ex Hibe, 7. Januarij, ad Alexandrum
Károlyi.*

Értem, hogy jövend Beniczky Márton uram, oly parancsolattal, hogy azonnal menjek felső táborra seregeimmal; ha az 13. városban levő németiségre Szepes vármegyének confiniumán nem kellene ex mandato Principis excubálnom, mindjárt elmennek. — Nova sunt alibi descripta.

2. Liptó vármegyei nemesi rendé, 9. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Bizonyos állapotokban destinált Nagyságod commissarius-a Nemzetes Vitézlő Beniczky Márton, mai gyűlésünkben magának concredált dolgokat repraesentálván, mink is Nagyságodhoz való obligationunkot magunk előtt viselvén, minemő szorgalmatossággal kívánjuk azokhoz conformálnunk magunkot, említett commissarius uram repraesentálni el nem mulatja. A mi seregeink nemes Szepes vármegyében subsistálván, s ott vigyázván lengyel király 13 városokon levő s naponként szaporodó hadaira, Kegyelmes Urunk Fejedelmünk parancsolatja s ordinantia szerint lehetetlen, hogy pro hic et nunc Nagyságod után elmenjenek, — a mint méltóságos Generális Bercsényi uramnak is megirtuk.

3. Bohus Adám, Vidaföldén, 9. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Kimondhatatlan nagy kárvallásim miatt megsúlyosított dolgaimot, a mint Szenczről megirtam vala, Méltóságos Fejede-

lem Kegyelmes Urunknál maga hasznos úri interpositiójával segíteni méltóztassék. És mivel fiam Bohus András, több Nyitra vármegyebeli főrendekkel fegyvert fogván, Nagyságod oldala mellett vagyon: kérem, hogy se nemes vármegye, se Luby György ne kényszerítsen az felülésre, mert öreg, beteges ember vagyok, fegyverem, lovaim mind elveszték; lovas legényt sem adhatok, mert nincs honnét fizetnem, magammal is jötehetetlen vagyok.

4. Luby György ex Vasecz, 15. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Megint vettem Méltóságos Fejedelem parancsolatját, hogy helybe maradjak és a saxokra vigyázzak, s még más parancsolatját nem veszem, vesztég legyek. Épen szomszédságban szállván, kivettem volna belőlek valamit: de nemhogy legkisebb hostilitást elkövettek volna, sőt a mely katonákat közökben a városra küldtem, jól tartották, valamely Feldmayer magához engem is invitálván, de nem mentem hozzája. Berthóty Ferencz uram írja nekem, hogy tisztek jártak ő kegyelméhez, passust kívánván Méltóságos Fejedelemehez: de ő kegyelme Urunk hire nélkül ki nem adta. A mint értem, nem sok héjával kedvek volna hozzánk, a mint nekem egy közölek beszéllete. Lengyelországi híreket (sunt alibi, Eliae Molitoris et Joannis Zmeskal) accludalom. Valóba kívántatnék jó provisio Árva és Likava várában: mert a slésiai és lengyelországi passusokra nézve, sokat használhatna hazánknak; körül irtam Méltóságos Fejedelemnek. Öt katona jött felső táborról passus nélkül, Nádasikai katonáinak mondják magokat; mitevő legyek velek? — Tokaj várát 12. Januarij a mieink megvették.

5. Martini Beniczky, ex Rakko, 16. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Minekeltötte nemes Liptó vármegye gyűlésére érkeztem volna, már is odavaló lovas s gyalog seregek. sőt az parasztság is, általment volt Havaldokon, Lucsivna tájára, melyeket azután árvaik is követték. Mind a két említett vármegyék Nagyságod kegyes parancsolatjának, quoad insurrectionem, engedelmeskedtek volna, ha Méltóságos Fejedelem költ kegyes orderihez képp 13 városok felé marsokat Bertóty Ferencz uram nem

rendelte volna. Árvai sóval mi formán bántak egynémelyek, s mi aránt egy része distraháltatott? az inquisitióból kitetszik; általlátni, Zmeskál János kapitány uram a 37 hálvány-bankorás (így) darabokon kívül is többbe participáltatta magát. Liptói depositumban minemő só volt, azt likavai dominiumnak tisztartója üdőnek előtte várban felvitetvén, 1200 darabon felől találkozott. Az expedíalt 300 darabon kívül még 900 hátra levén, turóczi vectura már is készen várja, hogy a még az útok fel nem bomolnak, szolgáltatnék a táborra. Liptó vármegyében pedig in negotio salis ilyen excessusok történtek, in praeliminarijs revolutionis: némely formányosok mely sőt Tokajból s Eperies tájáról hoztak, magoknál megtartották, distrahálták s némelyek eddégis titkon tartják; sokan azalatt sóért parasztságnál s másoknál levő restantiákat szedték s szedték, kik majd ezereket importálnak; azért ezeránt is kellek inquirálnom, mivel olyanok megirt restantiák exactiójában magokat interessáltaták, kik énkább másoknak jó példát mutathattak volna. Likava várában minemű 4200 forintig való portióbeli vármegye pénze találtatott, azt a seregek hatalmasan kivették rosombergi templomból, felosztzkodván vele. Arról való recognitiót, likavai várnak, munitiónak specificatióját, és Árva várbelinek continuatióját annectáltam. Nemes Turóc vármegye gyűlése 14. praesentis megvolt. Itt meg kell vallanom, az insurrectiótól alkalmas nemesség kimaradott volt, annyira, hogy az gyalogság 150-ig valóval meg fog szaporodni, s portáktól is telik jó 100 hajdu; ezek intra octiduum, juxta sincere latam determinationem Bajnócnál levő seregekkel conjungálják magokat. Ide való dézsmát Szent-Iványi Menyhárt s Zatureczky István deputálták Árva s Likava várak provisiójára, kevés com meatus levén a két várban; de Sréter uram is kíván felőle pro exsolutione operariorum Camerae Neosoliensis, a mint azelőtt, még kamara árendálta azon dézsmát, nevezett munkások kifizetésére applicálta. A tisztek fizetése abrogatiója végett Nagyságod parancsolatját mind a három vármegye vette; usque ad publicationem juxta ordinata stipendia contentáltattak, az tisztek hajolván arra, a nemes vármegyék akarátja (noha csak Turóc vármegyének is kétezer forinton felől reáment volna az annalis impositio) most hallom, majd mindnyájan az tiszteket

abban akarják hagyni, — körül meg fogják *ex primo occurrenti* Nagyságodat keresni.

Recognitio est in latino. — *Specificatio munitionis, reliquarumque rerum arcis Likava, 23. Decembris 1703. edita:* Felső várban lévő öreg hástyan 3 darabból szép sugár-álgú tanálkozott, ketteje Thurzóiakféle, 3-ik austriai Mátyás felséges császár czímere; ugyanott másrészen híjazat alatt két kisebb álgú, egyike Thurzóiakféle, másik Ostrozicziakféle. Tárházban tanálatott puskaapor hat tonnával, melynek ketteje meg volt kezdve. Egy rakásban taraczkokban való glyóbis, nagyobb 290, apróbb 250; kartács 14 esomóval, szakálosokban való glyóbis 1500, ólom-glyóbis másfél mázsáig, ólomperje két darabban öt mázsa. Kézi gránát 29, szurkos koszorú 31, musqveta 18, szakálos 10, sőt mérni való mázsák öt darabban, 10 öreg fenyőhordóval liszt, két öreg fenyőhordó, kiben tisztartónak portékája. Item két hordóval törött só, 12 nagy hordóval liszt, kőso 1197. Az tárházban ő Felsége czímere, melyet két felől rézből csinált angyal tartja. Nem state ruiniáltatott a vár, de a szobák többire pusztaképen vannak. — Árva-vára munitiója conscriptiójának continuatiója, 9. Januarij 1704. Felső várban egy forgó szakálos, egy taraczk, puskaapor negyedfél tonnával, kanót egy szekérrel, ahhoz feles kő, vasajtóval zárattatik. Közbölső várban, vasajtóval, vasablakkal betöltött bõthan puskaapor 10 tonnával, egy rakás kanóc, 3 taraczk, legnagyobb Anni 1605, kisebb 1647, legkisebb 1652, Ostrosicz urak-féle; muskétában való glóbis 800, szurkos koszorúk. Az alsó várban, armentariumban puskaapor féltonna, egy fontos 200 glóbis, kisebb glóbis 300, kézi gránát 300, egy rakás kanót, két szakálos, 66 muskéta, muskétának való szerszám 70, serpenyő abba való 20, öt álgúforma taraczk, legnagyobb Ferdinandi III-ii Anni 1647; kisebb Bernardi Turzó; 3-ik vastaraczk; 4-ik Turzó Ferenczé, Anni 1554; 5-ik vastaraczk. *Reliqua Domini Commissarij Melchioris Szent-Iványi et Stephani Zatureczky conscripserant.*

6. *Lajos Gergely, Tata, 22. Januarij, ad Alexandrum Károlyi, Pápán.*

Nagyságod parancsolatja szerint Tatában érkezvén, az várat 20. hujus feladták, ezen conditiók alatt:

Anno 1704. 20. Januarij. Látván Méltóságos Fejedelem

Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz lovas és gyalog hadainak Főgeneralisának, Méltóságos Generális Károlyi Sándor uram ő Nagyságának ide Tatába küldetett hadainak előljáróit, úgymint ezeres-kapitányt Nemzetes Vitézlő Lajos Gergely uramot, kapitányt Nyíri András uramot, főhadnagyokat Szűcs Bálint, Jónás István, Vámos Gergely uramékat, akaratjokat megértvén, sok okokra nézve elégtelenek levén ezen romlott várat tartanunk: kényszerítettünk accordára menni, ez ide alább megírt conditionok alatt hitre azt feladtuk. 1-mo. Az vitézlő rend meghajolván az Méltóságos Fejedelem hívségére, senkitől bántódások s hurczolások ne legyen, hanem a kinek akaratja tartja, oda mehet, az hova tetszik. 2-do. Kapitány Daróczy uram, úgy Gusics Ferencz is, mindennemű ingó, ingatlan jószágokkal együtt, kik az várban s a váron kívül vadnak, oda vitethessék, és magok is mehessenek az hova ő kegyelmeknek tetszik, és el is kísértessenek tőlünk, kapitány úrhoz hasonló tiszttel, lovakat, fegyvereket náluk hagyván; úgy szekereket is, jószágot aláadni. 3-tio. Benn valóknak semminemű jószágokban, lovakban, fegyverben károk ne legyen; a kik el akarnak menni, elkísértessenek minden jószágokkal. 4-to. Idegen nemzet is, a ki itt benn van, békeségben megtartassék, kár nélkül. 5-to. Kapitány Daróczy István uram oda alá való: Tolna, Fejérvár, Pest, Pilis, Solt vármegyékben ingó, ingatlan jövai és jószági maradjanak sub protectione, úgy a puli háza, majorságival és cselédjével együtt. — Feladás után én Méltóságos Fejedelem hívségére őket megeskettem. Daróczy uram kívánna Győrbe elmenni, de minthogy arra nem obligáltam magamot, hogy elkísértessem őtet, nem akarván hadaimot szerencsétletű, el nem kísértettetem. Öbester Bottyán egy Kígyósi Pál nevű strázsamestert küldött hozzám, ki hiti után vallja, hogy esztergomi katonaság minden bizonynyal közinkbe fog jőni, a levelet is elküldtem Nagyságodnak; eszközik azon is, hogy Bottyán uram bizonyos embert kívánna oda, kinek maga akaratját megjelenthetné; most küldtem erős portát Esztergom felé, ha leszen kedve, beszélhet odaküldett hadnagyokkal; ha magamot kívánna, elmegyek. Kígyósit addég el nem bocsátom, még a portásim meg nem jönnek. Az itt való déb-dáb marhákat mind eszveverettem. Magam a várba vagyok, a katonaság a városon, jó dispositio alatt. Itt semmi munition

nincsen: hanem valamely leguminák, és hat vén lovak, szekerbe valók. A vár őrzésére hajdukat állítottam, fizetéseken osztottam valamely lisztet. Honnét leszen a hadak, melyek naponként szaporodnak, tartása, dispositiót tegyen Nagyságod; a vármegye tisztei is adhatnak. Ha Nagyságod grátiájából itt helybe lehetnék. Öreg legénységemhez képest, valamely ideig, — megszolgálnám.

7. *Sigismundi Szarka, Kanizsa, 25. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.*

Kanizsai uram felől vide alibi. Sümegre küldtem, itt Nagyságod hire nélkül expedíaltatni nem akartam; mellette küldtem az ittvaló harminczados deákját, ki megesködvén, az pártos harminczados némely partékáját meg nem váltotta; s mivel azon harminczados elszökött, én a kanizsai házát elfoglaltam, kérvén, nekem engedődjék. Gabona vagyon több ezer köbőlnél, azt megtartom hadak számára. Én holnap ittvaló lovas és gyalog hadakkal Muraközben akarok bemenni; minthogy pedég ott felessszámú had lehet, látván hajlandóságokat, merészeljek-e ezeres-kapitányokat rendelni? Valami commissarius hintóját elnyerték katonáim; két fakó lovat elküldtem, a hintót most a nagy hó miá nem lehetett. — Moskó Ferencz sümegi praefectus 28. Januarij költ levelét vide alibi, a kívül additur: Mivel méltóságos érsek Sümegyet és Tapolczát mindenkor maga és sümegi várának oltalmára tartja, kérem, onnét a nép, leginkább gyalogság, máshová ne distraháltassék, a mint Lengyel János és Bakacs Lukács uraimék kívánják.

8. *Tasner György száz lovú kapitány, Bogyai Miklós vicéje, ex Balff, 26. Januarij, ad Stephanum Török de Telekes ezeres-kapitány seu Colonellum, in exercitu Bercséniano.*

Mi parancsolat szerint vittük ugyan sietve a patenseket Austria felé; nem messze levén Sopronhoz, értjük egynehányféle emberektől, hogy Sopronban minden órán sok németet, lovas és gyalog renden levőt várnak; a minthogy minket be nem eresztvén Sopronban, egy ágyúlövésnyire Sopronyon felől szemközben jön 400 gyalog német; 60 lóval levén, meg nem lehet vélek verekednünk, mivel azokat 400 lovas követte. Megfordulván, dobszóval eleikben kijötték és örömmel fogadták őket soproniak szemünk láttára. Ha mi fegyverhez alkalmas

embert bekaphatnak a kapukon belől, fegyverhez alkalmaztatják. A salva gvardák is a tájárúl a kik eljöhettek, eljöttek. Mi tevők legyünk patensekkel, hova menjünk? Sarróodon Kegyelmed választát elvárom.

9. Veszprémi káptoloné, 26. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Értvén, hogy Nagyságod Tatához eljő, elküldtük volt prépost uramat Nagyságod udvarlására s köszöntésére; más dispositióra nézve utjából vissza kellett térni. Hogy Nagyságod érdemetlen káplányok instantiájokra az meghurczoltatott, jo-vaikból megfosztatott, s parochiájokból kiűzetett majd csaknem 12 pápista papok dolga iránt maga emberit pro peragenda desuper inquisitione nem terhelteztetett küldeni: abbeli Nagyságod úri gratiáját s az egyházi rendhez kiváltképen való szép istenes indulatját (affectióját) hálaadó szívvel vettük. Már csaknem minden faluban (kikből a pápista papok amandáltattak) prédikátor vagyon; ezeknek behozatására kiktől volt facultások? falubéliek magok tudják. Azt tudjuk, mihelyen Sándor László bizonyos számú lovasokkal ideérkezvén, s innét Zana Györggyel s több ittvalókkal Simontornya felé indulván: mindjárt azon éjjel lött romlások a szegény papoknak; ha ő kegyelmek jó rendben vették és nem hadták volna elszéledni alatta való katonáit, kétségkívül ezen excessusok nem történtek volna; de az inquisitióból jobban ki fog tetszeni. Isten éltesse Nagyságodat, szegény nemzetünk régi szabadságának előmozdítására, végbenvitelére.

10. Patentes ex Miskolcz, 27. Januarij emanatae.

Nos Franciscus, Dei Gratia Princeps Rákóczi de Felső-Vadász, Comitatus Sarosiensis Supremus ac Perpetuus Comes, etc. Universis et singulis, quorum interest, seu intererit, praesentes hasce nostras visuris, lecturis, vel legi auditoris, fidelibus Nobis dilectis, salutem et gratiae Nostrae Principalis propensionem. Midőn igazságossan elkezdett, s naponként szerencsés előmenetellel Isten segedelme által boldoguló hadakozásinknak czélja ilyenessen a volna, hogy az idegen német nemzet törvénytelen uralkodása alúl nemzetünknek dicsőséges szabadsága, régi rendes törvénye felszabadulván, annak helyreállításának alkalmatosságával lehetne kinek-kinek annak idejében, a nemes

ország törvényes szabadsága és igazságos jó rendtartása szerint, mind a közigazságnak helyreállítását, mind pedig magános megbántódásának orvoslását assequálni; mindazonáltal sokan magok szabad-akaratjoknak s indulatjoknak törvéntelen utakon akarván az haza lakosi, úgy hadi tiszteink közül eleget tenni: inkább az idegen német nemzettől practicált hatalmaságnak, hogynem mint nemzetünk törvényes útján akaratjokat moderálni, s annak is magokat submittálván, attúl is dolgoknak eligazodását várni; hatalmasúl, magok tulajdon akaratjokból s indulatjokból templomokat, parochiákat, s egyéb ecclesiái jószágokat s jókot foglalni, distrahálni szabadosson mérészelnek, nem várván attúl, hogy Isten ő Szent Főlsége régi nemzetünk dicsőséges szokása szerint rövid időn a nemes országnak országos gyűlést engedvén, akkor akármely rendetlen úton-módon véghez vitt s folyni szokott dolgok az igazság s országunk törvénye szerint megvizsgáltatván: valamelyek az igazság s országunk törvénye ellen lenni tapasztaltatnak, velünk együtt azt a nemes ország igazságosson megvizsgálni, a szerint is megvizsgálván, orvosolni, a régi jó s törvény szerint való rendre hozni igyekezik; és hogy mind a szomszéd keresztény királyok s fejedelmek előtt ez ily törvényteleniséggel nemzetünk ne disztaltassék, s ellenségünknek is ellenünk való okadásra alkalmatosság ne szolgáltatassék, nemkülömben a tovább következő confusio is eltávoztassék: istenes elszánt ügyekezetiünknek ellenire, ez ily senkitül való nem függése gyakorlott s szabad-akaratból származott törvényteleniségeket senkinek is teljességgel megengedni nem akarjuk, sőt serio és igen keményen a nemes ország felső, közép, alsó rendő, s akármely hiten s valláson levő lakosinak, hadi tiszteinknek s hadainknak parancsoljuk, várván, hogy kinek-kinek annak rendes útján, a nemes ország leendő országos gyűlésében s az igazság, országunk törvénye szerint való igazsága kiszolgáltassék, s törvénytelen s helytelen megbántódása iránt is consolatiója administráltatik; parancsolatunk ellen templomokat, parochiákat, s egyéb akármely névvel nevezendő jószágokat s jókat foglalni s annyivalisinkább distrahálni ne mérészeljenek; sőt a kik által eddigis ily törvéntelen dolgok végben mentenek, templomok, parochiák s egyéb jószágok és jók distraháltattanak, azok mind-

azokat restituáljanak, és a kiknek illik, satisfactiót is instituáljanak, ez parancsolatunk vétele után, minden késedelem s továbbra való halogatás nélkül, kölönben, valakik parancsolatunk s a nemes ország ez ily hatalmasságokról kiadott törvénye ellen, magok megátalkodott indulatjuk szerint, hasonló dolgokat elkövetni comperiáltatnak, vagy az excessust tevők is dolgokat nem complanálják: a mely helyekben az ily elfoglalt templomok, parochiák s egyéb jószágok s jók nem restituáltatnak, a nemes ország bizonyos, a végre exmittált tisztei s hiteles tagjai által szorgalmasan ez ily törvényteleniségek megvizsgáltatván, valakik vétkeseknek találtnak, másoknak példájára minden kegyelem s kedvezés nélkül példás halállal megbüntettetnek, javaik is praedára hányattatnak.

11. Telekesi Török Istváné, ex Kesző, 27. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Egyik hadnagyom levelét, mely által Nagyságod Austriára és Styriára szóló patensit elküldtem, ezen órában vévén, inclusive elküldtem. Én vékony ítéletem szerint nem vélem, hogy azon németeket a soproniak bebocsátottak volna; az valószínű, hogy őket látták Sopronyon felül, de sietve hozzám jűvén, bemeneteleket csak másoktól hallották. A Rápcza és kónyi tó útja megbomlik: mi Foki urammal, úgy gondoljuk, hogy mindkettőnk ezerivel túl kellene, a puszta felől vigyáznunk, mivel omnét többtől kell tartani, mint Tököz felől, honnét Kajdócsi uram is elégséges vigyázással lehet. Elvárjuk Nagyságod parancsolatját.

12. Jánosy Pálé, Uylaki András uram ezeriben főhadnagyé; Alba Regali, 30-a Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Mivel én legelsőben jűttem be Székes-Fehérvárban, és mindjárt akkor foglaltam egy házat szürke barátok mellett, Sensier Michel házafélet, melyet mind kapitány uram, mind viceispán uram nekem assignáltak; kérem, Nagyságod is confirmálja: minthogy magam szélyvel fáradozom Kegyelmes Urunk szolgálatjában, valaki ne turbálna benne; minthogy feleségem, cselédem Dunántúl lakik, örömet állalhoznám őket.

12. Georgij Tasner et Nicolai Boggyay, ex Kapuvár, 30. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Nagyságod levelét tegnap hajnalban, Förtő-Szent-Miklós-

son vettük, a parancsolatot elébb, mint értettük, végbevittük; sőt oly vélekedésben voltunk, hogy netalántán a követek valamely úri emberünket megcsalják, Sopronban magokkal beálmítsák: éjjel-nappal falukon és utakon jó vigyázással vártuk; a minthogy Hidegség nevű faluban kezünkben jöttek, mindjárt arestáltunk. Brzenyk János uram Lében-Szent-Miklós felé vitte a sopronyi követeket. — Azután confirmálják sub nro 8. levélben írott dolgokat németek felől.

13. Useri Mihály, 31. Januarij, ad Alexandrum Károlyi.

Nagyságodnak akarám tudtára adnom: a minapi írásmot esmét confirmálta egy Sopronban correspondeáló pap, kitől irtam, per discursum azt mondotta, hogy német azt várja: csak szálljunk meg Sopront, mindjárt rajtunk jön, mert hegyek közül sok német gyön. Soproniaknak megírták, csak erőssen tartsák magokat, megsegéti; azért Nagyságod rajta legyen: Dunántúl való had Nagyságod mellett legyen, és ezen föld népét reá kell hajtani, gyalog — egy hétre élést hozzanak magokkal — mindjárt költsőt megvehetni, noha igen sánczolják kívül is. Ehhez az itt való hadhoz sokat ne bízzék Nagyságod; olvassa meg leveletem, kit méltóságos érseknek írtam, mert ez való, nem mese; azért Nagyságod jól gondolja meg a dolgot, és magára úgy vigyázzon, hogy azok ne történjenek, a miket írtam méltóságos urnak Nagyságod felől; — mert én esmérem az embereket, Tököli idejében is mit cselekedtek! Barkóczy uramot, ha én nem vezettem volna ki Rábaközből, kézben adták volna. A mit írtam méltóságos urnak, ezen a földön senki nem tudja, az Isten, én, s Nagyságtok fogja tudni; mert az nem bolondság, sok fegyver állhat onnan ki. General Nehem pedég gubernatorok Duna vizén innét lévő pápista rácságnak. Csak Pozsegából 12 ezer ember kiállhat. Csak itt legyen Nagyságodnak egynehány ezer embere Dunán túl való: ezeket is reáhajthatni; meglátja Nagyságod, ha elő nem megy dolgaiban! — Rákosi templommal épen rútul bántak Benkő uram hada: az oltárt megfösztöttük, orgonát eszverontottuk; kérem alázatosson, templomokat ne hagyja förtöztetni, Isten ostroma reánk száll! Hogy ily bizvást ezeket írom, Nagyságod megbocsásson. Bosnyai barátok követje Nagyságodhoz is jön, a mint Méltóságos Fejedelemhez is mentek, de igrkezeteket nem revel-

lálják, én honnan tanultam ki, tudom, evvel tartoztam, hitemnek eleget akarván enni; de ezen tüzet mind elolthatni, csak Nagyságtok idején gondját viselje. Sopront sokára ne hagyja Nagyságtok: csak szabad nyereség kikiáltassék, Sopron finítet (így) vet, azután mindeneben procedálhat jobban Nagyságod. De Nagyságod magára vigyázzon, mindeneznek ne higgyen még a hitinek is, mert mostani világban hamis emberek vannak; pénz sokat cselekeszik. A mint hallom, egy része Sopronnak feladná magát, de attúl félnek, úgy ne járjanak, mint kismartoniak; ezen dolgot soproni polgár szájából hallottam. Ezen leveletem expressus hadnagyomtól küldtem; magam mentem volna, de betegségem miá nem lehetett. Ezeket, kérem, ezen a földön valóknak senkinek ne revelálja Nagyságod.

14. Georgij Karner, Simontornya, 2-a Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Egyedrül datált Nagyságod levelét Csikvárátt vettem. A mi a plébánusokat turbáló embereket illeti: Veszprémben, a kikre suspicio volt, megfogattam, egy részét Nagyságod parancsolatja szerint kezességben kibocsátottam, a többi is a szerint elbocsátatik. Losonczy urammal az confiscatióban és confiscált jószágoknak conscriptiójában eddég fáradoztam; tiszteket, a hol nem voltak, erigáltuk s jószág gondviselésére beeskettük. Fehérvárátt Meszlényi urammal egyetértettünk, úgy ide is Dallos uramhoz bejöttünk, hogy correspondenter ide való állapotokat, a kik sus deque confuse vannak, jó rendbe vegyük: ne legyen oly nagy tíkozlás és pazarlás; a dologgal sietnénk, de temérdeki levén a dolog, nem lehet. Ide való, Kegyelmes Urunk hadai, bajai sánctot, melyben munitiók, temérdeki victuale és kősök vannak, megvették; ide is pro similibus conservare, jó, hites embereket kell állítanunk. Mi tovább is valamit Kegyelmes Urunk javára, s szegény hazánk hasznára tudunk elkövetni, el nem mulatjuk. Tiszteknél úgy, mint harminczadosoknál pénzt nem tanáltunk, mert egy része elszaladott, — egy részét esmét előttünk portázók felszedték. Tolna vármegye perceptori elszaladtak, egyik Budán van, másik pedég, itt való német harminczados, elszaladván, Dunán túl valóknak kezekben esett. Az szegénységen extorqueált pénznek nyomába nehezen igazodhatni.

15. *Séllyei Gergely, Alba Regali, 4. Februarij, ad Alexandrum Károlyi.*

Magamnak szükségesképen Zsámbék felé, onnét tovább kell mennem, az budai kicsapdosó ráczok ellen való vigyázásra. A ménes felől parancsolt Nemzetes Meszlényi János vice-ispán uram palotai tiszttartónak, hogy valahol azon Hochburg ménesébül való lovakat és csikókat talál: kinél, hol, mennyit? írja fel, s ha szép szerint nem adják, erővel is elveszem, s eszvehajtatván, odaküldem, a hova Nagyságod parancsolja. A budai ráczok kicsapván Biára, marhájokból, ruháikból megfosztották őket, egynehányat meg is ölték az embereknek; ez azért esett, hogy biiaiak buda-keszkiekre portáztanak. Kérem, méltóztassék Nagyságod palotaiaknak, zsámbékiaknak és Esztergam táján levőknek, jelesen gyalogoknak parancsolni: az én ezeres-kapitányi tisztem szerint tőlem függjenek, s más főtisztet magoknak ne keressenek.

16. *Joannis Hevenesy, Szécsen, 6. Februarij, ad Alexandrum Károlyi.*

Szili György uram által hozzám írott Nagyságod levelét szokott alázatossággal vévén, felmenetelem és nemes vármegye zászlóinak velem való elvitele iránt értem. Magam személyemben szívvel-lélekkel mennék, nem kevés dolgaim lévén Nagyságod előtt: de az egészségem teljességgel megromlott, kire nézve mai napon Szombathelyről házomhoz hurezoltatván magamot, holnap valamely kevés ordinarie szokott orvossággal fogok élnem. Isten megkönnyebbítvén, azonnal, valahol érem Nagyságodat, udvarlanom el nem mulatom. A nemes vármegye zászlói tegnap, ma, holnap is, s netalántán a szófogadatlan nép gyülekezek, a kik eddég gyülekeztek, minden kiszülés nélkül lévén, nagyobb része 4—5 napra húzokhoz kéredzetek; készületlen voltokat s táborhoz könnyű szereket látván, meg nem tilthattuk, méltónak itíltük; hanem válogatott 50 lovast Bácsmegyei György urammal küldettünk az Tótságra (az hol, nem tudom, mi okra nézve, 4 vagy 5 száz paraszt eszveverte magát, és az nemeseket, úgy tisztviselőket tűzzel sütegetnek, kínozzák és pénzt sajtolnak tőlök), azoknak megzabolázására egyet fog fordulni; hasonlóképen más 50 gyengébb lovassal Skublics Ferencz uramot Kemenyes alá, tolvajok kergetísire

expedialtuk. Mindenfelé s mustrának alkalmatosságával is megparancsoltuk, hogy valaki lovas, gyalog, fegyveres vagy fegyvertelen hadi tisztviselőknek ajánlást tett, szót, kezét adott, kemény büntetés alatt tisztviselőihez menjen. Török Adám jelen levén, valakik szót adtak, kezihez adtuk, s valakit ezután is a tisztek praetendálnak, tegyék fel papirosra, nolle-velle, ha egyszer tetszett, el kell menniek; noha ugyan hallom, hogy némely tiszt 400 katonára is feles, ki kezét adott volna: lehetetlennek látom, mert ezen mustra viritim minden háznál ha két-három fegyverfogható lakos is, mind fel kellett volna ülni, még a falu bírójának is, mégis nem találtatott eddég 300 lovas, — hogyan lehetne tehát csak egy tisztnak is 400-at praetendálni! Az népség épen lovatlan s fegyvertelen; volna pedég bizony ezen vármegyének szüksége az fegyveres népre, ha tíz—húsz ennyi volna is: mert a szomszédságban igen csuportozik az földnépe, micsoda szándékkal legyen? Isten tudja. A kamara dolgában Nagyságodnak engedelmeskednem kívánok, de annak per absolutum Szombathelyen, közhelyen kellene lenni, nem Kúszegen; álljon a Nagyságod gratiájában. Ezen órában hozták sárváriak Ocskai László ezeres-kapitány strázsamesterét, ki passus nélkül 3—4 napig vagdalkozott, részesegkedett, némelyeket meg is sértett. Szombathelyre vittük az fogságban, másod-magával; Nagyságod mit parancsol felőle?

17. Ráttky György, ex Kis-Martony, die 6-ta Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Én Csomai Máté kapitány urammal Kis-Martonban be szállottam; mind az Méltóságos Herczeg részéről, mind a városbéliektől szívesen acceptáltattunk, s a dolgokban eljártunk. A zsidók submittálják ugyan magokat, de az eránt instálnak: minthogy fraknoi zsidók in genere alkudtanak és contribuáltanak is, várják Nagyságod gráciáját, noha én meghadtam, alkudjanak. Dugovics uram is instál: Méltóságos Herczeg részére legyen annyi kegyelmességgel Nagyságod, hogy néminemő provisiót borból s egyébből Bécsben küldhessen, hogy ne háborgattatnék portázó vitézeztől, maga passussát kiadni méltóztassék. A város is instál contributio iránt, noha semmi idegenséget nem mutatnak. Elés iránt is instálnak, nagyon reménkednek, mivel terhelve vannak.

18. Joannis Bezeredy, binae, ex Lakompach, 7-ma Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Nagyságod parancsolatjának eleget akarván tenni, kaboldi állapotnak recognitiójára seregekkel magam is elmentem, kitanulván, hogy nem egyéb, hanem 20—25 lovas német, az kik beütvén Kabold városára és az ott való Fái Gábor nevő, salva-quardiát agyonlőtték, és ott való polgárokat is halálos sebben ejtették, azon németek közül egyet, egy lovat agyonlőtt Diószegi nevő salva-guardia, a ki is most érkezvén onnét, referálja, hogy ma érkezett 900 lovas német Svareczpackra, ki is Kabódot fel akarja ígetni; — mink itten nem sokan lévén, az ellenség közelgetvén, irtam Níkre Foky János és Niezky János uraméknak: siessenek ide lovas s gyalog hadakkal. Ezen lármára nézve mindenféle kímekeket küldtem, ma egy megérkezett, levén Lánzséron belől, a ki semmi hirt német felől nem tud mondani, hanem, hogy Kereslakban (Kirschlag) az minemő 500 földnépe vagyon, az városbeliekkel villongásban és nagy éhségben vadnak, a városiak örömet kiadnának rajtok, de azok nem akarnak kimenni. Mérei uramot 70 lovassal portára küldtem. Lánzsériak nagy szükségben vannak fábul és vízbül. Antal urat (Eszterházy) nem tudjuk, hol legyen. Olom és puska-
 papor, hogy ninesen, esküsznek az zsidók; papirost, selyem-materiát szereznek; párducz bőrt megbéleltetvén, magam fogom praesentálni. Jobban szeretném, ha magam seregei itt volnának, azokat jobb disciplinába vehetném.

19. Georgij Ráttky, Kis-Marton, 7. Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Tegnap is informáltam Nagyságodat, hogy bizonyossan Fehéregyház- és Feketevárosban feles német ellenségink legyenek; melyre nézve Sz.-Györgyre helyheztetvén két zászló alatt lévő katonáimat, kik untalan ez éjjel újjobban recognoscáltak, és újjobban tapasztaltatik, hogy feles az ellenség azon helységeken, mely helyek mindkettő erős kőfallal levén kerétve, ha ki nem jön, az katonaság nem sokat tehet nekik. Mi tevő legyek, elvárom. Most érkezvén vice-kapitány Ordódy uram, referálja, hogy az patrolírozó katonáival reá ütett az circáló némettség eleire; elevenen nem lehetett elhozni, egyet meglőttek, lova,

fegyvere és köntösse itt van. Irtam Somogyi Ádám és Nyíri urameknak, hogy megegyezvén, egy portát tegyenek ellenek.

20. *Ejusdem, exinde, eadem die, ad Ladislaum Ocskai Col-
lonellum.*

Mi már igen neki készültünk volt Csomay urammal, ha kívánt volna ostromolni bennünket a német; a mennyire magam láttam egészen őket, és a fehéregyházi emberek, a hol egy éjjel háltak, referálták: nem több ezernél, noha én annyinak sem mondhatnám; egy része ment Szározvámra, egy része Nagy-Hefflányban vagyon. Azért, ha lehet, tudja Kegyelmed németnek dolgát: ha helyiből mozdulni valahová kívánna is, avagy valamit próbálni akarna, hajnal előtt szokott indulni s próbálni; ha azért jó erővel van Kegyelmed, éjfél után induljon meg, hogy hajnal előtt megüthessük őket; reménelem, Isten által megvernénk. Egy nyomorult kímém vagyon ugyan, de másokat akar vallani.

21. *Könyiai levele, 7. Februarij, ad Joannem Sziládi Ca-
pitaneum.*

Harmadnappal ezelőtt írtuk, hogy az abdai és tóközi passusokon se lovas, se gyalog nincsen; az kit is megjárván alattomban a győri kém, mai nap kijövé a győri sereg, Ötvénről, Ötvén-Szigetről, Abdárul ingó és ingatlan jószágokat elvitte. Patonaiak közöl, a kik Fövenyes, Tátos hidját hanták, hármat közülek elfogtak, bevitték. Bár csak száz jó hajdút küldjen Kegyelmed Patonára, Bezire, Kónyban 30 hajdú elég lesz; nem félünk úgy győrieiktől, — de ha nem jó három nap alatt, minket is felpraedálnak. Levelünknek párját várjuk loco responsi.

22. *Ladislai Ocskai, 9-a Februarij, ad Alexandrum Ká-
rolji, ex Margareta.*

A német mind trupokban vagyon, Kis-Martón felé nyomul; mi tevő legyek, nem tudom; ne kellenik késnünk, mivel Forgács uram maga is azt mondta: addég el nem megyen, valamég meg nem ütkezik velünk; a portásim most is oda vannak. Tirpacs ha megérkezett, tessék utánam küldeni, vagy maga is jöjjön el Nagyságod több hadakkal, essünk által rajta, mivel már alkalmasint kiéltük ezeket az helységeket. Rácz István most érkezett, referálván, hogy a városiak egyáltalában

nem akarnak fegyvert fogni mellettünk ; jó volna pro interim valami gyalogságot beküldeni, és városiakat azzal compescálni.

23. Mérei Lászlóé, ex Nik, 9-a Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Ramócra jártomban az asszonyt ő Nagyságát ott nem találtam. Kereslakban levő német nem regularis, csak földnépe, ki is a passusokat őrizi, circiter kétezer, de az sincs egy corpusban, hol 20, hol 30. Svarczenpakon is hasonlóképen vagyon a dolog ; magam a katonák excessusai miatt most nem mehetek, odamenvén, Láncsér állapotjáról informálok Nagyságodot, mely talán kezünkbe kerül, csak addég valami segítsége ne jöjjön, még az hadak oda lesznek. Itt mi nagy periculumba leszünk, mert igen kiportáznak a soproniak, ellenek 10 s 12 lovas nem elég.

24. Georgij Winner, Kis-Marton, 9-a Februarij, Alexandro Károlyi.

Ma Rusztról datált Nagyságod levelére informálhatom igaz hitem szerint Nagyságodot, hogy minekelőtte Nagyságod parancsolatja jött volna : az Méltóságos Herczeg jószágiban mindenütt meg volt s meg van téltva, fejek vesztése alatt : senki fegyvert fogni ne mérésselje ; a minthogy nem is arravalók. Ha mi seditio van is, az Lajta melleki tulsó polgárság, az német vitézlő rendtől is reá kényszerítettén, azok követik azokat a vakmerőségeket. Még tegnapelőtt újokban írtam reájok ez iránt, a mint kapitány Ráttky György uram tudja, s el is küldette tilalmazó parancsolatomot.

25. Palatini Pauli Esterházy, Vienna, 11-a, Februarij, Alexandro Károlyi.

Magnifice Domine, Amice Nobis observandissime ! Salutem et officiorum Nostorum commendationem. Már most nemcsak halljuk, de szemünkkel is keservessen néznünk kellek, mire költ legyen és micsoda gyömölcsöt hozzon mind az két részről való fegyvernek dolga, a ki ha tovább is ez szerint folytatik, jóllehet már teljes pusztulásra jutott a szegény haza : de még ezután nagyobb extremitásra, és, ne mondjuk, extermiára ne talántán jusson. Melyre nézve méltónak találtuk lenni Kegyelmedet requirálnunk és dehortálnunk, hogy ámbár fegyverben legyen is az dolog : kereszténység között való hostilitásnak

punctumit mindazáltal ne excedálja, legfőképen, már annyira kelvén a dolog, hogy tisztünk szerint való intermediationk által legelőszér az egész, mindkét részről való hostilitást cessálni, és azután jó és istenes accomodatiót következni reménlenünk kelletik. Erre nézve a végett is Kegyelmedet akaránk megtanálnunk, hogy a minemő Kegyelmed dispositiójából való nép Kis-Marton várában s városában recipiálta volt magát, aztot kivinni, és csak egy salva-quardát ne nehezteljen hadni Kegyelmed; úgy, hogy ő Főlsége armadája részéről is egy személyből való salva-quarda admittáltassék, hogy mind egyik, mind másik résznek népe miatt, juxta jus gentium et belli, tovább való országos szolgálatra megmaradhasson. Isten éltesse jó egészségben Kegyelmedet. Magnificae Dominationis Vestrae Amicus ad officia paratissimus: P. E. — Propria manu dein addit: Itt igen érzik az égetéseket; félő, hogy Magyarországot is hasonló ne kövesse.

26. Szécsényi Pálé, kalocsai érseké; Simeg, 12. Februarij, Alexandro Károlyi. Omnia propria manu scripsit.

Méltóságos Generális, nekem nagy jóakaró uram! Kegyelmed méltóságos levelét vettem becsülettel, melyben hogy occurrentiákról méltóztatott tudósítani, igen kedvessen vettem; nem kétlem, az idevaló dolgokról is tiszt-uraimék el nem mulattak tudósítani Kegyelmedet. Már Péceset felvervén, az oda alá takarodott népség nyomakodik fel, s naponként szaporodni fog az Kegyelmed tábora; innét Simegről s Tapolczárul küldettem Csery urammal száz gyalogot: mivel a kik arravalók voltak, már eleivel felszedték őket ezeres-kapitány uramék, s egy része kóborlani elszélyedett. Tegnap jöve meg Czapári úrfi (ki is az atyjához indult vala Muraj-Szombatban,) referálja, hogy semmiképen be nem mehetett az németek miá, kik naponként Regedéből kicsapnak az magyar falukra; nem égetnek ugyan, de az mit hun találnak: marhát, élést, elviszik, sőt sok nemes-embereket is megfogdostanak, s bevittik. Az ott való nemesség küldött két embert hozzám, hogy örömet felkelhűnek, s magok is gátolnák az németnek kicsapását: csak volna valamely constitutus fej, s előtték-járó, az ki bár csak 2—3 század magával menne arrafelé, mind felkelhűnék, s coërceálnák az styriai németnek insolentiaját; máskép (mivel az stájer

falukról az népség mind a városokra szorúlván, nem lévén mivel elni az eleség szűk volta miatt) minduntalan kénteleltetnek az eleségért ide Magyarországra kicsapdozni. Ha azért Kegyelmednek úgy tetszenék, jó volna Czapári Miklós úrfinak egy decretumot köldeni, melléje rendelvén valamely ide alá való hadbúl 2—300 embert, szedné fel ott a nemeséget s földnépét, a ki arravaló volna, s zárnák be Regedínek kapuját, (az mely bizonyossan mondatik, hogy már kétszer, ítezakának idején magától megnyílt, csudálatosképen). Czapári uram már maturus legény, német hadakban is forgott, s azon földnek szomszédságában lakván, tudja minden constitutióját, s a mint mondja, az Őrségen még kurucz nem volt, nem is tudják, miben vannak ide a dolgok, csak hallomásbúl, de nem hiszik, s a stájer-németekkel colludálnak, s mihent csak 3 s 4 lovas megyen is arra: hírt adnak az németeknek, s magával is úgy történt: félreverték a harangot, alig szaladhatott. Az Őrségen fegyveres nép lakik, és sok nemes, a kik igen tüzes tolvajok s orgazdák, minden lopott marhát németnek adják. Viza uram Bécsbúl sokáig jön, nem tudom mire vélni, talám Soprom felé fog júni, vagy, ha Pruk felé sok német jött le: azokkal küldetett; tegyen Kegyelmed dispositiót, jöhessen békével. Só iránt tovább is kérem, hagyasson Sz.-Gróton bárcsak magam szükségére, mert sohul nem kaphatok; az árát megadom. Kegyelmed szolgáló, igaz jóakarója: Sz. P. m. p.

27. Szarka Zsigmond, ex Belicze, 15-ta Februarij, ad Alexandrum Niczky.

En Lotombergbe erős strázsát tettem, azokra reáütvén feles német, kiverték őket, a hol is egynehány hajdu elesett; azután mindjárt rajtanenvén Ormosdon, az hol is jól megharczott: dragonyos német, horvát és rácز ugyan futásra vették a dolgot, kikben felesen hullott, és én belészállítottam népet, a hol az várban 5 mocsár s taraczk is találtatott, bor és más élés elegendő; már Petelig portáz katonám, Lottomberget is Isten kezembe adja.

28. Ejusdem, ex Usáktornya, die 17-a Februarij, ad Alexandrum Károlyi, Keresztúrba.

Die 15-ta praesentis irtam szerencsénket Nagyságodnak, hogy Ormosdot megvettük; már viszont szerencsétlent irhatok:

mivel tegnapi napon hirtelen olyan feles-számú német és horvát hadak érkeztenek oda, kiket az én bennevaló népem nem mérészlett megvárni, kikötek belőle, és az ellenség mindjárt belészállott. Azonkívül is már, megtudván, hogy Niezky uram az társasággal innét elment: mind Légrad felől, mind Regede felől annyi had gyölekezik, hogy csak az egyik helyen valónak sem lehetne megfelelnünk, a kik itt Muraközben vagyunk; félek rajta, hogy ki kell mennünk előttük, és egész Muraközt és Csáktornyát is elvesztjük, az melyet is jég nélkül való vizen nehezen nyerjük vissza. Én ugyan tehetségemmel, valamég épen körmemre nem ég, itt nem hagyom: azért Nagyságod mennél-hamarébb küldjen segítséget, mert bizony megérdemli ez a tartomány: mivel Horvát- és alsó Styriának erős bástyáját veszítjük el, ha ezt nekik engedjük, s netalán még az tulsó félen is alkalmatlanságunkra eshetik.

29. Hellepront Jánosé, a Dráva-parton, páli réten, 26. Februarij, ad Alexandrum Károlyi.

Sub datis 24. et 31. recenter praelapsi mensis nekem írt Nagyságod orderét vettem; Sándor László uramra bíztuk a commandót, ő is informálta, én is írtam, papirosra mindeneket nem bízván, ezen Pater Franciscanus mindeneket fog igazán declarálni. Pécsen városházánál 12 tunna puskaapor, salétrom egynehány hordóval, más lövő-szerszámok is voltak: azoknak a fenekeit kivagdalták, puskaport kihánták, sárban tiporták, tisztekre reá támadtak az katonák; kevés héja volt, hogy meg nem üttek bennünket. Más rendet kell szabni ezeknek, vagy más rendes hadat, a ki ezeket megzabolázza, küldeni: másként Rácországban dolgunkba elő nem mehetünk; ha pedig csak elpusztítjuk ezen baranyai vármegyét, Slavoniát, Syrmiát: a felső ország ezt a földet meg nem szállja, pusztta országgal pedig mit csinálunk, legénkább itt az véghelyeken. Horvátországtól fogva pedig Erdélyig a vég-helyeket a rác-ság lakja: azok pedig mindnyájan örömet meghajolnának, de mivel látják és tapasztalják, hogy a meghódult magyar nemzetet is kinezve megölik, és parolájokat s hiteket meg nem tartják: a rác-ság is, hogysen kineztesse magát, énkább oda-megyén, a hova két szeme viszi. Így nem szaporítjuk, hanem pusztítjuk az országot; ha ez tovább is így lesz, az Istennek

nagy büntetése reánk száll, én azt lelkem esméretére nem veszem. — Mennyi só Szikcsón, Baján volt, elpraedáltatott, egy szóval: minden dolog csak praeda. Fiscalitásban elő nem mehetek, hanemha Sándor László, Zana György kapitányok assistentiát adnak. Bácskaságra követet küldtem, s irtam is Monostelinek magának; elvárom az válaszát. Ide való Pater Franciscanusok Gvardiánját akartuk volt küldeni Slavoniában, de a Dráván által nem vitték; írt osztán nekik, Sándor László uram copiáját megmutatja Nagyságodnak. A kik Dráván túl gyűttek, protectionálisokat kiadtam, a summáját elküldtem, még vagy 300-at küldjen Nagyságod, hogy a falukra kiadhaszam; én nagy reménségben vagyok, hogy az egész ráczság meghódúl, csak a vitézlő renddel disciplinát tartassa meg Nagyságod. Dráva mellékét megjártam, mennyi kompokat, hajókat, csónokot kaphattam, megégettem; a passusokon vigyázatok: ne jöhessen által a pogány rác, s a falukat ne rabolja, a mint, minekelőtte idejöttem volna, 4 falut felraboltak: a Duna mellett Bátát, Szekcsőt is az én jószágomot felverték, az embereket mind, még a gyermekit is levágták, kettőt megsütettek. Már vallottam kárt majd 6 ezer forintig; a feleségem csak egy ingbe szaladt Pécsre. Ennek oka a volt, hogy a mely rácok meghódultak s protectionálisok volt: azokra elebb bátai, szeremlei, kalocsai, sárközi parasztság reámenvén, azokat levagdalták, kinozták, mindenekbül kiforgatták; erre nézve ők is a magyarokon tromfot ütettek. Ezek nem jól esnek; mit kell azokkal cselekednem, a kik vétkesek? Zana Györggyel holnap a Dráván által akarunk menni; ott való pápistaság igen bízta, hogy hozzánk áll; elválik mind azok, mind a rácok dolga. Bajának, pécsi tartománynak elnyerésében én voltam a vezérő és igazgató; excessusoknak oka nem vagyok. Veresmarti rév-nél mennyi álgyű, taracz találkozott: Bódy uram Nagyságodnak felköldte, hanem kis, sajkára való hat taraczkocskát és 13 szakalost itt megtartottuk; bajai sánczban lövő-szerszám, liszt, élés elég találkozott, azt felszállítják, a sánczot pedég parancsolat szerint elrontattam. Én is kúrainra nézve Pécsen egy házat foglaltam, kinek ura német volt, de megholt, arra donationalist kérem, s ezenkívül hadd legyenek siklósi commendans, úgy, hogy Pécs is alattam legyen; ebbeli gratiát, etc.

30. *Borostyánkő várának, munitiónak listája, 28. Februarij.*

Capitulationis puncta vide in latino. *) — Inventarium ez:

1-mo. Egy ágyú, kiben 9½ fontos glóbis megyen; van hozzávaló glóbis 48.

2-do. Egy ágyú, kiben jár hét fontos glóbis, ki is van 196.

3-tio. Három taraczk, kikben jár 2 fontos glyóbis, ki is van 811.

4-to. Két taracz, kikben jár 1 fontos glyóbis, ki is van 208.

5-to. Három kis taraczk, kihez nincs glóbis.

6-to. Hét fontos glyóbis 205, öreg kőglóbis 99, kisebb kőglóbis 195, ólom-glóbis apró 1500, öreg — apró glóbis 2000, szakálos-glóbis 5000, puskaapor 4 tonna, tüzeslabda 500, szakálos jó 20, rosz 10, muskéta jó 80, rosz 70, kerek puska jó 12, rosz 5, régi pallos 7, pardiszan-dárda 21, közönséges dárda 48, hajdu-kópja 60, muskétához való pantallér 120, régi zászló 10, vas-sisak 10.

31. *Gróff Nádasdi Tamásé, Vienna, 28. Februarij, ad Comitem Franciscum Kéry, Fratrem et compatrem. Öcsce és komja.*

Tegnap érkezett egy curír, Bercsényitől való leveleket hozott Princz Eugeniusnak; mit hozott, még nem tudhatjuk, de

*) „Capitulationis Puncta. 1. Arx cum tormentis, et aliis universis in arce constitutis, et pro parte Illustrissimi Domini Comitis Balthasaris de Battyan investis bonis mobilibus intacte conservabitur, et nihil adimetur aut avehetur. — 2. Res quaecunque sunt per vicinos fideles Celsissimi Domini Domini Principis Francisci Rákóczi et ipsos rusticos investae, in inlocatae sine ullo impedimento aut libere per ipsos avehi possint; si vero velint ibi conservare, ulterius etiam intacte conservabuntur, et quando illi intrare voluerint, admittentur. — 3. Dominus Baro Prainperger et Domicellae, una cum universis rebus suis in Arce habitis sub salva guardia sine ullo nocumento et damno conservabuntur; si exire voluerint: cum suis exire libere permittentur, si vero ulterius etiam ibi manere voluerint, honeste et cum honore permanere poterunt. — 4. Pro protectione tam arcis et rerum et praedictarum etiam personarum ex militia praetitulati Domini Domini Principis imponetur, et usque ad dispositionem altetitulati Domini Principis, aut Inclytae Camerae Kőszegiensis, ibi manebunt. Actum in Oppido Borostyán, die 28. Februarij 1704.” (A latin kivonatos könyvből.)

közönségessen, a mint udvarnál hallottam, nagy bizodalom
 vagyon az békesség felől; — adja Isten, hamar! Vagyon oly
 hire is, hogy valamely minister e napokban lemegyen Pozson-
 ban, ad exaudienda puncta pacis. Még Tolvai és Jeszenszky
 uraiméknak meg nem jött az salvus conductus. Valami sán-
 czot vett meg a bavarus Felső-Austriában, azt megint ugyan
 az felső-anstriaai polgárok visszavették. Az Heister corpussa
 megint megszaporodott szép néppel. Ma küldett megint visz-
 sza Bercsényihez Eugenius az curírt; egy hét alatt remélnünk
 bizonyos híreket hallani. Bercsényi Szeredben vagyon, az várban,
 bizonyosan. Judex Curiae uram tegnap tette le a hitet udvar-
 nál, a titok-tanács után. — (*Adscriptum Diario pro die 31.*
Martij.)

32. *Andreae Clara, Kallovia, 1-a Martij, ad Stephanum*
Buday.

Már 25 hordó lisztet, kikben 240 köből vagyon, s 50 kő-
 sőket elküldtem, kikerül a quietantiát elvárom, mert azzal kell
 számot adnom. Még itt 9 hordó liszt marad, azt is elküldem.
 Én mind glóbisokot, mind salítromot debreczeni bíró uram
 kezihez szolgáltatok elegendőt, nem leszen irántam fogvat-
 kozás. Itt vagyon olyan eszköz glóbisokban, meg lehet mérge-
 síteni azokat, ha Kegyelmed parancsolja; ha csak egy kicsinyt
 megsérti is embert, vagy más állatot, meg kell halni.

33. *Pauli Szegedi et Georgii Niczki, Ginsio, 1-a Martij,*
ad Comitem Nicolaum Bercsényi de Székes, de Ung Supremo
Comiti, universae Militiae Supremo Generali.

Ezen cameralis administratio iránt már mink együtt He-
 venesy urammal (a ki most maga privatumában Szala vármegyé-
 ben lement) a szolgálatot inchoáltuk, és jöllehet Méltóságos
 Károlyi uram secretariususa errora általi ő kegyelmének prae-
 sidii titulus adatott: de Károlyi uram az errort észrevévén, és
 maga Hevenesy uram is azon megnyugodván, már egyenlő
 állapottal tesszük a szolgálatot, s continuáljuk is, a mennyire
 az hadak miá való confusio és praedálás engedi. Másként, ob
 absentiam Dominorum Magnatum ezen a földön praesesnek
 alkalmas, úri renden való subjectumot nem tudunk; hogy
 pedig magunk nemesi renden lévő praesideáljon: az becsüle-
 tünkre nem esnék, meg sem maradhatnánk a szolgálatban, s

reménljük is, nem fogja azt Nagyságtok is parancsolni. Fül-hegygyel hailjuk, hogy Méltóságos Károlyi Sándor uram commendója erről az földről Nagyságtok dispositiójából netalán változnék, s más méltóságos személyre adattatnék: melyen nem kevésbé megszomorodtunk, mert állallattuk az következő nagy confusiókat, s azután meg nem orvosolható veszedelmeket; kérjük azért, méltóztassék Nagyságod ezt anteventálni; hanem, ha Nagyságod maga közénkbe jőne, az lenne mindnyájunknak consolatiójára.

34. Georgij Zana, ezeres-kapitány, ex Portu et Valle Kis-Pál, 2-da Martij, Sándor Lászlónak, lovas ezeres-kapitánynak.

Pécsről való kiindulásunk után ide az püli révben, a Dráva-partra 27. Februarij érkezvén, az tulsó félen az ráczságot némettel együtt sánczban erős készülettal találtuk, gróff Herberstein commendójokkal; ki is hitre általküldvén, akarta tudni: mért jöttünk, s mi a szándékunk? kinek megfelelően, hogy rajtok megyünk, kik is megbízáván magokat, azon éjjel elszöktek, ott hagyván a sánczot titkon, azon sánczba szállottunk, és onnét portákat bocsátván, Valpót obtineáltuk minden kár nélkül, egy pár szép, sugár taraczkkal s hozzátartó szerszámmal együtt; és így már a Dráván túl nagy darab földet nyertünk, a sánczot pedig mind túl, mind innen igen fortificáltuk. Kegyelmed katonasággal, hajdúsággal éjjel-nappal siessen: most lesz módunk az ország szabadításában, most van a nyereség, s azután több lesz, a ráczság mindenét hagyja, s szalad. Három faluban ugyan feles ráczság eszveverte magát, kiket szükség volna meglátogatnunk, hogy az Dráván túl lévő s már hozzánk hódúlt keresztény tótságnak securitást csinálhatnánk.

35. Farkas Sándor, Tata, 7-ma Martij, ad Comitem Nicolaum Bercsényi.

Én Eszterházy Dániel urammal megegyeztem, de valóba kevessen vagyunk, nem vagyunk elégségesek az Tobenyak felerésére. Igen neheztel Újlaki uramra ő Nagysága, hogy felkérkedett Nagyságod előtt Újlaki: annyi ezer embere van, azonba tekéntjük, 400-ad magával sincsen. Újlaki de verbis quantum vult, de opere nihil, csak az nagy competentíába megyen Meszléni urammal, holott Meszléni derék ember, igaz hazafia. Itt rútol folynak az dolgok Fehérvár körül, a ki fiscalitas, marha,

búza, zab, széna volna: mind praeda; a minthogy Újlaki vert eszve 6 vagy 7 száz marhát fiscalitásokból, a kit fiscalitás szénáján tartja. Ez ilyeneket hadak számára kellene tartani, s nem így bitangolni, mert a szegénységnek már elfogyott szénája s abrakja; ezt Dániel úr is megorvosolhatná, ha Nagyságod az-iránt committálna. A rácság már is szökik Esztergamból alá, lovása és gyalogja. Bottyán János is izent, s szidta Újlakit, hogy rossz commendót viselt; emberemet beküldtem, ha érkezek, magam is bemegyek s egy próbát teszek ott; akkor, tudom, a János is tovább benn nem marad, hanem kijű.

36. *Szepesi Jánosé, ex Castris ad Mező-Kövesd positis, 8-va Martij, ad Stephanum Buday.*

Ma negyed napja Miskolczról Kegyelmes Urunk kiindult szép haddal és szép munitióval Eger alá, innét ma indul Maklár felé, és onnan a vár alá. Orlai Miklós uram ő Nagysága Törökországból 500 válogatott emberrel jött ki, s conjungálván magát Halmágy és Hunyad vármegyében levő Kegyelmes Urunk hadaival: Branicskát, Vinczet és Szász-Sebest, a holott 300 német volt, megvette, és az városban levő németséget levágta; a mely város is Szeben és Fehérvár között lévén, ennek megvétele a passust a mieink elvették.

37. *Joannis Hevenesy, binæ, Ginsio, 10-ma Martij, ad Alexandrum Károlyi.*

Tegnap hozzám írott méltóságos úri leveléből értem Méltóságos Generális Beresényi uram parancsolatját az mostani leendő congressusra nézve, hogy én is jelen legyek; kész a szolga, csak vegyem rendét: mikor s merre? becsületes úri embereket, kiket kaphatok, veszek magam mellé, s udvarlok, mi-helyen parancsolatját tovább is veszem, kit el is várok. Gondolkozom nagyon az kívánt lóra való szerszám megszerzésében; más módját én elmémnel által nem látok, hanem ezen volanter küldett Bécsben két levelemet valamely vimpassói servita barát vagy polgár által, s Lánzsérban lakompaki polkoráb által kellene küldeni; — vagyon confidentiám mind a két helyre, remélnem, meg nem csalam, csak ízibe s hamar kellene beküldeni; tudom, mind e két helyről kitelik az úri szerszám. Irtam Méltóságos Bottyáni uramnak is, de jobban bízám a bécsihez. Ha Nagyságod megengedi, írok Erdődi Sándor uram-

nak is: meg nem tartja tőlem, ha vagyon, mert egy vert pallosnál, a kívül sok követ loptak ki, nem tudom. (így) Szalonakon haszontalan, mert az özvegy nélkül oda nem mehetni. Tavaly 16. Junij Rohonczon az egész fegyvert maga üdvezölt Judex Curiae és özvegy közt osztottam fel, nihil rari volt köztek. Scofimos török nyergek voltak: olyat itt is találunk pénz nélkül is; mégis írok Szalonokra Palotai Sámuel uramnak, ha volna. A zsidóságot is ide citáltam, felkeresem mesterségét. Hanem Méltóságos Fejedelemnek voltak Bécsben zálogban feles köves s fejedelmi nyergei s lóra való szerszámi, (ha a zsidó nem hazudott) 10 vagy 11 ezer forintban, — árulta is a zsidó mindenfelé, azt állítván, hogy Méltóságos Fejedelemé. Az, ha megvolna, írtam az zsidó társának, mivel az, a kinél volt, megholt, nekem jóakaróm s confidensem; ha jónak itéli Nagyságod, levelemet küldje el, ha nem, maradjon abban, az árárúl végezek én a zsidóval; de nyughatatlan azon zsidó, megjelenti az udvarnak, azért Nagyságod előre praeconsiderálja: tanácsos-é neki megjelenteni? Én reám a zsidó kiadja, nagy reménsége vagyon bennem. Ha valamiben tudok, utolsó csep véremig Nagyságodnak szolgálók, hittel kötelezem magamot: szívesen, igazán és híven szolgálók. Az békesség s követség, úgy a 10 vármegyít azért tettem levélben, hogy jobban moveálhassam, s hamarébb suppeditáljak az kívánt állapotot. A zsidókat 3 napig árestomban tartottam, de nem tölt semmi. Gondolván, jó volna Gayer Mátyás uramot Lánzsérban Méltóságos Gróff Eszterházy Antalhoz küldeni, (kinek hét fejedelmi nyerge minden accessoriumokkal vagyon, kövessek), a mint levelet is neki írtam; látván, hogy Nagyságod nem approbálja, visszahivattam. Szívem szerint szolgálnék, ha lehetne. Szerencsétlenségemre vagyon: ha az a scrupulus, hogy Méltóságos Fejedelem emlékezetét tettem; parancsoljon Nagyságod: micsoda stylussal kell? megírom. Indúlok, csak passusom s recommendatoria-leveleim legyenek. Én ott nem késhetem, az én egészségem azt a fáradságot s nyughatatlanságot nem győzi, noha sokan azt akarnák. Beteges vagyok, egy pénz költséget nem adnak; rendeltek ugyan fl. 2600 in concavo Lunae 2-do Coeli. 60 lovast rendeltek mellém, magam is fiammal, cselédemmel leszek 25-öd magammal: ennyi embert maga költségén tartani nehéz. Kérem, ne engedjen oda

maradnom sokaig s károsodnom, idehaza mannteneáljon : vice-ispánságcmot s cameralis sessiómot addég valaki ne praeripálja. Csak passus legyen, indulok, s mint mehetek, megyek Isten segítségéből. — Mely leveleket írt ebben a dologban, ezek :

Első. Illustrissimae Dominae Joannae Barbarae Theresiae, natae Comitissae ab Herbeville, Illustrissimi Domini Comitiss Adami Draskovics charissimae Conthorali etc., Dominae mihi collendissimae. Viennae, in Domo Draskovitiana.

Méltóságos Gróffné, nékem kéváltképen való nagy jó asszonyom ! Én nem írhattam mindeddég is. Itt az dolgok úgy vannak, mint mikor elment Nagyságod; az gazdaság nem foly ugyan, de az várban, majorságokban semmi kár nincsen. Már tovább nem oltalmazhatom, bizony, reászáll a tábor, ha hirtelen bekesség nem leszen, s félek, eleiben nem állhatok; hol légyen Méltóságos Gróff uram, azt sem tudom. Az én pénzemet nem adta meg ő Nagysága; egy pénzzel nem vagyok, de örömet szenvedem. Nagyméltóságú Gróffné Asszonyom, tudja Nagyságod, hogy eleitől ki voltam az méltóságos familiához, s azt is, ha szolgáltam-é, de soha úgy nem szolgáltam s annyit, mint mostan szolgálhatok, s szolgállok. Tudja Nagyságod, hogy nem kívántam soha recognitiót érte, s nem is kell, s ne is adja Isten kívánnom. Én mostan indulok méltóságos kalocsai érsek urammal az Méltóságos Fejedelem udvarlására, az bekesség-szerzésben, akarván vékony s csekély tehetségem szerint én is hazámnak s jóakaróimnak szolgálnom; nékem azért azon veresbárony, köves nyereg, hozzá minden lóra való köves szerszámokkal, fék-agygyal, szügyelővel, farmatringgal és orozóval, kengyelekkel, karddal s pallossal, s egy scófiomos merő új czafaranggal, vagyis lóra való török kápával, igen hamar s sietve kívántatnék, kit bírói kezennél nálom mint ítélőmesternél hagyott volt Méltóságos Gróff Kéry Jánosné asszonyom s Nagyságod innen Sárvárról elvitte magával Bácsben; kérem azért Nagyságodot, (ha magának, gyermekinek s urának jót kíván,) megbecsültetvén Bácsben az jubilírekkel, Méltóságos Gróff Kéry János uram előtt, (kérem az Istenért, ne tartson ellent benne: még jószágában semmi kár nem esett, hanem a tolvajok az apáti tárházat felverték, s három nyergyet kaptak el, de azok is nálam fogva vannak), küldje Nagyságod Méltóságos Herczeg

Palatinus kegyelmes gratiájából s engedelmeiből Lánzsérba vagy Ebersdorffra, oly instructióval, hogy onnét adják tudtomra, hogy ott vagyon, — érette küldök. Nagyságod akár az Nagyságodnál levő pénzenből fogja ki az becsű szerint való árrát, akár itt készpénzül mindjárt egészen megküldem azon helyre; valamire becsültetik, hiba nem leszen a pénznek letételében. De kérem, vigyáztasson Nagyságod, hogy istenes becsű szerint legyen, az jubilir becsűit is küldje ki; az mi türkések híával vagyon az szerszám, sietve kellene megcsináltatni: ez nyomorúlt Dunán innen való tíz vármegye nevével akarom adnom az Méltóságos Fejedelemlennek ajándékon, tudom s elhittem, Nagyságod nem kíván nyerni rajtok; instálni fogok, hogy könnyerüljen ezen darab országon, és mentülelébb tegyen ő Felségével békességet; vagyon 24 szép, helyes, fundamentalis oka ezen földnek hozzája, hogy kívánhassuk mentülhamarább leendő békességét. Ha, (kit nem reménlek) Méltóságos Herczeg vagy mások akadályoztatnak kiküldését: ezer annyit tesznek kárt, mert nekünk is pénzül többet kell adnunk, nem lévén oly láttatja a pénznek; az dolgok is üres kézzel nehezebben folynak. Kérem a bátyámnak mondja meg Nagyságod, hogy még élek, imádkozzék érettem, ne feledkezzék rólam. Ex Castello Szécsen, 10. Martij.

2-dae, Domino Simoni a Verthaimer, Regiae Majestatis Poloniarum Supremo Factori, Viennae, 10. Martij ex Szécsen.

Ego diu noctuque in componenda pace laboro: sed in confidentia veteri, egeo benevolentia suae Dominationis et quidem non postrema. Defunctus Openhamer *) habuit nonnulla arma et epiphia a Celsissimo Principe Rákóczi oppignorata, quas saepius voluit vendere; si sua Dominatio mihi in hoc genere complaceret et illa arma quocunque pretio redimeret et mihi per Celsissimum Principem Palatinum ad Lánzsér vel ad Ebersdorff mitteret: pretium deponerem vel in instanti, vel ad pristinam parolam, et suae Dominationi prout antea cum recognitione favorem rependerem. Debeo enim nomine 10 Comitatum Cis-Danubianorum aliquo genere gratificari, et non habeo quo. Expecto resolutionem optatam, et maneo.

*) Oppenheimer, Leopold császár udvari zsidaja. (Hoff-Jud.)

3-tiae Literae, Illustrissimo Domino Comiti Antonio Esterházy deGalanta, perpetuo in Fraknó, Sacrae Caesareae Regiae-que Majestatis certi Regiminis Hungarici Colonello, Consiliario Camerario. — Lánzsér.

Méltóságos Gróff uram, nagy jó uram! Nagyságod nyugalomra vette magát: én pedig éjjel-nappal fáradozok az egész Dunán innen való vármegyékért. Édes Méltóságos Gróff uram, nálam az discretio; tudom, nem zsibvásárra való Nagyságod fegyvere. De én ezen vármegyékkel in ultimo articulo vagyok; ha hirtelen békesség nem leszen, merre forduljak, nem tudom. Szintén indulok ezen Dunán innen való 10 vármegye nevével Méltóságos Fejedelem Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága udvarlására, az békesség megszerzésében; annak alkalmatosságával kell kedveskedéssel, úri s fejedelmi ajándékkal lennem. Az apámitúl olyan nem maradott, magam nem kerestem; tudom pedig azt, hogy Magyarorszáiban egy méltóságos fejedelmi háznál ha vagyon, vagyon Nagyságod tárházában. Kérem az nagy Istenért, könyörüljön Nagyságod maga édes nemzetin, maga édes szülte s nevelte földén, tegyen félre minden világi respectust: adjon énnekem egy fejedelmi, köves nyeret, hozzávaló szerszámot s pallost, s egyforma köves legyen; akármi legyen az ára, in puncto készpénztül megküldem. Ellhittem, Nagyságod maga nemzetin nem kíván nyerni, de ellenben én is ingyen nem kívánom; nagy az szegénység rajtunk, Isten előtt nagy jót cselekeszik, ezen darab föld is örök obligatióval leszen érette. Ki soha Nagyságod gratiájában meg nem csalattam, reménlem grátiáját: szűkíteni oly nyeret, kinél többet ne szolgálhassak, ha élek. Pro consolatione irom, hogy jószága Nagyságodnak utcunque maradott, s nem is tudok semmi kárvallást benne. Magamot Nagyságod mindenkor tapasztalt grátiájában ajánlom; jó választ kívánt szerszámmal várván, maradok, nékem kíváltképpen való nagy uramnak, Nagyságodnak alázatos szolgálja. J. H.

38. Szarka Zsigmond, ex Szécsi-Sziget, 11-ma Martij, ad Alexandrum Károlyi. Kőrmend, Kőszeg, Kis-Martony.

A mint tegnap is megírtam Nagyságodnak, hogy Mura-közben egynehány felől is sok ellenségünk szaporodván, reánk

üttek; az mint is az sokféle láрма között nem tudhattuk : mely felé kellett volna legerősebben vigyáznom? Utóljára ugyan, az hol legközelebb levő strázsáimot felverték, úgymint Rác-Kanizsán lévőket, kik is lévén lovas és gyalog, öt sereghül álló, azokat az Murán általhajtottá, és az hidunkat okupálta. Már az utolsó szükség úgy hozván magával, minthogy Légrád felől is és más kerteken mindenfelől sok ezeren bejöttek, oly szándékkal, hogy épen csak beszorítsanak: kire nézve egyáltalán az szerdaheli hidnál, a mennyi seregeket, magamét és Bakacs uramét észvevehettem, azokkal az ellenségen rajtok menvén, az kinek is az előjáróit egész hátramaradott dandárjokig hajtván, vagdaltuk, kikben is több esett száznál; ott megsegétvén őket az dandárja, megrémülvén az mieink, az mint is mindjárt megszaladván, Jékei Ferencz ezeres-kapitány lóval esvén, agyon lövödezték, úgy egy zászlótartót, ki is egy testvéröcsém volt; az közönségesben, reménlem, több 35-nél nem veszett. Magamot hátrahagyván, az lovamot ellőtték alólam: mégis egy rossz rác lovát mindjárt kaptam, azon szaladtam a seregim után; azok úgy megrémülvén, minthogy már eleikbe is Légrád felől az Mura mellett jüvén sok ellenség, hogy sok csak nekiusztatott az Murának; ki egykép, ki máskép általszaladtak, magamnak is utánok által kellett jönnöm, sok kárommal, — minden paripáim odamaradtak. Az csáktornyai várban ugyan egy öt companiát, gyalogot bennhadtam, és még Ormósdnál is maradván 3 gyalog és 2 lovas seregem: azok is, úgy hallom, a várban mentek; provisiójok ugyan vagyon: csak hamar jőne a segítség, újjobban rajtok mehetnénk. De ugyan számossan kellene lennünk: mert az német, rác és horvát több 15-ezernél; én mindenestül sem voltam harmadfél ezerrel: mert az muraközi ember oly hamis volt, hogy mindjárt elpártolt tőlünk, az mint szemem láttára az utól általjövőket fosztották, vágták; az mint is mindenképen ők adtak ki bennünket, hogy kevesen vagyunk; méltó volna, ha lehetne had, mind észverontani őket. Én Nagyságod dispositiójaig megőrzem Mura mellékét, Légrádtól fogva Kanizsáig, mivel hirdetik, hogy által akar ide is csapni; noha igen elszéledett a hadamnak nagy része, azon lesznek éjjelnappal, hogy eszveszedhessem és szaporíthassam őket, magam pedig Kanizsán leszek.

39. *Alexandri Niczky, 11-ma Martij, Ginsio, ad Alexandrum Károlyi.*

Révai Mihály uram ő Nagysága staphetalis leveleivel megírtam Nagyságodnak, hogy Soprony vármegye gyűléséről ide Vas vármegye gyűlésére jöttem; eleget adurgeáltam domatim való insurrectiót: de csak az articularisra resolválták magokot. Amannak népét 17., ennek 20. praesentis megmustrálom, Mura-melleki corpusoeskámot (ki is 170 lovashúl, 250 hajdubúl áll) megerősítem, Szarka urammal megegyezvén, mit tehetek, meglátom. A két processushúl Niczky János sokat akar szedni, de a nemesség csak zászlóm alá jő, a mint már egyrésze Csányi Ferencz fő-strázsamesterrel német-újvári ploquadára van commendálva. Vice-ispán Hevenesy 60 lovast kíván Miskóczig, Horváth József szolgabíró 12 lovast maga mellé, úgy más 3 szolgabíró is; a subalternatusok is itthonn akarnak maradni, úgy az esküdtek is, (a kik 70 vannak), és így marad el 178 lovasom. A borostyáni qvarnizont s a szalonaki ploquádát megerősítem. Német-Újvárbán levő pártos urakat ploquada előtt Nagyságod nevével aggrediáltam s szorongató szókkal kényszerítettem, hogy pro avertendis imminentibus periculis hajoljanak. Méltóságos Gróff Battyáni Ferencz sokképen mentette magát, s főképen azzal, hogy fia, kit mindenekfelett szeret, Graeczben vagyon, s ha meghódúl, periculo exponálja, s 3 leánya Bicsben levén, azt írják: ha a várat feladja, az fattyu-gyermekek között sem leszen helyek; s kéri, hogy Nagyságod egy salvus conductust adjon, — hadd köldhesse Gróff Eszterházy Lászlót Nagyságodhoz, s ha azt Nagyságod keményen fogja: nem hiszem, hogy contritiót ne tegyenek eddég való labanczságokrúl. Olyan várban vannak, hogy strázsá nélkül nyughatik benne, s az egy Istentül kellene félni: de tülem is félnek, mert az városiaknak megmondottam: ha csak egy hajdúm lövések miá elvesz, kardra hányatom, a várat pedég meghombáztatom, s így a város insultustúl fél, s a vára humbátul, és hogy jobban elhigyjék, egy ordert írtam magamnak, imitalván az Nagyságod subscriptióját, (kiben van írva, hogy Nagyságodhoz érkezvén ex Polonia tüzes-szerszámhoz s humbákhoz értő emberek, kik mindennap azoknak confectiójában fáradoznak, s azokat vagy 300 humbával mellém küld) és azt,

noha contra omnem militare regulam volna, de mégis nagy titok és hűt alatt megmutattam; s azúta úgy félnek, hogy csak „Jézus!” kiáltásra doboltatok is: minden párnát felhordanak az várban. S ha ezt nem cselekedtem volna, a kőházokból is lövő-deztek volna, így pedig csak mi ne bántuk, ők nem bántanak; s oly setét íczaka ploquadtam mesterségessen az helyet, hogy minden külső strázsájokat elfogattam, s már kérik az urak: csak vigyem el az vár alól, majorokból s kapuk elől hajduimot, hűttel fogadják, se qvarnézont nem vesznek be, sem nem correspondeálnak; de még más ordert nem írok magamnak, addég nem cselekszem. Só kellene, úgy elsoványodott a vitézlő rend só nélkül, hogy a betegnek számát sem tudom; dicasterium tehet provisiót. Nincs nagyobb nyavalyám, az sok panaszt és koplalást miképen orvosoljam! — Lindvában jó egy embert, Bónis János nevű régi katonát 100 hajduval küldtem; csak puskapor, glóbis legyen, nem féltem; de hogy ott derekas munitió volna, nem vélem. Borostyánból el ne vitesse a munitiót, mert ez többet ér Kegyelmes Urunknak Kis-Martonnál. Rácz-Kanizsánál hajdunk veszett el 160, s a mint hallom, igen elvették a szíveket: szíverősítőt kellene adni nekik. Ezen órában veszem egy hadnagyom levelét Egerszegről, a ki így szól: Új hírül írhatom, hogy Sándor László, Vak-Bottyán és Hellepront kapitányok, az magok ezereivel s földnépével, mintegy 8000-en általmentek az Dráván páli révénél. Viroviticzárul csak az kapu sem mér kijüni az német. Babócsán levő vice-hadnagyom azt írja, hogy az körül levő Tót-Szent-György várnál és Viroviticzán erőssen veszik a protectionalist a mieinktől, Szigetvárrul pedig kevés nap vagyon, hogy ne szöknének a mieinkhez. Bakacs uram ezer lovassal és 500 hajduval tegnap költözött az Murán. — Ez a levél költ 10. Martij. De szóval való relatióm rosz jött az muraköziekről: az elmúlt vasárnap megint megütették az németek Rácz-Kanizsánál Lengyel Ferenczet, mit ott való commandót; oly hajdu beszélt, a ki a harcziul elszaladott, hogy 300 emberünk veszett.

40. *Bogyai György, Ginsio, 12-ma, Martij, ad Alexandrum Károlyi.* — *Huc spectat Extractus ab eo missus sub nro 40.*

Végbevévén Nagyságod parancsolatja szerint nemes Szala s Somogy vármegyékben levő fiscalis jószágok conscriptióját,

azt a nemes kamarára felhoztam. Magam kívántam volna Nagyságodot megudvarlanom: de azon két nemes vármegye engem deputálván a Méltóságos Fejedelem üdvözlésire, Dunán által kell mennem. Isten visszahozván, Nagyságodot megudvarlani el nem mulatom.

41. Sigismundi Witnédy, ex Rajka, 12-ma Martij (Mosony Comitatus Vice-Ispánja fog lenni).

Somodi Ferencz uram által küldett Nagyságod parancsolatját véván, pro contestatione homagialis fidelitatis, ezen kicsiny vármegyének, mindjárt Nagyságodtól kívánt summát (a summa volt Rh. fl. 4000) az egész vármegyében repartíaltunk, s harmadnapig terminust praefigálunk mindennemű rendeknek élete s jószágá vesztése alatt; talám intra praefixum terminum udvarolhatok Nagyságodnak annyi summa pénzzel, az mely Nagyságodot in tantum quantum contentálni fogja. Meg nem írhatom számát a sok fel s alá járó népnek csintalanságát: mert se az salva qvardiának s a Nagyságtok kegyelmes protectiójának, se Fejedelem Kegyelmes Urunk számára confiscált jószágok iránt kiadott testimonialisoknak egyáltalában semmi respectussa nincsen, úgy annyira, hogy száma nélkül való commandó találkozik Tekintetes és Nagyságos Prényi Farkas uram hadai között, melyek miá mind az Nagyságodnak deputált élése, mind ő Nagysága hadainak intertentiója iránt minden dispositiónk semminemű előmenetellel nem lehetnek: mert ha élést lovasszekeren küldünk, lovából s ruhájából kipusztítja az katona, ha pedig szarvasmarhával küldjük, azt vágónak elhajtják. Ezeket orvosolja meg Nagyságod, hogy tovább is szegény hazánk szabadsága mellett vitézkedő rendnek szolgálhassak; nekem pedig nemes vármegye conferált tisztét, kérem, érdemesebbnek conferálja; gyűlés ugyan pro restauratione praefigáltatott pro 17-ma hujus Óvárra.

42. Gróf Eszterházy Antalé, ex Lánzsér, 12-ma Martij, Luka Benedeknek, czeres-kapitánynak.

Kegyelmed levelét vettem, hozzám való affectióját köszönöm. Ezen emberemet Radó Pál úrhoz levelekkel expedíaltam, kérem, haud mehesen békével, Kegyelmed passussával. Kegyelmeddel szembe örömet lennek, de itt való commendans nem vagyok, nem disponálhatok úgy, a mint akarnám. De ha Gayer

Mátyás uram alkalmas helyen megmutatja magát: lesz a várba oly ember, a ki velem együtt szembe iehet ő kegyelmével. Tegnap Újfalú nevű kis faluban 7 vagy 8 katona bejűvén, szegénységet feldűltak, szekérbe fogván marhájokat, elvitték; irtam az iránt Parraghi István vice-kapitány uramnak: de nem levén semmi válaszon, kérem, adassa vissza Kegyelmed, mert ők is a militiának több falukkal contribuálnak. *Propria manu addit hoc*: Méltóságos Grófi Károlyi Sándor bátyámuram bizonyos dologról ír; ha Kegyelmednek az kívánsága Méltóságos Úrnak tudtára vagyon: Kegyelmed informáljon tali in casu más alkalmatossággal; a még Lakompakban lesz Kegyelmed, az iránt Kegyelmeddel kívánok egyetértenem, s ugyan Kegyelmed által is megküldenem, — de sub rosa legyen a dolog. — Arra való deákom most nem találtatott, hogy az elkűldett manifestumot lepariáltathattam és visszakűldhettem volna most, — de hiszem, az aránt való punctumok mindenűtt az országban feltaláltatnak.

43. Hevenesi Jánosé, Kőszegrűl, 13-tia Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Már két rendbeli Nagyságod levelét vettem. Az 3 ezer forintokat viszi Méltóságos Révai Mihály uram ő Nagysága; az 3800 forintrűl assignatiót ad a tekéntetes kamara, executióval meg lehet venni. Ezután, a mikor szükségesek, egy-két héttel kisélebb kell tudnunk, mert az morosus sok halogató nép miatt kisébbséget vallunk. Nagy hire hallatik, hogy Szarka uramot megtolták volna Nádasdi Ferencz uram emberei; adja Isten, ne verificáltassék. Ott ellenséggépen vannak; in tempore kell nekűnk is ellene állanunk. Az insurrectiot egyáltaljában viritim kell publicálni: mert az szükség hozza magával; a hogy meglegyen, irtunk Niczky Sándor uramnak: ne küssék, hanem vittést vigye Szarka uram segítségére. Révai uram hajduira itt nagy szükség vagyon. Bukovay uram mindent tagadott, pro 2-da futuri termináltunk neki ad edoctionem; nehezen esik által az dolgon. Nem illik írnom, micsoda rendeletlenség akadályoztatta eddég a felvetett élésnek hozatását. Keresztűri annonariában, úgy lakompakiban is, leszen mindeniknél 30-30 kemencze. Borostyánt maga Niczky uram prófontolja; Veresváratt Gombos Miklós, Szent-Gothárdon Vinkovics János főcommissariusok. Szarka uram hadának Csáktornyát és

Alsó-Lindvát rendeltük; ott alsó-lindvai tisztartó leszen annonae praefectus, azon leszünk éjjel-nappal, hogy mind zabbúl, kenyérből prófontáltassuk. Révai uram magával viszi az óntálokat, tányérokat. Szegedi uram által insinuált álgyuk iránt Szili György fiscus uram hozta (ki conscriptor volt) az informatiót; meg kell nézetni, s kerekeket könnyű nekik csináltatni. Akai uramnak a fegyvert cameraliter akartuk megcsináltatni: de, a mint maga kívánta, 4 mázsa vasat ártunk, csináltassa maga, a mint szereti. Csaunel uram lovait talán nem lehetne ő kegyelmének megtartani, mivel Méltóságos Generális Beresényi uram mellett volt, s passussaisszép vagyon. Tudja Horváth Zsigmond uram, vice-ispán uram: erről a földről ki mire való ember, s ha emberséges ember-é? az informálhatja Nagyságodot, s nem is leszen hiba informatiójában. Szalonaki casus iránt maholnap leszen Nagyságodnak informatiója. A sőt köszönöm.

44. Dicasterij Ginsiensis, 14-ta Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Jöllehet már ma is repraesentáltuk a muraközi szerencsétlen ütközetnek mivoltát: de mivel magunk is óránként jobban világosodunk a dologban, oly emberek relatiójából, kik jelen voltak a harczon, — Nagyságodnak értésére adjuk, hogy ezen szerencsétlenség és veszedelem nem az közpórrend által hanem igen fényes magyar s horvát, német és rácز vitézlő rendekből állott, azok pedég mind regulariter voltak rendbe véve; a mint szemlélhették: Nádasdi Ferencz, Ebergéni László, de Pál Deák hadának is jelen kellett lenni; németek, regularis hadi készülettal, számos, kiket Olaszországból mondanak, hogy gyöttek volna, — de ezek mellett feles más német, horvát és rácз hadak voltak, nagy kárcokot tettek. Inkább Istennek csudálatos gondviselése, hogy azok is, a kik eljöhettek, annyin jöttek el, és oly feles zászlókat is hozhattak. Referáltatik az is, hogy másnap is nagy lövéseket hallottak Csáktornya táján. Erre nézve, ha Hevenesy János uram, noha készen van s mindjárt is mehet, 2 vagy 3 nap itt maradna, jó volna: mivel maga Niczky Sándor uram a földnépének felvételére mindenfelé nem érkezik, ő kegyelme succurráljon felöltetésben és Niczky uram után indítsa minden késedelem s kedvezés nélkül. Rohonczon egy pár dob és két trombitás vagyon, jó volna

Niczky uramnak magával elvinni: nagy apparentiát, hírt és tartóztatást szerezhetne az ellenség előtt vele.

45. Prényi Farkasé, Nisider, 14-ta Martij, ad Alexandrum Károlyi.

Naszvadi Mihály uram mellettem van 4 zászlóval, ki alatt vagyon 300 személy. Pruk felé bocsátottam volt Balogh Ádám katonáit portára, kik is mentek volt egész Prenekierchin nevő várig; az körül való helyekben teljességgel semmi embert nem találtak, mind ezen feljebb említett várban szorúltak; hanem 3 szekeret találtak, a kik élést akartak bevinni az várban, és azokat examinálván, azt mondták, hogy 400 vasasnémet akart volna Plugbarban bemenni, de be nem bocsátották, mivel igen szök az élés köztek; s onnét hova ment, még nem tudhatom, noha Balogh Ádámot utánna bocsátottam, hogy nyomozza: merre ment? Mihent megjő, azonnal tudósítom Kegyelmedet. Datum 3 órakor délután, Kegyelmed atyjafia, szolgálja: Prényi Farkas.

46. Ladislai Mércy, Pápac, 14. Martij, hora 8-a vespertina, ad Alexandrum Károlyi, in Kis-Martony.

Hogy Bezerédi János kapitány uram (kitül más occurrentiákat megírtam) innét elment, azon órában érkezett Tegyei Ferencz nevű bizonyos emberem Sz.-Mártonról, mely által üzent Goda István sz.-mártoni kapitány, hogy 12-a Martij, szerdán reggel 10 óra tájában gyűriek kijüttek mintegy ezerig gyalog s lovas, Szabadhegyig 10 ágyúval, melyek is szénából, és abrakból jól megrakodván, minden háborgatás nélkül be is vittek, egy katonát is elfogtak; bizonyossan két sajkával komáromi hajdujok gyött be segítségekre, 10. Martij, hétfőn; mely hírekre nézve Goda uram segítséget kíván innen, nem tudván azt, hogy Bezerédi uramnak Nagyságod után el kellett menni. Nem kiesiny félelemben van ide való föld, tartván attúl: ha ki talál csapni (az mint van is hire), nem lesz kinek resistálni; instálnak azért általam a városiak is, tegyen valami jó securitást ezekről. Írtam Goda uramnak, hogy a minemő 4 katona most gyött ki Gyűrről, pro informatione Nagyságodhoz küldje.

47. Martini Antalovics Rationistae, ex Lánzsér, 17-ma Martij, ad Benedictum Luka. (Iste sub nomine Comitis Antonij

Eszterházy respondet, cum ipse medicina usus, pro scribendo debilis esset.)

Generális Eszterházy Antal Kegyelmed levelét vette, s mivel orvossággal élván, hágyadt állapottal vagyon, én általam választ teszen, hogy Méltóságos Generális Károlyi Sándor uram kívánsága és parancsolatja iránt már oly dispositiót tett, hogy minden kétség nélkül azon állapot eddég Károlyi uram kezéhez jutott; kérvén Kegyelmedet, hogy ez sub rosa tartassék: nemiántán mind Károlyi uramnak reputatioja, mind Gróff uram becsületi ellen ne essék. A zsidókat, ha felköldi Kegyelmed a várban, levén valami vásárlása, kedvessen fogja venni.

48. Comitatus de Ung, 20. Maij, ex Ungvár, ad Stephanum Buday.

Kegyelmed leveléből értjük vármegyénkből levő lovas s gyalog hadaknak Kegyelmed előtt tött panaszát; minthogy pedég azon dolog iránt ellenkezőt tapasztalunk, s még ekkoráég injuriájokat nem láttuk: kérjük Kegyelmedet, efféle helytelen panaszoknak helyt ne adjon; másképen is azon becsületes emberek oly tagjai nemes vármegyénknek, hogy legkisebben is az haza szolgálatját remorálni, s Kegyelmes Urunk ez iránt kiadott kegyelmes parancsolatja ellen cselekedni nem igyekeznének. Kik is mai gyűlésünkben jelen levén, declarálták, hogy semmit effélet még ekkoráég el nem követtek.

49. Gyarmatiensium Incolarum, 1-ma Junij, ad Michaëlem Vitkay Vice-Comitem.

Mivel a nemes vármegye erre az romlott helyre mind vágót, mind élést igen terhessen veti fel, holott innét, a nemes vármegye zászlóján kívül, éppen 50-en vannak az mezei hadban, kiknek is számon a neveket beadtunk szolgabírónak: ezek semmit nem akarnak közénkben adni; mi 6 vagy 7 hogy győzzük el a nagy terhet?

50. Sigismundi Jákei, 2-da Junij, ad Christinam Barkóczy, Karolianam.

Ha tudtam volna az idefel való állapotot, még bizvást két hétig mulathattam volna odahaza: mivel mégeddég is az Méltóságos Urhoz nem mehettem; még parancsolatját nem veszem, addég Szécsény körül kell subsistálnom, de már Léva felé nyomakodom, mert Isten megáldotta hadainkot Szomolyán váránál.

Ricsán nevű őbester levén az morvai passuson: az midőn Heister generál általköltözött az Dunán Komáromnál, Forgács uram ellen: Meltóságos Generalis Bercsényi uram az hirivel reá ltvén Ricsánra, az ki is volt 3 regimenttel, — magát Ricsánt, cum 200. bizonyossan elfogták, a többét levágták és szalasztották; többet 300-nál egy rossz házban szorítottak. Forgács Simon uram is többet 3000-nél levágotott. Érsek-Újvár jegyben vagyon, minden órában mienk lesz. Meltóságos uram, Pálffy Miklós uram után commendíroztatott Usalóközre, holott egész Usalóközt újokban meghódítván, Pozsonyhoz közel reámenvén Pálffy Miklós uramra, szerencsésen járt: felverte, levágotta; rabot eleget hoztak, — még Pálffy uram is, a mint hallatik, rosszúl járt. Forgács úrhoz Eszterházy Antal uram cum 500 jött. Horvátországból derek urak, feles horvátal együtt meghajlottak, Forgács urammal együtt vannak Sopronban. Ezekkel tudom Nagyságodot bizonyosson vigasztalni; az Úr-Isten tovább is boldogítsa fegyvereinket! A szekererek ha eljőnek, a sátorokat jó készülettel felrakassa Nagyságod. Nem tudom, való-e? az mint hallom, újokban rosszúl járt az szakmári bloquáda.

51. *Buday pátense magyarul nálam van, sub hoc numero. *)*

52. *Barkóczi Krisztina, Kis-Várda, 10. Junij, ad Joannem Pápay.*

Kegyelmed levelét az új hírekkel **) kedvessen vettem, de igen kevés ideig vigasztalhattam magamot vélek: mert két nap múlva az szakmári hadak felverése nem kevés szomorúságot hozza; úgy, hogy még csak a lakásom is hol lehessen, s gyámoltalan nyomorúlt életmet miként kereshessem? nem tudhatom, — sohül semmim sem lévén; az Dunántúl szerzett

*) Kivonata a latin extractusok közt így hangzik:

„51. *Patentes Stephani Buday, 6-ta Junij, ex Castris.*

In his ex mandato Principis praecipit, ut quorum militum uxores praecise domi remanserunt, tales nullo prorsus onere aggraventur; in quorum vero Domibus Fratres, Parentes, vel Affines residerent, tales victualia proportionate praestent; omnes vero subditi, debitam suis terrestribus Dominis obedientiam, et convicta servitia exhibeant, — secus facturi, gravissime punientur.“

**) E hírekről a latin kivonat így szól: „In his exponit hic reportatam de Ricsán victoria (a nádor-szomorolányi diadal) famam“ etc.

nagyhirű praedából bizony el nem élek, a kivel már is mocskolódnak érettek. Az uram is él-é, hal-é? azt sem tudom, igen ritkán vévén levelét,— a mely halál gyanúnt esik. Ezen a földön már magunknak semmi bátorságot nem ígérhetünk, minthogy Bóné uram is Várad tájáról elhivattatott, mely is, elhiszem, elkerülhetetlen szükségűt esett. Most már az ellenségnek egész praedájára vagyunk jutandók mindenfelől; melyre nézve én is mások között az én nagy boldogtalanságomat ki nem írhatom. Ezen levelemet, kérem, ha életbe van, küldje Kegyelmed kezéhez, (t. i. férjének), mert rossz hír lévén benne, meg nem adják.

53. *Fjusdem, exinde, eadem die, ad Alexandrum Károlyi, suum maritum.*

Pásztótól írott levelénél utóbbi mindaddig sem vehettem, édesem, a kin nem kevésbé búsulok; mert, minthogy igen megtanulták a szaladást a katonák: attúl félek, egykor, mikor legjobban kén, magát hagyják Kegyelmedet. Ricsán felverésének s ottan való nyereségnek, itten igen nagy híre van, kinek is vasárnap lővén meg az örömét Szakmár ellen való táborban: nuánap reggel rajtok menvén a német, nem kevesebb szégyennel, a mint értem, széllýszaladtak, mint azelőtt. Tiszteknek keménykedni, úgy látom, haszontalan; fegyverrel áll is eleibe, csak szalad; nem remélhető: magyar többszer blokvádálja, minthogy másutt is van szükség a javára, rosszal pedig haszontalan. Magam szintén Tasra jöttem vala; mikor vissza-indúltam volna, hallottam meg tegnap, s úgy tértem vissza. Mimet hozathatom utánam? megválnék, de lakásom hol lehessen? elmém fel nem találja. De Isten gondomat viseli, csak Kegyelmed felől, édesem, örvendetes hírt adjon hallanom! Most többel nem terhelem; levelét vévén, bővebben írok. Buday uram, a kik mellőle széllýel nem oszlottak, ma Károlyhoz ügykezett. Most egyszer derekason megszorult volt az német. *)

*) Ezen 53 levélnek is megvannak latin nyelven is kivonatai, mégpedig két példányban, melyek egyikéhez végül odairta a kivonatózó: „Finitum 8-va Decembris, et Domino Commendanti eadem Die restitutum, 1704.“

IV.

QUARTUS EXTRACTUS,

ex originalibus Ungaricis excerptus Anno 1704. a die 6-ta Septembris, ab Excellentissimo Domino Generali datus.

Principis Francisci Rákóczi ad diversos scriptae, Anno 1703.

1. Spectabili ac Magnifico Domino Stephano Sennyei, Libero Baroni de Kis-Senye, Affini Nobis observandissimo, Bottyán. Ex Castris ad Vetés, 20-a Augusti, 1703.

Spectabilis ac Magnifice Domine, Affinis Nobis observande! Salutem et omnem prosperitatem. Kegyelmed levelét illendő tekintettel vettem. Minthogy Méltóságos Generális Bercsényi Miklós uram ő kegyelme, Kegyelmednek intentiómot maga levelében fogja bővön megírni: magamot mindenkben arra relegálom; nem is kétlem, azon intentiómot fogja Kegyelmed secundálni, és magát ahhoz alkalmaztatni. Affinis ad serviendum paratus: Franciscus Princeps Rákóczi.

2. Patens, 29. Augusti.

Mi Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz, nemes Sáros vármegyének örökös-főispánja. Adjuk tudtára mindeneknek, valakik ezen pátens-levelünket látják, olvassák, vagy olvastatni hallják. Hogy, mivel édes hazánkban, ily elviselhetetlen inségeből való felszabadítására feles haddal, és segéti seregekkel jővén s indulván, semmit is az édes hazánk régi szabadságának helybenállításánál egyebet előttünk nem viselvén: azért ezen levelünket mutató hiteles emberünket, Tekéntetes Nagyságos Sennyei István uramot, ezeredes-kapitányunkot ő kegyelmét küldöttük és bocsátottuk az Tisza túl s innen való tartományára, fegyverviselő s viselhető, édes hazánk sza-

badságát óhajtó igaz magyaroknak csoportra való gyűjtésére, oly authoritással, hogy valakiket hívségünk alá magát ajánlott akármely tisztségre ő kegyelme választ: azt mi is helybenhagyjuk, sőt azoknak serényen való igaz hazafiúi szolgálatjokért továbbra is kegyelmességünkkel az többivel együtt éltesük. Így értvén azért édes hazánk szabadulására való igyekeztünket: kiki az igaz magyarságtúl viseltetvén, igyekezetünket segítse, és eleikben állított Tekéntetes Nagyságos Sennyei István urammal együtt az haza szabadításában fegyvert fogván, ő kegyelme által kiadandó parancsolatunkhoz alkalmaztassák magokat, országunk javára. Költ Vetésnél lévő táborunkban, 29. Augusti, 1703. Fejedelem Rákóczi Ferencz.

3. *Patentes, 26. Septembris.*

Ez a pátens megvan másutt in originali, ott kell nézni, nro. 9, et in Diario, mense Februario magyarul. *)

4. *Paulo Nagy, Karoliensi Capitaneo, 27. Septembris.*

Minthogy a nemes ország szorgos és kívántató szolgálatjának folytatására a Tiszán által kell mennünk: magunk képünkben hagyjuk Tekéntetes Nagyságos Sennyei István uramot, mint hiteles, s érdemes, tőlünk authorisált Generálisunkot, a végre, hogy miképen, etc. A mint pátensben van, s ebbe is egy benn maradott exemplárban, a ki Ladislao Szabó, Praesidij Calloviensi Capitaneo szól.

5. *Stephano Sennyei, Affini, ex Castris in Campo Karoliensi positus, 9. Octobris.*

Nemzetes Illosvai Imre hívünk fogja Kegyelmednek detegálni voltaképen az somlyai dolgokat, mely végre Kegyelmed-

*) Latin extractusa e nyílt-levélnak így szól:

„3. *Patentes, 26. 7-bris emanatae, ex Castris ad Szakmár positis.*

Quandoquidem ipsi ob ardua Regni negotia, ulterius quoque pari felicitate per Eundem promovenda, necessario trans Tibiscum discedendum foret, in locum sui, cum plena authoritate, qua Generalem, substituit Baronem Stephanum Sennyei, dando ei facultatem: eos, qui promeriti fuerint, possit punire, officiales mutare, negotia omnia Regni dietim occurrentia dirigere, et simul sub gravissima animadversione praecipit, ut ejus mandatis, omnes, sive bellici, sive comitatenses, seu in fiscalitatibus constituti officiales, obtemperare, ab eoque in omnibus dependere debeant, ac teneantur.“

hez vissza is küldettük; melynek minthogy fundamentuma az egyenetlenség, senkitől nem függés és szófogadatlanság, — a minthogy említett hívünk akarátja, sőt tilalma ellen cselekedték, nem akarván parancsolatjának engedelmeskedni ott való hadaink, hogy azon ellenségre, nem lévén ahhoz való tehetségek, kimentenek, — Kegyelmed továbbra is a dolgoknak végére menvén, valakik ez mostani szófogadatlanságból esett kárnak okai, minden személyválogatás nélkül, nem obstalván Csurullya s úgy más kapitányságának s tisztségének consideratiója, másoknak példájára, s nagyobb ez ilyenekből következhető károknak s hazánk romlásának eltávoztatására, akasztassa fel. Hasonlóképen Kaszás Pált, ki is említett hívünk akarátja s engedelme ellen ment portára, fogassa meg. Affinis: Franciscus Princeps Rákóczi.

6. Eidem, 9. Octobris, ex Castro Károly.

Minthogy innét Esze Tamás ezerebeli hajdukat elvittük magunkkal: arra nézve rendeltetvén küldjön Kegyelmed ide 20. jó, jámbor, szófogadó hajdukot, a kik az várban praesidiariusságban continuuskodjanak. Ezen accludált levelet Kegyelmed küldje Szakmárra, s ha mi válasz jő reá, Bennünket Kegyelmed tudósítson bizonyos ember által sietve.

7. Eidem, 9. Octobris, ex Castris in Campo Ecsediensi positis.

Kegyelmed leveleit két rendben is vettük. A mi a puszkapor s golyóbis dolgát illeti: az adjutantok mondják, hogy maradott ott most is másfél mázsá puszkapor, s minthogy Debreczenben szüntelen készéttetik, ha fogyatkozik Kegyelmed, oda irasson, és puszkaport onnand szálléthatnak; a golyóbis iránt pedig Kegyelmed azt cselekedje: Nagy-Bányáról hozasson ónot mentül felesebbet, s azt Debreczenben küldvén, ott megöntik mindjárást, és mind azon táborra, mind az Tiszán túl onnand glóbis dolgából Kegyelmed provideálhat, a minthogy küldjen is túl a Tiszán levő táborunkra.

8. Eidem, 10. Octobris, ex Castris ad Báthor positis.

Az Kegyelmed somlyai hadaink s ottvaló vigyázás iránt való dispositióját javalljuk, melyet Kegyelmed el is követni

parancsoljon. Sennyei Ferencz uram dolgainak folytatásáról Kegyelmed tudósítását mentülhamarebb elvárjuk. A muskátelyosokat is Kegyelmed küldje az compánia közé, úgy az nagyobbik ágyút táborunkban, mivel Metczenzöfen ahhoz való golyóbist tudnak csinálni, csináltatunk is; s egyébaránt is az Tiszántúl levő táborunkban nagy szükség leszen reá, ott pedég csak hiában hever. A mi pedég Somlyón levő hadaink onnan való elhivatását illeti: netalántán, megtudván az ellenség onnand való eljöveteleket, az tovább való kiütésre magának alkalmatosságot s bátorságot ne vegyen, — még most nem javalljuk; hanem, hogy a mostani kölcsönt nekik visszaadhas-sák: Kegyelmed vagy az maga, vagy Szűcs János ezerét jó dispositióval az több ott Somlyón levő hadainkkal conjungálja, s ha visszaadhatják, azután ott is azon helynek jobb securitás szereztetik, és kevesebb had is kívántatván, az mi az szükségesen felől való leszen, Kegyelmed Szakmárnál levő táborunkban hivassa, mindazonáltal levén jó vigyáztatással Kegyelmed mindenkor. A praefectust, minthogy az salétrom dolgát akarjuk Kállóban rendben venni: addig magunkkal elviszszük, s onnand visszasietni parancsoljuk. Irhatjuk Kegyelmednek: Károlyi Sándor uram Kassáról kiszökött, s Tokajnál vagyon. Azomban, minthogy Ajtai Mihály inspectiója kölömb lészen Ramocsaházy György hívünk inspectiójátúl, mely szükséges dolgok lesznek, említett hívünknek Kegyelmed kölömb parancsoljon.

9. Anni 1703. Literae Stephani Sennyei, ex Castris ad Tokaj positis, 16. Octobris, militiae nostrae Trans-Tibiscanae Supremo Generali, Fratri Nobis observandissimo.

Illustrissime Domine Baro, Frater observandissime!

Kegyelmed két rendbeli leveleit vettem. Kegyelmed házához való szándékozását értem; beszéllettem Generális (Bercsényi) urammal, és disponáltam, hogy Harasztit Kegyelmed szolgálatja mellé elbocsássa, melyben Kegyelmednek fogyatozása nem lészen; az által Kegyelmed magános dolgait, — ha szintén most házához nem megyen is — (a minthogy az ország Kegyelmed jelenlétében kívántató szoros szolgálatja is azt meg nem engedi) folytathatja; a minthogy egy kevésbé, még azon Szeged körül levő ráczok ellen való szándékunk a végre leküldött feles hadaink által véghezmegyen, Kegyelmed lévén várakozás-

sal, annakutánna Kegyelmed házához elfordúlhat. Tudom is, meggondolván most az ott kívántató hazánk szolgálatjában való serény vigyázást, egyéb dolgoknak igazgatását: hazájához való szereteti szerint tovább is elkövetni maga kötelességét minden készséggel el nem mulatja. Sennyei Ferencz uram Erdélyben való progressussáról Kegyelmed tudósítását elvárom. Munkácsról jött katonákat Kegyelmed visszabocsáthatja, mivel most azon levelekre választ nem adok; egyébiránt is, Munkács felé szóló leveleinket ezentúl a Bodroghközön egyenesen küldöm. Kaszás Pál ellen az inquisitiót, Somlyón, ha eddig Kegyelmed nem peragáltatta, siettesse, s egyszersmind, más is ki volt azon somlyai rendeletlen actusnak oka? Sőt jobb volna, ha Kegyelmed Kaszás Pált valami formán a táborra behívatatná, hogy ott lenne meg examenje. Azon legyen Kegyelmed, hogy onnand azon alkalmatossággal eloszlott had újjobban összevegyüljen, és jó vigyázásban lévén, ha mit észrevesznek, Kegyelmednek mentülhamarább adják hírré. Már Orosz Pál uramot disponáltam Somlyóra, az ott kívántató haza szolgálatjának folytatására.

10. Eidem, 19. Octobris, ex Castris ad Tokaj.

Kegyelmed leveléből, úgy az acclusákból, azon híreknek folyását valósággal megértettem; mely végre Nemzetes Vitézlő Buday István uramot jó seregekkel mindjártást küldtettem. Kegyelmed azért, ha az dolog úgy hozza magával, útjában is Buday uramot tudósítsa, hogy ahhoz képest tudhassa dolgait moderálni; sőt engemet is Kegyelmed újjobban tudósítson. Micsoda levelet írjon az urának, Sickingennek az felesége? Kegyelmed küldje be Szatthmárra. Úgy látom, semmivel sem bíztatja. Frater ad officia paratus: Franciscus Rákóczi.

11. Eidem, 20. Octobris, ex Castris ad Tokaj.

Jöllehet, Kegyelmed előbbi levele szerint, azon hírekre nézve, bizonyos számú hadainkkal Nemzetes Vitézlő Buday István uramot elrendeltük vala: mindazáltal újjobban, másodszori Kegyelmed leveléből értjük azon híreknek változását, és hogy az semmi sem volna, — azon hadainkat megtartóztattuk. De szivessen bánjuk, s kedvünk ellen is vagyon Kegyelmed maga házához, onnad táborunkból való menetele; holott lévén Kegyelmed dolgaira s oeconomiájára szorgalmatos gondunk:

ha szintén az ország bizonyos szolgálatja bizattatott is Harasztira, oly véggel expedíratott mindazáltal, hogy egyszersmind Kegyelmedhez való kötelességének is tegyen eleget, és azon Kegyelmed oeconomiájára viseljen szorgalmatos gondot. Sőt ezen kívül is tettünk volna oly dispositiót, hogy Kegyelmednek rövidsége nem lehetett volna; és ha már Kegyelmed azon hadaink között mégis jelen nem léssen, a minthogy már is igen széllyeloszlottanak, nem lévén kitűl félelnék: félő, annyira el ne oszljanak, hogy azon Szatthmártt lévő ellenség is észrevén, hadainkra ne űssen. Hogy azért ily hadaink széllyel való oszlása is megakadályoztathassék, s Kegyelmed jelenlétében az haza szolgálatja annál jobban szerencséltessek: Kegyelmedet az Istenért is kérjük, maga hazájához való szeretetét előtte viselvén, térjen vissza; holott is, mivel már az idő is mind alkalmatlanabb s mind hidegebb léssen, azon bennvaló német az szoros vigyázás által úgy megszoríttathatik, hogy magát resolválni kellek. — Az mely rácok eszvegyűltenek, azok is már eloszlottanak, úgy, hogy alég vagyon 400 Szeged körül; mindazáltal feles hadainkat ugyan csak ellenek elküldettük, hogy azon ráczságot végképen elteröljék és pusztítsák. Meltóságos Generalis uram (Bercsényi) pedég bizonyos számú hadainkkal megyen Léva felé. Szöcs János ezeriben Kegyelmed egy vice-kapitányt állétson: mivel itt feles hadak várják, s nagy szükség van reá, magát Kegyelmed küldje hozzánk, mert azon ezer Meltóságos Károlyi uramnak adattatott már.

12. Eidem, 22. Octobris, ex Castris ad Tokaj.

Várad felől jűtt levélbűl értettük, hogy Kolozsvár felől a német, ráczczal együtt megindulván, már Makóhoz érkezett, s onnét igyekezik Várad segítségére. Melyhez képest Bóné András hívűnkét egész ezerestűl elrendeltük, hogy oda lemenvén, Thorday Ferenczczel megegyezett akaratbűl folytassák az haza szükséges szolgálatját, vigyázzván azon ellenség indulására szorgalmatosan; addég is pedég Somlyó felé portásit küldje, hogy azon ellenség szándékának jól végére menvén, tudhassa annál jobban magát alkalmaztatni. Orosz Pál urammal pedég küldetünk oda az táborra hat jó sereget, Bóné sergei helyében; honnant is vissza maga Orosz Pál megyen Somlyóra, rendeltetvén ott való hadainknak főkapitányának, hogy ő kegyelme által az

ott kívántató haza szolgálatja is jobb rendben vitétvén, mentül jobb móddal, haszonnal folytathassék. Kegyelmedet azért maga hazájához való szeretetire intjük, s kérjük is: továbbra való késedelem nélkül táborunkba menjen vissza, és ott vigyázzván az occurrentiákra és az haza kívántató szükséges dolgaira, — netalántán Kegyelmed távulléte valamely fogyatkozásokra okot ne szolgáltatasson, jövődöben is Kegyelmednek tulajdonétatván, Kegyelmed ne okoztassék. Melyet is maga jelenlétével praeoccupálhat.

13. 22. Octobris. Stephano Buday confertur collectio vincarum Matthiae Zegner in Tolcsvaicensi, et Matthiae Kontra et Le Bron Germanorum in Mádensi Promontoriis existentium.

Nos Dei Gratia Princeps Franciscus Rákóczi de Felső-Vadász, Comitatus Sárosiensis Supremus ac Perpetuus Comes, etc. Fidelibus Nostreis universis et singulis, Spectabilibus ac Magnificis, Generosis, Egregijs et Nobilibus, militiae Nostrae tam Equestris quam pedestris Ordinis Supremo et Vice-Capitaneis, Campi et Belli-Ductoribus, Centurionibus, Decurionibus, cunctis item alijs Officialibus Oeconomicis, Civitatum, Oppidorum et Pagorum Judicibus, eorumque Incolis, praesentes hasce visuris, lecturis, aut legi auditoris, et fidelitati nostrae subjectis Salutem et Gratiam. Megtekéntvén Tekéntetes Nemzetes Buday István ezeres-kapitány hívünk hozzáunk és hazájához való hűséges szolgálatját, és a közigynek előmozdításában való szíves indulatját, reménlvén egyszersmind azon hűségének minden készséggel való continuatióját: adtuk és engedtuk kegyelmessen, a tolcsvai hegyen Kút-Padkán lévő Zegner Mátyás szöleit, nemkülömben Kontra Mátyás czejt-lajtnanét *) és Le Bron nevő németeknek ugyan a mádi promontoriumon lévő szölejeket, egyen kívül, melyet Nemzetes Kossovics Márton hívünknek már ezelőtt kegyelmessen conferáltuk Le Bron szölei közül. Parancsoljuk azért hűségünk alatt lévő lovas és gyalog tiszteinknek, köz-vitézlő rendeknek, jószágunkbeli tiszteinknek, dézs-másoknak: azon szöloőknek megszedésekben meg ne háborítsák vagy károsítsák, — tudván és értvén megnevezett szöloőknek termésit, említett kapitány hívünknek tőlünk adatottnak lenni.

*) Zeug-Lieutenant.

Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. — Ex Castris ad Tokaj positis, 22. Octobris, Anno 1703.

14. Stephano Sennyei, 23. Octobris, ex Castris ad Tokaj.

Minthogy a Szaboles vármegyei lovas had itt táborunkban vagyon, erre nézve Kegyelmed a gyalogságot is onnan bocsássa el, hogy itten a lovasokkal conjungálhassák magokat; nemkülömben a társzekerek is, ahhoz való cselédekkel, hadd jöjjön el. Caeterum praetitulatum Dominationem vestram ad vota feliciter valere desideramus.

15. Eidem, 23. Octobris, exinde.

A Kegyelmed postái valóban későn érkeznek, ugyanyira, hogy az Kegyelmed 14. praesentis datált levelét tegnap hozták kezemhez; mely vétségéért a posta meg is pálcáztatott, hasonló késedelmeskedéseknek eltávoztatásáért, az többek példájára. Kegyelmed is maga ez ilyen dolgokra szorgalmatosson vigyázzon, hogy ezután az levelek folytatása serényebben mehessen véghez. Értettem Sennyei Ferencz uram által Dés városa meghódoltatását, mely ő kegyelme készségét szivessen is vettem. A somlyai praesidiumnak directiójára Tekéntetes Nemzetes Orosz Pál uramot expedáltuk. Kegyelmed szorgalmatos vigyázásban legyen, és ha valamit jó előre az németnek Erdélybül való kiszándékozása s ütése felől hallana, tudósítván: az itt való dolgoknak s haza szolgálatjának hátramaradásával is, bizonyos, szükséghez képest kívántató segítséget hadaim közöl rendelek. Kegyelmed az ott való hadakat tartsa oly vigyázás alatt, hogy szélyvel ne oszoljanak, sőt a kik szélyvel vannak is, öszvegyűjtessenek. A minthogy mind eziránt, mind egyéb haza szolgálatjában occurrálandó dolgokban Kegyelmed készségében egész bizodalomom vagyon.

16. Eidem, 24. Octobris, exinde.

Minemő dolog iránt talált meg bennünket Nemzetes Csernel Pál kapitány hívünk, nekünk küldött és praesentibus annec-tált levelébül megértheti Kegyelmed. — Annakokáért azon dolognak serio és valójában végére menvén, hogyha kölömben nem találta a dolog, tisztibül Kegyelmed amoveálja.

17. Eidem, 24. Octobris, exinde.

A mely rabok Szatthmár alatt hadaink szerencsés forgo-lódások után fogatattanak, mivel azelőtt is Nemzetes Vitézlő

Buday István kapitány hívünk ezerebeli zászlótartónak Szatthmárhúil való kiszabadulása szives indulatunkban volt: azon rabok közül egyet Kegyelmed azon zászlótartóért küldjön be; a többit pedig, mivel nem rendi, s nem is tanácsos, hogy a szállott várban annyiravalót visszabocsássonak, magoknak is egyébaránt nem lévén kedvek a visszamenetelre, — őket Kegyelmed jó securitással küldje ide táborunkban, kiknek is mind lovakot, köpenyegeket, sarujokat s egyéb appertinentiájokat, puskáikkal együtt, Kegyelmed a seregektől visszaváltatván, annak illendő árán (melyet is Kegyelmednek refundáltunk) velek együtt küldje el; mindazonáltal lovakot, fegyvereket kezekhez ne adassa, hanem mások hozzák el, mind eddég.

18. *Eidem, 25. Octobris, exindé.*

Minthogy Károlyban kevés az ott kívántató szolgálatnak véghenvételére az hajdúság: Kegyelmed azért tegyen oly dispositiót, hogy az vármegye hajdúinak felét azon ott levő praesidiarius hajdúk szaporítására disponálja oda.

19. *Eidem, 27. Octobris, exinde.*

Nem kétljük Kegyelmed eddég Szakmárhoz való érkezését, mivel a mely páter Kegyelmedtől ideérkezett, úgy referálta, hogy Kegyelmed kedden odaérkezett; azon páttert pedig, az mely dologra gondoltam alkalmatosnak lenni, mivel nem arravaló, visszabocsátottuk. A mely mioszár még ott maradtott, mivel itt kívántatik, — mentülhamarébb Kegyelmed küldje táborunkban. Úgy hiszszük, Sennyei Ferencz uram és Bóné András tött dispositióink szerint eddég megindúltanak Várad felé, úgy Orosz Pál is Somlyóra. Kegyelmed azért az ott maradtott hadakkal mentül hasznossabban folytassa az nemes ország szolgálatját.

20. *Paulo Gódcény, militiae pedestris Vice-Capitaneo, 27. Octobris, exinde.*

Jöllehet már pátens-leveleinkben minden vármegyékben s helyekben publicáltattuk, hogy se a vármegyék, s azoknak tisztei, városi, falusi bírák az olyanoknak otthonn maradtott családjecket, az kik az haza szabadságának helyreállítása végett fegyvert fogtanak s táborunkban vannak, semmi terhviseléssel terhelni, az táborra kívántató élés-udatáson kívül (azt is igazságossan vetvén reájok) semmiképen ne merészeljék; és, ha kik azon

parancsolatunkkal nem gondolván, az ellen járnak, s táborunkon levő hadaink otthonn maradott cselédjeket terhelni mérészlik: tudósítván az olyan helyeknek s abban lévő bíráknak nevekről, oly hathatóssan hadainknak megbántódását meg-orvosoljuk kemény büntetésünk által, hogy hadaink továbbvaló s leendő panaszok megszűnhessenek. Szánakozással látjuk hadaink ruhátlanságokat is; tudván: az idő már tovább-tovább nem kedvez, szorgalmatos gondunk volt hadaink ruházatjokra, a minthogy a bányavárosokra bizonyos embereinket, hadaink számára kívántató posztó-vételre expedáltuk is, hogy mennél-hamarébb számokra köntöst készíthessenek; s eddégis ebben volt a fogyatkozás, hogy sok kóborlók, kik az haza szolgálatjának nem promotiójára, hanem kárára voltak, a sőt, s úgy a bányákon mindenütt a pénz-készítésére rendeltetett lovakot elpraedálván, az ország jövedelme s abból hadaink szükségére való költség megesonkúlt: de már az is naponként jó rendben vétetvén, hadaink fogyatkozások is ennekutánna jobban orvosoltatik; egyébiránt is meggondolván azt hadaink, hogy a reájok lévő posztónak távoztatására, melyhül most köntöst csinálhatnának magoknak, elég consolatio. Most innen expedáltunk egy hadnagyot, ki is kepenyegeket készétvén azon hadaink számára Debreczenben: parancsoljuk azért serio és igen keményen, ha becsületjeket szeretik, ellenben kemény büntetésünket el akarják kerülni, kezek alól eloszlott hadainkót győjtsék eszve, folytassák az haza szolgálatját; kölömben, ha továbbra is kezek alatt levő hadaink oly széllyel lesznek, jobb volna magokot magok kezek alatt levő hadainkkal öszvelövöl-deztessek, hogysem mint elszánt kemény büntetésünket magán tapasztalja. Költ Tokajnál levő tábori helyünkbul.

21. Stephano Sennyei, 29. Octobris, exinde.

Tekéntetes Nemzetes Vay Adám udvari kapitány instantiájából értjük, hogy Nemzetes Vitézlő Vay Mihály, (ki is az igaz magyarság mellett velünk fogságot szenvedett, és remélnjük, hogy ennekutánna is a magyar haza szolgálatjában minden készséggel foglalatoskodik) nagy-szölősi jószágára, még Szakmárnál kiadott specialis protectionknak azon jószágon való létele után, Kis Albert kapitány reámenvén, ott való jószágiban feles kárt tett, és marháiban elhajtott volna; Kegyelmed

azért ezen parancsolatunkot vévén, említett Kis Alberttel azon Nagy-Szölősről elhajtott munkák, úgy egyéb onmand elhozott jók iránt tétessen contentumot és restitutiót, sőt másképen is azon cselekedetét törvénnyel láttassa meg.

22. *Stephano Sennyei, 29. Octobris, ex Castris ad Tokaj.*

Salutem et omnem prosperitatem. Kegyelmed leveléből táborunkban való érkezését értjük; nem kétljük, Kegyelmed maga hozzánk s a nemes országhoz való szeretetétül viseltetvén, tölt olyan dispositiókat, hogy Kegyelmed absentiajában az ott kívántató haza szolgálatja fogyatkozás nélkül folytatnék; de maga tapasztalja Kegyelmed, az had mennyire eloszlott azalatt. Kegyelmed azért kiadandó kemény parancsolati által azon hadaknak összevegyűjtésekben szorgalmatoskodjék, — a minthogy nem is kételkedünk Kegyelmed ez iránt való köteleességének elkövetése iránt. Hogy pedig Bóné ezerét Várad felé rendeltük, szükségesnek ítéltük: mivel az erdélyi német Jenőhez való gyülekezése felől egynéhány rendbeli hírünk érkezett, s ordere is, — a mint intercipiált levelekből kitanúltuk, — olyan volt, hogy az Szegednél lévő ráczsággal magát conjungálja minden úton-módon (melyet ugyan nehezen hihetünk, hogy arra az országra való kijövetelre magát resolválta volna); melyhez képest illendőnek ítéltük, hogy azon ellenség szándékának impedimentumárúl gondoskodnánk. Mindazáltal, elvégezvén több hadainkkal ott említett hívünk dolgát, viszont visszamegyen Kegyelmed mellé; ki is azon alkalmatossággal elszélyedett, keze alatt lévő hadainkot összevegyűjtván, felessebb számmal tér vissza. Szőcs János már itt nem kívántatván, továbbra is ott continuuskodjék; és ha szintén Bóné András maga ezere elmenetelével valanqivel kevesedett azon táborunk: mindazáltal Orosz Pállal odament őt zászlóalja katonáink helyettek ott maradtak. Orosz Pál pedig Somlyóra menvén, reméljük, ottlétében azon had inkább csoportra gyülekezik, mintsem Illosvay Imre ottlétében; és ha azon erdélyi hír bizonyosodik, vagyon parancsolatja Orosz Pálnak, hogy szorgalmatosan vigyázzon, sőt az kívántató szükség úgy kívánván, Tekéntetes Nagyságos Sennyei Ferenczet is Kegyelmed ezerestül rendelje oda, hogy azon ellenség indulatinak jobban resistálhassanak, s praepediálhassák. Irtunk ennekölte is Kegyelmednek az rabok dolgárúl, nem is javalljuk

(mivel egyébiránt is azon várban lévő rabjainknak szabadulást sokot remélhetjük) hogy szállott várban annyi rab visszaeresztessék; Kegyelmed azért Buday uram zászlótartóját kiváltván, a több németeket, elébbi levelünk szerint, küldje táborunkban, magoknak is lévén kedve az mi, nem pedég az császár tovább való szolgálatjára. Már bűdöskövet küldvén Debreczenben, az por iránt is fogyatkozás nem leszen, Kegyelmed onnan port szálléttathat.

23. Eidei, 30. Octobris, exinde.

Salutem, felicesque rerum suarum successus. Minthogy Tordai Ferencz azon jenei híreket, melyekről tegnap írtunk, bizonyosnak írta: ez okon expedíaltuk Bónét; szükséges is volt arra vigyáznunk, nemcsak Bellényes vidékének conservatiójára, de a németnek ráczczal való conjunctiójának impediálására. Mindazáltal, hírek ottan csendesedvén, s maga hadait eszvegyőjtven, késedelem nélkül Somlyóra megyen Bóné, s odavaló hadakkal magát conjungálván: remélnjük, lesznek oly felessen, hogy azon kevés fennálló német, s egyik Erdélyben lévő hadra reácsaphatnak, — a mint el is követik parancsolatunkból; sőt, elvégezvén dolgait, Kegyelmedhez visszajő, és ha valamely nagy, ország szükséges szolgálatja nem kívánja, tovább onnand se azon hadaink, se a többi nem distraháltatnak.

Csudálkozással értjük Orosz Pál azon magával elvitt hadaink iránt elkövetett dolgát; holott megparancsoltuk, a mint Kegyelmednek is megírtuk, hogy az mely hat zászlóalja haddal elment, mivel annak ötét hagytuk Nemzetes Vitézlő Sós János kapitány ezerének teljesítésére, (Sós János maga is odasiet ezere mellé) egyet magával vigyen el, az ötét hagyja az sánczban; de, az mint eleitül fogva minden dolgai rendetlenséggel folytatnak, úgy látjuk, továbbra is azon rendetlenség követi minden dolgait. Kegyelmed azért azon öt sereg iránt úgy értvén determinatióinkot, a szerint is folytassa irántok a kívánatos dispositiókat. A mi pedég az szatthmári német továbbra való megszorítását illeti: nem remélnjük, hogy Bóné elmenetelét megtudta volna; sőt megtudván, ha szintén mi szándékkal volna is, vagyon annyi erő az Kegyelmed keze alatt, melylyel ellene állhat addégis, sőt impediálhatja, hogy valamint ne excurrálhasson, — a mint erre Kegyelmednek legyen

szorgalmatos gondja, s legyen jó vigyázás reájok. A mely Stralics nevű német Bányán vagyon, mihent odaérkezik, mentülhamarebb küldje ide, mivel itt szolgálatja szükséges lészen.

24. Eüdem, 1-ma Novembris, exinde.

Bizonyosson értjük, hogy sokan hadaink közül a nemes ország szolgálatjában előállítottatott harminczadosokat tiszteknek s hivataljoknak végbenvitelében háborgatják és akadályoztatják; minthogy pedig a nemes ország sokféle szükségeinek megteljesítésére az harminczadosokból obvenialható költség igen szükséges: erre nézve Kegyelmed ez includált s az aránt bocsátott pátensünket hadaink között publicáltatván, kiket közölek azon parancsolatunknak observatójára mennél szorossabban lehet, obstringálja, és a kik impingálnának, az olyanokat kikerestetvén, szoros büntetéseket el ne mulassa, — hogy azon tisztségben tölünk előállítottatott híveink a nemes ország szolgálatjára hivataljokban subsistálhassanak.

25. Eüdem, 2-da Novembris, exinde.

Kegyelmed levelét vettük. Nem oly embernek ismértük lenni eddigis Bóné Andrást, hogy hadai között elkövetni szokott keménsége szerint, — ha szintén Erdélyben parancsolatunkból bemegyén is, — hogy hadainak a szegénységen való praedálást követni megengedje; melyhezképest továbbra is tesszik, hogy magát Orosz Pállal conjungálja, s azon Kolozsvárnál lévő, székelvűl, valami kevés némethűl álló ellenséggel, — mely ellen is könnyen subsistálhatnak, — ütkezzenek: hadd vegye az is észre mind azon hadainknak mivoltát, s egyszersmind, hogy nemcsak defensive viseljük magunkot, hanem offensive is ellenek. Úgy hiszszük, annakutánna nem fogja elszéyledésével hadainkot distrahálni, hanem csoporton conserválja magát. Somlyónak is azzal jobb securitás szereztetik; honnand is Bóné ezerestűl megfordulván, Szatthmár alá ugyancsak visszamegyén, s ott subsistál Kegyelmed mellett. Kegyelmed azon elkezdett szoros vigyázást az bennlévő németek ellen folytassa: hadd naponként nagyobb szorúlása legyen. Orosz Pálnak magunk irtunk, s adtunk is oly capitulomot: nem reménljük, hogy továbbra Kegyelmed parancsolatihoz magát ne alkalmaztassa. Sós János odaérkezvén, Kegyelmed mindjárt küldje ki, hogy azon eloszlott seregeit győjtse eszve, vi-

gye be a sánczban, hogy ott continuuskodjék. Hogy Kegyelmed az rabokból kettőt beküldött, igen jól vagy; azon négyet, melyeket is Kegyelmed alkalmatlannak ítél, csak küldje be, hadd ottbenn lévő rabjaink szabadúlhassanak; de, hogy Kegyelmed labanczságra nekik szabadságot adjon, s azzal hitetlenségre szoktassuk mind azokat, s mind azoknak példájával másokat, — az nem lehet, mivel Isten rövidnap egyébiránt is őket megszabadítja. Ha pedég keményen tractálják őket, Kegyelmed írjon levelet Generálisnak: itt is az mi táborunkon lévén feles rabok, sőt más alkalmas tisztek s kapitányok, hasonlót követtetünk elirántok, melyet mégeddég el nem követtetünk. Parancsoltunk a pénz felől Ajtai Mihály hívünknek, melyet Kegyelmed is admaturáljon, hogy hadainknak lehessen contentumok. Hazamenő szándékát pedég Kegyelmed változtassa; a minthogy Kegyelmedet hozzánk s hazájához való igaz, valóságos kötelességére s szeretetire kényszerítjük is: mivel ott Kegyelmed authoritása s keménysége igen szükséges, s az nélkül ott haza szolgálatjának semmi előmenetele nem is leszen, sőt ha mást küldenénk is, az ki Kegyelmednek segítségével lehetne, holott olyat is semmiképen nem találunk, — annak authoritása hadaink igazításában keveset használna, s egyébiránt is, tudja Kegyelmed, az minapi Kegyelmed eltávozásában is hadaink mennyire eloszlottanak, annyival is inkább most micsoda confúsiók lennének, az üdőnek is bekövetkezése miatt, úgyannyira, hogy félő, azon bloquáda az had eloszlásával félbe nem szakadna. Hiszem, ott Kegyelmed alkalmas házokat csináltathat, melybe jó commoditással subsistálhat, azon nyavalyáját is csendesítheti; ha szintén egyebet nem cselekszik is, csak Kegyelmed jelen legyen: azon Kegyelmed jelenléte szintén eleget használ az ott kívántató haza szolgálatjára. Micsoda reménységgel bízattja az vármegyéket az császár? Kegyelmed ezen accludált párból megláthatja; onnan nem kell félnünk. *) A Dunán innen való helyeket s vármegyéket pedég már Isten mind ezen közjóra felindította, s velünk együtt is fegyvert fogtanak. Csábrádot ostrommal hadaink megvették. A mely rácszág Szeged-

*) A lap szelen: „Caesareum mandatum in 8-bri emanatum vide alibi.“

nél volt, eloszlott; egyébiránt is Károlyi Sándor uram ellenek már leérkezvén, ha mi indulatjokot látja: felesed magával lévén, előmenni szándékokban meg nem engedi. Sőt az lévén az Dunán túl lévő helyeknek, kiváltképen az Dunához közel, parancsolatjok, hogy az réveket, hajókat bontsák és sillyeszszék el, hogy hadaink által ne kaphassanak, — mely is csak defensióra való alkalmatosság. A mely tisztet Kegyelmed abrukbányai bányák inspectiójára állított, jól vagyon; de, hogy most pénzt odaküldhessünk, abba módot nem látunk.

26. Jacobo Grabarics, Inspectori Diószegiensi, 5-a Novembris, ex Castris ad Tokaj.

Nemzetes Gyulai Ferencz instantiájából értettük, hogy a felebb elmúlt esztendőekben, nemes Bihar vármegyében lévő furnafalvi és szuszafalvi jóságga, a micskei jóságghoz, ott való némettől többire erővel elfoglaltatott. Vévén azért ezen kegyelmes resolúciónkot, azon két falut említett hívünknek remittálja és resignálja.

27. Stephano Buday, 5-ta Novembris, exinde.

Kegyelmed levelét vettük, melyből az ungváriak mint resolválták magokat, értettük. Kegyelmed azért azon ungvári zálogokat hadja Tarczalón, kikhez is bizonyos embereinket küldjük, mely vélek végezzen.

28. Stephano Sennyci, 6-ta Novembris, exinde.

Esett értésünkre, hogy Kegyelmed az egész bottyáni jóságot az ottlevő praesidiumnak intertentiójára rendelvén, már azon egész odatartozandó jóság nemes Zemplény vármegyei tiszt híveink limitatiójokra semmit is nem hajtván, táborunkban semmit is adminisztrálni nem akar; holott azon bottyáni praesidium tartására azon helység is elég volna. Hogy azért mások is Kegyelmed példájáról alkalmatosságot ez ily dolgokra magoknak ne vehessenek, nem kétljük, Kegyelmed is tudván mind az közigazságot, mind egyébiránt is hadaink számára kívántató feles élés administratiójának szükséges voltát: az közjóhoz való hitelessége szerint azon jóságra a nemes vármegyétől limitált élésnek administratióját nem impediálja, meghagyván Kegyelmed azon praesidium szükségére azon jóságból két falut; kit is Kegyelmed ittvaló tábori commissarius hívünknek

specificatióban küldvén, a többi reájok limitált élést hadd prae-stálják táborunkban.

29. Eidem, 8-va Novembris, exinde.

Bizonyosson informáltatunk, hogy Tiszán túl s úgy Bihar vármegyében lévő hadaink közül a táborból sokan elszöktének, a kik is ott körül-belől nagy praedálást, tolvajlást, fosztást és emberölést is elkövetnek, kiért a szegénység már is igen abalienáltatott, nem reménlvén megmaradást az ilyenek miatt magúnak. Hogy azért mind azon rossz tolvajok, praedálók és pusztítók eltávoztassanak, mind pedig a szegénység jobban megmaradhasson és tőlünk ne idegenedjen: Kegyelmed Szekeresi Nagy István hívünket zászlójával s alatta lévőivel expedálja, parancsolatot adván neki, hogy valahol olyanokra akad, a kiknél passusunk nem találtatik, — sőt még a kiknél vagyon is, a mellett excedálván, hasonló praedálásokat követnek: azokat mindenütt persequálja és fogassa, s megfogatván, táborra vitesse, holott is Kegyelmed az olyanokra törvényt láttatván, Edictumunk szerint azoknak büntetéseket finalis kemény executióban is vétesse. Nemzetes Vitézlő Buday István kapitány hívünk kis-kereki, keserői jószágait Kegyelmed vegye méltó respectumban, és a mennyiben lehet, conserváltassék azon falubeli szegénység, megparancsolván Kegyelmed Gödén Pálnak is, hogy azon helységeket igyekezze conserválni, s erejek felett élés-adással ne terhelje. — Fratres ad officia parati: F. R.

30. Eidem, 9-na Novembris, exinde.

Már megparancsoltuk Tekéntetes Nemzetes Orosz Pál uramnak, hogy az erdélyi hódúlt helyekkel s nemes Kraszna vármegyével lévén contensus, nemes Közép-Szólnok vármegyét azon somlyai hadaink számára kívántató élés-adás iránt ne compellálja. Értjük Kegyelmed keze alatt lévő hadaink szaporodását; melyhezképest, ha ott annyira szaporodik az had, Boné Andrást Kegyelmed küldje táborunkban, mivel azon had az ott kívántató szolgálatra elég lévén, a qvártélylyal s élésbeli administratióval is beíri. Gödén Pálnak megparancsoltuk: ha továbbra is Kegyelmednek tőlünk adatott authoritása szerint kívántató dependentiával nem leszen, Kegyelmed tudósítson, hogy az megígirt büntetést elkövethessük iránta.

31. *Paulo Gődén, 9-na Novembris, exinde, Pedestris Ordinis Militiae Nostrae Capitaneo.*

Bizonyosson értjük, hogy Hűsége, Méltóságos Sennyei István uram ő kegyelme parancsolatinak nem akarván engedelmeskedni: a mit a nemes ország kívántató szolgálatjában parancsol, gyakorta fogatkozást szenved. Parancsoljuk azért Hűségének, tudván említett Generális uram ő kegyelmét túl a Tiszán lévő minden hadaink directiójára eleikben állíttatott Főgenerálisoknak lenni, — mindenekben parancsolatihoz kész engedelmességgel lenni, nagy készséggel véghezvinni tovább el ne mulassa; — kölömben kemény animadversionkat fogja magán tapasztalni.

32. *Samueli Pap, 10. Novembris, exinde, Tricesimae Margitaënsis Inspectori.*

Mivelhogy a mely sók Erdélyből kihoznak, kegyelmesen resolváltuk, hogy az harminczadokon a vectigál azoktól kő szerint 3 pénzével exigáltassék; vévén azért ezen commissiónkot, parancsoljuk, hogy ennekutánna az sóval kereskedők iránt úgy alkalmaztassa magát, és ezen resolutiónk szerint 3 pénzével exigálja. Secus non facturum benevalere desideramus.

33. *Stephano Sennyei, 11-na Novembris, exinde.*

Bojti lakosok alázatos supplicatiójokból értjük, hogy azon falujok Nemzetes Vitézlő Szőcs János kapitány ezerének assignáltván qvártélyúl, felette igen opprimáltatnak, annyira, hogy épen el nem viselhetik; mivel pedég azon lakosok más-kint is táboroznak, s csak a cselédjeket hadták falujokban: vegye Kegyelmed méltó respectusban dolgokat, s erejek felett opprimáltatni ne engedje. Úgy informáltattunk, hogy Méltóságos Generális Bercsényi uram Béltek nevő faluja Balla Ursulnak volna assignálva; Kegyelmed parancsoljon, hogy azon falunak aggravatiójátúl supersedeáljon, minthogy azon falut afféle contributióktól eximáltuk volt. — Dein propria manu scribit: Némely szegény emberek s helyek panaszából értem, hogy Kegyelmed maga számára borbéli impositiókat vetett volna reájok; melyeket is nagy terhekre mondják lenni. Mivel azért ezek Kegyelmed instructiója és ország szolgálatja ellen vagynak: kérem, tőlek ne praetendálja, ne kellessek patens-parancsolatunkkal megtiltani, — mely is Kegyelmed becsületi

ellen volna ; meglesz a haszon, csak elébb a szabadságot keres-
slik. Kegyelmed jóakarattal szolgáló öcsöcse: F. R.

34. *Eidem, 18. Novembris, exinde.*

Továbbra is Kegyelmed — Bányárúl bejövén azon hajdúk,
— izenetünk szerint az máshova kívántató hajdúkat Kegyelmed
expediálja. Bóné megtérvén, menjen Várad alá, s ott secundál-
ja az haza dolgait, annakutánna viszont onnan Szakmár alá.
Gődény Pálnak Kegyelmed keményen megparancsolja: seregeit
összevegyőjtse, azokat tartsa csoporton, hogy az elszánt ellene-
való igyekezetünk, rossz magaviseléséért véghez ne menjen.
Most készítettünk ezer s egynéhány száz köpenyegeket, me-
lyeket is azon hadaink szükségére disponáltunk. Nagy-Bányá-
rúl pedig Kegyelmed provideáljon pénz dolgából, hadd azzal
is adhassunk szívet azon hadainknak.

35. *Eidem, sine dato, exinde. *)*

Noha tudom s látom, mely szükséges legyen az szakmári
ploquadára rendeltetett hadnak együtt való conservatiója: mind-
azonáltal, megfontolván mind Munkács várának könnyű meg-
vételét, kit is magam tudom, mind peniglen az híreknek Erdély
felől megszűnését, — gondolván azt is, hogy Orosz Pál az
hadat már összevegyőjtvén, s avval ideig Bóné megegyezvén, azon
várat az erdélyi segítség ellen megoltalmazhatja: gondolkoz-
tam olyformában, hogy Kis Albert ezerét étszaka apródonként
az sánczból kiküldvén, Pap Mihálylyal tehetnének munkácsi
palánkon oly próbát, hogy aztot megvén, és ott az orosz-
sággal vagy két jó sereget hagyván, azonnal visszatérhetnének,
minekelőtte csak megtudnák is, hogy az sánczból kimentenek.
Én innét örömet hajdút küldenék, de Generális (Bercsényi)
urammal ezer Eger megvételeire menvén, több az Esze Ta-
más ezerénél nem maradt, melyből is az sánczban és a váro-
son mindéig 600 embert kell tartanom, úgyannyira, hogy az

*) E levélnél a lap szélén következő jegyzet olvasható: „Has
totaliter manu propria scripsit, praeter titulum deferis, puro scriptas
circa 7-mam Novembris.“

Továbbá második jegyzet:

„Nam Pap Mihály Munkacsino sub dato 16. Novembris petiit
a Sennyeio, ut Kis Albert mittatur quocitius, ut probent, még a víz
meg nem hidegedik és meg nem bővöl eső és hó által“.

többét az tábor szükségére — mely is sík mezőn, oltalom nélkül vagyon, — kell megtartanom. Ebből azt is reménlhetné Kegyelmed, hogy azon Kis Albert ezere talám valamint eloszolván, meggyűlhetne, és szaporodván, csak másfél hét alatt is visszatérhetne az táborra. Ennek nagy titokba kellene menni. Ezt is nem parancsolatképen írom Kegyelmednek, hanem csak úgy, hogy, ha Kegyelmed secure megcselekedhetné ezen dolgot, ki is igen szükséges volna, és másként felőle disponálni lehetetlen; reménlvén, hogy Kegyelmed ezeket véghezviszi, ha lehetségesnek lenni látja. Maradván Kegyelmednek, jóakarrattal szolgáló atyjafia: F. R.

36. *Eidem, 22-da Novembris, exinde.*

Hirül irhatjuk Kegyelmednek: Méltóságos Generális (Bercsényi) uram Zólyomhoz érkezvén, ott az németből s magyarbúl álló ellenséggel megütkezvén, az mieink kevés károkkal győzedelmeskedtek, feles ellenség veszedelmével; honnan is a magyarság megszaladván, Moson vármegye s az több Dunán túl való vármegyékkel együtt, valaholott szaladott, (lévén tatár is Méltóságos Generális urammal) mindenütt oly rémuléssel s hírrel szaladott, hogy mindenütt az tatár nyomában. Kohári pedég s Forgács, kétezer németből nagyobbára s magyarbúl álló haddal Zólyom várában szorúltanak, holott Kohári meg is betegedett, — holott is semmi oly intertentiójokra való mód s alkalmatosság nem lévén, nagy szorulásban vannak; a mint-hogy Generális uram ottlévő hadainkkal jó vigyázással őket körül is vette; Slik pedég, midőn az conflictus volt, Beszterczén lévén négy század németből s magyarbúl álló haddal, — meghallván azon hírt, onnan elszaladott, s a mint hallatik, Bécs felé vette útját. Besztercze pedig viszont hűvségünkre állott, úgy Zólyom vármegye, midőn már rebellált volna, s ellentünk insurgált is az német mellett, Méltóságos Generális uram levele által hűvségünkre visszaállott. Kegyelmed is azért az ottvaló hadainkot moderálja úgy, eddég contestált industriája szerint, hogy ott is minden jó előmenetellel folyhassanak az haza dolgai.

37. *Stephano Budai, 23-tia Novembris, exinde.*

Mivelhogy Slik már nemhogy errefelé júne, sőt Beszterczérül Bécs felé — bizonyosson értettük — felment: Kegyelmed azért, továbbvaló ottléte nem lévén szükséges, térjen vissza,

— az lengyeleket pedég bocsássu magok útjokra, adván oly emberséges embert commissariusnak melléjek, ki is alimentatiójokrúl provideálván, az következhető excessussoktól coërceálja.

38. *Eidem, 24-ta Novembris, exinde.*

Esett értésünkre, hogy hadaink ott Lőcsén, contra puncta capitulationis, sok alkalmatlanságokat mind az városiakon, mind az nemességen elkövetvén, egészen anglia-posztóbúl akarják az nemességgel magokat megruháztatni, sőt egyéb sokrendbeli praedálást is minden tartózkodás nélkül mérészelnek elkövetni. Kegyelmed azért minden késedelem nélkül vegye útját Lőcsére, s azon benn levő hadaink s akár tiszteink közöl, az kik contra puncta capitulationis vétkeseknek találtatnak, s egyébiránt is szabadosson ott praedálni merészlettenek: megfogatván, személyválogatás s minden kedvezés nélkül, az Edictum tenora szerint ölesse meg; — sőt, ha nem birna vélek keze alatt levő hadainkkal: parancsoltuk ez accludált patensben *) az városnak is, hogy Kegyelmednek assistáljon, sőt magának Monokinak is, hogy ezen parancsolatunkot Kegyelmeddel együtt secundálja. A mely réz pedég az rézbányákrúl odavitetett, — melyet is sub eo praetextu, hogy fegyverrel nyerték, azon hadak appropriálni akarnak s talám eddég is distraháltak, — kit is Kegyelmed serio kikerestetvén, tartsa továbbra is az nemes ország szükségére. Az ottvaló hadat pedég az városbúl Kegyelmed mind hajtsa ki, száz jó fegyveres gyalogot hagyván továbbra való dispositiónkig Monoky kapitány keze alatt benn az városban. Kegyelmed pedég ezen dologban, megtapasztalt hűségét úgy kövesse el, hogy azon excessivusoknak exemplaris büntetésekben s úgy egyébaránt való refusiójokban is, lehessen azon városi rendeknek contentumok. — Dein manu propria addit: Azon rút praedálás mely rossz consequentiájú legyen, maga is könnyen általláthatja Kegyelmed; kire nézve Kegyelmed memorabile exemplumot statuáljon, hogy idegen országba is lássák: az hitetlenségnek mely keményen akarunk obviálni, s aztat compescülni. Ebben specialiter bízom magamot eddég tapaszt-

*) A lap szélére: „Lőcse városnak szóló parancsolat másutt megvan nálunk in originali.“

talt Kegyelmed hívségébe, melynek is specialis contestatióját várom ebbe az cselekedetibe.

39. Eidem, 27. Novembris, exinde.

Noël nevő, levelünk exhibeáló tisztünket küldettük oda Lőcsére, hogy az mely alkalmas algyúk, s úgy kívántató tűzesszerszámok találtnak, azokat ide táborunkba szálléttassa. Kegyelmed azért, a miben ezen munitióknak, artelleriáknak promotiójában assistentiáját kívánja, kívántató assistentiával legyen.

40. Stephano Sennyei, 24-ta Novembris, exinde.

A mint Kegyelmednek mind akaratja s mind dispositiója az volt, hogy Erdélyből Bóné András visszafordulván, Várad alatt secundálná az haza kívántató szolgálatját, — ki is már Erdélyből kikerkezvén, hadainknak egy részével Várad alatt léssen, más részét pedig Belyéneshez küldje, Nemzetes Vitézlő Szappanos kapitány dispositiója s directiója alá, még újabb parancsolunk felőle; mivel most a rác Belyényes alá csapván, az várost felégette, marháját elpraedulta s hajtotta, sőt az várat is ostromlotta, hogy megvehesse; a minthogy szükséges is azon hadnak otlléte, mind azon várnak conservatiójára, s mind az alkalmatosság úgy hozván, azon ellenségnek impetitiójára s azon kölcsönadásra nézve. Melyet is Kegyelmednek akartunk tudtára adnunk.

41. Eidem, 26. Novembris, exinde.

Mivelhogy akarunk hadaink tartások iránt tanácsot tartanunk: Kegyelmed az otllévő hadaink számának specificatióját küldje kezünkhöz, — az után hadd vehessen Kegyelmed mind az Szabolcs s más vármegyei qvártélyok iránt, hadaink ott kívántató szükségéhez képest, determinatiót.

42. Eidem, 29. Novembris, exinde.

Megtekéntvén azon ott a nemes ország szolgálatjában foglalatoskodó lovas s gyalog hadaink szükségeket: parancsolunk Nemzetes Vitézlő Ajtai Mihály inspector hívünknek, hogy az mely pénz ott az pénzverő-háznál találtnak, a heti számosok számára kívántató fizetésen kívül, — azt, odamenendő lovas s gyalog hadaink részéről való híveink kezekhez adja. Kegyelmed azért tegyen oly dispositiót, hogy bizonyos tiszteink onnand azon pénzt elhozván, igaz proportió szerint Kegyelmed osztas-

sa fel köztök. Minthogy pedég Tekintetes Nagyságos Sennyei Pongrácz uram jelenléte, hogy annyival is jobban secundáltathassék az ungvári blokváda, szükséges, — akartuk Kegyelmednek értésére adnunk eziránt való dispositionkot, egyszersmind, hogy Bóné Andrást Szappanos Istvánnal küldtök be Abrudbányára, az ott kívántató praesidiumnak helyreállítására, s mind pedég több egyéb ott folytató rendetlenségeknek s nevezetessen azon város kárai iránt leendő satisfactiójának eligazítására nézve. Mivel ott Ungvártt azon hadak senkitül is függeni nem akarnak, s félő is: nem lévén senkitül is félelniek, széljel ne oszoljanak, — a végre rendeltük azon hadaink directiójára s ott kívántató szolgálatoknak jobban való folytatására említett Pongrácz uramot. Kegyelmed is azért ő kegyelmét disponálja s instruálja, úgy, hogy mentül jobban azon blokvadatio az ő kegyelme praesentiájában secundáltassék.

43. *Eidem, 29-na Novembris, exinde.*

Minthogy Tekintetes Nemzetes Orosz Pál Pap István nélkül nem lehet: erre nézve Kegyelmed az említett hadnagyot maga seregével együtt adja kezéhez. Nemzetes Vitézlő Ölyűs János hadnagy relatiójából Kegyelmed megértheti: egy páli, Újfalusi Mihály nevű ember mikkel vádoltatik? Mely ellen is Kegyelmed inquiráltatván, érdemes büntetéssel is Kegyelmed büntesse meg.

44. *Eidem, eadem die, exinde.*

Szintén midőn Kegyelmed leveléből megértettük gyalog hadaink Bányáról az táborra való érkezését: resolváltuk, hogy azon bányai hadnak egy része, Kos Mihály kapitány hívünkkel Bonczidára, — mind azon helynek situatiójára, mind pedég Nagy-Bányának, Somlyónak, s úgy azon szakmári blokvadatiának nagyobb securitására nézve — parancsolatunkból Bonczidára küldött Nemzetes Vitézlő Orosz Pál mellé (mely is az egész somlyai lovas, s gyalog haddal ott fog subsistálni) menne be, praevie említett hívünkkel conjungálván magát, minthogy közhelyen lévén azon hely, azon helyeknek ottlévő hadaink subsistentiájok jó securitásokra lészen. Kegyelmed azért, ha javallja, Kos Mihály kapitány hívünket vagy három század magával, mivel oda is az oly régi, tanult, kemény ember megkívántatik, küldje említett hívünk mellé Bányára, ki is az ottvaló

kapitánságot jól moderálhassa, más arra alkalmas tiszteket küldvén helyette. Hogy az oda Munkács felé lött eső s egyéb alkalmatlan idő miatt azon oda kívántató hadat Kegyelmed el nem küldette, jól vagyon; mert, hogy majd az jégen azon ott kívántató ország szolgálatja jobban s hamarabb secundáltatik: azon intentionkot halasztottuk akkorra. Melyhez képest mind azon hajdúság, mind pedig Nemzetes Vitézlő Sós János ezere helyben maradván, melylyel is azon ottlévő tábor szépen szaporodott, — ha mi intentionja volna is azon nyomorult németnek, kinek már minden reménsége, segítsége iránt megfogyatkozott s mind lova elhitvánkozott, — Kegyelmed prosperálódhatik ellene. Értjük hadaink panaszát is qvartélyok s onuan administralandó victuálék iránt; mivel azon az Bihar vármegyei egy-néhány városokon kívül is elégséges helyek vadnak, az melyek azon hadaink intertentiójára concurrálhatnak: csak Kegyelmed Mármaros, Ugocsa vármegyéket, Szabolcs vármegyének egy részét, mely odaengedetett, s úgy Kővár vidékét — nem kívántatván már annyi élés ennekutána Nagy-Bányára, hadaink kevesebb volta miatt — compelláltassa, könnyen annyi vármegye, nemes Szatthmár vármegyével együtt, interteneálhatja fogyasztás nélkül azon hadainkat. A mely pénzt pedig Nagy-Bányárúl odavisznek: Kegyelmed mentülhamarebb ottlevő lovas s gyalog hadaink között osztassa fel, — hadd mégis lehessen valami contentumok.

45. Stephano Buday, 29-na Novembris, exinde.

Levelünket vévén Hűsége, onnat útját visszafelé, táborunkba continuálja és fordétsa; ottan pedig Lipóczit, Ujfalusit, és Fűzi Ádámot fogassa meg. Elindulván, Eperjes alatt tegyen egy próbát, annakutánna táborunkba beérkezni azon megfogandó rabokkal siessen.

46. Eidem, 8-va Decembris, exinde.

Kegyelmed ott minden dolgot elvégezvén, jöjjön Eperjes felé, holott is Monoki Ferencz hívünk ott lévén, Kegyelmed maga is tegyen ott per conjunctionem egy próbát. Azon saxo hadak iránt pedig nem kell tartani s a végre portásokat is járattani: mivel az nem ellenségünk, s nem is az szándéka, hogy ellenünk való igyekezetibül subsistált volna ott az szélekben, — a minthogy erre szorgalmatosan vigyázván az XIII. város,

ha szintén be akarnának jünni is, nem admittálja, tavalý is qvártélyban reájok akarván szállani, — netalántán most is azon szándékút akarja irántok effectuálni.

47. *Stephano Sennyei, 8-va Decembris, exinde.*

Tizmendesliczen lakozó Mikolai Ferencz hívünk supplicatiójából értjük, hogy Majos János kapitány katonái, nevezet szerint Futamant Huszti Mihály, Riskó, Kövesligeti, és több akkor mellettek levő társokkal együtt, azon hívünknek 97 sing páduai posztóját, 4 kő borsát, (így) lovát, köntösét és fegyverét elvonták, s ekképen megkárosították. Így értvén azért Kegyelmed ezen állapotot: minthogy azon káranak refundáltatását kegyelmessen resolváltuk, azon katonákkal s több complex társokkal említett hívünknek kárvallása iránt plenaria contentatiót és satisfactiót tétessen.

48. *Eidem, 8-va Decembris, exinde.*

Néhai Nemzetes Belényi Zsigmond özvegye, Nemzetes Vitéz Anna asszony instantiájára kegyelmessen resolváltuk, hogy azon német lajtmán, a ki Károlyban vagyon fogva, a mennyi rabot Kegyelmed Szatthmárrúl kiválthat, az említett özvegy ottan rabságban lévő fiát is váltsa ki azok között. Így értvén azért Kegyelmed ezen kegyelmes resolutionkot, ebbeli kegyes intentionkot secundálni igyekezzék.

49. *Eidem, 11-ma Decembris.*

Bizonyosson informáltatunk, hogy sokan hadaink közül valók, minden engedelünk nélkül, a közönséges haszonra való búzát s naturáléket magok számára foglalván, csépelgetéséhez is kezdetek volna. Minthogy pedég az olyan közönséges ususra való confiscált jókat magunk hadaitúl elfogatni, s magános haszonra fordítani nem engedjük: erre nézve, requiráltatván Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy György praefectus hívünkűl, legyen a végre kívántató assistentiával. — Dein propria manu addit: Nem tudom mire vélni, hogy másoktúl, nem Kegyelmedtúl kell értenem az írni, hiripi marhának behajtását Szakmárba; mely is (jöllehet Kegyelmed praeoccupálni kíván az hadak eloszlásával) inkább vigyázatlanságnak tulajdoníthatatik. Kegyelmed az qvártélyt kevesli, s el nem gondolja, hogy elég volt ottlétembe; már pedég onnan elvivén velem együtt hadakat, úgy Bóné ezerét is: ki hitetheti el maga-

val, hogy Bihar vármegye nélkül szűkülkedhessék? Talám csak az inclusaért *) nehéz Margitát elhagyni? ! . . . Édes Bátyám-uram! tudja az Isten, nincs oly természetem, hogy mások csin-
csiuskodásának (így) hitelt adjak; hanem egyedül csak azt írom, za mit nyilván tapasztalom, — ezt is másnak nem mondom, ha-
nem, ím, senki nem tudván, egyedül Kegyelmednek írom. Nem
kévánom Kegyelmed szívét keserétenem, exprobrálván: men-
nyi kárával az közjónak történt ennek az Szakmárnak megpró-
fontolása, mert tudom, tudja Kegyelmed, bölcsön állallátja;
— de csak az Istenért is kérem, moderáljuk még magunkot az
kárunk visszaszerzésétül. *Mindent megád az Isten az szabad-
sággal, — az nélkül pedég semmink sem leszen.* Ezeket ex sin-
cero fraternali affectu.

50. *Eidem, 14-ta Decembris, exinde.*

Értjük, azon erdélyi hadainknak nagyobb előmenetekre
nézve, Kegyelmed Kos Mihályt, Orosz Pál mellé rendelte; mely
is igen jól esett, — s egyszersmind, hogy parancsolatunk
szerint azon négy sereg ide való jövetelét sietteti; melyhez
képest, ha szintén Bélteki hada odaérkezik is, a mi amazoknak
intertentiójára cedált volna, könnyő ezek számára fordítani,
s nem leszen azon intertentio iránt a tabellában, sem pedég a
commissariatuson fogyatozás. Sőt, ha Sós János hívünk se-
regei odaérkeznek is, oly bőven adattak ki a portiók, hogy
azoknak superfluitásokból az commissariatus könnyen tehet
provisiót; nem is reménljük, hogy ebben lehessen semmi oly
difficultas.

51. *Eidem, 18. Decembris, exinde. **)*

Csudálkozással értjük, Kegyelmed inkább az hadak s azon
gyalogság mentségének, mintsem a mi parancsolatunknak an-
nualván, azon ide kívántató gyalogságot el nem küldötte; ho-
lott mind Kegyelmednek s mind hadainknak considerálni kel-

*) A lap szélén: „Inclusa ez volt:

Akár az 60 forintot órúl óra, akár az 60 kis-cseber bort az
reátok limitált élésért ha 5 vagy 6 nap alatt administráljátok mar-
gitaik, beveszem; ha pedig elmulatjátok, katonákkal az reátok li-
mitált élést megveszem rajtatok. 14. Novembris. Sennyei István.“

**) A lap szélén emlékeztetésül b. Sennyei István czimére:
„Exercituum Nostrorum Trans-Tybianorum Supremo Generali.“

lenék személyünket s annak securitását. Melyhez képest Kegyelmed minden consideratiókat félretévén, azon gyalogságot késedelem nélkül küldje táborunkban: mivel üdövel az Isten annyira megáldott, hogy, ha szintén ruhátlanok is, — kikhez az ittvaló hadaink is hasonlók, — fergeteg s egyéb alkalmatlan teli üdő nem lévén, continuálhatják útjokat. Reménlettük, hogy már Ajtai Mihály azon hadaink számára rendelt pénz adminisztrálta is; Kegyelmed azért újabbán ezen parancsolatunk szerint az pénzért küldjen reá, és ha tovább is azon pénzt nem adminisztrálja, más modalitással is exigáltatni rajta megparancsoljuk. Nem tudjuk, micsoda consideratiókra nézve kellettik nemes Bihar vármegye szegénységén egynéhány hetekre restantiában maradott élést exigálni azon hadainknak; holott azonkívül is tettünk oly dispositiót, mely szerint azon restantiának exactióján kívül is hadainknak jó subsistentiájuk lehet. Mivel pedég ez ily praetextus nem annyira az élésnek szük volta miatt esik, s nem is annyira az élés, mintsem kinek-kinek maga privatumának keresése consideráltatik: Kegyelmed azon restantiáknak exactióját inhíbeálja, sőt semmiképen is meg ne engedje, — az lévén hadakozásunknak czélja is, nem, hogy a szegénységet a szükségen kívül aggraváljuk s hadainkkal is aggraváltassuk, hanem minden úton-módon eddég lett sok ínsége helyett consolatióját munkálkodjunk s manuteneáljuk.

Dein manu propria addit: Édes Sennyei uram! Kegyelmed elhitesse magával, ha szükség nem volna, azon hadakat ide nem kívánnám; de mivel Isten kegyelméből az vizek fagyni kezdenek: reménlem, egynéhány nap alatt megostromoltatom az várat (Tokajt). Bélyteki Tivadar hadával beteljük az csorba az Gődény hada helyett, és qvartély is elég leszen limitatio nélkül. Kegyelmedet kérem, azért azon seregeket minden móddal sürgesse, mert fogyatkozás eshetik.

52. *Eidem, 21. Decembris, exinde.*

Értjük Kegyelmed leveléből, hogy benn Szatthmártt az rabokat szoros fogságban tartanak; melyhez hasonlótt Kegyelmed is az kinu közölek lévő rabok iránt, — ha ugyan továbbra is oly kemény fogságban tartatnak, — kövessen el. Innen pedég küldettünk egy kornétást, kin is Kegyelmed Nemzetes Vi-

tézlő Buday István zászlótartót *) szabadítsa ki. Továbbra is Kegyelmed legyen szorgalmas vigyázásban, s azon Szakmárban lévő ellenség excursióját (mivel már az víz is áradván, azon magát ki nem lophatja) serény vigyázás által impedialja. Hogy pedig azon ploqvadában lévő tiszteink az eddég mutatott hűséges forgolódásokat továbbra is örömeztőbb continuálhassák: parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy Györgynek, minden ezeredes-kapitány számára adasson külön-külön 9—10 tarpai hordó bort, úgy, hogy azon bort említett tiszt híveink több alattok levő tiszteinkkel együtt költsék.

53. *Eidem, 22. Decembris, exinde.*

Esett értesemre, hogy a Tisztán túl lévő fiscalis jószágokban annyira elmerültenek az istentelenségben és vakmerő szófogadatlanságban az jobbágyok, hogy teljességgel semmiben nem engedelmeskednek általunk praeficiált tiszteknek, — noha már ennekelőtte kiadott pátensünkben resolváltunk vala, hogy az jobbágyok földesurok szolgálatjoktól és rendes censusoknak praestálásátúl nem immunitáltattak, hanem mint annakelőtte, úgy azután is hasonló jobbágyi köteleességeket és engedelmisségeket mutassák. Hogy azért annyivalénkább securussak lehessenek az fiscalis tisztek, és hasonló casus, mint minap, a mikor tiszttartójukra támadván az jobbágyok, más nemes-embert öltenek meg, — eltávoztattassék, s egyéb alkalmatlanságok is elhárítottassanak: requiráltatván Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy György praefectus hívüinktől, alattalévő hadaink által elegendő assistentiával legyen, és a mint specifiálni fogja, az engedetlen helyeknek bíráit harmad-magokkal, a kik másokat is szófogadatlanságokra felindítottak, megfogatván, táborunkban küldje, hogy azok példájokkal mások az engedelmisséget megtanúlhassák.

54. *Eidem, 25. Decembris. **)*

Vén az Kegyelmed levelét, Verebelyit azonnal póstán küldtettem Bóné és Orosz Pálhoz, hogy magokat Kegyelmeddel conjungálják; tudom, az mit legjobbnak fog Kegyelmed gon-

*) Így; tén tollhiba: „zászlótartóját“ helyett.

**) E lapszéli jegyzettel: „Omnia manu propria scripsit, cum titulo: Illustrissimo ac Magnifico Stephano Baroni Zennyci, Partium Trans-Tybiscanum Generali, Fratri mihi observando.“

dolni, azt fogják elkövetni. Hogy innen küldhessek valamit, nem lehet: mert Kassa alatt is feles hadam van; ha üdő volna, holnap várok onnan felől 4000 embert, melyet — ha késő nem volna — talám leküldhetnék, de időre gyűlné? — az nem bizonyos. Ezzel Isten oltalmában ajánlom Kegyelmedet. Kegyelmed igaz jóakarója s öcsöce: F. Rakóczi m. p.

55. *Eidem, 26. Decembris.*

Nemes Ugocsa vármegyének, túl a Tiszán lévő hadaink intertentiójok alkalmatosságával mi csoda gravamen legyenek, az accludált specificatióból *) megértheti Kegyelmed; kiket is minthogy azoknak megorvoslása végett Kegyelmedre relegáltuk, accomodálja úgy a dolgot, hogy a mennyiben lehet, inconsole ne maradjanak. Egyébiránt is ottlévő hadainknak parancsolja meg, hogy az élés és akármely naturalék szedése alkalmatosságával a nemességet és közrendet felettébb ne angariálják, egy vagy más exactióval ne terheljék, hanem a mint az ottvaló hadi commissarius híveink veszik az élésnek specificatióját, a szerint szedjék rajtok, és egyébféle nyomorgatásátul a lakosoknak supersedeáljanak.

56. *Paulo Gődén, 28. Decembris.*

Minthogy nagy-bányai minoriták panaszolkodnak a girótótfalusiaknak vakmerősége ellen, kiknek is jöllehet grationálisok vagy az azon Giró-Tótfaluból proveniáló nonának magok számára való exactiója iránt, — mindazáltal a megnevezett lakosok azon nonát említettett pátereknek administrálni nem akarják. Azért Hűsége legyen oly assistentiával mellettek, hogy azon nonát, úgy mint azelőtt, most is exigálhassák.

57. *Stephano Sennyei, 28. Decembris, exinde.*

Nemzetes Vitézlő Ölyüs János hadnagy relatiójából értetjük az mostan ott történt dolgoknak folyását; hogy azért jó módjával Kegyelmed magát muniálván, Kegyelmed industriájának concursussa által azon ellenség megszegyeníttessék: parancsoltunk Bóné András hívünknek arrafelé nyomúlni; innen pedég küldetek három zászlóalja lovas seregeket Buday István ezeriből, úgy Sós János kapitány hívünket, most innen elmenetelek, hogy maga ezerével menjen be azon sánczban;

*) A levélkivonatatos könyvbe a specificatio nem iratott be.

mely hadaink is tölt dispositionk szerint odaérkezvén, nem kétljük, elégséges erővel lévén, maga hozzánk s a nemes országhoz megmutatott hűséges szeretetinek s készségének azon ellenségnek megszegyenítésében Kegyelmed eleget fog tenni. Még pedig Kegyelmed azon próbát véghez nem viszi: netalántán az hadak is Kegyelmed példájával s kivált absentiajában szélyel ne oszoljanak, onnanvaló elmenetelét tartóztassa. Buday István seregeit, — véghezmenvén a próba — Kegyelmed küldje vissza; mivel most három nap alatt Tokaj várának megvétele ostrommal tentálván, reménljük megvételeét; annakutánna mindjárást más, oda kívántató hadaink felől teszünk rendelést.

58. *Eidem, 31. Decembris, exinde.*

Nem kétljük, Nemzetes Vitézlő Bóné András hívünk eddeg azon sánczban érkezett; minthogy pedig Váradhoz közel az ráczságnak gyölekezeti nagy erővel hallatik, s egyszersmind, hogy oly szándékkal volna: Várad alatt lévő hadainkot megcsaphassa; hogy azért a nemes országnak ottan következhető kára, s hadainknak is veszedelmek praecoccupáltathassék, — ha Kegyelmed lehetségesnek itéli, említett hívünket késedelem nélkül fordítsa azon Várad körül lévő hadainknak conservatiojokra, úgy nagyobb erővel azon ellenség ellen resistálhassanak.

Addit manu propria: Magam is akartam volna, hogy Bóné hada már Kegyelmed mellett maradhatott volna, de azon rácz hír igen sok felől érkezik; tudja Kegyelmed, nagy csapást tehet (a rácz) Bóné nélkül.

SEQVUNTUR LITERAE ANNI 1704.

59. *Eidem, 6-ta Januarij, exinde.*

Bizonyossan informáltatunk, hogy nemes Szatthmár, Szabolcs és egyéb ottan körül lévő vármegyékben hadaink azon sánczból kioszolván, mai napig is, a szegénység nyakán kinn laknak; kik is, hogyha minapi alkalmatossággal a sánczban voltak volna: akkori kár és egyéb inconvenientiák nem következtek volna. Hogy azért mind ezek tovább praecoccupáltathassanak, és egyébiránt is az haza kívántató szolgálatja is jobb módal mehessen véghez: Kegyelmed egy jó kemény embert mind

azoknak öszvekeresésekre és gyűjtésekre küldjön ki, s egyszersmind a nemes vármegyéknek is intimálja, hogy valakik hadaink közül magunk, vagy Kegyelmed passussa nélkül fel s alá járnak: az olyanok, felállított ármási által, — avagy pedég a városi és falusi lakosok is — serio investigálván, azon sánczba való menetelre és ottan a nemes ország kívántató szolgálatjának folytatására compellálják, — hogy így azoknak absentiajokban tovább is megeshető valamely kár és inconvenientia végett Kegyelmed ne okoztathassék. A mely három zászlóalja katonákat Kegyelmedhez küldettünk, mindaddég Kegyelmed mellett lehetnek, még elszeledett hadainkat öszvegyűtheti, vagy ittvaló léteket a nemes ország valamely szolgálatja nem kívánja.

60. *Eidem, 1-ma Januarij, exinde.*

Minthogy Nemzetes Bay András hívünknek parancsoltunk, hogy táborunkra jöni siessen: azért Kegyelmed idevaló jövevényében ne impediálja. — Addit manu propria: Mivel szükséges siető dolgokba fog expediáltatni, Kegyelmed útját admaturalja.

61. *Illustrissimo Domino Alexandro Károlyi, Libero Baroni de Nagy-Károly, Exercituum Nostrorum Campestri Generali, Comitatus Szatthmáriensis Supremo ac Perpetuo Comiti, Amico Nobis observandissimo. 8-va Januarij, ex Castris ad Tokaj positis.*

Micsoda szerencsés progressusi legyenek Kegyelmed igaz magyar vérből származott industriája által nemzetünk dolgainak: Kegyelmed leveléből, úgy az accludált specificatióból látjuk. Melyet midőn kedvessen veszünk, egyszersmind magunkot ajánljuk, mint azelőtt való leveleinkben, hasonló jó inclinationókat tapasztalta Kegyelmed. Kegyelmed ily szíves s hűséges forgolódása s hasznos munkája a nemes ország előtt nemcsak respectusban vétetik, hanem illendő remuneratióval is recompensáltatik. Jó szívvel cselekedtük volna most is, Kegyelmed kívánsága szerint, Hevest Kegyelmednek resignáltattuk volna: de mivel azon jószág ura, mely is Szakmártt benn vagyon, úgymint Klikkisperg, (Glöckelsperg, cs. thk) reménlván most csakhamar azon várnak feladatását, azon alkalmatossággal leendő capitulatiót, (reménlhető, fogják kívánni jószágnak restitutióját,) az lehető confusiónak eltávoztatására nézve az említett jószágnak distractiója nem lehet; nundazonáltal a

mely széna ott találtathatik, Kegyelmed marháinak arrúl adott commissiónk szerint odaadatjuk. Továbbra is várja Kegyelmed kegyelmességünket: érdemes Kegyelmed fáradságának csalhatatlan remuneratiója megleszen. Coeterum Praetitulatam Dominationem Vestram feliciter valere desideramus. Amici ad officia parati: Fr. R. m. p.

61. *) *Eidem, 9-na Januarij, exinde.*

Nem kétljük, meghallotta Kegyelmed az ellenség Várad-hoz való érkezését. Mivel pedég Várad körül lévő hadainknak Kegyelmed succursust nem adhat s nem is küldhet: szükséges mindazáltal Kegyelmednek maga keze alatt lévő hadainkkal együltt szoros s jó vigyázásban lenni, hogy azon ellenség indúlati ellen resistálhasson.

62. *Eidem, 12. Januarij, exinde.*

Kegyelmed két rendbeli leveleiből az ott lévő haza dolgainak folyását megértettük. Továbbra is azon legyen Kegyelmed, hogy azon várbeli ellenség excursiója impediáltathassék; mely végre Kegyelmed továbbra is az széljelkóborló, onnan kiszökött hadaknak összevgyűjtését, mentül keményebb útakon-módokon lehet — az környülvaló nemes vármegyékre is hasonló kemény parancsolatot kiadván — effectuálja, hogy mind az nemes ország szolgálatja jobban folyhasson, s mind az szegénység azon hadaink excursiójának alkalmatosságával lett injuriája tolláltathassék. Nemkülömben cselekedvén Nemzetes Vitézlő Sós János kapitány hívünk iránt is, ki is csak — úgy látjuk — az titulust szereti, de nemzete szolgálatjának promotióját csak immel-ámmal akarja; a minthogy Kegyelmed absolute megírja: most kívántatván egyszer szolgálatja, ha szolgálni akar, szolgálatját contestálja, — vagy, ha ahhoz magát továbbra is conformálni nem akarja, inkább tisztit másnak resignálja. — Isten már Tokajt kezünkben adván, ma késértetjük a megmaradt németiséget Pestre. Azon Boné András iránt való hírbe, reménljük, semmi sincsen; mindazonáltal, lévén már felesed magával az innen kiküldett lovasbúl s gyalogbúl, német, svécus hadainkkal együltt, — parancsolatunk szerint fogja azon

*) E szám így, kétszer fordul elő, mintán az előbbi levél végül tolatott be.

rácsúgot persequálni, — mely ellenség ellen egyszersmind Nemzetes Vitézlő Orosz Pált is distraháltuk, helyében Tekintetes Nemzetes Toroczky István hívünket rendelve, ki is, mint oly discretus ember, fogja Kegyelmed parancsolatihoz magát alkalmaztatni.

63. *Eidem, 21. Januarij, ex Castris in oppido Miskolcz positis.*

Esett értésünkre, hogy ottan táborunkban feles-számú mázsa ón volna, melynek némely része ottvaló hadaink számára nem kívántatnék; mivel pedig az bányavárosokra, az bányáknak colulására nézve kellek önat szállítanunk, mely nélkül eddigis nem kevés hátramaradást szenvedtenek azok körül munkálódó embereink: requiráltatván Kegyelmed Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy György hívünk által, azon önot, valamely táborunk szükségére nem kívántatik, adja kezéhez.

64. *Generoso Joanni Sós, 19. Jannarij, ex Miskolcz, Militiae Nostrae Equestris Ordinis Supremo Capítaneo, Fideli Nobis dilecto.*

Az haza szolgálatját minden serénsséggel úgy folytassa Kegyelmed, hogy a mit eddig elmúlatott, serény magaviselése által kipótolhassa. Keze alatt lévő hadaink, úgy maga intentioja iránt írtunk Generális Sennyei István urannak, hogy falukot assignáljon; melyben is nem lészen fogyatkozás. A bor iránt pedig praefectus Nemzetes Ramocsaházy György hívünknek parancsoltuk, hogy 10. tarpai hordóborokot administraljon Kegyelmednek; — ki is requiráltatván, azon borokot fogja administralni.

65. *Francisco Sennyei, 25. Januarij, ex Miskolcz. (Spectabili ac Magnifico Domino Francisco Sennyei, Libero Baroni de Kis-Sennye, Militiae Nostrae unius Regiminis Equestris Ordinis Vice-Colonello, Nobis observando.)*

Kegyelmed leveléből értjük, mennyire megszorúlt legyen az Szakmárba bennszorúlt ellenség: hogy már maga lovát is kéntelenéttetik lövöldözni, és Németire, s ottan körül lévő helyekre fáért excurrálni. Kegyelmed azért, a még Tekintetes Nemzetes Sennyei István Generális uram odaérkezik, Kegyelmed directioja alá addég concredált hadainkkal oly szorgalmatosson vigyáztasson, hogy az ellenségnek excursioja minden-

képen praecludáltatván, kéntelenéttessék magát resolválni. Minthogy pedig Nemzetes Vitézlő Fáy András kapitány hívünknek megparancsoltuk serio, hogy három zászlóalja katonákkal siessen odavaló táborunkban: mihelyt odaérkezik, menten küldje hozzánk Nemzetes Vitézlő Buday István ezredes-kapitány hívünk ottan levő három seregeit. Tovább pedig Kegyelmed az nemes ország ott kívántató szolgálatját igyekezzék hasznosson folytatni.

66. Eidem, 29. Januarij, exinde.

Micsoda dolgokat követett el Kis Albert: minthogy az más alkalmatosságra való dolog, hallasztottuk annak megorvoslását jobb időre; mindazonáltal, manet alta mente repostum. Noha pedig már azon pártosok javai, melyek Szatthmárbúl kijöttek, distraháltatának az hadnak maga szabadakarátja szerint: Kegyelmed azon jószágokat kikerestetvén, továbbvaló dispositionkég tartsa magánál. Az vár körül való vigyázást penig netalántán, — mivel mindenekben azon várbeli ellenség igen fogyatkozik, az élés dolgában erumpálván, — újobban magának valami élést oly végső szükségében be ne kapjon: mentül szorgalmatosabban, serényebben continuáltassa. Praetitulatae Dominationis Vestrae ad officia parati: F. R. m. p.

67. Eidem, 31. Januarij, exinde.

Minthogy megeshetik, hogy azon hidat, melyen hadaink a Szamoson általjárnak, a Szamos jege elmenvén és a víz megáradván, elszakaszthat, és az ellenség Madarász vagy Erdőd felé kicsapván, mind magának élést vehet, mind pedig egyébiránt való károkat tehet; hogy azért mindezek praeoccupáltathassanak, Kegyelmed Erdődhez vagy Madarászhoz, a hová alkalmatosabbnak itéli, egynehány seregeket bocsásson által, a kik is ottan jó és szorgalmatos vigyázással legyenek. Azoknak pedig, a kik a várban vannak, izenje meg, hogy semmiképen meg ne mérészeljék cselekedni, ha szinte a német kényszeríti is a kijövetelre, hogy kijöjjenek: mivel életek fogy el, vélek lévő jószágok pedig praedára hanyatlik, — hogy annyivalisinkább az ellenség az élés dolgából megfogyatkozzon. Azoknak pedig, a kik eddig kijöttek, hogy hűségünkre őket megeskertvén, jószágok restituáltassék, parancsoltunk hadibíró Kajdy

István hívünknek írántok. Coeterum Eandem benevalere desideramus.

68. *Eidem, 1-ma Februarij, exinde.*

Kegyelmed leveléből értjük, hogy immár a Szamos jege felszakadozván, a Szamoson túl való vigyázás, úgy, mint kívántatnék, nem lehetne; mely iránt — elhittük — Kegyelmed eddég levelünket vette, s abba megírt dispositiónkot. Mindazáltal azon dispositión kívül is irtunk nemes Marmaros vármegyének, hogy négy lovas és ugyanannyi gyalog sereget a Szamoson túl e gremio sui rendelvén, küldenének, kik is arról a részről legyenek Kegyelmed directiója által oly vigyázással, hogy az ellenségnek az excursióra ok és alkalmatosság ne adattassék. A mikor pedig azon hadak odaérkeznek, Nemzetes Vitézlő Buday István ezeredes-kapitányt, három zászlóalja sereggel, küldje vissza táborunkba. Hogy pedig ezen dolog annyivalisinkább secundáltassék: németeket is fogunk oda-küldeni.

69. *Eidem, eadem die, exinde.*

Nemzetes Vitézlő Verebelyi Péter udvari hadnagy hívünk instantiájából értjük, hogy mostan, midőn Szatthmárról Domahidi Miklós és László kijöttek volna, hozták ki magokkal említett hívünknek is bizonyos ládabeli portékáját; melyet is ottlévő hadaink az sánczban (nem gondolván említett hívünknek hívségünkön való létével) nem kevés kárával distrahálván, s többekkel együtt elpraedálván, mind ez ideig is visszaadni s káraitól contentálni semmiképen nem akarjuk. Mely dolgot is nem kevés animadversiókkal szemlélvén, Kegyelmednek serio intimáljuk: valamely hadaink által distrahált ládabeli portékái s levelei iránt Kegyelmednek specificatiótád, Kegyelmed mindazon jószágit per seriam inquisitionem hadaink között kikeresvén, minden továbbra való distractio nélkül (ha más kemény úton is visszaadására adigáltatni nem akarnak) velek restituáltassa, hogy említett hívünk mennélhamarább mellettünk kívántató szolgálatjának continuálására táborunkban jöhessen. Coeterum Praetitulatam Dominationem Vestram feliciter valere desideramus.

70. *Eidem, 8-ra Februarij, exinde.*

Nemzetes Vitézlő Pócsalmi István, s úgy több Szatthmár

alatt lévő hadi tiszteink relatiójokból értettük: az jég elbomolván, netalántán az viznek árja miatt az sánczban lévő had Szatthmár tulsó kapujának őrzésétül praeccludatnék, és az ellenségnek az excursióra szabados út nyitattatnék; még azért nemes Mármaros vármegyéből az hadak elérkeznek, addégis Kegyelmed tegyen oly securitást azon tulsó híd ellen is, melynek jelenlétével az ellenség excursiójának resistálhasson; a minthogy szaporodván már azon hadaink Nemzetes Vitézlő Fáy András keze alatt lévő három sereggel, rövidnap esmét nemes Szatthmár vármegyével, melynek is generális insurrectionról való intimationkot elküldtük, s egyszersmind az ott maradandó hajduvárosi három sereggel, az most csakhamar odamenendő marmarosi hadakkal: Madarászhoz tehet Kegyelmed oly bizonyos hadat, mely által is ezen intentionkot secundálhatja. Hogy pedég az még megmaradott szatthmári, az hegyeken nyomorgó lakosok annál hamarébb magok elhagyott helyekre viasszaszállhassanak: az kik közölök alkalmasak találtnak az fegyver viselésére, azokat is Kegyelmed rendelje az több, Madarásznál leendő hadaink számának szaporítására. Az mely búza s egyéb gabona az Karaszna környékén vagyon, azt is Kegyelmed hordassa széljel, — netalántán az ellenség excurrúván, valamit azon életből bé ne kapjon. Gríntal pedég micsoda modalitással, hány napra bocsáttatott be? ha mindéddég is ki nem jött, s az specificatio szerint való rabokot is ki nem küldették érette? Kegyelmed mindenekről genuine informáljon. Legyen Kegyelmed mind az két hidra oly szorgalmatos vigyázással, hogy eddég azon obsidióban véghezment nemes ország szolgálatja s hadaink szorgos fáradsági, azon várnak meghajlásával rövid időn magok kívánatos végeket assequálhassák.

71. Stephano Sennyei, 9-na Februarij, exinde.

Jól tudhatja Kegyelmed, hogy az szatthmári sánczból úgy ment vala ki, hogy Páczán valamely ideig orvosoltatván magát ottan, annakutánna visszanienvén, ottan a nemes ország kívántató szolgálatjának folytatását igazgatnia; de, a mint esett értésünkre, Kegyelmed Bottyán kastélyában is elmenvén, mindéddég oda mulatozna. Hogy azért minden confusiók, melyek Kegyelmed absentiajával azon sánczban, vagy kívül is hadaink

között megeshetnének, praeoccupáltassanak : Kegyelmed maga dolgait úgy intézze, hogy oda hovahamarébb visszamenjen ; és egyébiránt is, minthogy a hadak ottan szaporodnak, mind innen, mind túl a vizen oly vigyázást tartasson, hogy az ellenségnek excursiójára alkalmatosság ne adassék, mivel már megszorítottván jóformában azon várbeli nép, — hogyha szoros vigyázás leszen, rövidnap elválnak dolgok.

72. *Paulo Gődén, 11-ma Februarij, exinde.*)*

Vevén Hűsége ezen parancsolatunkat, az keze alatt lévő hajdúk közől hagyjon Nagy-Bányán ötvenet, a többekkel együtt penig jőjjön minden továbbra való halogatás s késedelem nélkül az nemes ország szolgálatjának folytatására a szakmári sánczba.

73. *Fidem, 18. Februarij, exinde.*

Minthogy Nemzetes Vitézlő Ajtai Mihály hívűnkre bíztuk bizonyos pecsétünknek megcsináltatását, — hogyha a vasmetsző azon pecsétet szaporán csinálni nem akará, s Hűsége említett hívűnktől annak megfogattatása végett requiráltatna, azonnal assistáljon.

74. *Generoso Paulo Szalai, 19. Februarij, Equestris Ordinis Capitaneo et Vinorum Fiscalium Inspectori.*

Vevén ezen parancsolatunkat Hűsége: a mennyi bort comprobálhat, hogy Lengyelországból való kijövetelünk alkalmatossággal adott volna számunkra Antalóczy János hívűnk. — annyi bort adasson fiscalitásból számára; kirül is magát quietáltassa, hogy jövendőben acceptáltassék. Coeterum Eundem feliciter valere desideramus. (Praesentatum in Castris ad Óvár, 30. Maij.)

75. *Paulo Gődén, 27-ma Februarij, exinde.*

Úgy kívánván az nemes ország szolgálatja, Hűsége keze alatt lévő hadainkkal maradjon Nagy-Bányán ; és minthogy Nemzetes Pap Mihály kapitány hívűnk is parancsolatunkból oda fog menni : a nemes ország kívántató szolgálatjának folytatásában legyen említett hívűnktől dependentiával. Hogy pedig Kővárból a két taraczkot odavitette, jól cselekedte. Paranc-

*) A lap szélén a címre való emlékeztetésül : „Egregio Paulo Gődén, Fideli nobis grato.“

csoltunk újobban Nemzetes Ajtai Mihály inspector hívünknek, hogy hadaink számára kívántató por és golyóbis iránt szorgalmatos gondot viseljen, s reméljük, hogy ezután fogyatkozás nem leszen, hogy a mely felé kívántatik, adminisztrálhassa. Mivel pedég most ott kívántatik a vigyázás: hadai közé nem mehet továbbvaló dispositiónké, és valamint eddég azon várost conserválta, úgy ezután is, kegyelmességünket remélhesse, s arra magát érdemessé tehesse, azon város körül való vigyázást, mennél jobban lehet, folytassa.

76. Georgio Ramocsaházy, 29-na Februarij, exinde.

Minthogy mindenütt lévő sóaknak iránt kegyelmesseu resolváltunk, hogy sem kamara-ispán, másلاسok (mázsalók), sóvágók, úgy akármely szolgálknak is, a kiknek az aknáról sóbéli fizetése lehetne: sem a nemes ország számára azon aknákból proveniálható, sem pedég magokat concernáló sót propria autoritate, más privatus embereknek distrahálni ne lehessen, hanem praecise az nemes ország savának auctiójára s abból proveniálható hasznára, — kiváltképen mostani hadakozásunkra kívántatós feles költségeknek pótlására fordíttassanak. Hogy azért mind kamara-ispánok, sóvágók s ott kívántató több szolgálk (kiknek is sóbéli fizetése lehetne) azon savok ára mindenütt készpénzül, annak ára szerint exolváltassék, — sőt lévén készen pénz a sóvágók heti pénzek s egyéb bérek exolutiójára is: tovább ne kellessék sót az aknán kereskedésre senkinek is eladni, az magános szükségre kívántató són kívül, mely nem sokat importál; Kegyelmednek serio parancsoljuk: tegyen az keze alatt lévő fiscális jószágokban praevie oly rendes dispositiót, hogy azon kívántató szükségre mindenkoron lehessen Kegyelmed keze alatt elégséges készpénz, hogy a midőn requiráltatik inspectorinktúl, lehessen elégséges pénz Kegyelmed dispositiójából a kívántató exolutiókra. Egyébiránt abba Mi is a régi rendtartást s szokást meg akarván tartanunk, a vármegyében lévő nemeseknek a nemes darab, úgy az ott körül lévő szegénységnek magok tulajdon szükségekre az eddég observált census szerint a só kiadattatik, úgy mindazonáltal, hogy egyik féltől is azon sóból kereskedés ne indíttassék, hanem tulajdon a nemes ország számára continuáltathassék. Melyre is legyen Kegyelmednek szorgalmatos

gondja, mivel a végre felállítatandó commissarius fogja azon sőt egyenessen a nemes ország számára elszálléttatni. Sőt, ha mely szálak elkészítése iránt (mivel az 50,000 só elszállétásán kívül a nemes vármegyét aggraválni nem akarjuk) Kegyelmedet commissarius requirálja: tegyen oly dispositiót, hogy az jószág ez kívántató szálaknak elkészítésében, a mennyire érkezik, concurráljon, — holott pedig azt egészen nem effectuálhatja, annak illendő árrán való elkészítését is Kegyelmed cooperálja, hogy fogyatkozás semmiben is ne lehessen, mely miatt azon nemes ország haszna impediáltathassék.

77. Egregio Paulo Gödén, Militiae Nostrae Pedestris Ordinis Supremo Capítaneo, fideli Nobis grato, 15-ta Martij, ex Castris ad Agriam positis.

Nagy-bányai praesidiarius hadaink éléből való fogyatkozásokat értjük. Arra nézve parancsoltunk Tekéntetes Nemzetes Toroczky István úri hívünknek, hogy nemes Belső-Szólnok vármegyének egy részét, a mennyit elégségesnek itli, fordítson azon hadaink intertentiójokra. Recurráljon azért Hűsége említett úri hívünkhez, s élés dolgából nem leszen fogyatkozás.

78. Eidem, 28-ra Martij, ex oppido Gyöngyös.

Minthogy immár az idő nyilván, netalántán az ellenség is az idő nyilásával maga ellenséges operatióit fogja ellenünk intentálni; hogy azért a jó-eleve való provisio s hadi készség, — mely egyébiránt is az haza szolgálatjának promotiójára mindenkor szükséges, — hadaink között is observáltassék, s egyszersmind, hogy hadi tiszteink nemcsak nevét viseljék magok tisztségének, hanem kiki közölek, keze s directiója alatt lévő hadainknak számát egész és teljes számra szaporítván, úgy is a nemes ország szolgálatjára mindenkor készen tartassa; az okáért Hűségének is serio parancsoljuk, hogy keze alatt lévő ezerbeli hadaink számát investigálván: ha az ezer teljes számmal nem volna, két hetek alatt az ezer-számmra compleálja, s Bennünket, mennyi számból álló hadaink keze alatt lesznek? praeve informáljon, — hogy a mikor veszi parancsolatunkot, oda, az hova nemes ország szolgálatja kívánja, keze alatt levő hadainkkal készen mehessen. Külömben, hogyha csak nevét akarván viselni a kapitánságnak, és maga ezerét

meg nem teljesíti: tisztitúl amoveáltatik, s azonkévül is kemény animadversiónkot fogja magán tapasztalni.

79. *Eidem, 28. Martij, exinde.*

Úgy kívánván a nemes ország szolgálatjának folytatása, Hűségének serio parancsoljuk, hogy a nagy-bányai kulcsokat mindjárást assignálja Nemzetes Vitézlő Pap Mihály hívünk kezéhez, maga penig keze alatt lévő hadainkkal jöjjön a szatthmári sánczban; az hova is elérkezvén, függjen Tekéntetes Nemzetes Buday István Generális-Főstrázsamester dispositióitúl, s a szerint nemes ország kívántató szolgálatját folytatni igyekezen.

80. *Georgio Ramocsaházy, 1-ma Maij, ex Castris ad Ordas positis.*

Minthogy nemes Közép-Szólnok vármegyében lévő Szántó és Szilvási nevő falukat minden appertinentiákkal, továbbvaló dispositionkég engedték s adtuk Generális-Főstrázsamester Tekéntetes Nemzetes Orosz Pál hívünknek; vevén azért Kegyelmed parancsolatunkat, a megnevezett falukat, minden appertinentiákkal, említett Generális hívünk arra rendelt emberinek assignálja, — úgy mindazáltal, hogy a mely marhák és res mobilisek ottan volnának, azokat praevie más fiscalitásokban hordassa és transferálja.

81. *Stephano Buday, 21. Maij, ex Castris ad Duna-Ordas positis.*

Azon prussiai németeket jó alkalmatossággal küldje táborunkban. Minthogy pedég Boné András hívünknek váradi ploqvádábül táborunkba kelletik jöni: azért Vajó András kapitány hívünknek váradi ploqváda secundatiojára kell menni. Hogy azért ott is fogyatozás ne legyen, parancsoltuk nemes Marmaros vármegyének, hogy tized napok alatt insurgálván, menjenek Kegyelmedhez; kik is odaérkezvén, reménljük, hogy ott is haza szolgálatja prosperáltatik. Azon is legyen Kegyelmed, hogy azon ellenség naponként jobban-jobban megszorétatván, végképen confundáltathassék; melyek is hazafiúságát fogják bizonyítani, s egyszersmind érdemlett kegyelmességünket consequálni. — Esett értésünkre, hogy Erdélyországban megtelvén hadaink a praedával, pro lubitu jünek-mennek az országbül; — és jöllehet nemes Kraszna vármegyére ennek

megorvosoltatása iránt parancsoltunk: mindazáltal Kegyelmednek is serio parancsoljuk, hogy a végre felállítandó ármások által serio az olyanokat investigáltassa, és valakik a Mi, vagy Generalis úr híveink passussa nélkül fel- s alá-járnak s kóborolnak, mindazokat fogassa, magokat Somlyóra, vagy más erősségbe vitesse, jószágokat pedég tartsa sub sequestro, hogy továbbra való dispositióinkot mind magok s mind jószágok iránt vevén, az ármásoknak ebbeli fáradságokért s vigyázásokért remuneratiójok lehessen. Minemű panasza legyen nemes Nógrád vármegyének valamely úJVárosi Fekete János nevő ember ellen: ex acclusis *) megértheti; mely dolog ha úgy vagyon, Kegyelmed valamit Edictumunk hozand magával, — iránta kövesse el, a megkárosítottaknak pedég tetessen contentumot. — Hogy több hada legyen Kegyelmednek: Ilosvay Bálint hívünk már ott maradhat Kegyelmed mellett, s Kegyelmedtől függjen mindenekben.

82. *Gregorio Mester, 31. Maj, ex Castris ad Solt positis.*

Minthogy Gróff Csáky László úr hívünk ezerebeli vicekapitányságnak tisztit Hűségének kegyelmessen resolváltuk és engedtuk; vevén Hűsége parancsolatunkat, keze alatt lévő hadainkkal magát az említett ezerrel conjungálja, s igyekezzék azon tisztségben az haza szükséges szolgálatját dicsíretessen folytatni s secundálni.

83. *Stephano Buday, 2-da Junij, ex Castris ad Solt positis.*

Csonka Miklóst Maglódon vagy Bátorban és a körül lévő helyeken fölkeresvén, fogassa meg, és jó securitással küldje táborunkra. Minthogy pedég Nemzetes Vitézlő Ramocsaházy György praefectus hívünk a jobbágyoknak szófogadatlanságok és engedetlenségek miatt a nemes ország proventusát, úgy a mint kévántatnék, nem szaporíthatja; Kegyelmed azért említett hívünkűl, vagy egyéb alattavaló tiszteinkűl requiráltván, adjon melléjek oly militaris assistentiát, a kik efféle szófogadatlan jobbágyságot azelőtt observáltatott rendes szolgálatra compellálhassák, és ha találtatnának oly jobbágyok, kik magokat azon militaris assistentia ellen opponálnák: az olya-

*) Nincs kivonatozva.

kot fogják meg, és küldje Kegyelmed valamely praesidiarius helyre, holott is továbbvaló dispositiónkig tartassa szoros fogásban, az olyokról Bennünket voltaképen tudósítván.

84. *Eidem, 5-ta Junij, exinde.*

Mind Kegyelmed leveléből, s mind pedég Tekéntetes és Nagyságos Prényi Zsigmond generál-adjutant hívünk relatiójából megértettük Kegyelmed keze alatt lévő lovas hadaink megszorításának szükséges voltát; aminthogy mindjárt expressus emberünk által küldettük parancsolatunkot Tekéntetes Nemzetes Vitézlő Orosz Pál Generális-Strázsamester hívünknek, hogy Nemzetes Nádaskay György vice-kapitányt keze alatt lévő hadainkkal küldje sietve Kegyelmed directiója alá, — ki is, nem kétljük, azt fogja effectuálni. A még penig említett kapitány odaérkeznek is; igyekezze Kegyelmed addéig is az haza kívántató szolgálatját úgy folytatni, hogy eddég megmutatott igaz hazafiúságával szerzett becsületit öregbíttesse, — accomodálván magát tovább is elmenetele alkalmosságával adatott instructiónkhoz és megnevezett generál-adjutant hívünk által szóval lött izenetünkhöz. Praetitulatae Dominationis Vestrae Benevoli: F. R.

Eddég vannak Méltóságos Fejedelem levelei. Finitum 12. 7-bris 1704. *)

*) E 85. levélnek szintén megvannak latin extractusai is.

V.

QUINTUS EXTRACTUS

ex originalibus Ungaricis excerptus Anno 1704, a die 14. Septembris; ex Literis variorum Anni 1703, a Domino Generali (Sennyey?) datis.

1. Stephani Kajdi, 14-ta Septembris, Nagy-Bányae, ad Stephanum Sennyei.

Én, az midőn ide Kos Mihály urammal beérkeztem, szintén akkor Ajtai urammal Porcsalmi uram már Kővárban zálognak indultak volt; tartóztatván addég őket, még Teleki uramnak egy levelet írtam volna, addég oly hír futamodott, az mely való is volt: Kővár alatt az hadakat széllelverték; mert Kolozsvár felől német, rác, székely eszvegyölvén, mintegy másfélezeren, Kővár alatt levő hadainkra reáütettek, és széllelverték; mind az erdőnek szaladtanak, — vágta is le benne mintegy 20. gyalogot. Irtunk utánok: csoportba vervén magokat, jűjjenek ide Kos Mihályhoz. Már Kővár dolga oly tractában volt, az hitlevelet Teleki uram ide kiküldte volt Porcsalminak, ki bemenvén, az várat megadják, — de a dolog elmúlt. Kos Mihály feles hajdút az Illoba táján az szorosokon fog rendelni, az kik az Szattmárból kiűtő németekre vigyázzanak: útjokat szabadosson ide Bánya felé ne vehessék, avagy az Kővár alatt valókkal meg ne egyezhessenek.

2. Francisci Buy, 3-tia Octobris, ex Castris ad Munkács positis, ad Principem Franciscum Rákóczi.

Méltóságos Fejedelem, nekem jó Kegyelmes uram! Hogy Isten Nagyságodat előttevaló dolgaiban szerencsés ország-lással megáldván, szívesen kívánom. Nem kétlem, Gulácsy Ambrús relatiójából Nagyságod megértette Zoltay Zsigmond

uram aránt tött nemes vármegye instantiáját, a ki ez nyáron két rendben jó két lovátúl, fegyverétül megfosztatván, sok károkat vallott; most legközelebb vasárnap kijűvén az munkácsi némettség, holott dicséretessen viselvén magát Zoltay, egy 40 talléros lovát alóla ellöttek; azelőtt is Munkács alatt nyert vagy 60 lovat, kik közől egy jó paripát elszakasztottak, s lucskaiak felfogván, egy Kis Istók nevő katonának, az, Ölyüs Jánosnak eladta; kihez egyikének is semmi jussa nem volna. — Azért kéri, azon lovát adassa vissza a Fejedelem, mivel olyan katonának jó ló nélkül lenni igen káros; a ki is, nemes vármegye hadnagya egyszersmind, Nagyságod kegyelmességét meghálálják. Ajánlván fejedelmi gratiában magamot.

3. Georgij Dollay, 12. Octobris, ex Sziget, ad Stephanum Sennyei.

Minemő két örményeket bocsátott besztercei commendans Falkenheim és ottvaló bíró, írván (vice-) ispán Pogány Menyhárd uram, a kik is midőn titkos ál-útokon vezettették volna magokat, idevaló vigyázók reáakadván, még magam Meltóságos Fejedelemhez jártam, elfogván, vitték ispán uram kezében; a leveleket notarius Darvay Ferencz uram megolvastván, én a táborról felérkezvén, hozzám küldték. Én tudván mind Kegyelmes Urunk ő Nagysága parancsolatját, mind tartozó szoros kötelességemet: az megírt örményeket, levelekkel együtt Nagyságodhoz küldtem; előttem egyebet nem fateáltak, hanem, hogy az egész országnak minden úri és nemesi rendjei Fehérvárhoz gyűltenek, és ott Rabbutin Generállal az országnak minden rendeiére kölöm-kölöm nagy és terhes adót vetett volna, úgymint gubernátor (Bánffy György) és Apor uraimékra singillatim 30,000 frtot, Bethlehem Miklóssra 20,000-et, így consequenter a többire is, secundum proportionem; a városokra, a parte czéheket kiszakasztatván, azokra kölöm summát imponált s a városra meg kölömbet, az melyben az czéheknek szintén úgy, a kirendelt summán kívül, contribuálni kell; az örményekre külön. Tovább, beszéli az örmény, hogy ha bizonyos számú had menne be: csak könnyen meghódolna az ország, s bizonyos városokat is megadnának, (a mint alább írt Törsök Gergely levele bizonyít.) Ha azért Nagyságodnak tetszenék, parancsolna ezen nemes vármegyének, hogy

bár csak ezer válogatott jó fegyveressel, gyaloggal s lovassal magam commendója alatt beindulnék; az ország útját kivágatván, Dés táján megegyeznénk Sennyei Ferencz uram ő Nagyságával, — csekély itéletem szerint alkalmas dolgokat vihetnénk véghez: mivel az országnak is szíve az Meltóságos Fejedelelemhez vonódott; legelsőbbben is Beszterczéhez foghatnánk, — álljon az Nagyságod tetszésében. Ma hozák hírül, hogy Bethlehen nevő várat megvették.

4. Gregorij Török, 11-ma Octobris, ex Sziget, ad Georgum Dolhai, Arcis Huszt Supremum-Capitaneum.

En Kegyelmed parancsolatja szerint újban elmentem bátorságossan Felső-Szücség; onnét estve megindulván, egész étszaka mentem, által a Szamoson hajnalkor, Eőrig egy embert sem találtam: némettől való féltekben elfutottak volt a faluk. Onnét Árpástóra mentem, Pekri Lőrincz uram idebe való nerezniczei jobbhágya-féléhez, mely is rajtam csudálkozott: hol járok? s elbujtatott malé közé, holott egész nap voltam társsal; azután Balog István uramot hívtam, a ki bizodal-mossan beszélgetvén, semmiképen nem biztatott, hogy tovább-mehessek, sőt ott is féltett, hogy kézben ne akadjak: mivel igen szoros parancsolatjok vagyon az faluknak, hogy az urak passussok nélkül való embereket megfogják. Azután azt mondá, hogy Szamos mellett lakó Balog Zsigmond nevő emberséges nemes-ember jött az nap Fejérvárról, a ki azt beszéllette, hogy az urak mind Fejérváratt vadnak, a hol tracta van; ha hódolnak-e az Fejedelelem hűségére, vagy nem? De a mint az urak elméjét látta, azon vannak, hogy meghódoljanak, — csak két úr még ki nem adta volt elméjét, a szegénység pedég alég várja, hogy bemenjenek. Maros-Vásárhely is azt mondja, ha a Fejedelelem bemegy, megsegítik 700 fegyveres emberrel. Az urak az magok jószágokban nem laknak, az városokra mentek be, Pekri uram Medgyesre ment; — az urak felől jó reménségben lehetni. Teleki Sándor Szebenbe ment Gernyeszegről, az udvarbírájának meghadta: mikor az kuruczok odamennek, fejér zászlót tegyék ki; gazdálkodjék, 30 hordó bort is ott hagyott, — ha valamit akarnak rontani, pénzen váltsa meg. A kolozsvári német mind kijött onnét, úgy, hogy többszer be nem megyen. Rabatin Generalis ott tekereg az szélekben, de igen

sokat nem hever egylött; nagy hire van, hogy Szebenbe be nem akarják bocsátani. Az székelység is hazament. Én örömet mentem volna tovább, — de lehetetlen volt.

5. *Kos Mihályé, 17. Octobris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyei.*

Magyar-láposi Szász István nevő hadnagy Erdélyből ki-jöven, az ellenségnek bizonyos voltát megértette: Bethlentől Dés felé fognak indulni, Bethlehem Ferencz is velek vagyon, nagy pusztítást tesznek, Nagy-Bánya rontására szándékoznak, mivel útközből vagyunk. Az lápos-vidékiek igen félnek. Nagyságod azért mindjárt küldje Szőcs Jánost, vagy Bóné András komámot vagy 300-ad magával, — magam is hajdúimmal kimegyek, és a dési sereggel; sietni kell, hogy az hirtelen való eruptió miatt a földnépe el ne pusztuljon, és fegyverre ne hányattassék, mivel dühös szándékkal akarják visszafizetni a Betlehem felégettetését. A dolog bizonyos, s nem kétséges.

6. *Joannis Pápai, 17. Octobris, ad Tokaj, Stephano Sennyei.*

Az mi az szőlők iránt való Nagyságod kívánságát illeti: Urunk ő Nagysága resolvált Nagyságod számára 300 cseber borokot, *) a commissiót el is küldtem. A titulust is már Nagyságod írása szerint reformáltattam. **) A várat itt is Urunk kéréste, de nem akarják adni; talám csak tartják magoknak, mint az eladó leány, s azután ugyan megcselekszik. A ráczság ellen feles erő disponáltatott, — azok ellen is Isten boldogítja fegyverünket.

7. *Francisci Torday, 20. Octobris, ex Püspöki, ad Stephanum Dobozsi.*

Szintén most estve érkezett Kolozsvárról egy postásom, ki tizennyolczszáz némettel és ráczzal egylött jöven ki, Makónál is együthált velek, ki is Hunyadon (Bánffy-Hunyad) túl másfél mérföld, és csak éjjel jó; egész intentuma — az mint értette, — Várad segítségére jönnek, minthogy több 600 em-

*) Lapszéli jegyzet:

„In alijs: 60 hordó borig való termést.”

**) Pápay János t. i. ekkor a fejedelem főtitkárja volt, ő intézte a hivatalos expeditiókat.

bernél Várad ellen obsidióba nem volna. Jenő felől is jött olyan hírem: 300 rácز onnan is jűne, kikre tovább is vigyázatok. Ezen Kegyelmes Urunk ő Nagyságának szóló levelet vivő embereim alá ne terheltessek egy lovas kocsit adni, hogy annálhamarebb mehessenek oda.

8. *Francisci Majos, 29. Octobris, ex Rónaszék, ad Georgium Ramocsaházy.*

Annualis conventióm ez:

Készpénz Ung. fl.		140.
Bor cubuli		100.
Búza cub.		40.
Zab cub.		30.
Borsó, lencse, kása egy-egy köből.		
Vaj cub.		1 $\frac{1}{2}$.
Méz cub.		1.
Borbécs	 nro.	30.
Sajt	 librae	100.
Kősó	 nro.	500.
Tyúk	 nro.	20.
Lúd	 nro.	10.
Verő-disznó	 nro.	4.

Több conventiókot angaricalis extractussal indilate elkűldem. Ezer kősót Kegyelmed parancsolatja szerint Ajtai Mihály uramnak kiadom, — csak vectura iránt legyen jó dispositió, mert ő kegyelme kívánja: Viskre szállétsam; ha szályon, kelene: 9 vagy 10, és így 90 vagy 100 forint reámenne, kormányosok fizetésén kívűl; ott pedég micsoda haszonra fordíthatnám a fákat? Ha szekeren Viskig egy-egy sótűl elkérnek 18 pénzt, ez is mennyi expensa volna. — A mely confiscáltuk szályok találtattak: azokon már azelőtt, most is 20. fél-szályon 1865 kősót expediałtam. Az öreg csiga-kötelek igen megavűltak, annyira, hogy e télen is lehetetlen, subsistálhassunk vélek. Azelőtt Beszterczén vagy Szattmártt csináltattak olyakot. Valahol afféle németektűl maradt szályak találatnak, confiscálom s lekűldem.

9. *Samuelis Pap, 29. Octobris, ex Margita, ad Eundem.*

Magam fizetése angariatim Rhen. flor. 75., vices-gerensemé Rh. fl. 25, négy hajdúé Rh. fl. 36, angariatim. Minthogy

mindenféle kereskedés cessált: debreczenieknél sóbúl van restantia Ung. fl. 400, készpénz fl. 20. A Regiák szükségesek lesznek, ha Erdélyben a só-aknáknak felszabadulnak. Miólta a só Somlyón elkölt, azólta egy szekeret sem látunk.

10. *Jacobi Vajda, 30. Octobris, ex Debreczen, ad Eundem.*

Diószegről írott Kegyelmed levelét vettem; bár ide fordúlt volna, hasznos információkat adhattam volna. Debreczeni puskapor-törőket és kötélverőket (kiket örömetst Kőrösy György urammal is kifizettük volna, ha pénzünk lett volna) e szerint kell exolválni: A die 30. Julij Anni 1703., usque ad 30. Octobris Kegyelmes Urunk ő Nagysága tábora számára a debreczeni portörők csináltak 37 külö puskaport, — egy kölőben vagyon font 16 $\frac{1}{2}$; kölőtül jár fl. 3., 06. facit Ung. fl. 113., 22. (Continet libras 610 $\frac{1}{2}$ a quavis per den. 19. computando, facit fl. 114.) Tötést csináltak 3057 csomót, csomójátül vesznek den. 4., facit Ung. fl. 122., 28. Bődöskő ment a porhoz font 76 $\frac{1}{2}$, fontja per den. 34., facit fl. 26., 01. Summa facit in toto Ung. fl. 261., 51. Praefectus Vajda Jakab uram fizetett nekiek fl. 20., 40. Restant fl. 241., 11. Kötélverők csináltak a Tiszán levő hídhoz 83 öl vastag kötelet fl. 140. — Mind a két rendbeli restantia teszen in toto Ung. fl. 381., 11.

11. *Joannis Szalay, 30. Octobris, ex Szent-Jób, ad Eundem.*

Pro provisoratu Szent-Jobiensi nec instructionem, nec conventionem adhuc habet, — ezeket elvárja. Semmi pénzbeli proventus a nincsen; ott semmi urak számára való szántó-föld nincsen, hanem majorságbeli bor 96 kis csöbör termett a szent-jóbi hegyen. Mikor eljönnek conscriptor uraimék, a jószágot eszvegyőjtem, — de assistentia nélkül félek, hogy magamot is meg ne öljenek és agyon ne verjenek. A szent-jóbiak a koresmát s mészárszéket magoknak akarják tulajdonítani: azelőtt nem övek volt, hanem a császáré; malom vagyon 3 kőre való. A szent-imreiek is malmot nem engedik elfoglalni, dézs-mát sem akarnak adni.

12. *Joannis Magos, 30. Octobris, Nagy-Bánya.*

Első instructióm volt Tisza-Becsnel maradott sóknak számbavétele és annak bizonyos áron való eladása; de oda-menvén, semmit nem találtam, mert akkor gyúlt hajdúság addég azt elhordta s dilapidálta. Második instructióm volt

marmarósi kamara-ispánságra; oda is bemenvén, minthogy Majos János uram egészen nemes Marmaros vármegyét meghódoltatta: az aknát elfoglalta, maga testvér-öcsécsit Majos Ferenczet eskette azon tisztre, — Kegyelmes Urunk nem akarván Majos Jánost kedvetleníteni, abba a tiszthe meghadta. Majos János szállított volt Tisza-Újlakhoz 3000 sót; azokat Urunk parancsolatjából confiscáltam, arrúl tartozom ratiocinálni. Nemes Ugocsa vármegyének egyik processusának dézs-mása is voltam: arrúl is számot kell adnom. Idevaló harminczadosságra confirmatus lévén Urunktúl: de egyik országból másikba szabadosson nem mehetvén a kereskedő rend, semmi haszna nincs. Itt is valami só maradott volt, ennek részét pénzverő-házhoz, mást szürethez, a többét a táborra elhordák. Az udvarbíróshoz oeconomia nincs; 9 falu van, pénzverő-házhoz szolgál. Egy magyar faluba kevés zab volt, egynehány földet szántván, azt bevettetem. A confiscált jószágokból sokat praevie eltékozlottak a hadak; a mit találtam, azt csípeltetem. Kővárvidékén volna oeconomia, csak Kővár mienk lehetne. A szüret még egészen végbe nem menvén, borok számát most meg nem írhatom.

13. Stephani Sennyei, 9. Novembris, in Castris ad Szatthmúr.

Recognoscál, hogy debreczeni bíró Dobozi István uram Polgári Gergely által hadak számára administrált 34 aba-dolmányt, per fl. 4., 50 egyet; 72 pár aba-nadrágot, per fl. 1., 70 egyet. Melyeknek az ára tészen in summa Ung. fl. 283., 90, melyet tartozik megadni, a mint meg is adta 26. Novembris coram Stephano Kajdi.

14. Stephani Varatkay, 12. Novembris, ex Kis-Várda, ad Stephanum Sennyei.

Csak ma vettem Nagyságod levelét, (kinn járván inquisitióra Vay László urammal) melyben feles abrakot, lisztet, vágót kíván az táborra. Ezt én lehetetlennek látom: mert egyik processus Tokajnál levő hadaknak élést administrál, az alföldi processus, a ki jobban adhatna, felült, és Váradnál vagyon táborban, és absolute — minthogy fegyverrel szolgál — succurrálni élés dolgából nem akar; ezen két romlott processusból, melynek is harmadrésze kuruczoknak ment, kellene kitelni, a ki pedég otthonn marad, — vakmerő, szófogadatlan.

Ad interim tamen limitáltam 100 köböl lisztet, 200 köböl abrakot és 50 vágót, de vízi malmok itt nem lévén, hadd adják gabonául. Pro assistentia küldjön Nagyságod 16 lovas katonát, a kik executio-pénzt ne vegyenek s szolgabíráktól függjenek. 15. Novembris írja, hogy az alföldi és szent-mihályi processus Tokajhoz applicáltatott, kettei pedig Kállóhoz és Kis-Várdához, — és így nem látom, hogy teljeséttessen be Nagyságod parancsolatját.

15. *Stephani Szász, 12. Novembris, ex Magyar-Lápos, ad Michaëlem Kos.*

Im, küldöttem Kegyelmednek egy német kémet, melyet hozott ki Sárpataki uram Szakmárból, és akarta küldeni Szamos-Újvárra, — valamimódon ide szomszéd falukba küldötte, és onnan egy domokosi ember késérte fizetésért Désig, mely embert fogassa meg Kegyelmed mindjárt. Sárpataki uram is nem Kegyelmes Urunk híve, hanem pribék, — ennek a darab földnek ő kegyelme miá el kell veszni, azért méltó a halálra. A lova annál maradott, a ki megfogta, noha — úgy hallom — hollómezeiek el akarnák vinni.

16. *Joannis Sárpataki, 13. Novembris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyei.*

Nem hittem, hogy az Urunk gratiáját amplectáló hívek közül csak én legyek olyan, a ki gratia után gyalázatos árestommal mortificáltassam, — holott, tudja Isten, Nagyságodat megudvarlottam volna, a mint első levelemben is insinuéltam, — de mind betegségem, mind szegény társomnak halála, eltemetése eddég nem engedte; most már árestombban lévén, anynyivalinkább nem lehet. Ki információjából kell így szenvednem? adjon számot Isten előtt, holott Kegyelmes Urunknak — minden megmaradott déb-dáb jószágocskájára árváimnak — protectiója ma is kezemnél van. De ám úgy legyen, a mint Nagyságodnak tetszik; hanem praecise azon instálok alázatosszon: legyen annyi gratiám, ha magam annyira elvetett, vétkes ember vagyok is, nevetlen öt árváimra nézve ne tartassam árestombban; én fogadom, hogy a városból sohova sem megyek, — hadd provideálhassak szegényeknek, ily elromlott állapotomban, élések felől; melyért az árváknak Istene megáldja Nagyságodat. Ha pedég úgy tetszik, én kész vagyok

Kegyelmes Urunkhoz elvitetni magamot, és vétkeimet — ha mivel vádoltatom, — eligazítani. Arra a kevés búzára méltóztassék Nagyságod protectiót adni, hadd legyen kenyerek szegény árváimnak.

17. Michaelis Ajtai, 13. Novembris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyei.

A poltura iránt Nagyságod semmi elméjét ki nem adá; Urunk ő Nagysága parancsolt ugyan: miiformán legyen? mely is a vasmetsző absentiaja miá nem continuáltathatik. Hadd menjen, — tudom, visszajő; de az mint az német váluján híz-tanak: nehéz nekiek, hogy úgy nem élhetnek. Vagyon irántok bőséges instructióm. Saárpataki in quo praedicamento legyen? tudom, informálta Kos Mihály; brachiuma lévén ő Kegyelmének, az árestomot manuteneálhatja. Az én jurisdictióm pedég az bányászokra extendáltatik, és nem a vitézlő rendre; de ha Nagyságod parancsolja: bevitetem a bányában, és vágja ott a követ. A pénz iránt így informálhatom Nagyságodot: vagyon szoros parancsolatom Kegyelmes Urunktúl, hogy az mely ezüst-portékákat, úgymint: gyertyatartókat, koppantókat, sarkan-tyúkat, tányérokot csináltatok, — a mi pénzecské lenne, avval együtt mentül hamarébb odavigyem; Nagyságod contrariumot parancsol, — melyeket cselekedjem inkább? itilje meg Nagyságod. Az bányászoknak minden hónap 23-dik napján fizetéseknek kell lenni; az nüt ők az bányából acquirálnak, ugyan-abból megyen ki nekiek az fizetés, és ha mi attúl megmaradna, az mehet az ország erszényében; de az elmúlt holnapnak introitusból, fizetésektül egy poltura sem maradt, még adós maradtam 90 vagy 100 forinttal, mely a mostani introitusból fizetődik ki. Így, holnap kezdődven a pénzveréshez, 23. praesentis leszen exolutiójok, a mely is extendáltatik ad minimum 2000 forintokra; — mi marad tőle? megmutatja vége. Ha pedég Nagyságod el akarja vétetni, — álljon gratiájában, ellentartó benne nem leszek; micsoda inconvenientiák jűnek ki a bányák részére? egy holnap múlva experiálni fogja Nagyságod. Ön és glét vagyon 15,000 forintot érő: abban volna az introitus, de senkisésem veszi, csak rakásra gyűl. A császár részéről 1562 kőso találatott, az harminczados keze alatt van. Az elmúlt holnapban csak flor. 2020 obveniált; introitusba

és exitusba semmi fraus nem lehet, a mint a contrascriba szorossan és rendessen repraesentálhatja. Inspectióm pedég hét hónaptól fogva mire extendáltatik, az experientia és ratio demonstrálja. A négy darab ónnak elvesztése egy szekérről lött-é, vagy mindenikről? nem tudom. A lámpásokot megcsináltatom. A szóbeli proventust kérje elő Nagyságod az harminczadostól, mivel én kezemben nem forgott. Urunk ő Nagysága régen parancsolt küllai inspectornak, hogy küldjön 20 mázsa salnitromot, — szigeti harminczadosnak, Maróthy Istvánnak Lengyelországból hozosson 3 mázsa büdöskövet; de egyik sem effectuálta. Ha a nem lesz: se puskaapor, se töltés ki nem telik innét.

18. Stephani Sennyei, 14. Novembris, ex Castris ad Szatthmár, Joanni Gyulai, suo adjutatio.

Mivel még most sem az idő, sem az alkalmatosság, sem az dolgoknak circumstantiái nem engedik ezt, hogy Abrukbányáról hódítsuk Erdélyországát: arra nézve s arra végre ott annyi hadat nem tarthatni; hanem az a vége, hogy azon hasznos helynek conservatiójára és ottvaló lakosoknak ezen elviselhetetlen német igája alól felszabadítására hagyjunk ott elégséges praesidiumot, circiter 200 jó gyalogot, s Gúthy urammal egynehány lovas; a tisztnek a legyen instructiója, hogy a passusokra vigyázzván, ellenséget be ne bocsássa, és azon hasznos földet idegen nemzeteknek bírni többé ne engedje. Az aranyokat, ha ezer nehezek leszzen is, csak hozza ide Kegyelmed, készpénzül felváltom, egyért régi mód szerint harmadfél forintot adok; ha hitelbe ide nem adják, addég senkinek ne legyen szabad felváltani. Bágyoni Zsigmond uram annak a földnek főtisztje legyen, Illefalvi Péter pedég zalatnai udvarbíró és ottvaló pénzváltó. A kénesőt, ha felváltanám is, ebben a háborúságos időben el nem adhatnám; azért abból is Urunknak hasznot tegyen Kegyelmed. Ott mindeneket jó rendben hagyván, Kegyelmed jöjjön ki mentülhamarebb.

19. Francisci Tordai, 14. Novembris, ex Bihar, ad Stephanum Sennyei.

Eölyüs János uram fogja Nagyságodot informálni voltaképen, minemő haddal vagyok itten. Diószegről jött négy zászlóval földnépe, nagyobbbrészent kaszások; egyik zászló-

alja, Balog Jánosé, mezei had levén, másik pedég, Lendvay uramé, ki is velem levén, minden ruháját seregeknek elnyerték. magaméval együtt; ruhátlanok levén, készülnek, ki egyfelé, ki másfelé. Ha eloszolnak, magam mindaddég itt leszek, még szélyel nem vernek újoslag; de kénytelenéttetem magamot recipiálnom által az Berettyón, Diószeg felé, hacsak magam kevés hadammal maradok: mert úgy háromszázad magammal többen nem leszünk; ezek is ruhátlanok, mert kepenyegjeket mind elnyerték.

20. *Georgij Dolhai, 14. Novembris, ex Huszt, ad Fundem.*

Egy olá pap érkezvén a Háromszékről, Erdélyből, egyik esperestül a másikához: examinálván őtet, oly vélekedésben vagyunk felőle, hogy talám nincsen suspitio nélkül dolga; ilyen okokból: 1. Passus nélkül jött. 2. A feleségét, gyermekét elhagyta, s többé hozzájuk nem akar menni, állatván, hogy néma a felesége, és néma gyermeket szült. 3. Nem egy nyomon beszél; mert előszer mondotta, hogy Urunkhoz igyekezik a táborra, most pedég már csak itt akarna maradni, másként is idevaló, örsi levén, marmarosi. 4. Egyszer azt mondta, hogy vissza nem akar menni, másfelől olyat is ejtett: ha mit reá akarnánk bízni, és beküldenénk Erdélyben, ő bemenne és eljárna a dologban. Én a papot Nagyságodhoz elköldtem, ha szükséges Urunkhoz küldeni. — jóval jó, ha nem, küldje vissza Nagyságod s tudósítson iránta.

21. et 22. *habentur in Latino Extractu, per errorem eo adscriptae. *)*

*) A latin kivonatok közt is csak az egyik levél van meg, úgy-mint a következő:

„*Nro 21. Andreae Bóné, 16. Novembris, ex Nagy-Almás, ad eundem.*

Cum Generali Paulo ORÓZ militiam nostram conjungentes circiter 1000. Siculos aggressi, eosdem totaliter dissipavimus, eorundem Generalem Stephanum Toroczky, Capitaneos, Ductores, cum 283-bus Captivis ad Principem misimus, deinde ad Bonczidam considentes, Claudiopolitanum commendans, cum Germanica, Hungarica et Rasciana militia ad Campum prodiens, nos obviam iidem profecti, feliciter cum iis confluximus, et Deo auxiliante eosdem profligavimus, et ultra unum milliare prope Claudiopolim insecuti, fere omnes ad inter-necionem delevimus. Post conflictum cadavera hostium in unum

23. Mósa László, 16-ta Novembris, ex Somkút, ad eundem.

Ezen órában jöve ki hozzám 3 labancz hajdú Kővárból, kiket Urunk hívségére mentést meg is eskettem; tőlök voltaképen végére mentem: igen megfogytakoztanak mindenféle élés dolgából, tűzi-fájok is nincsen; nemhogy borok, de még csak vizek sincsen elegendő, az minémő kívántatnék. Ha Kos Mihály uram úgy akarta volna, mint én: ma Urunk részéről sokkal jobban volna Kővárnak dolga. Lehetetlen elhallgatnom az Kos uram sarczoltatását, mely elérkezik a német idejében való portiózással. Direction alatt levő Kővár vidéki őt seregnek semmi quártélyt nem engedett; hogy quártélya ne csonkuljon, azért nem igyekezik a várnak megvételén. Elhitette sok emberrel, hogy ő ezen a földön mind Generálisunk, Fejedelmünk s Kapitányunk, a mint törvényre, Bányra *) vonsza Kővár vidékieket, a ki hallatlan. Sokak és nagyok volnának ellene az panaszok. Urunknak is lesz hírével.

23.***) Géczy Zsigmond, 17. Novembris, Neosolio, ad Comitem Nicolaum Bercsényi de Székes: Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk ő Nagysága Isten által fegyvert kötött nemes Haza szabadságáért hadakozó hadainak Fő-Generálisának.

Ez elmúlt éjjel, éjfél után ideérkezvén szerencsésen: az városban azonnal bebocsátottak bennünket. Hogy Generális Schlik meghallotta Nagyságod méltóságos jelenlétét Zólyomnál: úgy megrettentek itten, (a német hadak), azt beszéltek magamnak az radváni szegényemberek, hogy még a sarújokat is reszketéssel vonták fel, és zászlót is hullattak ijedtekben; úgy, hogy három vagy négyszáz katona is felferhette volna őket. Minthogy hallom, s úgy értettem: Generális Schlik succursusért siet, épen most bizonyos embert küldök Körmezcze, megkémeltetni az várost: van-e német benne s az Generális merre szaladott? mivel sietséggel falatozván, csomóban tartván kevés népemet, onnét mely felé illantott? még nem tudhatjuk. Hogy annyival inkább kitanulhassam jobban az ellenségnek

cumulum curavi comportari, fuitque numerus eorum 568. Ex meo Regimine 7 milites curavi sepeliri, laesos autem habeo 25. Vienna ex Bellico Consilio Szatthmarinum directas Literas omnes interceptimus et ad Principem transmisimus.“

*) Így; Bányára? **) E szám így, kétszer fordul elő.

jövetelét: szükségesnek gondolnám, kívált ha ellenség nem fogja praepediálni szándékomot, — Körmöcz felé porta-formán elrándulok, és onnét expedíalom, ha mind pénzen fogadok is, kémeimet Nitra vármegyében, — hogy annyivalénkább mature tehessen Nagyságod jó dispositiókat az ellenség felől. Mint-hogy most igen megrettent az egész föld, noha az Nagyságod bölcs itéletin álljon, — de én javallhatom: vagy ezer lóval Ocskay kapitány uramot előreküldeném Léva felé, hogy annyivalénkább tartózkodjék az ellenség. Itten már olyan hír is vagyon, hogy Forgács uram kiszökött volna (Zólyom várából), Gróff Koháry uram beteges volna. Tudom desperáltak. Zólyomban szorult némettség is! Ha mit hallhatok bizonyosabbat, még ma is genuine mindenekről tudósítani el nem mulatom. Az itt való főrendek előtt azt merte mondani Schlik, hogy az karja vágattassék el, ha Nagyságod ide el mér júni. — Isten vezérelje tovább is Nagyságodat szerencsésen.

24. Francisci Jármí, 17. Novembris, ex Bihar, ad Stephanum Sennyei.

Méltóságos Fejedelem parancsolatjából ideérkeztem az itt-való hadak közé; itt a földnépe nagy confusióban vagyon, az püspöki sánczból az hadak kimozdulása iránt, úgyannyira, hogy az itten körülvaló helységek alkalmasint általköltöztek az Berettyón. A mely hadak voltak Torday urammal, igen eloszlottak; a kikkel vagyok is, valóban gyengék. Nem tudom, itt maradjak-e, vagy Püspökiben visszaszálljak? — ha visszamegyek, nehezen subsistálhatok, mivel alég vagyok 600-ad magammal, annak is a gyalogja valóba fegyveretlen. Idevaló helységek már ezután nem fognak oda, hanem ide nekem victualékat praestálni.

25. Michaelis Kos, 18. Novembris, Nagy-Bánya, ad eundem.

Mósa László bonczidai mezőn lévő táborról, 14. praesentis írja nekem, hogy azon a mezőn Urunk hadai, az eddég Kolozsvárnál commorált 700 németek, ráczok és székelyekkel dicsíretessen megharcoltanak, rakatván egy halomban közölők circiter 600; magunk felekezetiből is temettenek el eddég 11-et. A székelyek kapitányát Toroczky Istvánt, és Toroczky Mihálynak egy fiát, az harczon elfogták, — Andráshy István uram ő Nagyságát gíresi házáttól elhozván; mely rabokat Nagysá-

godhoz küldék. Mivel Kolozsvárott igen megkevesedett volt az ellenség, valamely ál-úton és gyalog-ösvényeken Rabutin Generális odaiktatott be 200 lovas németet és 50 ráczt, — nem vévén eszekbe a portások. Levélhozó ember mondotta, hogy volnának odabe Urunk táborába 15,000-en ; én kételkedem iránta. — Sárpataky iránt mitevő legyenek tovább ? mert magát, jószágát árestomba tartatom, Nagyságod dispositióját elvárom.

26. *Joannis Pápai, 20. Novembris, Tokajnál, ad eundem.*

Bercsényi úrnak Zólyomnál Isten szép szerencsét adott. Levén ő Nagysága 2000-ed magával : midőn a német az úr menetelét megértette, Zólyomban, ki az várban, ki az városban szorult ; — hirtelen reájok ütven, Schlik bányavárosok felé szaladott, Koháry pedég és Forgács másfelé. 2000 német Zólyomban szorult, — de nem levén harmadnapi eleségnél több : eddég elvált dolgok, mert környül voltak véve. Lőcsét feladtak, holott is 120 német állott Urunk hívségére. Bártfát most csakhamar valami scholyások kérték : Urunk engedje szabad praedára, ostrommal megveszik. Mink is (a tokaji tábor) naponként jobban beszorítjuk az ellenséget.

27. *Vice-hadnagy Stephani Osvalt, 20. Novembris, ex Rézbánya, ad Joannem Gyulay, Abruksbányán.*

Rácznak reánk gyülekezetét értven, mind tartottunk tőle ; de bezzeg meg is esék : mert a jenei, váradi s aradi rácz eszvegyülven, öt zászló gyalog, nyolcz lovas, — véletlen, vasárnap reggel megüté városunkot, felperzsele, elvivé s elhajtá marháinkot s kevés javainkot ; ember-kárt egynél többet a harczon nem vallottunk, de közölek ott helyben elesett, sebben is esett egynéhány. Utánok nem mehet a mi hadunk : mert többen 15 lovasnál nem voltunk, a gyalog is kevés volt, — a falukra kiszéledett volt.

28. *Michaëlis Ajtai, 22. Novembris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyci.*

Rácz dobok hol legyenek ? kerestesse fel Nagyságod. Töltést köldtem 4000-et. Ha csak mindenbül így kezdünk oeconomizálni, hogy csak az készhez nyúlunk, és mást helyébe nem teszünk : minden dologtúl megcsendül az garadunk ; úgymint

az kereskedő-emberek sehonnét semmit bé nem hoznak, hanem az mit azelőtt behordottanak, azt kihordják. Itt már egy aranyon a két városon egy rossz kovát nem találunk; posztó, papiros oly szűk lesz, hogy üressen maradunk mindenből. Salnitromot küldjenek Kállóból 20 mázsát, de nem 108 font legyen egyben, mint eddég, hanem 120, — hüdöskövet, mert puskapor menstruatim két s harmadfel mázsa megyen a bányákra. Körmöczbányáról küldjenek egynehány választóvíznek való üvegeket, mert a nélkül húshagyó keddnél tovább nem dolgozunk; volt hire: Tokajig lehozták volna császár számára, — a városon lesz, ha öszve nem rontották, mint a borhidi hutát. Rontáshoz tudunk, az építéséhez semmi gondunk; bár csak azt erigáltatjuk vala! Lengyelországból kovát is hozának egy ló terhével. A pénz iránt parancsol Nagyságod, interimalis ratiómot elkészéztvén, levigyem. Szomorúnak látszik: három holnapi administratiómban ily hamar suspessusá lettem; meglesz az is. Ha az császár ideiben való ratiókot megnézi Nagyságod: annuális proventus a bányáknak 3000 forintot meg nem halad messze. Tudja meg Nagyságod, hogy soha, se királyok, se császárok azokat a bányákat nem colálhatták, hanem a város, az is annyira épült, hogy 40,000 forint adósságba verte magát; megkenvén valami miniszternek a markát, magoknak nagy privilegiumot contrahálván, vetették a bányákat az adóssággal együtt a jámbor császár nyakájában. Az én inspectiómban Augustusnak fructusát Urunknak magam vittem le; Septembernek egy póturája több nem volt, a ki a művesekre és építésre ment; Octobernek szép fructusa volt; de az műveseknek erogálódott, Ung. fl. 2572., 71. Ittvaló barátoknak adatott Urunk fl. 300. Strelliusnak fl. 200. Fadgyút az bányákhoz vettenek fl. 300, mivel per annum 75 mázsa olvasztott-fadgyú kívántatik, most ócsóbb és zsirosabb mint tavasszal. 30 darab báránybőr-béllést Urunk számára actu csinálnak, fl. 120. Rókamál-béléseket fl. 150. Ezeken kívül véghetetlen requisitumokra a sok expensák. Erkedit tönlöczbe tétettem; szoros hadi regula szerint az akasztófát megérdemli. Sárpatakit absolválta Nagyságod, úgy mindenét is; tudom azt: már az városnak Urunk hívségére való feladása után szökek ki közölünk Szakmárra.

29. *Diószegi Ferencz és Pap Gábor lovas hadnagyok, 23. Novembris, ex Zalaknabánya, et Joannis Hrabovszky, — ad quem? non constat.*

Fehérvárrúl jött ki egy Győre János nevű jóforma és expertus ember, mely már ezelőtt 8 esztendővel Francziára volt, most pedig nagy-sinkai székéből fogadott zsoldos, az szászok kék hajdúk-féle, — mely hiti után vallja ezeket: hogy 19. Novembris ő levén commendérozva Fehérvárrúl az portusi hídhöz, maga alattavaló 20 hajdúval, mely portust most continue 30 gyalog német és 20 hajdu őrzi. Portusnál sánczot csináltak, mind túl s mind innen; az hidat általszakasztották felemelőre, éczakára felvonják az hidot. Fehérvártt nincs több 100 gyalog németnél, az hajdú 240, az melyet oly erőssen tartják, hogy egyet a várba ki nem bocsátják; ha a kuruczot közel hallják vagy látnák: nagy örömmel kiszöknek. Ott az embernek javát mind felnyársolták s felakasztották és megölödezték, a fehérnépet a várba berekesztették, mesterlegényeket tömlöczre hánták. Maga a portuson mulatván, német kaprál eszveveszett véle, s által akarta koczperddel verni: ő hamarébb kardjával levágta vállát a németnek, és flintájával eljött. Belsa János volt ezen Győre Jánossal Gyógyefaluban portára, mely is meghódult. Szászvárosból bizonyosson kiment gyalog német, Dévárúl is hasonlóképen, Szeben felé, — csak a várban egynéhány maradt. Vaskapu felül Marga véghelybül is mind elment a német Szebenbe: Szász-Szebesen vagyon, de nem sok; hanem Fonáczy uram serege jöjjön, egyezzünk meg, mert Bereniczke (Branyicska) táján is várnak a tót-váradí kuruczok. Szolgabíró lovait, fegyverét, köntösét elnyerték; 4 selyem-ő (öv) vagyon, pénzen adják, mert kell patkolásra katonának.

30. *Andreae Boné, 27. Novembris, ex Bihar, ad Stephanum Sennyei.*

A minapi harcziúl hoztunk holmi nagy német lovakot, de egy sincs úrnak való; azokat is elrontották, már 6—7 forint egynék az ára. Biharra érkezvén, az váradí labanczok kimeneleket lesemből észrevévén, Alpár nevű pusztafalunál rájuk találván: még az gyalogra nem szorítottuk, az lovasokban 10 vagy 12-ig kárt tettünk, de az gyalogja erős helyen levén,

szekerekből sánczot csinálván, reggeltől fogva délig állott velek a harcunk: de erősségekből ki nem verhattuk. Hadaimból négyen megholtanak, lovat is egynehányat ellűttek alólunk. Urunk parancsolatjából Bellényesre két seregemet elküldtem, magam itt maradok, mert most is feles rácz eszvegyült; indultjokat s szándekjokat Isten tudja.

31. Georgij Dolhay, 28. Novembris, ex Dolha, ad Stephanum Sennyei.

A katonát elbocsátottam. 18. praesentis Szigeten méltóságos commissio Kajali Pál és Szuhay Márton uramék által terminusban volt. A vár munitiója iránt még Vetésnél Kegyelmes Urunknak megmondottam, Pattyantyús János által is lajstromba elküldtem: ha vagy Lengyelországhúl, vagy más-honnan dispositio nem leszen, itt se salnitrom, se oly portörő alkalmatosság nincsen. Lamare (Le Maire) uram is franczia nyelven Urunknak megírta az vár dolgát, a ki mindeneket perlustrálta a várban. Annonát mindennap öröltet udvarbíró uram. Mák sohul az én jószágoniban nincsen.

A zabot, 100 vágó-marhát eddigis adminisztráltuk volna, ha 50,000 kő-sóknak leszállítása nem impediálta volna. A várbeli tisztek között semmi inconvenientiát, haragtartást nem látok. Vice-kapitányom nem régen beteg lévén, az polkoráb (így) látogatására gyakorlatossággal járt.

32. Comitatus Bihariensis, 28. Novembris, ex Debreczen, ad Eundem.

Kegyelmes Urunk Biharvármegye székepétése alkalmatossággal parancsolt három felé: Várad, Somlyó és Szattmár alatt levő alimentatiók praestálása iránt. Mivel pedég mind-ezek szorosnak láttatnak lenni, és az hadak Várad alatt óránként szaporodnak, és Várad környékén leginkább az helyek elpusztúlnak, — Nagyságodnak alázatossan supplicálunk: ha lehetséges, mást fordétson ezek helyett maga szolgálatjára; s ha pedég nem, keveset reánk limitálván, Nemzetes Pécsi Mihály követ-atyánkfia által: mennyi kenyeret, vágót, menstruatim kell adnunk? tudósítson.

33. Stephani Újlaki, 30. Novembris, ex Fancsika, ad Eundem.

Gyulai Ferencz uram harmadnap alatt 60 vágót, 300 köből

abrákot, 100 köböl lisztet kíván, de ez egy hólnap alatt sem lesz: mert az magunk vármegyebéli had számára 9 vágót, 30 köböl zabot, 900 kenyeret, két-három hétig sem hajthatom ki, mert nagyobb része az parasztságnak talpasnak ment; az olyan semmit sem ad, a nemesség is táborban vagyon, az sem ad, marmarosi hadat is tartjuk, annak peniglen fizetése vagyon. Marmaros mért semmit sem administral? az táboron sincsen. Hogy más hadakat is, magunkot is az táborban éléssel tartsuk, lehetetlen dolog. Kérem, ne aggraváltassunk; olyan falukból áll Ugocsa, két-három ház vagyon benne.

34. Major Grörgy és Balogh János hadnagyok, sine dato, ex Diószeg, ad Stephanum Sennyei.

Akartuk Nagyságodnak szomorúan tudtára adni, hogy ez mai szombat nap reggelin Várad alatt lévő Tordai uram táborát szélyelverték, levágták, Püspökit felégették, — a melyet szemünkkel láttunk. Ellenségben sok németeket s egyebeket láttunk. Ha segíthet Nagyságod, mentülhamarább segítsen.

35. Puuli Száva.

In Extractu Tricesimae Zilaiensi a die 1-ma 8-bris 1703, ad ultimum X-bris inclusive ponit provenisse fl. 10. den. 4, a die vero 1-ma Januarij 1704. ad finem Martij fl. 20. den. 43. *)

36. Stephani Szappanos, 1-ma Decembris, ex Belényes, ad Stephanum Sennyei.

Nagyságod leveléből értem, hogy azzal vádoltatom, hogy Abruksányának minden jószágát felpraedáltam, s azzal kijöttem. Vagyon két egész holnapja, hogy sebben estem, ma is sebes vagyok; azt sem tudom: hol vagyon Abruksánya? Hanem azt tudom, hogy Gúthy István, Szudrisán István, Hátszegi Márton, Fonáczy Mátyás, Jenei Sámuel, ezek mind kapitányságot viseltek nyakokon, még bementek az én hírem nélkül, — de ott praedáltak-é, vagy sem? nem tudom. Az én hajdúmban is ment volt bé 300, annakutánna, mikor már amazok régen benn voltak; azokat is elcsalván Fehérvár alá, mind oda-vesztették, harmincznál több el nem szaladt benne. A kik

*) A latin extractusból kiírva: miután a pársorból álló magyar kivonat zavaros és alig olvasható.

jöttek benne, a mely jószágot hoztanak, elkótyavetyélték, két máriás jutott egy személyre. A kapitányok szélyel-elosztottak; én kezeimet semmire nem vetettem, hanem egy mentét ajándékoztak, a kit Zalaknárúl hoztak, s erdélyi emberé volt. A nevét írja meg Nagyságod, a ki engem vádolt, — abba nem hagyom. Nagyságod számára adtanak egy hegyes-tört, ezüstest, egy aranyos kantárt szügyelűstől: azt Gyulai János, Nagyságod adjutantja, bevitette; Urunknak a kit rendelték, még akkor elvitték. A kik felverték, most is odabe vannak. Íve is úgy ettem, ha más diribolt előmben. Én voltam itt ezen a földön emlékezetben, én őrzöttem az országot, mind német ellen, mind egyéb ellen. — Most Erdélyből jött hozzám egy ember, a ki azt mondja, hogy Generál Rabutin minden hadait összevgyütette, innen Déva felől is az Keresztes-mezeire szállította: vannak háromezeren, parasztsággal együtt, 8 ágyú van vélek; — már mit akar? nem tudjuk.

37. Bárczai Zsigmond, 1. Decembris, ex Kaplyon, ad Eundem.

Nem kicsiny szívem fájdalmával írhatom Nagyságodnak: micsoda confusió esett azon seregekben, melyeket Urunk s Nagyságod parancsolatjából be kellett volna az táborra vinnünk; midőn sok haszontalan várakozásunkkal Somlyórúl megindultunk volna: az első megszállásokrúl, micsoda vakmerőségtől viseltetvén, az három sereg egyszersmind mellőlünk elszökvén, elmentek, tisztek akaratajok ellen, sőt az magok tiszteire is reátámadván, majd mind megöledesték, annyira elidegenétvén némelyek őket az szatthmári sáncztúl. Az kik mellettünk maradtanak volt két zászlóval: mikor már közeledtünk volna az táborhoz, akarván az szegénységnek is kedvezni, hogy ne romoljanak — azoknak kedvéért szállottunk három faluba; de azok is nem akarván sok szép szavainknak engedelmeskedni, egy éczaka mind, az többire nézve, elszöktenek hazájokban, csak az zászlók és hadnagyok maradtanak. Magam vagy 10-ed magammal itt vagyok; mitevő legyek? nem tudom. Főkapitány Sós János uram kemény parancsolattal a tiszteket utánok küldette, hogy két hét alatt ki-ki az maga seregét összeszedje, és élete vesztese alatt a táborra bejöjjön.

38. *Stephani Maróti, 2-da Decembris, ex Bene, ad Eundem.*

Nagyságod parancsolatját az бүдөскө és kovák iránt vettem; már egy rendben Lengyelországba llvoíg (Lemberg) volt emberem: de semmit nem kaphatott. Most más rendben odavannak embereim; ismét másokat küldök, ha hoznak, Nagybányára általszállítom. A Nagyságod sója is lejött volna, de méltóságos commissió benn lévén, Urunk számára Vencselőhöz szállítottak le vagy hatodfél ezer kősöt, — nemsokára odajő az Nagyságodé is.

39. *Szappanos István, 3-tia Decembris, ex Belényes, ad Joannem Gyulai.*

Hogy az kis-aranyosiaknak feles lovakat hozták el, abba nem kételkedem; mikor a hadak ide kijöttek, a lovakat elosztották s avval elmentek. Mikor a rácz reánk jött ide, mindeszve talám harminczad magammal voltam, de mégis 25 esett el benne; ha kijűnek, s lovat az én hadaimnál megismerik: visszadom. Valamennyi kár esik ezen a földön, mind csak én reám kenik; eljűnek egyűnнен-másonnan, kapitány nevet viselnek, 5, 6, 10, 12 emberek vagyon; jól nyernek, s elébbállanak vele, mind én vagyok a nevezetben: mivel az én hadam legelsőbbben hódította meg ezt az országot, — melyet meg is bizonyítok, mert együtt is másutt is elesett már ellenség miatt 200 benne. Ráczságot mondják, hogy ismét gyülekezik Simándnál; most is eljött volt csak két mélyföldnyire hozzánk, de megsejtette, hogy felesebben vagyunk, csak visszament. Az váradi labanczokban is, halljuk, hogy most jól lesóztanak.

40. *Francisci Jármí, 3. Decembris, ex Bihar, ad Stephanum Sennyei.*

Ujabb Urunk parancsolatját vettem, hogy csak itt Biharon maradjuk az hadakkal. Itt már körülveszszük magunkot jó vigyázás alatt, és hogy ez a vármegye ezen hadak tartására egészen legyen; kérem azért, Nagyságod parancsoljon: ne húzzák kétfelé idevaló helységeket a szakmári hadak. — Semmi oly ártalmas hírünk nincsen. Hallatik ugyan: Arad felé gyülekeznének a ráczok. Az elmúlt napokban Bóné urammal vagy 200-at váradiak közöl megszorítottunk vala Kér nevő falunál, Váradhoz nem messze; erős helyre recipiálván magokat,

semmiképen őket ki nem vehettük. Kár esett mind az két részről, de az mienk szenvedhetőbb.

41. *Pápai János, 3. Decembris, Tokajnál, ad Eundem.*

Méltóságos úr, jó uram! Hogy Nagyságod terhes nyavalyát mégis distrahálhassa: pro novella irhatom, most érkezvén mind Méltóságos Bercsényi Miklós, mind pedég Méltóságos Károlyi Sándor uram ő kegyelmek levelei, — Károlyi uram bizonyosson írja, hogy Bajmócznál egy Vingler *) nevő hadnagy az németet s labanczot felvervén, az gyalog németet szélyelverte, s a mi megmaradott volt is közölek, éczaka hozzája állván, mintegy hat compánia, midőn osztán reggel megviradván, az mieinknek kevés voltát, (mely csak portás volt) meglátta volna: viszont az mienket odahadta, s dolgára ment; de elhiszem, eddég annak is tettek szükségéről. Schlik pedég az több német hadakkal együtt Slézsiaiban ment, ki midőn Plathy Sándor urammal beszéllett volna, his formalibus mondotta Plathy uramnak: Ego nunquam credidissem, etc, — mely szók — úgy látom — kétségbenesett ember szavai. A labanczoknak pedég egyrésze mint az csirke szélyelszaladott, egyrésze penig közünkben állott, s csak magok Kohári s Forgács maradtanak. Méltóságos Generális Bercsényi uram Zólyomot obsideálja, Károlyi uram pedég Bajmóczot, hova is mind e két helyekre bizonyosszámú német recipiálván magát, most csakhamar megadják magokat, — aminthogy Károlyi uram már tractában is volt levelének expeditiójakor. Tokaj pedég, úgy látom, csak tartja magát; tovább mit ad Isten? ő szent Felsége titkában vagyok.

42. *Aburgybánya városáé, 4. Decembris, ad Eundem.*

Nagy félelembe és rettegésben vagyunk, kivált miolta Thoroczkó, és Szent-György városát a német felpraedálván, megégette, (honnan is, ha Gúthy István kapitány elment volna, úgy hiszem, ma is megvolnának azon helyek), mivel ide is szüntelen jó a hír, hogy szegény városunkot is fenyegetik az égetéssel, — könnyen el is követhetik, mivel az katonaság az maga rendelt quártélyában nem contineálja magát: egyik egy felé, másik másfelé jár a praeda után; nem ország kell ezek-

*) Winkler Vilmos, később ezredea.

nek, hanem csak az praeda; a hol meghódoltatják az embereket (minthogy örömet hódolnak), nemhogy azokat osztán protegálnák, hanem elébb-elébb menvén az praedára: magok után hordják az ellenséget, és úgy hánnak az holdoltsággal, mint akarják. Ha az Isten az Nagyságod szívét fel nem indította volna arra, hogy expressus emberét expedálja az hadak rendelkezésére: mi is úgy jártunk volna már régen, mivel az fehérvári veszedelem után majd mind elszéledtek innen az hadak; igen kevesed magával maradt volt itt Gúthy kapitány, de mihelt adjutant uram ideérkezett, parancsolatjára több hadak jöttek ennek a helynek protegálására; sőt ha ő kegyelme dispositiójához alkalmaztatták volna magokat a hadak, ez a nagy kár és romlás meg nem esett volna. Ha Nagyságod jobban nem provideál ezekről a helyekről, egészen hamuvá tétetünk, Urunknak jövődöbeli nagy kárára. Már, ha adjutant uram is elmegyen, ezek az gyűlevész hadak mind elszélyednek az nyert praedával, és mi az ellenség torkába maradunk. Instálunk azért, Nagyságod úgy provideáljon irántunk, hogy mind magunk, mind gyermekünk ne hányattassunk az reánk fenyegető, életünket vadászó ellenségnek fegyverére.

43. Kodra Máté, 4. Decembris, ex arce Huszt, ad Eundem.

Nem derék magyarsága levén, csak deákul le vagyon írva compendiose. A mi Kegyelmes Urunk fegyvere ne apadjon, hanem szaporodjék, ez a mostani üdő, kit Isten adott érnünk, azt kívánja, kire bizony régen vagyon szükségünk. — Itt most egy kurucz sincs fogva. *)

44. Jacobi Grabarics, ex Diószeg.

Inspectoris Diószegiensis, exinde, 6-ta Decembris ad Geor-

*) „Refert in illo praesidio esse octo decadum hajdonum, ex bonis Principis collectorum, ex quibus medietati panis datur, residuis vero non, decurioni fl. 4, gregario vero fl. 3 menstruatim solvantur. Cum vero eorum uxores et familia ad victualia, aliaque onera subeunda, tum a Comitatus officialibus, tum a locorum iudicibus compellantur: parati sunt arma potius statim omnes deponere, quam pro tam exili salario, cum onere contributionis stipendium ipsorum longe excedentis, ulterius seuire, nisi haec res tempestive remedeatur.“ (Latín kivonatok könyve.)

gium Ramocsahúzy vide in latino. *) Búzát négy szőrön nyomtattatom, és a csűrben csípeltetem; mennyi szórtt búza legyen? nem lévén felmérve, nem tudom. Azon két nagy kazal búzát harmadán is adnám nyomtattatni, senkinek sem kell: régi búza lévén, az egér mind elvesztegette; evvel csak a sertéseket kellene meghizlalni. Zab, árpa itten egy szem sincsen. Korcsmát lehet árulni: itt, Székelyhidon, Pályiban, Létán, Mihályfalván, Vértesen.

45. *Kos Mihály, et Balog Péter, Loci Commissarius.*

Nagy-Bánya, sub dato 7. Decembris, scribunt ratione quarteriorum, vide in latino. **)

46. *Bélteki Tivadar, 7-ma Decembris, ex Gíres, ad Stephanum Sennyei.*

Erdélyből, Bonczhidátul való kijövetelünkkor majd minden kapitányság alatt lévő hadak dispergálódtanak, annyival inkább az magamé; mivel azok majd többire odavalók voltak; kiket személy szerint nem tudván, hol laknak? s azért nem is requirálhatván, eszve nem gyűthetem, mert ruhátlanok mód nélkül már a következő üdőre. Immár Orosz Pál Generális uram engemet a Somlyó körül levő quártélyből kiszorítván,

*) „Nro 44. Jacobi Grabarics, 6. Decembris, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházi.

Habet in cellario in universum vini urnas 1010, pro repletura erogavit urnas nro 20; ad castra Tokajiensia misit urnas nro 228. Comiti Ladislao Csáki resignavit urnas nro 89. Manent proinde adhuc ibi urnae nro 670.“ (Latin kivonatok könyve).

**) „Nro 45. Michaëlis Kos et Petri Balog, 7. Decembris, Nagy-Bányae, ad Stephanum Sennyei.

Isti prior, qua loci commendans, alter vero militiae ibidem existentis commissarius replicant, quod si ipsis vicinos civitati pagos subtraxerit et praecise districtum Kővár pro quarterijs loci militiae assignaverit: non posse eos taliter subsistere; 1-mo. Quia licet 200. hajdones nuper inde ad castra miserit, loco illorum totidem alios servitio Principis et defensione civitatis exigentibus introduxit. 2-do. Quia arci Kővár nunc maxime esset invigilandum, cum constet eos vix aliquid amplius habere de carnibus. 3-tio. Quia districtus ille occasione nuperae a Generali Rabutin factae excursionis, a potiori est desolutus: unde Germani et Rasciani ad minus 5000 pecorum abegere, solum autem eorum sterile, nec panem poterit suffecturum suppeditare.“ (Latin kivonatok tára.)

Szatthárnál levő táborra commendérozott. Én Kegyelmes Urunknak híven akarván szolgálni, mellettem lévő kevésszámú hadaimmal elindultam; de levén még Kővár vidékén kétszáz katonám, Sebesvárnál száz, a Berettyó mellet is feles: azokat eszvegyűtvén, bemegyek, — csak Nagyságod dispositiót tegyen: a hadam ott ne éhezzenek.

47. Francisci Darvai, 7-ma, Decembris, ex Sziget, ad eundem.

Juhokot rendelt volt ugyan a nemes vármegye: de berbéceket kövérebbeknek ítélvén, azokat hajtattott. Ellős juhok iránt is tavasszal nem leszen fogyatkozás. Zabot, vágót, ezer kőstót Bányára, 50000-et máshová, régi tiszteknek kellett volna kiszállítani; — már ezek reánk maradván, két hét alatt minden confusiókat rendbe kellett veunünk. Már a 25,000 kőstöt leszállítottuk, a többi is kimegyen. — csak marhájok iránt az útban legyen securitások. Hogy Nagyságod méltóztatott gyenge szerencsémét új tisztemben szerencséltetni, alázatosson köszönöm. Isten a mi Kegyelmes Urunk ő Nagysága dicsőséges fegyverét ezután is tegye diadalmassá minden ellenségén! — Egy telesi ember jött hozzám, azt mondá, hogy beszterczei bíró az commendánssal eszveveszett, és várná csak Urunk hadait, hozzánk állana. Podolya felé, mondják, hogy valami had volna, és Urunk szolgálatajára igyekeznék; ha emberem megjő Lengyelországból, Moldovából, Erdélyből, — azonnal tudósítom.

48. Josephi Szent-Györgyi, 9-na Decembris, Ecsedino, ad Georgium Ramocsaházy.

Tizenkét nap múlva vettem Kegyelmed levelét; az olyan posta halálnak jó volna, a ki Szakmárról oly későre hozza ide a levelet. Parasztembernek félelme elfogyott, — az én becsültem is megcsönkölt. Kocsordon lakó egy roszt parasztember, Jakab Tamás nevű, azt meri mondani: még semmitsem vett meg Kegyelmes Urunk, s már parancsolni akar? De Sitéri hadnagygyal megtanítom. Most kevés parasztember van, kinek bora nem volna, mert búzán vőtte. Ma küldtem ezer köböl bort a tokaji táborra; marad még kezem alatt 2200 köböl, minthogy már 119 köböl tőtelékre, 9 conventiókra erogálódott. Ebben a jószágban nihánkor költ el hatezer köböl bor is, több is, mikor ideje volt a korcsmáknak. Korcsmák pedég lehetnek:

Gyarmaton, Matolcson, Kocsordon, Báthorban, Nyíregyházán, Király-Darócson, Börvejbe, Szaniszlón, Vallajon és Gyulajon. Pápai uram írja, hogy Károlyi Sándor (Bercsényi uram előtt járván) az német hadat épen Morváig üzvé, annyira elszélesztette, hogy egy zászlótartó a mieink közül, tizet is elhajtott és széllelvert benne; Schlik Siléziában szaladott, Koháry és Forgács Simon pedig Győrbe vették magokat, — Isten annyira elvette szíveket. Schlik szavai magok dolgainak kétségét nyilván bizonyítják. — Eölyüs uram Ecsedhez tartozó czigányokat háborgatja: más vajdákat akar tenni, holott azok örökké ecsedi udvarbíráktól föggtenek; ha úgy leszen, semmit ide nem dolgoznak, — a ki is nagy kárunkkal leszen.

49. *Jármí Ferenczé, 10-ma Decembris, ex Bihar, ad Stephanum Sennyei.*

Siriához, hallatik, valami ráczok hogy gyülekeznének; micsoda feltett czélok? csak a jó Isten tudja. Tegnapelőtt Bóné urammal Várad alá voltunk; egyéb munkát véghez nem vihetünk: hanem az vár előtt a serfőzöt egynehány házokkal felégettük, az benne való hajdúságot lecsapdostuk. Itt körülvaló helységek szélleloszlottak. Az Körösön túlvaló faluk Belléneshez contribuálnak; az oláságon semmitsem vehetünk, mivel nagyobb része szélleloszlott az hegyekben. Holnapután leszen nemes vármegye gyölése Diószegen; ide kell nekik egészen, nem Szakmárhoz contribuálni, két rendbeli Urunk parancsolatja szerint.

50. *Szudrecsán Istváné, 11-ma Decembris, ex Petrezán, ad Joannem Gyulai.*

Mi Gyolgyon levén, tegnap estve későn jövének Homoródra, s ott hálván hallottuk, hogy Zalakna felé valami német tábor jött volna, és Zalaknát s azon a földön lévő minden falukot megégették a németek. Onnét hajnalban megindulván, idejöttem vagy 60 katonával; a hír bizonyos, — mi is elmegyünk utánnok, mert a német Fehérvár felé elment, és valamely falukat érünk a német földén Fehérvár s Enyed mellett, — mi is hasonlót cselekeszünk.

51. *Joannis Sós, ex Istrándi, 11-ma Decembris, ad Stephanum Sennyei.*

Ubi scribit, hogy Bárczi Zsigmondnak, vicéjének, még

Somlyóra járt, — ajtai, gacsalyi, rozsáli, numényi és csáholczi határokról 80 boglya szénáját az szakmári táborra hordat, — és pedég, etc, — 52. 53. vide in Latino. *)

54. *Varnay Gáspár, 12. Decembris, ex Belényes, ad Georgium Ramocsaházy.*

Ez a vidék nem subsistálhat az sok quártélyozó hadaktól, mely is, hogy a ráczság 18. Novembris felégette Belyénes városát, és minden marháját elhajtotta, (kik közt magamé is 34 volt) az országon végigment, — megszorodott és itt lakik palánkba, kastély körül; kiknek mindent subministrálni ez a kenyér nélkül való vidék nem győzi. Udvarbíróskodásnak teljességgel nincsen ideje. Vaskohi hámor pusztán áll, mert a mely faluk Vaskoh körül vadnak: Belényestől távol három mélyföldnyire lévén, csak élel sem győzik idehordani. A mely búza-asztagok megmaradtak, azokat hadak számára elfoglal-

*) E levélnek a latinban bővebb, valamint az 52. és 53. szám alattiaknak a magyarban hiányzó kivonatát itt közöljük a latin után:

„Nro 51. *Joannis Soós, eadem die, ex Istrándi, ad Stephanum Sennyei.*

Scribit Andreas Szilágyi in Vezend 30., Paulum Desőfi totidem jam habere milites congregatos, an cum his ad castra venire, vel plures adhuc debeat congregare? responsum praestolatur; ipse discedet ad Principem, interea ipsius locumtenens Sigismundus Bárczy habebit curam militiae, cui si idonea quarteria non fuerint assignata, cum jam tantopere a castris Szathmariensis sint abalienati militum animi, ut malint militiam deserere, quam ibi tot miserias subire, infallibiliter iterum dispergetur.

Nro 52. *Pauli Nagy, eadem die, ex Károly, ad eundem.*

Destinatos pro fune conficiendo ad fodinas salis Maramarosienses deservituro fl. 300 petiit a Samuele Pap, tricesimatore Margitaiensi, sed is reposuit, se plus non habere quam fl. 130, eam etiam pecuniam eo deferendi sibi modum non suppetere, cum jam tantum 5 hajdones manserint in castello. Si melior disciplina instituta non fuerit, solum et unicum cum ibi relinquent.

Nro 53. *Ludorici Irházi, 12. Decembris, ex Josipháza, ad Georgium Ramocsaházy.*

Sedecim currus vino onerati jam expedivit hesternae die in Gyarmath, habet adhuc copiosa vina sub directione sua, sed qua modalitate, et quorsum sint administranda? decretum illius praestolabitur.“

ták. Bágyoni Zsigmond abrughányai inspector tegnap itt lévén, monda, hogy arany váltójára sok pénzre volna szüksége; ha ittvaló oeconomia rendessen folyhatott volna, segíthetők volna; de ha csak praedára hagyják, a mint most vagyon, nemsokára elpusztúl, mert a mennyin vannak, mindnyájan csak húznak s vonnak. A szegénység semmivel nem kereskedhetik, Debreczenből búzát ellenség miá nem hozhat, gyümölcsöt ki nem vihet, — marha senkinek nem kell, a ki van is, a sok quártélyos megemészti.

55. Bágyoni Zsigmond, 15. Decembris, Abrudbánya, ad Stephanum Sennyei.

A németek s ráczok reáütvén Zalaknabányára, meggyútván, porrá tötte; azonkívül az Ompolyság mellett tíz falut felégettenek, — mely is esett az ittvaló hadaknak szélel való kóborlások, és nagy szófogatatlanság miatt. Itt senkisésem maradt más, hanem adjutant Gyulay János uram; eleget munkálódott rajta, hogy a hadak jó dispositio alatt legyenek, de praeda kedvéért elmentek sok helyeket hódoltatni, — azokat osztán nem oltalmazták, a német reá megyen, s felégeti. Már csak ez a város maradt hátra: de ezt is úgy fenyegetik, hogy nem tudjuk, mely órában reánk ütnek? mert minden bizonynyal nagyon vagyon idevaló szándékok; ha ezt pedég most elpusztítják, egészen az vidéknek is ebben leszen romlása, soha többé, úgy mint van, helyre nem áll. Kirül írtam Urunknak is.

56, 57, 58, 59, 60. omnia vide in Latino Extractu. *)

*) „56. Michaelis Kos, 16. Decembris, Nagy-Bányae, ad Eundem.

Lápos-vidékiensis homo recte advenit, referens, ad Apahidam advenisse 400 Germanos, et in districtum Beszterczeiensem praeterea alios 200 ivisse, ut armatis hominibus exinde collectis et secum assumptis, hac versus cum majori robore possent excursionem facere. Quare, ne ingens partibus illis inferatur excidium, petit, ut ad minus 2000 bonos milites quocitius eo expediat, qui non praedae inhient, verum hostes aggrediendo profligent.

57. Michaelis Ajtai, 18. Decembris, Nagy-Bányae, ad Eundem.

Mille florenos ei mittit, plus non habet. Jam 200 centenarios plumbi extradedit, pro quibus si pecuniam dedissent, habuisset bis mille Imperiales. Pro salnitro autem ipse debeat solvere inspectori

61. *Pápai János, 20. Decembris, Tokajnál, ad Stephanum Sennyei.*

Hogy Nagyságod maga kelletlen s gyötrő vendégét distrahálhassa: új hírül tudósítom Nagyságodat, — Isten Kegyelmes Urunk ő Nagysága fegyverét annyira boldogította, hogy egész Csalóköz, nemes Pozsony s Nitra vármegyékkel, úgy Nagy-Szombat városa is, Urunk hívségébe vadnak, Schlik pedig maga Pozsonban vagyon, hova Generális Károlyi Sándor

Kallóviensi, et ipse vicissim ei solvat precium plumbi hactenus eo transmissi.

58. *Jacobi Grabarics, 18. Decembris, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházy.*

Intelligit pro commutatione ad rationem Principis aureorum magnam pecuniae summam desiderari Abruksbanyam, se vero de proventu non habere ultra fl. 60, quos etiam pro oeconomicis necessitatibus jam erogavit. Vini sub sua inspectione adhuc existere urnas nro 889., 3^{1/2} cartam. Tritici cub. 450.

59. *Michaëlis Kos, 20. Decembris, Nagy-Bányae, ad Stephanum Sennyei.*

Proxime sub Kővárinum excurrit, volens de traditione arcis cum Michaële Teleki et commendante loci tractare, in quem finem eis misit cum certis punctis literas, ad quas illi replicuerant, se brevi certos homines cum punctis et conditionibus ad ipsam Nagy-Bányam missuros, quod ubi factum fuerit, immediate ei scribit, militiam interea ibi reliquit, ne sub colore armistitii aliquod non putaram eis accidat. In passu Transylvanico etiam curat invigilari sedulo. Paulus Orosz qua de causa Paulum Kaszás ex Transylvania revocaverit, ignorat.

60. *Stephani Guthy, 20. Decembris, ad Paulum Orosz.*

Ex literis ipsius gratanter intelligit, ipsum universa in Transylvania ejusque finibus actu existentis et futurae ac post militiae Supremum Generale declaratum esse; ipse jam fax magnam Regni illius partem ad fidelitatem Principis traduxit, hactenus in civitatibus se continuit, nec ad campum cum exigua militia sua prodire voluit, ne taliter miseram plebem opprimeret; semel contra hostes expeditionem tentare volens, requisiverat Capitaneum Andream Vajó, qui loco sui filium proprium cum 100 equitibus ei miserat, sed hi cum eo concordare non volentes, foede populum illum jam subjugatum depopulati sunt. Cum autem actu ad Miriszló Germani et Rasciani congregentur, Laurentius etiam Pekry cum Valachis nos aggredi intendat: ideo petit, ut certam eamque bonam militiam ad eum quo citius mittat.“ (A latin kivonatok tárából.)

elérkezett; elhiszem, eddég Pozsony városának is elvált dolga. Makovicza várát feladták, — holott is a commendans, alatta lévő németekkel együtt Urunk s a nemes ország szolgálatjára állottanak. Adja Isten, Nagyságod is rövid időn Szatthmárból datálhassa leveleit! Kassáról is tegnapelőtt az németek kijövéen zsákmányra: százig valót az gyalogjában lecsapdostanak a mieink; hasonlóképen Morva-szélben valami pórhad gyűlvén észve, azt is Generális Bercsényi uram portási szélyelverték, circiter háromezerig valót.

62. Orosz Pál, 22. Decembris, ex Somlyó, ad Eundem.

Szentai hírek felől vettem Urunk parancsolatját, most pedég Hunyadról, melyet in paribus megküldtem. Szakmárt akarná megsegíteni Rabutin: minthogy új esztendő volt a terminusok; azért Nagyságod mindenfelől jó vigyázásban legyen. Eztet nem (kell) siketségre vennünk.

63. Stephani Harsányi, 21. Decembris, ex Bánfi-Hunyad, ad Paulum Orosz.

Való dolog, hogy Kolozsvárhoz érkezett 900 német és 90 rácz, Maros-Vásárhelyre pedég 600 német, elegyes százszokkal. Vajó Zsigmondot onnét kinyomták, engem pedég Tordáról. Győző István, Barcsús Ferencz hadnagyok, Csorba László zászlótartó itt vannak; mennénk együtt, de elégtelenek vagyunk, több hadat küldjön Kegyelmed. Gubernator (Bánffy György) azt írja: csak két hétig ne adják fel Gyulát, azután ne féljenek, Bethlehen Sámuel is székelyekkel felült.

64. Michaëlis Kos, 22. Decembris, Nagy-Bánya, ad Georgium Dolhay.

Irhatom Kegyelmednek, hogy Generális Rabutin Erdélyből kiindult feles némettel, ráczczal, százszszal és magyarral; sok lövő-szerszám levén véle: minden intentiója, hogy Kővárban élést szállítson, és onnét idejüvéen, Bányát megvegye, s innét Szatthmárhoz menvén, az ottlévő tábort confundálja. Tegnap reggel Dés városát felégette, s egyéb ott körüllevő falukot is; az magunk portásiban is Désnél az németek lecsapdoztanak. Azért Kegyelmed ide éjjel-nappal 200 fegyveres hajdút küldjön, — kölömben se cselekedjek.

65, 66, 67. *vide omnia in Latino Extractu. *)*

68. *Közép-Szólnok vármegyéé, ex Leke, 27. Decembris, ad Stephanum Sennyei.*

Gyulai Ferencz főcommisarius uram levelébül értjük, hogy menstruatim reánk limitálva volna oralis portio nro 925, equilis portio nro 650; ezt pedég egyik holnapra in natura, másakra in parata pecunia kívánják az hadak, melyek is noha Erdélyre commendérozva vannak: de most is ezerenként, cso-

*) „65. *Francisci Darcay, 21. Decembris, ex Sziget, ad Stephanum Sennyei.*

Intellexit ex literis Francisci Gyulai Supremi-Commissarij super miserum illum Comitatum, qui praeclae ex 125 possessionibus constaret, limitatos esse menstruatim ad castra administrandos farinae triticae cubuli 1184, avenae cubuli 2058, carnis bubulae libras nro 142,080. Hujus medietatem proxime jam limitavit Comitatus, — sed pro una duntaxat vice haec omnia ruinato Comitatus praestare, tam ob remotam et difficilibus vijs impeditam vecturam, tam ob 50,000 salium lapideorum pro Principe dimissionem, pro cujus effectuatione requiruntur pro expensis ad minus Hung. fl. 14,000, est et erit fere impossibile; taceo pro quolibet mense, cum rudis populus iste sibi firmissime persvasisset, occasione excussi Germanorum jugi, nullum deinceps onus ei fore supportandum. Quare instat pro notabili alleviatione, ut taliter Comitatus iste ad ulteriora etiam Celsissimi Principis Domini Domini ipsorum clementissimi, et totius Regni servitia conservetur. Totum Poloniae Regnum dicitur Sveco adhacsisse, qui Toranum occupavit. Saxo cum 7000, Svecum ubique antecedit, nec vult configere. Audit prosperos Domini Bercsényij successus. Deus det, ut brevi et Vienna sit eorum.

66. *Alexij Donka, 24. Decembris, ex Jod, ad Michaellem Hidasz.*

Quidam sacerdos suis oculis vidit et auribus audivit, quod Capitaneo in Dés existenti quidam bonus amicus clam dixerit: si tantas vires non habet, ut Generali Rabutin cum 16,000 venienti resistere possit, statim fugiat; prouti ubi primum is inde excessit superveniens dictus Generalis quot ibidem Kuruczones fert, omnes ebrios deprehendit, satis multos trucidavit, reliqui Nagy-Bányam versus fugerunt; oppidum Dés Germani exusserunt.

67. *Stephani Hudady, 26. Decembris, ex Somlyó, ad Georgium Ramocsaházy.*

Proximo ex mandato Principis ad castra Tokaiensia 20 curribus 40 vasa vini, in quibus erant (szedett bor) urnae minores nro 1262, 30 sabellicos saginatos, et alia victualia expedit. Paulus Orosz licet petat triticum suae curae commissum, absque annuentia tamen illius erogat, prout ipsi placet.“ (A latin kivonatok tárából).

portonként, seregenként rajtunk commorálnak. Hogy ezeknek is, Nagyságod táborára is kiteljek, nem levén (egyebe) szegénységnek kevés búzájánál s maléjánál, melyből is csakhamar ki-kopik, azonkívül Erdélyre menő hadak, mind menőleg mind jövőleg rajtunk elődnek; — azért, ha Nagyságod nem succurrál: végső pusztulásra hanyatlott vármegyénk ezen terhes improportió miá egészen elpusztúl, mivel azelőtt is rendes conscriptio szerint nem volt több 24 portánál vármegyénkben. — Nagy executio nélkül ezeket az szegénységen nem extorqueálhatni.

*Nro 69 et 70 vide in Latino. *)*

71. Barkóczy Krisztina, 31. Decembris, ex Károly, ad Stephanum Sennyei.

Igen kedvetlen hírek kezdenek folyni az szakmári németek járásárúl. Mivel már a vizek befadtak: ez (t. i. Nagy-Károly) sem sokkal messzebb Medgyesnél, (Aranyos Medgyes), — bizony megrezzentett ezen dolog! Itt a praesidium iránt igen rosztul vagyunk; szüntelen szökik, rettenetes ruhátlan lévén: nem győzi az strázsálást. Ha úgy volnék, mint másszor: magam is jót tennék ruhájokrúl, — de még az magam cselédjét sem ruházhatom, kivált ha az gazda (férje, Károlyi) sokáig távol lesz. Kérem, viseljen gondot reám; néha alég van 10—15 hajdú: ha valami láрма lenne, helyét sem tanálná, nemhogy oltalmazná, — oly

**) „69. Comitatus Interioris-Szólnok, 27. Decembris, ex Retteg, ad Eundem.*

Michael Kos jubet, ut se congregent et quo citius ad ipsum Nagy-Bányam properent, quod si vicini hostes exitum hujus exiguae et rudis militiae animadverterint: ipso facto eorum uxores, proles, familia trucidabuntur, et eae partes, quae fidelitatem Principis amplexi paratae sunt, abalienabuntur. Quare instant, ut potius dictum Capitaneum Kos cum certo peditatu eo mittat; sic enim et hostes poterunt impedire, ne Kővárinum annonam invehant, et loca subjugata conservare, et totum illum districtum ad fidelitatem amplexendum facile allicere.

70. Pauli Orosz, 29. Decembris, ex Somlyó, ad Eundem.

Andreas Bóné et Paulus Kaszás cum suis cohortibus jam sunt penes ipsum. Literas Generali Rabutin et Betlehen scriptas intercept et Principi misit. Andreas Vajó Capitaneus heri fecit excursionem sub Claudiopolim, ubi duos ex Rascianis interemit.“ (A latin kivonatok tárából.)

szörnyű rémítést tesznek magok a táborról kijött katonák. Ha Kegyelmed más módot fel nem talál: az rongyosság miá soha meg nem állja. Ha Kegyelmednek tetszenék, jó volna két hétbe változtatni őket; addég ha sanyarogna is, eltűrhetné. Kapitány uram eleget őrizné, de az strázsáról is elszökik, vagy ha a kútra kimegyen, többszer be nem jő. Ha másként nem lehet, tudósítson Kegyelmed, hadd keressek magamnak valahol bátorságosabb nyugodalmot. — Levelem elvégezése után, az mely hajdúk voltak is, mind elszöktek, pusztá az kastély, az rémülés mindenfelől nagy; nem örömet szerencsétetem itt magamot. Kegyelmed gratiájából elvárom, mi tévő legyek? kevés marhám is kinn lévén. Úgy hallom, Medgyesről szeke-
rekkel ment be (a német, Szatmár) békével.

72. Kengyel Zsigmondé, csehi provisoré, 31. Decembris, ad Eundem, ex Cseh.

Az mely 22 németnek vala az híre, hogy kiszöktek volna Szatthmárról: azokban, Istennek hála, egysem ment el Erdélyben, — mind elverték őket. Egy pedég olyan volt köztök, az melynél császár leveleit és egyéb sok leveleket találtnak nála, kit is levelekkel együtt vittének Orosz Pál kezéhez; már háromszor járta volna meg ezzel Erdélyt, azt mondotta, és reménkedett azon, hogy ötöt vigyék Urunkhoz: nem bánja meg az egész magyarság. Úgy értem, Mósa László árestombában, — méltán. — Urunk sertése közöl nem régen 14 a javában odavesztett. *)

SEQVUNTUR LITERAE ANNI 1704.

75. Bóné Andrásé, 1-ma Januarij, ex Nagyfalu, ad Eundem.

Vagyon olyan parancsolatom, hogy Orosz Pál urammal conjungáljam magamot, és a mely ellenség eszvegyült, s annak

*) 73. „In tricesima Margitaiensi angaria ultima Anni 1703. obvenere flor. 170. den. 21. Erogati autem sunt flor. 182. den. 50, sub Samuele Pap.

74. In tricesima Károlyiensi eadem angaria ejusdem Anni obvenere flor. 31. den. 78 ¹/₂. Erogati vero sunt flor. 21. Manent itaque flor. 10. den. 78 ¹/₂. sub Michaële Dombrády.“ (A latin kivonatok tárából; magyarul nincsenek meg.

indulása merre leszen, az elében menjek. Már 28-va Decembris megindultam Erdély felé. Elhitettem magammal, hogy valamin megúnt nép volt az Pharaó népe az Isten előtt: olyan megúnt vagyok mind hadastúl Nagyságtok előtt, mert énrolam s hadamról soha nincsen emlékezet: ha eszik-é, iszik-é, van-é quártélyá? — Várad körül létemben is, az kit az ellenségtől kaphattam, azzal elődtem mind hadastúl. — Sebesvárról ír nekem 30. Decembris Ugrai György, hogy Vajó uram maga ezerivel Makóba vagy, Kaszás Pál ezere Egeresen és Polgáteleken (Bogártelkén?), Csurullyáé több körülvaló falukon. Almás felé kell nekem általmennem, hogy Vajóval conjungálhas-sam magamot. Gúti uram a Kököllő mellett Balázsfalvát, a Fejedelem udvarházát felégette, Gróff Pekry Lőrincz és Gábor uramékat, Haller Sámuel uram ő Nagyságát és Jósikák közül egyiket, több főrendekkel együtt, a tűz alatt elfogta. Gubernatornak szóló levelemet e mely embertől elküldette: Tordánál tovább nem mehetett, azt referálván: Aranyos-széknak nagyobb részét elégette a német, Fehérvár felé nyomult vissza, — a mely hadat gyűjtött Bethlem Miklós, azzal megegyezvén, látogatásunkra igyekezik. Gubernator uram is Havasföldbe küldett olá hadakért, vajdához. — Előmbe jó (Vajó) Almás felé, ha előreküldek hozzá vagy négy katonámot.

76. *Barkóczy Krisztina, 3. Januarij.*

Elég gyámoltalanul maradtam; ha valami lenne, hirtelen nem is mehetnék: se eszélem se egyéb alkalmatosságom nem lévén; négy gyermekem fekszik himlőbe, szüntelengesztenyít kér.

77. 78. *vide in Latino. *)*

*) „Nro 77. *Pauli Csernell, eadem, ex Huszt, ad Andream Bay.*

Certis literas in urgentissimo negotio per hosce hajdones ad Generalem Sennyeyum expedit; quare cum res ipsorum essent valde male constitutae, ideo instat, ut dicti hajdones quo citius cum responso remittantur, summum quippe in mora esset periculum.

Nro 78. *Stephani Maróti, 5. Januarij, ad Stephanum Sennyei.*

Licet ex Polonia prohibitum sit in Hungariam efferre arma et bello deservientia instrumenta, ille nihilominus cum summa difficultate acquisitas sulphuris 100 libras et 1000 silices jam transmisit Nagy-Bányam, et in Poloniam rursum suos homines expedit.“ (A latin kivonatok könyvéből.)

79. *Michaelis Ajtai, ad Sennyci, 8. Januarij.*

Tizenöt nehezék aranyat választani kell: az olyan kicsinyért választó-házat meg nem indíthatjuk: mert annál több kárt tennénk; csak vizünk lenne, megindítatom. Pro interim küldhettünk volna aprót, mert abból nem lesz több 15-nél csálhatatlanul, de csak egybe fogom veretni, és magam praesentálni.

80. *Hadady István főhadnagy, 10. Januarij, ex Piskolt, Majos Jánosnak.*

Én itt bizonyos diószegi futott, véres emberrel beszéltem; a ráczok voltak mintegy hat—hétszázan, nem többen; Almosdig űzte a szekereket, onnat mintegy 300 rakott szekereket visszahajtott, két felől az embereket mellettek lőtte s vágta, azután az asszonyokkal hajtatta az szekereket, ökreket, — de akkor azokat nem hántotta. Diószegre bement, ott ett s ivott, a városnak nagy részét felégette; némely részét a praedának Váradon hadta, némelyét elvitte. Ezen ember rácztúl hallotta: hogy soha rácz-Tökölyi annyit nem nyert, mint most. A sánczbeli hadakkal reggeltől fogva délig veszekedett, de ki nem űzhetik, hanem Váradról hoztak álgúkot: úgy futtak (futottak) a bihari hegyre, — ott az árok mellett veszteg legtöbbben, és a bihari templomban: mert száz hajdúnak sem volt egy töltése. Melyhez képest az Istenért kérem Nagyságodat, szóljon Generalisnak: port, glóbst bőven csináltasson s az hadaknak ossza, mert a nélkül elveszünk; ha a súlyjára jöttünk, késő osztán sültve (így; sietve?). Még azoknak is porok volt: valóban emberkedtek. Én mindaddég megyek, még bizonyost látok és hallok, ha le nem vágnak. — Itt beszéltem részeg katonákkal, kik most jüttek Gencsy (Zsigmond, ezredes) uram kabsiával (így) a feleségéhez, — azok mondják, hogy Gencsy uramot hat kapitányokkal, hat ezer haddal commendírozták a Duna mellett a ráczra.

81. *Ejusdem, eadem die, ex Bayomér, ad Stephanum Sennyci.*

A sánczból a hadakat itt kiverték, és nagyobb része el is hullott; az ország futó-félben van. Félegyházát és Diószegnek nagyobb részét (a német és rácz) megégette, az emberekben sokat levágott, szekereket is sokat hajtott. Az ráczok voltak ezersen, német pedég csak várbeli volt commendánssal kinu.

Bóné uram érkezvén, egy váradi magyarok kapitányát elfogta: az vallotta meg, hogy harmadfelezeren mentek a (bihari) sánczra. Az mint értem, Urunk hada is érkeznek Várad felé; én magam itt maradtam, hogy mindeneknek jól végére menvén, Nagyságodat azonnal tudósítsam. Ezek iránt az hadak csendességgel lehetnek.

82. *Kos Mihály, Gödén Pál, 12. Januarij, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Bóné Andrásné postán Erdélyben küldvén az ura után levelet, (melyet én felszakasztottam), írja, hogy a rácság Várad környékét felpraedálta, Szent-Imrének, Diószegnek, Bihar-nak a népét levágta, jószágát mind elhajtotta, a helyeket megégette. Urunktól megjött a postánk; teljes authoritást és plenipotentiát adott Urunk: kőváriakkal tractába levén, úgy végezzünk, a mint akarunk; azért 14. vagy 15. praesentis beléme gyünk. Addég itt kell lennem, míg Kővárnak dolga el nem válik vagy egy felé, vagy másfelé. — Bizonyosson hallottam: Orosz Pál és Bóné András kifordultanak volna Erdélyből, — lehet az dologban valami.

83. *Uszkay Lászlóc, 16-ta Januarij, ex Sziget, ad Georgium Ramocsaházy.*

Mivel Urunk parancsolatjából Szakmár vármegyének némely részében, Szamosközön az dézsmának exactiójára rendeltettem volt: kit is alkalmasént véghezvittem, — a mely falukban megmaradhatok, azokból lisztül a dézsmát Szakmár alatt lévő táborban be is hordattam. A pénzbeli proventust Urunk ott jelenlétekor komorník Pázmán Pál uramnak erga quietantiam administráltam. — Ratióim is készen levén, csak tudjam kinek? azonnal beadom.

84. *Bay Andrásé, 16. Januarij, Tokajino, ad Georgium Ramocsaházy.*

Pápai uram megmondotta, hogy Buday Zsigmond uramnak Kegyelmedtől dependenter kell lenni, mint szintén Grabarics uramnak. Három pár madarat Fehértóra elküldtem ángyomasszonynak, — abba a lármába sohová sem vitték volt onnét ő Kegyelmét. Járm Ferencz bátyám elesett bizonyosson. Szegény édes atyámat 28. Octobris Anni 1703. életbe hagyta

Csáky András uram Izmitbe. *) Még magam dolga iránt semmit sem tudok. Ma indulunk Miskolcz felé. Generális Csáky Mihály uram is itt vagyon. Szepesvárárt feladták. — Maga öcsését Bay Istvánt köszönteti.

85. *vide in Latino.* **)

86. *Stephani Sennyei, ad Franciscum Sennyei, ex Pacsa, 22. Januarij.*

A jesuitákat Kegyelmed küldje Károlyban, és Nagy Pál viseljen gondot reájok tiszteségesen mindaddég, még Szakmárnak dolga el nem válik. Az bányai embert, az mely kijött, bocsássa haza.

87. *Thoroczky István, ex Szilágy-Cseh, 30. Januarij, ad Stephanum Sennyei.*

Nem kétlem, az Méltóságos Úrnak van értésére: Kegyelmes Urunk parancsolatjából praeficiáltattam az erdélyi hadak commendérozására; azért akartam kötelességem szerint az Úrnak udvarlani. Még Somlyóra érkeztem, Orosz Pál beküldette az hadakat, azolta semmi híreket nem hallom, — nem tudván az okát, hogy nem tudósítanak. — Egy Jancsó Simon névű hadnagy, a ki én jobbágyom volt, a kit sokféle latorságáért Tótfaluba megfogtanak volt, mert szegényembereket verte, kötözte, annyira, hogy szerencse, ha közölek egy meg nem holt; azután 36 forintég sarczoltatta őket, fel is vett benne 12 forintot, hátramaradott részt meghadta: vasárnapra bevigyék; azért kérem az Urat, büntesse meg érdeme szerint. ***)

*) Nicomédia török neve. Bay András atyja: Bay Mihály t. i. ott élt még ekkor is, Thökölyvel bujdosásban.

**) „Nro 85. Joannis Günther, 20. Januarij, Leucorivae, ad Stephanum Budai.

Cum subintellegerit commissarium Kök e vivis decessisse, adeoque officium ipsius vacare, praeterea ad rationem regni demittenda et vendenda 200 millia salis lapidum, seque pro obeundo utroque officio idoneum et sufficientem putaret: ideo instat, ut ei, interposito apud Principem suo Patrocinio, alterutrum gratiose conferatur.“ (A latin kivonatok közül.)

***) „Nro 88. Extractus bonorum Csehiensium.

In hoc extractu apponit sequentium Dominorum: Apor, Mikeš, Betlehen, Gyulai, Macskási, Toldi, Veselényi, Katona, Klobosiczki, Horváth bona haec ibidem existere tritici acervos 39, continentes geli-

89. *Dobozy István, 5. Februarij, ex Debreczen, ad Stephanum Buday, in Szikszó.*

Sok hajdú, katona, vásárlás és fegyver-csináltatás színe alatt bejő a városra, itten egy hétig, tovább is ellakik, gazdáját zaklatja, a városon alkalmatlankodik; a kik kihajtani bejöttek, azok is hozzájuk hasonlók, — nem hadi embereket, hanem más-félét hurezolnak. Úgy hallatik, a rácz-Tököl secretariususa Belényesben szökött, s beszéllette, hogy a ráczsághban veszett el 900; a némettel összeveszván, a Maroson általköltöztenek. Erdélyben iszonyú pusztítást, öldöklést, égetést teszen a német: a férfigyermekeket is megöli, úgy hallatik. Isten boszúlja meg kegyetlenségét, melyet nemzetünken elkövetnekl Marjába már többet küldtem 4000 kenyernél. *) Böszerményiek Kegyelmed indiscretus hívei lévén, Fogarasit moresre kellene tanítani.**)

91. *Barkóczy Krisztina, 6. Februarij, ex Miskolcz, ad Paulum Nagy, in Károly.*

Itt az hírek mind jók, a többét magam viszem meg. Az egész Dunán túl való föld fegyverbe költ s Urunk hívségére állott; nem utolsó ember jelentette: csak könnyen van 30,000 emberrel uram (Károlyi). Az Méltóságos kalocsai érsek együtt volt valamely Szent-Miklós (Lébeny-Szent-Miklós) nevű kastélyba Dunán túl Méltóságos Bercsényi urammal s az én urammal. Német uram sem hízza Pozsonba a koronát, hanem elébb állott véle.

mas 3980, inseminati tritici cub. 293. tritici in granis cub. 38, avenae in gelimis 252, in granis cub. 69, porcos allodiales 156, decimales 71, vini vasa 25, continentia urnas 665, molendinas 6. Census jobbagionum tall. 59. ex decima flor. 49 : 70, boves 18, vaccae 8, taurus 1. (E levélkivonat a magyarban nem lévén meg, a latinból kelle idevennünk.)

*) A latin kivonatban : „4 millia panes, pecora et avenarum jam expedit ad ploquadam Varadiensem.“

**) „Nro 90. Michaelis Pap, 6. Februarij, ad Munkács, Stephan Sennyei.“

Impositos pro praesidio arcis Szerednye viginti hajdones, non amplius fore ibi necessarios, cum brevi se speret arce Munkacsienſi potiturum, quorum ablegatos pro accorda ineunda recte nunc ad Principem expedit.“ (Ezen levél csak a latin kivonatok közt lévén meg, onnét pótoljuk itt.)

92. *Joannis Pípai, 17. Februarij, ex Miskolcz, ad Stephanum Buday.*

Francziaiak érkeztenek, kik is feles murmuránsokat hoztanak; *) abbúl az Kegyelmed hada számára is adat Urunk. A saxo Lengyelországban visszatakarodott, mivel neki is fáj a nyaka: benn lévén már a svecus, a ki is igen keményen zaklatja az országát. Bessenyei uram Szabolcs vármegyei ispányságra promoteáltatván, tőlünk elbúcsúzott.

93. *Joannis Günther, 22. Februarij, Lócsérül, ad Stephanum Buday.*

Pro hic et nunc számadó tisztre (való) nem vagyok, hanem ha két jó paripát szerezhetek: hadi ember leszek. Még 10 hordó borom in sequestro van, ígéretbe is volt; kérem, szerezze ki Kegyelmed. Az ezer forintrúl jó tanácsot kedvessen veszem, — bárcsak Urunk tudná, hogy én adtam! A brandeburgiai sézát az saxoniai tiszt magával Lengyelországba vitte, az hat lovat belőle Gróff Csáky Mihály megvette, igen szép gyermeklovak. Az öcsém halála után jószágomat Tokajbúl s Mádrúl igen distrahálták: egy flintámot, négy arany árút, arteglieriabeli könyveimet, egyet fl. 12. elvitték; — Nehéz Bálint uram concipiálna egy generale mandatumot és Urunkkal subscribáltatná, hogy mindenemet adják vissza. **)

95. *Adami Vay, 23. Februarij, ex Miskolcz, ad Eundem.*

Bóné Andrással levő egy jó compánia német, Esze

*) A latinban: „Galli proxime advenientes copiosam Principi pecuniam praesentarunt“, etc.

**) „Nro 94. Stephani Dobozi, 20. et 22. Februarij, ex Debreczino, ad Eundem.“

Pro militia ipsius mittit 500 panes, 50 cub. hordei, 300 ligaturas pulveris pyrij; adhuc sunt 300 librae pulveris, sed plumbum et salnitrum deest. Jaurinum a Domino Esterházi, Strigonium vero a coeco-Bottyán est ploqudatum. Szathmarino in Transylvaniam expediti Sigismundus Gandel et Joannes Pap una cum literis hoc sunt ducti captivi ad Principem, qui dicitur Tibiscum transiturus. Baro Orlai cum numerosis Curuconibus veteranis ex Turcia egressus, certum penes Marusium castrum Branicska dictum a Germanis occupavit. In Transylvania intercepti Domini Kálnoki, Toroczkaei et ex Siculis alij, hac ivere ad Principem.“ (A latin kivonatok tárából; magyarul nincs meg.)

Tamás s Mórícz (István) Kegyelmed keze alá mennek. Lelkem, bátyám-uram! mi csak elhitettük magunkkal, bizony Kegyelmed hasznos próba és szolgálat nélkül nem leszen. Kegyelmed hadak intertentióját valamint jobbnak iránzza, úgy dirigálja s igazgassa; Urunk is egészen abban megnyugodott. Köteleket vitesse el az hidhoz, deszkárúl, szályfárúl gyalog kapitányoknak parancsoljon. Kővár micsoda dispositióval van, Kegyelmed jól végére menjen. *)

97. Pápai János, 24. Februarij, ex Miskolcz, ad Eundem.

Minekutánna Urunk levelét megpecsételték volna: annakutánna jelentette ő Nagysága, hogy a mely kémnél Erdélyben szóló leveleket találtak, és ott vagyon fogva, tudván Kegyelmed: az olyanoknak minemő büntetése szokott lenni, — azért Kegyelmed érdemlett cselekedetért, másoknak példájára, nyár-

*) E levél latinban sokkal bővebben lévén meg, íme, úgy is közöljük, a magyarban merőben hiányzó 96. sz. alattival együtt:

„Nro 95. Adami Vay, 23. Februarij, ex Miskolcz, ad Eundem.

Una compania Germanorum nunc penes Andream Bóné existens, Thomae Esze et Moriczý regimina sub ipsius directionem sunt ordinata. Szegedino potior et melior pars militiae jam ad ipsos transivit, quare habent spem et arce se brevi potituros. Quinqueecclesias assultu occuparunt. Csáktornyam, Légrádinum, et totum intra Muram existentem districtum subjugarunt. Varadinum, et in vicinia duae arces actu sunt in capitulatione. Arcem Siklós dediderunt. Neostadiensia suburbia combusserunt: ex civitate vero illa, ex Potendorf et Pruck Germani egressi, ad Fissemeniensia castra se receperunt. Ad Hamburgum iterato sunt caesi Germani, ex quorum dragoneris plures quam 200 sunt desiderati. Nulli sunt plures praeter eos paucos Germanos, qui ad Fischement subsistunt, et illi etiam a potiori ex famosis Danicis copiis constant. Bavarus Lincium occupavit. Jaurinum est sub arcta ploquada. Dominam Comitissam Bercsénianam Posonio honorifice dimiserunt. Ordódi Moravos iterato profligavit, potior pars eorum aquis hausta interiit. Trenchiniensis civitas est dedita; Agriam Deo auxiliante brevi probabimus. Haec omnia sunt verissima, quae pro nunc sufficiant, exposit plura.“

„Nro 96. Andreae Clara, 24. Februarij, Kallovia, ad Eundem.

Judici Debreczeniensi jam misit 10 millia plumbeorum globulorum, et brevi adhuc mittet 30 millia, unum vas salnitri et 40 libras sulphuris; ad ploquadum Ungvariensem etiam 30 libras dictis sulphuris, de quo nihil amplius habet. De annona in granis adsunt cub. 1000 frumenti, quod ad molas lubens administraret, si Comitatus Szabolcsensis vecturam suppeditaret.“

soltassa fel. Méltóságos Bercsényiné asszonyomat nagy pompával kísérték Pozsonbúl Sentére az Úrhoz (t. i. Bercsényihez); a mit a bujdosásában elműláltak: leszen gondunk reá, hogy kipótoljuk! *)

100. *Joannis Pápai, 26. Februarij, ex Miskolcz, ad Eundem.*

Jóllehet, parancsolt Urunk: Tárkányi Péter nevő hadnagyot exequáltassa Kegyelmed, a ki is kevély, büszke, embertelen volt, sőt sok rendbeli vele közlött jóakaratomot, — midőn Urunk hűségére mentem volna, házomra reámenvén, ládáim felferésével s jószágim distractiójával jutalmaztatta meg; mindazáltal, emberek levén, kérem, még felesége s több katona baráti Urunkot megkereshetik, dolgát addég suspendálja.

101. *Dobozi Istváné, 26. Februarij, Debreczen, ad Eundem.*

Vay László uram Bonczidátúl ír: hogyha a munitiókkal érkeznének, nem soká meghajolna Kolozsvár; 6 jó katona onnét jött hozzájuk. Az öreg Telekinét, Teleki Mihálynét, Vay Lászlónét Görgénbúl feles szekereken, gyermekeivel együltt Szebenbe vitette General Rabutin. — Bóné uram Várad alá csapván, magok és lovaik közül egynehány odamaradott. Bécs körül való nagy harcznak foly az híre, de írásbúl mégeddég nem olvastam.

*) A 98. és 99. számú levél a magyar kivonatok közül ismét hiányozván, a latínból pótoljuk:

„*Nro 98. Michaëlis Teleki, eadem, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Globos et pulveres pyrios Kővárino ei nequit submittere, quia et ipse similium penuriam experitur. Socer ipsius Stephanus Toroczku cum numerosis copiis subsistit ad Bonczidam, quo audito, qui Germani Cibinio egressi fuerant, iterum eodem sunt reversi.“

„*Nro 99. Pauli Gódn, 25. Februarij, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Cum in castello Medgyesiensi et in mola Berencsiensi copiosum existeret frumentum, illudque Germani Szatthmarinum avehere niterentur, prouti heri expurgatis in Gombás vijs, satis multi fuerunt: ex eo ille certos hajdones ad dictum castellum misit, rogando, ut et ipse hostibus invigilando vires suos conjungat, quidam enim profugus hajdo ex Szatthmar narrat, pro certo Germanos cum 6 tormen-tulis eruptionem parare, vel Medgyesinum vel plane Nagy-Bányam.“

102. *Stephani Buday, ad Principem, ex Károly, 27. Februarij.*

Az eloszlott hadak ma is csak gyűlnek — oszolnak; részében némely tisztok okai; ennek Nagyságod és az ország kevés hasznát veszi. Fáy uramot is magát hadták. Ha ezek német executióval nem compelláltatnak, vagy nem amoveáltatnak, mások succedálván helyekben, — kevés jót várhatunk tőlek. Gyalog kapitányoknak Nagyságod parancsolatit elküldtem; de azok is nem erre, hanem Medgyes felé nyomakodnak, a boros helyekre, eo sub praetextu, hogy az német Nagy-Bánya alá igyekeznek. Elszaladott lovas kapitányok közül kik hol legyenek? semmi bizonyos híreket nem hallom. Tegnapelőtt portásokot küldvén, Lantos László főhadnagynak is ordert küldtem maga strázsamesterétül Teremre: de el nem ment, — tegnap izent, hogy beteg; az üdő alatt Géresre menvén, érte küldtem, de nemhogy béjött volna, inkább fegyverkezett. Behozták, s vasba verettem; — ha ő ott lett volna katonáival: minthogy a német kinn volt, talám szerencsésen jártak volna. Mi tevő legyen véle? elvárom. — Ezeknek az ellenség nem kell, csak a falukon való istentelen huzás-vonás, praedálás, — egymást is fosztogatja. Tárkányi nemsokára kezemben akad; Nagyságod parancsolatját követem iránta. Adta volna Isten, Nagyságod akárhová expedált volna, nem ide; mert semmi jót nem vihetek véghez, kiért csak meg nem bolondúlok, — ha azelőtt is igen kevés eszem volt! Kliklsperg Generálnak elébb nem írhatok, hanem az mikor valamely hadak összevgyűlnek, nem akarván magamot suspicióba hoznom. — Hadibíró héával is vagyok. *)

*) „Nro 103. *Ladislai Ibrányi, eadem, ex Jánosi, ad Stephanum Buday.*

Insinuatum se cum certis suis cohortibus jam usque ad dictum pagum pervenisse, plures adhuc copias eum subsequi, has an debeat expectare, vel vero iter suum ex quo accelerare? genuinam de omnibus ipsius praestolatur dispositionem.“

„Nro 104. *Stephani Buday, 27. Februarij, ex Károly, ad Paulum Gódeny.*

Quod Medgyesino Germani Szatthmarienses annonam abstulerint, malefactum. Hajdones suos prius et plures ad id impediendum debuisset eo mittere. Ipse libenter juvaret, sed defectu pontis nullibi

105. Szintay István, egyik mezei lovas-seregnek főhadnagya, ex Szinér-Váralja, 28. Februarij, ad Pudum Gódn.

En örömet itt a hegyen megmaradtam volna az ellenségnek szemeláttára is: de itt a hegyen lévő Zákó Mihály házában találtanak katonáim Szattmárra szóló egy csomó német leveleket, — circiter 35 vagy 36. Háznál lévő Kovács Györgyöt elviszem Urunkhoz, levelekkel együtt, ki is sok exceptióval élt. — azután maga fiával Kovács Ferenczczel akarván bizonyítani: miképen akadott kezéhez az fia keze által; vas-villával vetette volna ki a szénából. De azt erős hittel megeskettük: simpliciter tagadja; tanácsolnám azért: Zákó Mihály detentióba lenne addég. Azonban Kún István nevő ember is, Kovács György veje, benn van most ott Bányán; arra is kell vigyáztatni, — nem tudja az ember, kinek higgyen; sok a hamis ember; Gyenge György mondja: hat ágyúval készül a német Bánya alá.

106. Gódn Pál, 28. Februarij, Nagy-Bánya, ad Stephanum Buday.

1-mo. Egy szürke barát fráter három héttől fogvást éczaka az hostátban majorokban szokott hálai, a város körül éczakán gyakran jár. Ds városa fclverésekör két éczaka, seregek, melyeket várt maga vigyázásával, a majorba mentek hozzá, melyeket senki nem tudja, micsoda emberek voltak? Nem régen a város körül jártában nem igaz útról két lovas ment a majorba utánna: azt sem tudja senki, micsoda emberek? — noha mind a városi, mind a hostái strázsák látták; meg is akarták ölni a strázsák, de én nem engedtem, hanem kezembe akadván, árestomba tettem. 2-do. Vasban van itt egy madarászi olá ember, a ki a szakmári várbcliek hódoltató, élcs eránt leveleket hordozott. 3-tio. Egy felső-bányai harminczados, Meszlényi nevő,

Szamosium transire. Proxime propius se collocavit, tantum ei globulos et pulveres pyrios in copia suppeditet. Interea ipse sedule invigilet, quia vix si Germani eo non aggredientur. Qui in Civitate sunt, clam Germanis addicti, nolentes tempore necessitatis insurgere, tales curet capi et incarcerationi ad ulteriorem Principis dispositionem.“ (A magyarban e két levél is hiányzik.)

etc. (a szavait másutt leírva vide.) *) 4-to. Vagyon egy váraljai ember, kinek rejtekében sok leveleket találtak, melyeket Urunkhoz vittek: de a rejtegető embernek társát hozzám hozták. Ezekkel mi tevő legyek? az Úr méltóságos parancsolatját elvárom. — Medgyest a németek felverték; sok búzát, bort, káposztát, mézet vittének. Ide való elkészült szándékok való, — de nem félünk tőlök, megpróbáljuk, hogy fordúlnak vissza!

107. Darvay Ferencz, ex Vajnág, 1-ma Martij, ad Stephanum Buday.

Most jövőn emberem Ilyvórúl, bizonyosson hozta, hogy a megholt királynak (Sobiesky) nagyobbik s kisebbik fiait Jakobot és Constantiust a saxo elfogatta odafel, az hol a bavarus jószágot adott volt Jakabnak, és küldte ad perpetuos carceres Saxoniában, — melyet igen nehezen szenvedvén az egész lengyelség (még jóakarói is a saxónak), egészen meggyeztek a saxónok elfogyatásában a svecussal, ki is már jó ellene Javoró felé. Alexandert pedég most Varsaván megakarják koronázni. Sztriji sztarozta nekem megizente (nem igen írhaván meg) levélben a híreket), hogy Lengyelországból semmiféle nemzettől ne féljünk, rettenetes indulattal van az egész lengyelség, az király fiai casusokat vindicálni igyekező szándékban. A saxó segítséget kérő s a török hadat denun-tiáló követjeket az musqva, üdőt vonogatván, az határnál beljebb nem bocsátja. Két emberem van Szaniszló felé, ha mit hoznak, azonnal tudósítom. Az élés megyen éjjel-nappal, minden marhájok eláll, nem lévén sem széna, se fű. A mi lovasaink ex parte comitatus 300, hajdu is 150, Bányán is 150. A (huszti) dominiumnak kellett volna adni 150 hajdút. Mi eleget fegyvereztük őket, a kinek volt is, elszedték: de a portio igen elfogyatta volt a fegyvereket, egyéb substantiájokkal együtt. Técsi (técsői?) Almási vice-kapitány 6 jobbagyomot megfogatta.

*) A latin kivonatban:

„3-tio. Tricesimatorem Felső-Bányaiensem, nomine Meszlényi, qui sequentia proba contra Principem protulit, dicendo: Caesarem habere plures porcorum custodes, quam Rakoczium milites: meretricis filius est, qui Rakoczium amat; unum sclopetum suum pro omnibus Kuruconibus non daret.“

Hogy Isten Egret Urunk kezihez adta, értem, — adja Isten Szatthmárt s Bicsét is; s hozza Isten Urunkot ide az őnnep után! *)

*) A 108., 109. és 110. számok alatti következő levelek csak a latín kivonatok közt fordulnak elő; úgymint:

„Nro 108. *Martini Venes, eadem, ad Eundem.*

Notificat, se cum sua Germanica equestri compania compa-
ruisse, sed nec ad Majtíny ob destructos pontes, nec ad Domahidam
ob defectum commodarum navium transire posse, quare expetit illius
ordines, quid facto opus.“

„Nro 109. *Stephani Toroczkai, eadem, ex Tövis, ad Eundem.*

Comes Ladislaus Csáky ad Bonczidam subsistit invigilatque
Claudiopoli. Ipse autem cum Capitaneo Ladislao Vaji et Paulo Ka-
szás acceptis a Domino Orlai literis, ut secum eo conjungat, dum
eo progrediretur, interea 27. Februarij B. Tis (Baron de Tige) prae-
fatum Orlai aggressus acrem conflictum iniit, stetissetque a parte
ipsius victoriam, si per certum vadum transire potuisset Marusium,
verum et hajdonibus ex Turcia egressis rem strenue gerentibus, et
ipso dein tempore superveniente dictus Tis cum pudore multis suo-
rum amissis recedere est coactus. Imo si Michael Koss aliquoties ab
ipso requisitus in Bonczida non remansisset, sed se cum iis conjun-
xisset, omnes Germanos facile excludere vel delere potuissent. Militia
illa omnis quae ex Turcia venit ei jam adhaeserat, sed audita dicti
Koss absentia, iterum alio discessit: occasionem hanc tam opportu-
nam hostes debendi nunc neglectam merito soli Koss esse adscri-
bendam. Ibi fere tot sunt officiales quod milites. Ille Beszterczino,
Betlehenio, Szamos-Újvarino passus et portas jam commode praeclu-
serat, sed suprafatus Koss haec omnia destruxit. Hinc cum Comite
Csáki aliter Domino Orlai, aliter Michael Koss, aliter ipse etiam
diverso modo negotia disponant, et res ordinent, necessaria confusio
sequitur: adeoque praeter depraedationes et populationes locorum,
nihil aliud videntur habere pro scopo. Ipse paratus etiam a minimo
dependere, dummodo publicum bonum et Principis sui servitium
promoveatur.“

„Nro 110. *Comes Ladislaus Csáki. 3. Martij, ex Bonczida, ad Eundem.*

Instat pro capto ob blasphemias aliaque scelera ductoris sui
Tasnádiensis fratre velit eidem intuitu ipsius pro hac vice gratiam
impertiri, ut eo totaliter eliberato, militia ipsius pro bono publico
augeatur.“

111. *Ladislai Suller et Francisci Sáághy, 4-ta Martij, ex Arce Felső-Lindva, ad duos Perillustres Dominos Dicasterij Ginsiensis Consiliarios, Regede. (Puto est idem ac Reckenspurg.)*

Rakicsáni jószágot conscribálva elvégeztük, lindvaiban is alkalmasint progrediáltunk: de lendvai várnak megvétele iránt való fáradságos szorgalmatosságunk retardálta a conscriptiót. Minekutánna Tótságra érkeztünk volna, 24. Februarij az ifiu úr (b. Szápáry Miklós?) tiszttartóját mesterségessen ordinanczra kérettük hozzánk, — megérkezvén, Méltóságos Fejedelem hívségére, értekezvén tüle de modalitate: miként mehetnénk be az várba embereink kúra nélkül? ő mutatott módot az bemene- telben bizonyos ablakokon és árnyékszéken, az ifiu úr részére; maga esmét bement, felesége s gyermeke a várba levén. Azon tiszttartó biztatására circiter 300 tótot és 30 lovast eszveszed- tünk, kalaúzul vévén magunknak az ifiu úr sáfárját, a ki is már praevie hűtös volt, és bizonyos más két polgárt, a kik az- előtt két héttel az várbeli hajdúk voltak. 26. Februarij alája menvén a várnak, commandéroztunk 60 legént azon ablakok felé lajtorjakkal, magunk pedég az több emberekkal az kapu felé lármát csináltunk, hogy annyivalisénkább impediálván őket, vigyázattalanabbúl legyenek azon ablakok felé. Derekassan lőttek hozzánk, többet száznál taraczkokkal, seregbonatókkal, szakálosokkal, — de estve levén az idő, mintegy 10 óra tájban, egy ember kárt sem vallottunk, noha tartott tovább három egész óránál az lármánk s hozzánk való lövöldezések. Mind- azáltal az megírt ablakok és árnyékszék felé levő embereink, — roszak levén az kalaúzok, — midőn már a lajtorjákat fel- támasztották volna, észrevevén az németek, minthogy nem azon ablakokhoz, a hová kellett volna, vezettettenek, elpuskáz- ták őket; — ugyanott sem maradt egy emberünk is. A mint- hogy másnap mindjára az várban lévő tiszte Nádasdi Ferencz uramnak az német commendanttal bejutának Regedében, infor- málván az történt dolgokrúl ő Nagyságát s a regedei commen- dantot, mely leveleket intercipiálván, inclusive megküldtük Kegyelmeteknek. Alámenvén azon actusunk után Rakicsánban, conscriptiónak continuatiójára, tettünk oly dispositiót, hogy szüntelen impediáltassanak az várbeli németek, — mely impe- ditiónk miatt való nyughatatlanságok az németeket indították

arra, hogy kiírtak az várbeli magyar és német tisztek, cohortálván bennünket ad accordalem traditionem, feltévé bizonyos punctumokat, a kik közt az is volt, hogy az tractára készek volnának ugyan. csak engedtessek meg, hogy praevie Regedébe hírt adván, valoszok jöjjen; — azt mi meg nem engedtuk, tartván csalárdságoctól; arra ő is az izente: valamég egy csepp vér leszen benne, fel nem adja az várat, — a ki volt 3 Martij. Mi is csak arra nézve katonákat küldtünk vár alá. Másnap reggel hozzánk küldtek lindvai plebanust az németek, cedálván már az Regedében való híradások iránt tett kívánságoknak. bizonyos három punctumokkal: 1-mo. Hogy őket ereszszük el minden háborgatás nélkül, magok fegyverekkel s partékájokkal. 2-do. Az urasága jószágát ne ruinaljuk. 3-tio. Gréczhül adott 3000 ón-globist és másfél tonna port vihessék el. Erre mink nem hajolván, tandemők is reállván, ma 3 óra tájban a várat feladták. A hely erős, csak ember legyen benne. Taraczk öreg vagyon 6, seregbontó 4, szakalos 80. Most őrségi hajduk vannak itt, — de rozsz, fejcs, szófogatlan nép. Izihe dispositiót tegyen Kegyelmetek. Most hozak hírül: 500 dragonyos van Regedénél, valahová kicsap. Dobráról is jött egy lovas posta, referálván, hogy Gróff Leuchan írt oda-való porkolábnak: ha a vár ő Felsége hívségében meg nem marad, ellene jű, — s minduntalan igyekeznek által a németek. Azért, hogy a kit ma nyertünk, holnap el ne veszejtsük: jó serius embert, jó hajdúsággal kell ide köldeni.

112. Francisci Darvai, 4-ta Martij, ex Huszt, ad Stephanum Buday.

Lengyelországból mostan érkezvén emberünk, ezeket hozta: 50,000 tatár készül a saxó mellé, melynek eleiben ment haddal Potoczky uran, ad resistendum. A svéd, a lengyel Republicának kimondotta, hogy ő a kozáknak és a saxónak megfelel: csak a Republica musqvával való dolgát componálja; a minthogy el is küldött nagy solennis legatiót a musqvához; de, hogy ideki való, vagy Erdélyre való intentiója volna? — olyat senki nem hoz.

113. Szepesi János, 4-ta Martij, ex Castris ad Mező-Kövesd positis, ad Eundem.

Negyed napja, miolta Urunk szép haddal és szép lövő-

szerszámokkal Miskolczról megindult, az alkalmatlan üdő miatt itt subsistált, holnap Eger alá fog nyomulni. Méltóságos Bercsényi uram eddég még Szeredben volt, Károlyi uram pediglen szép progressussal és szerencsével Austriában vagyon. Az bavarus, miolta Linczet megvette, ott volt, nagy apparatussal, — vagyon 150 álgyú véle; az mint írják, Bécs felé nyomul.

114. *Dobozi Istváné, 5-ta Martij, Debreczen, ad Eundem.*

Töltést küldtem 1200 csomót; Szegedi nevő, Szőcs János uram hadnagya, hogy már a hadakat kihajtsa, itt van, éjjel-nappal eszik-iszik s veszekedik, — maga is olyan, mint az hada, magát sem küldhetem ki, nemhogy mást vinne magával. Borbélyt örömet küldök vala: de mindeniknek a háza tele sebes-sel, azonkévül is rettenetes sok széllel a városon, — azokat is alig győzik; kettő ismét a szakmári sánczból szaladott, ingyen az ősztől fogva ott szolgált, minden eszközök ott veszett; ha-csak kötözve nem küldjük: arra nézve sem akarnak menni. — Toroczka uram meghódoltatta Tordát, Enyedet, kinek is Földváry nevő kapitányát Urunkhoz viszik most itt által. Onnan Fejérvár alá indultak, az útbán Orlai urammal ő Nagyságával conjungálták magokat, — úgy hiszem, az is eddég megadta magát. Német compánia Kegyelmedhez megyen; valóba volna itt szükség reá váradiak ellen, kik is igen felesednek s magoknak nagy szívet vettek. A fiamot már elbocsátottam.

115. *Szarka Zsigmondé, 6-ta Martij, ex Csáktornya, ad Alexandrum Károlyi.*

Mivel általláttuk, hogy az horvátországiaktól hajlandóság semmi úttal nem lehet: szükséges itt Muraközben az hadak corpusának lenni; mivel pedig már az ittvaló szegénység az provisióból kifogyott: az hadak itt sokára nem subsistálhatnak; Alsó-Lindván, a ki távulyabb van ellenség földétől, profiantkemenczéket kell csináltatni. *)

*) A következő 116., 117. és 118. számú levelek csak latin kivonatban vannak meg. Úgy mint:

„Nro 116. *Michaëlis Kazai, 7-ma Martij, Ginsio, ad Eundem.*

Apud Joannem Hevenesy Rh. flor. ter mille paratae invenit, de residuis procurandis adlaborat Camerale Dicasterium, sed non est

119. *Dobozi István, 12-ma Martij, Debreczen, ad Stephanum Buday.*

Bizonynyal eliheti Kegyelmed: ezen a földön járó s jövő s ingyenélőktől egy szempillantásig való nyugodalmunk nincs; — az váradi ploquadát nagy részént nekünk kell tartani, most is oda van 36 szekerünk éléssel. A másik estve bizonyosan hozták Boné uramnak, hogy a ráczság erőssen gyűl Jenőhez, — azon felettébb nagy consternatióban estünk: mert az igye nyessen a mi veszedelműnkre siet. Bóné uram hada csak hírét hallván is szerivel annak, bizonyosson széllelfut előtte. Deák Ferencz és Bakó Szólnokon alúl a Tisza mellett qvártélyoznak; — summa rei: mi csak roszúl vagyunk, az egy jó Isten tarthat meg bennünket, máskint emberek közül senkinek semmi gondja nincs reánk; csak elvennék, ha adhatnánk, — de nem gondolnak megmaradásunkról. Látván az dolgoknak felfordulását: azt sem tudom, hányadán vagyok. Mónai Pált Tokajba küldtem porért s glóbisért. Kegyelmed sógora is Lázár Tamás ezen ment el Urunkhoz. Maholnap azt hallja Kegyelmed: oda Debreczen! Az asszonynak egy ládáját Újhelybe köldtem volt, de

certum; quare si completæ non fuerint sex mille fl. pro exolutione Polonorum; an debeat levare præstolabitur intimationem Thomae Nádasdi, bona mobilia justo mediante investigavit, sed nihil speciale invenit præter 1 chlamidem, 1 tunicam, scutellas et orbes stanneos. Felső-Lindva esse iis deditum, certum est, ubi etiam dictus Nádasdi habet sua bona.“

„Nro 117. *Andreae Boné, ex Kis-Marja, 7-ma Martij, ad Dominum Stephanum Buday.*

Desideratam Germanorum equitum companiam jam pridem ad eum expeditiv. Ille non habet penes se aliam militiam, quam suum regimen, 40 Germanos et vagabundos aliquot hajdones. Rasciani deno dicuntur congregari ad Arad. Cum autem comitatus Bihariensis desolatus, militiam ibi subsistentem nequeat intertenere, et hactenus a potiori Civitas Debreczen ea intertenerit; quare si eum ab iis avulserit, militia illa dispergetur, de periculo non respondebit.“

„Nro 118. *Sigismundi Bessenyei, 8-va Martij, ad Eundem.*

Potior pars Comitatus Szabolcsensis incolarum equos habentium castrena militia nomen dedit, pedestris vero domi relicta inermis nobilitas nil aliud, quam confusionem in castris causabit. Ipse cum altero vice-comite Stephani Varatkay domi manebit, opera enim illorum requiretur, ad disjiciendam Kalloviam et Tokajinum.“

az rossz hírekre nézve vásárosok is visszajövének, azt is visszahozák. *)

121. Dobozi Istváné, 14. Martij, Debreczen, ad Stephanum Buday.

A város köld hadai számára 200 köből abrakot. — Torockay és Gróff Csáky László uramék Erdélyből írnak, hogy Orlai uram hadaira a német reáment volt: de két kapitány és egynehány gregarius elesvén, visszanyomúlt Szász-Sebesben. Urunk Eger alatt vagyon, hétfőn kemény viadal volt, kapitány Györki Ádám elesett. Generális Bercsényi uram Gyöngyösre Urunkhoz lejön. Az fiam sem kinn, sem benn; az innepre Urunkhoz megyek. Ha lehet, fiscalis hegyaljai szőlőkből per modum grationalist szerezzon nekem tarczali hegyen; ha pedég arra érdemem nem volna: mintegy magának, — nekem osztán illendő árán engedje ide. 600 csomó töltést s egy általag hort is küldtem. **)

*) A 120. számú kivonat magyarul nincs meg, latinul így következik:

„Nro 120. Petri Debreczeni, 13-tia Martij, ex Somlyó, ad Eundem.

Certum exploratorem propria pecunia conductum Varadinum versus miserat, qui redux pro certo retulit, Varadienses equestres ordinis 5 cohortes cum numero peditatu putare versus Somlyó excursionem, et licet passus Rév dictus arboribus desertis sit exclusus versus Tóti, nihilominus per planiciem volunt probare irruptionem.“

**) A 122. és 123. levél magyarul ismét nincs meg, latinul így szólanak:

„Nro 122. Michaélis Ajtai, 16. Martij, Nagy-Bánya, ad Eundem.

Cum ibi materia pro conficiendo pulvere pyrio deficiat, hinc et pro Transylvania et pro castris ejusdem nequit eadem pro voto suppeditare, Michaél Pap refert, in arce Munkácsiensi esse 900 centenarios pulveris, plumbum pro hoc rerum statu sufficiens, duo vasa salnitri Kővárini et Kalloviac adhuc in majori copia, quare inde provisio in tempore facienda.“

„Nro 123. Comitatus Abaujvariensis, 17-ma Martij, ex Liszka, ad Eundem.

Cum ex assignatione commissariatus regimen equitis in eorum Comitatu per certum tempus sua habuerit quarteria, ideo rogant, ut de intertentione ei praestita velit eosdem in debita forma quietare, quatenus et ipsi necessarium cum commissariatu computum tanto ordinatius possint peragere.“

124. Bertótj Ferencz, 24. Martij, Lőcsén, ad Eundem.

Az elmúlt hetekben kitakarodván az Szepességről az saxoniai hadak, azokban felest Urunk szolgálatjára jó paripás, jó fegyvereseket szerzettem, s le is küldtem, finom trombitásokat is. Az kik kimenetelek után újokban ide a szélekbe szállottak volt: Lengyelországból közönségesen írták, hogy ellenségképen akarnak reánk jüni. Némelyek azt hirdetik: Lublyó várát akarták volna megszállani, mivel Lubomirszky herczeg nem tehetvén egyebet a saxókon, hogy a 13 városokon s lublyói dominiumon kemény portiót szedtek: egy vice-colonellust, egy főstrázsamestert, egy ritmeistert, két laidenantot, egy cornétet magához vendégségbe híván, megfogatta, mai napég is kilencz rejtárral kemény fogságba tartja, nem akarván elbocsátani mindaddég, még az jószágiban tött károkat meg nem térítik; mi lesz belőle? — megválík. Azalatt nyomakodván a svéd Krakó felé, csak kevésbe múlt, hogy a királyt (Ágostot) ott meg nem szorította; eszveszaladván, a Viszlán a király mindjárt elhányatta a hidat maga után, s ment Tarnova felé minden hadaival, onnan Szandomír felé, akarván meg egyezni kozáksággal és segítségre jött bizonyos számú mosqvával. E napokba erre ment lengyel király követje is Urunkhoz. Az eperjesi németeket mindeddég sem zabolázhatják: valahol szeretik, szeltében rabolják Sáros vármegyét. Monoky uram hadának Urunk semmi hasznát nem veheti; már három ízbe ordénálván őket Eperjeshez: két-három nap lesznek ottan, s mindjárt elszöknek zászlóstúl. Még a tehenekben tartott s a praedában: addég mind ott voltak, — hogy az nincs, már meg nem maradhatnak. A Rigyovszky uram portékája is, úgy látom, csak odavész nálok. Most Urunk parancsolt: adjak nekik ezer forintot, 30 vég posztót, — de azzal nem contentusok, még azonkévül 5000 forintra számot tartanak, meg nem elégedvén, hogy sok ezer forintig praedálást tettenek. Lengyelországból írják közönségesen, hogy József királynak egyik szeme kifolyt. Slésiában — hallom — valamely gaz had gyülekezik, kinek nagyobb része gyermekekből álló. A császár — úgy hallatik — minden udvari népestül Gréczben ment volna. A svecusok 30,000 lengyel forintot vontak az

krakaiakon pro hybernis; újobban Pincsova felé, az király után nyomúltak. *)

128. Bai András, 14. Aprilis, Eger alatt lévő táborban, ad Georgium Ramocsaházy.

Tömösvárrúl megfordulván, és az török határbúl az erdélyi határba a dobrai sáncz felett 18-ad magammal általjövén, 56 rácz-labancz lesett, kik is reánkütvén, magamot 9 sebbel elfogtanak volt: de Isten csudálatosképen megszabadított kezeiből. Magamot az estve hozattam ide Urunkhoz; itt nem késem, Debreczenbe curára megyek, s Baranyai Miklós uram házánál leszek. **)

*) A következő három levélkivonatot ismét a latínból vagyunk kénytelenek pótolni:

„Nro 125. Francisci Tordai, eadem, ex Somlyó.

Civitas Enyediensis per Germanos et Rascianos totaliter est incinerata, ubi ingens populi multitudo, partim igne, partim ferro interiit, qui casus, uti lamentabilis, ita certus est.“

„Nro 126. Stephani Toroczky, ex Szász-Sebes, 10. Aprilis, ad Fundem, Debreczen.

Albam-Juliam, alias olim ordinariam Principum Transylvaniae residentiam, Deo auxiliante, una cum loci Capitaneo Michaële Szász et praesidio intus existente per dedicionem optinuerunt, pari modo et Szász-Sebesinum. Germani copiosi hic existentes, qui per hyemem viciniam ipsam feede populati sunt, Cibinium sunt dimissi. Siculi etiam circa Coronam bene se gerunt. Comes Michaël Mikes cum pluribus aliis magnatibus illuc deducuntur ad Principem, cui honesta danda erit comitiva, summa penuria est ibi ob defectum foeni et avenae, quia Germani similia nimium quantum consumserunt.“

„Nro 127. Aestimatio Kis-Toronensium vinearum fiscalium, per loci iudices, 13. Aprilis.

Primo. Vineae Baronis quondam Michaëlis Fisher, aestimata est praeter libertatem ad decimis ad Hung. fl. 1050, in qua procreantur vini vasa nro 11.

Secundo. Alexandri Keczer ad fl. 110 procreans vini vasa nro 12.

Tertio. Georgij Begyedi ad fl. 305 proferens vini vasa nro 10.

Quarto. Andreas Makai ad fl. 610 procreans vini vasa nro 16.“

**) A 129., 130. és 131. számok alatt levők csak latínul vannak meg, ekkép:

„Nro 129. Aestimatio vinearum fiscalium Ujhelyiensium, per Iudices loci facta, 14-ta Aprilis.

1. Baronis Georgij Roth vineae 2 aestimantur ad Hung. fl. 500, procreant vini vasa 21.

132. *Patentes, 25. Aprilis.*

Comes Laurentius Pekry de Petrovina, Comitatus Albensis Transylvaniae Comes, Sedis Siculicalis Udvarhely utrobique Supremus, necnon Celsissimi Principis Domini Domini Francisci Rákóczi, etc. Militae tam equestris quam pedestris Generalis. Adom tudtára, etc. Minthogy az én édes magyar hazám-

2. Comitatus Francisci Barkóczy vineae 3 aestimantur ad Hung. fl. 1000, procreant vini vasa 14.

3. Domini Francisci Galambos vineae 2 aestimantur ad Hung. fl. 3100, procreant vini vasa 30.

4. Georgij Korolinszky vineae 4 aestimantur ad Hung. fl. 120, procreant vini vasa 6.

5. Martini Pintér vineae 3 aestimantur ad Hung. fl. 300, procreant vini vasa 8.

6. Baronis Francisci Klobusiczky vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 2000, procreat vini vasa 14.

7. Domini Michaelis Szentiványi vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 1050, procreat vini vasa 16.

8. Andreae Deák vinea 1 aestimatur ad fl. 300, procreat vini vasa 8."

„Nro 130. *Aestimatio vinearum fiscalium Bénéiensium, 15. Aprilis.*

1. Comitatus Francisci Barkóczy vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 4000, procreat vini vasa 20.

2. Domini Michaelis Roth vineae 2 aestimantur ad Hung. fl. 2120, procreant vini vasa 24.

3. Martini Lebron vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 2000, procreat vini vasa 8.

4. Domini Francisci Melczer vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 120, procreat vini vasa 4.

5. Strégeriana vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 120, procreat vini vasa 3.

6. Georgij Conrad vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 8, procreat vini vasa 1.

7. Camerae Scepusiensis vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 200, procreat vini vasa 3."

„Nro 131. *Aestimatio vinearum Sáros-Patakiensium, 16. Aprilis.*

1. Georgij Kapronczay vineae 2 aestimantur ad Hung. fl. 200, procreant vini vasa 10.

2. Lucae Pattantyús vinea 1 aestimatur ad Hung. fl. 400, procreat vini vasa 22.

Dein vineae Jacobi Makó, Francisci Árvay, et aliarum confiscatae, sed necdum aestimatae."

nak dicsőséges szép szabadságának és törvényes igazságának az kegyetlenül uralkodó idegen nemzet sarczoltató igája alól való felszabadítására s kívánt helybeállítására, Isten szent indításából fegyvert fogtunk, és azon Isten kegyelme velünk köz, s igaz ügyenken való munkálkodása által mindeddig fegyverünknek dicséretes előmenetele volt. Ahhoz képest, hogy tovább is az hazánk mellett való buzgó indulatunk szerencsés előmenetekkel boldogúlhasson, bocsátottam ki Nemzetes Vitézlő Újvárosy István, Ocskay László ezeres-kapitány uram főstrázsamesterét, két hadnagyával, és mellettevalóival együtt ez nyitott-levelemnek ereje mellett, hazánkért hadakozó vitézlő rendek fogadására s gyűjtésére Erdélyben, kinek is bizonyos fizetése leszen. Adván ő Kegyelmének autoritást ebben, hogy mindenütt az hazában serénkedhessék az hadgyűjtésben, kik még más zászlója alá nem kötelessek. Költ Gombán, 25. Aprilis. *)

137. *Joannis Pápay, 30. Maij, Solt, ad Stephanum Buday.*

Nem tudom, honnét vette Kegyelmed azt a hírt, hogy onnét felváltódnék? — megünnta Kegyelmed egy helyben? De csak patientálja magát; abba bizony semmi sem telik! Úgy

*) A következő négy levél kivonata ismét csak latinul van meg, úgy mint:

„Nro 133. *Stephani Buday, 11-ma Maij.*

Recte nunc scribunt ei ex Transylvania, quod inito ad Feketehalom conflictu, ex Germanis 800 sunt trucidati.“

„Nro 134. *Recognitio Andreae Clara, 17-ma Maij.*

Recognoscit, quod Michael Ajtai administraverit salis nitri centenarios 7, et libras 21. Centenarios pro Rh. florenis 24 praestando solvit Rh. fl. 172., 24 et pro Rh. fl. 24 adhuc ei sale nitro tenetur.“

„Nro 135. *Francisci Rerthótij, 18-ca Maij, Leutsoriae, ad Eundem.*

Casu et irruptione Trenchiniensi, nuper omnes illarum Partium homines summo opere sunt consternati; et de facto talia nova audiuntur, quasi rursum hostes ad passum Drietomensem et limites Moraviae rediissent, haud dubie aliquid tentatur.“

„Nro 136. *Valentini Illosvay, 23-tia Maij, ex Illosva, ad Eundem.*

Juxta mandatum Principis ad arcem Munkacsiensem 400 praesidiarios completo numero imposuit, nec ex ipsius militia ullus requirebatur, cum aliunde numerus ille facit expletus. Quare donec Principis mandatum non habuerit, ad castra tantisper venire non poterit.“

vagyon, Bóné Várad alól eljő; de Fonáczy, Szappanos, Hát-szegan Markuly mennek viszont helyiben. Forgács Sinion uram az Dunán általmenvén, Sárvárt, Kapuvárt egy jó reggel, melyek nagy erősségek, megvette, most pedig Heister eleibe nyomakodik, ki is Palotánál vagyon, — vagy éhel megöli, a minthogy már egy héttől fogva nem volt élése, vagy szembeszállván, Isten győzedelmessé teszi ellene is (t. i. Heister ellen) igyünket. — Pest, Buda alá minden nap az portások járnak, s hajtják a rettenetes nyereséget, s vágják a németet s ráczt; de midőn szegény Apestaky (így) Lengyelországból jőne: Kecskeméten innen a rácok reáütnek, s eszvevagdalják, Csernelt pedig más lengyel úrral Szegedre vitték. — Istennek hála, az török, svecus mind kínálnak segítséggel, úgy vannak dolgaink, hogy minden jót megmaradásáru! édes nemzetünknek remélhetünk. Az mely része földről az minap visszanyomakodott Generális Bercsenyi uram: az már viszont mind Urunk hívségére visszaállott; reménlem, az Csálóközt is addég Károlyi uram visszahódította. *)

139. *Gyulai János senior, Hopmester, 31. Maij, ex Solt, ad Paulum Szalay.*

Hogy 10 hordó borát Prényi uramét eladták, jól van; a pénz kellene az úrnak. Ide is hoztak 10 hordó bort, már elajándékozott Urunk benne katonáknak, tiszteknek, hajtván Buda alól feles szarvasmarhákot, circiter 2000 lovakot és ménest; a bagázsiaját is felverték Heisternek, alkalmas nyereségek volt az katonáknak, — adja Isten Kegyelmednek is Szakmár végvárából jó nyereséget! Az én boraimba is bár szállétana le a Tiszán a feleségem. Ide konyhára kellene 20 szalonna, eczet, hagyma etc., bárány, tyúk, lúd, mert itt ezen sivatag, pusztás helyeken, 6 mélyföldnyire környösköröl semmit sem kaphatunk: az rácok elpusztították, égették az falukot. Apes-

*) „Nro 138. *Michaëlis Teleky, ex Castris ad Besztercze, 31. Maij, Valentini Illosvay.*

Ex Principis literis Georgio Pongrácz Colonello scriptis intellegit, eum pro secundanda loci illius bloquada cum numero peditatu esse ordinatum, quare cum opera peditatus illius summopere indigeret, instat, ut iter suum eo versus acceleret.* (Magyarban nincs meg.)

taki doctort is Kecskeméten innen két mélyfölddel felverték s levágták. Szegény Csernel Pál kapitányt is nehánymagával; igen nagy nyereséggel mentek be Szegedre pogány eb ráczok. Deák Ferencz uram dolgában, ha mit segíthetek, jó szívvel cselekeszem.

140. Stephani Dettrich, 1-ma Junij, ex Castris ad Portum Földvariensem positis, Paulo Szalai.

Kegyelmed elmenetele után Méltóságos kalocsai érsek, Okolicsányi Pál és kalocsai praepost (Viza János) Urunkhoz, causa tractandi armistitij compareáltak vala Duna-Ordasnál lévő Paks városában; *) de minthogy az egész fundamentumok és aziránt való instructiójok is practicánál egyéb nem volt, — a mint jöttek, úgy el is mentek. Gondolnám, hogy megint rövid nap alatt késérteni fogják Urunkot, mivel most is Isten kegyelméből Bercsényi és Károlyi uraimék Silésia és Morva tájárúl Trencsén felé becsapott német ellenséget Generális Ricsánnal együtt derekassan megvervén, magát a Generálist jablonczai kastélyban, Fejér hegyeken túl, megszorítván, 300-ad magával, honnan is nem tractálhatván, a fegyvert lerakta, és azokkal együtt megadta magát, rabságra hajtván életét. Az egész munitióját, bagázsiját elnyerték, magán is három seb esett. Pálffy János uram ezer lovas némettel akarván magát conjungálni említett Ricsánnal: Posonban állapodott meg, — azalatt ezen feladtak. Forgács Simon uram is Dunán túl való földön sok dicséretes actust vivén véghez, Sárvárat és Kapuvárat minden kár nélkül, szerencsésen, practica által megvívén, mind e két itélőmestert ott lepte, az egész odavaló földet meghódította, és minthogy Generális Heister esmét Dunán túl való földre költözkedett: 15,000-ed magával Forgács uram, Esterházy Antal és Andrássy Istvánnal eliben állván, gondolnám, maholnap kezet fog vele, — melynek kimenetele lehessen örömünkre, engedje Isten!

141. Vay Adámé, 1-ma Junij, exinde, ad Eundem.

Ezen órában érkezvén Méltóságos Generális Bercsényi uram levele, kiben írja, hogy Generális Ricsán hadával három versben megütkezvén, felekezetünkbeliek az ellenséget teljes-

*) „Duna-Ordasnál lévő táborban“ akarta előbb alkalmasint írni.

séggel dissipálták, levagdalták, minden munitióját s bagázsiját elnyerték. A conflictus Szomolány nevű helységnél volt. Maga Ricsán post actum, egynehányod magával Jablonka nevű kastélyban szaladott, de oda is rajtamenvén a mieink, a kastélyt is felverték s magát is kihozták, s rabul vitték Generális uramhoz, s ott is vagyon.

142. Joannis Gyulai, ejusdem die, ex Castris ad Solt, ad Eundem.

Kimenvén a portások Buda alá, szintén szép nyereséggel tértenek meg: 2500 szarvasmarhával. Ricsán nevű német Generálist táborával együtt Bercsényi és Károlyi uramék levágták, a mi pengig kemény harcz alatt maradott, szaladtak közel egy kastélyban, jó erősségben, az kikre is in flagranti rohanván az vitézlő gyalogság, ostrommal nekimentek, — rabul feladták magokat, ott levén német Generálisnak minden cselédje, felesége, — s így minden munitióját elnyerték.

143. Francisci Kállay, ejusdem die, exinde, ad Stephanum Buday. (Veji nekie.)

Mai nap itt *Te Deum laudamus* volt: mert Bercsényi és Károlyi uraimék Jablonkánál az német császár armadáját, minden munitióval együtt, sok tiszteivel felverte; tiszteit mind elfogdosták, — nem szaladt el 200 vagy 250-ig valónál több benne; Generális Ricsánt is elfogták feleségestül. Meltóságos (kalocsai) érseket is várjuk készre: ha mit valami jót hoz követségben az császártúl; addég itt leszünk, még el nem érkezik, — azután másfelé táborozunk.

144. Andreae Bóné, 2. Junij, Kis-Marja, ad Eundem.

En eltekéllett szándékkal feltettem: ha itt tovább maradásom leszen, válogatott hadaimmal oly próbát tegyek, hogy az had, mely Szakmárrúl ellenkezik, megszegyenüljen; de ma vettem Urunk parancsolatját, hogy mindjárt induljak, — a mint reggel el is megyek, (itt oly szoros dispositio alatt alkalmas hadat hagyván, hogy ezen országot váradi hadak excursiójátúl nem féltem) Szólnok felé: mivel a ráczság ott eszvegyülekezett, reájok kell mennem, vagy élet, vagy halál! Merzán aga itt nincsen; az mely szegénylegény törökök hozzám csat-

lották magokat: élet s halál választja el tőlem, — elmenni semmiképen nem akarnak *)

148. Pap Mihály, Nagy-Bánya, 4-ta Junij, Principi.

Méltóságos Fejedelem, érdemem felett való Kegyelmes Uram! Nagyságod három rendbeli, nagy-bányai romladozott kőfalaknak restauratiója iránt decretumát vettem, minden erőmmel promoteálni igyekeztem, fából egynehány bástyákat csináltattam, Majos Jánost kövárvidéki fiscalis jószágokból mésznek hozatása felől admoneáltam: de Katona Mihály a jószágot kezéből kivévén, nem engedi. Utóbbi levelemben írtam neki, hogy valaki Nagyságod parancsolatjának nem engedelmeskedik: az nem igaz híve; melyre minemő választ adott? kitetszik. Teleki Mihály úr is ad requisitionem mi választ tött? megláthatja Nagyságod; — így mások miá semmibe elő nem mehetek. Itt az két ország között hidegen folynak a dolgok: mert csak névvel kuruczok, cselekedettel pedég — mint Katona Mihály — nemes-embereknek protectiót adott, hogy táborra ne menjenek.

149. Palocsay György, 16-ta Julij, ex Castris ad Marja positis, Andreae Bóné.

Kegyelmes Urunk ő Nagysága a Fekete víznél igen dicsőséges győzedelmet vett a ráczokon: 1500 közölek az vízben veszett, a harczon pedég öt ezer, mely harcz alatt Titelt is megvétette, és igyenessen jó Szeged alá. — Lamberg nevő

*) A következő három kivonat magyarul nem lévén meg, a latin extractusok közül csatoljuk ide:

„145. Stephani Dobozy, 2-da Junij, ex Debreczen, ad Eundem.

Rascianos magno numero congregatos cum bellico apparatu jam esse in itinere, hic constans est fama, quo sint irruptionem facturi, brevi apparebit. Dominus Bóné denuo strictum a Principe Decretum percepit, ut quocitius contra Rascianos hinc proficiscetur.“

„146. Quietantia Francisci Gyulai, bellici commissarij.

Inclutus Comitatus Szatthmáriensis Anno 1704. administravit binis vicibus ad castra pro militia intertentionem farinae cubulos 266²/₄, avenae cubulos 347, pecora pro macello nro 233.“

„147. Ejusdem quietantia, 2-da Junij.

Idem comitatus administravit pro Martio farinae cubulos 250, avenae cubulos 500, pecora nro 162. Pro Aprili vero farinae cubulos 25, pro Maij cubulos 115. Restat cubulos 385, pecora nro 162.“

ministere a császárnak jött a Meltóságos Érsekhez, azzal együtt Urunkhoz, *ratione pacificationis*. Aradbúl kijött rácz pedég a Tisza felé nyomúlt.

150. *Debreczeni Péter, 19. Julij, Somlyó, ad Eundem.*

Itt Erdélyben is jól folynak az dolgok. Kolozsvárt most akarják mieink obsideálni. Gyalut is német per accordam feladta. A mely ráczok a minap kiszöktenek volt Kolozsvárrúl: azok házok népéhez lekéredzvén, most 3 vagy 4 sereg ráczokkal Urunk hívségére feljöttek. Petrőczy uram ő Nagysága is Havasalföldéből kiérkezett, most jelen volt a fejevári gyűlésen. A mint érteni, 800 ember is jött volna véle, de a havasalföldi vajda nem engedte. Betlehen Miklóst Szebenben Generál Rabatín megárestálta, oly erős árestomba tartja: nem hiszeni, hogy soha többé szabadulást vehessen magának. Szebenbül erőssen a német szökik Urunk hívségére. — Az aratását bagosi földén, s marháját recommendálja. *)

*) E 150 levél-kivonat megvan latin nyelven is, két példányban.

VI.

SEXTUS EXTRACTUS

*Ungaricus, literarum minus necessariorum, Anni 1703 et 1704.
Ex originalibus a 10. Octobris ad 26. Octobris finivi easdem
omnes.*

Literae Anni 1703.

1. *Károlyi Zsuzsanna, Prényi Pálné, 18. Augusti, ad
Stephanum Sennyei.*

Szegény házamhoz Károlyból jüvén, sok kárvallásomat meglátván: minden kárvallásomnál, az mi eddég volt, nagyobb-
nak tartom. Ménesemből sokat fogtanak ki; kihezképest oda-
létemben is kerestem, reá is akadt volt emberem, de akkor
meg nem adták, hanem megígérte volt Majos János uram.
Prényi Farkas öcsémuramtól küldtem volt az aránt Méltóságos
Fejedelemnek levelet; azért kérem Kegyelmedet is lelkem Öcsém-
uram, szolgáljon a szegény árváknak, és szerezze ki javaimban
a kit megismernek. Édes kedves Öcsémuram, az nagy Istenért
kérem Kegyelmedet, ha Szakmárt megveszik: ott vannak ne-
kem az pátereknél ládiúm, szerezze ki Kegyelmed, az Isten is
megfizeti Kegyelmednek. Egy levelet is szerezzen Kegyelmed
a jószágom iránt: mivel nem akart szolgálni; a bírámot tüleni
eltiltották, hogy jószágomban ne járjon.

2. *Josephi Szent-Györgyi, 12. Octobris, ex Börvej, ad
Paulum Nagy de Rápót, Capitaneum Karolyiensem.*

Tegnap Urunkkal utozván Kálló felé, jelentém ő Nagy-
ságának, hogy Börvejből egy nyáj sertését károlyi Szántó
Pál, teremti Kovács Istók és az mogyorósi pap fia Borsossal
együtt elhajtották s ide s tova elharácsolták s praedáltak. Ezen
praedáló katonáknak akasztófát megígéré fejedelmi hitire;

parancsolt ő Nagysága, hogy Teremen levén azon sertések: Kegyelmed adjon 10 hajdút s azokkal hajtassam ide, ittvaló Vakarcz István nevű parasztembert pedég, a ki azon nyáját nem akarván őrzeni, kicsapta, fogassam meg, s károlyi tömlőczbe vitessem, az honnét ő Nagysága hire nélkül ki ne szabadúlhasson.

3. *Szent-Marjai Ferenczé, 15. Octobris, Kis-Várda, ad Excellentissimum Generalem Stephanum Sennyei.*

Nyilván lévén Nagyságod előtt mostani árestombban való lételem oka: kérem, méltóztassék törekedni szabadulásomban. Az Nagyságod gratiáját életem fottáéig kívánom megszolgálnom, hogy maga részéről nem kívánta dolgomot súlyosítani; az minthogy Istenemmel s mellettem s alattam lévő vitézekkel bizonyítom: Nagyságodnak soha kárára nem igyekeztem. Sok vád vagyon irántam: azokba nem vagyok annyéra vétkes, — csak lehetne magamot mentenem. Az nehéz: az kik fők voltak az dologban és cselekedtek az praedát, most távul nézik, s én szenvedek. Hiszem Istent, sok dolgokba ártatlanságomat napfényre hozza! Hogy pedég az megkárosított felekkel in particulari conveniáljak: az éntőlem lehetetlen; minden jószággával hat ilyen szegény nemesember sem érné meg, — egyegy kardra harmadfél forintnál több nem jutott: egynehány ezerekre pedég menne az kárvallott emberek praetensiója. Kiért Méltóságos Bercsényi urannak legnagyobb neheztelese van reám.

4. *Nicolai Laszkár, 16. Octobris, ex Lelesz, ad Georgium Ramocsaházy.*

Szokolyáni Pál uram szavaiból értettem, hogy Kegyelmed Tiszán túl levő Urunk fiscalis jószáginak fődirectora s inspectora. Ha kellenek jó gondviselő tiszték: recommendálom Kegyelmednek Rácz János uramot, a ki itt is helmecziudvarbíró-ságot obtineálhatta volna: de német úrhoz nem akarta magát kötelezni.

5. *Francisci Jármí, 17. Octobris, ex Kis-Várda, capitanei loci, ad Stephanum Sennyei.*

A minapiban méltóztatott Nagyságod parancsolni itten körülvaló jószága iránt, hogy a várhoz való munka iránt az miben lehet, kedvezzek; a minthogy eddégis, úgy tovább is

azon munkára őket nem compelláltam, s nem compelláltatom, — ajánlván magamot Nagyságod úri gratiájában.

6. *Georgij Dolhay, 20. Octobris, ex Huszt, ad Eundem.*

Levén odafel a nemes vármegyének felső részeiben sok dolgaim, az erdélyi hírekre való nézve, az honnan bizonyosson hozák Betlen és Dés tájára feles rácz és német hadaknak jövételeket, — kiknek merre és hová legyen intentumok? bizonyosson nem tudhatják. Kihez képest a két felső processust a passusokra szállítván, vice-ispán uramat is ott hagyván, hogy ő kegyelme engem, s én Nagyságodot éjjel-nappal mindeokról tudóséthassam. Rabutín Generál felül is hallatik, hogy Fejérváron alól felesed magával volna. Két postának tartása igen szükséges volna, de Majos Ferencz uram, Urunk commissiója nélkül fogadni, annálénkább fizetni nem akar. Azelőtt, a kik magok lovakon szolgáltak: Méltóságos Fejedelmektől volt fizetések fl. 64, négy köből búza, egy verő (kiverő, kijáró sertés). A kik pedig postalovakon (melyeket az öt városiak adtak) szolgáltak, fl. 45 volt fizetések. Vice-kapitányom, Máté Deák urammal az megölt commendans templomban levő ládában partékája iránt eléggé kérdezőskedtem; a való, hogy a várat feladván, azon ládát is több ottlevő ládákkal együtt Kis Albert hajdúi felverték s szellelhánták; a fia, mint gyermek, holmi egyetmást felszedvén, páter uram kezébe adta, ki is kit elvitt benne, kit itt hagyott udvarbíró uram házánál, itt vannak.

7. *Francisci Torday, 21. Octobris, ex Püspöki, ad Jacobum Grabarics, in Diószeg.*

Minthogy portásom jött Kolozsvárról szintén most estve ide az táborra, ki is együtt jött ki felesszámú rácczal és némettel, és Makónál is együtt halt vélek, — ki is (Bánffy-) Hunyadon túl másfél mértföld. Egész intentuma az, a mint értette, hogy reánk jöjjön. Azért javallom s kérem is: ottan körül mi hadak volnának, compellálja idebe az táborra, és az lakos emberek közül is vagy 200 jó puskás embereket, — ha maradásokat szeretik, jöjjenek ma vagy holnap. Dobozi István is megírta Semmyei Istvánnak: arra a földre is legyen gondja; felő: ők is csakhamar el ne pusztúljanak.

8. *Pauli Orosz, 25. Octobris, ex Szent-Király, ad Stephanum Sennyei.*

Nekem Urunk kegyelmessen azt parancsolta és ezzel bocsátott, hogy elsőben is menjek be a sánczban, Nagyságod odameneteléig commendérozsam; bejövén Nagyságod: jöjjenk Somlyóra és ott hagyjak vagy három sereget, a többivel, Somlyóra érkezvén, gyűjtessem eszve az elszéledett hadakat, s rendbevevén, commondérozsam; ezeket a zászlókot pedég adjam Sós János kapitány uram keze alá. Annak a hadnak kapitányságára nem vágyok, nem is leszek: hanem, a mi jót vélek s köztök el tudnék követni, örömet cselekszem az haza szabádálása mellett és az én jó Kegyelmes Uram parancsolatja mellett. Im azért, odaküldtem jó három sereget, magammal is viszek hármat, — legalább a hadnak adjak szívet, és a föld népének hátorságot. Ha a szükség hozza: mindnyájan odamegyünk; elég had volna ott, csak hogy nem tudom, hogy van az állapot? Itt is egész sereg van odavaló; mindenféle elég hadnagyokat talállok, — az nem jó. A német Kolozsvárra szállott be, Kaszás Pál írja. — Én tovább is várok Kegyelmes Urunk parancsolatját, a mit kegyelmessen parancsol, a tévő leszek.

9. *Bóné Andrásé, 26. Octobris, ex Diószeg, ad Eundem.*

Ezen a földön látom az hadaknak rendeletlen cselekedetet, kíváltképen a gyalogságnak; az mely falura az qvártély van rendelve, nem azt veszik, hanem hétszerte tetézik. Én oka ne legyek sem az elő Isten előtt, sem az Nagyságtok Múltóságos személye előtt. Elsőben kérem, hogy ki-ki zászlója alá, ezeriben menjen; annakutána, ha nem fogadja: valahol valamelyiket passus nélkül találom, mint ellenséget vágatom. Kapitány uraiméknak Nagyságod megparancsolja, hogy az hajdút szőlőszedőnek és disznópásztornak ne tegyék, hanem zászló alá hajtsák: mert ebben nem a hajdú, hanem a kapitány vétkes. Ezen órában ideérkeztem, Isten boldogítván, Várad alá megyek, onnan hova? Isten mit ad? — nem tudom.

10. *Rácz Jánosé, 27. Octobris, ex Király-Helmecz, ad Georgium Ramocsaházy.*

Szokolyáni Pál uramtúl Kegyelmed hozzám való gratiáját megértvén, Tokaj alatt lévő Kegyelmes Urunk táborába mentem.

de ott nem érvén Kegyelmedet: Kis-Várdában; holott kapitány Jármí Ferencz uramtól értekezvén, értettem, hogy Kegyelmed Marmarosba elment. Levél által elvárom Kegyelmed jó accommodatióm iránt Kegyelmed parancsolatját: mivel itten sponte tisztet contemnáltam német papi úrnál. Török asszony is kész elmenni Kegyelmed szolgálatjára.

11. *Pauli Orosz, eadem, ex Somlyó, ad Stephanum Sennyei.*

En elküldtettem volt az hadakban az ottvaló sánczban, a minthogy Szent-Királynál elrendeltem, el is hadtam, de azok utánam jüttek; én újounnan visszaigazítottam őket, — felkiáltottak, hogy oda nem mennek, nem is kell várni őket, ki-ki magárúl ad számot. A mellett, minthogy Kegyelmes Urunk ő Nagysága iderendelte nemes Szólnok vármegyét, Krasznát, egy részét Bihornak: kérem Nagyságodot, vegye le ennekutánna reájok vetett quantumot, minthogy el sem győzne bennünket ez az megégett szegény vármegye. Itten valóba roszt qvártélyra jüttünk; akár a sáncz, akár Somlyó; a bor miá nem tudok igazat tenni az átkozott hajdú közt, — olá, mind feketében van az eb-anyájú: nem tudom melyiket üssem! Az hireket megtanulhatja Nagyságod a németektől, melyeket odavittek; ha mi olyakat hallunk, nem lesznek eltítkolva Nagyságod előtt. Kegyelmes Urunk parancsolatja az, hogy ámbár mind az egész helység is katona vagy hajdú legyen: tartozik qvártélylyal; a minthogy odafel is magam osztottam el Szerencset, Medgyaszót, etc. és így Szent-Király sem lesz immunis.

12. *Joannis Pápai, 29. Octobris, Tokajnál, ad Eundem.*

Jóllehet, Nagyságod nekem, kész szolgájának nem méltóztatott parancsolni: mindazonáltal, tartozó alázatos, Nagyságodhoz való kötelességemnek akarván eleget tennem, impetráltam Urunktól 60 hordó borig való termést Nagyságod számára, a minthogy Nagyságod hiteles emberét egész modalitással is bocsátottam el.

13. *Samuelis Pap, eadem, ex Margita, ad Georgium Ramocsaházy.*

Mostani vásárra az debreczeni uraimék az 400 frt restantiát meg nem hozták; magam bemegyek és felszedem, — s bizonyos embertől az 300 frtot kezihez küldem Kegyelmednek. Mostan azért bocsátottuk restantiára az embereket, hogy nem

tudták mihez alkalmaztatni magokat: mivelhogy az somlyai sóháztól hozzák a sót, — nem tartoznak harminczaddal. Most egy szóval semmi kereskedő nem jár.

14. *Stephani Sennyei, 30. Octobris, ex Castris ad Szatthmár, ad Georgium Vajda, Provisorem Halmágyensem.*

Minthogy Abrukbánya is vidékével együtt önként Kegyelmes Urunk hűségére adta magát, és az ottvaló bányák művelése iránt Bágyomi Zsigmond uramnak parancsoltam: elhezképest, ha miben megfogyatkoznának az bányák művelésének continuatiójában, Kegyelmed ő kegyelmétül requiráltatvan, assistálni mindenekben el ne mulassa, hogy annyival inkább az haza közönséges szolgálatja jobb móddal mehessen véghez.

15. *Csatári lakosoké, 31. Octobris, ad Stephanum Sennyei.*

Hogy Nagyságod qvártély iránt való kívánságát eddég meg nem tehattuk: oka, minthogy azok a helyek, melyek eddég (erről az oldalról) mintegy bástyájúl előttünk voltak, elpusztultak, tehát magunk vagyunk elől, és magunkot minden tehetségünkkel kell fegyverrel oltalmaznunk. Ezenkívül, Tor-day uram parancsolatjára, valamikor kívánja, hol fegyveres embereket, hol sánczépítőket, élést s kenyereket kell állítanunk; most pedig Urunk borait kell elszállítanunk. Mindazonáltal, sok ide tova-vonattatásunk között is, szegénységünkhez képest, a mivel lehetett, Nagyságodat is megkeressük, kérvén: az ellenség torkába lévén, qvártélylyal ne terheljen Nagyságod bennünket, mert elégségesek nem leszünk fegyverrel is oltalmazni bennünket, és qvártélyozni, — azonkívül a sok fel s alá járó had elég qvártély rajtunk.

16. *Georgij Kemecei, cadem, ad Eundem, nemes vármegye kapitányáé.*

Minthogy ezek a sarolányi nemesemberek, mióta Isten Kegyelmes Urunkot szegény nyomorúlt hazánkba behozta, sem Uruuk parancsolatjával nem gondolván, sem igaz, hazájokhoz való szereteti őket arra nem vitte, hogy hazájok mellett felüljenek, — hanem itthonn hevertének, és holmi helytelen mentségekkel magokat mentegetik; kihezképest Nagyságod parancsolatjának akarván eleget tenni, mind pedig igaz, hazámtól való kötelességemtől kénszeréttetvén, Nagyságod kezi-

ben küldettem őket. Azért álljon Nagyságod gratiájában továbbvaló dolgok. Tovább is igyekezem, hogy mind Nagyságod parancsolatjának eleget tegyek, mind pedig kötelességemnek megfeleljek.

17. *Pussus Stephani Sennyei, eadem, ex Castris, pro Joanne Gyulai.*

Levellem praesentáló adjutantomot: Gyulai János uramat küldettem Abruksányánál lévő Kegyelmes Urunk hadai közé, bizonyos dolgoknak eligazítására, és végbenvitelére. Parancsolom azért Urunktól adatott autoritásom szerint, esmerjék igaz járatbeli embernek lenni, és mindenütt hocsássák, hocsátassák békével, mind menő, mind jövő útjában; mind lovas, mind gyalog tiszteink elegendő késérőket adjanak, városi, falusi hírák pedéglen szállásadással, gazdálkodással és assistentiával is legyenek, — másként, ha kik kölömben cselekedni comperiáltatnak: kemény, érdemlett büntetésemet el nem kerülők.

18. *Ejusdem Patentes, 31. Octobris, ut Nobilitas Károly vicina insurgat, sub poena notae infidelitatis.*

En Kis-Sennyei Sennyei István, Méltóságos Fejedelem Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága Tiszán innen levő hadainak, váraiban, városiban levő praesidiumnak Generálissa. Adom tudtára mindeneknek, az kiknek illik, ez patens-levelemnek rendiben. Minthogy az haza közönséges szolgálatjának végbenvitelére, úgy az sok eláradott, passus s engedelem nélkül járó kóborlók s csavargók üldözésére, kergetésére, fogatására kívántatván az károlyi praesidiumnak szaporítása, és mostanában hamarjában azon praesidium kívántató száma nem suppleáltathatik, hanem ott Károly táján lakó nemességből; parancsolom azért Kegyelmes Urunktól adatott autoritásom szerint: valakiket károlyi kapitány Nagy Pál uram fog kívánni s azon Károlyban való commorálására alkalmatosnak esmérni nemes uraimék közül, — nevezetszerint azok Károlyban fegyveressen, gyalog compareálni el ne mulassák, minden magok mehetségek és tergiversatio nélkül. Másként, valakiket requirálni fog, és nem obtemperál ezen parancsolatomnak: hűségtelenségnek notájában incurral, és ha mi követi, magának tulajdonítsa. Nec secus facturi. Költ Szatthmárnál lévő táboron, etc.

Apprecationes Hungaricae.

Méltóságos uram ! Bizodalmas jó uram ! Isten Nagyságodot örvendetes hosszú élettel megáldja, s mindennémű dolgaiban szerencsésen boldogítsa.

Isten Kegyelmedet minden lelki és testi jókkal szerencsésen áldja meg, szívből kívánom !

Isten minden szerencsés sok jókkal s hosszú élettei hogy megáldja Nagyságodot, szívéssen kívánom.

Isten Nagyságodot az mi Kegyelmes Urunk és a nemes ország szerencséjére s hazánk szolgálatjára számos esztendőig éltesse, kívánom.

Hogy Isten Nagyságodot minden feltött szándékában boldogítsa szerencsésen, kívánom ;

Az Úr-Isten Nagyságodot örvendetes hosszú élettel s jó egészséggel megáldja, alázatossan kívánom, szegény nemzetünk szerencséjére.

Hogy az Úr-Isten Nagyságodot megnyomorodott édes hazánknak hasznos szolgálatjára, régen elvesztett szabadságának helyreállítására s örömére, Kegyelmes Urunknak előmenetelére s méltóságának előmozdítására Isten Nagyságodot az nemes haza szerencséjére hosszas élettel áldja meg, kívánjuk.

Isten Nagyságodot sok esztendőig jó egészségben örvedetessen éltesse!

Isten Kegyelmedet sok új esztendők érésével boldogítsa !

19. Prényi Istvánné, Jánosné, Miklósné, Gáborné querimoniales instantiájok. 1-ma Novembris, ad Stephanum Sennyei, vel ad Comitum Bercsényi, sine titulo, erant Literae. De Salánkiensibus similem querelam vide infra nrum 36. Orvoslását ennek vide infra nrum 71.

Képtelenítettünk mind közönségessen Nagyságodot búsítanunk, levén nem kicsény rövidségünk, régi nemzetünknek és szabadságunknak magunk jobbágyi által megbántódása, kik is — az mint értettük, Nagyságodtól zászlót és dobot hozván, — hajdúvárosi szabadságnak színe alatt magokat jobb részről, az kik nem akartak : erőszakoson az hitre compellálván, úgy, hogy ez mai napig sebben fekszik némelyikünk jobbágya, a ki ezen foggyver-felvételeknek és zászló alá való meneteknek nem

annuált; mindazonáltal kedvek ellen is sokakat megesketvén, magokkal elhozának, melyet mi látván, és tudván Kegyelmes Urunk ő Nagyságának országunk szabadítása iránt kegyes intentióját, igenis. jónak és istenesnek hadjuk: az ki maga jószántából Kegyelmes Urunk szolgálatjára s országunk szabadítására fegyvert fog; az minthogy az mi nevezetes familiánk-nak urai mai napég is bizonyítják Urunk mellett való szolgálatjokkal hűségeket. Melyeknek indulatjokat egybevetvén, Nagyságod bölcsen megítélheti: melyik kötött fel Urunk parancsolatja szerint, országunk szabadítása végett fegyvert, melyik peniglen csak az nemesi rend ellen való bosszúságból és magok privatumá végett? melyet az ő cselekedetek bizonyítja, — nem azt tartván Urunk parancsolatja, hogy az mely jobbágy kuruczczá leszen, földesurát maga örökségéből hajtsa ki, erdeitől eltiltsa, vámot, dézsmát, régi szent királyok adományit földesuroktól elvegyék: hanem, a ki fegyvert fog, urát ne szolgálja, melyre mink is őket nem kényszerítjük; hanem a kik zászló alá adták magokat, legyenek a hadba, — de ő közölek némelyik maga helyében zsoldost fogadván, itthonn minekünk cum contari (így) derogamine nemzetünk szabadságának, az mely jobbágyink még hozzáink kötelességeket örömezt megmutatnak is, azokat öléssel fenyegetik, hogyha parancsolatunk szerint valami dolgainkban találtatnak, magunkot is személyünkbe illetlen bestelenségekkel, adta s teremtettemondásokkal, minden szemérem és irtózás nélkül szüntelen illetnek. Ezen injuriáinkot, kérjük, méltóztassék megorvosolni Nagyságod.

20. *Kis-ariak supplicatioja, 1. Novembris, ad Stephanum Sennyei.*

A kvártélyozás igen terhes rajtunk; elszegényedtünk, mégis 100 kenyeret, 2 vágót, 6 köből abrakot, 12 itcze vaját, 4 itcze mézet minden hétre tülünk kívánják. Kérjük Nagyságodot, könnyétse igyünket; szegény az falunk, meg nem adhatjuk.

21. *Sándorfalu, Pusztatelek, Surgyéfalu, Bajfalu és Megrefalu instantiája ad Joannem Magos, provisorem Nagy-Bányaiensem, sine dato.*

Nyilván vagyón Kegyelmednél az hadakozó üdő, mely a sok nyomoruságos portió-fizetés miá annyira felindította a

szegénységet, hogy sok helyeken alég maradt némely faluban öt vagy hat gazdaember; így a mi falunkból is annyin mentek a hadba, hogy alég maradt az öregekben hat vagy hét ember. Rajtunk pedég, a kik kevesen vagyunk, szintén annyi a szolgálat, mint mikor mind otthonn laktunk, s még terhesebb. Azelőtt egy hétbe egyszer az ökrös ember egy taliga fát vett, gyalog-szere-sekből öten egy hétben a szénhelyben mentek, — most a hadak is szaporán rajtunk forognak, kiknek nem kevés gazdálkodás kívántatik. Azért Kegyelmed az terhet vagy könnyítse, vagy azok is, kik a hadba mentek, segítséggel legyenek, — másként a falut pusztán hagyjuk.

22. Stephani Maróthy, 1. Novembris, ad Georgium Ramocsahúzy, ex Tisza-Becs.

Igéretem szerint a lovat Rozsályba küldtettem, Kegyelmed reaküldvén, ott találja; adja Isten, Kegyelmed vehesse hasznát! Kajali uraimék nehezen indíthatták a sót, nro 5658; a többét a vármegye szállétja. Már mint jöhet alá? nem tudom, mert a víz igen kicsiny. Itt Becsen semmi sincs az hadak számára való. A fizetést instructiómmal elküldtem. Bödöskövet mégsem kaphattam; most is újabbán beküldtem; ha karácsonég ott lesz is emberem: a nélkül ki ne jöjjön, meghadtam; — meitsen Kegyelmed ez iránt Generális Sennyei uram előtt. — A szigeti ház iránt instantiámot elvitte Kajali uram, Kegyelmed is secundálja dolgaimot. Ha a sónak hordása a szegényembereknek meg nem engedtetik: ott ülhetek Szigeten, de kevés proventus fog júni; azok is hordhatnak, s Urunk számára is szálléhatnak, csak győznék.

23. Pauli Orosz, 1-ma Novembris, ex Somlyó, ad Stephanum Sennyei.

Vajjon ennyi időtül fogvást mi panasza lehet ellenem Nagyságodnak? Semmi kétségem nincs, nem is volt, el is hittem Urunk gratiáját Nagyságodhoz; én mondom azt, mondtam is: ki lett volna Nagyságodnál érdemesebb ember a hadak közé?! Ha csak mint egy váz jöttem volna is ide: még is élnek én Nagyságod tanácsával, — nemhogy idegenkedném Nagyságodtül. Vagyon Urunk, ha parancsolatjának eleget teszek, jót mond érette; csak parancsoljon Nagyságod, nyereségnek tartom. A mellett kérem, Nagyságod nyomorúlt falumot Penigét

méltóztassék immunitálni az kvártélyozástúl, — én is szolgáltam a Bodrog közt Nagyságodnak: mert nem úgy lett volna a limitatio, de én nem engedtem. Tiszán túl is volt annyi gratiám: eximáltam pusztá udvarházamat, jószágimot, úgymint Mikóházát, a mácsai jószágomot.

24. *Jacobi Grabarics, 2-da Novembris, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházy.*

Ezen órában ideérkeztem, több szomorúságra, mintsem örömré: mivel az becsületes hajdúk fegyveres kézzel reánkjöttek, azon étczaka az nagy kertnek az sövényit egészen levágták, és az csordát beléje hajtották, reámenvén az kastélyra, bennlévő hajdúimot keményen megverték. — Erdög Dániel uram kívánja tőlem a proventust: de, ha csak annyi leszen mint eddig, könnyen lehet számot adni róla.

25. *Andrássy Klárúé, Consortis, 6. Novembris, ex Bottyán, ad Stephanum Sennyei.*

Még felvagyok, noha csak nyegéssel töltöm az napot. Ma vettem Kis Tamás levelét, a ki írja, hogy ezen szőlőközt adott volna a Fejedelem: 1-mo. Eistorfer Patócs nevő szőlejét. 2-do. Zomáuyi Pál Patócs nevő szőlejét. 3-tio. Picske Mátyás Patócs nevő szőlejét. 4-to. Ugyan Picske Padi nevő szőleit. (Ezeknek mostani szüretje engedtetett meg Generális Sennyei István uramnak, Szalai Pál m. k.) De a magunké-féléből nem sokkal bíztatnak. A szekerek mind elmentek alá. Ma hoztak az Hegyaljárúl 70 hordó bort, a többivel odavannak; abbúl is a kit Fejedelem adott, leszen 70 hordó bor.

26. *Joannis Pápai, eudem, Tokajnál, ad Eundem.*

Nagyságod méltóságos levelét vettem. Mivel nem reménlette Urunk, hogy még akkor Nagyságod az táborra érkezett volna: az okon dirigáltatott az order Sennyei Ferencz uramnak, s a miá esett, hogy Nagyságodnak azon dologról Urunk nem parancsolt. Eziránt Nagyságod authoritásának semmiben is rövidsége nem lészen: e szerint resolválván Urunk ezen dologban, melyet megjelentettem ő Nagyságúnak. — Egerből már kinu vagyon Méltóságos Generális (Bercsényi) uramnál az zálog; reménlem, rövidnap Isten Urunk hűségére hajtja. A ráczok is berzenkednek, — de minthogy tudják az hadnak sokaságát, nem mernek berzenkedni.

27. Stephani Porcsalmi, 7-ma Novembris, ex Promontorio Váraljaiensi, ad Eundem.

Kegyelmes Urunk dézsmája, mintbogy a szegénységnek minden hordai Szatthmártt vesztenek, igen nehezen folyó munka; annyéra, ha Nagyságod nem segít a táborról valamely korcsmán ürült hordókkal: végbe nem mehet; kellene pedig 200 köből bornak edény. Per omnia fortia próbáltam, de sem pénzen, sem másképen semmi úton-módon nem szerezhettek, — itt kell teelnem a hordó nemléte miatt. Hajdu- és katonarend nem akar dézsmát adni, Nagyságod parancsoljon felöle.

28. Josephi Szent-Györgyi, 11-ma Novembris, ex Miszt-Tótfalu, ad Michaelem Kos, Capitaneum et Commendantem Nagy-Bányaiensem.

Szegény Tótfalu már sokszor megesküdt, hogy Kegyelmed hadát soha többszer meg nem várja, ha valahol bokor lesz előtte; ha magam szememmel nem láttam volna: mit követett el ezen két sereg hajdúság, — soha el nem hittem volna! Mert Urunk jobbágyát karddal házbúl kivágták, 5—6-an is utánna voltak kivont fegyverrel; egyet magam mentettem meg, hogy el nem ütötték a fejét; borát, jószágát úgy praedálták, az mint szerették; három jó embert halálra vertenek, tiszteiktől semmitsem félvén; tegnap déltől fogva ma 8 óráéig csaknem felfordították ezt a szegény helyt, — úgy, hogy kevés gazda állhatta meg az házban. Ezen Urunk jobbágyát is kivervén az házbúl, felségének bársony-vállát, rása-kötőjét, övét, magának lábravalóját ellopták Sitéri uram hajdúi. Ezeket Kegyelmed orvosolja meg, s adassa vissza, máskint Urunkat kell megtalálnunk.

29. Kos Mihályé, 12-ma Novembris, ad Stephanum Senyneyi.

Nagyságod parancsolatjára két sereg hajdúmot, kiben több 200-nál volt, elköldtem, a kik linea mellől elmenvén, Miszt-Tótfaluba sok excessusokat tettenek, kikről Sitéri Márton és más hadnagy számot adjanak Nagyságod előtt. Ha Generális Slik Rajna vizét és nem a Dunát őrizi: nem bánom. Labanczságra pedég most semmi vágyásom nincsen, sem az császár gratiájára, megelégedvén eddég azzal, — ragaszkodom Urunk kegyelmességéhez.

30. *Pongrácz Máriaé, 12. Novembris, ex Kis-Szekeres, ad Eundem.*

Nincsen Istenem után Nagyságodon kívül, kihez folyamodom. Mindennap keservessen búsítatom attúl, az ki halálnál nagyobb dolgot követett rajtam; magam jobbagya volt az, Varga Istók nevő, ki mind az adásban, mind pedég elköltésében jóvacsámnak nagyobb eszköze volt feleségestül, a ki is akkor szolgálóm volt, mikor a nagy veszedelem rajtam esett, s akkor mindjárt elszökött, mert nagy károkat tött, s azután köttek eszve; most fizetésért búsít, az ki ezer-annyival tartoznék: mivel az enyimet ők költették el, s naponként most is költegetik. Én eleget mondom: várjon idejére, — ha tartozom, megfizetek, de törvény nélkül nem adok, mivel ő verte fel egyik a házamat. Kérem Nagyságodat, zabolázza meg őket. A marhámban nem igen kerítettem, mivel nincs arravaló cselédem, a ki van is, csak maga akarátját követi. Gyarmatra is küldtem Pap János úrhoz a Nagyságod levelét; azt állétyák: pénzen váltották, de mások tudják, csak ő kegyelme keze alá hajtódott; e nyáron a fejéséből is kitölt volna a pénze. Urunk protectioja már akkor nálam volt.

31. *Dobozi Istváné, 13. Novembris, ex Debreczen, ad Eundem.*

A pátenseket nyomtatva elkészéttetem s elküldtettem, az ára jegyzésben notálva vagyon. A váradi ploquádát hogy elhajtották, eddég talám meghallotta Nagyságod.

32. *Torday Ferenczé, eadem die, ex Bihar, ad Eundem.*

Mai napon portásokat bocsátván Várad alá, magam is lesben indulván utánnok: egy csatári legény ezen váradi commendánt pátensét kezembe hozta. *) Én az hadakat semmiképen be nem vehetem; magam, szegény embereimmel itt vagyok. Diószeg felől jöttek valamely kaszás emberek. Mosich uram is nem akar júni. Egy Zombory Benczók nevő katonánál találván ezen passusokat, tétettem árestomban; Szöcs János katonájának mondja magát.

*) Jegyzet: „Patentes illae sunt inter literas originales.”

33. *Comitatus Marmaros, eadem die, ex Sziget, ad Eundem.*

Ötszáz köből zabrúl és száz vágó marhárúl rendelést tettünk, hogy éjjelnappal a szatthmári táborra adminisztrálják, — noha superveniálván Kegyelmes Urunk 200,000 kősonak kiszállításárúl parancsolatja, mint nagy és költséges munka, igen distrahált. Csernel Pál uram dolgában Nagyságod gratiáját köszönjük; talám nem is íteltetünk meg, ha ő kegyelmétül érdemlett becsületünket megkérvánjuk. Nem tagadhatjuk az hadaknak idevaló sok, majd minden faluba való insolentiajokot, kik még a passusokot is nem producálják, — kiknek persecutió-jokat s megfogásokot az lakosok cselekedni nem merik. Banyára is a sőt adminisztrálni el nem mulatjuk.

34. *Kengyel Zsigmondé, eadem, ex Csehi, ad Eundem.*

Hogy Nagyságod csehi régi provisort elvitette: igen jól esett; inquiráltasson Nagyságod ellene, Harsányi András szolgabíró által, — elég megyen reája az árultatás iránt. Az mely katonák ötet elvitték, azok közül ketten ezen Urunk jobbágyának a házat felverték. — Bonczidánál lévő székeleyeket, mondják, hogy Urunk zászlója alá hódoltanak, a németek pedig és ráczok Kolozsvárra beszorúltak. — A bialokkal egy szekér vadat akartam vontatni Nagyságodnak.

35. *Rúpolti Nagy Pálé, 14. Novembris, ex Károly, ad Eundem.*

Hogy Nagyságod az mostani fennlévő hírekre nézve az ittvaló praesidiumot negyvennel megszorította, jól van, — a mint hadnagy Diószegi István harmincznyolczad magával beérkezett; de ehhezképest a quártélynak is kellene szaporodni: mert ez a rossz négy hely hogy elgyűzze? lehetetlenség. Az hadnagyra itt semmi szükségem nincs, igen alkalmatlan ember; két étczaka itt lévén, egyszer ittbenn, másszor a városon kinnhálván, az Úr ő Nagysága (Károlyi) vendégfogadójára reáment, nem gondolván Urunk protectiójával; az ottvaló zsidókat meg is ölték volna, ha mások meg nem mentették volna tüle. A hajduk is nem vár oltalmára, hanem pusztításúra valók: mint-hogy immár is hástyákra való feljáró grádicsokat, algyú-tisztító s tölteni való pálczákat mind eszveégetének; félő, hogy olyan excessusokot ne kövessenek el, mint azelőttiek. Ha ezek-

nek kemény parancsolatjok nem leszen: sem tyúkjok, sem lúd-jok, sem disznók nem marad a szegénységnek, — a mint már is két nap alatt egynehányot megöltének. Egy font húsok van rendelve: én kettőt adatok napjába, mégsem elégesznek meg vele. Nagyságod commissiója nélkül palizádának való fát sem hordathatom. Ön sincs itten.

36. *Koháry Judit, eadem die, ex Salánk, ad Eundem.*

Sok gondjai között nem örömet búsítanám Kegyelmedet, de az nagy szükség kényszerét mint jó uramhoz folyamodnom és orvoslását keresnem. Ittvaló legények, kik már hogy hadban mentenek, de itt töltik szüntelen idejeket, nagy isteni káromlással, lövődözéssel s részegedéssel, — mely miá emberhalál is kicsinben nem következett, egy embert megsebesítettenek, más szereacsén maradott: az ökrét találta meglőni szegény embernek. Jóllehet, tudják a lakosok az parancsolatot: de nemhogy megfogják s tiszt kezihez vinnék, sőt oltalmazták, minthogy kinek fia, kinek öcsce. Méltóságos Fejedelembhez akarnak menni némely nyakas emberek, s dobót s zászlót kérnek, hogy hajdúvárossá tétessék. Minthogy pedég nagyobb része az községnek nem akarja: az olyanok ellen, feltették, erővel is vigyék, mindenéből praedát vessenek s a házat is széljelhánják; s szokott s illendő concedjeket is nem akarják megadni, Urunk pátensére semmit nem hajtván, szót sem akarnak fogadni. Ezek pedég a zenebona-szerzők: Fábíán István, Gergely János, Orbán Mihály, Zsódos András, Barta István. Micsoda rosz következhetik belőle, nem lévén senkitől is félelmek, — bölcsen megítélheti Kegyelmed. Kérem azért alázatossan: a kik zászló alá adták magokat, itt ne alkalmatlankodjanak, a nyakassa fogattassék meg, s a többi is orvosoltassék hovahamarébb.

37. *Irínyi Zsigmond, eadem die, ex Károly, ad Eundem.*

Nyolczadik esztendőben járó fiacskámot Szatthmártt járatván iskolába Eötvös Miklós sógor uram fiával: minthogy obsidió hirtelen esett, bennszorúltak, kit is mint közelvaló atyafi, Erős Gábor öcsémuram maga mellé vette. Csudálkozom, nem régiben kijövéen Desőffiné asszonyom: Erős uram gyermekit kibocsátották, az enyimet odabe megtartóztották, ki miá is szüntelen nagy búsulásom vagyon. Gálfi György uramöcsém

künn van: azon talán kibocsátanak; holott pedig azt Nagyságod be nem bocsátaná, találjon módot benne; — noha költségem nincs, de valahol szerit teszem, valamiben Nagyságod conveniál a commendánssal, leteszem, Nagyságod úri gratiáját pedig megszolgálom. Szegény hazánk szabadulására Isten éltesse.

38. *Francisci Darvay, eadem, ex Sziget, ad Eundem, sine dato, puto exscriptas 15-tam Decembris. (N. B. 13. Novembris 1703. fuit Comitatus Marmarosiensis Juratus Assessor et oppidi Sziget Notarius Joannes K. Técsi.)*

Nagyságod méltóságos levelét most vettem. Midőn az Urunk 50,000 kősonak leszállításával az alá való szályoknak procurálására, az lovasok s gyalogok kihajtására, a bányai sónak s a Nagyságod táborára való zabnak administráltatására, az erdélyi, moldvai s lengyelországi passusoknak perlustrálására s emberinknek a megírt helyekre való expedálására való nézve ide feljöttem volna: kívántam volna, Urunk és haza ily nagy servitiumába vagy magam indulhattam volna, vagy deputatusinkat expedálhattuk volna; de mivel a nemesség fegyverrel szolgál, s passusokat most is éjjelnappal őrizi, a parasztság pedig Urunk parancsolatjából sok ezerekből álló servitiumot praestálni kényszerítették, mely is ezen vármegyének csak medietását is nem adequálja, mely kitetszett az elmúlt szatthmári expeditióhkból is, a hol a mennyi nemesink láttatának, koránt is annyi paraszti renden lévő embereink nincsenek. Azért kérem, a repartitiónak terminussát ultra 18-vam praesentis halaszsa el Nagyságod, hadd érkezhessünk reá mink is. Júnék-mennek emberink, most is odavannak Moldvába et in Polonia. Moldvába új vajdát várnak, rajtok feles marhákat szednek. In Polonia Podolya felé valami hadat mondnak: ki svéd hadának, ki saxóénak mondja, — de hitelessebben a Potoczky urakénak mondjuk; másként békesség vagyon, Urunk szerencsájének aggratulálnak. Erdély felől sem félünk, noha mondták, hogy az erdélyi urak zsoldosok fogadására Havasalföldében küldtek volna, — de csak paraszt hír. Besztercze felé is küldettem most.

39. *Bay András, 14. Novembris, ex Castris ad Szatthmár, Joanni Gyulai, Abrukbányae.*

Kegyelmed fáradsága nem leszen hiába, meglesz a ju-

talma. Generális uram Illefalvi uramnak conferálta a zalaknai udvarbíróaságot; Kegyelmed azért Bágyoni urammal tisztiben statuálja. Abrukbányai generális protectiót annective megküldtem. Magam is most hazamegyek; Kegyelmed kanczája itt van, tegyen iránta dispositiót.

40. *Passus, ex Somkut, 16. Novembris, Ladislai Marinkás.*

Levelem praesentáló s passusommal járó Marinkás László katonámat becsátottam az nagy táborra; onnan megyen nemes Közép-Szólnok vármegyében, Hatvan nevű faluban, hogy onnan házanépét, jóvacskáit általszállétsa ide Kővár vidékére, Fejérház nevű faluban, az ő régi örekségére. Kihezképest igaz kurucznak esmerjék, s menet-jüvet etc. Méltóságos Fejedelem Kegyelmes Urunk ő Nagysága Kővár vidéki hadainak fő-directora: Mósa László m. p. L. S.

41. *Joannis Gyulay, 15. Novembris, Abrukbányae, ad Stephanum Sennyei.*

Egynehányszor írtam Szappanos uramnak az hadaknak beküldése iránt; sem válaszem, sem a hadak beküldése nem volt. Elég félelemben voltunk, vagyunk is, mert igen kevesen vagyunk, csak az Isten őrzött mindenedégis bennünket, hogy az ellenség reánk nem jött. Nagyságod parancsolatját várom.

42. *Varatkay Istváné, eadem, ex Petneháza, ad Eundem.*

Urunk dispositiójából vármegyénknek kettei processussa, úgy mint az alföldi és szent-mihályi, ki is vármegyénknek jobb része, tokaji táborhoz applicáltattak, az kettei pedig Kállóhoz, és Kis-Várdához. Azért Nagyságod parancsolatja hogy secundáltathassék? nem tudhatom; másként ez a két processus, Nagyságod jószágával együtt, elpusztúl.

43. *Pap Mihály, 16. Novembris, ex oppido Munkács, ad Eundem.*

Kérem, Kis Albert uramot küldje el Nagyságod mentül-hamarébb, még az víz meg nem hidegedik, az árokban is meg nem bővöl eső és hó által, — hadd próbálhassunk mentül-hamarébb, az mint Nagyságoddal otltémben is beszílettem. — Egy Nagy István nevű vári hadnagy nagy tolvajságot vitt végben: katonák lovát elvitte, nemes-embert elvitte; ha értem volna, mint tolvajt megfogattam volna; Nagyságod fogassa meg, s a lovakot adassa vissza.

44. *Eodem, Passus.*

Szekeresi Nagy István egyik lovas seregnek főhadnagya passusa. Tomány Gyerman nevű katonának alattott.

45. *Bágyoni Zsigmondé, 17-ma Novembris, ex Újfalú, ad Stephanum Gúthy Capitaneum et Commendantem Abruksányai-ensem.*

Most egy ember jöve, a ki az harc után maga volt benn Kolosváratt, azt mondja: minden bizonynyal az harc megvolt az elmúlt szombaton (id est 10. Novembris) és az németeket megverték Válaszútnál, mintegy 25 németnél több el nem szaladott; az had pedig Bonczidánál vagyon, s többen is takarodnak az Sebes-Körösön arra Bonczida felé, tegnapelőtt magok is látták, hogy mentek, s gyűlten gyűl feles had.

46. *Kengyel Zsigmondé, eadem, ex Szilágy-Cseh, ad Stephanum Sennyei.*

Hogy a minap csehi provisort, Pap Mihályt, elvittek, egy katona, a ki szakmári kapuba vámos volt, két ökrét ezen Urunk jobbágyának elhajtotta, — adassa vissza Nagyságod.

47. *Samuelis Pap, 18. Novembris, ex Margita, binæ, ad Georgium Ramocsaházy.*

A mi debreczeni uraimék helytelen való panaszkodásokat illeti: én semmi új exactióval őket nem aggraváltam; ha restantiákat vices-gerensem által akarván exigáltatni, — kit az embereknek az aljossa öléssel fenyegetett, hogy azt a német usust fel nem veszik. Pápai uram Urunk subscriptiója s pecséti alatt 10. Regiát küldött kezemhez; valameddég Erdély fel nem szabadul, addég egysem kívántatik, azután két s háromszáz is fog kívántatni. Margitai bíró semmi leveleket nem akarja promoteálni, azt felelvén, hogy sem nekem, sem praefectusomnak postája nem léssen. A piskolti korcsmát még emmekelőtte megárendáltam volt, minekelőtte a piskótiak hadba nem mentek volna; hitelbe megíván a boraimot, már nem akarnak fizetni, sub eo praetextu, hogy „én katona, és hajdu vagyok!”

48. *Georgij Ramocsaházy, 19. Novembris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyei.*

A sóaknán találtam ugyan többet ezer forintnál, de a sóvágók exolutiójára szükséges lévén, ott hadtam. Marmarosi tiszteknek meghadtam, hogy azon ezer forintot a jószágban

exigálván, Nagyságodnak administralják. A mely 400 frtot praesentált Nagyságodnak Ajtai uram, az a só árábúl Majos János harminczados uram keze alúl kült. Innen Csehbe megyek.

49. *Tolvaj Jánosé, 20. Novembris, ex Bottyán, ad Eundem.*

A mely 6 szűrt, 4 vég abát küldött Nagyságod: meg sem mertük mutatni, csak lopva osztogattuk; hanem küldjen még Nagyságod 25 szűrt, 4 vég abát, — mert másként a cseléd itt hagy bennünket. Makk a regéczi erdőken elég van, ott kellene helyt szerezni sertéseinknek.

50. *Egri Lászlóc, eadem, ad Georgium Ramocsahúzy.*

Én Székelyludég elmentem; a sok ráczság azt a tartományt felpraedálván, én is alig szaladtam vissza. Székelyhidi vámosságot tovább is kérem, nekem conferráltassék.

Kender nincsen, azért akuára való kötelet nem vehetni, — Károlybúl Nagy Pál írja, 20. Novembris.

51. *Joannis Komáromy, 20. Novembris, ex Székelyhid, ad Eundem.*

Az instructiómot leirta volt már Szalai Pál uram, Pápai uramnál maradt, — küldje el Kegyelmed. Itt niost az ember semmit, se Urunk, sem ország számára nem congerálhat. Ez mind: kurucz, oláh, mint a magyar, esmét reámjöttek, nehezen salválhattam magamot. 14 hordó Újlakon termett bor Csatárba, Zádori Mihály keze alatt van: mert a mely szekereket Tordai uram limitált volt, azokon a labanczok buzáját hordatta Püspökében, — a már füstöt vetett, s a bor azért ott maradt, mert mindjárt akkor elfutván ő kegyelme: lehetetlen volt szekereket állítanom, mert Bihar, Püspöki, Csatár, Újlak és az egész föld szekere hátán volt, s futott, a mint ma is puszták azon helyek, excepto Csatár. Kértem Grabarics uramtól szekereket: oka ne legyen, ha azon borok odavesznek. Készebbek magamot is megölni, hogysen túl a Berettyón valaki egy szekeret adna. Fiscalis szőlőkre embereket vetettem beszedni: de egy sem jött. Urunk konyhájára való victuálékot is fellimitáltam, de semmisen telik benne, ha csak brachiummal meg nem veszszük. Rationum exactor Eördög Dániel uram kívánja, hogy angariatim ratióimot praesentáljam Kis-Várdában, s complanáljam; de én a boroknál egyebet nem percipáltam, melyek is

Grabaries uram keze alatt vannak. Méltóságos Gróff Csáky László uram kijött, ki is a hátyjával Gróff Csáky Istvánnal adósok fl. 100, Bossányi Sándor, ki margitai harminczados vala, 180 tallérommal, Kis Balázs is 100 talérommal adósok. Instantiáimot ezaránt Buday uram beadta, volt is Urunktúl resolutióm: valahol, valamieket találom, satisfactiót tétethessek magamnak, — de Urunk eljövén Szakmár alól, expeditióra nem mehetett.

52. *Egri Gáboré, eadem, ex Szénna, ad Stephanum Senyei.*

Gróffné asszonyom küldötte szekereit Sárközre boraiért, kikkel kellene tivadari szekereknek is elmenni; most pedig a parasztság szófogadatlan, — kérem adjon Nagyságod vagy két katonát pro assistentia.

53. *Tusnád-Szántói lakosoké, 21. Novembris, ad Georgium Ramocsaházy.*

Ezen táborra bevitetett katonák jüvén falunkban, mindjárt embereinket kezdték káromló szókkal szidalmazni, agyban-főben verni; nem várván, hogy bíránk ételt-italt, abrakot vitessen, odamentek, s ellenünk is fegyvert fogtanak, és bíránk-nak az öcscsét főben lötték, — ki is ez éjjel megholt; az elszaladt, a többét megfogtunk s a táborra küldtünk. S mivel minden órán csuportonként, seregenkint rajtunk forgó katonák és hajdúk sok csínt, excessust tesznek: ha vagy két hajdú salagvarda nem leszen, s meg nem büntetődnek: el kell pusztulnunk. Károlyba is két szekeret 6—6 ökörrel, 12 fejszés embert kérnek, itt az tabortúl elpusztított malmot kelletvén építenünk Urunk számára, a táborra pedig hetelő szekereket adnunk, — így nem subsistálhatunk. Kegyelmed szegény szolgálói: Tasnád-Szántóiak publice.

54. *Gúthy Istváné, 21. Novembris, ex Szent-György, ad Pap Gábor et Diószegi Ferencz.*

Hogy Kegyelmetek Bucsumban van, megértettem; régen várom Kegyelmeteket, ki miá is hátramaradásom van. Isten jóvoltából Szent-Györgyöt és Toroczkrét meghódoltattam, hanem éjjelnappal jöjjön, úgy pedig, hogy a szegénységnek mindenütt békesség adassék, hogy panasz ne érje Kegyelmeteket.

55. *Magos Jánosé, 22. Novembris, Nagy-Bánya, ad Stephanum Sennyeci.*

Mivel constál ex inquisitione, Ajtay uram relatiójából is, hogy Mósa László hamissan vádolta Léczfalvi Istvánt, kövárvidéki tisztet: azért az ő simplex vádjára őtet degradálni nem lehet. Az olá papok földesurak örökségében lakván, a mint azelőtt bizonyos taxát fizettek, most is úgy fizessenek.

56. *Bágyonij Zsigmondé, 23. Novembris, ex Károly, ad Eundem.*

Nagyságodat követem, hogy most meg nem udvarolhattam, mert Urunk parancsolatjából, sietséggel kellett az urakkal ő Nagyságokkal s ő Kegyelmeikkel az táborra mennem. Gyulai uram levelire a választ Debreczenbe dirigálja Nagyságod.

57. *Újvári Jánosé, tatárok kapitányáé, 29. Novembris, ex Zalaknabánya, ad Joannem Gyulai juniorem, Adjutantem.*

Kegyelmed nekem szőlő levelében lött dolgot az ezer levelében felküldettük, melyekről most újlag Kegyelmedet nem informálhatom, hanem azt írhatom, hogy a mely marhákot hajtottanak volt az Bésa hajdúi: úgy hajtatta, mint tolvajokkal, — a kik máig is tőlem nem akarnak hallgatni. A sok szép marhát, lovakot mind elpazérlották; ő nem igaz ember, hanem tolvaj, egy társaságon velünk lenni nem akar, sőt inkább közöttünk rebelliót akar indítani: mert maga a passusokat jól tudván, húzó-fosztó complex társaival elmegyén mitőlünk; az nép megrémülvén, maga tolvajtársaival a földnépét felveri, nem néz se hódoltságot, se egyéb rendbeli embereket, a sok panasz jöttön jó irántok, a ki is Urunknak, földnépének s nekünk nem kicsiny kárunkra vagyon. Hogyha Isten nekünk ad, úgy leszen Kegyelmednek is proventusa; azért Kegyelmed küldjen nekem instructiót, úgymint erdélyi commendánsnak: mert hogy én s mi megengedjük, hogy előttünk kalauzáljon, s tőlem ne dependeáljon, — készebbek leszünk diribre-darabra vagdalni. Nekem Kegyelmed írásba küldje, hogy tőlem tartsonak, s a pennát ugyan odanyomja: mert abban az időben vagyunk, maholnap az lesz a hire, hogy az Torma uram hada pusztította a földnépét, — holott még eddég az Torma uram hadai magokat megbeesültek, úgyannyira, hogy még panasz irántok nem volt.

58. *Dobozi Istváné, 23. Novembris, ex Debreczen, ad Stephanum Sennyei.*

Mesterembereknek a gúnyáért fizetessen meg Nagyságod. A horbélyokat is már ha elhocsátaná Nagyságod, ideje volna, s talán nem is kellene. Az elmúlt vasárnap Belényest s a vidékjét a ráczok felégették.

59. *Tolvaj Jánosé, eadem die, ex Bottyán, ad Eundem.*

Az Asszony már egészséges; sertések iránt parancsolt Kis Tamásnak Bacskában, ki az Asszony akarátja ellen tizet leveretett benne, — már csak tiz van a hízlalóban. Negyven sertést a nyáj közül kiszakgattak. A cseléd többire mezítelen lévén, küldjen Nagyságod 8 vég abát, szüreket bőven, menteknek való posztót, — malomköveket, sót. A minap a Hegyalján 50 kőst in fl. 60 elvettek, jó pénzen elkelne a só, szőlőmunkára kellene. A borokat haza szállították; Nagyságod majorságbeli bora volt nro 87, fiscalis bor nro 31, fiscalis aszúsőlőbor nro 25. Fiscalis borokból hagyatott 7 hordó bort az Asszony a szőlőmunkára. Fekete lovakhoz küldjön egyet Nagyságod: mert csak öt vagyon. Írjon Nagyságod Pataky Jónásnak: regéczi és kázméri erdőken elég makk vagyon az sertéseknek.

60. *Kos Mihály, eadem die, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Erkedit incaptiválván, Nagyságodhoz elküldtem; mivel vádoltatik? Nagyságod hölcsön megítélheti, — Sárpataki János uramot az árestombul eleresztettem, kit is, most Nagyságodhoz menvén, jó commitivával odaküldtettem, s már praevie bejövetelevelével ötet s úgy másokat is Urunk hűségére megeskettem.

61. *Barkóczy Krisztinué, eadem, ex Károly, ad Eundem.*

Ezen órában érkezett ki Erdélyből levelem megadó ménespásztorom, kit is a kuruczok minden ruhájából kifosztván, a mely lovon a ménest őrzötte, azt is elvették tőle; két ménespásztor társa, magam lovaimeit elvévén, kuruczczá lött, a kik itt a táboron lévén, kérem édes sógor uram, adassa vissza mindezeket. Orosz Pál uram beküldött ugyan ménesemért, de miképen hajtják ki? Isten tudja, egy pászor sem lévén mellette.

62. *Kérci Mártoné, 24. Novembris, ex Huszt, ad Eundem.*

Méltatlan vádolásra felel némely katona iránt, a ki a

várnak megvételekor a hadak közé állott volt praedaért, s ott lappangott. Munkácsi emberek, sorra menvén, hogy a vizen általmenjen, egy lovat adván alá, azt elvitte, s megfogattatván, osztánd fl. 200 kezesség alatt megszabadult, két pénzérő jószágát nem látta, nemhogy lovát szerszámostúl.

63. *Sennyei Pongráczé, eadem, ex Tárkány, ad Franciscum Sennyei.*

Édes Öcsém uram! Kegyelmetek látogatására örömost elmennék: de egészségtelen s lovak nélkül vagyok. A sőt még-
eddig mindenkor megvámolták, — előszer ugyan volt valami szó felőle, de most már reménkedés a dolgok, s kiadják a vámot. Szintay hadnagy elvitte egy forgót, s ígért érette két ökröt, — kérem, adassa meg Kegyelmed véle.

64. *Josephi Szent-Györgyi, eadem, Ecsedino, ad Stephannum Sennyei.*

Ha Nagyságod assistentiával nem leszen, Urunk borai mind egészen a hegyeken vesznek; ott is veszedelmes a tartások: mert némelyek a kamarákban nem térvén, csak színben vannak. Küldjön azért Nagyságod Szőcs János uram ezeréből vice-hadnagyot Tárkányi Pétert, és Csigi Pált zászlótartót Apában, ide pedég Gödény Pál uram hajduiban vagy 12-öt, mert a parasztság igen megátalkodott, — semmit rajtok nem vehetni, Urunknak nagy kára következik ez iránt.

Idem provisor in extractu ponit procreatos esse vini allodialis cubulos 1133 „ 6., decimalis vini cub. nro 1397 „ 5., censualis vini cub. nro 290 „ 11., occupati vini cub. 597 „ 13. In tofo cub. nro 3419 „ 3.

65. *Madarásziak supplicatioja, 25. Novembris, ad Eundem.*

Mentik magokat, hogy miolta a szakmári kaput betették: egy tyúkmonyat sem vittek be; kirül attestálnak Szatthmári János és Borbély János, odavaló salva qvardák, hogy se országok, se Fejedelem ellen való legkissebb dolgot észre nem vették azokon a lakosokon.

66. *Rápolthi Nagy Pálé, 25. Novembris, ex Károly, ad Eundem.*

Hatházy zászlótartó felesége, kinek az ura Szakmártt rab, fogja Nagyságodat requirálni, hogy ittlévő lajtmanon szabadulhasson, kinek ennekelötte, hogy Szakmárra menjen,

semmi igyekezete nem volt: most pedig, a mint látom, reávette magát, és Nagyságodnak is írt: micsoda fraus lehessen benne? ő tudja; mindazáltal, az én vékony opinióm szerint, én azon lajtmant innét se Szakmár-ra, se máshová be nem hocsátanám: mivel itt minden alkalmatosságokat, mind erejét, mind erőtlenségét az helynek kitanulta. Holnap elmegyek két-három napra házamhoz.

67. *Újváry Jánosé, eadem, Zulaknabánya, ad Joannem Gyulay.*

A zászlóimot minden késedelem nélkül küldje el Kegyelmed, hadakkal együtt; bárcsak 300 jó puskás három nap alatt itt legyen. Lapsaiaknak zászlót kell küldeni: gyűljenek alá, mert próbálni akarok. Mindenik bíró, ispánokkal együtt, megígérték Kegyelmednek 3—3 rókabűrt. Petersani olá pap lovát én nem láttam.

68. *Gúthy Istváné, 26. Novembris, ex Szent-György, ad Eundem.*

Innen elmennem semmiképen nem lehet: mindenfelől ellenség sarkába vagyunk, 500 némettel fenyegetnek Szebenből, — lehetlen, hogy elmehessek, — megrettene az szegénység, és eloszolna. A hadakat várom óránként hozzám.

69. *Comitatus Mediocris-Szólnok, ex Szer, ad Stephanum Sennyei.*

Nagyságod parancsolatját vice-ispánunk Gúthy Farkas, Csiszár István javainak visszaadása iránt praesentálá, megköszönhetné, hogy érdeme szerint való szoros büntetést nem vette, — oly csekély dolgon kapdos, a törvényt nem appellálta, mely nélkül egy vármegye törvényét hogy lehessen újabb revisióra vonni? megítélheti Nagyságod; oly szokatlan s törvény ellen való dologra ne kényszeríttessünk.

70. *Orosz Pálé, 27. Novembris, ex Somlyó, ad Stephanum Sennyei.*

Ecsedy kijött s kész törvényt állani; sokféle katona volt ott, a mint Bóné uram hada közt sül ki ha kisül, — Szénásy Pál fogta meg az embert. Horvát Ignácznak híjják a katonát, odamegyen, fogassa meg Nagyságod. Kaszás Pál kapitány uramot most küldem be bizonyos zászlókkal. Irtam vala Nagy-

ságodnak : nyomorult fialum Penige utolsó pusztulásra jutott ; nem kellene egymás jószágát vesztegetni !

71. *Nagy-szölősi lakosoké, főhadnagy Kősa Gergelyé, 26. Novembris, ad Kis Albert.*

Mi valóba rossz és keserves állapotba vagyunk ; mert Pap Mihály ma estve idejött részegen, most megjött hajdúkat rútúl megverte, jöttében az utcán megfogta s megfosztotta, Vai uram házánál rabságban tétette. Hadnagyunkot hivatván, adtával teremtetével szidta : híjja oda a várost, mert Urunk parancsolatját hozta, hadd olvassa el. Annak meghallására odamenvén : semmit sem olvasott, hanem rútúl cáromkodván, jó Szendi Zsigmond és Samu, Prényi Jánosné szolgálja : mutasátok nemes-leveleteket, és hogy hajdúváros ez ? Ezeket az embereket is a többéhez fogságba tétette, és megesküdt, hogy reggelig megkaróztatja és felnyársoltatja. Már mint lesz a dolog reggelég ? . . . Isten tudja. — Illosvay Bálint uram is itt lévén, kétszer reáizent : ne cselekedje azt a rendetlen dolgot ; de héjába volt. Kérjük azért Kegyelmedet az Isten nevében, ezen dolgot Urunknak írja meg, törvény szerint orvosoltassék meg. Ezen Urunknak szóló levelünket is küldje el Kegyelmed. Az egész hazának lakosi igen megzendültenek : mert Munkácstúl fogva mindenütt így cselekedett.

72. *Kengyel Zsigmondé, 27. Novembris, ex Cseh, binac, ad Stephanum Semyei.*

A két hialt három özzel elküldtem. Szilágy-csehi pusztá kastélyában levő bonuminak, bornak, búzának etc. conservatiójára kellene vagy 20 puskás vagy katona. Hetelni egy sem akar járni ; attúl tartok, magamot egyedül a pusztá kastélyban agyonvernek egy étczaka. Ezek Gyólya György seregében vannak, örömezt haza jünének, fizetés nélkül is szolgálnak, — amazoknak búzáat kellene rendelni. Széplaki olá pap egy lovát olá-hodosi Kis Péter társaival elvette: adassa vissza Nagyságod. Ide annyi kóborló, falut-pusztító katona jár a táborrúl, ha Nagyságod meg nem orvosolja, ez a jószág teljességgel elpusztúl.

73. *Majos Ferenczé, e idem, ex Sziget, ad Georgium Ramocsaházy.*

Ezen jószág nem kevésbé szoríttatott meg a mostani só expeditiójoknak megtartóztatásával : minthogy a szegénységnek

abbúl volna valami reditusá. Én azon leszek, hogy az urbarialis adójokot felszedhessem; most is Urunk konyhájára urbarialis adójabeli aszú-halakat 500-at elküldtem. Sugatagi malmot megépíttettem. Az aknára való csigakötél igen kívántatik. Sógor Décsei László Erdélyből kijött, feleségét, gyermekit oda kellett hadni. Udvarbíróhoz a halat, hámot, pinczetokot leküldtem.

74. Szappanos Istváné, 28. Novembris, ex Bellényes, ad Joannem Gyulay, in Abrukhánya.

Jenei maga tette magát hünessé; a jószága Osvátnál vagyon, a mie vagyon, a mentéje Harsányinál, — most portára vannak. Várad alól a hadak alá mentek felessen; a mi marháinkot az elmúlt napokban elhajtották, a várost is felégették, emberkár ugyan nem esett: hanem egy Kapros György nevű strázsamestert meglöttek és egy asszonyt vágtak le.

75. Kis-paladiaké, 28. Novembris, ad Stephanum Sennyei

Mivel szegény helyünk lakosinak jobb része (a ki adhatott s falut tarthatott) a hadba ment, a sok jövő, járó, szedésvevés, qvártélytartás rajtunk nagy erőben vagyon; úgy, hogy aqvártélytartáson kívül mindüntalan szakadatlan a sok jövő-járó ember; hogy borral s egyébbel nem gazdálkodhatunk, rútúl mocskol, szidalmaz, kötöz és vér bennünket. Kérjük Nagyságodat, sérelmünket, jó szerencséjéért, lelkinék jövődöbeli boldogulásáért orvosolja, protectionalist adjon; a qvártélyt pedig gyalog sereg számára fordítsa, mert a víz a mezőnket elvesztette, abrakkal nem győzzük.

76. Barkóczy Krisztina, 30. Novembris, ex Károly, ad Georgium Ramocsaházy.

Én elég gyámoltalanul vagyok uramnak ily kíváltképen való messzeléte miá. — Most fa dolgábúl nem kevés szükségét látok, mert a jószágom nem fogad semmi szót; fa dolgábúl ne terheltenék segítséggel lenni. Ennekelőtte mintegy két esztendővel egy embernek hozott uram maga pénzén armalist, eddég nála hadtuk, most kérem, — még jó szót sem ad. A törvénynek most rossz folyása lévén, miképen vegyem meg rajta? nem tudom. Még a német nyereség leérkezik: volna szükségem, ha adósimon vehetnék valamit. Én előttem mind- eddég is hihetetlennek tetszett, — jöllehet közhirül hallottam,

— hogy az német Zólyombul kiszökött; ma vévén uram ő kegyelme levelét, már bizonyosson értem; elég kár, vigyázatlanságnak tulajdonítani kell-é, vagy minek? . . . elég, hogy megesett. Uram ő kegyelme Bajmócz vára alatt lévén, eddég dolga — úgy hiszem — elvált; testvérnénje benne lévén: Sliktül ígért gratiára igen hivatta, de kedvetlen választ vett ő kegyelme. Úgy látom, megint el akarnák tőlem választani, — de hiszem Istent, nem engedi!

77. *Magos Jánosé, eadem, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Itt a jószágnak semmi hasznát nem vesszük: mert mind kuruczczá lesznek, az kik megmaradtak is; mert egy faluban alég vagyon 2—3 ember, vagy fia vagy öccse hadban vagyon. Az olyan se szolgálni, se adót, se élést nem akar adni, ama 2—3 ember nem subsistálhat. A bírák a falukon nem mernek járni: verik, fenyegetik őket. Itt annyi a had, ha eszvegyőjtenék őket, az országot vehetné. Kuruczczá lesz a jószág, beiratja magát a seregben, — csak otthonn lakik, kínozza a szegénységet. Most csoportosson jött be a bányaházhoz való jószág, minthogy itt körül laknak: soha a falujok nem üres a sok hadtúl, — épen elpusztúlnak, a bányaház megfogyatkozik miattok. Ezeknek még I. Rákóczi Györgytől protectiójok volt, mindenféle adózástúl, szállótúl immunisok voltak; ha most is olyat nem szerzünk 9 falunak, széllelmennek.

78. *Georgij Ramocsaházy, eadem, ex Castris ad Szatthmár, Paulo Nagy.*

Marmarosi sóaknában elavult kütelek helyében mások kívántatván, Kegyelmed kendert vétessen s fadgyút; margitai harminczados ad Kegyelmed kezébe fl. 300, — mentül ócsóbban kendert vetessen Kegyelmed; a mi pénz megmarad, tartsa magánál.

79. *Vid Zsigmondé, 1. Decembris, ex Bottyán, ad Stephanum Sennyeyi.*

A marhákot e szerint majorságokra osztottunk: Pacsára adtunk öreg tehenet meddőt 27, negyedfü-üszőt 27, öreg bikát 2, nyári üsző-bornyút 7, nyári bika-bornyút 6. In toto 69. Bezdédre adtunk negyedfü-tulkot 26, tavalyi herélt bornyút 4. In toto 30. Bakára adtunk harmadfü-üszőt 14, tavalyi herélt bornyút 12. In toto 26. Kárászbá adtunk ötödfü jármos tulkot

16. Bezdédre olyat 1-et, tavalyi monyas-bornyút 9. In toto 26. Ugyan pacsíni marha közül Bottyánba két jobbálynak öreg ökröt 4. Summa kiosztott marhának nro 155. — Kis Tamás egyízben már 80 öreg sertést Barlok uram nyájából az foglalás után kiszakasztott, és elébb állított, most újobban kiszakasztott vala 20 öreg sertést eladni: azok közül 10-et leveretett, el annak aprólékjával mindennap, — egy tehenet is leváगतott. Úgy látom, úgy él abbúl a majorságbúl, mint magáébúl, senkire semmit sem hajt, ha Nagyságod ötet meg nem fenyíti.

80. *Francisci Darvay, 1. Decembris, ex Sziget, ad Eundem.*

Kegyelmes Urunk, kegyelmes és specialis parancsolatjából az ő Nagysága méltóságos commissiója az vice-ispánságnak tisztiben ezen nemes vármegyében engemet állata; ezután Nagyságod parancsoljon. Az Nagyságod hadai számára rendeltetett zabnak s vágómarháknak már régen praesentálnatni kellett volna: de azt az ő tisztek reánk akarták hadni, s megindul csakhamar, 50 berbécscsel együtt, az Nagyságod konyhájára. Most 33 szép pisztrángot küldtem, ezután többet küldök Nagyságodnak. — Sub rosa írhatom itt: Generál Schlik jövetelét egynehány regimenttel irák az estve nékem; tudósítson Nagyságod: van-é valami realitás benne? Mi is idejében vehetnénk rendbe magunkot, — nálam az in secreto marad.

81. *Joannis Gyulai, 3. Decembris, Abrukbányae, ad Eundem. *)*

Gúthy uramot 50-60 lóval, több hadunk nem lévén, — hogy szaporodhassék, sok kívánsági után Toroczko s Szent-György felé kibocsátottam, oly commendóval, hogy Zalaknához, a derék passushoz mennének, és említett két városon praesidiumot hagyván, maga forduljon velelévő haddal Enyed alá, s azt felnyargalván, alá a Maros mellett, Fehérvár felé, ki nem mesze egymástúl, — hogy így megmutogatván magát az ellenség előtt, onnan forduljon Zalaknára, ott lévén derekassabb passussa az ellenségnek bejövetelére, hogy ott, ha kijönének, megegyezvén, Kolozsvár s Déva felé is dispositiót tehessen. De

*) Lapszéli jegyzet: „Teleki László pátensit ez (Gyulai?) küldte Sennvei uramnak.“

ő kegyelme, benne megrögzött engedetlensége szerint, mindezeket posthabeálván, fogván magát, tilalmom ellen, a katonának javával a Maroson általment; mely dolog értésére esvén a németeknek: rajtament a két városon, és felégetvén, zsákmányt vetett minden jovaikban, elfelejtethetlen, siralmas károkat ott tévén. Holott elég had lehetett volna a keziben, kínálván magát Aranyos szék, hogyha kívánja, 4 és 5 száz lóval felülne, melyekkel megállhatta volna a sárt, oly szoros passusú hely levén, (mert a passus kösziklábúl van kivágva) hogy több egy-egy embernél el nem mehet, melyet 50 jó hajdúval, 5 s 600 német ellen is megoltalmazhatta volna. És így ebbe a casusba nekem semmi vétkem nincsen. A gonoszság eláradt annyira Gúthy uramba, hogy pennára nehéz volna azt venni, — hanem ezen vice-hadnagyom Kovács Mihály szóval bőven Nagyságod előtt megbeszéli. Én félek, hogy azon egy ember vétkéért, a kik idebe vagyunk, Isten minket el ne veszesse. Én örömet kimentem volna: de a város reménkedett: csak addig legyek itt, még Bágyoni uram visszajő, — másként eloszol a város. Evvel se tisztet nem vadászok, se hasznót magamnak nem hajtok, hanem dirigálom valamennyire őket; mert itt hadnagya minemű, katonája még olyan, függések nincsen, csak éntölem. Ennél istentelenebb, hazáját pusztítóbb hadakat, mint Pap Gábor és Diószegi Ferencz hada, nem láttam; húz, von, valamit valahol kaphat, kiált a szegénység reájok, kiált az egész Körös vidéke az rettenetes praedálásokért, — nincs kinek orvosolni. Ha Nagyságod tanultabb hadakat ide nem küld, evvel semmit sem nyertünk, sőt a mit nyertünk is, azt is elvesztjük. Már ugyan szép feleslen volnának az passusokon, csak volna jó directorok, köztök arra alkalmasok nincsen; tudom, hogy Pap Mihály s többen fognak irántam instálni: de én arra elégséges nem vagyok. — alég várnám innét való szabadulásomat. Ha mindeneiket kellene megírnom: egész Libellust csinálhatnék; szóval ezen vice-hadnagyom mindeneiket declarálja. — Az aranyokat hitelbe nem adják, ha volna 10,000 ft, azokon aranyot válthatnék. Én vásárrkor ki-kialtám: senki, elete, jószága vesztese alatt ne merészelje az aranyot eladni, se megváltani. A kéneső ha elkészülhet, leszen vagy 23 mázsa, ezért pénz nem kellene, mert az fiscalitás.

Szappanos uram Nagyságod számára discretiőba küldett egy ezüstös hegyestőrt, és egy aranyos szerszámokat, kiket az arannyal kiviszem. Az hegyeknek köveiből vagy hárommal kedveskedem Nagyságodnak, melyből Nagyságod az hegyeknek beneficiumát s drága jövedelmit tapasztalhatja. Illyefalvy Pétert zalaknai udvarbíróságra installáltam, csak egy confirmatio kell még. Az engedetlenség s hadak függetlensége miá a német Thorockó és Szent-György városit, a rácz Belényes városát felégette s praedálta. Fejérváratt semmi lovas-német sincsen, hanem 100 gyalog-német, nagyarság, és százság a többi, mintegy 5 vagy 6 százig való. Déván 50 hajdú, német talám 9 van. Erdélyi urak mind Szebenben vannak, ott igazán urak: mert mindeneket muskatélyos németek udvarolják, — az egy Teleki László Fejérvártt vagyon. Thorockay urak, úgymint Thorockay Mihály, ki tanács úr, öreg Thorockay Péter iffiúval együtt Szent-Györgyön voltak, — irtam irántok Gúthy uramnak (minthogy erdélyi urak practicusok az árúltatásban) hogy magával hozná ide, innét Nagyságodhoz elvihettem volna őket; de ő kegyelme ezt posthabeálván, helyekbe hadta, erőtvén az ajándék rajta, — s azok voltak városoknak árulói; a minthogy az iffiú el is ment a németekkel. A németek azt hirdetik, hogy Hunyad vármegyét az kurucznak qvártélyban adták az Urak.

82. Civitas Szatthmár. 3. Decembris, ex Promontorio, ad Eundem.

Hadnagy Balla Ursuly seregében való Pap Péter nevő zászlótartó, ki ennekelőtte városunk jobbágyi között vajdánk volt Réztelek nevő falunkban, ottan-ottan felesedmagával feleségeket járván, sok alkalmatlanságokat követ; közelebb az elmúlt pénteken estve, mostani vajdánk itt lévén, azon Pap Péter két katonának két forint ára bort igérvén, házára reámentek, feleségét az földre leverték, fejét berontották, egész étczaka halálra üldézték, jobbágyokat (noha Urunk penes literas patentes nekünk megadta) a szolgálattól inhibeálták, úgy, hogy egy szekér fát alég hozathatunk velek. Nagyságodot kérjük, méltóztassék ezeket illendőképen megorvosolni, és ha többszer odamennek: hadd támadjon reájok a falu. szabadságot adni.

83. *Irínyi Zsigmondé, 4. Decembris, ex Károly, ad Eundem.*

Nagyságod számára Urunk boraiból Mihalecsik János uram kezébe adtam 12 hordóval, 172 szatthmári köblöt; — a hordókat, kérem, másszor a több borra küldvén, küldje vissza üressen. A több borokat Urunk számára kiárúztatom, mert másként egy forint ára proventust sem vehetem, mostani változáshoz képest, ezen kezem alatt lévő Urunk fiscalis jószágából. A kötélverő négy szál kötelet vert, kiért forint 200 kér. Urunk szöleit beszedik, de confiscált emberekét nem.

84. *Rápolti Nagy Pálé, eadem.*

A 20 hajdú közt már 7 elszökött, a többi is, ruhátlan lévén, elmegyen, ha ezeket meg nem változtatjuk.

85. *K. Pap Lászlóé és Kerekes Péteré, Nagy-Bánya, 5. Decembris, ad Eundem.*

Tegnap Váralján Kovács István nevű ember, Jármí János uram jobbagya hittél fateálta, hogy felső napokban Jármí uranival jöven fel Szamos mellett: látta, hogy páterek malmatúl, berenczitúl négy csomó szalmát bocsátottak le Szakmár felé a Szamoson. 2-do Bizonyosan hallotta, de a nevét nem tudja kitúl, hogy azon malomtúl egynehány kéve búzát lebocsátottak.

86. *Comitatus Marmaros, 5. Decembris, ex Sziget, ad Eundem.*

Técsi Andok Gazsi nevű katona sok excessussokot tevén Szigeten, Dolhay főkapitány uram akarattjából admoneáltatott az aránt szigeti hadnagy által, ki is abbéli boszúságában előtalálván egy szigeti embert, halálra verte.

87. *Patentes Principis, 6. Decembris.*

Levelünk exhibeáló Bucsányi György, nemes Zemplény vármegyének szolgabírája, megyen élést hajtani processusába; azért etc.

88. *Joannis Pápai, 6. Decembris, Tokajnál, ad Georgium Ramocsahúzy.*

Mihelyt expedíálatnak a levelek a secretariárúl, egyenesen mennek póstamester uram kezibe, s ha eltévednek: attúl esik meg, hogy Kegyelmed egy helyben sokáég nem continuuszkodhatik. Most is Belényesbe, aranyok felváltására feles pénz kívántatván, — aziránt való levél, hogy eltévedett, nem

kicsíny kárral esett meg. A papirosnak magunk is szűkébe vagyunk, most küldett Lőcsérül hét konczot Verebelyi uram, — ott sem találhatott többet. Másszor a nevét is subscribálja Kegyelmed a levelébe.

89. *Csongrádi Pálé, 7. Decembris, ex Diószeg, ad Eundem.*

Réz alatt levő falukban oláhok lakván: minthogy régenten nem adtak, most sem akarják megadni a dézsmát, nem is vehetni meg militaris executio nélkül. A jószágnak nagy része felült, hadba ment, szolgálni nem akar; ha hajdú nem lesz mellettem Micskén, ott meg nem maradhatok. A korcsmát boros helyeken Szent-György napég magokénak tartják. Az Királyiban levő két asztagot, Micskén az egyiket, elnyomtatam. Zab, árpa etc. mind a mezőben veszett, még idejüttem. Mely borok Micskén voltak, úgymint 200 cseber: ide Diószegre szállítottam.

90. *Joannis Róth, 8. Decembris, Leuchoviae, ad Paulum Szalay, Universorum Bonorum Fiscalium Directorem.*

Szegény gyámoltalan özvegyek, Bréverné és Venkócziné, Urunkhoz mennek, borok végett instálni fognak; Kegyelmed is, édes sógor uram, segítse szegényeket, — nem lesznek háladatlanok. Jam ipsis dedi ad intelligendum. Ekkoráég az kívánt zsinórokat meg nem szerezhettem, mivel az hadak exorbitantiája miatt, az kit felhadtak volt is az kereskedők, rejtekbe tettik.

91. *Rípolthi Nagy Pálé, eadem, ex Károly, ad Sennyei.*

A minap az hajdúkbán hét elszökött, most puskaporrall három ment el, Nagyságod boraival négy, — azok is odamaradtak, már csak hat vagyon. Azt mondják: a táboron egy hétben egy óráig strázsálnak, itt pedég mindennap kívántatik.

92. *Pap Sámuelé, eadem, ex Margita, ad Nagy Pál.*

Lett volna fl. 300, ha a só-harminczadot per den. 13. exigáltuk volna, de csak per den. 3. exigálván, nincs több fl. 130; küldjön reá (érte) Kegyelmed quietantiával együtt, Kegyelmed emberének kezébe adom.

93. *Sennyei Pongrácz, 9. Decembris, ex Tárkány, ad Stephanum Sennyei.*

Eddég is megudvarlottam volna, édes bátyám uram, Kegyelmedet, sem lovam arra való, sem szolgálaim nincsenek,

köntös nélkül vannak. Újhelybe s másutt is kerestettem, de sohult nem vehetek nekik köntöst. Mikor Várad alá voltam, a mely hadnagy Kegyelmeddel itt volt, feleségem két ökrért egy forgót adott neki, — kérem, adassa meg vele az ökröket.

94. *Francisci Darvay, 9. Decembris, ex Sajó, ad Eundem.*

Hogy ezután embereink Urunk és hazánk szolgálatjában jobb renddel viseljék magokat: armásokat rendeltük várme-gyénkbe, decemberre és januariusra; mindjárt hajtadjuk az táborra, hadnagyokkal együtt. Nem kell azért egyet is haza-ereszteni, — fizetések megleszen, csak annonájok legyen, mert innét zabtermő helyekről arrúl provideálni egész impracticabili-tas. Már kezdetem őket fogdostatni, éjjel-nappal a többét is per-sequáltatom, e héten őket innét kihajtom, ha azután itt kapa-tom: megfizettetek az olyannak végképen. Rókabéllésre leszen gondom, úgy a halakra is.

95. *Szala Jánosé, 10. Decembris, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházy.*

A dézsmálásban én eljárók mindenekben, de hogy a kuruc-zok borában csak az akót bemártsam is, lehetetlen; mert azok absolute dézsmát nem akarnak adni, sőt meg sem engedik akózni. Még a parasztság is oly reménségbe vagyon, hogy a dézsma elengedődik. Korcsmák lehetnének Tótiban, Eörveden, Szent-Jóbon, Szent-Imrén, de mindenik korcsma előtt sala-quarda legyen, másként haszontalan: pénz nélkül megiszszák a bort a hadak. — oka ne legyenek. Búza, zab, árpa se szemül se szalmájában kezem alatt semmi sincs egyéb, hanem a szent-jóbi malomban levő vámbúza s ott termett kevés bor. Váradi praepost uram jószági közöl egyebet Pusztá-Újlak nevő falunál el nem foglaltam, nem találkozott oly ember, kinek keze alá bocsátottam volna.

96. *Almásy Bálint, 11-ma Decembris, ex Tasnád, ad Eundem.*

Urunk oeconomiájában a búzát nem részében, hanem napi számosokkal csépeltettem, sertések hizlására való gabonát is elkészíttettem. Ezután a búzát, magok kenyeren — negye-dén, s az árpát harmadán akarnák csipelni. A korcsmálás Pro-tectionalis nélkül nem lehet. Méznek csebrit Debreczenben 18 máriáson eladhatni.

97. *Sigismundi Irinyi, eadem die, ex Károly, ad Eundem.*

Igen akarom, hogy a szófogadatlan s nem engedelmeskedő jobbágyoknak dolga megorvosoltatik. Semmi proventus nincs a kezem alatt, kevés boron és erdődi két csomó búzán kívül. A szakmáriak Urunknál instantiát tettek a dézsma iránt, a ki is 50 vagy 60 forintra ha megyen. A faluba alég lehet korcsma: a korcsmárost is megölik, ha ingyen nem ad, Protectióval semmit nem gondolnak. Most is Sennyei István uramnak adtam 10 hordó bort, kikbe volt 133 köből.

98. *K. Pap Lászlóé és Kerekes Péteré, 11-ma Decembris, ex Dés, ad Stephanum Sennyei.*

Se Nagy-Bányán se Désen nem találván azon hadnagyokat, parancsolatot utánok küldtem. Torday uram parancsolá, hogy personaliter hozzám jöjenek, de Balog Györgynél (több) nem jött, ki is főhadnagyának Csatáry uramnak a levelet megküldette. Torday uram igen volna azon, hogy itt maradnának azon hadnagyok, sőt a magam katonáit 9 zászló alá dissipálták, — alég tudom őket feltalálni. Itten annyi a bitang marha, ló, bivaly, kiket az katonák az falukkal tartatnak, igen nagy injuriájára a szegénységnek. Ezen includált levelet Petsétszeg nevű faluban találtam; abból kitanúlhatja Nagyságod Sárpataky dolgát.

99. *Barkóczy Krisztina, eadem, ex Károly, ad Eundem.*

Én ugyan semmiképen nem vehetvén semmire az olcsvai jobbágyimot, kérem, gondviselőm mellé Kegyelmed gratiájából adattassanak hajdúk, oly parancsolattal: minthogy Kegyelmes Urunk akarhatja, meg ne merészeljék próbálni életek vesztése alatt, hogy az hajdúkra támadjanak, minthogy igen istentelen emberek; — talám engedelmeskednek. Urunk levelét küldem Kegyelmednek, találtam vala meg ő Nagyságát, hogy az kuruczczá lött korcsmárosim számadásra kiadattassanak; de a mint értem, talám egynél több ott nincsen. Lantos László volna egyik, a ki most üldözőben vagyon, — ha kézbe akad, kérem, hirtelen fel ne akasztassa, csak nekem fizetne meg, azután nem búsulnék rajta.

100. *Darray Miklósé, 12. Decembris, ad Martinum Kyrei.*

Kegyelmed jöjön ki, eskessen felőle: ha énnálam egy szőrszálnyi labancz marhája találtatik, nincs drágább a fejem-

nél, — essék el. Dúlfalvi deákot is beküldtem : mondjon hittelt : mikor kénáltam labancz ökrével? A ki volt, bizony régen elhajtották, a pénzt is elvitték, a ki marha ára volt.

101. Instructio pro Michaelē Vitkay Vice-Comite, et Petro Debreczeni, Ablegatis Comitatus Szatthmár, ad Principem, 12. Decembris, Dominum Dominum Nostrum Benignissimum.

1-mo. Méltó tekintetben vétetődván ezen nemes Szatthmár vármegyének, mint eleitől fogván való Sedes Bellinek elpusztult állapotja: ahhoz képest resolválta volt kegyelmessen ő Nagysága ezer gyalognak intertentióját. Annakutánna 300 oralissal és 400 equilissal augeáltatott, mely miatt hamarfidőn következő végső pusztulása vármegyének leszen.

2-do. In gremio hujus Comitatus posták léssenek: Máté-Szalkán, Csengerbe, Károlyban, Tisza-Becsén, Aranyas-Medgyesen, Nagy-Bányán.

3-tio. Minthogy édes hazánk szabadítására Urunk hűvségében annyira felkölt édes magyar nemzetünk és nemes vármegyénknek minden renden lévő lakossa, hogy az otthonn lakosok közt, az hadaknak való qvártély-szolgáltatás iránt sok egyenetlenségek vannak; kérjék inscriptis Urunk finalis resolutióját ezaránt, hogy versengések sopiáltassanak, confusiók eltávoztatódjanak, melyek is másként a közönséges jót igen megháboríthatnák.

4-to. Azon is instáljanak: a kik vármegye tagjai közül nem sponte mentek, s nem is hittelt kötelesek zászlók alá: afféléknek szabad legyen nemes vármegye zászlója alá járni, s ott Urunkot jobb kedvvel fegyverrel szolgálni.

5-to. A nemes vármegye intertentiója iránt is instáljanak. — Actum ex Generali Congregatione in Castris ad Szatthmár positis celebrata, 12. Decembris, 1703. Juratus Notarius.

102. Tolvay Jánosé, 13. Decembris, ex Bottyán, ad Stephanum Sennyei.

Az Asszony ő Nagysága addég a táborra menni magát nem szerencsérteti, még Nagyságod a szakmári várban ebédet nem eszik. — melynek megvételére szerencsét kíván Nagyságodnak. Az orczája már lohadott. Szent-István poharát Paczinba vagy Vékén megiszszuk. — Bottyánba még sok heverő marha vagyon, az eleség peniglen kevés. A bornyúk

jobb, hogy Páczán a gulyás keze alatt legyenek. A juhok még a mezőn járnak, ha hidegebb idő lesz, azokat is jobbágyokra elosztjuk. Tárkányi pinczébe már van 58 szerednyei bor, a többét is elhozzák. Küldjön Nagyságod kordobány (így) szattyán-büreket s bocskornak valót, fadgyút, ólmot, 3 font port. Kívánja az Asszony, hogy István-poharát Szakmár várában Nagyságod adhasson, melyre megjelenni kész ő Nagysága is.

103. Orosz Pálé, eadem die, ex Somlyó, ad Eundem.

Balásházy Tokaj alól Urunktól megjött, a ki referálja, hogy ott megvallotta, hogy Nagyságod ezerében se maga, se katonája nem esküdt, — azért soha nem is lesz ottan. Nagyságod katonái Tót Györgyöt 4 paripájával elvitték, zászlótartójának Csorbának az házát Darócson tolvajul felverték, minden jószágát elvitték s elpraedálták, Kádár Mihály nevű katonájának Nagy Gergely 6 ökrét elhajtotta. Nagyságod ezeket orvosolja meg, másként Nagy Gergely jószágáa füstet vet. Urunkot ne idegenítsük, a közjó el ne múlják.

104. Kérei Mártoné, eadem, ex Huszt, ad Georgium Ramocsaházy.

Nagy-Bányáról 20. Novembris írott Kegyelmed levelét, 24. ejusdem vettem. Az 600 köből borért nem lehetett commissio mia — ki is sőt szállíttatott — akkor elküldenem. Porcsalmai uram engem Magos Jánosra igazít. Bányai bor itt el nem kél, jó hóri vannak fő- s vice-kapitány, és porkoláb uraiméknak. A koresmát alattomba árulják, fenekét egynehány helyen kivágtattam; ha erős parancsolat nem lesz, meg nem szűnik. Bethlehem uram búzáit Taraczközen, s itt csépeletetik s öröltetik: de a praebendásokot, conventiónatusokat alég győzőm. Szakmárhúl vitézkedő Böszerményi Sámuelnek nem hiszem, volna marhája Darvay Miklósnál, — egy testvérbátyja ispán; Darvay Ferencz sem engedné meg. Teleki Mihályné jószágán, úgy a több kezem alatt levő jószágon egy pénzt sem vehettem, noha már vashan is verettem az emberekben; magam is látom: egy pénznek nem ura a szegény ember, marháját adná, de mit csináljak véle? A városiakon még többet, fl. 92, 17 nem extorqueálhattam; száz nestet s róka-büreket még nem szerezhettem; száraz hal vagyon nálam 95, pisztráng-lepény 42, adó-sajt 3, herbécs

143. Ezeket hova küldjem? elvárom. — Kegyelmednek 3 pár császármadárral kedveskedem.

105. *Szala Jánosé, eadem, ex Diószeg, ad Eundem.*

Kezem alatt semmi pénzbeli proventus, sem búza, rozs, árpa, sem sertés nincsen. Oláhság és szent-imreiek absolute dézsmát nem akarják megadni s nem is szolgálnak, csak fegyverrel, engem öléssel fenyegetnek. 50 kőből vám-búza van kezem alatt. Micskei lakosoknak Szent-György napég a korcsmát odaengedtem. Négy asztag búzát elnyomtattam, ketteinek a szemét verembe töltöttem.

Csongrádi Pál, Eadem.

Az egész oláság dézsmát nem akar adni, hanem a helyett egy-egy vágó-marhát akar adni mindenik falu; sok énség van a szegénységen. Szakmár alá is, Várad alá is executióval élést hajtják, sok kóborló had szüntelen jár; a minap valami hajdúk reám jüttek, alég maradt meg az életem. Négy asztagot elnyomtattam, az egész falu, Királyi, reáment, magok közt elosztották, mondván: ha kell, kiszedik egymáson, megadják. Korcsma-árúztatás sem lehet a sok csavargó had miá.

106. *Dombrády Mihályé, 14-ta Decembris, ex Károly, ad Eundem.*

Nékem talám per den. 3. kell exigálni egy sótúl a harminczadot; küldjön Kegyelmed instructiót s Regiát is vagy tizet. Szent Mihálynak bár békét hadna Törös János hadnagy, — hiszem itt Urunk szolgálja harminczad körül.

107. *Hadady Istváné, eadem, ex Somlyó, ad Eundem.*

Kévéltképen a jószágban szófogatatlan emberek ezek: sarmasági Lukács Márton, oláh-patai Csigi Demeter, Ballán lakó Deák Mihály, Máthé Bálint, Somi János, kik reám is támadtak, Boros János, Demjén Mihály, kikre az egész jószág szeme néz. Korcsma Szent-Mihály-napég Somlyón kívül nem lehet, azután lesz hat helyen is; jobb bort 3 polturán, alábbvalót 2-n kell adni. Vám-búza vagyon, azt el kellene adni. Az én kezem alá Urunk parancsolatja szerint, pro praeemptione, még egy kősót sem hoztak, minden ember maga privatus ususára fordítja, ha szorossabban nem leszen a dolog, ebben semmi sem telik. 500 cseber bort elködem Tokaj alá. A katonáknak rettenetes kegyetlensége miá elő sem vehetem a jószágot; ez a hely most egész-

len sedes belli. Kegyelmed helyettem más udvarbíróát állítson, — elég leszen rajtam a sóinspectorság; engem csak 2—3 holnapra esketett volt meg Buday uram, másként is, ilyen jószágba udvarbíró mellé számtartó kellene.

108. *Comitatus Mediocris-Szólnok, ex Congregatione in Arce Hadad, die 14. Decembris, ad Stephanum Sennyei.*

Mely igen mód nélkül való terheltetésink és pusztulásink legyenek, notarius Dúl András uramtól Nagyságod megértheti. Melyeknek orvoslása végett akarván Urunkot alázatosan requirálnunk: Nagyságod híre nélkül cselekedni nem akartuk, kérjük, méltóztassék Nagyságod dolgainkot orvosolni és Urunk előtt proponálni. Nagyságod úri gráciáját meghálálni igyekezzünk.

109. *Joannis Komáromi, 15. Decembris, ex Dioszeg, ad Georgium Ramocsaházy, Bonorum Regni Fiscalium Praefectum.*

Itt annyira vagyok: már 3 héttől fogva persequálnak a székelyhidiak, a minthogy magamot nem találván, egy szegény nemes-embert házamba meg is öltek. Itt semmit végbe nem vihetek, mert az egész inspectióm alatt lévő jószág kurucz, mind magyar, mind olá. Gróff Csáky László uramnak a szalánci búzáat egész jószágárul megadta Urunk. Egy protectiót személyemre, tisztségemre, székelyhidi házomra küldjen uram, Kegyelmed.

110. *Francisci Majos, eadem, binue, ex Sziget, ad Eundem.*

A neszteket s rókabűreket megszerzem. Kővár vidékéről ha búzáat szállítanak, jó leszen. Sóvágók Kegyelmed számára bizonyos sót adtanak, — disponáljon iránta. A búzáat eddigis haszonnal sóvágók fizetésében adtam. Sóvágatáson eléggé vagyok, munkálódnak is a sóvágók, csak fizetéseket continuálhassam. A kötél valóba kellene, a kötélverő, ha szekérre rakván minden fonálait, bejöne, itt is eszveereszthetné.

111. *Fonáczy Mátyásé, eadem, ex Rikulicza, ad Joannem Gyulay.*

Most érkezvén Bellényeshül, azelőtt a Maroson túl járván, Kegyelmedhez nem mehettem, mert Méltóságos Fejedelem emberei várakoztanak utánnam, s fáradt állapottal lévén, s a sereg nálam nélkül semmi dolgában elő nem mehet, a ki is Braniska felé ment, — azt kell visszatérítenem; jobb, hogy

idejőjjön Pap Mihály, én ötöt elkésérem. Itt az ellenség mindenfelől megvagyon, ha ezt a tartományt elhagyjuk, ez is oda lesz, — hol tudunk eltelelni?

112. Joannis Pápai, 17. Decembris, Tokajnál, ad Georgium Ramocsaházy.

Urunk parancsolatjából írom Kegyelmednek: Kegyelmed az ecsedi udvarbírótság iránt adja maga opinióját; ha az nem alkalmas, mást recommendáljon Kegyelmed. Vékony opinionom szerint lévén feles restantiái a jószágban: ha tisztí cassáltatik, nehezen exigálja; vagy észtendeig jó volna helybe hadni, — álljon Kegyelmed ítéletiben! Istennek hála, Zólyom, Lednicze, Nitra, Bajmócz, Árva mind kezünknel vannak; reménlem, Méltóságos Generális (Bercsényi) uram is eddég Pozsonyhoz érkezett.

113. Samuelis Pap, eadem, ex Margita, ad Fundem.

Való, hogy volt restantiám debreczenieknél fl. 300, — de ők Urunktól megnyervén, hogy nem per den. 12 $\frac{1}{2}$, hanem per den. 3 egy sótul fizessenek: csak fl. 102 adtanak. Én az ország jövedelmeit mindenekben szaporítani igyekezem, de ha kereskedők nem járnak, arrúl nem tehetek. Nagy Pál uramnak Károlyba fl. 150 megküldtem, magam pénzzemmel is pótolván. Tíz Regia van kezemnél, még ötöt küldjen Kegyelmed; ha Erdély felszabadulna: száz is kellene. — A deákornak hadd fizethessenek kántoronként, mert semmie nem maradván, lába-belit sem tud min venni. Már soholt semmi restantiám sincsen.

114. Districtus Kővár, eadem, ex S.-Berkesz, ad Stephanum Sennyei.

Már másszor a Méltóságos Fejedelemnek homagiumot praestáltunk, s Urunk Protectiója nálunk is volt: berkeszi praedicatornak két lovát, két nyergét Laczfalvi István, Menyhárt János, lovát pedig Csóka uram vice-hadnagy, esmét Kis János, Dobos János, és Tamás János egy-egy lovakot szerszámostul, fegyverestul, — Borbély Sámuel egy lovat, Kacsó István, Mósa László uram három lovát s ménesébül tizenötöt Lentes uram katonái elvitték. Kérjük Nagyságodot, ezeket visszaadatván, orvosolja.

115. *Jenei Bernáth Istváné, 18. Decembris, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsaházy.*

Urunk tisztének panaszi bő mértékben vannak; nem tehetem pennára egészen, — mert árcusokat foglalna. Ha már váradi praepost és káptalan s Csáky uramék jószága visszaadódott: már az én udvarbíróságom nem szükséges.

116. *Hadady Istváné, eadem, ex Somlyó, ad Eundem.*

Már lelkemet is egészen elvesztettem ez szófogadatlan világban. A ki valamire való ember, hadba megyen, úgy, hogy alég 20 szolgáló ember van kezem alatt; kinek fia, kinek öcsöcse s bátyja katona: ennek árnyékában egész ház nem szolgál. Hogy kényszerítem: veréssel, öléssel fenyegetnek; — noha eléggé keménykedik itt Méltóságos Generális (Orosz Pál) úr is: de csak addég tart, még előtte van. A szekereket executiós hajdúkkal eszve nem hajthatom a borok alá. Ez a vármegye sedes belli, — Magyarországról szüntelen Erdélyre megyen ember. Csépelgetéshez hozzáfogtam. Sertéseket nem merem az erdőre hajtani, mert az katonaság szélteében lövődözi, — se Protectióval, se parancsolattal nem gondolnak. Lovat, Kegyelmed számára alkalmatost, még nem kaphattam.

117. *Károlyi Istváné, eadem, ex Debreczen, ad Eundem.*

Vagy hat szekérre való karónak fát adasson Kegyelmed, és vértessi bíráknak írni méltóztassék iránta, pro securiori.

118. *Margitai lakosoké, eadem, ad Stephanum Sennyei.*

Eddég Nagyságodot alkuvásunk szerint contentáltuk volna: de két felől is 500 fl. büntetés alatt tilalmaztatják bennünket. Mely pénzt Nagyságod számára szedtünk volt: azon abrakot, hort, vágót bibari táborra vettünk. Kérjük, méltóztassék Nagyságod várakozni, igen szegények vagyunk. A Nagyságod levelére a hadak keveset hajtanak.

119. *Andrásy Klárúé, eadem, ad Maritum, ex Bottyán, Eundem.*

A kupeczczel megegyezek, ha eljő. — Szerednyei horokban már hoztak ide 100 hordóval. Kis Tamást Kegyelmedhez elküldem.

120. *Orosz Pálé, 19-na Decembris, ex Somlyó, ad Eundem.*

Ezek a szegény katonák, úgy Balázsházy hadnagy uram is, Barcsús nevő Gúthy uram hadnagya is Nagyságod katonáira

panaszolkodnak: hogy kit mindenéből kifosztottak, kinek házát felverték, kinek marháját elhajtották; nem tudom, Nagyságodtól van-e, vagy tiszteitől? — talám az én rajtam való bosszúságért cselekszik ezeket. Nagyságodot kérem, ne az katonákon, hanem rajtam töltsé bosszúját, — tegyen satisfactiót ezeknek. Urunkot ne idegenítsük. Mink is osztán hasonlót cselekedhetünk az Nagyságod katonáin, de nem jó lesz!

121. *Comitatus Marmaros, eadem, ex Sziget, ad Eundem.*

Vármegyénkben lakó kövesligeti Pap László atyánkfia adott volt hitelbe Aranyos-Medgyesen lakó Dobri Jánosnak bizonyos herbéceket, a kirül eddég is contentuma nem lött; levén itt Dobri Jánosnak jószága, adóssága, engedje meg Nagyságod: vehesse meg rajta.

122. *Abrugybánya városáé, eadem, ad Eundem.*

Nagyságod hozzánk sok rendben megmutatott úri grátiáját, mostani üdőnek szök volta, Urunk hadaitól való elpraedaltatása nem engedi, hogy méltó jutalommal recompensálhassuk, — hálaadással és jó emlékezettel meghálálni el nem mulatjuk. Isten boldogítván Urunk fegyverét: városunk szabadságára tartozandó dolgainkot Nagyságod által akarjuk promoveálni; mind akkor megmutatandó, mind eddég megmutatott hozzánk atyai affectióját nemcsak meghálálni, hanem meg is jutalmaztatni el nem mulatjuk. Gyulai János úr, ha itt nem lött volna: eddég füstbe ment volna szegény városunk, s ha ő kegyelme szavát az hadak fogadták volna, Zalakna, jószágostúl, Toroczko és Szent-György, mellette lévő falukkal együtt, meg nem érték volna. Már hogy ő kegyelme is elment, — ha Nagyságod tanultabb hadakat a derek táborrúl ide nem küld, elpusztúlunk reánk fenekedő ellenség miá.

123. *Magos Jánosé, Eadem, Nagy-Bánya, ad Georgium Ramocsaházy.*

Úgy hallom, helyettém más udvarbíróat akarnak küldeni; én itt harminczad mellett éhel is meghalok, s télnek is ideje levén, feles cseléddel hová tudjak menni? Mert az ház, melybe vagyok, udvarbírák szállása; udvarbíroság nem sokat importál, — azért ide senki ne kívánozzék. Most Kővár vidéki udvarbíroság vacálván: oda promoveáltassék az a becsületes ember. Kegyelmed is munkalódjék: ne kellessek bestelenségre

innét kikötözmem. Urunk gratiája nálam van, ha az frustráltatik: ő Nagysága méltósága ellen esnék, ha ugyan más udvarbíró jó ide,—mivel Kővár vidéki és fiscális jószág kölömb vagyon, és én magam industriájából, minden instructio nélkül, többire majd fegyverrel acquiráltam: hadd legyenek mintegy fiscus közöttök, nem leszek haszontalan szolgálja Urunknak. Lápos vidéki falukban is behódoltak, — azokra is gondot kell viselnünk, másként mindeneket dissipálnak.

124. *Pap Sámuelé, eadem, ex Margita, ad Eundem.*

Szilágy-hagosi Urunk jobbágyi 3 szekeren 29 sót, a harminczadot elkerülvén, hoztanak, — katonákkal behajtottam, egy kőstót adván nekik. A marhájokrúl, szekerekrúl contractust vettem: ha Kegyelmed kívánja, előállanak. A harmadát kivévén, két részt eladom.

125. *Gáll Jánosé, cadem, ex Hadad, Provisoris, ad Eundem.*

Tatai uram megdézsmálta a helyeket. Korcsma itt és Zsibón lehet. Búza, tavalyi asztagban van 1017 kalangya; ez idejében pedég 1150 kalangya; tavasz-búza 74 kalangya, rozs 70 kalangya. Hordó bor van 35. Árpa, rozs, búza, szemül mennyi vagyon? azt a számtartó tudja. A sertéseknek makkjok nem lévén, éhel is elvesznek.

126. *Nagy Miklósé, 20. Decembris, ex Sámson, ad Eundem*

Miólta Szakmár alól eljöttem, valami tisztességes lovacskát Kegyelmed számára nem kaphattam: a javát a tisztek, katonák kiválogatván, csak olyan, 4—5 — 6 máriásost adják el; valami jó fajra való kanczát nem találni. Matócsy Sámuel hadnagy katonáival, Generál Orosz Pál passussa mellett, quondam császár számára szállított sókot, — melyek Urunk számára cedálandók volnának, — minden harminczad s vám nélkül éjjelnappal egyre hordatják az szegénységgel. Kegyelmed ezt orvosolja meg, mert nagy kár.

127. *Bágyoni Zsigmondé, eadem, Abrukbánya, ad Stephanum Sennyci.*

Ittvaló dolgozokrúl informálni fogja Nagyságodot Gyulai János uram. A tisztekkel semmit sem tehetett, s azért köröletünk levő helyek nem kevés kárt vallottanak az németek égetése miatt, melyet mindennap várunk: rajtunk is megesis, — kiben Urunknak nagy kára. Küldjen azért Nagyságod feles

hadat ide a derék útokon, hogy az ellenséget a sok kóborlástúl, égetéstúl és praedálástúl elszorítsa.

Kereskényi György apja, László fiának irt ex Német-Lipce, 22. Decembris: tudósítson maga hollétéről.

128. *Andrásy Kláráé, 20. Decembris, ex Bottyán, ad Eundem.*

Még a kupecz le nem érkezett; bár Kegyelmed maga jelenne az alkuvásha; bár Kegyelmed ne qvártélyozna oly sokáég Szatthmár alatt, — haza is kéne egyszer tekinteni. Nem kételkedem, ne lenne ott Kegyelmednek dörgölője, ha van reá szüksége. *) Az ungváriak valóba jól viselik magokat: mert a minap is kiverték őket a sánczbúl.

129. *Francisci Darvay, 22. Decembris, ex Sziget, ad Eundem.*

Nemes vármegye Nagyságod parancsolatja szerint az 562 portiók felől mai gyűlésébe dispositiót tött, melyek praestáltatni fognak ezen szigeti processusbúl; egy hét alatt talám meglesz: mert Szintai uramra van bízva a dolog. Ez igen terheltetett vármegye. A róka-béllést elküldtem. Tavasszal a 100 bárányos juhot a vármegye Nagyságodnak infallibiliter megadja, — csak szegény vármegyének terhét orvosolni méltóztassék. Parancsoljon Nagyságod: bejáró hadak házomnál való condescensiókkal Kegyelmes Urunk servitiumátúl ne distraháljanak: mert egy szempillantásban akarnám praestálni mindeneiket. Az 100 vágó is kimegyen, — a bőrök adassanak vissza.

130. *Bárczai Zsigmondé, eadem, ex Gacsaly, ad Eundem.*

Az élést megtartóztattuk főkapitány urammal; bizonyos dolog, hogy már Isten minket arra szorított, hogy már az magunkéból egy nap is nem élhetünk. Tagadhatlan is, hogy ide is, Istvándiba is vittek benne; magunk mellettünk levő katonáinkkal el is kötöttük: de ha tudtam volna, hogy még szememre férjen csak az is, — bizony, ha harmad napig nem ettem volna is, hozzá nem nyúltam volna, kivált Nagyságodnak ellenem való nehézségére nézve. Az hetelő szekereken én

*) Sennyey István, nyavalyás, köszvényes ember volt: innen a tréfás czélzás neje részéről.

hozattam volt bort, mivel 40 ökremlen egy nem maradott; hogy az Isten máséra szorított, arrúl nem tehetek, és ha csak azt sem érdemlettem: tehát a szolgálatom is, úgy látom, nem lesz kedves. Az ezer pedég, hogy elolvadott, — adjon számot, a ki miá esett.

131. Comitatus Marmaros, eadem, ex Sziget, ad Eundem, Credentiales.

Levelünk megadó Técsy János nevő atyánkfiát kelletvén Nagyságodhoz expediálnunk a nemes vármegye mostan fennforgó dolgai végett, hogy Nagyságod méltóságos személye előtt megmaradásunknak, Urunk s nemes haza szolgálatjára való alkalmatosságunknak javát exoperálhassa; — kérjük azért Nagyságodot, nevünkkel mondandó szavait méltó respectusban venni, és szokott kegyes patrociniuját szegény megnyomordott vármegyénkhez mutatni, s kívánatos válaszszaal hozzánk visszabocsátani.

132. Stephani Maróti, eadem, ex Sziget, ad Georgium Ramocsahúzy.

Az mely ház felől emlékeztem volt: adjon Kegyelmed Urunknak jó informatiót; írtam Kajali és Vay Ádám uraméknak is iránta. A mint hallom, tisztetnek is még most is sollicitatora vagyon; kérem, ebben is manuteneáljon Kegyelmed.

133. Kengyel Zsigmondé, 23. Decembris, ex Castris ad Szatthmár, ad Eundem.

Ezekre a korcsmahelyekre kell Protectio: Csehben, Udvarhelyen. Monóban, Gardunfalván, Napradon, Eörmezőn. — Kilencz pínzen ejtele elkél, — felebb nem, bő a bor. Zilahon elég bora levén Urunknak, onnét kellene ideszállíttatni. Három szép nyerget hozattam Kegyelmednek.

134. Újvárosiaké, eadem, ad Stephanum Sennyei.

Nagyságod parancsolatját Majos János kapitány uram ökrei iránt vettük: de nekünk ő kegyelmével semmi dolgunk nincsen, hanem Borbély János a szaknári praesidium hadnagya (a ki ennekelőtte is ennek a darab-országnak javait praedálgatni szokta vala) az elmúlt napokban magunk szénáját a németi emberekkel harmadrészében hordatta kazalban maga majorságában a váraljai hegyre. Ezeknek a mi jószágunk praedálóinak s lopóknak vettük el, s vissza sem adjuk, még tör-

vény szerint el nem igazíttatjuk. Ez ilyen praedálókot Nagyságod reánk ne ereszsze: mert ő ezt csak azért hordatta el, hogy mikor a széna megszűkül, drága pénzen adhassa el.

135. Francisci Darvay, 24. Decembris ex Vajnág, ad Eundem.

Két darabban róka-nyak-béllést, ahhoz 8 rókát küldtem Nagyságodnak, kérvén: ne szálljanak házamra bejövő vitézek, mint proxime három rendbeli. Négy hete lévén tisztségemnek, már ad minus 26 ezer kősót leszálléttattam, s sok egyéb dolgokat végbevittem. In Polonia Ilvón, mondják, hogy nagy gyűlése vagyon lengyel uraknak arról, hogy a muszka követet a király, Respublica híre nélkül bocsátotta vissza. A királyt Javoróban mondják, de csak Ogénszky tartja véle. Egy heytmann mondotta idebe való zsidónak, hogy csak végezhesse dolgát saxó: ide kijönek, de nagy postulatum: mert a svéd király Varsaván vagyon, ki sem akar menni, még Alexandert királylyá nem téteti. Bizonyosabbakat hallunk, ha Ilvóra küldett emberünk megjő. Vagyon Podolya és Moldva felé is emberünk. Besztercze felé való passuson, hallom, hogy a német emberei járnak gyakran Lengyelország felé, talám onnan Bécs felé; azért praeoccupáltassék azon passus.

136. Szúnyog Istváné, 26. Decembris, Kis-Várda, ad Georgium Ramocsaházy.

Ibráni szegény embereim valami salnitromot vittek volna Debreczenben, kiket rajtaérvén kállai inspector emberi: négy ökreket, szekereket, salnitromot elvették, magokat is meg akarják fogdosni. Kérem, édes bátyámuram, ez Urunknak hírvél ne legyen, — illendő váltság az ökröket, szekereket adassa vissza. — Örömet tudnám: hol légyen sógor Görgei Imre?

137. Dolhay Györgyé, 27. Decembris, ex Dolha, ad Stephanum Sennyei.

Kos Mihály uram levelét, hírekkel együtt, elküldtem. Ha Nagyságod ezen vitézeket, a kik idebe mintegy executio szerint vannak, ki nem viteti: semmiképen a nemes vármegyét fel nem ültethetjük; száz vágót már elküldtünk, ha itt benn lesznek, confusió lesz a dologban.

138. *Kengyel Zsigmondé, eadem, ex Cseh, ad Georgium Ramocsaházy.*

Kegyelmed commissiója szerint Thorocz kay uram jószágát, embere keziben bocsátottam. A minap a táborra vittem volt kilencz özet, egy harcsát 10 arasznit, — bánom, hogy Kegyelmed ott nem volt. Bár csak 12 font salnitromot küldene pus-kásoknak, vaddal kedveskedhetném bőven. Két élésházot vakoltatni kellene kőművessel, 3 köből búza kell érette. Négy polturán nem kél a bor, hármon elkelne jobban. Conventió kell: nekem, számtartónak, polkorábnak, béreseknek. Apor uram malmához egy kő, vas kell. Korcsmáros 1 veder bortúl kér 4 pénzt, 2 véka búzát 1 holnapra, 1 verő disznócskát esztendőre. Thorocz kay uramnak van 18 cseber bora, Margitai Gálos Mihály gondviselése alatt, — azt is penes commissionem resignálni fogja.

139. *Lázár Tamásé, 29. Decembris, ex Fancsika, ad Stephanum Sennyei. (Domini Joannis Megyery scriptura.)*

Kis Péter katona iránt Urunktúl specialis parancsolatom volt, hogy valahol javát találom, elfoglaltjam, magát árestáljam. Négy ökrét hajtottam el, ketteit a kis-peleskei praedicator megismervén, hiti után elvette, kettei nálam van, visszaadom. Hogy a táborra be nem mehettam: kezemen levő sebnek nehezen való gyógyulása oka volt, — mihent meggyógyúlok, bémegyek.

140. *Pap Sámuelé, 30. Decembris, ex Margita, ad Georgium Ramocsaházy.*

Az extractust megküldtem, ha nem tetszik, küldjen rationum exactor egy formulát. A hajdúknak kellett fizetnem fl. 20, 74, — másként a táborra elmentek volna, a harminczad azok nélkül nem lehet.

141. *Rápólti Nagy Pálé, 31. Decembris, ex Károly, ad Sennyei Generalem.*

Hogy a hajdúk szöknek, arról nem tehetek; eleget üzem őket: de a strázsárúl is elszökik, a kútra kimegyen vízért, onnan be nem jó, egy rossz gubába s egy rossz ingbe van, az üdő igen hideg, a strázsálás sok, már csak nyolczan vannak, — jobb volna két hétben őket változtatni. Egy Protectionalist adjon Nagyságod rápólti házamra s kevés szénácskámra, s ha

azt elhordják: minden marhám megdöglik, a nélkül sem maradt semmim egyebem annál, mivel a mit kerestem gyermekségemtől fogvást, az mind Szakmártt veszett.

142. *Erdődi bírúké és lakosoké, eadem, ad Eundem.*

Előttünk levén például Medgyesnek felzsákmányoltatása a szakmári vitézek excursiójok miatt: nem tudjuk, mi tevők legyünk? Madarász nevű falu magát nem merészeli, hanem ide s tova oszol; ez a plága nagy félelemben lévén, mi is a sok gondolatoktól hányattatunk, annyira, hogy maradásunk iránt igen gyengélkedünk reménységünkben; örömeztőbb maradnánk helyünkben, jószágunk mellett, mintsem ilyen télvíz idején bujdosnánk: mert ha egyszer eloszlunk, többé Erdőd így mint most vagyon, helyre nem áll, — mely a Méltóságos Fejedelemlnek is nem kicsiny kárával fog lenni. Ez aránt kérjük, Nagyságod szokott okos discretiója szerint, méltóztassék bennünket hovahamarébb tudósítani: hadd provideálhassunk magunkról. Ezen itt volt két katonárul Nagyságod választát elvárjuk.

143. *) *Proventus Szent-Jobiensis Provisoratus, sub Joanne Szalay.*

A malombúl obveniált búza debreczeni köből nro 80. Eroglódott cub. $21\frac{3}{4}$, marad még cub. $59\frac{1}{4}$.

Dézsma-bor jutott Tótibúl tinnae minores nro 80, szentmiklósiaktúl tinnae nro 11.

Szent-Jóbon allodialis-bor obveniált tinnae minores nro 97. Tötelekre erogálódott tinnae nro 6.

Vettem korcsmákra bort tinnae minores 46, justas 15. Ezért fizettem fl. 43, 99. Kiárúltatván, jött lucrum Rh. fl. 87, 14.

Vám-búza volt cub. 60. Faecum erant tinnae 4, justae 22.

Apprecationes Ungaricae.

Ez új esztendőnek mindennemű részeit tegye Isten szerencsésé, s lelki s testi áldásával, s új kegyelmével koronázza meg, — Kegyelmednek kívánom.

Isten Kegyelmedet az mi Kegyelmes Urunk és az nemes

*) E szám alatt alább ismét előfordúl egy más kivonat.

ország igaz és hűséges szolgálatjára számos esztendőig szerencsésen éltesse és boldogítsa.

Isten minden dolgaiban boldog előmenetellel áldja meg Kegyelmedet, szívből kívánom.

Isten kívánsági szerint való jókkal áldja meg Kegyelmedet.

Isten minden kívánta szerencsés sok jókkal áldja meg Kegyelmedet.

Hogy Isten Kegyelmedet minden dolgaiban boldogítsa, egészséges hosszú élettel szeresse, kívánom.

SEQVUNTUR LITERAE PRO ANNO 1704.

143. Stephani Szintay, 1-ma Januarij, ex Sziget, ad Stephanum Sennyei.

Itt olyan búzákat akarnak adni némely helyeken, hogy az hadak jó üzlövet nem esznek benne; néhutt nem is terem. Sok felől találtak meg az alkuvás iránt, — erről Nagyságod parancsolatját várom. Az zab igen, készen van mindenütt, de az őrlés miá nagy bajban vannak. Majos János strázsamestere, Szöcs János uram részéről is, in natura nem adván, kiment az falukkal alkudni. Itt szánút van; szekeren küldjem-e szén alá szekeret? úgy a többikről is, Nagyságod dispositióját Kólya Pétertől elvárom, — hirtelen nem lehet meg a dolog.

144. Harsányi Andrásé, 2-da Januarij, ex Hada, ad Georgium Ramocsaházy.

A hús puskás megvagyon, csak legyen mivel tartani. Bor kellene koresmákra ide s Zsibóra; pénzen vegyünk-e, vagy Zilajról hordassuk? ehhez commissió kell. — Kengyel Gábor apám igen beteg, minden órán halálát lessük.

145. Orosz Pálé, 3-tia Januarij, ex Somlyó, ad Stephanum Sennyei.

Kurva legyen az anyja, a ki Nagyságod tisztiben vagy generálisságában piszkált! Sőt ha soha eszemben is volt, nem-hogy le akarnám vonni, vagy kisebbéteni Nagyságod méltóságát, — mert insensatus nem vagyok, ha palatinussá leszen Nagyságod, bizony nem bánom, sőt azt kellene kívánnunk hogy az haza urai promoveálódna. De, hogy Nagyságod az

én csekély állapotomot szememre hánja, katonáim előtt engem s leveleiben mocskol: tartozom megfelelni becsületemnek, meg is felelek; — tűrök, még tűrhetek. Arrúl én nem tehetek, hogy a szakmári labanczok s a német excursiókat csinál; nekem Kegyelmes Urunk a mit parancsolt, azt követem. Sem Gejő, sem Lázár Tamás Nagyságod hadnagyit nem láttam, nem kell senki katonája nekem, nem is kellett, — másoknak adtam, adhatok is. Ne gondolkodjék Nagyságod felőlem, a mint elkezdte!

146. *Károly Jánosé, hadnagy, 4. Januarij, ex Rakasz, ad Eundem.*

Egy orosz pap mondotta Kis Albertnek, hogy neki vagyon 60. hajdúja. Én vele elmentem Verhovinára: de egy legénye sem volt, — s így reá vett bennünket; én győjtettem 50 vagy 60-at, mihent eszvegyütem őket, bemegyek a táborra.

147. *Rápolti Nagy Pálé, eadem, ex Károly, ad Eundem.*

Innét elszökött tizedest egy hajdúval, citáltatván ide, — tegnap lött törvények; mindakettő akasztófára sententiáztatott. Ha Nagyságod akar, közlegényt meg lehet gratiázni: de a tizedest in exemplum aliorum fel kell akasztani. A mestert küldje ide Nagyságod. Mi tevő legyek az erőszaktevő parázna katonával is? — mert a szegény ember, kinek feleségén erőszakot tett, reám jár, etc.

148. *Malatinszky Gáboré, 6. Januarij, ex Liptó-Ujvár, ad Ladislaum Kereskényi.*

Tokajnál létemben, bánom, Kegyelmeddel szembe nem lehettem. Az egy öreg-apánkot Rády Mátyást Isten kiszóltotta e világból. Mivel az áldott magyarok az lovainkot elvették, s gyalog dicsírjük az Istent, — Nagyságod segítségén lovak anyjával!

149. *Balku János, eadem, ex Diószeg, ad Georgium Ramocsahízy.*

Urunk a boraimat megadatván, én azokat Grabarics uramtól kértem; de ő kegyelme azt monda, hogy azok az én csatári boraim, Urunk commissiója mellett erogáltattak; Kegyelmedet kérem, azok helyett másokat adasson.

150. *Fáy Andrásé, 7. Januarij, ex Bátor, ad Stephanum Sennyei.*

Most érkezvén kevészámmú katonáimmal Bellényes alól:

utamban vettem Urunk parancsolatját, hogy szakmári plogvadában menjek; lovok elállott, annyira elfáradtak katonáim, a lovat gyalog hajtja utánna; odamegyek, Nagyságodtól örömetst dependélok.

151. *Kengyel Zsigmondé, eadem, ex Cseh, ad Eundem.*

Pap Mihály uram, Thorockay uram provisor, levelet hozott, hogy Urunk csehi jószágát fructusival együtt megadta. A mely házba lakom, az is ő kegyelme részére való, ki kellene menneni belőle harmadnap alatt; ha e meglesz, s nekem a városra kellene kimennem: itt se a polkoráb, se a puskások meg nem maradnak, sok károk következnek. Nagyságod dispositióját elvárom.

152. *Valentini Úsz, 8. Januarij, Cibinio (Kis-Szeben), ad Nicolaum Thúry.*

Korlátra köldtem borokért szekereimet, secretarius uram bízott, hogy visszaadják ő hordó liszkai boromat; Kegyelmed azt is sürgesse, s tudósítson, az úr borai Liszkán s Keresztúrbán vannak-é, vagy máshova vitettek?

153. *Dombrády Mihály, eadem, ex Károly, ad Georgium Ramocsaházy.*

Az extractust Kegyelmednek, ratióimot Erdeg Dániel uramnak elküldtem, régi vectigal mód szerint exigálván v. g. egy kőszótól den. 3, ahhoz mediát den. 1½. Még bizonyos szállásom itt nincsen, egy füstös házban nyomorgok; mikor kiküldök valamely felé vigyázni az utakra, itthon heverő katonák eszve akarják vagdalni embereimet: ezt Kegyelmed orvosolja meg.

154. *Nehéz Bálinté, 9. Januarij, sub Tokaj, ad Eundem.*

Új esztendőben ilyen újsággal kedveskedem Kegyelmednek, hogy Isten Tokaj várát mai napon Urunk hűsége és birodalma alá adta; per capitulationem van a dolog, de mivel még nem expediatott, a punctumok iránt Kegyelmednek nem irhatok.

155. *Hadady Istrúné, eadem, ex Somlyó, ad Eundem.*

Balla László uram jószágát, Urunk s Kegyelmed commissiója szerint kezében bocsátottam: de volt 40 szál fenyődeszkája, azt vár szükségére felmíveltettem, — azért kíván 40 máriást; 2 hordó borát kiárultattam, 12 sertését Tokaj alá

hajtattam: ezekért mást kíván. Urunk esmét feles borokat parancsol Tokaj alá küldjem; ha itt visszaadatja, én pedig odaküldöm: mit tudok adni? Tudom, Andrásy uramnak is ő Nagyságának visszaadják Zilahot, — már pedég 20 hordó borát elküldtem, a többét is most utánnaküldem. Pénz, ha bévehetem, lesz nálam circiter fl. 450. Mi itt csak boldogtalanságban élünk. Vám-búzáat eladjam-é? A borok oly szegények: ha két polturán nem adjuk, el nem kelnek.

156. Georgij Szaru, eadem, ex Somlyó, ad Eundem.

Nekem Tokaj alól 5 Regiát küldtek: itt semmi kereskedő nem jár, nem is leszen ideje, valamég Erdélyben szabados járás-kelés nem engedtetik. — Eddég is Kegyelmedhez elmentem volna, ha a mindennapi rajtunk való félelem nem akadályoztatott volna.

157. Ibrányi László, 10. Januarij, ex Ibrány, ad Eundem.

Urunk parancsolatját megküldtem Kegyelmednek; levén vagy 250 vágott fám, de nincs kinek hazahordani, — mivel minden jobbágyim katonává löttenek, — azt hazaszállítani segítsen. Bárcsak 400 palánkfát csináltathatnék, *) a gyermekim is megköszönik Kegyelmednek.

158. Kérci Márton, eadem, ex Huszt, ad Eundem.

Ezekkel a nyakas, privilegiumokban bizakodó városiakkal semmit sem tehek; ha nem refrenáltatnak, adajokat meg nem vehetem. Antecessorom Farkas Zsigmond percipiált volt viskiektől taxában fl. 212, kiket is akkor külsön, interesre visszaadta nekik. A minap letettek fl. 12., de fl. 200 prohibeáltam őket. Adót örömet szedtettem volna; hajdúkat kérvén kapitány uramtól: hidegre, kamarákra hányatta az embereket, itt is ruboskodtattam, — de az egész confiscált jószágon többet fl. 100-nál nem vehettem; s még egy nestet is nem szerezhettem. A borokért elküldtem már a szekereket. — Dézsmából jutott 12 süldőt malmokba adtam. A búza itt kevés, csak praesidiariusokra újég kell cub. 245; a várba is kell vagy ezer köből, — elég lehessen, ha építeni fognak. Betlehem Miklós uram búzáján kívül nincs egyéb; volna Galambosy uramé: de

*) Az ibrányi kastély a XVII-ik század végén erősítve volt, palánk módra.

az mért nem confiscáltatott? nem tudom; talám, hogy unokájáé? de az odaki való eo non obstante confiscáltatott. Pekry Lőrincz és Katona Mihály jószágának conscriptióját is elküldtem. Buday Zsigmond uram leszen ittbenn inspector. (16. Januarij ott volt már.)

159. *Miskolczy Ferenczé, Typographiae Cultoris, eadem, Leutschoviae, ad Nicolaum Thúry.*

Hét sing anglia-posztót megküldtem: csak Kegyelmed Urunktúl kiszerezvén 7 hordó tulajdon magunk borafélét, adja Sipos Jakab uram keziben, a ki a commissióért s passusért is megfizet. A könyvecskét is beköttettem s elküldtem.

160. *Comitatus de Saáros, 11-ma Januarij, ex Pécs-Ujfalu, ad Sigismundum Bárczy, Vice-Capitaneum.*

Péchy László, Urunk főhadnagya által Kegyelmed üzenetet értettük. A mi illeti az olyan katonákat, a kik vármegyénkkel nem insurgálnak és nem tagjai vármegyénknek, hanem seregekbe kötelezték volna magokat: azokat szabadon elviheti Kegyelmetek, ellenben nemes vármegyénk tagjainak, a kik actu zászlója alatt Urunk szolgálatjában nemesi kötelességek szerint foglalatoskodnak, impetitiójátúl supersedeáljanak, — Urunk intentiója s országunk observált régi, törvényes praxisa is a lévén, hogy a nemes vármegye tagjai, vármegyékkel együtt insurgáljanak. Reménljük, ezen ratióinknak helytadván Kegyelmed, tagjainknak semmi impetitiója nem leszen.

161. *Erdődi bírák és lakosok supplicatiója, eadem, ad Stephanum Sennyci.*

Mi, kik szomorúságnak habjai között fetrengünk, Kegyelmedet kérjük: mivel Nagyságod edictuma ez, hogy harmadnap alatt elköltözzünk; — az mely lehetetlen dolog; mivel sokan közölünk marhátlanok: más faluba kell folyamodni szekerért. Bárcsak egy hétre engedtessék az mi költöződésünk. Nagyságod irgalmas jóakarataért egy hordó borral kedveskedünk.

162. *Fratris Joannis Pettheő, 12. Januarij, ex Nagy-Szölös, ad Eundem.*

Nagyságod méltóságos parancsolatjára íme, egy páttert küldtettem, bízván az Nagyságod kegyes gratiájában, hogy apparamentumunkot el nem idegeníti tőlünk, — mivel két

kelyhnél több nincsen, pénzünk sincs, hogy mást csináltathatnánk.

163. Hadady Istváné, 13. Januarij, ex Somlyó, ad Georgium Ramocsaházy.

A minap kettőt a jobbágyokba megfogatek, hogy Somlyóra vitessem szófogadatlanságért, de reám támadának, s magam is alég menekedém, hogy megfeszézének. Mostan küldtettem Urunknak Tokaj alá 30 sertéseket, és 40 hordó borokat, kikben volt ezer s egynehény száz veder bor. Elöttem való tisztek jobbágybúl állottak, azoknak nem fizetének. A bor nem kél, ha két polturára nem kezdjük. Szent-Mihály adaját, hogy kérem a jobbágyoktól: még nevetik, hogy ily nyomorúságban rajtok merem kérni. Kilenczed-bor s húzát kérem s executióval fenyegetem, — csak azt mondják: egyszer sem megyünk be hozzád, hogy rólunk elvigyed, hanem csak végképen pusztíts el, — hadd legyen az a hire, hogy Hadady pusztított el! Tegnap is vettem Urunk parancsolatját, hogy újobban 500 kis-cseber bort küldjek, magamnak is oda kell mennem. A katonák s Kaszás Pál a korcsmát promiscue árúltatják; ez Horvátbúl 30 szekér szénát hordatott el, ki inventálva volt már. A kárászteleki páter is nekiment az Urunk borainak, és mennél jobb volt közölök, étszakának idején behordatta az templomba, — én ki nem vehettem kezébül.

164. Josephi Szent-Györgyi, eadem, Ecsedino, ad Eundem.

Már a szénát mindenünnen behordattam, jeget rakattam. Borok alá szekeret kellene hajtatom: arra nézve küldjön Kegyelmed vagy 4 hajdút, a nélkül meg nem lesz. Ha bor elfogy, nagy kárára lesz Urunknak. — Dajkát nem tanáltam.

165. Fejérvári Zsigmondé, eadem, Jullium, ad Sigismundum Bárczy.

Urunk szorgos szolgálatja kívánván, hogy itten Hanusfalván posta legyen; nem tudván peniglen a nemes vármegye találni más módot, hanem mint másutt, katonát kellettük keresnie azon postaságra: más katona-legény peniglen nem levén itten Szosza Istvánnál, — kéri Kegyelmedet a nemes vármegye, azon legényt elhadni ne terheltessek, avval is mutassa hazafúságát.

166. *Majos Ferenczé, 15-ta Januarij, ex Sziget, ad Georgium Ramocsaházy.*

Bányarúl 400 köböl-számban által hozott borok mentenek ittvaló 353 $\frac{1}{2}$ köbölre; itt nagyobb itczével kell élnem: másként korcsmának kelleti nem volna. Kérey, huszti udvarbíró uram, a sóvágók fizetésére adminisztrált taraczközi gondviselő által 14 $\frac{1}{4}$ köböl búját, noha ő (neki) 15 köböl-számba hozták. Az aknához való kötélnek vastagsága kell: kötélnek minden ága legyen 68 szál fonálból, úgy, hogy az egész kötél vastagságában legyen 272 szál fonál, úgy a kötél elég vastag leszen. A kis aknára 90 öles, a nagyra 120 öles kötél kell. A kötélnek öletül Beszterczén fizettünk fl. 1, 36., de fadgyút magunk adtunk hozzá. Az mélyt (így; mért?) és darab sóból való Kegyelmed proventussát első angáriabelit Jódi uramnak adtam, hogy rókákat vegyen rajta; a mostanit úgymint fl. 30, Maróti uramtól Kegyelmednek megküldtem. Jódi János conventiója az, a ki a kulcsaré, Pap Dávidé német dominiumban volt fl. 100.

167. *Losonczy Sámuelé, eadem, ex Sziget, ad Eundem. (Iste scripsit omnes Literas Francisci Majos.)*

Visky uraméknak adtam volt kölcsön Rh. fl. 100. Kegyelmed bízta volt Kajali Pál és Szuhay Márton uramékra, én kész voltam megbírálni, de nem compareáltak; azt állítják, hogy só vecturát praestálván, az ára odavan, — az nem az én szolgálatomon volt, contractusokból kitetszik. Kérem, commitálja Kegyelmed Kérei uramnak, hadd igazétsa el dolgunkot.

168. *Sánta Miklósé, eadem, ex arce Csicsva, ad Sigismundum Bárczy.*

Örölek, hogy eszvegyűjthette Kegyelmed a katonáit; adjon Isten ellenség ellen gyűzedelmet s bátor szívet! Adózás iránt én protegáltam a katonákat, még Urunk pátensét reám nem hozták. Most nemes vármegye commissariususa Bánóczy István hajdút kért tülem pro assistentia: de nem adtam, azután sem adok; jobb volna aziránt Urunkot supplicálni, mert ebben a nemes vármegyében vannak még labancz kuvaszosok (?), fegyverviselő ember iránt nincsenek semmi reflexióval. A sipost commissio nélkül ki nem adhatom; ha kinn szoríthatja

Kegyelmed s elviszi, — arról nem tehetek, most is Polyánkára ment. Sapienti pauca.

169. *Majos Jánosé, eadem, Nagy-Bánya, ad Georgium Ramocsaházy.*

Ajtai urammal nemsokára megindulunk Urunkhoz. Értem, ittvaló udvarbíró-ságot Bakay uram obtineálta. Nekem Urunk Kővár vidéki, itt körüllevő fiscalításokkal együtt, udvarbíró-ságot megadta. A só nem kél, vagy alább bocsátjuk az árát vagy marmarosít praeccludáljuk. Tarpai Gábor, Méltóságos Generális patensével tományi és erdőd-szádi búzát csépellet, nálam az iuventálva van, nekem hírt sem teszen iránta, — csak hordatja.

170. *Bessenyei Zsigmondé, eadem, sub Tokaj, ad Eundem.*

Kajdi István hadi bíró uramnak Urunk conferált 12 hordó muzsai bort, és egy asztag búzabeli fructusát. Szakmári, erdődi borokból Kegyelmed küldjen ide, — lesz óránként Udvarnak szüksége reá.

171. *Lővei Adámé, 16. Januarij, ex Lőrő, ad Eundem.*

Kászonyi Horváth Gábor öcsém, Büdöskúti uramnak adta volt csak árendába kevés szilágyi jószágát ad 12. Martij, azt confiscálták Dolmai uramék, — nem lévén, a ki így informálta volna. Kérem azért, ha becsületinek megsértődése iránt lehet, adassa vissza Kegyelmed, ő is Urunk hűségében lévén.

172. *Gönczi Györgyé, contrás, eadem, ex Tasnád, ad Eundem.*

Matócsiak jüttek hozzám confiscáltatott só iránt; ők menték magokat, nem tudták: mint foly mostani világban a dolog? A contraband igaz, de a világ gonosz, sokan fenyegetődnék reám: megveszik károkat rajtam, — azért Kegyelmed választ elvárom.

173. *Bajnóczy Györgyé, eadem, ex Munkács, ad Samuelem Visky, in Beregszász.*

Sok volna szenvedésemet és nyomorúságomat penuára tennem; az elmúlt napokban is (már a várból a városra kijűvén) kapitány Pap Mihály uram tömlőczre vetett volt, már mégis, más emberséges emberek szánakodásából s interpositiójokból, valamennyire könnyebben van dolgom, tisztességes árestomba vagyok. Mit írtak felőlem Kegyelmes Urunk-

nak, mit nem? nem tudom; kérem, ha miben lehet, dolgomot promoveálja, és vagy már szabadulnék fel, vagy, ha érdemlettem, bűnhedném érte, — kit nem remélnem, hogy vétettem volna. Szegény cselédénnek is elég vagyon egy darab kenyerek, velem együtt; többire mezítelen maradtunk, külségtelen is vagyok, nem tudom hova legyek? In Polonia volna még valami adósságoeskáin: oda sem merek menni, tartván suspiciótul: bár egy passust impetrálna Kegyelmed Urunktól. — Flintám felől is, hol legyen? tudósítson Kegyelmed. Valami költséggel segítsen Kegyelmed. Lovam sincsen.

174. *Joannis Günther, eadem, Lőcse, ad Stephanum Buday, Inclyti Comitatus Bihariensis Supremum Comitem, sub Tokaj.*

Resgyovszky sógorom levelét felszakasztva későre vettem; az én leveleim is suspició miá elvesztek, — melyen nem kevésbé búsulok. Hogy eddig is elfelejtett, szegény voltomon, promotióm nem lehetett, — elég apertura vagyon, az fiscalis jószág és szőlőkhöz kívántatik gondviselő inspector, a mint is Thavonát uram conferálta volt nekem, de negatívát adtam; most örömet felvenném, hogy minden alábbvaló enber rajtam ne paczkázna, gyermekeimet eltarthatnám. Tábori ember is kész vagyok lennem, de lovaim nincsenek; bárcsak azon ezer forintot visszavehetném Urunktól, és az megmaradott boraimból 10 hordó hort: tudom, hogy Kegyelmednek is 3000 forint iránt a kamarán baja volt; immediate kírni nem illik, hanem ha Kőrösy vagy Kéry János uram relatiót tettek volna iránta: méltán refusiót várhatnék. Promotióm felől udvari kapitány uram is Urunk nevével felettébb való nagy ajánlásokat tött; most talán megfélemedezett. Bertóthy Ferencz uram is saját pénzemért mortificál; bár iratna Kegyelmed Urunkkal a városnak, hogy méltó tekintetbe vennék engem ratione Domus Pucserianae, quam in praejudicium hueredum Domini Flach antehac postarum magistro, non legitime sed fraudulenter concanbiavit, uti ex inquisitione, contradictione et revocatione apparet. Bár maga is írta Kegyelmed ez iránt Bertóthy és Vitális urameknak! A csigát, hintóval együtt leküldem. Resgyovszky uramot a cancellarián kellene megtartani: jó expeditor és lingvista, oláh, török etc., claveseket is érti, laboriosus

ember: de az hadakozásra Doma kraszny. Kolozsvári uram leveléből értem, hogy az öcsém elesett; bárcsak ottlévő portékám megmaradna. Noha pénzemen elég nyomorultul élek, s egy viskóba nyomorgok: mégis szállót adnak reám, s evvel is mortificálnak. Nem levén egyéb patronusom, kérem, orvosolja Kegyelmed, — bár az előtt is idegen Istennek ne hittem volna!

175. *Sóvári Sós Jánosé, 4-ta Januarij, ex Jankae, ad Stephanum Sennyei.*

Minemő consideratiókra nézve Urunk admaturálta sietőséggel való lejövetelemet: levelem praesentáló egy seregem strázsamestere Szántay Antal repraesentálni fogja, s leszen-e ezeremhez tartozó hadaimnak valami subsistentiája? tekintse meg. Még Nagyságod dispositióját veszem, az mellettem levő egy sereggel ideki* subsistálok, óránként várván az több hadakat is magam után.

176. *Barkóczy Krisztina, 18. Januarij, ex Károly, ad Georgium Ramocsaházy.*

Megvallom, nem kevésbé gondolkozom: ha már az úr (Sennyei István) elment onnét, azelőtt is igen kioszlott a had, — már annyivalénkább, talám úgysem fognak függeni. Sennyei Ferencz uramé lesz-e addég a commendó, még az úr vissza nem jő, vagy mást is fog Urunk odaküldeni? s ha mily ártalmas hírek volnának kitől kellenék itten félni: tudósítson Kegyelmed, mivel mostan igen véletlen esék ezen a darabföldön a romlás, — ne találna engem is véletlen.

177. *Josephi Szent-Györgyi, eadem, ex Ecsed, ad Eundem.*

A négy hajdú nélkül szekereket hor alá ki nem hajthatom; voltak, jelessen börbei tisztartók, a kik, ha parancsoltam Urunk szolgálatját, mondták: verlek én, de ne cselekedd, — azért a kender egyéb gabonával a földben veszett. Reájok kell vetni 200 kita kendert. A jószág megáltalkodott, teljességgel rajtok semmit sen vehetni. Még csak négy tisztartótól számot vettem, holnapra az egész jószágconscriptor uraméktól citatus levén: talám a többbe is compareál, — addég extractust lehetlen elkészítenem.

178. *Kérci Mártoné, 19. Januarij, ex Huszt, ad Eundem.*

Kegyelmed három rendbeli leveleit 14-ta hujus, inspector Buday Zsigmond uram nálam levén, vettem. A taxát nem

denegálják: de a pénznek szűk volta miatt sok kínzás után is egy pénzt nem vehettem rajtok; próbálja már új inspector uram is, mire mehet? Én inventarium nélkül extractust sine confusione nem csinálhatok; mi lesz már az három inventariumból? Elsőben vice-ispán Darvay Ferencz uram inventálta, azután Erdőg uraimék, — most Buday uram is inventarium szerint akarja kézhez venni. A borokért 16 szárat küldtem, — de csak 473 köből bort hoztak el, még 127 oda maradt, — azt is elhozzatom. A 200 frot megárestáltam Visken. Técsőn is levén 100 frt, kit is Farkas Zsigmond adott volt Betlehem Miklós uram parancsolatjából földörökségnek fejében, — nem levén fiscusnak szüksége a földre: jobb a pénzt megvenni rajtok, kit memorialisban adtam Buday uramnak. Semmi ládák nem levén kezem alatt, arról Kegyelmedet nem tudósíthatom. Katona Mihály jószágát confiscálom. Tholdy György uram juhaiért elküldtem, de úgy hallom, maga Urunk táborán van Tokajnál. Ha számtartó nem lesz mellettem, a sok dolgokat végbe nem vihetem. Conventionatusok szaporodnak. Buday uram fizetése az, a ki volt szegény Fráter István uramnak. Négy kömivesnek annuatim fl. 210 és búza cub. 16.

179. Andreac Clara, eadem, ex Kálló, ad Eundem.

Urunk parancsolatját vettem, hogy Diószegre ellenségtől megmaradott borokért elküldjek. Itt salnétrom-vételre igen kíváncsiak a pénz; én készpénzen veszem: pénz nélkül kell commissiókra kiadnom. Még salnitromot a falukon pro fl. 800 vel 900 vehetnének; igen hordják munkácsi és ungvári ploqvadában, Debreczenben és horváti portörő malmokban, pénz nem levén: félő rajta, salnétrom iránt fogytatkozás ne essék, — fiscalis borok árát jó volna arra fordítani. Requirálja Kegyelmed a várost: hadd kezdjék a bort három polturára, — oda mennek innia, a hol ócsóbb. Borokat hitelbe kell vennem, s úgy adják, a mint akarják; a nyereség kevés, abból a salnétrom-főzőknek is nehezen tudok fizetni.

180. Száva Pálé, 20. Januarij, ex Zilah, ad Eundem.

Mostani üdöhez képest a tricesimalis proventus igen szűk és kevés, circiter fl. 10, — evvel a kevéssel nem méltó Tokajhoz fáradnom. Én az instructiót kivettem, csak a vectigál van hátra.

181. *Bessenyei Zsigmondé, eadem, Miskolcz, ad Paulum Szalay.*

Urunk, Fürtembergnét kegyelmessen protegálván: ma igyekezett instantiáját promoveáltatni, kit meggátolván, Kegyelmed azon citatiótúl supersedeáljon; az ura elfogattatott Morvában, rövid órán hazaérkezik, — addég lásson hozzá Kegyelmed édes öcsém uram!

182. *Ejusdem, binac, 21. et 24. Januarij, exinde, ad Franciscum Sennyei.*

Az kívánt hintót Urunktúl Nagyságodnak megnyertem, kirül tettem Ajtai uramnak intimatiót is: küldjen reá Nagyságod, odaadják. A ráczokrúl mindennap örvendetes hireink érkezenek ottan-ottan, — kiket Urunk megiratta az úrnak. Bay András uram még innét nem expedíaltatott Törökország felé.

183. *Stephani Sennyei, 21. Januarij, ex Pacsa, ad Eundem.*

Az hajdúvárosi három sereget Kegyelmed absolute el ne bocsássa, valameddég az dolog valamely felé el nem válik; ha az táborra be nem viheti is őket: qvártélyozzanak az vár köröl lévő falukon. Hogy a német a lovát öli: nem egyéb oka, hanem gyalog szándékozik valamely helyre élést bevinni; Kegyelmed azért jól vigyáztasson, és ha ki találna menni: gyalogsággal kell legderekasabban rajtamenni, mert a gyalog németnek a lovas nem sokat tehet. — Középső pecsétem küldje ide Kegyelmed. Én már szépen kezdtem volt gyógyúlni, hogy harmadnap múlva visszaszándékoztam: de tegnap megént annyira alternálódtam, hogy csak az Isten tudja, mikor vehetem fel magamot.

184. *Szénásy Mária, Irényi felesége, eadem, ex Károly, ad Georgium Ramocsaházy.*

Vid Zsigmond, Méltóságos Generális hopmestere parancsolatjára, Generális uram számára, uram itthonn nemléteben adtam hat hordó bort, kikben volt szakmári köből 66 $\frac{1}{2}$. — ezekrúl quietantia kellene.

185. *Rápolyi Nagy Pálé, eadem, ex Károly, ad Eundem*

Ide semmi kendert még nem hoztak, a kötélverők csak hevernek, üdönk penig mostan jó volna hozzája. — Károlyi

harminczados Dombrády Mihály küldött ide contrabandált sőt 10 kövel, — bárcsak ketteit nekem engedné Kegyelmed!

186. Erdög Dániel, *binae*, 21. et 24. Januarij, ex Ecsed, ad Eundem.

20. hujus ideérkeztem, dominium conscribálására; lassan jönnek a faluk, — ez véghetetlen munka. Dombrády Mihály extractusánál többet nem láttam. Hogy lehet extractusokra is, annalis ratiókra is a difficultasokat kiadni? Ha magunk is nem látunk vármegyénk dolgaiban: elpusztúl Keves. Apagy 1 vágó, Keves 1 vágó, Ladány s Leveleg is 1 vágó. Kis Pál minden ökörtül egy-egy máriást vett sok faluktúl, kősókot, 900 köből abraknak, mennyi lisztnek a súlya — mind nála maradt. Keserves kára az szegénységnek, — annyi kárt tehet: sem jószága, sem feje nem éri azt. A conscriptiót mind elvégeztem.

186. *) Majos Ferenczé, 22-da Januarij, ex Sziget, ad Eundem.

Urunk parancsolatjából s Kegyelmed leveléből is Buday Zsigmond uramnak az marmarosi fiscalitásokon és sóaknákon való főinspectorságban állíttatását értem; örömet engedelmeskedem, de Buday uram kívánságát Kegyelmed eleibe terjesztem s resolútiót is várván irántok. 1-mo. Tőlem s mellettem lévő tisztektől is újabb reversalist kíván. Én azoktól már egyszer vettem; hogysem mást adjanak: készebbek szolgáltatjokat elhadni; magam is hogy ratióimot Kegyelmednek s reversalist ő Kegyelmének adjam, lehetetlen. 2-do. Az extractusokat magához kívánja. 3-tio. Conventionatusok fizetését minuálni akarja. 4-to. A jószágot újjabban akar conscribálni. 5-to. Ha sónak erogatiójárúl ő kegyelme commissióinak obtemperálok: nem leszen-é difficultásom jövőendőben? 6-to. Konyhájára való élést kíván; lesz-é szabad-asztala, vagy sem? — Bocskói jószágból adó-madarakat: 40 fogolymadarat Tokajhoz elküldtem, — de quietantiát nem adtanak. Adó-nyesteket is most küldtem 18-at Kegyelmed számára; még csak 5 rókát szereztem, többiről is gondot viselek. Kegyelmednek is most 9 fogolymadarat küldtem, nem tudván egyébbel kedveskedni.

*) Másodszor.

187. *Gönczi György, 23. Januarij, ex Tasnád, ad Eundem.*

Kegyelmed parancsolatja szerint száz darab sót, mely teszen 50 kősót, elküldtem, — még maradott itt 29. Elég ellenségem van, ezután több lesz; de azzal nem gondolok, hitemmel nem játszom, másszor is elveszem magam részébül, — Kegyelmednek is kedveskedem.

188. *Géresiek supplicatiója, 25. Januarij, ad Franciscum Sennyei.*

Úgy látjuk, végképen el kell pusztulnunk rajtunk qvártélyozó rácز vitézek miatt; ki is fizettük őket: mégis rajtunk regnálnak. Helyes, nagyobb részünk a táborba vagy on: mégis vitézeket tartsuk? Ebbe Méltóságos Generális Bercsényi uramnak nagy kára leszen.

189. *Niczky Sándoré, eadem, ex Vönöczk, ad Alexandrum Károlyi, in Lében-Szent-Miklós.*

Megvallom, csintalan emberek eleibe akadtam; nem szokván ilyen irregularitásokhoz: nehezen szenvedem, — azért egy kis commonitióval értessem Nagyságod Gencsy kapitány uramot, hogy a mellett jobb rendben tartathassanak tiszt uraimék. Pro correspondentijs kellene jó dispositiót tenni: mert katona nem győzi; ha faluról falura küldem: sokszor esik periculum in mora.

190. *Stephani Sennyei, 25. Januarij, ex Pacza, ad Franciscum Sennyei.*

Mivel az Méltóságos Fejedelem parancsolatjával éppen ellenkezik az várbeli rabok kijövele: azért én Grintalt csak azért a négy rabért nem adhatom, még újabb parancsolatom nem jó; azért Kegyelmed többet, ha Grintal bement, be ne ereszszen. Kovács Pált elküldtem Méltóságos Fejedelemhez; írtam pénz felől is: adjanak-é a tiszteknek benne, vagy sem? Ha Isten táborra beviszen: mentül jobban lehet, elosztjuk. A qvártélyokat, még a vármegyékből ahhoz értő emberek be nem mennek: addég el nem oszthatni. Pro Januario régi mód szerint, hadd administrálják, pro Februario essék új limitatio. Szintaynak írjon Kegyelmed, hogy az élest pro Januario et Februario mentülhamarebb leszállétsa, maga is jöjjön el, ott ne késsék. Jószágomban feles bajos dolgoknak eligazétására s nyavalyám orvoslására is Bottyanba megyek. Huszti doctorért

küldjön Kegyelmed, siessen hozzám jőni: ebbe a holnapba kell meglenni a curának. Az várból kijövőket, ha megfosztják a katonák, — arrúl nem tehetek: de senkit meg ne öljek, Kegyelmed parancsolja meg nekiek.

191. *Joannis Rozman, 26. Januarij, ex Hadad, ad Georgium Ramocsahúzy.*

En ideérkezvén, conscriptio szerint hozzá fogattam revideáláshoz; sok defectust találok benne. Itt sok praebendás cseléd van, — azokkal mitevő legyek? Erdélyből az katonák sok marhát, lovat hajtanak ki: az olyan bitang-marhához hozzá nyúlhatok-e? Három őzzel, egy vanna vajjal, egy fazék mézzel kedveskedem most, — halat is küldek nemsokára. A jószágbeli szekereket szerezze ki Kegyelmed a táborról: mert a többi mind megjüttek. Magam is miből s hogy éljek? tudósítson Kegyelmed: mert itt mind conscribálva vannak a dolgok.

192. *Josephi Szent-Györgyi, eadem, ex Gyarmat, ad Eundem.*

A materiát, ládácskával együtt, az Asszonynak, — Kegyelmednek a nyeret elküldtem. Egy hétig itt voltak a conscriptorok: a jószágnak harmada sem compareált, — egészen conspiráltak, semmit nem vehettek rajtok. Dobó István nevő hadnagy Nyirádon az Urunk borát megitta katonáival, embereket vagdal, — ha úgy lesz: semmi korcsmát nem folytathatni. Boros Gergely nevő tisztartó a táboron compareáljon ide Gordánynyal és Szabó Illyéssel, — máskint ratióim megcsontulnak. Ha Kegyelmed conventiókot ki nem adja: semmiféle szolgákot a jószágban nem állíthatok. Kétszáz kita kendert az egész jószágra repartiáltam. Irtóczy uram mellé bajdú kell pro assistentia, — hadd hajtsák ki szekereket bor alá apaji jószágból.

193. *Francisci Darvai, 27. Januarij, ad Joannem Majos, ezeres-kapitány. (Fratrem, Öcsém.)*

Istennek legyen dicsőség érette: mindenfelől a hirek gyönyörűségesek, — adja Isten, rövidnap azt írhassem (el is hiszem, rövidnap megadja Isten,) hogy Szatthmár s a több ellenség kezénél lévő erőssége is szegény nemzetünknek, mieink! Mi is megvevők Kővárt, — Urunk parancsolatjából én is oda voltam. Gazdag János mondá, hogy Kegyelmed ma idejő:

de Pütspeki uram referálá, hogy Kegyelmedet a sánczba hadta. Két nestet küldök Kegyelmednek. Farkasbüreket nem kaphatni, — ló iránt sem szolgálhatok most.

194. *Telekesy Török Istváné, eadem, ex Kesző, ad Alexandrum Károlyi.*

Egyik hadnagyom levelét, mely által Nagyságod Austriára és Styriára szóló pátensit elküldtettem, ezen órában vévén, Nagyságodnak megküldtem. Én ugyan, vékony ítéletem szerint nem vélem, hogy azon németeket sopronyi uramék bebozsátották volna; de az valóságos, hogy ezek látták őket Sopronyon felül, — de onnét sietve eljövén, bemeneteleket csak másoktól értették. Az Rábcza és konyi tó útja megbomlik, minekünk Foky urammal mindkettőnk ezerével túl kellene, az pusztá felől, vigyáznunk: mivel onnét többtől kell tartani, mint Tóköz felől, az honnét Kajdocsy uram is elégséges vigyázzattal lehetne. Nagyságod dispositióját elvárom.

195. *Somogyi Adám és Szanyi István, eadem, ex Bezi, ad Eundem.*

Kapitány Bezerédi (János) uram ezeréből két zászlóval Nagyságod udvarlására megindultunk Pápárúl, jelen vagyunk Bezén, — tovább mit parancsol? elvárjuk Nagyságod kegyelmes dispositióját. (Egyik fő, másik vice-hadnagy ez a kettő).

196. *Zachariae Andrússy, 28. Januarij, ex Mojszen, ad Stephanum Sennyei.*

Hogy nemes vármegyét (Marmaros) mocskoltam volna: sem hirem, sem tanácsom benne; de ha a vármegye tisztein valami suspus esett volna is, nem volna csuda, sem vétek, — mert szép szó nem használ, ha napestég reménkedem is, ha csak nem szitkozódok. Commissarius uram nekem adott assignatiókban feltette, hogy velem megalkhatnak; adják meg, a mi az assignatióban van, — mindjárt kiindúlok. Pénzül is sponte alkudtak velem pro Decembri; én látván Szintay uramnak adott instructióját: ahhoz alkalmaztattam magamot; magok helybehadták az alkuvást, — már panaszkodnak. Én attúl nem recedálok, nam qui data sibi autoritate non utitur, perdit potestatem. Akár in natura, akár pénzül contentáljanak, kész vagyok. Ha Edictum ellen vétettem, — kész leszek törvényt állani.

197. *Georgij Niczky, 29. Januarij, ex Kapuvár, ad Alexandrum Károlyi.*

Sopronban szóló Nagyságod leveleit Török István uram katonája hozá ezen órában, — kiket is expedíáltunk mindjárt Sopronban innét, Branýk Mihály hadnagy uramnak szólót elválasztván azon levelektől, mivel Torner kapitány uram itt lévén, hogy ő kegyelme tegnap a Fertőn által be nem mehetvén, ma Lében-Szent-Miklós felé vitte a soproni követeket Nagyságodhoz. Nagy András is írja, hogy a mely németet soproniakhoz küldött: megeskette, s azonkévül fiát, feleségét kezesség alá vetette. Nagy András uram is megindult vala Zelinger némettel, és én is a lesben: de Torner uram megfordított bennünket. A német ugyan gyalog-embert levelekkel küldött be, hogy ott legyen a káplánya a piacz-szekerek közt. Soproniak németbebecsátását nem concipíálhatom; de tulajdonítom annak, hogy semmi magyar had körölettek nem volt. Torner uram némely ott bennlevő nemes vármegye tiszteinek marhájokat mind elhajtatta ezen által ma, — azért Méltóságos Generális uram, ottbenn lévén sokaknak feleségünk s gyermekink, és ingó javaink: mirajtunk tesznek boszúságot; talám nem kellene így cselekedni beszorúlt emberek jovaival!

198. *Andreac Klára, 29. Januarij, ex Kálló, ad Georgium Ramocsaházy.*

A kenderben 166 kitát szerzettem, kitáját 4 polturán vettem, s Rápóthi Nagy Pál uramnak elköldtem. Salnitromvételre pénz nincsen. A borokat Diószegről ide kellene szálléltanom, ha a jószágoknak parancsolhatok.

199. *Francisci Darvay, 30. Januarij, ex Vajnáq, ad Stephanum Sennyei.*

Minthogy Gyulai Ferencz uram pro 8. et 9. Februarij az qvártély elosztására nemes vármegyéknek termináltat: mi is kiküldjök követeinket. Nagyságodat Istenért is kérem, méltóztassék ezen szegény vármegyéhez úri gratiáját mutatni, és a mostani nagy terhet mitigálni; mert ez, nem tudom, hogy hogy állja meg, ha relaxatiója nem leszen: mert rettenetes aggravatus. Urunk is ígírte, hogy lisztet adattat érettünk. Ha gyalogunk tovább is Bányán leszen: legyen qvártélyok. — másként nem subsistálhatnak.

200. Patentes Principis, 30. Januarij, ex Castris ad Miskolcz positis, pro Comitatu de Ugocsa, ut et ij contribuant victualia, qui actu militant.

Nos Franciscus Dei Gratia Princeps Rákóczi de Felső-Vadász, Comitatus Saárosiensis Supremus ac Perpetuus Comes, etc. Universis et singulis, quorum interest vel intererit, praesentes hasce visuris, lecturis, vel legi auditoris, Salutem et gratiae Nostrae propensionem. Nemes Ugocsa vármegye alá-zatos instantiájából értettük, hogy azoknak, a kik táborunkban s hadaink között vannak, otthonn maradott házok népe, atyjafiai és cselédi az élésbeli s táborunkra hozandó, igazságossan reájok esett gazdálkodásban, a nemes vármegye több lakosival együtt nem akarnának concurrálni; minthogy pedig istenes intentumunk és kegyelmes resolúciónk az, hogy azoknak is, a kik hadaink között a nemes ország szolgálatjában vannak és fáradoznak. otthonn maradott házok népe, atyjafiai és cselédi a justa propositio szerint, azon élés, vágó és egyéb naturalék administratiójában, melyet táborunkba hoznak, más otthonn lakos híveinkkel concurráljanak, — egyéb mindenféle közszolgálatról és terhviselésről exemptusok és immunisek lévén, sőt egyébiránt is azon éléssel, ha táborunkban s hadaink között nem volnának is, magoknak magokat otthonn interteneálni kellene, az otthonn maradott szegénység pedig magában elégtelen lévén az olyanoknak concursusa nélkül, hadaink intertentiójára. Parancsoljuk azért serio és igen keményen mindazoknak, valakik a fennemlített nemes vármegyében magoknak vagy atyjokfiainak hadaink között s táborunkban való létek praetextussa alatt igazságossan értékekhez képest táborunkba administrálandó élésbeli gazdálkodással magokat kivonván, hadaink intertentiójában mégeddég nem concurráltak: látván, és értvén irántok ily formában lött resolúciónkot és declaraciónkot, az praespecificált élésbeli concursustól magokat, házok népét és atyjokfiait eximálni ne merészeljék. Kölömben, ha kik tovább is, resolúciónk s parancsolatunk ellen, a szegénységgel együtt justa proportione táborunkba hozandó élés administratiójában nem concurrálnak, vagy concurrálni nem akarnának: adtunk hatalmat az említett nemes vármegyének, hogy az

olyakat kemény úton és módokon is azon naturálék administ-rációjára compellálhassa.

201. Stephani Sennyei, 1. Februarij, ex Bottyán, ad Franciscum Sennyei.

Pacsára érkezvén, annyira megjavúltam volt, hogy negyed napra visszaigyekeztem; de hirtelen úgy megbetegedtem, azt tudtam, hogy meghalok. A hagymáz kezdett volt reám szakadni; abból kiépülvén, oly köszvény jött az balkezemre, a mi csodás egynehány esztendőül rajtam nem volt. Szigeti doctor füresztése által annak is értem könnyebbségét, úgy, hogy vasárnap elvégezvén a füresztést, hétfőn megnyugszom, kedden megindulok a táborra, — ha mind ölbe, vagy székre vesznek is le a kocsirúl. Az Istenért, kérem Kegyelmedet, úgy kapitány uraimékat: a minapi alkalmatlan állapotért hátra ne hadjon az haza szolgálatjában; bizony, kikeresem, valaki oka lesz, — s helyreállítom az Kegyelmetek becsületit; kéváltképen Szöcs János uram dolgát annyiban tartom, mintha rajtam esett volna, s vagy én nem leszek Generális, vagy becsületit, bizony, helyrehozom annak a jó embernek, — csak hogy hirtelen nem lehet. Ha kik Szakmárrúl kijűnek, azoknak mind jószágokot, mind magokot arestálni kell, s a kik megadandók lesznek, megadván, a többét kótyavetyére kell vetni, az árút egyiránt kell osztani, — s így kellett volna cselekedni a minapiakkal. Egy malonkő hever ottlevő malomnál: azt Vid Zsigmond küldje Palczára; a koresmáim pedég folyjanak, — ámbár Urunk számára is árúlják is a bort.

202. Szilágyi Mihályé, 2-da Februarij, ex Nagy-Ida, ad Christinam Keczer, consortem Pauli Szalay.

Tánczos vagy Mészáros János Kegyelmed parancsolatjára kész volna elmenni az alnémeti vendégfogadóban lakni; de mivel azon alkalmatosság még igen puszta, — mind a pincze, mind a ház tája, a híd is semmire nem jó, lehetetlen nekik ott bátorságossan, kár nélkül italt árúltatni s békével megmaradni.

203. Rápolti Nagy Pülé, 2-da Februarij, ex Károly, ad Franciscum Sennyei, Substitutum Generalem.

Nagyságod parancsolatja szerint Fekete János uramot odaküldtem; az jámbor ember, Nagyságodot kérem, szabadú-

lásában munkálódjék. A jesuiták itt vannak, az egyéke szerencse, ha el nem költézik; azoknak is, ha mód volna szabadulásokban: hadd szabadulnának. Tartások mégeddég mind megvolt; én nem tudom, hogy tartsam őket? Szolgástúl 8 font húsom jár, — azt könnyen elkölthetem.

204. Borbola György és Oszás Jánosé, 3. Februarij, ex György, ad Eundem.

Mi Urunk jobbágyi lévén, valami kurucz nevet viselő Kapás nevű nem katona, hanem tolvaj házunkra jött, túlünk semmit nem kért, nem is vétettünk neki, — házukban bennlövődözött; midőn tiltottunk, azt mondá: neki sem Fejedelem, sem Generális nem parancsol! Akkor is hozzánk löve, gyermekünk harisnyáján általment a glóbis, — falu sem akarta megfogni, s halálra öldöz bennünket.

Apprecationes Ungaricae.

Hogy az Őr-Isten szerencsés, virágzó, diadalmas, s boldog előmenetellel s kíváncsatos jó egészséggel lássa és szeresse Nagyságodat, etc.

Isten Kegyelmedet édes hazánknak előmenetelére, s nemes országunk boldogulására, etc.

205. Georgij Ramocsaházy, 4-ta Februarij, ex Castris ad Szatthmár, ad Principem.

Méltóságos Fejedelem, Kegyelmes Uram! Nagyságod kegyelmes parancsolatjára abrukbányai aranyok felváltására hogy ekkoráiglan is pénzt nem adminisztrálhattam: rajtam benne semmi el nem múlt. Az egész fiscalis jószágokat (bellényesi és sólyomkői dominiumokon kívül) az midőn feljártam és perlustráltam: búza, borbéli proventusokon kívül sohol 20 frtra való summát az udvarbírák keze alatt nem tanáltam; búzának épen semmi pénzen való keleti nincsen; az korcsmák folyása néhol 1-ma Januarij kezdődött, néhol 24 Aprilis törvény s régi szokás szerint kezdődik. Az marmarosi sóaknáról, Nagyságod kegyelmes dispositiójából 250 ezer kősonak Venczelőhez való indítását ottan jelenlétemben Kajali Pál és Szuhay Márton uramékkal kamaraispánnak parancsoltuk; minthogy későre telhetik annyi sónak kivágása: abból proveniálható haszon is dispositióm alól venczellei sóinspector uram keze alá megyen, annyira, hogy sóaknából 10 pénzig való erogációt nem tehet-

tem. Kamaraispán is több sót privatus embereknek el nem adott, csak annyit, a kivel az sóvágók napi számokat exolválhatta; azok felszállított búzáat sem akarják már bérekben acceptálni. Marmarosi jószágban urbarialis adót, pénznek nem léte miá, semmiképen nem exigálhatni: rabságot szenved, vasba verettetik, — marhájával kínálkodik pénz helyett. Az egész harminczadosoknak committáltam, hogy az proventust vigyék komornyik uram (Kőrösy György) kezében Udvarhoz, — de hárman is avval mentik magokat: semini proventusok nincsen. Nagy-Bányán novemberben létenkor értettem, hogy az dési sóakna az ellenségtől elhagyatván, Nagyságod hűségében levő vitézlő rend s föld népe is a sót distrahálná; — azonnal odaküldtem Magos János harminczadost, hogy a mennyi sót ott talál: szállítsa Nagy-Bányára, az mint is 1500 kősót szállított, — azokat is az revolutio alkalmatosságával Dézrül vitézlő rendek által széllelhordott sónak bősége miatt pénzzé nem fordíthatam: de ezután alkalmas proventust reméllek abbúl. Remélem, egy hét alatt korcsmákrúl s egyébűnнен, ha csak ezer tallérig való summát is megindíthatok Bellényesben Inczedy uram kezéhez, aranyváltásra, — több summában is mesterkedem. Huszti praesidium számára való annonát innen kívül is beszálítanom el nem mulatom. Egy udvarbíró sem küldött még extractust; a jószág szófogatatlansága miatt tartanak, hogy agyon ne verjék őket, mint somlyai udvarbírón csak meg nem történt. Marmarosi, Kővár vidéki, csehi, hadadi confiscált jószágokban mennyi élet és bor találtatott? még novemberben informáltam Nagyságodat. Hadadba Kengyel Gábor uramot kapitánynak tettem. Az udvarbíróat paraszt rendbűl meghadtam: de ilyen jószágot reabízni káros, mivel, ha kárt teszen, nem lesz mibűl eleget tenni. Harsányi András arra jó volna, — most nemes vármegye szolgabírája.

206. *Bezerédi Jánosé, 7. Februarij, ex Lakompach, ad Joannem Foky et Joannem Niczky.*

Újokban bizonyos embereim érkeztek, bizonyossan referálják, hogy érkezett 900 német Svarczpakra. Mivel ilyen közel vagyron hozzánk az ellenség: Kegyelmetek siessen mind lovas-sal és gyaloggal ide, úgy, hogy hajnalra itt lehessen Kegyelmetek; — másként, ha mi kár történik, Kegyelmetek okoztatik.

207. *Cziráký Lászlóé, eadem, ex Alsó-Gulya, ad Alexandrum Károlyi, affinem.*

Kegyelmed udvarlására való utamban Krukovics uram által parancsolatját vettem, s vissza is fordultam, hogy kötelességem szerint az recognoscálására bizonyos embereimet kiparancsoljam; onnét megtérvén, megudvarlom, az hol Kegyelmedet értendem. Pro majori rei certitudine: mit cselekedtek szegény falumban Ramóczon a németek? — ím, elküldtem.

208. *Niczky Jánosé, 8. Februarij, ex Nyék, ad Eundem.*

Svarczpák nevő helységben érkezvén bizonyos ellenség: noha Nagyságod egy orderét vettem, hogy Rusztra általmenjek, — de ily közel lévén az ellenség: Bezerédi János kapitány uram requisitiójából tartózkodtam ekkoraéig, szükségesebbnek ételvén ittlétemet, hogysem Ruszt felé való meneteletem. Elvárom továbbvaló Nagyságod parancsolatját.

209. *Gyöngyösi Gergely, eadem, ex Ónod, ad Stephanum Buday, in Szikszó. (Udvarbíró és harminczados, ott való.)*

Az elmúlt vásárhoz Szikszón levő harminczad-háznál, midőn Kegyelmed ottvaló contrának némely szavai végett megindulván, executorokat bocsátott azon házra: én ártatlan lévén, megkárosodtam; mert Kegyelmed katonái elvitték három flintámat, köpenyegemet, lódingomat, egy aranyára vidra-keztűt, egyéb aprólékkal, — eszvetörvén a háznál minden edényemet. Hallatlan dolog, miket cselekedtek Urunk házán; a cassát is, a kibe az ország pénze volt, fel akarták verni. Hogy ad majores instantias ne kellessék mennem: Kegyelmed egészen adassa vissza jószágimat s contentumot tegyen.

210. *Bessenyei Zsigmond, eadem, ex Miskolcz, ad Sigismundum Irinyi.*

Kegyelmed nekem szánt két hordó bort, Bétekről Várday István uramtól küldendő egy hordó borral, ottvaló táboron Urunk korcsmaján kiárúztatni, és azon kevés pénzt kezemhez küldeni ne terheltessek Kegyelmed.

211. *Szepesy János főpostamesteré, 9. Februarij, ex Miskolcz, hora 4-ta vespertina.*

Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága Szerencstől Szatthmárig járó postáinak keményen parancsoltatik, hogy ezen Kegyelmes

Urunk, Méltóságos Generális Sennyey István uramnak szóló levelét éjjel és nappal, életek vesztesége alatt vigyék Szakmár alatt levő Kegyelmes Urunk ő Nagysága plovádájában, — feljegyezvén a posták napját s óráját: mely nap és mely óráját: mely nap és mely órában veszik ezen Kegyelmes Urunk ő Nagysága levelét, s mikor promoveálják? — Szerencs, Tokaj, Bully, Kálló, Pócs, Máté-Szalka, Porcsalma, inde ad Castra sub Szatthmár.

212. Luka Benedek, eadem, ex Balff, ad Alexandrum Károlyi, in Ruszt.

Két zászlóalja katonasággal ideérkeztem, azután érkezett jánosházi sereg, egy zászlóaljával és a hadnagygyal. Előbb nem jöhettam, — a rossz út és az víz megáradása kerületetett bennünket. Igyenessen Rusztra megyek. Béri Balogh Adám uram is maga seregével in Harkáll vagyon, — Rusztra megyen.

213. Matócsi Borbély Istváné, 10. Februarij, ex Károly, ad Franciscum Sennyei, Szatthmár alatt levő Urunk táborának fővezérinek.

Ennyi ideig való rabságom legyen elég, mert egy szikra vétkem sincs, — ártatlan vagyok erre a rabságra; avval árultak el, hogy Németit én miám égette volna el a német, hogy én mondtam volna meg, hogy az kuruczság jő. Mi tagadás benne? mondtam az bírónak, mint hűtös-ember, mert tartoztam véle; de én miám nem égették. Mintegy harmad magammal egynehány marhámat hajtottam Darára, gondolván, hogy Vár alá portára jüvén, elhajtják, a faluba inkább megmarad, — ott hallottam a falusiaktól, hogy jő a kurucz; s ezt én is a bírónak megmondván, s megvívén a hirt commendántnak, Generálisnak: ez hivatott, kérdvén: láttam-é? mondván, hogy egyet sem láttam, engem elbocsátott; hanem azután egy Szegedi nevű petei katona, a ki Urunk seregiben állott volt, az szökött be Domahidától, az mondta meg mindenképen a dolgot, — s úgy égették fel a várost. Most benn van Szakmártt azon katona. Ezeket én németi praedicatorral megbizonyíthatom.

214. Stephani Buday, 13. Februarij, ex Szikszó, ad Hadnagyos in Alsó- s Felső-Vadász, Kupán, Kusmárk, Ináncs, constitutos.

Adjutant uramot küldettem Kegyelmetekhez, hogy kato-

naknak számát lajstromba vegye minden késedelem nélkül, s rendszerint adja ki, s minden katona oly készülettel legyen, hogy valamikor parancsoltatik ide vagy amoda való menetelünk. — mindjárt mehessen s mehessünk.

215. *Stephani Dobozy, 16. Februarij, ex Debreczen, ad Stephanum Buday, affinem, Ibi-ubi.*

Becsületinek s tisztinek nevedekését nagy örömmel értem, melybe hogy Isten szerencsésé tegye s nagyobbra is nevelje, — tiszta szívvel kívánom. A szakmári casus talán nálamnál is jobban constál Kegyelmednek; bizony, igaz az Isten, s megszokta a bűnt látogatni, a mely kiváltképen ottan grassált, a mint hallom. Továbbra is, ha csak az Istenhez jobban nem térünk, elfordul tőlünk. Az én semmi s gyenge itéletem szerint: nem volna ideje még az urak sok vendégeskedésének, tánczolásának s afféléknek; éjjel-nappali könyörgés, bűjtülés volna tisztünk; bizonyára tartok: arra ne jussunk, a mire a zsidók. Valami még szívében meg nem rettent hadat kék fordítani, — másként ezekkel, hátor eszveverődjenek, nem hiszem, lehessen subsistálni. Kirül talán meg nem étél, ha az én opiniómt megírom.

216. *Teleki Mihályé, 17. Februarij, ex Debreczen, ad Eundem.*

Bántam, szerencsétlenségnek is tartottam, hogy Miskolcz-rúl eljövetelem alkalmatosságával Kegyelmedtől el nem búcsúzhattam. Most értettem Kegyelmed Szakmár alá való menetelét; — rettenetes confusióban voltam, midőn megértettem a szakmári ploqváda szerencsétlen casussát; elhiszem, Kegyelmed igyekezetivel, az ellenség igyekezeti refraenáltatik. Segélje Isten minden jóra Kegyelmedet! — Én Somlyó táján újabb Urunk parancsolatjáéig subsistálok. Halloni, a rác Püspekihez gyülekezik. — Kegyelmed megismért úri affectiójában ajánlom, kérem is: több igaz szolgálai száma közé beszámolni ne nehezteljen.

217. *Stephani Dobozy, eadem, ex Debreczen, ad Eundem.*

Im, 500 kenyereket és 50 zsák abrakot hamarjában küldök Kegyelmed hadainak. Bóné uram ezeriből is kell menni Kegyelmedhez négy seregnek, elhiszem: szükséges; de a mely gyengén vagyon Várad mellett is az állapot, igen, s netalán szükségesebb volna. Ugyan is a Marosig mind ellenség az a

föld; nem tudnám megmondani, mely megegyeledett formában van a vitézlő rend, — sem Istentől, sem tisztitől nem akar függeni. Tegnap egy csomó levelet küldtem Miskolcz felé, inviálván őket Beszerményre; elhiszem, a Kegyelmed vicekapitánya Fogarasi Tamás — jó szokása szerint — nem promoteálta. Az az ember éjjel-nappal csak iszik, a közönséges ily jót nem segíti; szükség volna maga mellé venni Kegyelmednek, hadd pihenne, s tanulna egy kis morest. — Itt az egész föld megrezzent, s talpon vagyon; félek nagy veszelemtől.

218. Ejusdem, 20. Februarij, exinde, ad Nicolaum Thüry.

Eladó új pokróczot 10 aranyon sem találnék egyet, viseltet sem kaphatni kétszer árán is, — hanem, im, két szegény ember ágyárúl hozattam el, érték vetvén az egy aranyat; ha nem tetszenének, visszaküldvén, az aranyot örömet visszaadják. Két fapalaczkot is küldtem tele borral, kalamárist is küldök, ha lehet.

219. Dánielis Esterházy, 18. Februarij, ex Peresznye, ad Alexandrum Károlyi.

Kérem Kegyelmedet, expressus ordine által parancsolja meg Rátky György kapitány uramnak: hadd maradhasson mellettem Kegyelmed előtt detegált okokra nézve, — mivel még az vármegye regimenti is nincsenek rendbe véve: némelyekbe többen is vannak a tisztek, némelyek helyett mezei tiszteket praeficiálok, s compleálván őket, Kegyelmed dispositióját irántok elvárom.

220. Alexandri Sennyei, 20. Februarij, ex Kis-Sennye, ad Eundem.

Alkalmas üdötől fogva semmi hirt nem hallván felföldi atyafiak felől: kérem, édes Öcsémuram tudósítson Kegyelmed, s ezen voluntert küldött, — hogy suspicio ne lehessen — beragasztván, bátyám Sennyei Ferencz uramnak szóló levelemet, küldje el Kegyelmed. Hallom, hogy sok fiscalis marha eladó vagyon: nekem is pénzemért jutalmasson adasson Kegyelmed benne.

221. Andreae Klára, eadem, Kalloviae, ad Stephanum Buday.

Károlyból 18. hujus datált Kegyelmed levelét vettem. Az

25 hordó liszt, és 100 kőso administratioja végett, semmi fogyatkozás nem leszen: csak vice-ispán uram vecturát praestáljon. Töltés, se por nincs kezem alatt, — glyóbis elég van. Debreczeni bíró urammal kellene csináltatni; én arra a végre glyóbist, salnétrömot, blüdskövet elegendőt adok ő kegyelmének.

222. Ramocsaházy Györgyé, 21. Februarij, exinde, ad Eundem.

Kegyelmed szatthmári bloqvadásban menetelét itt értettem. Most Urunk parancsolatjából Kővárban kell mennem, onnét megtérvén, Kegyelmedet megudvarlani, dispositióihoz magamot alkalmaztatni el nem múlatom. Ezen levelet öcsém Buday Zsigmond uramnak, mivel huszti praesidium subsistentiájáról dispositiót tettem, s elkésésével az haza kára következhetik, — kérem, sietve küldje el Kegyelmed.

223. Andreae Bóné, 22. Februarij, ex Kis-Marja, ad Eundem.

Kegyelmed 20. praesentis költ leveléből értem, hogy négy seregemet Kegyelmedhez elküldjem; de, hogy itt az hadat annyira megszökétsem, nem lehet: mivel Urunk parancsolatjából az vidéket is Mónay Pál elvitte, most pedig hozák, hogy a rácz Pécskéhez gyülekezik, bizonyossan, — ki miatt is ez darab földre a had igen szükséges. Még ezen hírnek bizonyosabb voltát megértem: hadd legyenek itt. Hajdú János egy fekete lovamot elvitte: Kegyelmed adassa vissza, — mert lóval senkinek nem tartozom.

224. Bódy Gergely, 22. Februarij, lovasok hadnagya, ad Alexandrum Károlyi, ex Siklós.

Oly rosziúl vagyok lábaimra, hogy lóra sem ülhetek, ha fel nem tesznek. Feles haddal azért nem lehetek: mikor Nagyságod eleresztett Pápárúl, sokan állottak hozzám beszprímiek, palotaiak, csíkváriak és abban az tartományban valók: de Nagyságod a végbeli tiszteknek szabadságot adván, hogy magok népét kezek alá hajtsák, — praedálással tartván, elementek tőlem. Ily fájdalmas lábaimmal is tettem egy próbát Eszék felé; meghallván, hogy az Veresmart mellett levő sánczban a németek sok lövő-szerszámot elhadtak: odamentem nyolczad magammal, — a mit ott találtam, mind elhoztam; —

a földben is felkerestük: a puskaport a Dunában hánták, hogy kiszaladtak belőle. Hat sűrű-ágyúval, s ahhoz való glyóbisokkal, két tarackkocskával, három szakállossal, kedveskedem Nagyságodnak. Nyolcz tarackot, két szakállost még Siklóson hadtam; ha Nagyságod kívánja: azokat is felszolgáltatom; nagy felelemben lévén a ráczok miá: semmi lövő-szerszámok nincs, — azért hadtam ott. Magam is itt maradok: mert valóban feles a ráczság Dráván túl, általut gyakran, — már egynehány faluból a marhát is elhajtották; a népét is, a kit megkaphat benne, csak levágja.

225. Barkóczy Christina, binae, 23. et 25. Februarij, ex Kis-Várda, ad Stephanum Buday.

Nem kétlem, ezen az darab földön való nagy romlást s futást már tapasztalja Kegyelmed. De hogy Isten kegyelméből Kegyelmed ide rendeltetett: azt örömmel értem, s kívánom ezen méltóságos új tisztiben jó szerencsét, hazánknak hasznos szolgálatjára. Ajánlom Kegyelmed jóakarátjában pusztá jószágot; ha miben, — már mondhatom: majd elviselhetetlen — következendő terhviselés engedi, tanácsával éltetni ne nehezteljen: mostani állapotban mitevő legyek? ha valami ártalmas hírek volnának, tudósítani, hogy valami véletlen veszélyben esni ne találjak. Örömet nem is kíváncsyzom ide sokat, ha mikor bátorságos lesz hazamenetelem: várok. Ily gyámoltalanságomban velem való Kegyelmed jótéteményért, az Isten is megáldja; ha pedig Isten uramat megtartja: teljes tehetségével megszolgálni igyekezik. Szegény Becskéné dolga iránt Ramocsaházy uramtól is izentem volt; ninthogy a Szakmár körül való faluk az romlástól félván, küldettek be Szakmára, azok közt Tótfalu is, embert, és az ottlévő igaz magyar páter meglátván Becskéné jobbhágyát, izent: ha módot találna heune, ejtett az német Generális oly szót: most ottlévő kevés jóvait ki szerezhetné. A mie kuruczoktól maradt volt, most odalött; gyermekivel úgy szaladt, mint az tatár előtt Olesvára. Asztagjait kévéstől behordta a német, egyebét is, a mie volt; ezaránt Urunkot kellene-e megtalálni, vagy Kegyelmed megengedhetné-e? — miért a mi Szakmártt van: igen kétséges megmaradása, — ne jutna oly szegénységre! Se külső, se belső jova nem lészen; ha magam jószágomban megmaradhatok: eltartom, még nekem lesz, —

de ha onnét ki kell bontakoznom: nem tudom, hogy él el? Pusztá, gazda nélkül való háznál Kegyelmed parancsoljon, mint régtől fogva igaz jó akarónk; fehér kenyér s bor legalább kitelik.

226. Gódény Pálé, 23. Februarij, Nagy-Bánya, ad Eundem.

Kapitány Kos Mihály uram feles hadat magával elvivén, elment Erdélyben, — Teleky uram is ma indul innét utánna. Kegyelmed szándékát értem: de én sem mehetek el innét, még Urunk prrancsolatját nem veszem; itt is igen szükséges a had: ez a darab tartomány igen nagy félelemben vagyon a szatthmári németek miatt.

227. Francisci Malik, 24. Februarij, ex Keszthely, ad Alexandrum Károlyi.

Az elmúlt esztendőekben Szirmay István akkori ítélmester patvariáján való létemben, sok ízben mind Méltóságos Fejedelemnek mind Méltóságos Bercsényi uramnak exmissióimban szolgálván, esmernek is ő Nagyságaik, s talám nem is offendáltatnának, hogyha a fiscalis jószágokban való praefecturát nekem conferálná Nagyságod; az én kevés jószágom is közben levén, vicináltatik azokkal.

228. Iffiu Haanolt Jánosé, eadem, ex Pinczehely, ad Eundem.

Nagyságod parancsolatja szerint, midőn 25 lóval eleibe mentem volna a vitézeknek: mindenemet elvették, feleségemet verték, — azért adjon Nagyságod commissiót az aránt akár Karter, akár Meszlényi, akár Lossonczy uramra. A mely tisztbe voltam: attúl is excludáltattam; ha Méltóságos Palatinust el tudtam, mostani Fejedelmünket is el tudom szolgálni, — megmutatom, hogy igaz magyar vagyok!

229. Boros Katáé, eadem, ex Károly, ad Principem.

Minthogy Domahidi uraimék Szakmárrúl szabadulván ki, semmi élések nem maradt: levén uramnak (Bagosi Pálnak) kedves atyjafiai: valami kevés bort s holmi apró marhát akarván küldeni egy szánon Bagos felé a Szamosközre: Domahida táján találván Méltóságos Generális Buday István uram portási, — gondolván azt, hogy talám másfelé akarok gazdálkodni azon kevés éléssel, elfogták, s árestom alatt vagyon. Holott az elő Istennel bizonyítom, hogy legkisebb szándékom

sem volt Szakmárra küldenem. Azért kérem alázatosan Nagyságodot: azon elfogott jószágomat méltóztassék visszaadni.

230. Kajdi Istváné, 25. Februarij, ex Tarpa, ad Stephanum Buday.

Én sok okokra nézve Urunkhoz megyek, az mint már útban is vagyok; soká nem fogok mulatni. Ha mi törvényes dolgok interveniálnak; vagy differálja, vagy más hadi bírót substituálván képebben, revideáltassa Kegyelmed.

231. Kölcsy Imrée, szolgabíróé, 26. Februarij, ex Kölcsé, ad Eundem.

Csengerben levő lisztnek, búzának, Gyarmatra való szállítása végett örömet szekereteket hajtatnám: de már csak 12 falu kezem alatt van, a többi elfutott. Ezeknek is kapitány Esze Tamás és Kis Albert uraméktól két héttől való intertentio miá semmi nyugodalmok nincsen; csak vágót 37-et adtam a hadainak. Kölcsé már teljességgel elpusztult; bár hovahamarébb Szakmár felé mennének a hadak. Már 12 falu is meghódolt a németnek. Ennek a földnek nagy bódulása orvosoltassék és az ellenségnek dühessége zaboláztassék meg, hogy Urunk birodalmában, igaz hűségünkben szolgálatunkkal succurrálhassak.

232. Stephani Buday, 27. Februarij, ex Károly, ad Principem.

Mihelt elérkeznek hozzám Esze Tamás és Móricz István uraimék: Csengerben szálllok, ott hidat köttem által; addégis Majténban szálllok, hogy az portázás közelebb essék. Ma is derék portát küldtettem, magam, kezem fájdalma miá, nem mehettem; meghadtam: ha a németet kinn nem kapják, vár alá is menjenek, — talám lesre kivehetik. Károlyi Sámuel biztat: a hidat hamar általkötteti; köteleket most csináltatok. A hajdúvárosiakot alkalmasént eszvehajtatam, — azok nélkül semmi volnék. Az elszaladott tiszteknek ordert adtam, hogy a hadakat gyűjtsék: de egyfelől győjtik, másfelől szökik, az olyant hozzák kezemhez, felakasztatom, — másként nincs haszna. Gödén Pál írja, hogy a német taraczkokkal menvén Megyerre, 24-ta hujus az otlévő annonát és bort bevitte; Csáky (István) uram is kinn volt. Egy hajdú szökött tőlek, azt beszéllé: hat taraczkkal készülnek Nagy-Bányára. Egy

sereg katonámot innét, túl Lázár Tamást küldöttem Törösekkel. Kis Albertnek is írtam: conjungálja magát; — csak a híd készülhetne el, azután nem félténém. Mónai Pál uram kellene ide, hogy a hajdúságot orderre és istrázsára szoktathatnánk. A majténiaknak elárúltattatások domahidi praedikátortól esett, a ki Szakmárra bemenvén, commendans ötöt megrészegétette s két lovat ajándékozott, — úgy mindeneket adaperiált. Mitevő legyek vele? árestomban van, — elvárom Nagyságod dispositióját.

233. *Ex Máté-Szalka, 27. Februarij, ad Buday, in Károly.*

Ezen angyalosí hódolt szegényembert beküldtem, magam holnap relatiót teszek iránta. T. Rác Péter lovas főhadnagy.

234. *Ad Stephanum Bulay.*

En is már hites levén Urunkhoz: hűségében életem fottáig akarok megmaradnom. Domahidy Miklós, 28. Februarij, in Kölcse.

235. *Vay Adám, 29. Februarij, ex Miskolcz, ad Eundem.*

Urunk azt az egész földet éppen csak Kegyelmed dispositiója alá bocsátotta, bízván Kegyelmed dexteritásához; Kegyelmed azért ottvaló hadakat oly rendbe vegye, hogy Urunk és a haza szolgálatja csonkaságot ne szenvedjen, Kegyelmed becsületi is, mint eddég, tovább is nevedjen.

236. *Gódcn Pál, eadem, ad Eundem, Nagy-Bánya.*

Mellettem lévő 34. portázásra járó katonák lovai számára itt széna nem lévén: Kegyelmed valahonnéd provideáljon.

237. *Gróff Csáky Lászlóc, eadem, ex Bonczida, ad Eundem.*

Vassady Laczkóék mellett levén Urunktól levele adása után, hogy a zászlótartóságot eladhatja s a hová akar, elmehet, — mégis a marháit Törös uram elhajtatta; kérem, adassa vissza Kegyelmed. — Gróff Csáky László m. k., Kegyelmes Urunk egy lovas-ezerinek főcolonellussa és itt körüllevő hadaknak fődirectora.

238. *Thomae Esze, et Kis Albert binae, 1. et 3. Martij, ex Kölcse et Tisztaberek, ad Stephanum Buday.*

Kegyelmed szándéka, hogy Medgyeshez szálljunk; de ezt a darab földet féltjük. Szamost kellene általkötnünk. Móricz uramnak is írtunk, hogy hadait eszvegyőjtse, s hozzánk siessen.

Eddégis kiindúltunk volna innen, Tisztaberekéből: de hadainknak semmi élése nincsen, majd elvesznek éhel: Isten megvirasztván, minden hadainkkal megindulunk s Kegyelmetekkel magunkat conjungáljuk. Lovas had is már feles lévén, Kegyelmed hadaink számára igaz elég élest szereztessen. — (Sigillum Thomae Esze tani magnum erat, sicut Administratoris Fischer majus; duas aquilas, et in circumferentia has literas habens: T. Esz. C. P. F. R. D. F. V. (Supr. Capitaneus.)) *)

239. *Universitas Nobilium et miseri plebis Comitatus Soproniensis ex oppido Csepreg, 1-ma Martij, ad Alexandrum Károlyi.*

Akay István és Nagy Mihály uramek által adott Nagyságod méltóságos resolútióját vévén: ezen szegény árva, s megnyomorodott vármegyéhez mutatott úri gratiáját s kegyességét alázatosan köszönjük, könyörögvén tovább is: méltóztassék kegyes protectiója alá venni bennünket, s gondunkot viselni, — teljességgel ne fogyjunk el. Jóllehet Dávid Imre commissarius uram instructiója azt tartja: a confiscált dominiumokban találandó annonát odavaló szekerekkel vitesse el: de mostani élés iránt, vitézlő rendnek nagy szükségére nézve, hogy hamarább mehessen fokai annona, tormási és sági liszt, és abrak, — processusunkból is szekereket adtunk. **)

240. *Pataki Jónásé, 4-ta Martij, ex Putak, ad Stephanum Buday.*

Újhelyi Lakatos Mihály Lengyelországban letette magát; felesége, gyermeke van, szép jószágot bír ott, többé ki nem jő, — manumissiót kér Urunktól: száz tallért ad, többet nem; Kegyelmed fáradságáért is szép egy pár puskát, — jobb legyen valami, hogysem semmi! Velicsné asszonyom megholt gyermekében, mind fiastúl. Az Asszony Kegyelmeden búsul, euni sem akar, — alég tudjuk melancholiát kiverni fejéből. ***)

*) Thomas Esze, Celsissimi Principis Francisci Rákóczi de Felső-Vadász Supremus Capitaneus. — Nagy-Szalatnyai báró Fischer Mihály Leopold császárnak volt szepesi kamarai administratora 1685 és 1704 között.

**) Lapszéli jegyzet: „N. B. Pro 1-ma Martij vide infra numeros 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259 et 260.“

***) Lapszéli jegyzet: „N. B. Pro 4-ta vide infra numeros 261, 262, 263.“

241. *Pápai Jánosé, 5. Martij, ad Eundem.*

Mester György uram most érkezett onnan felől, megyen Kegyelmedhez; alkalmatos ember lévén, kérem, accomodálja Kegyelmed. *)

242. *Csery Mihály, 6. Martij, ex Hidegség, ad Alexandrum Károlyi.*

Nagy hazugság az, hogy Rákos táján soproniakot láttak volna; bizony azon ember álló tőkéket száraz ágokkal látott, — s azt tudta, hogy fegyveres német; ám Benkő uram elég koldúst, sánta, béna polgárokat leváगतott, de nem fegyverest. Elhigyje Nagyságod: erre felé ki nem járnak, hanem Harka felé, és azon a kapun, a honnan malmokat felégették; én arra felé nem érkezhetek; mindennap 2—300 embert küldök, úgy hajhásztatom az erdőket. — Én nekem kalocsai pap írta: azon falukban a rácok felvervén a népet, leváगतák; Sándor László azt nem tudta, mert idefel volt, és Pécshez azon helyek messze vannak; ott a Dunaberkén rác Kalocsáig mehet Erdőtől fogvást; jobban tudom azon Duna mellett való földet egész Soósvárég mint ő kegyelme. Bajai sáncz miatt Kalocsáig mehet a berkeken: mert az nem táboros rác, — hanem 50—60. eszveveri magát: ketten vállokra teszik a csónokot, egy melföldre is elviszik, úgy megyen a vízen, ugyan suhog. Ilyen szokás vagyon ottan. Azok már haramiák, de majd nyárára 2000 is leszen olyan, s azok rontják a magyar falukot Duna mellett. Ha a Harkán leszen 200 hajdú: épen megszorítjuk soproniakot, ki nem járhatnak semmiképen. Hallom, hogy már a Harkán katonák vannak; én is 90 hajdút és 80 katonát Kopházára rendeltem; körülveszszük őket, — meglátom: kutya-lelkük hun járnak ki! Bozótból is kihajhásztatom, — tudom, megitatjuk Fertő vizét a férfiakkal; nehéz bemenni, de csak behajtom őket, — tudom, egy ember is bízvást járhat ezután: nem lát pór-németet senki is. **)

243. *Dobozy Istváné, eadem, ex Debreczen, ad Stephanum Buday.*

Csengerből sub dato 3. hujus írott levelét ma vettem;

*) Lapszéli jegyzet: „N. B. Vide infra numerum 264.”

**) Lapszéli jegyzet: „N. B. Vide infra numerum 265.”

szintén akkor Marjában Bóné uram hadai számára élést kellett küldentünk. Már abrakunk nincsen, — más héten a vásárban vétetek, s küldek árpát vagy zabot, a mennyi lehet.

244. *Gödén Pülé, 7-ma Martij, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Medgyesi kastélyban megmaradt búzából hozattam ide nyolcz szekérrel; ha már Kegyelmed a sánczba szállott: a többit őrzés alatt ott hagyom, Kegyelmed hordassa oda, — addég egy sereg hajdú azt megőrizi. A berenczei malomból elvitték a lisztet, nem tudom kicsoda, s hova? Szakmári commendans patens-levelét hordozó három ember itt van fogva; mitevő legyek? elvárom. Medgyesen már feles hajdú van; ha a táborra kell, odamennek, csak az a egy sereg búza őrzésére ott maradjon. *)

245. *Emerici Kölcsey, 7. et 8. Martij, ex Kölcse, et Stephani Újlaki, ad Eundem.*

Az egész processusom nagy bódulásban levén, s jobb részént elfutott által a Tiszán; tudósítson Kegyelmed: maradhatunk-e, vagy csak által vonódjunk a Tiszán? — hadd tudhassam megcsendesíteni ezt a kevés, bujkáló szegénységet. Ha csak szályfa kell: küldjön Kegyelmed pro assistentia tíz katonát vagy hajdút: tíz szekeret szerzek, húsz szályfát elküldem. Kenyér, s tíz vágó is készen van, — de Csenger felé a szegénység nem mér menni, a kölcsei híd is el van hánva az nagy félelemnek miatta.

Újlaki István ugocsai vice-ispán is 16 szekereket rendelt szályfák alá.

246. *Debreczeni Péteré, eadem, ex Somlyó, ad Eundem.*

Ez a nemes Kraszna vármegye a feltilés iránt igen vékony állapottal vagyon: mivel seregekre igen eloszlottanak, — alég hiszem, hogy 25 lovas felülhessen. — Dein: a váradi labanczoknak a Réz alá való gyakor excursiójok miatt igen meghódultak, s a mely nemesség itt Somlyón lakik: azoknak házokat az ősszel a ráczok mind felégették, — most akarnának házok népének házokat építeni. A vár építésére, s mind a vigyázásra itt is igen kellene ez a nemes vármegye.

*) Lapszéli jegyzet: „N. B. Vide infra numerum 266.“

247. *Nicolai Domahidi, eadem, ex Kölse, ad Eundem.*

En megfizettem a német hűségének az árát, — noha nem annyira a német hűsége, mint akkori félelem vett reá, hogy beszorúljak Szakmárra. Nekem semmim sem maradt, mezételem, majd czudarúl; sem ökröm, sem lovam, sem szamarom, egy kurta kanomnál több, — azt hajtogatom egyik ólbúl a másikon; egy darab kenyérem nincs, ha más jóakaróm Isten nevében nem ad. Négy gyermeket kiházasítottam, a ki azoktól maradt ládabeli portékám: azt két ízben felpraedálták. A kért szegyenlem, kapálni rossz vagyok már vénségemre. Csak bagosi mezőn vezett ezer köböl életem; a ki termett, confiscáltatott s tábor szükségére elhordattatott. Borom, vóraljai, muzsai szőlőmben több termett 40 hordónál, a ki mind elpraedáltatott, — ha jóakaróim nem tápláltak volna: falatom sem lőtt volna. Üres házba szállottam; most hallom, küldött volna Bagosi Pálné a menyemnek kevés éleést, azt is elpraedálták. Átalláttam, hogy az Isten Kegyelmes Urunk szívét kegyelmességre teremtette, Kegyelmedet pedig erre a mi földünkre azért vezérlette, hogy mindeneknek igazságot szolgáltatasson. Fiam László most cselédével megjűvén Fancsikárúl, sógora házáúl, Zsigmonddal Kegyelmedhez mennek. Fiam István már három esztendeje, hogy Károlyi uram szolgálatjában vagyon. Most kellene az Perczig szép vígasztaló éneklése, kit hajdonában, szakmári házomnál elénekelt. Tudnám az emberiséget, mert abban nőtem volt fel, — de semmim sincsen, etc. *)

248. *Kocsonyás Anna Horvát Péterné, 9. Martij, ex Kálló, ad Eundem.*

Ha Kegyelmed 150 frtban a két koresmát, s idevaló mézsárszéket kezemhez bocsátja, megárendílok, — noha kevés, vagy semmi hasznom mostan nem leszen. A bor nem kell, csaplárnak holnaponként kell fizetni fl. 2., 66.

249. *Nagy Pál, eadem, ex Károly, ad Eundem.*

Egy hadnagyot vagy strázsamestert, annyi jó magyar szófogadó fegyveres hajdúval küldjön Kegyelmed, a mennyi elégséges. Evvel az hadnagygyal, ki mindennap részeg, meg

*) Lapszéli jegyzet: „N. B. Pro 8-va Martij vide infra numeros 267, 268, 269.“

nem alkhatom; a sok Isten ellen való káromkodását elúntam hallgatni, félvén attúl, hogy egész darab földet is elveszt az Isten érte. A hajdúk majdan elszöktek, csak négy van, ötödik a hadnagy.

250. Rozsályi lakosoké, eadem, exinde, ad Eundem.

Síralmas kárainkot magunk nemzetünk miá Kegyelmed eleibe terjeszszük. Most ezen menvén Esze Tamás, Kis Albert, lovas, gyalog hadaival, — noha a németek is kijöven, elpraedáltanak minket: a megmaradott javacskáinkkal az erdőre költöttünk, — megírt kuruczok, valamint az természet szerint való ellenség, széltvetettek az erdőken, réteken, mindenünkben zsákmánt és praedát vetettek. Borainkot, búzáinkot, szalonnáinkot és minden javainkat elpraedálták minden kémelés nélkül, mintha mi voltunk volna ellenségek. Tegnap esmét Tép István hadnagy hasonlót elkövetett falunkban, megköötöztén itt lakos embereket, fogva elvitte. Ila ez nem orvosoltatik: a falu határán sem maradhatunk; örömet hazaszállanánk s reánk vetett adót adnánk, — de annyira elpraedáltak, hogy némelyeknek egy harapás-kenyere nem maradt. Igaz lelkiesméretünk szerint írjuk, hogy a természet szerint való tatár sem bánt volna kölömben velünk, az egy levágáson kívűl. Csak Maróthy Mihály úrnak több száz forint érő kárnál tettek, — ő kegyelme nekünk elég bizonság, mert akkor házána volt.

251. Barkóczy Christinái, eadem, ex Károly, ad Eundem.

Az én dolgom tovább-tovább nagyobb boldogtalanságra jut; mert ezen nagy szerencsétlen történet miá mind az hadak alkalmatlanabbak, még más rendbe nem vétetődnek, mind a szegénység annyira elromlott, hogy mindennapi szükségeimet végbe nem viheti. Azért, ha a némettől lehetne, bárcsak egy óráig Kegyelmeddel beszélhetném, s ha nem lehet, Ramocsa-házy uramtúl megüzenem. Most is Lapácsi hajdúi-félék hárman terem majoromra reámentek, sokat alkalmatlankodtak, s specialis Urunk protectióját széljeltépték; labanczné koromban sem míveltek azt, a mint már ezek elszéledéssel meggonoszodtak. Csáky Lászlóné Vásárhelybűl az ura jószágába igyekezvén, minekelötte Szurdokot érte volna: az ura megparancsolta, be ne bocsássák, megüzenvén: tovább se testének, se lelkinék

nem kell, — ott nyomorg egy faluba; reménkedik, idehozassam, bárcsak a házomban szállást adjak, még az atyjához verekedhetnék. Nekem semmi cselédem nem lévén: kérem adjon Kegyelmed egy passust, s parancsoljon szekereket alája; tudom, szánakozásra viszi Kegyelmedet az kereszténység ily irtóztató nyomorúságra nézve. *)

252. Buday István pátense, 10. Martij, ex Csenger.

Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága hadainak Generálissa s tíz hajdúvárosiaknak főkapitánya. Tisztem autoritása szerint hagyom s parancsolom, hogy az mely helységek Szakmár vármegyéből más vármegyékben ezen háború-üdőben transferáltak magokat: azok egyen-egyen előbbeni városokban visszajőjenek, nem tartván semmit ez szatthmári ellenségtől. Hogy ha pedig vissza nem akarnak azon helységek jőni: üzzék vissza, — másként az olyanokra felvetett censust azon vármegyékre transferálom, a mely vármegyében laknak, s vissza nem üzték őket. **)

253. Teleki Mihályé, 1. Martij, ex Kis-Nyíres, ad Georgium Mikolai.

Kegyelmed aggratuláló levelét vettem, s Csátáry Zsigmond uramtól Kegyelmed szándékát értettem, hogy 80-ad magával az én ezerembe akar compareálni; ha annyi katonával compareál: jó szívvel vice-kapitánynak acceptálom Kegyelmedet, — több jó tanult hadnagyokat is hozzon magával. Im. egy passuspátenst is küldettem; Kegyelmed siessen utánnam jőni Bonczida s Torda felé.

Patentes sic: Méltóságos Fejedelem Felső-Vadászi Rákóczi Ferencz Kegyelmes Urunk ő Nagysága nekem kegyelmesen engedvén egy lovas-ezeret, — leveletem exhibeáló Tekéntetes Nemzetes Mikolai György mellém adhibeáltatott vice-kapitányomnak plenaria autoritást engedtem, hogy a mely vitézek ezerembe akarnak állani, bízvást beállhatnak; azért mindenütt békével bocsáttassék vitézivel együtt. Falusi bírák etc. szállásadással, gazdálkodással, etc. legyenek. Datum Kis-

*) Lapszéli jegyzet: „N. B. Vide infra numerum 270.“

**) Lapszéli jegyzet: „N. B. Vide infra numeros 271, 272, 273.“

Nyíres, 1. Martij, 1704. Kegyelmes Urunk egy lovas-ezerinek, Kővárnak s vidékének Főkapitánya, Erdély és Magyarország részeinek Főárendatora: Teleki Mihály m. p. L. S.

Maga Mikolai György replicált arra: ígéretet tévén, hogy egy holnap alatt eszvegyűjtven a hadakat, s elbúcsúozván vármegye tisztitül, bemegyzen az úrhoz.

254. *Olcsai bíráké, eadem, ad Alexandrum Károlyi.*

Mivel az mostani állapot szerint sokféle embereknek rajtunk való hatalmaskodásával terheltetünk: hogy valami könnyebbségünk lehessen, adjon Nagyságod olyatén protectiót, hogy a vitézek minket (mint Nagyságod igaz jus szerint való jobbagyit) erünk felett ne terhelnének.

255. *Pataki Györggyé, eadem, ex Iriny, ad Stephanum Buday.*

Három zászlót feltaláltuk: de ezeket Károlyban nem vihetjük, — töltések nincsen. Hogy több gyalog hadak ott nincsenek, ha az német reánk jó: a lovas hadak őket ott hadják, és őket ott vesztí a német. Ezeknek kapitányok nem lévén, más ezerbe mennek.

256. *Barkóczy Christina, eadem, ex Károly, ad Eundem.*

En Isten jóvoltából békével ideérkeztem; jóllehet nem jöttem volna örömet addég, még derekas beszorulását a németnek nem hallottam volna: de minthogy sohol semmi élésem nincs, általlottam ottan lenni. A kastély itt most is úgy van, mint azelőtt; bátorságosabb volna ennél egy faluba lakni, a hol közel volna az erdő. De mind apnálénkább azon búsúlok, hogy Kegyelmed a hadat nehezen gyűtheti, s ha mind eszvegyülne is erővel: ahhoz nem bízhatni, a kit bottal hajtnak a nyúl után. En reménlettem, — ilyen nagy romlását látván — a Méltóságos Fejedeleni új hadat fog ide rendelni; a minthogy, ha ahhoz nem bízhatni: Károlyt még itt hagyom, mert már ezeket esmérjük, s hallom, miket beszélnek; s ha pedég — kitül Isten ójon — valami szerencsétlenség esnék a Szakmárnál lévő hadakon: itt, ha 300 hajdú volna is, mind kifutna. Kegyelmed azért tekintse az nagy gyámoltalan állapotomat, adja jó tanácsát: hol lehetne csendesebb lakásom? Tudják, micsoda veszedelembe voltam, mikor a rácz Diószeget felégette; szabadon kezébe eshettem volna, mégis Urunk el nem hívé.

A mi kevesem van, jobbára itt van ; ha hirtelen valami történék: mind ideveszne, — módom sem lenne az elvitelben. Emberemet küldem Urunkhoz, Kegyelmed is írjon mellettem ; ha én írom, nem hiszi ő Nagysága.

257. *Currentales ad Pagos, eadem, Georgio Mikolay.*

Urunk parancsolatjából postáknak fizetése felvételre gyarmati gyűlésben ; azt a falusi bírák kiszedik húsvétig, s készen tartásuk, az élést pedig előtti limitatio szerint, búzájúl Remetére hordják, a kik pedig pénzül akarnak megadni: 20—20 polturát egy vékéért, — azoknak sem szekerek a táborra nem megyen, sem zsákjok oda nem vész. E jövő hétfőn minden faluból minden háztól egy-egy fejszés ember az Gombáson legyen, a régi bévágásokat újabb vágásokkal keményen megújítván, Gombástól fogva egész Kis-Peleskéig. Melyet ha nem cselekesznek: a faluk bírái halállal, közemberek pedig személyek szerint keményen megbüntettetnek. A mely falukról a lakosok elvonták magokat: szálljanak haza, hogy falujok porrá ne tétessék, — nem tartván semmit immár az szakmári ellenségtől.

258. *Lengyel Jánosé, 2-da Martij, ex Keszthely, ad Alexandrum Károlyi.*

Csokrai Farkas Mihály hadnagy uram Szigetvár tájáról tegnap ideérkezvén, mondja, hogy 3000 lovas rácság eszvevrevén magokat, az Dráva mellett levő passusokon vannak ; javallottam, hogy kaposiakkal a táján levő lakosokat is felvévén, Szigetvár felé nyomakodjanak, s legyenek vigyázással: ne az ellenség által csapván, károkat tegyen. Bakacs Lukács öcsém is, ma harmadnapja, lovassal, gyaloggal se táján levő lakosokkal megindult, hogy a lovassal újobban Szigetvár felé menjen, a gyalogot Szarka uram mellé küldje. Visszajött a végre, hogy Soprony felé menvén, Nagyságoddal conjungálhassa magát; de Nagyságod ordere érkezvén, hogy Szarka uram mellé menjen: mindjárt Szerdahely felé vette útját, s ott fog Szarka urammal megegyezni. Hogy én is Nagyságodtól conferált tisztemben procedálhassak: tegyen Nagyságod oly dispositiót, hogy Domonkos Ferencz ezeres-kapitány, és Balaton mellyéki vég-házbeliek is tülem hallgassanak. Ezen Sulya Mihály is hadakban mindenkor hadnagy volt, — hadd legyen most is.

259. *Gódén Pálé, eadem, Nagy-Bánya, ad Stephanum Buday.*

A töltést éjjel-nappal készíttetem, — de papiros héjával vagyok; szekerem elküldem, de ellenségtől félttem. Medgyesen még maradt 500 köböl búza, s a malomba feles liszt: oda is a hajdúknak köldtem ezer töltést. Hallom magam is a németnek idevaló szándékát, s készen várom őket. Mihók Ferencz igen öreg s megélemedett ember, gyalog nem mehet. A német szaporán jár ki a Gombás felől: azért a Gombást újonnan vágatom.

260. *Balogh Istváné, 3-tia Martij, ex Gyarmat, ad Ramo-saházy.*

Kis-ari révbíró, nemesember s geberjéni bíró, kérem, ne contribuáljanak a falu közé. A fiam Majos János úram seregiben van, — lehet-e azt kiszerezni? Én deáktalan ember lévén, nála nélkül nem lehetek; Urunkot is megkeresem ez iránt.

261. *Prényi Zsigmondé, 4-ta Martij, ex Huszt, ad Stephanum Buday.*

Én ezek között csaknem bolondúlok meg, hogy mennél hamarébb nem mehetek vélek: Kende Zsigmond úram olyan eszvevesztést szerzett köztök, hogy a Szatthmár vármegyének szóló Urunk parancsolatját Marmaros vármegyének köldte, melybe a volt, hogy a vármegye viritim felüljen; sem Kende úram meg nem nézte, sem Marmaros vármegye a titulust: kinek szól? Erre nézve az öszvegyűlt had akkor eloszlott, mivel zsoldosok voltak, sok fegyvertelen is volt benne. Most új gyűlések lévén, újonnan felülnek, — sietek vélek; mi haszna bottal odamenni?!

262. *Comitatus Marmaros, eadem, in Huszt, ad Eundem.*

Personalis insurrectiónk iránt teljes lehetetlenségét látjuk: mert 1. hogy personaliter is insurgáljunk; 2. hadaknak is élést vigyünk; 3. magunkot is a táborban sustentáljuk; 4. zsoldosokat is fenntartsuk; 5. a sőt is az aknárúl hordjunk; 6. a szályakot s kormányosokat, melyek nagyobb részént nemeségből valók, adjuk; 7. a sánczból kijött hadakat is itt interteneáljuk; 8. mindenfelől ellenség lévén körölettünk, passusokat is strázsálnunk kell, így evacuálván s az embereket kivívén;

feleségink s javaink veszedelemre maradnak. Mink azelőtti éleést praestáltuk, hogy sánczban elveszett: arrúl nem tehetünk. Urunktól parancsolt 600 emberünk indulóban vannak: csak mehessenek secure, mert ha közeljárnak Szakmarhoz, felő: valami non putaram ne essék rajtok.

263. *Andreae Klára, eadem.*

Sütő-tekenőt, lapátokat, vakaró-kést, szénvonókat és egyéb hozzátartozandókat elküldtem; még öt hordó liszt van itt. Ezer köből életet megőrlettem, — csak vectura legyen, azt is elküldem. A töltések, hogy praestáltatnak? nem tudom; én már 30,000 glóbist küldtem, — ha kell, még annyit készíttethetek, meg is lehet benne mérgecsíteni. Most nekem nemes vármegye két processussát kell conscribálnom; ha mit parancsol az úr: addég helyettem lesz ipam Thörös István uram.

264. *Memoriale Domini Buday, 5. Martij, Militiae suae.*

Esze Tamás három serege circiter nro 300, Kis Albert hét serege circiter 600, Ibrányi uram négy serege nro 200, magam ezere circiter 900, Móricz uram hada a Nyírben circiter 200. Summa 2200. Maga felment, a hada csak oszol. Az itt körülvaló lovas hadak semmiképen nem gyölnek: hacsak német assistentia nem leszen. Vékony intertentiója van a hadnak: se a vármegyék, se fiscalis tisztek semmi éleést nem hozzák. Ilyen kevés s állhatatlan had lévén: hogy lehessen valami sánczba szállani? nem lévén ahhoz semmi requisitum. Vármegye insurrectiójokhoz is nem bízhatni, későre compareálnak. Valami idegen hadat, ahhoz németet, lovas s gyalogot méltóztassék Urunk iderendelni. Csak Móricz és Kos Mihály magok ezerével itt lennének: Esze s Kis Albert máshova mehetnének. Az ácsoknak, a kik tavaly a sánczba dolgoztak, meg nem fizettek, kinek fogadására s egyéb szükségekre is pénz kellene. Csáky László uram Szekeresy uram 20 katonáját eivitte. — Szakmárrúl kijött beteges jesuitát, Lőcsére vagy Bányára kellene küldeni. Tokajból sütőket, ahhoz való eszközökkel kellene iderendelni.

265. *Pongrácz Györgyé, ezeres lovas kapitányé, 6. Martij, ex Kertes, ad Stephanum Buday.*

Urunk Erdélyben lévő hadainak Fődirectora Thoroczky István uram levelét Kegyelmednek elküldtem. Kegyelmed öcsöcse

Buday Zsigmond úr Bethlehen várában labanczoskodik, s olyan dolgokat cselekszik, melyekkel maturálja maga veszedelmét; a mennyire hűségemhez tért, intettem, sok dolgokat értésére adtam, in synceritate, hogy ahhoz conformálja dolgait: de mind azoknak semmi hasznát nem tapasztaltam. Jó volna, ha Kegyelmed is némely dolgokat értésére adna: ne ártson tovább, az mint másnak, úgy magának is. A levelet én beküldtem ő kegyelmének.

266. Sándor Lászlóé, 7-ma Martij, ex Súrvar, ad Alexandrum Károlyi.

Magamnak a Dráván által kelletvén mennem: nem látom alkalmasabb oda alá Tolna, Baranya vármegyékbe való embert, mint Bezeredy János ezeredes-kapitány uram vicéjét, Somogyi Ádámot, ki ott főfiscusnak, s valamely helyen commendásnak is jó volna; azt, ha nem elébb is, Isten Sopront kezünkbe adván, küldje el Nagyságod hozzám. Ezen Nagy Imre nevű, Somogyi úr companiájában vice-hadnagy, főhadnagyságot conferálja Nagyságod az én ezeremben.

267. Foky Jánosé, 8. Martij, ex Kesző, ad Eundem.

Hogy Nagyságod nehéz legénységemre nézve az táborozásnak terhe alól eximálni, s nemes Soprony vármegyében levő dolgoknak vigyázására rendelni méltóztatott: egy duczet aranyot küldtem a Nagyságod jó akaratjáért. Holnap Csepregben nemes vármegye gyűlésére megyek.

268. Prényi Farkasé, eadem, ex Nisider, ad Eundem, („Bátyám-uram“) in Kis-Marton.

Noha nehezen szerit tévén, mégis ezer Rh. forintot Labancz Miklós hadnagy s két városi ember által elküldtem. Itt szűken lévén a provisio, a had szökik. Jobb volna ide gyalogságot rendelni, mink lovasok a Nyulason levő helységen lennénk: onnét is könnyű felportázni. Ha zsákmányra hocsátom a hadat: sarczoltatni fogja lakosokat, s elpusztul a föld. Vagy két napra kevés bagázsiankhoz hadd mehessek Szeredben, — addég helyettem substitualjon commendót Kegyelmed. Nemes vármegyék reménkednek: bocsássa el Kegyelmed őket, — szökten szöknek a katonái. Ocskay uram katonái beszélnek, hogy 400 lengyelség jűne erre mifelénk, mely katonák most odamentek Kegyelmedhez ezerekben.

269. *Gödén Pálé, eadem, ex Nagy-Bánya, ad Stephanum Buday.*

Kérem, qvártély iránt provideáljon uram Kegyelmed: mert igen kedvetlen a had az éhség miá, — sokat kell pedig strázsálni. Glóbst s puskaport csináltak, mentől többet lehet. Orlay uram Erdélyben való jüvetele bizonyos. Kos Mihály uram írja, hogy Kolozsvár alá mentek, a kapun belövédeztek: de senki ki nem jött; a rácz onnét erőssen szökik. — Ungvár és Munkács megadatásán örölek. A palaczkokat s kupákat is elköldöm.

270. *Niczky Pálé, 9-na Martij, ex Sércz (Zircz?), ad Alexandrum Károlyi.*

Nagyságod ellenem felindúlt haragját kívánván engesztelnem, így informálok Nagyságodat: Nagyságod engedelmeiből errefelé vévén utamat, hajdúság árulván bizonyos vas eszközöket, ökreket, szekeret, — utamban lévén, azokat pénzemen, Révai Tamás uram jelenlétében, megvettem. Azután Margaré-tára menvén, Scavioni házához, a hol is a hajdúság erőssen rontja a házat, az ajtókról pléheket szedi, ablakokat ön kedvéért rontani akarja, képeket szakgatni; — kértem: inkább megfizetek nekik, a mennyit ér, ne rontsák el: mert az én házamat is a kuruczság semmivé tévén, volna erre szükségem; Gorup uram maga házához vitette: de énáltalam conserváltattott, — házamhoz akarván vinni. Lelestei uram, katonáival, pénzemen vett partékát, szekeret ökröstül elhajtának, magamról, szolgálaimról fegyveremet, lovaimat elvitték, — mely bestelenségért holt-eleven vagyok. Legyek én példa: de véremmel is megkeresem becsületedet. A ki engem hamissan elvádolt, megkeresem. Kérem azért, engem grátiában vevén, adassa vissza Nagyságod mindenemet. Miólta kurucczá lettem, senkiét nem húztam-vontam.

271. *Joannis Hevennessy, 10. Martij, ex Kőszeg, ad Eundem.*

Felcségek, (érdemetlen Nagyságod szolgálója, mély térdhajtással ajánlván szolgálatját,) veszi észre, hogy indulni akarok az Meltóságos Fejedelem udvarlására, — teszen ilyen kérdést: hogy, jöllehet Meltóságos Gróf Esterházy Mihály és maga Meltóságos Palatinus ezen maga szobáit a várba nekem, s el-

lembe Horváth József szolgabírámnak adta mindaddég, még az idő nem csendesedik: addég, még én odajárok, netalántán vagy valamely úri darab sub nomine praesidis, vagy nomini consiliarij jőne, s őtet, gyermekemet s bírámot, ki nélkül egy óráig nem lehetek, s absentíámban substitutus vice-ispán exturbálni akarná, — ez becsületemnek nagy sérelme nélkül nem lehetne; igazság s discretio sem hozná magával, hogy a kiknek libero conferendi tempore a szállásokot conferálta Palatinus, más praeripialja. Kéri, azeránt méltóztassék őtet s bírámot assecurálni, s kevés jószágomra specialis protectiót adni, és a só iránt magát kegyelmessen resolválni.

272. Fratrís Philippi Herkó, eadem, móríczhídi plebánosé, ad Eundem.

Hogy utolsó veszedelemre jutottam parochianusim: móríczhídiak miá, — megírtam volt Bakonyi uramnak; sőt kétszer az egész falu reám plébánia-házamra fegyveressen jüvén, betörvén ablakjaimot, s azokon behágván, mindenemet kihánták, engemet rút átkokkal szidalmaztak, egy pápista emberemet halálra leverték; 53 pápista embert is Bakonyi uram fiával agyonverték volna, ha el nem szaladtak volna, magamot is kevés híja, meg nem öltek. Ezen menvén Palásti uram, s kérdezvén őket, azt mondták: Török István uram parancsolatjából cselekedtek! Hogy én mondtam: mért nem függnek se földesuraktúl, se Méltóságos Fejedelemtúl, se Nagyságodtúl? azt felelték: nekik most senkisem parancsol! Egy katonát ellenem ingerlek, ki háromszor is mellyembe tartotta a puskát. A templom még kezem alatt lévén, kit Bakonyi uram épített, s már én négy esztendeig szolgáltam itt: ha Nagyságod meg nem orvosolja, klastromba kell mennem. Azelőtt is 200 esztendeig is pusztán állott a templom, — most is úgy.

273. Francisci Berthóthy, eadem, Lőcsérül, ad Stephanum Buday.

A saxók már két hete hír nélkül innét elmentek, noha a 13 városokon vontak készpénzt legalább, fl. 60,000-et, kiért nem tudván egyéb boszút rajtok tenni Lubomirszky herczeg: vendégségbe feles főtiszteket magához hivatta, s megarestálta, Generálisoknak megírta: addég el nem bocsátja, még az

elkövetett károkról contentumot nem tesznek. A király akar a jószágára 1500 embert küldeni, — ő is a maga jószágiból 2000-ig való földnépét eszvehajtatta. Százig való jó paripás saxókot, két trombitással, Urunknak hódítottam, el is mentek oda. Orosz Pál uram Nagy-Idán levén, kassai németek kijöttek, s legalább 200 marhát behajtottak. Bercsényi és Károlyi uraimék dolgai jól folynak, — talám eddég Bécs alatt megegyeztek a bavarus hadaival.

274. Barkóczy Christinié, 11-ma Martij, ex Károly, ad Stephanum Buday.

Úrnak *) irott Pálffi János uram levelének párját megküldtem Kegyelmednek. Úgy látom, megúnta uram heverni, csak elébb-elébb menne; a németet ki nem csalhatja. Úgy hiszem, ha Kegyelmed is alkalmas hadakkal közelét Szakmárhoz, — hasonlóképen jár; mert, csak elhiszem, ha észreveszi, hogy nem oly ijedősek tüle, mint azelőtt: ő sem jó ki. Komámasszonynak, gondolom, nem kedvetlen hire az, hogy az Meltóságos Fejedelemasszonynak is szabadsága adatott volna az hazajövetelre. Írja uram ő kegyelme: a sok gondba az ősz haja talám mind megfeketedik.

275. Comitatus Szatthmár, 12-ma Martij, ex Nábrád, ad Eundem.

A lisztet fogják administrálni Mikolai György és Kölcsey Imre szolgabírák urainék, a zabot pedég Vetésy László és Ibrányi János szolgabírák uraimék.

276. Kőszegi Camerale Dicasterium, eadem, ad Benedictum Luka, ezeres lovas kapitány, in Lakompak.

Minemű dologban szükséges volna bebocsátanunk Gayer Mátyás inspector uramot, Meltóságos Károlyi Sándor uram Hevenessy János uramnak irott leveléből megértheti Kegyelmed. Azért Kegyelmed pro confoi vagy száz embert adjon melléje egy-két órára; addég pedég Gayer uram be ne bocsássa, méglen onnan-belől Korka Péter lovászmester uram zálogul ki nem jön.

*) Urát: Károlyi Sándort érti.

277. *Georgij Mikolai, eadem, ex Almás, ad Stephanum Buday.*

Most érkezvén Kis-Paladra, minthogy az hidak elhanyagása miatt másfelé nem mehetek: itt egy emberre akadtam, kit a német Jánkra való kijövetelével bevitte, s vashá verte, az étczaka szabadult ki, az németii notarius volt, — a beszélt sub rosa Daday nevű emberrel: az sáncz felferésének alkalmatossága honnan eredett? A német 5 sugár-ágyút készített, s azt mondta Detrich *), hogy ezen a héten okvetetlen próbál, ha 6—7000-el leszen is dolga. Vetéssy uramtúl Kegyelmed — maga eleiben küldvén két katonát, s egy póstaloivat érette — csudálkozásra méltó dolgokat hall Kegyelmed.

278. *Szaniszlai bíráké, 13. Martij, ad Eundem.*

Örömet adnánk négy szekeret a liszt alá: de Czeglédy uram már elhajtott négy szekerünket a táborra, — a kurucz németek is két szekerünket szénával megrakván, odavitték; fiscalis búza alá is a többi szekerünket elhajtották.

279. *Vitnyédy Zsigmond, eadem, ex Óvár, ad Telekessi Török István, ezeres kapitány, in Boldogasszony.*

Való, a volt Méltóságos Károlyi Sándor uram Somodi Ferencz által tölt dispositiója, hogy ezen vármegyétől kívánt summa pénznek csak négy helybül praecise etiam executione mediante kellett volna kitelni, — de az lehetetlen lévén: mi az egész maroknyi vármegyére és dominiumokra repartíáltuk, hogy hamarébb meglegyen; a mint is actu aziránt militaris executio faluról falura jár. Én holnap idején pénzzel Méltóságos Urhoz elmegyek, utamban leszen Fél-Toron nevű falu, Kegyelmedhez nem messze, — rándúljon oda Kegyelmed.

280. *Somodi Ferenczé, eadem, ex Óvár, ad Alexandrum Károlyi.*

Szabó Jakab hadnagy Nagyságod levelét beadá, maga pedég be se jöven, ellódult másfelé. Ha kívánt 15 katona seregeimbe leszen, elküldem. Holnap pénzzel együtt elmegyen Nagyságodhoz Vitnyédi uram. Méltóságos Fügenerális Bercsényi uram ír nekem, hogy az csalóközi dispositiókra nézve

*) Glöckelsperg Detrik cs. altábornagy, a ki Szatmár várába volt beszorúlva.

szükségesebb volna a Dunán való általmenetelem, hogysem innénd való létem: mind az győriek s mind az komáromiak ellen való vigyázás kedvéért, és az Csalóközben levő hadak közt teendő dispositiók rendesebb folytatására rendelvén engem, — tartván, valami eruptiót ne tegyenek komáromiak, mely miá nagy confusiók lennének; csak addégis ott legyek, még maga megtérhet Meltóságos Fejedelemtől. Elvárom eziránt Nagyságod dispositióját.

281. Telekessi Török Istváné, 14. Martij, ex Gálos, ad Eundem.

Azon 4000 frtot az egész vármegyére repartíalták, másfelől értem, hogy csak a tiszttartók is az urak proventusából megadhatják azon summát, — a nem sok, jó faluk vannak, megadhatják. Kapitány Somogyi Ferenczczel correspondententer leszek.

282. Luka Benedeké, eadem, ex Lakompach, ad Eundem.

Gayer Mátyás uram írt Esterás Antal uramnak: magam is akkor írtam, s a Nagyságod levelét Manifestummal együtt megküldtem; a válaszát, a kit nekem írt, Nagyságodnak elküldtem, úgy a postáját is, Radó Pálnak írott levéllel együtt, — mert pártos embernek lelkem sérelme ellen passust nem adhatok. Szóval is azt izente Antal uram, hogy más által nem akar tractálni Nagyságoddal, hanem énáltalam.

283. Somogyi Ádámé, 15-ta Martij, ex Nyék, ad Eundem.

Hadnagyom ezen katonákat megfogván, kötözve odaküldtem Nagyságodhoz; ezen passussal végrül fogvást kóborlottak a falukon. Ez ilyenek cselekesznek sok alkalmatlanságokat, s mi denigráltatunk: mégis efféle kóborló katonáknak igen fogja pártját főstrázsamester Bezerédi János uram, sőt még fenyegetőzik.

284. Kendé Zsigmondé, eadem, Ucegeny, ad Michuëlem Vittkay.

Urunk kemény tenorral írt levelét megküldtem Kegyelmednek, — valaki elvádolt minket, hogy se insurgálni, se az hadak szükségére semmit is praestálni nem akarunk, — hihető, Verebélyi uram. Igen sokat nyomott Buday uramnál a kedveskedés, a ki ezután is megkévántatik lelkem Bátyám! Urunk írja Eger alól, hogy nemsokára idejű.

285. *Gróff Csáky Lászlóé, 16. Martij, ex Castris Bonczida, ad Stephanum Buday.*

Szatthmár alól hozzámjött katonát, egyetlen-egyet se tudok, Béltekiét is kiverettém; ha olyan volna, visszaadtnám együl-egyig. Tasnády János valami vétkéért megfogattatott; kérem, az én csekély tekéntetemért grátiázza meg Kegyelmed.

286. *Comitatus Marmaros, 19. Martij, ex Sziget, ad Eundem.*

Egy hónapra való élest már megindítottuk, de bátorságos utazás kellene; tartunk attúl: be ne kapják Szakmárra. A 600 emberünk is már Huszt körül van, az éléssel együtt kimennek. Kis Albert uram Almási Márton nevő vice-kapitánynyal levő hajdúk Stojka László uram három jó marháját, Remetéről elhajtották s Técsőn leültették, s több marháit hogy a faluból kihajtsák, megparancsolták. Ugyanott Szigeti Józsa nevő nemesembert megvertek, fegyverét, lovát elvitték. Nagy-Bányáról is jöttenek valami vitézek, kik adósságért egy nemesembert megfogtak, a ki most is Bányán raboskodik. Ezeket orvosolja meg Kegyelmed. Stojka László is azt írja, hogy az ősszel labancztúl nyert marháját elhajtották a técsi hajdúk.

287. *Stephani Újlaki, 22. Martij, ex Fancsika, ad Eundem.*

Farkas Zsigmond vice-kapitány noha régen itt qvártélyoz, Cserfalvára, Váriba feles szénút eszvehordatott: mégis azt írja, hogy Majos János uram ezerének Erdélybe kell menni, — azért Sasvárt státiót s provisiót kíván. Sarczoltatják, pusztítják a szegénységet. Kegyelmed ezeket orvosolja, mert mód nélkül való dolgok.

288. *Gódcn Pálé, eadem, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Itt némely lakosoknál feles erdélyi görögök pénze vagyon; ha Kegyelmed erős commissiót ad, megveszem, — Kegyelmednek is, a hadaknak is haszna lesz benne. Sennyei István tábori korcsmárosa Borbély Sámuel felesége alkalmas ládát, — sáncz felferése előtt, alkalmas drága partekával megraka, maga az asszony odaveszett, maga is most került elő; a bíró elpecsételte azon ládát, én akartam tiszték előtt felnyittatni, — semmiképen nem engedi.

289. *Prényi Zsigmondé, binac, 23. et 29. Martij, ex Szőlős, ad Eundem.*

A marmarosiakkal nagy bajom volt: majd magamot s

kapitányokat is megölték. Urunk parancsolatját vettem, hogy nemes Ugocsa vármegyében a szeket megépítsem; termináltam pro 5-ta Aprili, kérem, bocsássa Kegyelmed haza a nemesiséget, — visszamennek.

290. *Nagy-Bánya városé, eadem, ad Eundem.*

Némely szabómesterek most is Törökországban kereskedő görögöktől vásárlottak ezelőtt valami vég abát: erőssen lekötven magokat, hogy dum et quando megfizetnek ipso facto. Ajtai Mihály inspector uram elsőben Kos Mihály uramot, most Gődén Pál uramot invitálja, hogy azon adósságokat felszedje. Ezen dolog Méltóságos Urunk előtt is megfordult: de az országgyűlésére differáltatott. Tudván azt, hogy a contractus soha meg nem hal, sed ad seram posteritatem etiam deveniál: Kegyelmedet kérjük, ezen dolgot inhibeálja, — ne kényszeríttessenek kétszer fizetni concivis atyánkfiái.

291. *Darvay Kláráé, Lónyai Istvánnéé, 24. Martij, ex Námény, ad Eundem.*

Hallhatta Kegyelmed az elmúlt nyáron, még uram kijöhetett Marmarosbúl, mennyi sok károkat valottunk; most uram sok üdőtül fogva odafel levén Méltóságos Károlyi Sándor urammal, erre semmi tekintet nem lévén, Kegyelmed vitézi szamoszegi malmainkbúl, valamennyi búzát találnak, elviszik, bírámot fenyegetik, s halálra kergetik. Szamoszegiek is: hogy ők hajdúk, katonák. — vámot nem adnak az őrléstül. Kérem azért, adasson Kegyelmed egy protectionálist, s ezeket orvosolja meg.

292. *Barkóczy Christináé, 28. Martij, ex Kúroly, ad Eundem.*

Uram ő kegyelme hireit közlem Kegyelmeddel párban; de bezzeg az 17. Martij irott levelében sokkal kedvetlenebbeket ír, mert az katona igen elolvadván mellőle, Generális Bercsényi uram is lejövén, Dunán innen sincs senki, — az ellenség pedég igen erősedik, s az urammal valókra igen haragudván, Isten őrizze szerencsétlenségtül! Így bezzeg elesnek a szíve a vitézlő rendnek. Horvátországban való szerencse is változott, de miként? — uram sem írja; az hadaknak ott sincs már szénája, abrakja s élete. Mindezeknek jobbra fordulását Istentül kell kérnünk. Visszament-é Bercsényi uram?

293. *Buday Istváné, eadem, ex Castris ad Szatthmár, ad Paulum Gődén.*

Lapátira lesz gondom, ha előkerül. Mihók Ferenczet visszabocsátottam: de ha az inquisitióban olyan van, a kiért halált érdemel, — fogassa meg. Berenczei embert küldje ide, ha bizonyos, hogy most volt Szatthmártt. Kos Mihály Kolozsvára: az új felesége, — kit most ví. A szatthmári levelek hordozói ha közelvalók voltak s hódolni akartak, nem csuda; de ha messzevalók voltak: meg kell páczázni, s ha azután bemennek, — meghalnak.

294. *Grúthy Farkasé, eadem, ex Szécs, ad Eundem.*

Kegyelmed gratiáját a táborozástul való immunitáltatásom iránt köszönöm. Kérem, egy protectionalist adjon, és egy katonát kevés időre küldjen Kegyelmed: hadd szerezhessen szénát s valami kevés tavaszt vettethessen balázsházi házomnál.

295. *Gődén Pálé, 29. Martij, Nagy-Bánya, ad Eundem.*

Mihók Ferenczről való inquisitiót elküldtem Kegyelmednek. Sokan hites kuruczok, még nyerességre járhattak, szereték: most már letették magokat, szabadságban akarnak már élni; s kóborló, országpusztító katonák és hajdúk is vannak. Efélekét persequálni, seregek után táborra hajtadni kész vagyok.

296. *Comitis Nicolai Bercsényi, eadem, ex Gyöngyös, ad Eundem.*

Kegyelmed levelébül az odavaló dolgoknak mostani folyamatját s mivoltát értem. Igen jól cselekszi Kegyelmetek, hogy édes hazánk közügyében hívséges szolgálatjoknak s fáradozásoknak megmutatásával, vigyázással vagyon. Tovább is Kegyelmetek előtték viselvén igaz magyarságokból eredett hűséges kötelességeket, és szegény boldogulandó nemzetünk következő javát: legyen serény az vigyázásban, és valamit hazánk javára czélozónak lát lenni, elkövetője lenni el ne mulassa. — Szintén most teszen az Méltóságos Fejedelem alkalmas dispositiót, hogy ottan Kegyelmetek az ellenségnek nemcsak defendendo, hanem még opponendo is megfelelhessen.

297. *Molnai Pál tábornesteré, 1-ma Aprilis, ad Eundem.*

En Urunk táboráról Tokajban érkeztem. Instructióm

van: port, glóbigist, elegendendőt vigyek; hova mennyit? tudósítson Kegyelmed.

298. *Orosz Pálé, eadem, ad Szalay.*

Labancz katonák Kassárúl mind kijüttek hozzánk, csak ötven maradtak benn. Kontra Mátyásnak Mádon egy házat nekem kellene megkírní.

299. *Barkóczy Christináié, 2-da Aprilis, ex Károly, ad Buday.*

Beszerményi uram kevés jószágának visszanyeréséért akarna menni Urunkhoz. Mivel nemkevésbé notába vettek volt a magyarok, még benn volt Szakmártt: arra nézve bátoratlan; írjon Kegyelmed mellette, — ha már megtért, felejtődjék el az előtti; ha szinte valami részébe való lett volna is: Urunk kegyelmessége azokat mind felülhaladhatja. Látnivaló dolog: magával is jótéphetetlen ebben az dologban.

300. *Buday Istváné, 26. Aprilis, ex Castris ad Óvár, ad Paulum Nagy, in Károly.*

A károlyi nemességnek fele ott maradjon, fele ide a táborra jűjjen: mivel újabb parancsolatom jűtt Urunktűl, hogy valakik az nemesek kűzűl fel nem űlnek, azonnal jószágokot confiscáltassam.

301. *Szántay Mihály, 28. Aprilis, ex Szék-Udvar, ad Andream Bóné.*

Az aradi ráczok készűlnek, kedden vagy szerdán megindűlnak, Békés felé mennek, s ott kelnek által a Kőrösűn, és váradiakkal Sebes-Kőrös mellett megegyeznek; minden bizonynyul az Kegyelmed táborát akarják megprűbűlni, mert a váradiak igen megszűkűltek élés dolgábűl, a mint Váradrűl Aradra ment labanczok beszélették. Kegyedmednűl az értelem, vigyázzon magára Kegyelmed.

302. *Stephani Szilvász, 2-da Maij, ex Tállya, ad Paulum Szalay.*

Az én inspectióm alatt lévű fiscalis, szép öreg hűsz szalonnát, hadi-commissarius Darvay Ferencz uram commissiójábűl Miskolczra enuekelűtte két héttel elkűldtem; több szalonna itt nincs, nem is volt. Tíz hordó fiscalis jó borokot holnap

Komjáti uram kezéhez elküldem, úgy Plathy uram borait is. Ő kegyelme ispánja eladott 12 hordó bort, hordóját 19 talléron: elegendő pénze leszen szőlőmunkára. Valamennyi ország pénze kezemnél volt: mind erogáltam, s pénzem nem lesz az első kapulásra is, — mert a mely 80 hordó bort eladott Kegyelmed, lengyelek ugyan reám jöttek, én pénz nélkül, hitelbe nem mertem odaadni; noha pénzért Lőcsére elmentek, — megvúlik: hoznak-é, vagy sem? Secretarius uramot is informáltam azon szőlők felől, kiket ő kegyelme számára felfogadtam. A hevesi juhokért kit küldjek s hova, s mennyi az? tudósítson Kegyelmed; a minap is Szerencsre fejős, meddő teheneket s szép fiatal juhokat hajtottak: ezekből a tehenekből gulyát kell-é erigálni, vagy másokra osztani? nem tudom. Ha Szalontay uram a sókot elküldi, elosztom.

303. *Petri Balogh, 7. Maij, Sigismundo Kendle et Michaëli Vitkay, vice-comites, Nagy-Bányae.*

Urunk ő Nagysága maga ittvaló commissariusnak rendelvén, Szőlőnok vármegyével gyakran computussa levén, most is 100 köbül zabot a táborra kelletvén szállítanom: lehetetlen, hogy tisztem mellől elszökjem s personaliter insurgáljak; hanem egy lovast adok nemes vármegye zászlója alá, — noha hazám szabadsága mellett véremet kiontani nem szánom.

304. *Orosz Pálé, 9. Maij, ex Nagy-Ida, ad Georgium Ramocsaházy.*

Urunk parancsolatját, kiben nekem szántai és szilvási jószágot conferál, Kegyelmednek elküldtem Farkas Márton uram által, ki is conscribálván mindeneket, resignált jószágot kezéhez veszi. Bár csak két tehenet hagyasson ott Kegyelmed cseléd számára; ha Urunk difficultálná, hatot adok érette.

305. *Joannis Gyulai senioris, 12. Maij, ex Castris ad Duna-Ordas, ad Eundem.*

Urunk parancsolatjából Udvarhoz kellett mennem a táborra. Láposbányai és udvari portiómot Urunk megadván: mivel se consentálva, se elfoglalva, hanem pártos urak keze alatt vannak, kérem adjon Kegyelmed commissiót emberemnek, — hadd foglalhassa el számomra.

306. *Katona Mihályé, 18. Maij, ex Kővár, ad Pap Mihály, commendantem in Nagy-Bánya.*

Kegyelmed embertelen levelére hosszas választ tennem nem illik, mert, az mint veszem eszemben, az emberségnek reguláját jobban megtanúltam Kegyelmednél. Valamiket Kegyelmed ír: mindazokba nem igazat mond; melyet is comprobálni kész vagyok. Vagyok mindenben Urunknak oly igaz híve, mint Kegyelmed!

307. *Rápóthi Nagy György, 19. Maij, ex Castris ad Szalka-Pásztó, ad parentem Nagy Pál, in Károly.*

Még sógor Rácz Péter ide a táborra nem érkezett. Csak egy melföld ide Esztergom; két nap még itt leszünk, azután a Dunán bizonyosson általunköltözünk. Farkas Mihály is, Kegyelmed régi jó barátja itt van, köszöntetvén Kegyelmedet.

308. *Teleki Mihályé, 31. Maij, ex Castris ad Besztercze, ad Pap Mihály, Commendantem, Nagy-Bányae.*

Mit írjon Kegyelmed Katona Mihály engedetlensége iránt, értem. Én úgy tudom, Kegyelmedet Urunk nem Kővárnak s vidékének, hanem Bányának s vidékének tötte commendánsnak: azért ő kegyelme Kegyelmed commendója alatt magát nem esmérí lenni. Úgy hallom, Kegyelmed rebellisé ír Katona uramot; — hátha megbizonyítja, hogy nem rebellis? féltő, hogy takót (így) ne verjen az Kegyelmed fejéhez. Azért Kegyelmed efféléknek békét hagyjon.

309. *Horvát Istváné, 1-ma Junij, ex Tisza-Becs, ad Michaëlem Vitkay.*

Miólta az táboron vagyok: olyan vagyok apámurammal, mint publicus malefactorok volnánk; hiszem, ha Szabó Ferenczet be nem akarta volna venni a nemes vármegye: ki kellett volna küldeni, s úgy, ha nem obtemperáltunk volna, minket exequáltatni. De ő is benn volt, — a kár és bestelenség rajtunk megesett. Apámuram hadakozásra alkalmatlan. Ennyi ízben való méltatlan szenvedésünket keservesebbnek tartom az halálnál. Absque omni citatione et convictione, hogy hogy lehet minket exequálni? Adassa Kegyelmed vissza az elhajtott marháinkot.

310. Bulay István patense, 6. Junij, ex Castris.

Vitézlő rendek közöl, a kiknek csak feleségek maradtak otthon: azok semmiféle terhviseléssel, se élés-adással nem tartoznak; a kiknek pedig atyjok, bátyjok vagy öccsek maradtak, azok éléssel, — a jobbágyok pedig földesuraknak mindenféle szolgálattal tartoznak.

Finitum 25. Octobris 1704. *)

*) E 310. levélnek latin kivonatai nincsenek, s úgy látszik, nem is voltak soha.

VII.

SEPTIMUS EXTRACTUS. *)

Sequentia data sunt ab Excellentissimo Domino Generali (Bercsényi), 16-ta Septembris 1704.

1. Comitis Nicolai Bercsényi, 8-va Julij, (1703.) ex Castris Nostris Polyánkaiensi, ad Michaelem Kende, ex Ungarico in Latinum ab aliquo, non per omnia exacte versae.

Deus sic benedicat Dominationem Vestram, prout dulcissimae Patriae commodum exoptat. Deus ex multis aerumnis, et innocentem damnosoque auxilio ad servitia dulcis Patriae una cum Celsissimo Principe Francisco Rákóczi me huc educendo, magna cum admiratione intellexi Dominationis Vestrae insolentiam, quam quidem ita interpretor, quod Dominationes Vestrae de rei essentia non satis informatae, potius se tempori accomodent, quam ut dulcis Patriae eliberationem hujusmodi in decenti armata resistentia avulsione praepedire intenderent; uti hac de causa Celsissimi Principis disgustum, contra Inclytum Conitatum Szatlmáriensem et in specie contra Dominationem Vestram mitigavi. Chare Michael Kende, scis quod semper hucusque tuus fuerim amicus, Dominationis Vestrae amicitiae multum confidi; non credidissem, quod Dominatio Vestra suum honorem, Hungaricum statum, et fidem praesefendo, parentes nostras data fide expetendo, haec omnia non tantum defraudare, verum etiam inpertinenter insolescere

*) A kivonatok e hetedik darabja magyar nyelven nincs meg, azért helyettesítem itt a latinnal, mely utóbbinak egyébiránt némely darabjai — pl. a 2, 4, 9, 11 és 16 számúak — szintén magyarul kivonatozvak. Úgy látszik, a jelen extractus csakis így, vegyes nyelven készült.

praesumeret. Proinde ut veteranus benevolus, hocce propriae manus meae chyrographo volui Dominationem Vestram commune facere, relinquat hanc suam arrogantiam; in eoque certus sit, quod una cum Celsissimo Principe, auxiliariis suffulti copiis hic simus per Dei gratiam, bene noverunt nos Dominatio Vestra tam me ipsum, quam Celsissimum Principem, facile sibi possum persuadere, quod sacra manu, et sine magno fundamento infutuari Regnum non cupiamus, fide et anima mea mediante assecuro Dominationem Vestram, et per Dominationem Vestram unumquemque, quod nunquam tali fundamento sit mota Patriae eliberatio, prouti nunc pecuniam, militiam, cum regibus ligas, foederaque, et omnem apparatus habemus, propter Sangvinem Christi, nos vos et Regnum destruatis, non irritetis Celsissimum Principem, non atrahatis super vos et omnia bona vestra propriis viribus hostium ignea arma, fidei nostrae credat Dominatio Vestra, nemo impetetur, nemo damnificabitur, qui suis insolescentibus armis sibi ruinam non quaesiverit, scimus et quilibet scit non Imperio Germanico magnum bellum, scimus etiam, quod nemo habeat, ubi spem suam collocet, quod ipsum demonstrabunt nostrae copiae auxiliares, Regum et Principum nobiscum initae confoederationes. Eapropter si Dominatio Vestra ipsamet sibi non quaesierit periculum, et cupit aliquando mea amicitia, ac benevolentia frui: respiscat; si vero magis sui exitium desiderat, inoletcat ad minimum, ad suam animum non assumat Comitatus auxilium. Venient 20,000 Tartarorum per Marmaros, Dolhaiensem cladem cum foenore reddent; verum damna nullibi in hoc Regno inferent, nisi alicujus Comitatus resistentia pervicax ita expostulaverit, quod non spero. Aperient sibi eo viam, quo cruentas praedas vestras deportastis. Ista non per modum terculamenti credas; semper tibi fui amicus, condolerem tuae, et incolarum Districtus hujus ruinae. Domini Affini Stephano Csáky defero mea obligatissima servitia, habeat se composite ipsius Dominatio; assesuro fide mea mediante, nec ipsi, nec bonis Ejusdem ullum damnum inferretur. Non puto, Dominatio Vestra, has meas literas, sicuti patentem, tympano suppositas, curabit despectuose concuti, quod fieri equidem poterit, sed haec procax levitas, condigna poena profecto

remunerabitur, maxime si meam amicitiam, et oblatam ultro benevolentiam spreverit. His maneo, si in contrarium ansum non dederit, Dominationis Vestrae antiquus benevolus et secure paratus amicus: Comes Nicolaus Bercsényi m. p.

2. *Joannis Majos, 13. Augusti, (1703.) ad Civitatem Nagy-Bányaiensem descripta.*

Isten minden jókkal áldja meg Kegyelmeteket! — Mint-hogy az had igen szaporodik: azért Kegyelmeteknek parancsoljuk élete, feje vesztése alatt, három vagy négy tonna port mindjárt három nap alatt, valahol a nemes vármegye és az egész had leszen, oda szolgáltatassa Kegyelmetek. Másként pedég ha leszen: minden jószágá, maga, felesége, gyermeke kardra hányattatik, és annyi hadat küldök által, hogy mind bírót, és az egész tanácsot felkaróztatom. Másképp pedég Kegyelmetek ne cselekedjék. Mindenben Kegyelmetek jóakarója: Kegyelmes Urunk Rákóczi Ferencz ezeres-kapitánya Majos János m. p. Mentül több ónat is küldjen Kegyelmetek; — másként ne cselekedjenek.

3. *Passuales Joannis Szócs, 16-ta Octobris. (1703.)*

Levelém praesentáló ezerembeli Kovács Pál nevő vice-hadnagyomot bocsátottam ki harmad magával nyolczad napra, hogy valahol ezerembeli elszökött katonáimot találja: szabadon foghassa, etc. Ex Castris ad Szatthmár positis, 16-ta Octobris 1703. Celsissimi Principis Domini Domini Francisci Rákóczi unius Regiminis Equestris Ordinis actualis Colonellus: Joannes Szócs m. p.

4. *Bóné András és Kajdi István, ex Castris (ad Szatthmár), 21. Octobris, (1703.) ad Jeremiam Andrássty.*

Minthogy tegnap Kegyelmed szolgálját Morda Istókot elfogták, és ott a kapu előtt kis Kurucz Jancsi katonámot elfogták az várbeliek, — ki is nem öreg vadra való: azért ezen szolgálját Kegyelmednek küldöttem be érette. Bizonyossan írjuk Kegyelmednek, hogy Károlyi Sándor uram Generális Barkóczy Ferenczcel tegnapelőtt érkezett Károlyban, s igaz kuruczok, és az ország Budáig és Pozsonig. Segétséget Kegyelmetek onnét felől ne várjon. Ezeknek az uraknak mondja meg Kegyelmed: magok megmaradásokrúl gondoskodjanak, ne keménkedjenek, ne vesszések magokat, az Méltóságos Feje-

deleni hívségére álljanak. Másként azt is veheti Kegyelmed eszeben: mind Kende Mihálynak, mind Gróff Csáky István urameknak azelőtt is megírtam: ezen támadása Urunknak törvényes; az ország elúnván az portiót, mind fegyverbe van, hat vár vagy on sub obsidione; vagyunk száz ezereken; bizony kárán fog Kegyelmetek tanulni; igaz magyarok lévén, ne rontassa Kegyelmetek magokat. — Kegyelmed jó német levén, az németekkel is communicálhatja a dolgot.

5. *Stephani Sennyei, 29-na Octobris, ex Castris, ad Excelllentissimum Generalem Dietrich a Glöckelsperg.*

Secundum resolutionem Illustrissimae Dominationis Vestrae captivos pro captivis, etiam incitos intromissem, verum medio tempore, dum plane jam in expeditione fuissent, accepi mandatum Celsissimi mei Principis, ne captivos invitos intromittere ausim, usque ad ulteriorem Suae Celsitudinis dispositionem, in qua materia de more Suae Celsitudines replicavi, attamen hac occasione duos intromitto, unum pro eodem aegroto nomine Patócsy, qui totus inter vitam et mortem est constitutus, alterum pro milite Domini Capitanei Buday, qui occasione velitationis Szent-Mártoniensis est interceptus, quos exmittendos loco horum duorum postulo. Cum autem ex certis literis Domini Andrásy videam, Illustrissimam Dominationem Vestram in hoc supposito esse, quasi vero nos, non propter portiones, aut libertatem, verum grassandi, damna inferendi, damnandique libidine arma sumpsissemus; sine gravi cordis dolore opinionem hanc Illustrissimae Dominationis Vestrae mirari non possum. Pro teste enim provoco ipsam Illustrissimam Dominationem Vestram: si plane contra ipsum Deum et ejus justitiam, supra edimus facultates, viresque extremas nostras, contra omnia jura gentium, non fuimus oppressi, non solum enim sublati omnibus libertatibus, externis, omnibus internisque facultatibus, id quod non habebamus, dare sine omni commiseratione, armis etiam militaribus contra ipsam legem naturae compellebamur; plusquam captivi, et mancipia, vasallique abjectissimi habebamur; verum, quod acerbius est: ipso etiam quotidiano pane et holo e famibus nostris erepto, sine sole utpote morte acerbior, Aegyptiaque captivitate durior vitam vivere cogebamur, quam Deo et omnibus

Christianis abominabilem afflictionem etiam Germanos, ipsam Dominationem Illustrissimam sustinuisse amplius potuisse; quis crederet, etiam ergo grassandi, dominandique libido, sed avitae libertatis recuperandae, extremaeque et intolerabilis afflictionis nostrae tollendae, omni jure gentium licita vindicta, nos ad haec arma Commendo, mediante Celsissimo Principe nostro induxit. Praecise itaque charitate Christiana inductus cordide eo sincero adhortandam Illustrissimam Dominationem Vestram esse duxi, quatenus consideratis tot et tantis Nationis hujus immeritis et intolerabilibus afflictionibus, parceret ulteriori effusioni tanti Christiani sanguinis, et de tradenda arce, alias etiam legitime Ungaros, et non Germanos concernente, conspiraret, perpenderet, etiam se ipsum et Ungarum nobilem, et hoc modo contra se pugnare, consuleret denique sibi, bonisque suis tam Illustrissima Dominatio Vestra, quam et alij, qui in Ungaria ampla bona habent, et in extremo periculo versantur, pro quibus semel amisit alia per Suam Majestatem scripto meo et aliorum quam plurimorum edocti, sibi dari non persvadeant. Succursus enim vere nullus sperandus est, quod ipsum et interceptae frequentes literae Viennenses, et ex Paribus illis ad nos venientes fidedigni homines testantur. Ungaria autem tota, — exceptis nonnullis paucis locis Germano milite praesidiatis — usque ad Danubium pro dulcissima libertate in armis est. Persvasum enim Illustrissima Dominatio Vestra certo certissime habeat, vel opitulante Deo justo vindici cooperantibusque omnibus Christianis Principibus (qui omnes, sub nobili parola scribo, pro nobis sunt) vincere vel omnes mori, quam amplius jugum hoc intolerabile subire, nos omnes resolvisse. Regem quamvis unitum, extra sphaeram jurisdictionis suae cum labefactione legum patriarum sibi subjectos opprimere tam jure divino, quam et humano nefors esse toti mundo evidentissimum est. In reliquo, maneo ad serviendum paratissimus: Stephanus Sennyey m. p.

6. Literae Patentales ad Ungaros in Arce Szatthmár existentes.

Prout: „Mivel már nyilván kitetszik,“ etc.

Habetur apud me, sub dato 29. Novembris 1703. Ungaris sonat, in arce existentibus.

7. *Stephani Sennyey, 29-na Novembris, ad Excellentissimum Generalem Dietrich (a Glöckelsperg).*

Jam succursum venire nullum posse, militiam autem caesaream, etc. Habetur apud me ibi, ut supra. (5-ik sz. a.)

8. *Puto 21. Octobris scriptae.*

Excellentissimus Generalis et Commendans. Salutetur. Excellentissimi Domini Generalis Commendantij literas per captivum expeditum, nobisque exmissum accepimus, et contenta bene intelleximus. Quare captivorum nostrorum liberationem deliberavimus: communi svadente justitia, caput pro capite exmitteremus, non autem juxta portiones, siquidem auctoritatem portionum delere intendimus, — quia militaris nostra regula vexilliferum 4 portionibus ornatum negat. Pro Petro Kun, ex Compania Kobilka captum Carolum Friezer; pro Nicolao Patócsy, Joannem Sreim; pro Kis Kurucz, Stephanum Morda. Imposterum etiam, si placuerit, simili juris via, caput pro capite dabimus, cum adhuc hic duo gregarij manent. — Copiae Caesareae nunc Gallizantur et Bavarizantur. Joannes Szöcs, Andreas Boné, Joannes Majos Capitanei.

9. *Stephani Kajdi, 16-ta Decembris, ad Jeremiam Andrásy.*

En Méltóságos Generalis (Sennyey István) urammal az rabok szabadulása felől beszélgettem; de úgy látom, hogy az minapi alkalmatossággal dölýfös negédségbül levelünk bevívó ember megveretett. Igen megharagudott ő Nagysága, nem is akar arról discourálni: mivel reméni, hogy másként is most csakhamar meg fognak szabadulni. Dein scribit Zacharias Andrásy: Nekem állapotom cum Patria jó vagyon; Kegyelmednek pedég hitben van sine Patria, de die in dies pejora speranda. Jobb volna, jó szánon gondolkoznék Kegyelmetek magok állapotjáról; másként vos Patriam et dulcia linquetis. — Árva Sofika, Tinka, feleségemnél qvártélyoznak.

10. *Francisci Sennyey, 23-tia Januarij (1704), ad Excellentissimum Generalem Dietrich.*

Quoad diffidentiam ratione literarum Excellentiae Vestrae a Celsissimo Principe per Dominum Adamum Vay sonantes, sub nobili parola scribo, me nunquam vidisse. Exmissos captivos, si aliter non potest fieri commutatio, intromittere volo.

11. *Ungaris ex Arce exitus prohibetur 7. Februarij. (1704.)*

Jóllehet, már ennekelőtte is tudokra adatott volt Szatthmár várában lévő magyaroknak, hogyha eddég nem kellett nekik az mi Kegyelmes Urunk ő Nagysága gratiája: ennekutánna is maradjanak magoknak; — most mindazonáltal újobban adatik tudokra az említett várban lévő magyaroknak, s úgy görögöknek, hogy az hová, és holott eddég hűségeket contestáltak és vitézkedtenek: ennekutánna is ott maradjanak; másként, kijöven, úgy leszen dolgok, mint ellenségeknek. A német vitézlő rendnek pedég, a ki Kegyelmes Urunk hűségére s szolgálatjára kijő: az ő Nagysága többi hadai között jó fizetése és nűndennemű jó accomodatiója ígértetik, s fogyasztás nélkül meg is adatik. *Ex Castris ad Szatthmár positis, 7. Februarij, 1704.*

12. *Godofredus Christophorus Strelin, quondam aliquot Germaniae Principum ac Comitum Consiliarius et Intendans, Nagy-Bányac, 11. Novembris. (1703.)*

Titulus: Illustrissimo et Excellentissimo Domino Stephano Comiti de Sennyei, Serenissimi ac Celsissimi Principis Rákóczi, Partium Cis-Tibiscanarum actuali Generali, Comiti ac Domino meo clementissimo.

Illustrissime Domine Comes!

Excellentissime Domine Generale!

Hora hac pomeridiana Perillustris Dominus Michael Ajtai me certiore fecit, se a Celsissimo meo Principe accepisse mandatum, quod quanto citius ad Excellentiam Vestram, in castris prope Szatthmarinum commorantem, debeam proficisci, dispositionem ulteriorem ibidem praestolaturus. Dum itaque praefato Dominus Ajtai respondissem, licet propter apostema in corpore delitescens, quod jam septies est solutum adhuc male ac periculose scindi potest, interim tamen me paratum esse abire, atque mandato Serenissimi Principis etiam humillime obedire, modo mihi prius numeret salarium, ut nuperrimo Inspectori rei monetariae ante remotionem meam adhuc mihi debitum, quod in fl. 50 Rh. constitit, alias mihi impossibile esse hoc iter suscipere, quoniam debeta jam contracta ante discessum non tantum modo sint persolvenda, verum etiam uxori meae ex ista summa pro vivendi necessitate in manibus relin-

quenda, utpote cujus intertentionem Celsissimus Princeps dum in Castris adhuc morarer, clementissime promisit. Quantum vero praetitulatus Dominus Ajtai absque singulari Excellentiae Vestrae mandato aut concessione ne obulum quidem numerare audet. Ideo Excellentiam Vestram humillime rogatam volo: gratiose dignetur Domino Ajtai mandare, ut mihi salarium persolvat, nam in tali indigentia ac paupertate, ut verum fatear, praesenti rerum statu sum constitutus, ut ne tantillum pecuniae mihi superat, quod pro smignate ad lavanda indusia vel pro emendis candelis sebareis, alijsque rebus ad vivendum necessarijs honeste impendere possim. Si vero contra omnem spem Domino Ajtai esset concessum, necessitatibus meis tunc essem coactus et uxorem meam ad castra mecum summere, ne in mea absentia tamquam omnibus destituta vivendi medijs miserandum in modum fame cogatur mori, cui extremitati Serenissimus noster Princeps, mediante Excellentiae Vestrae mandato, manuque auxiliatrici cito mederi poterit, in qua consolatione finio praesentes, dementiaeque Excellentissimi Domini Generalis confideat, ad ultimum usque vitae spiritum permaneo Excellentiae Vestrae humillimus, obsequentissimus servus: T. L. Strelin m. p.

13. 1-ma Januarij (1704.), ex Arce (Szatthmár).

Quamvis ex acclulis literarum genuinis paribus etc. hoc habet etc.

14. 1-ma Januarij (1704.), ex Castris (Szatthmáriensis), ad (Jeremiam) Andrassy.

Kegyelmed büszke levelét elolvastatván itt közöttünk, etc. Hic habetur.

15. Ex Castris (ibidem), 2-da Januarij. (1704.)

Vexillifer in Transylvania captus pro Joanne Bajdo (?) etc. Hic habetur.

16. Nemes Nagy-Bánya városának, nekem jóakaró uraiméknak adassék. Praesentatae Felső-Bánya, 13. Augusti 1703.

Ajánlom szolgálatomat Kegyelmeteknek. Isten Kegyelme-
teket éltesse, kívánom!

Kegyelmetek levelét elvettem, continentiaját megolvastván, semmi gyümölcsét nem láttam; azért Kegyelmetek úgy gondolkozzék: mához harmadnapra 18 sing angliai posztót küld-

jön, száz tallért, — mert elhitesse Kegyelmetek magával, hogy ha ebben Kegyelmetek nekem nem complaceál: olyan éri Kegyelmeteket, hogy maga sem reménlené. Azért az meglegyen. Sok írással Kegyelmeteket nem terhelem. Ezzel tartsa Isten Kegyelmeteket jó egészségben. Datum Sziget, 12-ma Augusti 1703. Jóakarója: Kegyelmes Urunk ő Nagysága lovas és gyalog hadainak főkapitánya: Majos János m. k.

17. 19-na Januarij 1704.

Kajdi István uram írt Andrásy Jeremiás uramnak, hogy Irényi és Eötvös uram két ártatlan fiacskája, úgy más becsületes embereknek bennrekedt gyermeki bocsáttassanak ki, mert ezek árestomba nem tartathatnak, jure naturae et gentium.

VIII.

EXTRACTUS OCTAVUS.

1. *Tekéntetes s Nagyságos Szalai Barkóczy Krisztina Asszonynak, Tekéntetes s Nagyságos Károlyi Sándor uram ő kegyelme hitestársának, ő kegyelmének adassék, Károlyban.*

Becsülettel való szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek.

Úgy látom, Kegyelmed meg nem elégszik azzal, hogy Kegyelmed ura maga hazafiúságárúl nem emlékeztén, pártoskodik édes hazánk régi dücsösséges szabadsága ellen, melynek helyben állítására és országos nyomorgatásátúl való felszabadítására indult az Méltóságos Fejedelem. Igazán, csudára méltó dolog, hogy inkább az nyomorúságot, mint szabadságot keresi, és keresheti valaki: az kiért méltó, hogy utolsó keresett veszedelmét elérje az, ki hazájának ellenségévé teszi magát. De annyiival is nagyobb csudára való, hogy Kegyelmed asszonyember lévén, maga s jószágá veszedelmével nem gondolván: nemhogy az Méltóságos Fejedelem előtt emberei által legalább bejelentette volna magát, — de még az kurucz rabokat is Szakmárpra practicálta Kegyelmed, melyeket erővel ki nem vitték volna, ha Kegyelmed németeskedése útót s alkalmatosságot nem nyújtott volna. Ehhez képest, mint régi jóakarója Kegyelmednek, adom értésére, intem s javallom Kegyelmednek: ne berzenkedjék Kegyelmed, emlékezzék meg Kegyelmed asszonyi erőtlenségérúl, az vakmerőségnek s vitézkedésnek hadjon Kegyelmed békét, és alkalmaztassa magát az üdőhez, — küldjön az Méltóságos Fejedelemhez; kölömben hitesse el Kegyelmed magával, hogy Kegyelmed urának cselekedeti nagyobb emlékezetben lészen, semmi külső, s belső jószágára számot ne tartson; élete is az Kegyelmetek ellen felháborodott hadak előtt mint marad? hacsak nem alkalmaztatja magát, — nem

tudom. Kirül Isten s világ előtt tudománt tesztek s általam az Múltóságos Fejedelem is, hogy Kegyelmetek magoknak tulajdonítsa veszedelmét. Kit jószántombul írván, maradok, ha tetszik, — Kegyelmed becsülettel való jóakarója s szolgálja : Gróff Bercsényi Miklós m. k. Költ gyulaji táborhelyünkben , 23. Julij 1703.

2. Tekéntetes Nagyságos Barkóczy Krisztina Asszonynak, hajdani jóakaró komám asszonynak ő kegyelmének.

Szolgálok Kegyelmednek becsülettel. — Csudálkozom, hogy Kegyelmed mégis az ösztön ellen rugódozik, és nem szánja mezőbeli sok szép majorságát, — holott igen kevés kárral meghódolhatna Kegyelmed. Én várát venni nem jöttem : mert nemcsak ilyen szarkafészek alá akarom conserválnom magamot, hanem Ölyüs urammal együtt akartam Kegyelmeddel szólni, mint régi jóakaró komja ; s bizony, elhitettem volna Kegyelmeddel, hacsak az ratiónak enged : akár ma, akár holnap, — mintegy, olybá tartom, mintha régen innám Kegyelmed palotájában az jó medgyesbort. (Noha fősvénységéhez képest talám az sincsen Kegyelmednek.) Azt pedég jobbízű volna csak magyarral innia, mintsem tatárral. Úgy elhigye Kegyelmed, valamint látott testi szemeivel tegnapelőtt maga házában. Bizony, ha idefárad : az is iszik Kegyelmed palotáján, — nem ér harmad-negyed napot ! Minthogy pedég gazul s nagy mocs-kossan bánik Kegyelmed tanácsa, szolgálja Fekete Ferencz, az disznó rosz ember : hacsak Linczbül segítséget nem hoz, — jó pánczélban öltözzék, mert, Isten úgy segéljen, keserűre fordul a sok szegény ember siralma ! Az tréfát én merőben nem értem ; lütesse el akárki magával, nem bánom, csak intéstinket Kegyelmed elhigye, hogy az ménésért elmentek, az ostromot Esze Tamás megkérte. Ezeket akarta Kegyelmednek Ölyüs uram velem együtt referálni. Ha nem kell a jó, eb bánja ! — Kegyelmed tréfának ne vélje a dolgot ; oku ne legyen se Isten se ember előtt. Maradván Kegyelmed komja, — Károly, die 25. Julij, 1703. — G. G. Milith Pál m. k.

Hae literae 1-mae quidem, in originali propria manu Domini Bercsényi exaratae, alterae in genuinis paribus, die 26-ta

Julij vesperi a Domina Karolianna Illustrissimi Domini Comendanti loci hujus (Szathmár) sunt transmissae; die vero 27. Julij in latinum, uti sequitur translatae. Milik (így) Pál 22. Julij Károlyban volt vacsorán az Asszonynál, onnét katonákban s hajdúkban kicsalt, s úgy velek kuruczok közé ment; ideki is is vármegyében hasonlóképen sok becsületes nemesembereket reáivött, azt hazudván, hogy ő portázni ellenek megyen. Aze-lőtt pedég — hihető, az ő practicájából, — károlyi hadnagy s katonáival együtt, amicabilis szín alatt bemenvén Ecsedben, odavaló vitézlő rendet magokhoz elcsábétván, Pápai Jánost a praefectust és udvarbíró-t elfogták, s Rákóczihoz vitték *), s Ecsedet is neki feladták; kit is megesketvén hívségére, erősíteni parancsolta. Die 27. Julij Ecsedben mustrája volt Rákóczi hadainak; hány ezerre telnek? — megválnak. **)

*) Ezen Pápai János lett aztán Rákóczi Fejedelem főtitkárává, majd portai követévé, s vele halt meg bujdosásban.

**) Következnek a föntebbi két levél latin fordítása, melyeket azonban fölöslegesnek tartunk közleni. A fordítás végén e megjegyzések olvashatók:

„Hae binae literae Hungaricae tamen die 29. Julij missae sunt Domino Comiti Szent-Iványi (László), Stephano Jeszenszky et Matthiae Medveczky.

Darnai Peti, szekeresi fi, kalaüz volt Szilágyi András uram felleverésében, és Pikó nevű béres.“

IX.

EXTRACTUS NONUS,

Literarum 1704, a Domino Comite Csáky datarum.

1. *Kőszegi Camerale Dicasteriumé, 6-ta Februarij, ad Alexandrum Károlyi, in Kis-Marton.*

Ma vettük, 4-ta praesentis, felső-lendvai várból Sallér László és Ságghi Ferencz conscriptor uraimék levelét, — kit inclusive megküldtük — kik is a conscriptio mellé adott orderünk szerint oly serényen fáradoztak, hogy azon várat is megvették, hirrre adván ezt Niczky Sándor ezeres-kapitány és commendáns uramnak, hogy dispositiókat tehessen oda is. Kenyérrel s egyéb éléssel megindúlnak már a szekerek, — bár könnyebbségekre Keresztúron letehetnék. Ezen lajstrom szerint, hogy Camerale Dicasterium közelebb való falukból száz lovast tarthasson, confirmálja Nagyságod.

2. *Lucae Bakacs, 24. Februarij, ex Keszthely, ad Fundem.*

E napokban Szigetvárban lévő labanczoknak, úgy Dráva mellett kőborgó ráczoknak, — az kik is teljességgel ezen elnyomorodott Somogy vármegyét feldúlni és elpusztítani minden tehetségekkel akarták, — egész ezeremmel eddég resistáltam: de méltóságos kalocsai érsek, úgy Niczky Sándor uram parancsolatját vevén, hogy Soprony alá elmúlatlanképen vegyem útam, azután Nagyságod orderét vevén, hogy Muraközben Szarka Zsigmond ezeres-kapitány mellé siessek menni ezeremmel, — esmét méltóságos érsek parancsolatját vevén, hogy Szigetvár felé vegyem indulásomat, hogy ott is az ellenségnek meggátoljam útjokat; — azért egyik részét ezeremmel Szigetvár felé commendéroztam, másik részét pedig Muraköz felé indítottam, várván Nagyságod orderét újobban. Es minthogy

Nagyságod már megengedte, hogy itt körüllevő végházbelieket magamnak venticálhassam: a szerint kaposi és igalibéliek ezeremben állottak; úgy értem, Damokos ezeres-kapitány magához akarja őket foglalni, ahhoz kedvek nem lévén, kérem, ezt orvosolja meg Nagyságod.

3. *Palatini Pauli Esterházy, 26. Februarij, Viennae, ad Eundem.* („Öcsém uram“; saját keze írása volt ez.)

Magnifice Domine, Amice nobis observande! Salutem et officiorum nostrorum commendationem. Vettük becsülettel Kis-Martomból 21. praesentis költ Kegyelmed választttévő levelét. És minthogy azon dolgokról sok volna levél által írunk, hanem szóval kívánnánk Kegyelmednek bővebben izennünk, és a végett secretariusunkot Nemzetes Jeszenszky István uramot Kegyelmedhez akarnánk küldenünk; Kegyelmedet requiráljuk: ne nehezteljen Kegyelmed mentülhamarább — akár ezen zsidó által — salvus conductust kezünkhez küldeni, hogy említett secretariusunk békével Kegyelmedhez lemelessen. In reliquo Isten éltesse Kegyelmedet szerencsésen. Magnificae Dominationis Vestrae Amicus ad officia paratus.

4. *Archi-Episcopi Colocensis, Pauli Szécsényi, 4-ta Martij, Pápae, ad Eundem.*

Illustrissime Domine Generalis, Domine et Amice observandissime! Salutem et paratissima officia. Ide Pápára érkezvén Baranya vármegyének vice-ispánja Simaházy Ferencz uram, detegálta s describálta genuine pécsi városnak veszedelmét; vitesse Kegyelmed maga eleiben, méltóztassék meghallgatni. Minthogy pedég olyan rémölésben költetett feleségét s gyermekit Pécsen hadni: ott már tovább nincsen módja, hogy subsistálhasson, ob defectum mediorum, — arra is kérem szeretettel Kegyelmedet, méltóztassék megparancsolni ott alatt való tiszteknek, hogy maga kocsiján, forspojok által, cselédével s megmaradott kevés partékájával a felesége Pécsről jó comitivával felhozattatnék Simegre; circiter négy szekér kívántatnék. Ezen inclusát Bécsben akarná küldetni a német, ki itten fogva vagyon; semmi oly dolog benne nincsen, — recomendo pro transmissione. A fehérvári contralor az több fehérváriakkal escedeznek: méltóztassék Kegyelmed őket elbocsátani, mivelhogy hiteket leteszik, s feleségek s gyermekek

ott vagyon. Holnap indulok Fejérvár felé, onnét sietek az Dunán általmennem Földvárnál, Gyöngyös felé, az hol leszen congressusunk. Isten adja dolgainknak szerencsés kimenetelét!

5. *Pauli Radó, 5. Martij, Pápac, ad Eundem.*

Tegnap betegessen ideérkezvén, Nagyságod szolgálait jó egészségben tanáltam. Csery Mihálynak, úgy Sándor László uramnak is útonban Nagyságod leveleit megadtam; nem igen bíztat, az onnét alól nyert lóval, se marhával, — a csak mind praedára ment. Se puskapor, se másféle munitió ide nem érkezett; a pattyantúsokat felküldjem-é? nem tudom. Magam Fehérvár felé lemegyek. Kapuvári tiszt uraiméknak Nagyságod levelét megadtam. Rábaközi szolgabíró teszen limitatiót victualék iránt. A lovakban négyet két szolgálával felküldtem, a több lovak ezen includált specificatio szerint, *) itt maradtak. Ruha is a mely szolgálknak kívántatott, s Mihály Deák uram akarta, a szerint kiadtam; a ki itt maradt, specificatióba felküldtem. Méltóságos kalocsai érseknek szent-gróti sóbúl harminczat adtam, ide Nagyságod számára hetvenet hoztak. Kis-Martomból alakültött kétszáz kősóval még ide el nem érkeztek. Itt semmi fiscalis bor ninesen, onnan küldjen Nagyságod egynehány száz akót, — abbúl is szép pénzt csinálhatnánk. Karner uram Sándor Lászlóra, ez amarra eleget fognak mondani Nagyságod előtt. Nagyságod társzekere még csak egy érkezett ide. Kaunicz ménesére is lesz gondom. Itt sok az ezeres-kapitány, az pedég mindenik commendáns; ha Nagyságod ezen szegény városnak pártját nem fogja: éppen utolsó pusztulásra jut, mert mindenik maga kedve szerint húzza-vonja, úgymint: Sándor István, László Fúbián, Bezerédy János, Nagy János, — ezeket vitesse fel Nagyságod, s a város bizattassék Horváth Ferencz, vagy vice-ispán uramra. A minapi győri csata szép volna; ha in tempore et loco Bezerédy uram compareált volna, Gőde katonáiban sem esett volna annyi el; mégis triumphált Gőde uram a németeken. — Győri Pálffy János marhája (ki most is Győrött labanczoskodik) confiscáltatott, circiter 250 marhája; atyjafiai sok adósságot praetendálnak rajta.

*) A lap szélén: „Specificatio equorum et vestium domini Károlyi.“ Azonban ezen inclusa nem kivonatoztatott.

6. *Comitis Antonij Esterházy, 7-ma Martij, ex arce Lánzsér, ad comitem Franciscum Bottyáni, perpetuum in Német-Újvár, Sacrae Caesarac Regiae Majestatis Consiliario, necnon unius Regiminis Ungaricae Militiae pedestris ordinis Supremo Colonello.*

Az Kegyelmed Német-Újvárból 1-ma Februarij datált levelét 2-da praesentis Bécsben létemben vettem, melyből Esterházy László bátyámmal Kegyelmed jó egészségét értettem. Én 4-ta hujus Bécsből ideérkeztem szegény feleségemhez, kit is Isten 6-ta hujus déltájban egy fiúi magzattal megáldá, kinek neve: Antonius Cajetanus. — Ezen mostani disturbiumban való kárait értem. Bécsi új hírekről, vagyis folyó dolgokról egyebet nem írhatok, hanem, hogy ő Felsége derék praeparatoriumokkal vagyon, azonban tractálnak is, — ha bonis modis kurucz uraimék végezhetnek; holott nem mehet az dolog szép szerrel végben: hostiliter rajta megyen ő Felsége ereje; melyből nem egyéb, hanem tovább is országunknak s nemzetünknek veszedelme fog következni. Az Méltóságos Herczeg (Esterházy Pál) most is Bécsben temporizál, Nádasdy Tamás, Berényi György, úgy több méltóságos magyar urakkal várják a dolognak valóságos kimenetelét, s reménlik, hogy rövidtűdő alatt elválík a dolog egyfelé. Patyi Esterházy Dániel bátyám azon nyavalyás állapotjában Főgenerális Károlyi Sándor uramnak vicéjévé lött. Én még némely napokig itt szándékozom késnem, rész szerint berekesztett helyen; vár alját a kuruczok gyakran látogatják, mint tegnap is: de mindenkor magok kárával, mivel a várból való lövések miá kéntelenéttetnek csakhamar visszamenni. Lánzséri dominiumban nem kevés károkat tesznek az Méltóságos Herczeg jószágiban. Andrásy Pál uram feles tisztekkel Olaszországból kijűvén, most Bécsben vannak. Én, ha innét megindulok, útomat directe Felső-Austriában fogom vennem regementemhez, úgy több őberstereknek is fel kell menni; Kegyelmed is, ha eddég Bécsbe lett volna, nem kölömb decretumot vett volna ő Felségétől.

7. *Michaëlis Almásy, 8. Martij, Pápae, ad Alexandrum Károlyi.*

A sónak mázsája nem igen kel 6 frton, talám 5 frton kellene eresztetni: jobban elkelne. A város panaszát hallgatni

is sok: minthogy a nemesség s katonaság meg nem engedi, hogy szálló is legyen házánál, ezeken kívül pedég igen szép kevés a városi ember, a ki fegyvert nem fogott volna. Nagy Jánosra reáizent vice-ispán: menjen el Nagyságod után, — tovább neki senki nem fog gazdálkodni. Lovászmesterről providéáljon Nagyságod, mert ezzel véget nem érhet ember.

8. *Joannis Hecnesy, 9. Martij, Ginsio, ad Eundem.*

Nagyméltóságú jó Kegyelmes Uram! Nem szükség általán anticipált fl. 2000 pénzt köszönni: mert Nagyságod tekintetéért, s hazám dolgainak szerencsésebb futamatjáért nincsen az, kit el ne követnék. Ezután is nyújtson alkalmatosságot Nagyságod, — vérem rothadjon, ha minden tehetséges dolgokban nem szolgállok. A többi pénznek is szerét teszszük, noha hirtelen bizony nem lehet. Az insurrectió törvény szerint megvagyom s meglehet: de domatim, vagy viritim lehetetlen. Veszedelme leszen ezen földnek, ha úgy lenne. A Camera per absolutum assistentia nélkül nem lehet: mert soha mink a provisiót a szegénységgel se fiscalításokkal nem hajtathattunk, hacsak elegendő emberünk nem leszen. Akármit végezzünk mi: de szófogadatlan a nép, elhallgatja, — ha pálczát s embert háta megett nem lát. A nemes vármegye (Vas) confiniumi jó vannak már ploqvadálva. Csak a prófontjokat vesztegeti fegyvertelen s fegyverhez szokatlan sok népség; számot tart, in effectu semmit sem teszen. — Bukovay uram ezeres-kapitány levén, s Bogyai György inspector uram előtt is megesküdt, hogy nem restál semmi árendával; mit tegyünk véle? ha lelkire veszi. A szénát sokan elvesztegetik, már pénzen kell venni, — csak találnánk. Sok szekér indult már, de — elhiszem — az úton félrehajtják. Jó volna, ha locus depositionis volna Keresztúr: ott percipiálná Milmayr polkoráb, s Horváth Zsigmond vice-ispán és főcommissarius assignatióra erogálna minden regiment számára esendő kenyeret, húst, szénát, hetenként a seregeknek; így a kapdozás s confusió is eltávoztatnék, — mert valaki első éri, az hajtja oda, hova akarja. Ittvaló commendans jó volna Borostyánban; találunk itt helyébe nemes kamara tagjaiból vigyázóbb commendánst, nem is lévén oly félő: mivel az végső confiniumok jól vannak praesideülva. — A vádlók, csak hizelkedők, hazugok; úgy vagyon dolgok:

az mely eh maga az csontot meg nem rághatja, másnak sem engedi, s irigylí. Valaki ez galibát magára vállalja helyettem: megfizetek neki, mert egyedül hazám szeretetéért szolgálok, — még egy falat kenyerét sem ette kamarás uram Urunknak, két-három vágót, szénáját, ha lovával étette. Sóbéli Nagyságod gratiáját elvárom.

9. Petri Kajdacsí, 11-ma Martij, ex Szent-Miklós, ad Eundem.

Tegnap estve bizonyosson esett értésemre, hogy Győrben rútúl eszveveszett az német az magyarsággal, úgyannyira, hogy még a fegyvert is mind el akarta szedni a német az magyartól, soha immár az ágyúk alól ki nem csalhatjuk őket. Gayer uram Szent-Miklóstól és Öttövéntől feles adót kér: holt már itt, a kit megöltek, 32 ember holt meg, — ezek pedég soha adót, az átkozott portión kívül, nem adtak; mióta pedég a kuruczság általjütt: szüneti nincsen az kurucznek. Azért, kérem, legyen engedelemmel Nagyságod eziránt.

10. Stephani Dobozy, 5-ta Aprilis, ad Stephanum Buday, ex Debreczen.

A táborról tegnap érkeztem haza. Károlyi Sándor uram hada eloszolván, a Dunán túl való dolgok confusióban kezdetenek forogni; maga is általjütt a Dunán, Budán alól, Solt táján; de megakadályoztatásíruól sollicitusok a méltóságos urak. Gyöngyösről írtam Kegyelmednek. — Serétet itt nem tudnak csinálni. A töltéseket mind elküldtem. Méltóságos Fejedelem tött vala oly dispositiót hadak részérül Várad iránt, hogy mind itt lehet vala nagyobb securitásunk, mind hegyeinket megmíveltethetjük vala: de ez a Dunán túl való confusió azt elbontá, — hacsak Kegyelmed valami gyalogokkal nem procedeál irántunk.

11. Barkóczy Christina, 11-ma Aprilis, ad Eundem, ex Károly.

Megérkezvén Gencsy Zsigmond kapitány uram, nem kétlem leszen szembe Kegyelmeddel, s az odavaló történt dolgokat meg is beszéli. Úgy látom, nincs épen úgy oda az dolog az Dunán túl, a mint vélekedtünk; mindazáltal óránként várom uram (Károlyi) levelét, melyben tudósít mindenekről. — Kos Mihályt gondolván uram Nagy-Bányán lenni: egyuehány

mázsa ónról írt, nagy szükség levén oda reá; — kérem, Ajtai uram által adasson Kegyelmed. Forgács uram kuruczsága való. Uram ő kegyelme felettébb szégyenli ezen dolgot, a mint látoni leveléből, — s nincs oka reá, a mint mondják. Isten mindene-
ket jovunkra fordíthat, még a kit gonosznak vélnénk is! —
Valamely ráczok gyülekezetiről írnak énnekem, Aradnál hogy volna, — feles bolgárok is érkeztenek volna hozzájuk; mely ugyan még nem bizonyos. Kegyelmed jobban hallhatta.

12. Francisci Darvai, tábori főcommissarius, 13. Aprilis, ex Castris ad Agriam positis, ad Eundem.

Generális Forgács Simon uram hazaszeretethül lett lejö-
vetele, igenis, valóság; itt levén most Urunk mellett, — már
Generálisunk, a minthogy bizonyos hadakkal Dunán túl com-
mendéroztatik actu ő Nagysága. Német habitusa vagy on ugyan :
de magyar a szíve, Kegyelmednek szolgálatját ajánlja, ezek a
szavai: *Nem vagyunk most Bécsben!* — Eger felől jó remén-
ségünk. Urunk bizonyos hadakkal innét továbbmenni szándé-
kozik, némely nap meg is indul, jó dispositióban hagyván itt
a dolgokat. Lengyelországból ezek a hírek, hogy a saxót a
svecus hada Krakóból kiszorította, ki is Ilvó felé indulván
maga hadával; gondolván: az musquával és kozákkal (kik
segétségére jüttek volna) conjungálhatja magát, kit az Res-
publica hada észrevévén, — 15,000 embert közölek levágtanak,
a többét elszélesztették; már az király (Ágost) mellett három
vajvodaságnál több nincsen, a többi mind svecus devotiójára
állott, kinek Lengyelországban levő armadáján kívül, Prussia-
ban 50,000 emberének lenni mondják.

13. Szakmári Bencze Sámuelé, 30. Maij, ex Károly, ad Michaelém Vitkay, Vice-Comitem.

Jóllehet, tegnapelőtti casust csakhamar megírta vala
Kegyelmed Asszonyomnak ő Nagyságának, hozzáadván, hogy
jobban végére menvén a dolognak kimenetelinek: újonnan
fogja genuine informálni; de ma vevén a nemes vármegye
levelét, s azzal Kegyelmed tudósítását nem látván, ő Nagysága
igen megszorodott, — gondolván, hogy talám az mi részünk-
ről rosziul esvén a dolog, valamely consideratiókra nézve a
dolgát nem kívánja megírni. Kérem azért Kegyelmedet, mind

az mostani casusról, mind az jövőbeli jó vagy rossz gondolható állapotról genuine informáljon: mert, igazsággal írom, hogy a sok változási, úgymint: gyermekinek meghalása, nagyobbik fiának (kiben is Isten jó reménységet nyújtott vala) rajtalevő nyavalyáján, a mi nagyobb: a közönséges haza romlásán annyira elbúsult, — hogy, ha ember nem volna mellette, az sok rajtalevő gond és búsulás miatt, nem hiszem, hogy jól lenne dolga.

14. *Josephi Müller, antehac Perceptoris Sónáriensis, ad Serenissimum ac Celsissimum Principem et Dominum Dominum Franciscum Rákóczi de Felső-Vadász etc. Inclviti Comitatus Sárosiensis Supremum ac Perpetuum Comitem, Dominum Dominum mihi Clementissimum, humillima supplicatio, sine dato et loco. *)*

Serenissime, Celsissimeque Princeps, Domine, Domine mihi Clementissime! Minime ambiguerim, quin Celsitudini Vestrae uberrime constaret, ex quo Eperiesino relictis omnibus meis utilitatibus, in specie: officio, chara mea conjuge, caeterisque mobilibus, pariter ob praeconceptam Commendantis suspicionem paratis 58 aureis, ex solo erga Celsitudinem Vestram contestante ardore, duntaxat non sine magno honoris et vitae periculo profugiendo, devotionem Ejusdem Celsitudinis Vestrae sponte amplexus fuerim, nec actu desiens ad latus Celsitudinis Vestrae sub Ejusdem vexillo indefessa praestare servitia. Ne autem tanta fidelitas incassum caedat: confisus in gratia Celsitudinis Vestrae, humillime supplicabundus insto, (si per modum parvae remunerationis Principalem Celsitudinis Vestrae Clementiam exorare liceret) quatenus pro speciali gratia, dum Deo auxiliante Eperies, quocunque modo devotionem Celsitudinis Vestrae adipisceretur, mihi respectu talis, tantaeque circa salis fodinas habitae experientiae, cui similem alter quisquam minime adhuc nactus est, ibidem sive meum pristinum Perceptoratus officium, aut aliud quod geretur, pro capacitate dignosceret, sine praescriptione gratiosissime conferre haud dedignari. Si vero petitio mea, voluntati Celsitudinis Vestrae

*) Később azonban a kivonatkozó a datumot illetőleg ezt írta a lap szélére: „Pro 1-ma Martij. (1704)

contraria foret: dummodo antelatorum motivorum ergo disconsolatus non repellar, Celsitudo Vestra ex innata clementia mihi ad minimum unam fiscalem domum perennalitis nomine ibidem gratiosissime assignari curaret. Gratosissimam desuper praestolaturus Celsitudinis Vestrae resolutionem, Serenissimae Celsitudinis Vestrae humillimus et fidelissimus servus: Josephus Müller m. p., antehac Perceptor Sónáriensis. *)

*) E kilenczedik kivonat is úgy látszik csak ezen egy, magyar-latin példányban készült.

X.

EXTRACTUS DECIMUS,

Ex literis diversorum excerptus, Anni 1703.

1. Stephanus Dobozy, 13. Augusti, Stephano Majos, ezeres-kapitánynak, köldött egy csújtárt. Görögöknek nincsen selyem-övök, se rásájok.

2. 28. Novembris. Prényi Pálné kért: csak egy hordó bort engedje Sennyei István uram, — öcsce lévén, — a táboron kiárúztatni: mert szűk nálok a költség, s elég nyomorúsággal töltik ezen a rossz világon életeket.

3. 5. Decembris ex Betfalva. Csiba vel Csoba Ágnes a Paulo Szalai obsigillata vina sua petit sibi a sigillo liberari, ut ea possit vendere. Szabó Demeterre bízván Szalai Pál uram maga a levelet. P. Badluhar lőcsei rector lévén, elszökött.

Szalai Pálnak voltak lovai: Svarcz, maga alá levő medvehűrrrel, szegvezeték, nagy medvehűr. Szürke gyermeklő-csújtár. Lovász a fakón, sipos a monyason, szakács a kanczán, inas a kis szürkén. Nagy barna, kis barna, szőke s deres. 11 equi.

Horváth Bódizsárnénak, Jászainénak megadta a Fejedelem borait, a kik menyei Göcze Andrásnak, Szerencsen habitantis.

4. Szalay Pál 20. Decembris misit suae consorti, Lipóczi Keczer Christinának két vég slajert, egy vég matériát, két darabba tarka tábori-vánkosnak matériát; egy vég gyolcsot, tizenkét ezüstkanalat, tarka belést gyermekeknek; — ha Isten beljebb viszen, többet küld.

5. Iríni Zsigmond scripsit, Georgium Ramocsaházy habere apud ipsum 10 vasa vini (praeter vinarea), a mely házához akarja, elszállétja. Sulyok Györgynek nem remittalja a jószá-

got, még commissiót nem látja. Szakmári táboron két korcs-mát erigál.

6. Mosich felől írják komádiak: nemhogy erre jőne, de visszament Beszermény felé, mely szerint azt gondolhatom, hogy labancz, nem Urunk hive.

7. Bilkei Éva ex Úrmező ír bátyjának, Majos Jánosnak, manu propria; kér kölcsön fl. 20, s egy bőrt csizmának.

8. Dolhay György 1. Decembris mittit certam avenam ex parte Comitatus (Máramaros) Stephano Sennyei, medio Pauli Galgóczy servitoris sui.

9. Martino et Matthiae Fucker tenentur Stephano Sennyei mille talleros, quos repetere 1. Decembris sive in vino, sive in aere. Vellent 100 vasa vini emere ab eo, si possent convenire de pretio.

10. Kengyel Zsigmond scribit cuidam rustico Bakos Kosta teneatur fl. 140, et non vult; sed miles factus, solvere debitor.

11. Vathai Gáspár Sennyei uram iródeakja volt.

12. Dominus Joannes Megyeri et Petrus Marton erant ablegati, nomine Comitatu de Ugocsa, apud Dominum Sennyei István, 3. Januarij 1704, ex Sasvár.

13. In Decembri (1703) ex Szabolcs erant ablegati Adamus Lövei et Georgius Ramocsaházy, in Martio vero exinde ad Dominum Buday: Daniel Erdög jam notarius Comitatus Szabolcs, Joannes Monkovics.

14. Kende Klára írt Domino Buday, ratione certorum honorum.

15. Putnoky Magdolna, Melék (Melith) Pálné volt 9. Februarij (1704) Miskolczon szembe Fejedelemmel, Károlyi Sándornéval; írt levelet megholt ura anyjának, Pócs Annának.

16. 10. Januarij (1704.) Kovács Pál rab, Szőcs János uram egyik hadnagya, kérte Sennyeit, hogy vagy huszti lajdenantot, vagy német strázsamestert adjon érette, s megszabadul; úgy czégényi Szabó János is reménkedett, hogy Darnay Péter, Máthé Mihály mellett ő legyen harmadik, — lajdenantért kiadják.

17. Matócsrúl Esze Tamás ezeriben valók: Ökrös János főhadnagy és Kis László strázsamester, Lengyelországra, Feje-

delem eleibe mentek. Buday úrtól búzáat kértek az matolcsi malomból feleségek, gyermekek számára.

18. A mely orosz papot Dolhay uram Buday István uramhoz küldött volt: ez a Fejedelelemhez küldte, — a ki is alégha kémségbe nem járt.

19. Paczai lakosok igen angariáltatnak az adóval, örmezeiek is, kikre az ladányiak az expensáknak felét reájok veték.

20. Berthóthy László Szomolnokról írt 14. Aprilis (1704.) Szalai Pál uramnak, hogy Szerednyén lévő borait restitujlja.

21. Vetésy László 14. Aprilis (1704.) ex Mácsa írt Vitkay Mihály vice-ispán uramnak, hogy közelebb jöjön: mert Kende Zsigmond vice-ispán annyira beteg, hogy kevés reménség lehet iránta.

1. Stephanus Jósa bényei notarius, 15. Aprilis.

Joannes Kállai 26. Aprilis volt vice-hadnagy csak.

6. Maij. Buday István írt, hogy erőssebb most a szatthmári ellenség, mint mikor Kegyelmes Urunk itt volt; de vagy nyer, vagy vesz, — közelebb száll.

10. Maij. Rápolthi Nagy Pál, hogy az menyé, Nagy Györgyné, juhaiból egy bárányt elvitt Károlyban lakó Horváth István, — megfogatta.

12. Maij. Senior Joannes Gyulay instált Szalai Pálnál, hogy házánál maradhasson vagy fia, vagy veje Szécsényi Mihály, — hogy a szakmári hegyről a borait Tokajba vitesse.

18. Maij. Tisztaberki lakosok, hogy csak magok otthonu lukhassanak, assecuratoria levelet Vitkay Mihály vice-ispán uramnak adtak: ha az idegen nemzet onnét elést viszen, ők bűnhedjenek; de az erdőket beavágván, hídakat elhányván, — nem félnek.

22. Maj. Szalay Pál ezeres-kapitány s jószágok inspectora Tokayból köldett lövő-szerszámokat szakmári bloqvadába.

24. Maij. 7 hajdúvárosiaknak parancsolva volt, hogy domatim s viritim insurgáljanak.

28. Maij. Csáky László uram ő Nagysága küldett Buday uramnak négy tehénbalt, két bornyúval együtt, szurdoki gondviselője Farkas György által.

31. Maij. Dombrády Mihály, Szalay Pál uramnak panaszkodott, hogy Rápolthi Nagy Pál a károlyi harminczadot

cum ipsius injuria a fiának Nagy Györgynek akarná megszerezni.

2. Junij. Kende Zsigmond uram kért Buday Generális uramtúl szabadságot, hogy szánthasson vagy három napég Czégényben is; féltek akkor szakmári német eruptiójátúl.

4. Junij. Joannes Roth, volt bloqvadae Eperjesiensis supremus commissarius, — a mint Szalay Pál uram ötet intitulálta levelében.

5. Junij. Kölcey János hadnagy Budaynék kísérté Beregszászban.

V É G E.

II. RÁKÓCZI FERENCZ

FEJEDELEM

HAD- ÉS BELÜGYI LEVELESKÖNYVEI.

I.

1705.

1.

*Méltóságos Generális Bercsényi Miklós úrnak. Dányi tó mellett lévő táborból, 23. Junij. *)*

Kegyelmed levelét vévén, tudósítását megértettük, s nem is kétljük, az éczaka expedíált curierünk által megérthette Kegyelmed Duna mellett lévő hadainknak gyalázatos magaviselését; melynek continuatioja nemhogy szünnék, de augeáltatik azzal, hogy Esztorás Dániel teljességgel megbódulván, az hidat ott hagyván, Solthoz nyomult, idebb két mélyföldnyire, melylyel teljes alkalmatosságot adott az ellenségnek az általjövetelre, hacsak akarja; megparancsolván ugyan, hogy megint lemenjen, de kevés operatiójokhoz bízhatunk, bódulásokat látván. Azon sáncznak elhagyása után szökött két bavarus német, ki is ezer commendérozott gyalog németnek hírét hozta, hogy azon actuson jelen volt, jelentvén olyat is, hogy feles bavarus lévén közöttük, mindinkább hozzáink igyekeznek, mondván, hogy a németnek eszébe sem volt a sáncz-vívásnak continuatioja, ha azon elszökött Farkas Sándor strázsamestere nem jelentette volna confusióját az hadaknak. Már itten az udvari kapitánynyal conjungáltak magunkat, mintegy ezer emberrel megszorodtunk; gróff Esztorás Dániel regimentéből három nagy-honti compania, kettő nógrádi jelen vagyon, a pestit most fogadják, — csak Kegyelmed a többit is mentülhamarább öszveszedvén, küldje utánnunk. Minden hirekből s relatiókból kitetszik, hogy az ellenség lehet kétezer német,

*) E czímirat Jánoky Zsigmondnak az udvari cancellaria directorának keze írása.

háromezer rác, némely horvátokkal megszorodván. Prae-caveálván az láрма csinálását, bagácsiánknak nagyobb részét Szólnokba küldjük, hogy könnyebb szerrel lévén, jobban folytat-hassuk az operatiókat. Kegyelmed jól cselekeszi, hogy Okoli-csányiékát Gyöngyösre küldi, az érsek és Szirmay úr is ott van; tudósítván felállók, teszünk dispositiót. Datum ex castris ut supra.

2.

(Gróf Eszterházy Dánielnek.)

Illustrissime Domine Comes, Nobis observandissime!

Salutem et omnem foelicitatem. Hogy mindenekben annyival is inkább Kegyelmedtől informáltathassunk, és ellenben genuine szóval is bőven jelentett intentiónk s akaratunk szerint, azon Kegyelmed keze alatt lévő hadakkal folytathassuk az haza szolgálatját: odaexpediáljuk Tekintetes Vay Ádám udvari kapitányunkat, és Kegyelmedet magunk mellé kívánjuk. Mihelyt azért nevezett udvari kapitány hívünk odaérkezik, Kegyelmed ott való hadainkat resignálván ő kegyelme kezéhez, maga pedig siessen hozzánk jöni, és mihelyt ezen levelünket curérunk által veheti: mindjártást informáljon bennünket mellette lévő hadainknak számáról s mivoltáról genuine, úgy az ellenségnek is minémű intentióját vagy operatióját experimálhatta ekkorig? Coeterum, etc.

3.

(Báró Károlyi Sándornak.)

Spectabilis ac Magnifice Baro, Nobis observandissime!

Salutem et omnem foelicitatem. Tegnapelőtti Kegyelmed levelét vettük, azon földnek delineatiójával. Nem kétljük, vette Kegyelmed előbbeni orderünket is, — kihez képest, mivel a Duna mellett lévő ellenségünk intentiója és operatiója nemcsak confirmáltatik: de Gróff Esztorás Dániel úr mellett lévő hadaink többire önnönmagoktól megbódulván, mindenestül a solti sánczunkhoz nyomokodtanak, és így több gonosz között tart-hatunk attól is, hogy Kecskemét és azon a tájon lévő helységek említett ellenséginktől el ne praedáltassanak; azért sem órát, sem napot Kegyelmed ne várjon, annyival is inkább több pa-

rancsolatunkat, — hanem az lovas haddal, mennél nagyobb corpussal, Szólnoknál általjűvén, siessen Kőröshöz, avagy a hol magunkat táborostúl fog hallani, hogy velünk együtt meg-egyezhessen mentülhamarébb. A mi penig gyalogja vagyon Kegyelmednek: azokat mindenestül előbbeni parancsolatunk szerint szállítsa bé Kegyelmed Szólnokba: csak az egész lovas hadakkal, mennél többel lehet, siessen hozzánk.

4. *)

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

24. datált levelét ezen órában vettük, az melybül látjuk, hogy még nem érkezett Kegyelmedhez curirunk a sáncznak elvesztéséről, mely curír által meglátja Kegyelmed azon híreknek nivoltát, kikirül tudósít. Hogy az ellenség mótusit praeca-veáljam: vettem ide a Duna mellyékére útanat, oly véggel, hogy a mennyiben lehet, az ellenségnek mótusit impediálhas-saun, levín oly közhelyen, hogy ha Szegedhez szándékozott volna: Kőrösnek menvén, az Károlyival való conjunctio, és per consequens ellentállás meg lehetett volna; ha penig üdöt adna: az elnyert hídnak elrontásában munkálódni kívánok, és mivel itten Pesthez csak három mélyföld, ha útját Budának vette volna, reá érkeznek. Gyűtt mindazonáltal tegnap Eszterász Dánieltől hírem, kinek is ma confirmatióját vártuk, hogy az ellen-ség a ludat, és az innét elnyert sánczunkat elrontotta; az mint is bizonyossan 17 hajója felfelé már Földvárhoz érkezett, tettek is a mieink kárt, egy sajkát ellövé. Eszterhás Dániel maga Sónál vagyon, a honnét, a mint írja, szüntelen portáit folytatja. Klekespergh hadából szökött németem kettő vagyon, kik refe-rálják, hogy eszében sem volt az németnek, hogy azon sánczot megvehesse, és hogy egyedül az elszökött Duresányi relatiójára nézve, hogy a mi hadaink bódulásokat értette, próbálta az imillyen-amollyan ostromot, üressen találván a sánczot. Napon-kint jobban-jobban kitetszik Dániel úrnak gyengesége, az ki is mindeneket a hadak tanácsából viszen véghez. Pestről való conceptusomat még félben nem hadtam, csak a vizsgálásra be-küldött embereimnek relatióját várjuk. Minden relatióból ki-

*) Innen kezdve Jánoky Zsigmond keze írása.

tetszik, hogy az ellenség nem erősebb három — legfeljebb négyezernél. Ha ezen hír igaz, a mint is óránként confirmációját várjuk, az hídnak elrontását három oknak tulajdoníthatjuk, primo: erre való nyomulásunkat értvén, Pestnek megvételeitől tart; 2-do: az mellette lévő rác hadaknak eloszlását és a Dunán általjövetelre irresolutióját; 3-tio: segítség onnanfelül várását, az mely Kegyelmed leveléből confirmáltatik. Mindezek így lévén, és vissza való mótussa comperiáltatván: Dániellel megegyezvén, Vácchoz igyekeztünk, a hol a szentendrei szigetet elvévén, a hídnak csináltatásához kezdetek: és így a közöttünk való communicatio és conjunctio könnyebben meglehet, Károlyit hagyván az occurrentiákhoz képest vagy Pest elein, vagy Kecskemét tájékán. Az Szegednél lévő rácznak száma nyolczszázra szállott. — Kegyelmed ott fenn lévő dispositióit mindenkben helybenhagyjuk, és a következő dolgokról Kegyelmedet mindenkben informálni fogjuk.

5.

Gróff Eszterházi Dániel urnak, Ócsától, 27. Junij, 1705.

Nemzetes Kisfaludi László hívüktől értjük, hogy ellenségünk actualiter a solti sáncunkat löveti, Kegyelmed pedig a megvett sáncz vívására expedálta a gyalogságot, melyet igen jól cselekedett Kegyelmed; várjuk jó kimenetelét, csak Kegyelmed tegyen oly dispositiót, hogy odaérkezésünkig hasonló gyalázatos dolga azon sánczunknak ne történjék, mint a hídnál valóknak. De féltjük, ha annyi hajdúság leszen benne, a mint mondatik, bombának nagyobb operatioja lehetvén benne; azért Kegyelmed bennhagyván azon száz régi tanult németeket, inkább szállítsa ki belőle a hajdúkat oly helyre közel, a hol az ágyú-golyóbis ne érje. Emlékeztünk, vagyon ottan oly árok, ha víz nincs benne, a hol alkalmas lesz maradások, ha pedig az nem volna: csináltasson Kegyelmed föld-tötéseket, és alkalmazzassa Kegyelmed mindeneket mennél jobban odaérkezésünkig. Tegnap igen nagy marsunk vala, ki miatt fáradt állapottal vannak hadaink, hanem holnap Szent-Miklóshoz megyünk, és odaérkezhetvén, Isten segedelme által reméljük, aztán szándékát ellenségünk nem consequálja.

Mostan írott levelünknek bepecsételése után occurrált:

hogy annyival is inkább azon sánti sántczunknak provideal-
hassunk, az ottvaló incesinérnek bizonyos dolgok iránt parau-
csoltunk; azért a mi munkát ottan akarni fog csináltatni: attúl
se költséget, se fáradságot Kegyelmed ne szánjon; talám ez
éjjel Lamot is oda fogjuk küldeni, ki is a mit fog jóvállani,
megparancsolja Kegyelmed a hadaknak, a tevők legyenek;
commandót ugyan magának nem vendical: de a mit jót mond,
azokat acceptálni s effectuálni kell. Hogy penig az ellenség
bennünket ravaszsággal a sántczon is ne impetáljon: Kegyel-
med az hadakat azon sántczunknak a balszárnnyára állítsa, és
a hol a part alacsony, jó vigyázással legyenek.

6.

Pettes úrnak.

Reverendissime Domine, Nobis observandissime!

Salutem et divinam benedictionem. Mirül instált legyen
előttünk Nemzetes Veres András hívünk, ex acclusis bővebben
megértheti Kegyelmed. Mivel azért mindketten más valláson
lévén, nagy újságúl értjük, hogy Kegyelmed ad forum ro-
mano-catholicum akarja őket attrahálni, holott senki más
ember aratásában nem bocsáthatja sarlóját, az ország törvé-
nyében is fel nem találtatik, hogy lehessen őket attrahálni,
usussát is efféléknek nem tudhatunk, hanemha magok consen-
tiáltak volna, — ennek okaért, hogy ne lamentálódhassanak
praejudiciumokrúl, relegülja Kegyelmed őket magok forumára.

Datum in Castris Nostris ad Ócsa positis, die 27. Junij,
1705.

7.

Domino Episcopo Agriensi. (Telekessy.)

Illustrissime ac Reverendissime Domine, Parens Nobis
observandissime!

Salutem et omnem foelicitatem. Nemzetes Veres András
hívünk recurrált hozzánk, alázatossan repraesentálván előttünk,
hogy ő kegyelmét a felesége instantiájára Tekintetes Nagy-
ságos Pettes András úr maga forumára attrahálja: holott mind
két fél calvinista; hogy lehessen azért invitis ipsis partibus
őket maga vallásokon kívül való judiciatusra vonni? nagy új-
ságúl értjük, nem lévén országunk törvénye is effélérül, sőt

inkább más aratásában senki sarlóját nem bocsáthatja. Azért ebből is tapasztalhatja Kegyelmed, hogy ő kegyelme az, a mint szóval mondtuk; kihez képeest megírtuk ő kegyelmének, relegálja őket magok forumára.

Datum in Castris Nostris, ad Ócsa positis, die 27. Junij, 1705. Praetitulatae Dominationis Vestrae, etc.

8.

(*Gróf Eszterházy Dánielnek.*)

Illustrissime Domine Comes, Nobis observandissime!

Salutem et omnem prosperitatem. Ez éjjel expressus embere által tett Kegyelmed tudósítását vettük, és az innekső sáncznak szerencsés megvétele s hídnak elrontását értjük; azért, noha oly szándékkal valánk, hogy innét egyenest lemenvén, Kegyelmeddel megegyezünk, de immár így látván a dolgot lenni, és azt is tudván, hogy a német felnyomult, nem tudjuk mi operatiót tehetnénk ottan: szükségesebbnek látjuk itten subsistálásunkat, hogy Pestnél általcsapássára is vigyázhasunk. Kegyelmed azért observálja az ellenségnek útját; ha ugyan tapasztalja, hogy Földvártúl felnyomul Buda felé: Kegyelmed is velünk mindjárt megegyezhet, és mind intentiója az ellenségnek praeveniáltatik, s mind más derék operatiókra alkalmatosság mutattatik. Elvárjuk tovább is Kegyelmed tudósítását mindenekről.

Datum ad Ócsa, die 28. Junij, 1705.

9.

(*Gróf Bercsényi Miklósnak.*)

Illustrissime Domine Comes, Generalis, Frater Nobis observandissime!

Salutem et officiorum nostrorum oblationem. Noha oly szándékunk vala, hogy reggel lefele nyomulván, Gróff Eszterházi Dániel úrral conjungáljuk magunkat: de ez éjjel vettem tudósítását, hogy az híd végén innet lévő sánczot az ellenségtől visszavették mieink, és az hidat is két felé szakasztották; és így nem láttuk: mi operatiót tehetnénk ottan? hanem inkább, értvén, hogy az ellenség fel, Buda felé szándékozik: alkalmatossabbnak itéltük itten subsistálnunk, és Gróff

Eszterházi Dániel urat megvárván, s conjungálván magunkat, előbbeni megírt igyekezetünk szerint Vác felé nyoinúlunk; azalatt elválík, micsoda operatióra mutat alkalmatosságot az ellenség.

10.

Gróff Eszterhás Dániel úrnak, 29. Junij, Ócsa, 1705.

Jöllehet, tegnap is megírtuk vala Kegyelmednek, hogy az ellenség felfelé való mótussát értvén, és hogyha az sáncznak is vívásatúl desistált Kegyelmed: azon corpussal velünk megegyezzek; annyival is inkább ezen hírnek confirmatióját immár tapasztalván, láttattanak is felfelé a Dunaparton menni 15 kornéták: azon előbbeni orderünket reiteráljuk, levén szükséges operatiókra nézve azon hadakra szükségünk. És ámbár valamely rész gyalogja ottan maradott volna is az ellenségnek: Kegyelmed hadjon a solti sánczban annyit, hogy resistálhassanak az impetitiónak, és a híd végén innet levő sánczot, mivel az víz is elburította, onnét tollálja egészen a hadat, maga penig siessen velünk megegyezni, hogy feltett szándékunkat Isten kegyelméből prosequálhassuk.

11.

Gróff, Generális Bercsényi úrnak. Ócsa, die 30. Junij, 1705.

Három rendbeli levelét Kegyelmednek vettük, melyekre hogy választ nem tettünk: oka, hogy semmi újságunk nem volt tudósításra való. Az hídon innet való sáncznak megnyerése immár tudtára vagyon Kegyelmednek, particularításokat penig ezen materiában az inclusából érthet; mely sánczot a Duna árja elfogván, és másként is operatiónk ott nem lehetvén, pusztán hagyattuk, és mivel az ellenség felnyomúlt: Gróff Eszterházi Dániel úr corpussával holnap itten megegyezünk, s előbbeni intentiónk szerint indulván, harmad nap alatt Vác táján oly corpussal leszünk s voltunk is, hogy több ellenségnek is megfelelhessünk, és ha kívántatik, Kegyelmed táborának is succurálhassunk. A szent-endrei szigetnek vételét csak projectum formában jelentettük vala, hogy annak occupálásával Dunán túl való földre lehetett volna operálnunk, Kegyelmed

tetszését is az iránt várván. Pest felől tett conceptusunk is aligha effectuáltatik, nem remélhetvén jó successusát. Generalis Károlyi Sándor úr is útban vagyon a velünk való megegyezésre. Hallatik, hogy a Klököspergh hadából ötszázig való Veresmart felé lement volna: azért Károlyi Sándor úr corpsából ezer embert rendeltünk azok ellen való vigyázásra.

12.

(A löcsci plébánusnak.)

Reverende Domine, Nobis observande!

Salutem et omnem felicitatem. Literas Reverentiae Vestrae die 24 praesentis Leucoviae exaratas percepinus. Quod attinet inductionem ejusdem in parochiam Leucoviensem, commisimus fidei Nostro Generoso Francisco Berthóti, quatenus renitentibus etiam nonnullis civitatensibus, per omnia benignam hoc in passu ordinationem Nostram manuteneat et continentiam reluctantibus indicet; nec erat opus quandam congregationis frequentiam hoc in passu instituere, quoniam pro administratione duntaxat fidei ejusdem parochiae et simul loco fisci proventuum ex perceptione Reverentiam Vestram ex pura benignitate Nostra constituimus.

Non absimiliter habet in commissis idem fidelis Noster Franciscus Berthóti, ut cum Reverentia Vestra ratione decimarum illius parochiae Leucoviensis conveniat, Nos quantotius certiorando; quarum praeviam oblationem Nobis factam grato animo intelleximus. In reliquo eandem Reverentiam Vestram ad vota foeliciter valere cupimus.

Datum in Castris Nostris ad Ócsa positis, die 30. Junij, 1705.

13.

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

Méltóságos Gróff, Generalis, Kedves Bátyám!

Kegyelmed levelét s tudósítását az dolgokról vettük; már gróff Esterhász Dániel úrral, s úgy Generalis Károlyi Sándor úrral megegyeztünk, holnap innét indítjuk táborunkat előbbeni irásunk és propositiónk szerint. Tekintetes Nagyságos

Szirmay István urat is Szárazzal együtt holnap várjuk magunkhoz. Az ellenség táhora actu az két sáncz között subsistal, mely ellen Szűcs János, Kárándi, Nyúzó, Illosvay Imre ezerei Halas és Kecskemét tájékán lesznek, Gunderfinger Brémerrel a sólti sáncznál, Helepront pedig Kalocsán: orderek lévén, hogyha valami bizonyost értenek, magokat conjungalják. Itten is Istennek kegyelméből alkalmas haddal vagyunk, még pedig a hátralevő vármegyék hadai el nem érkeztek. Megirtuk Gróff Generális Forgács úrnak: vagy! a váradi bloquadában elég hadat rendeljen, vagy ha nem lehet, Tekintetes Galambos Ferencz hívünk fogja a frigyet próbálni, mely által is hadunk onnat is megszaporodhatik. Ilgyjük Istent, együve vervén magunkat, ellenségünket megszégyeníthetjük; reméljük is: dínusnak nagyobb lesz a füsti, mint pecsenyéje, nem imaginálhatván magunknak, hogy a bécsi udvar annyi ezer lutheranust rendeljen Magyarországbán. Az több occurrentiákról e jövő postán bővebben fogjuk Kegyelmedet tudósítanunk.

P. S. Az cassát Kegyelmed az Istenért is stírgesse, Hellempokot urgeálja. Semmi pénz itten nincsen, az mely assignáltatott vala Gróff Eszterhász Dániel urnak, még számot nem vettem: hova lett s mi lett? elég az, hogy a had mind fizetetlen. Mentülhamarébb ebben allaboráljon Kegyelmed. *)

14.

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

Méltóságos Generális, Gróff, Kedves Bátyám!

Miólta Petenádit expedáltuk, azólta két levelét vettük Kegyelmednek, a másikában Buda felé német nyomulásának confirmatióját. Nem tudjuk, hol járnak leveleink? holott csaknem mindennap statétát küldünk, melyből is lehetetlen dolog, hogy Kegyelmed nem értette volna: micsoda hadat hadtam Halas tájékán, a ki az ellenség mótusira vigyázzon; eleget fárasztom elmémet, de nem contentálhatom, mit akarjon? Való, hogy leghitelesebb előttem Klekkispergnek lárma alatt Erdélybe iktatássa; de hiszem, az gyalog nélkül is meglehetne! hogyha pedig tülem Pestet őrzeni kívánja: minek a lovas? De

*) Eddig Jánoky Zs. kezeirása.

ut-ut sit, innét Halas két napi járó-föld, jóllehet erőltetve, Pest két kicsiny, Vác öt; holnap azért vagy itt, vagy ide közel az híreknek mivoltát elvárom. Vagyok oly táborral, bizony a német egész ereje előtt is tartózkodva nyomulnék. Igen jól esett mindazáltal, hogy Kegyelmed ex praecautione a Duna mellyékére ment. Nékem actu kímém vagy on a német táboron kettő is, kiket óránként várok. Utolsó hírek még confirmáltak Paks s Földvár között való lételet; hacsak Pestnél, vagy a mi elnyert hidunkon által nem jön: a nagy sárok és erek miatt, Péterváradján kívül sohol által nem jöhet. A vigyázást mindenütt megparancsoltuk. Mire segít Isten? elvállik.

15. *)

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

Csudálkozunk rajta: postáink miképpen járnak, hogy némely szükséges tudósításunkat ekkoráig is nem érthette Kegyelmed. Tegnap curérunk által is meg fogja érthetni Kegyelmed: mi okból nem acceleráljuk Vácához menetelünket. Ime, az ellenség táborárul jött kémünk micsoda relatiót tett, includáltak Kegyelmednek. Pestre jövő német iránt is vagynak hírek, de nem oly, a melyből bizonyossak lehetnénk; ámbár úgy legyen is, portásink úntalan a kapunál lévén, Isten segítségével confundáltak, és a dánusnak is híre diminualtatván: az mely németekről Kegyelmed irt, hihető, csak a Dunának őrzésében fognak laborálni. Mi azért vagyunk oly intentionatusok, hogy Generális Károlyi urat Csongrád felé küldjük, és Halas s Kecskemét táján levő hadainkból is magának corpust csinálván: mind az aradiaknak szegedieket incitálni kívánó czélját, s mind penig Klököspérghnek útját pracludálhassa; magunk penig valamivel közelebb helyt Kegyelmedhez választván, a hol fa, víz, s tábori subsistentia, alkalmatosság leszen, a honnét mind emlétett Generális Károlyi úrra vigyázhassunk, s mind penig Kegyelmedtől távol ne legyünk. Az kívánt portásokat íme elküldöttük, kevés hasznát remélvén; maga penig Kegyelmed, ha az circumstantiák engednék, hoz-

*) Innen ísmét Jánoky kezeirása.

zánk jőne, magunk is akarnánk, lévén elég conferentiára való dolguak Kegyelmeddel. *)

16.

(Gróf Bercsényi Miklósnak.)

Méltóságos Gróff, Generális, Kedves Bátyám!

Nem tudtuk általlátni, megvalljuk, a tegnap általküldött Eszterházi Antal úr leveléből mindazon veszedelmes conjuncturákat, melyeket Kegyelmed levelében általlátott, csaknem infallibiliter történendőnek gondolta; mely ugyanis, ítéletünk szerint történt, látván a Kegyelmed mai leveléből mindazoknak megváltozásokat; mindazonáltal, Kegyelmed levelére nézve, ma alkalmas marsot tévén, ide Veres-Egyházához érkeztünk. Igenis, kívánnánk a Kegyelmed intentióját mind a Duna mellyé-kére való szállásunkkal, mind felsietésünkkel secundálnunk: de, megvalljuk, nem contentálhatjuk elménket, hogy lehessen Klökkispergre való vigyázást abban hagyván, úgy praecipitálni a dolgot: kevesebb rosszat látván még a Vágon túl való földnek elvesztésében is, mintsem az ő általcsapásában Pestnél; mert ámbár a Kegyelmed gondolati is (kikről az ellenség bizonytalan, ha gondolkozik-é?) mind véghezmenjenek is, Kegyelmed a Vágtúl recedáljon is: mégis conjunctiónkkal Isten kegyelméből azt nemcsak visszanyerjük, de még könnyebben is megszégyeníthetjük ellenségünket, mintsem mostani szoros helyében. Mit importál hídjának a Verebelynél s akar Nagy-Megyernél léte? Bizonyos az, hogy akarmennyin volnánk is, Csalóközből való kiszállását nem impediálhatjuk; ugyanis considerálja Kegyelmed: nemdenem tiszszerte nagyobb confusio volna-é conjunctiónk után a Klekkisperg Pestnél általcsapására nézve megbódult hadainkat megszakgatnunk, mintsem most mindezeket praecaveulván, vigyázva csaknem véle együtt felnyomulnunk? A földvári sánczból általszökött német relatiójából bizonyosan értjük, hogy a mellette lévő corpus Vecse irányában szállott, lévén még actu is három-ezered magával, jóllehet gyülevész néppel. A szegedi rácز már mintegy ezerre szaporodott, jött is ma oly hírünk, hogy a

*) Eddig Jánoky kezeirása.

bácskai rác is gyülekezik, úgy a Maros mellyéki is. Forgács úr parancsolatinkval is keveset gondolván, Andrási Istvánt dispositiónk szerint Belényeshez nem küldi, úgy annyira, hogy mind a váradi blokada, mind a Tiszán túl való föld in summa *insecuritate* vagyon. En itt heverni, látja Isten, nem kívánok, se gyönyörűségünk, se hasznunk nem lévén benne: de valameddig meg nem tudjuk Klekkisperg Budának elhaladását, úgy látjuk, odanyomulásunkkal nem hirtelenkedhetünk, ha csak az odafent lévő corpusnak segítsége nem érkezik. Hiszem, ha azon ellenség erejéhez bízott volna: gondolhatja-e Kegyelmed, hogy már eddig operatiókhoz nem kezdett volna: de inkább ennyi haszontalan motusival hadát kívánta volna fárasztani, s idejét tölteni? Ha a most újonnan tett dispositiói Kegyelmednek punctualiter véghezmennek, nem látjuk, corpusát mitül félthessük: noha supponáljuk azt, hogy teljes tehetségével azon lészen, hogy Leopoldban az élést bevihesse, a kiért is méltó volna *considerabilis* próbát tenni, ha azon intentióját akarja véghezvinni. Bizony, nehéz az hadakozást mindenkor olyan securitással folytatni, hogy azt ne kellessék néha a szerencsére is bízni. — Már Zsámboki hadát Esztergom eleibe küldöttük, az hol is lézengő hadát felvévén, lesz kétszázad magával; de Károlyiról való *conceptus*omot megváltoztattam: nem *conjiciálváu* az ellenség motusiról, hogy tovább is kívánja Erdély iránt való *projectum*át véghezvinni. Ha az ellenség Budát elhaladja: ötöt Pest elein oly helyütt hadjuk, hogy mindenfelől vigyázhasson a rácra; — az hada csoporton lévén, könnyen elérhet bennünket. Tegnap jött hozzánk a constantinápolyi francia követ tolmácsa, bizonyosan hozván híret mind a török nemzet progressusinkon való örömének, mind a muszka ellen rendeltetett hadnak a Duna mellyékén Sylistriája táján való *contrahálásának*; Kegyelmednek micsoda leveleket hozott? ímé, *includáltuk*. Nem tudjuk, nem jó volna-e a kátai hid erősítése helyett, hogyha a Duna-Vágnak sok gázlója nincsen, a majtényi szorost megerössíttetni? *fundamentum*ából elhanyagván a karkóczi hidakat; lehetne Sente s Majtín között oly lineákat *erigáltatni*, azokat föld népével s gyalogsággal úgy megrakni, hogy az ellenség Békavárnak és az alatt való költözésének kevés hasznát venné. De mind-

ezeket hagyjuk Kegyelmed dispositiójára, tudjuk, az alkalmazhatóságot negligálni nem fogja.

Datum in Castris ad Veres-Egyháza positis, die 7. Julij, Anno 1705.

17.

(*Károlyi Sándornak.*)

Spectabilis et Magnifice Domine Baro, Nobis observandissime!

Salutem et omnem prosperitatem. Ideérkezvén táborunkkal, alkalmas dispositiókban találtuk a dolgokat, és noha az ellenségnek semmi olyas motussát nem tapasztalhatjuk: mindazonáltal immár idejűvén, kívánunk oly notabilis digressiót tennünk Morvában és Austriában, hogy azzal a németet Csallóközről kivehetvén, magunkénak tegyük; el is küldöttük előljáróba nyolcz-ezer emberrel Gróff Eszterházi Antal urat. Ami Klökkisperg dolgát illeti: vagyon Esztergom felől bizonyos relatióink, hogy ő Budát is odahadta, és nyomúl felfelé, hogy a Csallóközben conjungálhassa magát. Így lévén tehát a dolog: hadainkra, de legkiváltképpen Kegyelmed maga személyére ottan nem leszen annyira szükség; elgondolhatja Kegyelmed ilyen tábor igazgatásának terhét hogy viselhessük csak magunk? Azért Kegyelmed úgy maradjon kevésbé azon a földön, hogy a midőn vészi az iránt levelünket: maga, és a mely hadakkal fogjuk parancsolni, utómnunk feljöhessen. Irtunk pedig Gróff idősbbit Barkóczy Ferencz úrnak, hogy informatióját is Kegyelmednek vévén, kivált a Tiszán túl való földnek s váradi bloquadúnak is vigyázására kívántatván, ott a tájon, az hol szükségesebb fog lenni, ő kegyelme alkalmaztassa magát a nemes ország szolgálatjában; ahhozképest Kegyelmed ő kegyelmét voltaképen minden circumstantiárúl, ott való állapotoknak mivolta iránt informálja. Hellebront és Szűcs János ezereit, a végre is, hogy közelebb lehessen, ha úgy kívántatik feljövetelek, Pest elein incorporálja, és hacsak kívántató alkalmazhatóság másfelé nem avocálná, ottan maradjanak.

18.

(*Id. gr. Barkóczy Ferencznek.*)

Illustrissime Domine Comes, Nobis observande!

Salutem et foelices rerum successus. Előbbeni levelünküből is megérthette Kegyelmed maga jelenlétének az haza szolgálatjában szükségét; és hogy ekkoráig is Kegyelmed nem applicálta magát, utóbbi leveléből okát értjük; immár pedig azon zsoldosok iránt is hogy Kegyelmed maga ottan detineáltassék, nem látjuk szükségét, hanem inkább az hadi operatiók úgy kívánván, mivel Generális Károlyi Sándor urat fel fogjuk hívatnunk más operatiókra: Kegyelmed Tiszán túl és innét is lévő földre intentus lévén, keze alá végye a tájon levő hadainkat, és corpust contrahálván azon hadakból magához, oly situatióval maradjon, hogy mind az váradi bloquadának, mind pedig annak a földnek securitássa lehessen. Megparancsoltuk emléttett Generálisunknak, hogy Kegyelmedet azonnal informálja, minden ez iránt való állapotokról, — nem kételkedvén semmit, hazafiúi kötelessége szerint mindazokban úgy fogja dexterizálni a dolgot, hogy az haza szolgálatja ne szenvedjen.

19.

Pápai János úrnak.

Levelét Kegyelmednek vettük, melyből a medgyesi németnek sebesen való jövetelit értjük, és hogy immár Kálló tájára érkezett volna. Kik felől más dispositiónk vala, hogy t. i. késedelmesebb menetekre való nézve a munkácsi és ungvári Krajnákon vezettessenek, adjungálván commissariusúl Nemzetes Vajda Jakab hívünket is; mely dispositiónk szerint hogy nem lett a dolog, tulajdonítjuk annak: későn devariáltak ez iránt való rendelésink. Így lévén immár a dolog, (e szerint parancsoltunk Nemzetes és Vitézlő Lubi György és Vajda Jakab híveinknek) azon németek késértessenek a Bodroghözre és azon által az homonnai Krajnára, Nemzetes Keczer Sándor hívünk marsutája szerint, (az hová is parancsoltunk) mennél lassabban, minden másod- vagy harmad-nap rostokot tartván. Mivel pedig még nem látjuk elegendő okát azon németek arestálásának: mindjárt mondattassék meg nekik, hogy pénzeken éljenek; mindazonáltal tétessék provisio irántok, de úgy, hogy minden statión megfi-

zessen plenarie, capacitáltatván vele capitulatiójoknak tenorát, az honnét ki nem tetszik az, hogy ingyen legyen provisiójok; ha pedig meg nem fizetnék a provisiónak árát: simpliciter denegáltassék nekik a provisió; mely miatt hogy ha excessusra fakadnak: akkoron felülnevezett commissariusink feltámasztván a föld népét is, arestáltassák azon németeket, és bennünket curier által circumstantialiter informáljanak. Azon földnek consolatiójára expedíaltuk Generális Károlyi Sándor urat: de mivel ő kegyelmének vissza kelletik jőni, constituáltuk Méltóságos Gróff idősbik Szalai Barkóczy Ferencz urat, hogy mind a váradi bloquádának securitást, mind azon földnek bátorságot, corpust csinálván magának, tehessen; a mint e végett mai napon el is ment dispositiánk, curérunk által.

20.

(Károlyi Sándornak.)

*Kéménd, 16 Julij, 1705. *)*

Spectabilis et Magnifice Domine Baro, Nobis observandissime!

Salutem et foelices rerum successus. Nem kétljük, vette Kegyelmed tegnapi levelünket, melyből is láthatta az dolgoknak mivoltát. Confirmáltatnak azon híreink, hogy Pápárúl és Fejérvárrúl kivitetett a német, s Budárúl is a tanultabb népét contráhalja a Csalóközre, maga is Klököspergh Komáromhoz érkezett. Ebből observálhatjuk, hogy offensive vagy defensive akar lenni? Ehhez képpest jó volna Helepront ezerét Foghtúnél általköltöztetni, s occupálhatnák Fejérvárat, avagy meglát-hatnák, miiben vagyon?

21.

Idősbik Barkóczy Ferencz úrnak, Kéménd, 16. Julij.

Nem kétljük, vette Kegyelmed tegnapi levelünket; melyhez képpest az haza szolgálatjában alkalmaztatván magát, adjuk értésére Kegyelmednek azt is, hogy a mint mentegeti magát nemes Sáros és Abauj vármegye: hogy itt s amott volnának zsoldossi, nem comperiáltatnak; hanem nemes Sáros vármegyének vagyon vagy hatvan embere, többire nemességből állók,

*) Innen ismét Jánoky kezeirása.

kik is csak úgy mondják magokat maradiandóknak lenni, míg kiállítatnak a nemes vármegyére obvenialt zsoldosok. Azért Kegyelmed ezen zsoldosoknak előállítását executióval is admaturáltassa, és regementre incorporáltatván, mentülhamarább táborunkban expedálja. Kegyelmed fia lovas regementjéből mennyin szöktenek vissza? amiképpen előttünk a tisztek repraesentáltak, az iránt való regestrumot Kegyelmednek includáltuk; kihez képest azokat helységekre adandó kemény parancsolatjával és másként is szorgalmatossan kikerestetvén: többeknek példájára azokban exequáltasson, másként jó consequentia (regularis ezer lévén) nem lenne belőle. Az occurrentiákról Kegyelmed tudósítását elvárjuk. *)

22.

Méltóságos Generális, Gróf Bercsényi Miklós úrnak, 16. Julij. 1705. Kéméndről.

A mely hírekről Kegyelmed tudósítását vettük, azoknak valóságokat tegnap két felől is értettük; kihez képest actu hivattatom magamhoz Balog Ádámot, és talán találok oly modalitást, hogy Helebront hadának egyik részivel Foktónél általköltözzön, és ha lehetséges volna, Fejérvárt occupálná. A Duna mellyékét holnap megjárom, és most ezennel kiküldöm a Duna mellyékire az ezer hajdút; ugyanazokat is felküldöm, a kik Kegyelmedhez valók, u. m. Eölves 4, Móricz 2, Bereg 1, egri 2 seregeket. Megvalljuk, nem kevés boszonzkodással értettük, hogy Somogyi a Dunán túl levő katonákat propria autoritate kiszedvén, hírünk nélkül tegnap táborunkból kiment; mely cselekedetiért hogy Kegyelmed árestumba tétesse, méltónak látjuk.

Igen jól esnék, ha a bányavárosokon csináltatott rézhajót a Garanyon leszállítatná Kegyelmed; ha tudtuk volna possibilitássút: ha lehet-e? magunk is megparancsoltuk volna. A currenseket szekerekért s fejszés emberekért actu expedáljuk; semmi kétségünk benne, mindezek fognak tenni fordulást elméjében. Az új szénahordó katonákat tiltatni fogjuk, de még-
eddig hirtelen nem lehetett: mert a Garany áradása miatt sem-

*) Eddig Jánoky kezeirása.

mi fűre nem kaphattunk. Ez éjszaka Kuklender álmodozván, két bombát vetett, kik is a Dunában estek; apró puskával való lövöldözés is volt, ki is miért cselekedte? — ő tudja.

23.

*Sub eodum dato. Eidem. *)*

Az miképpen előbbeni órában megírtuk vala Kegyelmednek, hogy az német felfelé láttatott menni: úgy tovább is observáltatván azoknak hova mentét, tapasztalhattuk, hogy Nyerges-Újfaluhoz tíz truppall szállott, a holott is — nem kétlünk — Klököspergh is ott légyen. Azért majdan azon leszünk, ha csak valamely apró hajócskakat is kaphatnánk: bizonyos-számú hajlúságot általszálléttassunk; ha egyebet nem, lármát nekik eléggé csináltatunk.

24.

(Gr. Beresényi Miklósnak.)

Kéméndnél.

Tegnap írott levelem szerint ma magam is mentem volna a Duna mellyekire: de minekutánna hallottuk volna azon németnek Nyerges-Új^auban szállását, jobbnak gondoltuk lenni, hogy elébb megvizsgáljam: mit tevő léssen? minekelőtte csak szándékunkat is kimutassuk, mellyet ha kitanúlt volna, itt maradása által ezen distractiónk füstöt vetett volna; ha peniglen elmegy: azonnal megyek az concentrált modalitas szerint; ha revocáltatik, legalább fáradjon. Megvizsgálására penig ma az hokmestert négy zászló karabélyossal s Lamottal küldöttük, oly parancsolattal, hogy egész Karvúig felmenvén, helt keresse-nek, az melyre az német elnyomulása után küldhessük a hajdúkat. Azalatt vesszük ma a Kegyelmed tudósétássit, mellyekben magunk se tudunk eligazodni. Újvárnak megszállását csak azért se hihetem, hogy az ellenség igen hirdeti, és szükséges prófont-házakat se Békavártt, se Komáromban nem erigál. Az felső harcznak confirmatióját még Lengyelországból is értvén, és mint maga híreből is kitetszik, mivel mindenütt a németnek magát defensive viselni kell: honnén hozhatott volna

*) Innen ismét Jánoky írása.

annyi gyalogot? nem capiálhatjuk, mivel az a defensióra az lovasnál is sokkal szükségesebb. Ohajtva várjuk — megvalljuk — az incesinérnek Békavárrúl való reportamentumát, mivel már is megüntük ilyen corpussal való heverést. Az hajdú innét actu indul, nem is szükséges, hogy azon hajdúságot, kiket Kegyelmed helyette küld, egész eddig lefárasztza; minket Suránnál is megvárhat, a mint is ha itten túl a német megfeneklik: nem látom szükségét ittlétünknek, mivel nem bízhatunk, hogy a hídnak impetitiójára több németet kihozzon Csalóközbül. Megvalljuk, szívünk fájdalmával értjük az religio dolgában való villongásoknak contumacióját; nincs is kétségem Fischer relatiójában. Resolváltuk azon dissensio-kereső emberek iránt, hogy durioribus medijs fogunk a dologhoz: mivel se dissimulando, se prohibendo jót belőlle nem várok; lássa Isten, mit akar. Somogyirúl tegnapi levelemben írtunk Kegyelmednek; az falukról is sűrűn jön elene a panasz, csak megérdemli az árestomot. Tegnap az artelleriám érkezett, jóllehet nagy bajjal, és így minden órában indulhatok. Maradván Kegyelmednek, etc.

Kéméndnél lévő táborból, 17 Julij, 1705. *)

25.

Die 3. Julij, ex Castris ad Gyömrő positis. Meltóságos Generális Gróff Beresényi Miklós úrnak.

Petenádi által, úgy elmenetele után is küldött staphéta által levelét vettük. Az inclusából könnyen kilátszik a dánusoknak vacilláló híre; látom is, mégeddig opinióban meg nem csalattattam felőlök. Nékem — — **) bizonyosan írja, hogy megtudta orderét azon dánusoknak ugyan királyoktól, hogy a magyarok ellen ne agáljanak; egyebet azért nem gondolok felőlök, hanem hogy mint a kik a Ritsán harczu alkalmatosságával eljöttek, úgy ezekkel akarnak bánni: quártély praetextussa alatt ijesztésünkre lehozván. De ámbár lejőjenek is: mellettem lévő hadal is, ha csak annyi számú, előttök nem sokat recedálok. A mi a chartellának dolgát illeti: im, aztat, úgy Szárazt is elküldöm, kibe is semmi kivetőt nem látok, csak egyedül az udvarbe-

*) Eddig Jánoky írása. — **) Üres hely.

liek iránt való punctum szükséges, hogy dilucidáltassék, mivel a csak olyan casusra deserválna, hogyha urastól elfoguttatnának; de arról is kell provideálni, ha magánossan. Ebbe az előbeni projectumot fogom continuálni: hogy egy esztendeig való fizetéseken szabaduljanak. Ezen dolognak mindazáltal teljes eligazítását mindenekben Kegyelmedre bízuk, szükségesnek is látván lenni, hogy ezen annectált punctumokat, reformatis reformatandis, maga pecsétje, subscriptiója alatt Száraz által felküldje, cum ea tamen cautione, hogy ők is azonnal a mediatorok és Herbaville subscriptiója alatt leküldjék. A deputatusok iránt való confirmatiójokat avagy is ratificatiójokat, kiket proponáltak, én úgy értem, hogy mivel az ilyen chartellákban observáltatott szokás ez: hogy két részről deputáltatott generálisok concludáljanak, és az hadakozó fejedelmek ratificálni szokták; mellyet a bécsi udvar elkerülni akarván: talán a ratificatiót commissariusok által mindkét részről akarja véghezvitetni? Ha igyekezeti az volna: elég volna ezen mostani punctumokat Generális Eszterházi Antallal subscribáltatni, maga Kegyelmed azután, mint deputatus ratificans subscribálhatná. Szegény Fervill dolgát praemálni úgy kívánom, hogy a nélkül semmire se megyek; Szirmai uram ex particulari intimatione ezen punctumot úgy dilucidálja, hogy csak azt kívánják, hogy bizonyíttassék, hogy tülem pénzt felvett és fizettetett, mellyet nemcsak attestálhatok: de a maga actualis functióban lévő megfogatása is nyilván demonstrálja. A mediátorok Szirmai úrnak írt levelekből kitetszik, hogy mediatiójokat az új császár is acceptálta; urgeálják is valóban az innét való recognitiót, az előbbeni determinatióknként, kire azt feleltem, hogy intimáltassék directe énnékem nánd a mediatiónak acceptatiója, mind a császár halála: kész leszek azon instrumentum expeditiójára. Szegény feleségem írja, hogy a császárné magához hivattatván, kiváltképen per indirecta media projectáltatta a tracta acceleratiójára nézve lejövetelit; mellyekből általlátom vagy a dúnus segítségének kevésségét, vagy ahhoz kevés bizodalmodat. Itten a marsaim nehezek, mivel a víznek ritka léte miatt hol egy mélyföldet, hol hármát is kell mennem. Holnap Csabán, hétfőn Isten kegyelméből Váczon leszek, az honnét többől informálok Kegyelmedet, hogyha valamely occurrentiák lesznek.

26.

*Károlyi Sándor úrnak, 22. Julij, mocsonoki táborból. *)*

Jóllehet már ennekelőtte két rendbeli leveléből is Kegyelmednek: miben legyenek Pest elein és a Tiszán túl való dolgok? most újonnan expressus embere által bővebben informálván Kegyelmed, értjük, hogy a Tiszán általköltözött; melyre igen jól is cselekedte, hogy késedelmet nem szenvedvén a dolog, újabb orderünket nem várt. Az mi Pest eleit illeti: az Kegyelmed hagyott dispositióit helybenhagyjuk, és a mint most újonnan tizenkét sarkas hajó német feljövetelivel Budáról informáltatunk: csaknem lehetetlenségnek látjuk, hogy oly erő maradott volna Klekesperg mellett, az kinek Ordódi ellent nem állhasson; ugyanis mindazoknak serényebb folytatására nézve, az Kegyelmed expedíciója véghezviteléig Barkóczi Ferencz urat rendeltük. Úgy látom magam is, súlyosabb lesz a Kegyelmed expedíciója; de bízunk Istenben, ellenségünk megszegyeníttetik! Melly is, hogy jobban véghezmenjen: directe Andrássi István úrra küldünk ordert, hogy ha az aradi ráczság felfelé nyomúlna: azonnal háta megett felnyomúlván, teljes tehetségével azon legyen, hogy Kegyelmed directiója által kiszoréttatassék. Úgy látom, itt is ellenségünk tapogatva akar járni; jóllehet már a dánussal, ki is hat regementből álló, magát conjungálta: de még Csalóközből lassan készül, hihető, Imperiumban két helyütt, Olaszországban egy helyütt megverésére nézve, mellyet is minden rabok confirmálnak. Okolicsányi Pál és Visa uramék lejöveteleik után Szirmai István úr oly véggel ment fel, hogy az fegyvernek subsistentiája lehessen, és minnekeelőtte egymás erejét megpróbálnánk, mind a két részről in flore lévén, kezdenénk beszélni az tractáról, mellyet én országgyűlésére halasztottam. Válasza jöven Szirmai úrnak: lesz Kegyelmednek értésére fáradságának haszna.

27.

Mocsonoki táborból, 22. Julij, Ráday úrnak. Nro 3.

Az mindennapi tábori utazás miatt három postátúl fogvást nem tudósítottuk Kegyelmedet az idevaló dolgokról, hasonlóképpen jó ideje, hogy levelét is nem vettem; az előbbe-

*) Innen kezdve ismét Jánoky írása.

iből ugyan láttam az odavaló dolgoknak constitutióját: de mindazokról Kegyelmednek válasza meglévén, térek az idevalókra. Vácznál létemben az ellenségnek öt regement dánussal megszapordíssát értvén, magam is egész erőmmel ide nyomokodtam: de mindeddigis kevés készületit látván az Csalóközről való kijövetelre, azalatt Visa és Okolicsányi uramék is megérkezének, kik is ugyan kevés reménséget adnak az gvarantiáról: de jelentették ugyan, hogy az új császár is az anglusok és hollandusok mediatióját acceptálta, kívánván egyszer is a tractához való denominatióját terminussának és helyinek; melyekre nézve Szirmay István urat felküldöttem, a mediatiót acceptálván sub infallibili spe gvarantiae, és a tractának az országgyűlését (mely pro 1-ma Septembris publicáltatott) denominálván, fogja magátul projectálni a fegyvernek megszűnését; de csak assecurálhatja Kegyelmed, hogy az gvarantiáktul azoknak a hatalmasságoknak, az kik denomináltattak, nem recedálunk. Az svécziait leginkább ellenzik, de látom, attul recedálni nem tanácsos, — a mint nem is recedálok. Adom ugyan inuár tudtára Kegyelmednek, hogy anglus Scodiumnál, az császár hadai pedig Olaszországban és a Rhenus mellett keményen megverettettek, mely hír minden fogott német raboktúl, is confirmáltatik; melyeknek adja Isten szerencsés effectusát! Okolicsányi úrtul értem, hogy Kegyelmed ottanlétét Bécsben tudják, — azért vigyázzon maga személyére.

28.

Sub eodem dato, ibidem. Méltóságos Gróff udósbbit Bar-kóczy Ferencz úrnak.

Kegyelmed leveléből értjük Hatvanhoz érkezését; azért hazájához való szeretetiben s dexteritássában ajánlani akarván azon földet: Kegyelmed vegye útját Kecskemétre, és a tájon lévő hadakat s úgy Szőcs János hívünket minemű instructióval hadta Generális Károlyi Sándor úr, megértvén, és más állapotokban is javallását s opinióját nevezett Generálisunknak vévén Kegyelmed, cselekedje mindazokat, valamint a nemes ország javára jónak itél lenni. Az mely lovas regementet nemes Zemplén vármegye és adjungált vármegyék Kegyelmed fia keze alá tartoznak előbbeni intimatióink szerint is

állítani : azon ezeret mentülhamarább vegye Kegyelmed maga mellé, és az által is folytassa a nemes ország szolgálatját.

29.

(*Széchenyi Pál kalocsai érseknek.*)

Celsissime Princeps,

Parens Nobis observandissime !

Salutem officiorumque meorum commendationem. Gyönyörsre érkezését Kegyelmednek levelébül értvén, remélhettem, ekkoráig Lévara jövetelit; és mivel táborostul itten vagyon Nyitrához legközelebb subsistálásom : ha Kegyelmednek úgy tetszenék, mind egy s mind más alkalmatosságot tekintvén, Nyitrára jőne, kedvesen venném, és ideérkezését érthetvén, magam is Kegyelmedet meglátogatom; melyről való tudósítást el is várom. Coeterum Praetitulatum Celsitudinem Vestram ad vota feliciter vālere cupio.

Datum in Castris ad Mocsonak positis, die 24. Julij, 1705.

Celsitudinis Vestrae, etc. *)

30.

Die 19. Julij, Méltóságos kalocsai Érsek úrnak, Suránytúl. 1705.

Utban lévén, eddigis úntalan foglalatosságok miatt meg nem írhattam Kegyelmednek Visa püspök úr és Okolicsányi jövetelét. O kegyelmek mit irtanak? Kegyelmednek praesentibus accludálva megküldöttem; hogyha azért Kegyelmednek kedve lészen idejövetelre: javallanám Kegyelmednek, Léva felé venni útját, hogy az üdö alatt is: occurrentiákrul tudósíthatnám Kegyelmedet, úgy arról is: azalatt hol lehetne congressusunk? egymás tetszését érthetnének. Hozza Isten jó egészségben Kegyelmedet.

31.

Méltóságos Fejedlem Tokölyi Imre úrnak.

Méltóságos Fejedelem, Nekem nagy jó Uram, Apám!

Nagyságod 17. Martij Nicodemiában datált levelének duplicátáját originalissa eljövetele előtt vévén, az originalnak

*) Eddig Jánoky kézírása.

elvesztését csaknem bizonyosnak gondoltam; de az Hozzánk küldetett francia tolmács által azt is vettük, — értvén az által bizonyosabban azon kétezer aranynak letételét, melylyet Nagyságodnak assignáltunk, a mint is quietantiáját kezünkhöz adta. A mint tüle értjük, a Portán dolgaink igyekezetem szerint folynak; itten penig miben legyenek? jöllehet Szöllösi által bővebben informáltuk Nagyságodat: most is írhatjuk, hogy azóltától fogvást az ellenség erejének egy részét a Dunán túl lévő sánczra fordítván, azt formaliter bombákkal s álgúkkal obsideálván: mivel még teljes erejében nem volt, Gróff Eszterházi Dániel úr, Generálisom, más főtisztekkel együtt, annak rendi szerint való dispositiókat nem tévén, az hadat belőle kihozták, és így az ellenség az hidunkat is és innekső sánczomat is elvette volt: de hadaimat újonnan reá küldvén, az inneksőt visszavették. Siettem volna valóban annak succursusára: de későn érkezvén, hadaimat contraháltam, értvén az által való jövetelre szándékát az ellenségnek. Azalatt a mostani új császár is hajlandóbbnak mutatta magát az békességhez, melyet fogja-e az ország amplexálni, vagy sem? Nagyságodat teljességesen nem informálhatom; ígér ugyan mindent, de ha hazánk dolgait eszem szerint folytatni kívánnám: bizony, ígéretinek keveset hinnék! E végre hirdetten a gyűlést pro 1. Septembris, a Rákos-mezejére, a régi, hajdani országgyűlésének formája szerint; melyre is Nagyságod embezeit oly igyekezettel várnám, hogy akkor Nagyságodhoz való fiúi kötelességgel való kötelességemet kinyilatkoztatnám. A mely európai békességről való projectumot Nagyságod velem communicált: kérem, annak teljességes hitelt ne adjon; mert ámbár benne sok rationabilitást talál ember: assecurálhatom Nagyságodat, hogy még affélék távol vadnak a projectizáció-tól. Most újonnan a francziai király, követje által, erdélyi fejedelemnek agnoscáltatván: assecuratioit megújabbította, hogy követeink nélkül, kiket is úgy mint erdélyi fejedelmét admittáltatni fog, a békesség tractájához nem kezd. — Isten ő szent Felsége kegyelméből hadaimmal felfelé nyomulván, nagyobb operációkhoz fogok kezdeni, melyekről Nagyságodat tudósítani fogom; és ha szintén az ellenségnek succursusa jőne is: remélem Isten által, kevés progressusa leszén. Ha az ország dolgai

tracta által mennek véghez: nem reménlem, a svecus és prussiai királyok gvarantiája nélkül lehessen valami a dologban, accedálván hozzájuk az anglus, hollandus is, kiknek mediatióját már acceptáltam; a mint is operatiójok által dolgomat annyira vittem, hogy veleni a bécsi udvar, más keresztyén király s fejedelmekhez hasonló chartellát inealt a rabok szabadulásában. A sveciai király a muszkát most újonnan megverte, úgyíit s minden bagázsiát elnyervén; ennek az hazának nem kevés szerencséje leszen, hogyha a török ellene az hadakozást elkezdi, melly iránt ezen francia tolmács igen biztat. Hogyha az operatiókra nézve ürességem lehet: még a megírt gyűlésnek terminussáig Erdélyben megyek, úgy, hogy visszajöhessenek pro termino.

32.

Instructio pro Egregio Francisco Horváth, secreto ablegato Nostro ad Fulgidam Portam.

Primo. Jóllehet, mindeddig való dolgainkat a felséges francia király követje a Fényes Portánál oly effectussal folytatta, hogy mindazoknak successusit eddigis méltán tapaszthattuk, — mindazonáltal, lévén oly conjecturák, a mellyekben mindeneket a császáros és németes emberek előtt, a maga ura autoritássát előtte viselvén, nem folytathatott: küldettetik oly véggel, hogy mindeneket az említett követnek tudtára adván, tanácsa s javallása szerint folytasson. Legszükségesebb azért, hogy az ittlévő tolmácsával útját arra vévén, hogy annál is inkább maga dolgait titkolhassa: minémű parancsolatunkkal megyen, senkinek ki ne nyilatkoztassa; hanem, ha szintén Tömösvártt vagy Lándor-Fejérvártt menetelit kérdésben vennék is, magát lovak vásárlásáért küldetettnek lenni mondja.

Secundo. Isten kegyelméből Constantinápolyban érkezvén, és a követet illendőképen köszöntvén: dolgainkat in generalibus terminis jelentse meg, úgy tudniillik, hogy a végett küldettetett légyen, hogy experialja: küldendő követünket mi móddal akarják excipialni?

Tertio. Láttassék mindenekben és tétesse magát ezen mellette lévő Lebrüe tanácsával elni: magát mindazonáltal teljességesen Fotott nevű tolmácsnak insinuálni, ígéretekkal

részünkre úgy hódítsa, hogy sinceritásában kétsége ne lehessen, mindenekben pedig éljen tanácsával.

Quarto. Mauro-Cordato ennekelőtte is ismerösse lévén, magát nála insinuálja, semmiképen eleintén neki magát ki nem adván, annál is inkább credentionalis-levelét ne is említse, hanem, ha a magyarországi dolgokról tudakozódnék: az idevaló dolgokról informálhatja, detegálván, — minthogy magától hozzája való hajlandóságunkat és előttünk való nagy nevezetít; tudtára egyszersmind adhatja erdélyi fejedelemségre választásunkat, melyben a császár halála által is székünk erőssítettét; mindazáltal elméjét kivévén, observálhatja: mennyiben hajol a római császár factiójához? és ha ugyan tapasztalná, hogy az Hozzánk való inclinatiohoz hajlandó volna: egynehány rendbéli conversatioja s igéreti után, credentionalissát megmutathatja, kívánván leginkább tüle, hogy végire menjen: ha küldendő követek fognak-é úgy, mint erdélyi fejedelem követjei admitáltatni a Portátul, vagy sem?

Quinto. Ha az austriai factiótúl annyira infascinatusnak tapasztalná, és jó móddal offerált pénz által remélhetnénk elméjének megfordítását: tizenkét- vagy tizenháromszáz aranyaknak igéretivel istentálhatja, — cautus lévén mindazáltal, hogy a megadását ne praecipitálja, ha lehet, valamíg hajlandóságának realis effectusát nem tapasztalja.

Sexto. Tudván a Fejedelemlnek, Tökölyi uramnak magához való kevés hajlandóságát: az említett Fejedelemlnek szolló leveleket a tolmács által küldje bé; hogyha mindazáltal ottlétét megtudván, vagy levele, vagy embere által megtalálná: committált dolgait ki ne jelentse, hanem csak egyedül vásárlások kedvejért odaküldetettnek lenni mondja magát; adja tudtára mindazáltal az itten lévő conjuncturákat, és egyszersmind az országgyűléséről való intentionkat, oly véggel, hogy személyének kikérését az országnak persvadeáljuk.

Septimo. Mindezeket híván dexteritására, dolgainknak hív és szorgalmatos folytatását, s egyszersmind mindenekről való tudósítását leginkább kívánjuk.

Octavo. Ha mindezeknek beteljesítésében lészen pénzre szüksége: a francia király követjéhez recurráljon, az holott is meg nem fogyatkozik.

33.

12. Julij, 1705. Szokolyától, Méltóságos Generális Gróf Beresényi Miklós úrnak.

Ide, Szokolyához szállásunkkal vettük Kegyelmed levelét, melyből látom, hogy Kegyelmed Kéméndnél leszen holnap. Jóllehet még tegnap a gyalogságot és bagázsát megindítván, a lovassal csak ma indultunk: holnap mindazáltal minden bizonynnyal oda hajtunk. Híreink sokfélék vadnak, a többi között az is, hogy Budánál az hidat kötik, a ráczság a németséggel készül, a mit az ember el nem hihet. Deák Ferencz és Szabó Máté ezerét hadtam addig vigyázóban, a meddig Szeged táján leendő operatióik véghezmennek. Coeterum, etc.

34.

*Kökényesdi László úrnak, die 29. Julij, 1705. Mocsonoknál levő táborból. *)*

Pünkösöd napokban és 16. Junij irott leveleit mind egy-szersmind vettük, és együttvaló jöveteleknek okát examinálván, Rosztúl értettük, hogy Hamburgban gyülekeztek volna öszve. Nagy csudálkozással értjük, megvalljuk, mindenikéből, hogy jobban Páris által nem informáltatik az Elector: mivel az mellettünk levő franczia követ mindenekről tudósítja az királyját. Mondhatjuk, hogy az békességnek dolga mind azon statusban vagyon, melyben Kegyelmed hadta, és jóllehet én hasznát az országnak abban teljességgel nem látom: mindazonáltal én ezen ügynek vezére, nem ura lévén, hogyha az országnak tetszik, távoztatnom nem lehet; lévén az várme-gyéktől tudósításom: az anglusok és hollandusok mediatióját acceptáltam, oly conditióval, hogy az sveciai és prussiai királyokat az gvarantiára admittálják; de ha szintén békességre találna is a dolog menni, Kegyelmed assecurálja az Electort, hogy bizonyos lehet benne: segítséget a császárnak az ország ellene nem ad; sőtinkább, hogy az ittlelvő császár armadája is szerencsés progressusit ne interturbálhassa, az ország-gyűlését pro prima Septembris a végre publicáltattam, hogy ha szintén az ország tractában eredne is: az időből kifogyjon, —

*) Innen ismét Jánoky írása.

de mindezekben csak az üdötül kell, úgy látjuk, várni. Én soha javallani édes hazámnak nem fogom, hogy csalárd ellenségének hitelt adjon; és úgy látom, mióta némelyek az Kegyelmed levelében inserált Electornak panaszait értették, az új császár hitetlenségében megütközvén, külömb resolútiókat vesznek. Mindezek pedig valóságosan kimutatkoznak csak rövidnap alatt is: mivel, hogy jobban operálódhassak, magamat személyem szerint táborostúl conjungáltam az Vág mellyékén levő hadaimmal, oly szándékkal, hogy az ellenséggel, ha kívántatik, meg is verekedjünk; de amaz magát az Csalóközből nem igen mustrálja, jóllehet hat dániai regementtel szaporodott. Mondva tartózkodtam mégeddig az Vágon táborostúl való általmene-teltül, gondolván, hogy az ellenség eztet erőtlenségemnek magyarázván, hamarabb kigyün; de még fortélyomnak eddig kevés hasznát láttam, hanem tegnap hozta vala meg valamely portásom, költözésének hírét, — az ki ellen azonnal Bercsényi urat az lovasságnak nagyobb részivel commendéroztam: de az ellenség Királyfalvátul megint vissza, Nagy-Magyarinak, (a hol az hídja vagyon) tért. Eszterház Antal egy corpussal a Fejér-hegyen túl vagyon, és az elmúlt héten Holics várát discretióra megvette, az mint is a benne levő százharmincz német, tisztetül nálunk szolgálatot vett; nunakutánna Morvában irrup-tiót tévén, harminczöt falut, várost porrá tétetett. Mindezeket Kegyelmed tudtára adván az Electornak: conjiciálhatja mind az híreknek hamisságát, mind a békességnek állapotját, melly is teljességgel az közelgető operatióktól függ, jól tudván, hogy ha az ellenség szerencsés talál lenni: felfuvalkodott szokása szerint, az addig tett ígéretitül is eltávozik. Hogyha pedig fegyverünknek Isten szerencsét ad: bizonyos lehet benne az Elector, hogy ezen nemzet nemcsak az békességet rejiciálni fogja, de még a választásrúl is és interregnumrúl kérdést fog tenni. Alig vannak olyak mostanában is, az kik a választásnak nullitását által nem látják: de mivel még se arravaló candi-datus magát be nem jelentette, se az hazának notabiliter nem succurrált, bizodalmaát oly erőben nem vetheti, a ki által reménl-hetné mind maga, mind új királya megmaradását. Kegyelmed az Elector hozzám mutatott atyafiságos assecuratióit illendő-képpen megköszömvén: fegyvereinek szerencsés progressusárúl

nemcsak congratulálok, de assecurálja is, hogy mindenekben oly sinceritással procedálni fogok, hogy ha szintén békességre menne is a dolog: mind az francia királynak, mind magoknak hasznokra inkább, mintsem károokra lehessen.

Az mi a pénzbeli succursusnak augmentatióját illeti: az király ministereit Kegyelmed hasonlóképpen assecurálhatja, hogy, a mint mondánk, ha békességre fakadna is a dolog: az király kárával az hátramaradott summát distrahálni nem kívánom, hanem Danczkán hagyván, csak annyit hozatok belőle, a mennyivel némely haza szükségét beérhetjük; annak azért administrációjában meg ne csükkenjenek, ily bizontalan lévén a békesség. Itten közönséges az ellenség között is az híre, hogy mind az Elector tábora a hollandusokat megverte, mind pedig Villar, Malbrugnak recessusa után, győzedelmes lett volna, és hogy Eugenius is nagy kárával penetrált a Savojával való conjunctióra, — mellyeknek confirmatióját várom Kegyelmedtől.

Ráday által proponáltatott dolgaimnak, kiváltképpen az új lengyel királynál, nagy progressusi vannak. Tovább Kegyelmed azon udvarnál mi tevő legyen? ex inclusis által fogja látni. Az assignált kétezer forintot itten az Elector követjének letétetem, mellyet Kegyelmed ott percipialjon; azon kétezer forintokkal együtt, mellyet immár ezelőttegynehány hónapokkal letétettünk, négyezer forint lészen; az mint is a ketteit az maga szükségére elköltheti, a más ketteit továbbvaló parancsolatunkig megtartván. Ezzel Isten őltalmában ajánljuk Kegyelmedet.

35.

*Ráday Pál secretarius úrnak, die 29. Julij, 1705. Mocsonoknál lévő táborunkból. *)*

Az elmúlt postán két rendbeli levelét egyszersmind vévén Kegyelmednek, azokat magam megfordítottam, és svéciai királynak állapotját tekintvén, mindazokban nem ütközhettem meg, a mellyeket Kegyelmed maga receptiója felől ír; sőtinkább nagy jót látok benne, hogy az erdélyi fejedelemségnek recognitiójában difficultást nem téssen. Az békességnek dolga miben

*) A lap szélén Jánoky jegyzése: „NB. 7-mo usque ad numerum octavum rite perceptae.“

legyen? előbbeni levelünk által tudósítottuk Kegyelmedet; azokban most is semmi változás nincsen. Mivel peniglen tegnap portásom az ellenségnek Csallóközből való kiköltözésének hírért meghozta vala: válaszómat azért differáltam, hogy valamely bizonyost írhassek, de ellene Bercsényi urat az lovas hadnak nagyobb részivel küldvén, megint visszament a Csallóközben. Úgy látom, mindenek csak egynehány nap is ki fognak nyilatkozni. Igenis jól cselekedte Kegyelmed, hogy az új királylyal való dolgait teljességessen nem praecipitálta, mivel nagy consideratióra való az prussiai királynak tett declaratiója; dexterizálja azért úgy tovább is a dolgokat, a mint kezdette, legkiváltképpen, ha az neo-királylyal való ligának véghezvitelében talál modalitást; hogyha penig ugyancsak másként véghez nem mehetne: a recognitiójában se tegyen difficultást, instructiója szerént. Jóllehet jött Augustustól assecuratiónk, hogy a népet a császárnak nem ellenünk, de az franczia ellen adta: humorát ismervén, nincs mit építeni rajta.

Horvát Ferenczet küldöttük Törökországban, hogy a muszka ellen való hadakozásnak dolgát nemcsak kitanúlja, de sűrösse is; nincs is kétségünk benne, hogy véghez ne vihessen, látván nagy hajlandóságát, a mint az előbbeni levelünkben, az franczia tolmács relatiójából, tudósítottuk; mellyet ha elkerülni akar, nem tarthatunk, hogy hadát Moldva felé küldje. Az includált levelet küldje meg Kegyelmed feleségemnek, ha lehet a svéciai residens által; a mint más úton értettük, Bonak tudósítását azért nem vette mégéddig, hogy az correspondentiának securitássában kételkedett. Az kijóviai palatínusnak succursust adni nem lehet. Ha Kegyelmed az svéciai királylyal instructiója szerént véghez nem viheti dolgait: elég is lesz mostanában, hogyha egyebet véghez nem vihet, hogy az említett svéciai király, ha az mi békességünk az universalis békességgel concurrálna, assecuratiót ad, hogy abban minket is comprahendáltatni kíván, az franczia király adott assecuratiója szerént, és úgy mint erdélyi fejedelem követjét fogja admittáltatni követeinket. Kegyelmed az prussiai udvart mindenekről informálja, assecurálván, hogy az gvarantiája kérésétől nemcsak nem recedáltunk: de aztat az ország-gyűlésében is sürgetni fogjuk, jóllehet az új császár igen contrarius benne.

Mivel Danczkán bizonyos argenteriat csináltatunk : teljes tehetségével azon legyen Kegyelmed, hogy annak és az ottlévő pénznek elhozására inpetrálhasson passust az svéciai királytól. Kegyelmedet ezek után Isten őltalmában ajánlom.

36.

Domino Comiti Antonio Estorás, die 29. Julij, 1705. Ex Castris ad Mocsonok.

Nem kétljük, ekkoráig is Kegyelmed Méltóságos Grófi Bersényi úr leveléből értette, minemű hírünk érkezett vala tegnap az ellenségnek általjöveteli felől; melyre nézve is a midőn pro ratione temporis indulni akartunk, újjobban értettük: meghátálta magát. Kegyelmed tudósítását az morvai állapotokról kedvessen vesszük; a mennyire mind egy s mind más relatiókból combinálhatjuk, annyi fennálló ellenséget lenni ottan, ámbár valamely földnépét támasztanák s, nem ítéltünk, az ki Kegyelmeddel birjon: mindazonáltal említett Gróff úr intimatióira vigyázván, kévált a lovas haddal erőfelé legyen intentus Kegyelmed. Itten succedálván az dolog, ha szintén valamely faluk elszélesztetnének is azalatt: azokért is meglakolna; könnyebb volna osztán azon morvai ellenséget dissipálni. Az kancza-lovak iránt értem, keveset comportálhatni közölők; immár az mellyeket lehet a vitézlő rendnek zúgolódása nélkül készpénzen visszaváltani: kedvessen veszem Kegyelmedtől; az mellyeket pedig nem lehet, hadd maradjanak.

37.

30. Julij, Mocsonokról. Berthóti Ferencz úrnak.

Generose fidelis, Nobis dilecte!

Salutem et omnem foelicitatem. Mivel mostan ezen includált levelek, az válaszdások miatt elmaradtanak az ordinariától: staphetaliter küldöttem Kegyelmed kezéhez; mely levelek között vagyon egy Miller Péternek szőlő levél: írjon Kegyelmed maga a krakkai postamesternek: ha azon levelemre hat hét alatt válaszom jön, száz tallérral fogunk nekie kedveskednünk, — mesterkedjék annak kiszolgáltatásában.

38.

Gróff Bercsényi úrnak, 31. Julij. Mocsonoktól.

Kegyelmed tudósétassát expedíált embere által ez éjjel vettem, az német általjövetele iránt, melyet eleitül fogva elgondoltam; a mint is a végre, és azon eventushoz való dispositiókat tévén, mindazokban a szerint kell procedálnunk. Jóllehet a commissariatusnak vagyon parancsolatja az militiának kenyere felől, commissariussa tudom leszen Kegyelmednek: de kenyere lesz-e? abban bizonyos nem vagyok; azért a miképpen Pest elein létemben is hasznossan tapasztaltam, némely helyekről Kegyelmed tétethet provisiót; nem kémélhetvén most ebben: parancsoljon reá Kegyelmed Nagy-Szombatra és más helyekre, hogy harmad s negyed napi kenyérről provideiljanak, és az árát condigne refundáltatni fogom, — mert ez a nagy regularitássú commissariatus, félő, hogy megfogyatkoztatja a hadat, és ebből nagy kár származik.

39.

Gróff üdösbbik Barkóczy Ferencz úrnak, 1. Augusti, Mocsonak.

Nem kétljük, ekkorúig Kegyelmed informáltatott Klekpergnek motussáruil; az mint is értvén Generális Károlyi Sándor úr Tiszán általjöveteleit, ő kegyelmének megírtuk: Kegyelmeddel conjungálja magát, és az ott körüllevő hadakat Kegyelmetek egy corpusban hozván, elhittük, teljes igyekezettel leszen, hogy azon ellenségünken győzedelmet vehessen. Egyébiránt Isten itten boldogítván fegyverünket, az ottvaló ellenségnek compescalássa hamarabb meglehet; azalatt pedig mesterkedjék Kegyelmetek, hogy győzedelmet vehessen.

40.

*Generális Károlyi Sándor úrnak, die 1. Augusti. Mocsonak. *)*

Postáink késedelmes járásának tulajdoníthatjuk, hogy 30. Julij datált levelének idejéig is nem vette utóbbi levelünket, melyben Pest eleire czélozó ellenség motusira nézve Kegyelmed

*) Eddig Jánoky írása.

ottan subsistálását szükségesnek ítéltük lenni; nem is kétljük, ekkoraig az ottanvaló dolgokról informáltatott Kegyelmed. Azért ott körüllevő hadainkat egy corpusban vévén: Gróf Barkóczy Ferencz úrral egy értelemmel azon ellenségnek confusiójára mesterkedni tanácsosabb. Tagadhatatlan dolog, súlyos mind ennyifelé az országban való csapásokat eltávoztatni; de ha Isten boldogítja itten fegyverünket: az ottanlévőket könnyebb lészen compescálni; azalatt is penig tapasztalt dexteritással szerint Kegyelmed azon ellenségnek confusiójára igyekezzék.

A Tiszán túl való földet penig, Kegyelmed projectumát is approbálván, Györki Pál hívünknek commendója alá bizzuk, s vagyon is a végett parancsolatunk, és annyivalinkább, hogy Erdélyből is három regimen Váradhoz érkezett: azon föld tisztességesen fog subsistálhatni. Kegyelmed is mind Palocsainak, hogy a commendót cedálja, mind penig Györki Pál Generálisunknak írjon: mihez alkalmaztassa magát.

41.

2. Augusti, *Bercsényi úrnak. Patai táborból. *)*

Mostan érkezett levélhozó katonátul értekezvén, úgy látom: csak bizonyos az németnek általjövele; melyre nézve a mely dispositiókról Kegyelmeddel beszélgettem, most is nem láthatok annál tanácsosabbat. Talám ma s ez éjjel lesz annyi apadása a víznek, hogy Gencsi próbálhat, melynek módja adatván, el se mulassa. Az tót hajdúk helyett Eszterház Antal úr keze alá Révai Imre és Brémer regimentjét küldöttem, mely is németes lévén, ottan kevesebb kárt tehet, mintsem itten.

42.

(Gróf Eszterházy Antalnak.)

Patai táborból.

3. Augusti, patai táboron íratott Urunk ő Nagysága asztalán egy levél Generális Eszterházy Antal úrnak, hogy portáissit folytatván, a dolgokat kitanúlhasssa maga is, és olyformán tartsa mellette lévő hadakat, hogy a midőn Kegyelmes

*) Innét kezdve ismét Jánoky írása.

Urunk. avagy Bercsényi úr intimatióját veszi: az ellenséget túlfelől egyszersmind aggredialhassa. — Ez levélnek nem maradt párja.

43.

(B. Károlyi Sándornak.)

Ibidem, eodem.

Generális Károlyi Sándor úrnak: hogy succursust innét az következő operatiók miatt nem lehet küldeni, nem lévén azonkívül is oly erős ott az ellenség, hogy öszveszedvén a hadakat, ne tehetne csapást az ellenségen.

44.

(B. Sennyey Istvánnak.)

Ibidem, eodem.

Sennyey István úrnak, az vecsei hídnál és sáncznál lévő tábor commendójának: hogy puskaport Urunk ő Nagysága fog küldeni, és a járókat a Vágon vigyúztatni fogja. *)

45.

Méltóságos Generális Gróf Bercsényi Miklós úrnak, 3. Augusti, 1705. Patánál.

Jóllehet Máriússi által az ellenség általjöveteliről való tudósítását vettük: mindazáltal mostani jött leveléből Kegyelmednek érték olyat, hogy a lovassa magát a gyalogságtól separálta volna; megvallom, ez olyan alkalmatosság, kinél nagyobbat nem reménhetnénk, csak a sok bizonyos hírek várakozásával tidőt ne vesztegessünk, és a gyalogságával való megegyezése előtt tegyünk próbát. Én jobbat nem találhatok; kérem Kegyelmedet el ne mulassa, hogy estvefelé az egész corpussával megindulván, nyomakodjék az ellenség felé, és éjszakának idején három- s négyezer lovassal sok felől **) megcsapatván: maga a többivel együtt segítő seregben úgy maradjon, hogy az operáló hadnak confusióját eltávoztathassa. Történhetik úgy, hogy Isten ő szent Felsége kegyelméből oly confusióban reducáltathatik, mellyet nem is reménlenénk. Bővebben szóval izentem Ottlik úr által, kinek experientiáját

*) Eddig Jánoky. **) Így; de lehet, hogy „Sók felől” értetik.

ismérvén, leszen segítségére Kegyelmednek. Eszterház Antal úr felől bővebben izentünk Kegyelmednek; szükségesnek is látom, hogy positive való ordert adjon Eszterás Antal úrnak: mi tévő legyen? A mostani alkalmatosságtól függ azon földnek megmaradása is; úgyis által siettetvén költözését: csak addig is elválnak az idevaló dolgok, a meddig Morvában általjövetelit megtudják; ha pedig amannak ezzel conjunctióra szándéka volna: a lovas könnyű haddal annak is conjunctióját impedíálhatja. Kérem azért Kegyelmedet, ezzel ne is mulasson, hanem valamihez magunkat determinálván, a sok roszban ne válogassunk, többet bízván Istennek kegyelméhez, mintsem emberi erőnkhez. Ezzel kívánom, hallhassunk örvendetes híreket Kegyelmed felől; maradván Kegyelmednek, etc.

46.

*Ibidem, eadem die, eidem Domino Generali. *)*

Én az Dudvágot megjárattván, arról való relatiókat nem igazaknak tapasztalom: mivel sem árja olyan nincsen, sem pedig az erdő úgy be nem vágatott, hogy meggátolhatná útját Leopoldba az ellenségnek. Krakócnál is oly járó vagyon, ha csak tíz-tizenkét pöstyöt (így) belévet is: folytában mehet. Azért akarom Kegyelmednek eztet értésére adnom; noha holnap, ha az ellenség üdőt ad, azon leszek, hogy azon utakat fortificáltathassam, jól tudván: az ellenség mindenmódon fog mesterkedni, hogy az élest Leopoldban bévihesse.

47.

Eszterház Antal úrnak, 4. Augusti, Patátúl.

Nem kétljük, előbbeni levelünk szerint is Kegyelmed a portássit úgy folytatja, hogy az ellenségnek motussit tudhassa; mindazonáltal Kegyelmednek adjuk értésül, hogy a Kis-Dunán, noha mégéddig által nem költözött: de Kegyelmednek szükséges a hegyen**) általjöveteli: netalám túlünk elrekesztésében mesterkedjék az ellenség. Morvában is a hírek nem tudom, miként folynak? de egy s két falu elszéiesztésének távoztatásáért nem látjuk tanácsosnak annyi had nélkül való ütközés-

*) Ismét Jánoky írása. **) A Fejérhegyek értetnek.

sünetet. Ha azért Kegyelmed hallja a Kis-Dunán általjövetelet a németnek: mindjárást azon legyen, hogy Majtén és Farkasfalva táján velünk megegyezhessen; ha pedig Nagy-Szombathoz érkeznék az ellenség: Bazíny s Modor felé az lovasnak küldesse s úgy velünk megegyezése jól lesz.

48.

Ibidem, eodem. Sennyei úrnak.

Kegyelmed leveléből értjük az tiszteknek commendo iránt való competentiáját; mely is hogy köztök eltávoztassék: azon hídnak megőrzésére elégségesnek látjuk az német őbester keze alatt valókat; azért azon hajdúságot Kegyelmed rendelje az gúzlónak őrzésére. Jóllehet ugyan, mostan hozott német rab relatiójából is kitetszik, hogy az ellenség még az Kis-Dunán által nem jött: mindazonáltal Kegyelmed tartsa oly készen a vonó-marhákat, ha találná szükségesnek lenni: az ágyúkat parancsolat szerint vihezzük. *)

49.

Méltóságos Generális Gróf Bercsényi Miklós úrnak, Patától 4. Auguszt, 1705.

Jóllehet, nem kétljük, Kegyelmed maga is examináltatta ezen elfogott németet: mindazáltal accludáltuk itten tett fassióját is; de adhaszon-é ember hitelt, hogy ugyan Leopoldhoz igyekezik? nem tudom, az okból is, hogy a gyalogja még által nem jött. Akarom igen, hogy Kegyelmed szándékozik Ottlik által tett intimatiómat effectuálni, mellyet én tegnap az akkori híreknek mivoltához képpent üzentem Kegyelmednek; de még által nem jöven a Kis-Dunán: megvallom magam is, nehéz ottan azoknak alkalmatlankodni. Elvárom abban az Kegyelmed tetszését: nemdenem jó volna-é a gyalogsággal és ágyúkkal oda a vízhez menni, és ottan decidálni a dolgot? Eszterházi Antal úrnak megírtam, hogy mihelyt hallja a Kis-Dunán általjövetelet az ellenségnek: más alkalmatosságit is félretévén, velünk Farkashídjánál megegyezzen. Elvárom Kegyelmed javallását. Datum, etc.

*) Eddig Jánoky.

50. *)

(Szemere Lászlónak?)

Hozzáánk küldött embere által Kegyelmednek, értettük portásinak szerencsés járassokat, úgy Pest elein való dolgokat, melyeket Generális Károlyi Sándor úr leveleiből is alkalmasint áttalláltunk. Itten immár a német az Kis-Dunán is költözvén, két- s három nap alatt reméljük szerencsés kimenetelit a dolognak, s úgy rövidnap elégséges haddal valamely Generálisunkat azon földre küldvén, az ellenség ott is confundáltathatik; azalatt is penig, mivel az Kegyelmed mellett levő hajdúságot az Dunának megőrzésére most elégségesnek ítéljük lenni: maga mellett levő lovas hadat Kegyelmed mentülhamarabb küldje Generális Károlyi Sándor úrhoz, hogy azon földnek segítségére és addigis ellenségünk confusiójára munkálkodhassék. Csudáljuk penig, mit ír Kegyelmed Horvát Tamás felől, holott egynéhány alkalmatossága lévén, semmit is Generális Károlyi úr felőlle nem ír; de akármiént légyen a dolog: írja meg Kegyelmed a budai commendánsnak, hogy szintén most a cartella szerint a minálunk levő rabok Érsek-Újvárbán, az ellenségnél lévők penig Komáromban szálléttatnak, hogy így mindkét részről lehessen szabadulássok: azért Budáról is minden rabokat küldjön Komáromban, onnét kelletvén minden rabjainknak visszaadattatni. **)

51.

(Károlyi Sándornak?)

*Vecse, die 13. ***) Augusti, 1705.*

Akarám Kegyelmednek értésére adni, hogy ez elmúlt napokban, nagy bizodalommal lévén az német armádának meggyőzése iránt, offensive ellene indúltunk vala, és a midőn tegnapi napon (aug. 11.) déltájban eleibe szállottunk, két s három ór íg egymást szemlélvén. annakutánna Vereskő felül mintha síknak ereszkedett volna; mi is melleleg vele táborostúl aláfelé jöven: minekutánna egy ideig csak úgyúval egyik fél a másikat impetálta volna, azalatt fortélyoson, jól tudván Pálfi János

*) Innen kezdve megint Jánoky írása. — **) Eddig Jánokyé.

***) Előbb „12“ állott, de kiigazított, a tartalomhoz képest helytelenül.

csínját a helynek, (máskint is, majd mintegy utolsó kéntelenségből kellett azt cselekednie) mintegy közép iránt, marsban lévő armadánknak egy oly situsban levő járón, a holott com-mode nem lehetett secundáltatnunk a resistens hadat, sellective a német maga armadájából erősét és javát mind gyalog s lovas hadának offensive küldvén, hirtelen oly confusiót tett, hogy ez a mi többire szokatlan hadunk futásnak vette magát; annyival is inkább, hogy, a mint feljül is írtuk, nem lehetett azon a helyen a resistentiát illendőképpen adhibeáltatnunk, csak elnyomult onnét a had, és abból, a ki legkárosabb, hadainknak notabilis oszlása származott, máskint, bagázsia velünk a mi kevés vala, az is salváltatott, úgy az artilleria is, vagy két taraczkon kívül. Melly ezen confusióból szerencsének extremítását vagy más gonoszt nem várhatunk, — mivel hadaink is recolligálván magokat, immár is alkalmasint corpusba vették magokat; mindazonáltal az itt fennlévő ezerekből a kik praetextust találtak elszéledésre és haza való menetekre: Kegyelmed tegyen oly dispositiót, hogy mentülhamarőbb kiki maga ezeréhez incorporáltassék. A mellett jól emlékezhetik Kegyelmed reá, hogy ugyan oly végre is szedte Kegyelmed öszve az keze alatt való hadakat, hogy, ha kívántatnék, ide is succurrálhasson, immár penig látván Kegyelmed a dolgokat, és ott azon a földön ellenben nem lévén szükség annyi hadra: Kegyelmed mentülhamarőbb magával együtt hozzon fel valamely notabilis számokat egyenessen Érsek-Újvárhoz, hogy velünk magát conjungálhassa; ha penig Kegyelmed valamely ennyihány száz lovast adjungal Nemzetes Vitézlő Balog Ádám kapitány hívünk mellé, és általküldi a Dunán: nem kevésbé hasznos distractiót fog tehetni az ellenségnek. A solti sánczczal, a mint előbbeni levelünkben is megírtuk, cselekedje Kegyelmed azt, a mit mostani conjuncturákra nézve is hasznosnak ítélni.

52.

Eodem die, loco, ut supra. Györki Pál úrnak.

E napokban, bizodalmunk lévén az haza szerencsésében, kívánván bizonyos próbát tennünk a német armada ellen: a midőn tegnapi napon (szembe) szállottunk volna azon ellenségünkkel, és Leopoldtól fogva offensive elleneszállásunkkal Vereskőig

oldalast mindenütt praecludálni kívánván elmenetelét, félnapig egymás-szemlélésünk és álgyúkkal való köszentésünk után, oly helyen tett aggressiót hadaink ellen, a holott resistentiára rendelt hadainkat kívánatossan nem secundálhattunk, melyből confusiója is származott hadainknak; noha az artilleriánk, vagy két taraczkon kívül, és a mely könnyű szerrel való bagázsiank vala vélünk, az is salvátatott, és csak immár is recolligálván Isten kegyelméből hadaink magokat, alkalmas corpusba szállottanak: mindazonáltal a mely Tiszán túl való vármegyékből álló hadaink mellettünk valának, — ebből formáltak némelyek praetextust az hazamenetelre és eloszlásra, nagy és világos kárára az nemes hazának. Azért Kegyelmednek serio parancsoljuk: azon ezeret és zászlóit elhagyó katonáknak visszaküldésében per omnia adlaboráljon Kegyelmed; és netalán ezen actiónak nagy híre promulgáltatván az rácság előtt, valamely csapásokra annyivalinkább felindíttassanak: azért Kegyelmed légyen nagy vigyázással ott a Tiszán túl való darab földön és az ellenség motusi ellen.

53.

Vecse, 15. Augusti, 1705. Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét vettük, tudósítván bennünket az Duna mellyéki állapotokról, s Nádasdi Ferencz operatióiról. Vesszük eszünkben, még akkor nem vala levelünköl értésére Kegyelmednek, hogy azon ellenségünk ellenében rendeltük Gróff Eszterházi Dániel úr és Géczi Gábor ezereit, s úgy Kegyelmed dragonyos regementjét is; nem is gondolhatjuk azon ellenségünket oly számosznak lenni, a mint közhír tartja: azért Kegyelmed mindenmódon, kémek által is azon légyen, hogy mivoltát s erejét azon eslenségnek kitanulhassa, bennünket informálván. Ment immár töllünk Sennyey úrnak ordere, hogy idejőjön, másutt való szolgálatjára az hazának kívánván applicálnunk.

54.

Forgács Simon úrnak. 15. Augusti, Vecse.

Előbbeni levelünköl is megérthette Kegyelmed az ellenséghez közellétünket; ez elmúlt napokban penig, közönséges kívánsága szerint hadainknak, az ellenség táborával való ütkezetet akarván véghezvinnünk: Csalóközre visszamenő szándé-

kát eleiben való szállásunkkal is gátolván, a cziferi mezőn viadalra elrendelt hadainkat szemléltetvén, más utat Vereskő felé vett magának; és hadaink mellesleg s hátul is menvén velek, Pudmericznél oly szoros helyet keresett, a holott hadainknak egészszen operatíójok nem lehetvén: az ellenség többire kintelenségből tött irruptiójának némely hadaink tanulatlansága miatt nem resistálhatván: mintegy hatvan emberünk, és az ellenség részéről másfélszáz kárral retiráltuk ide a Vághoz magunkat, az ellenség táboráig a Csálóközre hement, (úgy Klökösperg erejének is nagyobb része odaérkezett, s magát is várják; több succursusa nem remélhetjük, mostan lehessen.) *) Mi pedig nagyobb részét lovas hadainknak Méltóságos Generalis Bercesényi Miklós úrral Morvára és Austriára küldöttük magunk itten táborozván. Reméljük, Isten jóvoltából ezen campaniát manuteneálhatni fogjuk; azért Kegyelmed holmi hamis híreknek hitelt ne adjon, ámbár sokféle csalárdsággal folytassák is. Reméljük, az ország-gyűlése meg fog lehetni, és noha kár nélkül Kegyelmed Erdélyből való kijövele nehezen fog meglehetni: mindazonáltal abbéli fogyatkozásnál nagyobb lévén ezen hazánk közönséges dolgai folytatásában Kegyelmed jelenléte, nem kívánjuk denegálnunk Kegyelmed kijövetelit, hanem inkább az ország törvénye szerint is praesentiajával Kegyelmednek minden jót közönségessen végezni kívánjuk; ha pedig medio tempore az hadukozásnak szüksége úgy hozná, és velünk elműlattatná azon országos gyülekezetet: fogjuk Kegyelmedet tudósítanunk. Rabutinnak az asszonyok szabadulása iránt szóló, Bellicumtól Szirmai István úr által hozott levelét Kegyelmednek accludáltuk.

55.

(*Széchenyi Pál kalocsai érseknek.*)

Celsissime Princeps, Parens mihi observandissime!

Indefessus mens isque continuus labor, qui in operanda patriae meae felicitate, dies noctesque conjungit, ob continuas propemodum bellicas operationes unice retardavit responsum ad Celsitudinis Vestrae literas, quibus extractus literarum Dominorum Mediatorum inclusus fuerat. Speraveram indubius

*) A zárjel közti szavak Jánoky által vannak közbeszúrva.

ad eum jam me deduxisse terminum desideratissimae pacis tractatum, quod superatis magna ex parte diffidentiarum scaturiginibus, per sinceri animi mei documenta foelix salutaris operis dabitur initium, nec pro exiguo fundamento serviverat mihi aequanimis Dominorum Mediatorum oblatio, qua mediante impartialem suam, eamque sedulam appromiserant operam, ut vel dubitare nefas duxerim quin tam diuturnus negotiationis, tractatus tandem foelicem non obtineat coronidem. Accedebat his pronus nunc regnantis Majestatis adhuc vivente patre animus, quo se gentem Hungaram non tantum complecti, sed et in foelicitati ejus propemodum condolere visus fuerat, ut digne arbitrarer, ad inchoationem negotiorum super futurum nihil. Ast vix non novissima prioribus pejora esse censuerim transmissum legens extractum; quodsi enim prioribus vel maxime duobus punctis praevio tractatu consensum fuerit, quid de usu legum convenire oportet contracta basi earum? Quid praeter haec propemodum de trivialibus agentibus mediatione, quarantiaque opus erit? ubi exula libertate Regni vulnera incurabilia remanerent, duram profecto conditionem negare non possum, ubi primo impositis catenis demum agi deberet, num quis liber aut captivus dici debeat haecine se indubia servandorum legum argumenta? Pro quibus Celstudo Vestra fidem suam inpignorare iteratis viribus jussus, re p e t i t i s assecurationibus executus est, tanta cum energia assecuratis Majestatem suam cuncta ea servaturam, quae legibus consona fore reperta fuerint; quid mirandum est, quarantia me tam constanter adurgere, siquidem et ipsa negotiationis praeliminaria tantis iisque continuis variationibus subjecta sunt, quibus scriptae assecurationes fideique Celstutudinis Vestrae (ut dictum) in p i g n o r a t i o n e s continua mutatione labefacta vitur, nec de reliquis cunctis tractatu concludendis, aliud credendum superesset, nisi toties petita gvarantia suo tempore firmata transsmitterentur in posteros. Si quidem Sua Majestas vi proprii juramenti de sensu legum non coacte, sed libera sub diacta convenire deberet. *)

*) A ritkítva szedett szavakat Rákóczi sajátkezűleg toldotta a javított szövegbe.

Sed justo dolore dereptum retraho calamum, ignarus plusne effusum an effundendum lugeam civium sanguinem, eo directas esse videns intiones, ut a justo dolore excitatae patriae meae flammae non oblata, sed sopita diffidentia, non in tantum exstinguantur, quantum cineribus copertae in subsecuturum conserventur, incendium octiduum pro resolutione datur, quam propemodum triennio sparsus cruor furensque Bellona obtinere nequivit. Sed si cuncta haec silentio involuta relinquerem, a quo resolutio expectanda est non convocatis Statibus? cui haec communicanda sunt, siquidem notum esse potuit, nec me, nec alium ullum Regni negotia sine consensu Statuum tractanda assumpsisse; scrutator cordium, Princeps Pacis sic sit iudex sinceritatis meae, prout eam sublati a parte mea cunctis difficultatibus patefacere studueram. Sic et ultor justae causae, in cujus opressionem novis his quaesitisque coloratis sub praetextibus tenditur, et effundendum innocentum sanguinem iusti furoris sui gladio ab eis expectat, qui justae legalisque pacis tranquillitatem reducere non desiderant; quod porro me attinet, cum hisolvere nec posse, nec auctoritatis meae est ea denuo ad futuram Regni Conventionem relegans, quosvis adversantis fortunae fluctus immobili animo sustinens fata secunda virtute sequar tanto puriori conscientia, quanto ab ea minus arguor me nihil in omnibus iis omisisse, quae ad reducendam dulcissimae patriae meae libertatem, sive pace sive bello procurandam de re esse iudicavi. Quodsi vero aperte adversa idem est animus, quid ad publicatum Statuum Conventionem armis opus est? ubi de cunctis his deliberandum eveniet, nisi nefors, quod credere nolim, apparenter blandientis fortunae potius illecebris, quam legum iustitiae det sua Majestas locum et iustitiam desiderantium indurato corde sitiatur sanguinem. Haec igitur, dum sincero corde Celsitudini Vestrae responsi loco notificata esse volui, eidem prospera cuncta desiderans, permaneo.

Datum ex Castris ad Vagum positis, die 17. Augusti, 1705.

56.

Károlyi úrnak, 18. Augusti. Sopornáról.

Jóllehet, a minapi szerencsétlen actus után, actualiter itt lévő szolgálja által tudósítottuk Kegyelmedet, és noha azoltátul

fogvást csaknem egy állapotban legyenek itten a dolgok: ítél-tük mindazonáltal szükségesnek lenni, Kegyelmedet mindenek-ről informálnunk; az mint is, Isten ő szent Felsége kegyelme által valóságosan tapasztaljuk hadainknak viszont annyira való öszvegyülekezetit, hogy benne csorbát, (kivált a lovas-ban) alig tapasztalunk: újonnan kész az harczra, mely nélkül, adja Isten, az régi principiumink szerint boldogúlhassunk! Az ellenség viszont Csalóközbe, Szerdahely és Szent-Péter közzé takarodott, én pedig Bercsényi urat csaknem egész lovas had-dal Austria-s Morvában küldöttem; adja az Isten, sok conceptusi között determinatióink szerint járjon el az diversióban; remén-lem, lesz lárma! Magam itt lovassal s gyaloggal vigyázok az ellenség motusira, kinek is teljes szándéka, hogy Komáromnál Klikösperggel és Slik mellett levő mintegy másfélezer lovas-sal megegyezvén, az Bányáknak mehessen, — de mindezekről Deus disponit. Szükséges azért, hogy Kegyelmetek is Barkóczy úrral úgy kormányoztassa a dolgot, hogy ott az ellenség tágét-ván, vehesse felénk útját; legközelebb pediglen mostanában Vác körül vigyázván, hogyha még Esztergomnál az ráciz ál-talcsapni találna, a mint e közel levő napokban történt, hacsak lehetséges nem volna, aztat elszorítsa. Itten legfeleltébb az Kegyelmed maga személlére volna szükségem; hogyha azért az hadak teljességgel fel nem nyomúlhatnak is: kérem, személlye szerint ne késsek: Bercsényi uram betegeskedése, Antal úr lába fájdalmi miatt egyedül rajtam lévén az terh, melyből csak mi-nap is nagy fogyatkozás vala. Mivel harczolni nem engednek, az tisztek nem igen akarnak, — melyről többet Kegyelmed ide-jövedele alkalmatosságával.

57.

Eszterházy Antal úrnak, 18. Auguszt, Sopornyról.

Kegyelmed levelét vettük, az újvári állapotok felől bennün-
ket tudósítván; hogy ott is az haza szolgálatját kívánja occur-
rentiákban folytatni, kedvesen vesszük. Mivel pedig Nemzetes
Vitézlő Ebeczky Imre hívünknek megengedtük, egészségtelen-
ségére nézve, maga curájáért Selmechre vitetni magát: helyette
Nemzetes Vitézlő Csajági János colonellusunkat subordináltuk,
ki is holnap vagy holnapután maga ezerével be fog menni; a

lovas companiákról is akarván provideálnunk: Nemzetes Srétter Jánost három seregével odarendeltük; általok Kegyelmed vigyáztatván az ellenség motussira, és mivel úgy halljuk: Magyarinul való hídját a német bontani kezdette, s conjiciálhatjuk, hogy Komáromnál akarna hidat csinálni, — tudván azért az ottvaló insinier a földnek situssát, Kegyelmed járattassa meg: ha nem lehetne valamelly operatióval azon híd iránt való szándékát az ellenségnek impediálni? Az ottvaló commissariusok által a prófont dolgát úgy alkalmaztassa, a mint legjobb, és mivel mellettünk levő táborunk számára is Újvárból nagy szerint succurráltanak profunt iránt, melly is ezután mivel oly mértékben nem kívántatik: inkább Bottyán úr mellett lévő hadaink szükségére fordéttassék azon beneficium, a mint is holnap (itt most nem lévén) Gróff Csáky István úrnak fogjuk a végett committálnunk; elvárván minden szükséges occurrentiákról Kegyelmed tudósétását.

58.

Bercsényi úrnak, Nittriae, 20. Augusti.

Két rendbéli levelét Kegyelmednek vettem, mellyekben Kegyelmed tudósét mind Morvában való meneteléről, mind pedig Csáki Mihály úr expeditiójáról; de csudálatos, hogy ő kegyelme oly hamar visszatért, holott ámbár az erősségekből ő kegyelméhez puszkáltak is: de nem reménlem, az a föld népe oly számossan ellene consurgált volna, hogy mezőben aggressiót lehetett volna praesumálniok. Soha szándékomban nem vala, hogy oda farkas-kaszára Kegyelmedet a hadakkal küldjem; de javalhatom a földnek situsára nézve a Tája vize mellett való passust, a melly által Kegyelmednek mind ide lehet reflexiója, s mind pedig az újonnan küldendő erős portának segítségére iehet. Kérem is Kegyelmedet, újjobban expediáljon erős portát, úgy, hogy ha lehet, a hidakig penetráljanak, és ha ugyan a föld népe berzenkednék ellenek: azon okból az ígétést is ne kíméljék. Micsoda híreim legyenek pedig Balog Istvántúl, ezen originalis accludált leveliből Kegyelmed megértheti.

59.

Kürtrül, 18. Julij, Károlyi Sándor Úrnak.

Nem kétljük, vette Kegyelmed levelünket, maga hozzánk-

jöveteli felől; és mivel immár constál, hogy a németeknek négy regiment auxilialis dánusa érkezett, és az is bizonyos, hogy maga erejét idéfel a Csalóközre contrahálta, melyre nézve azon a földön nem tarthatni notabilis operatiótul, itten ellenben abban vagyunk, hogy minden órán várhatjuk az németnek általjövetelit: magunk is holnap Újvárhoz megyünk, és Kegyelmed elgondolhatja, ha az dologgal késünk, annál rosszabb. Ehhez képpest Kegyelmed most mutassa hazájához szeretetét abban, hogy valamelly hadaknak teljes szükségét ottan Kegyelmed nem látná: azokkal együtt Kegyelmed miennélhamarább jőne hozzánk, ott is rendeléseket tévén; ha pedig az hadaknak jöveteli miatt késedelmeztetnék Kegyelmed jöveteli: csak maga személlýében is Kegyelmed késedelem nélkül jöjjön hozzánk, lévén derekas szükségünk Kegyelmed személlýére. Hozza Isten jó egészségben Kegyelmedet!

60.

Nitriae, die 26. Augusti, 1705. Illustrissimo Comiti Domino Nicolao Bercsényi.

Méltóságos Gróff, nekem Kedves Bátyám!

Két órával ezelőtt elment curérom után micsoda híreket vettem: Kegyelmednek includáloni; melybül is kitetszik, hogy Kegyelmednek alkalmas ideje leszen az operatiókra, legkiváltképpen, ha ezen utolsó hírek szerint, nagyobb erejek Esztergom felé nyomul. Nekem az Vág-Dunára ugyan reflexióm leszen, az mint is Károlyit oly véggel küldöm, hogy a németet meg ne előzze: de mellesleg menjen véle, innét a Dunán, lévén szorgalmatos vigyazással, hogy netalán némelly része a meddig magát Budán s Pest tájján mustrálni fogja, addig Klekösperg Szegedet ne vegye nyakában, lévén elégséges hajó véle; de arra leszen gondja Barkóczy Ferencznek, annál is inkább, mivel a Tiszán túl ország-gyűlésére jövő vármegyéknek meg vagyon parancsolva, hogy útjokat Hatvan felé vegyék. Az mint is nem oly dolog, hogy ezen ellenségnek megszakadását látván, ne lehessen újonnan a Szécsény tájján öszvegyülekezendő vármegyéket a Rákos mezeire vinni; kihezképpest azalatt úgy gondolkodtam: nem lehetne-e a Kassán tett dispositiókkal, s velem levő hajdúkkal, s Trencsény tájjékán levő vármegyékkel

trencsényi obsidióhoz fogunk? úgy mindazonáltal, hogy azt más által folytatnám: mivel magamnak az ország-gyűlésére kell mennem; azon alkalmatossággal Kegyelmed is a lovas hadnak felét a portázásokra hagyván: a más felével akár azon ország-gyülekezeti oltalmára, avval is az mostan Károlyival lemenő corpust augeálván, lejőne, és onnén ex meditulio az ország dolgait kormányoznunk? legkiváltképpen, ha Montecuculi hada ellen szerencsés progressussa lehet Kegyelmednek; az mely operatiókra minapiban két postakocsit munitiókkal rakattunk, vélem, eddig oda is érkezett, mely hogy késett, nem egyéb volt az oka, hanem maga is látja Kegyelmed: mely kevés reménségünk lehetett ehhez. Maradván, etc.

61.

Illustri Comiti Simoni Forgács. Nitriae, 26-ta Augusti, 1705.

A minapi utóbbi levelem után, melyben Kegyelmedet tudósítottam az haza dolgáról, mindeddég a sok csavargó hírek között leginkább annak akartam végéremenni: Erdély felől mi szándéka legyen az ellenségnek? Mivel Klechisperg, jóllehet már hadával egyszer Pestnél általjött volt: de viszontag a Dunán ugyanottan általköltözvén, Almás felé lenyomúlt; itten pedig Nagy-Magyarinál hídját elrontván, elébb Békavárhoz szállott volt, oly hírrel, hogy hídját ott megépítvén, Újvárt megszállja; de evvel vagy praetextust keresvén, vagy szándékát megváltoztatván, útját Komáromnak vötte, és a győri Dunán hidat építtetvén, most jöve az híre, hogy nemcsak általköltözött, de fele Esztergomnak, fele pedig Szent-Mártonnak nyomúlt, keveset gondolván — a mint eddég conjiciálom — Bercsényi úr operatióival, a kit az harc után mindjárt harmadnapra Morvának és Austriának küldvén, a rokatinczi sánczot megvévén, a benne levő 140 német rabot kiküldvén, nemcsak azon dragonyosokat szélllyelgázolván, de égette, a hidakban is égettetett, nyereségét szaporította, most actualiter is operatióit continuálja. Így lévén az dolgok, egyebet nem conjecturálhatok, hanem, mindezeket combinálván a Klechisperg elfogott adjutantjának fassiójával: magát innét defensióban tévén, Erdélyben operálni kíván, nem annyira német hadnak — a mely négy-

vagy öt ezernél ad summum több nem leszen — erejében bízván, mint a ráczczal való conjunctiójában, mely is mintegy négyezerig való actu mellette vagyon. De mivel az, mind az Száva s Dráva mellyéki ráczság nehezen hihető, hogy a Dunán általjöven, maga háza népét farkas-kaszára hagyja, — egyedül azért concludálhatni a fennemléttett fassio szerint, hogy a Tisza és Maros között lévő ráczsághoz legtöbbet bízik, a mint is bizonyos, hogy conjunctióját várja. Mindezeket praecaveálni kívánván: teljes tehetséggel Károlyi urat viszontag maga feljött hadával a Duna mellyékén oldalaslag a némettel leküldöm. De mivel Morvában s Austriában az hadnak dereka: oly hirtelenséggel annyi népet nem küldözhetek, a mely mindennek mindenütt sufficiálhasson, hacsak Kegyelmed is tandem aliquando, sok ízbeli intimatióknak szerint, az Andrási István mellett lévő haddal az aradi rácznak oly diversiót nem tétet, a mely által Klechisperggel való conjunctióját impediálja, assecurálhatván Isten után Kegyelmedet, hogy azon ráczság nélkül a Tiszától is impediálok: mivel könnyű hada ha nem lesz, csaknem játék formába is megjátszattathatják hadaink a pusztában. Kegyelmedet ezen végső levelemmel innét is kényszerítem, hogy ezen dispositiómban meg ne csalattassam: mivel mihelyt Andrási István hadaival Gyula s Belényes tájékára érkezik, azon ráczság cselédit féltvén, motczauni is nem fog. Az Hunyad vármegyei oláhságot Jósikák és Barcsaiak által felbízattván Kegyelmed, elégséges leszen azon lippai, désznai és almagyi szoros passusok oltalmára; és így is ott benn fogyatkozás nem levén, könnyű leszen azon ellenségnek impeditiója. A Rákos mezeire hirdettettet gyülekezetet transferáltam oly véggel, hogy az ottan öszvegyülekezvén: cum securitate, az ellenségnek operatióihoz képest, akár viszont az emlétett Rákos mezejére transferálhassuk, akár penig ott megmaradhasson. Az ottan tractálandó dolgokat nem fogom annyira siettetni, hogy Kegyelmed is, mint hazánknak egy fő tagja, reáérkezzék; igen jó volna azért, hacsak projectum faciendum formára is, kijöveteli alkalmatosságával Kegyelmed maga útját Várad, Szólnak felé venné: mert Andrási István Gyula s Belényes közt levén, a váradi hadnak egy részével cum securitate kísértetheti Kegyelmed magát Szólnakig; onnan penig kijöven, mivel innen

az bennvaló commendóra a generálisok közül innét senkit sem küldöttünk: az erdélyi hadaknak commandóját Pekrin kívül senkire nem bízhatjuk, melynek is Kegyelmed hogy in illo casu a commandót resignálhassa, szükséges, hogy kívánjuk.

62.

Anno 1705, die 27. Mensis Augusti, in Arce Nittriensi.
Sub hoc dato, Illustrissimo Domino Comiti Nicolao Ber-
csényi.

Mai napon vett Kegyelmed leveléből értem, hogy a Morvában való operatióktól desistálván, immár Sassinhoz érkezett; holott confirmáltatik, hogy az ellenség a gyűri pusztának ment: melylyel minémű üdöt adott Kegyelmednek az operatiókra, könnyön általláthatja. Másként, visszajövetelével Kegyelmed az ellenségnek nagy szívet ad: hacsak elébbeni szándéka szerint, Austriában czélozott operatiókat el nem követi. Kihez-képpest, hacsak notabilis succursusnak jövetelit Kegyelmed nem tapasztalja: kérem, maga jó szándékát austriai operatiókban mentülhamarebb integrálja. Maradván, etc.

63.

Bercsényi úrnak, 29. Augusti, 1705. Nittrárúl.

Ezen órában minemű levelét Károlyi Sándornak vöttem, praesentibus pro notitia Kegyelmednek accludáltattam, — melyből, s úgy másként is általlátom, hogy az ellenség Kegyelmed ottvaló operatiójával keveset gondolván, csakugyan Buda felé nyomul, és ottan akarja erejét mutatni; azért, előbbeni levelem szerint is, úgy látom, azon operatióit Kegyelmednek abban kell hadni. Hogy azért erőnket contrahálhassuk, és az ellenségnek, az hol alkalmatosság mutatja, elleneállhassunk: Kegyelmedet azon hadakkal (mellyeket éppen szükségesnek a tájon hadni nem ítélt.) elvárjuk; kívánjuk is, hozza Isten jó egészségben Kegyelmedet.

64.

Károlyi úrnak, 29. Augusti, 1705. Nittrárúl.

Kegyelmed levelét vévén, s úgy más informátiókra nézve is, megírtuk Bercsényi úrnak, hogy ottan végső próbát tévén,

az hadnak nagyobb részével mindjárt jőjön hozzánk; mielőtt elérkezik, azonnal magunk is megyünk Kegyelmed segítségére. Ekkoráig tapasztolván, hogy a Tiszán túl való hajdúvárosiak elvonván magokat, többire hadakozásra elégtelen személyeket állítottak magok helyett, némellyek pedig teljességgel otthon maradtanak; nem ezt kívánván pedig az haza szolgálatja s kivált mostani szüksége: Kegyelmed tegyen oly rendelkezéseket és executiót is, ha szükség, adhiheálja, — hogy minden exceptio nélkül, valakik alkalmasok, személy szerint üljenek fel, és mennél tisztességessebb számmal jőjjenek táborunkban.

65.

Eidem, eadem die et ibidem.

Karvátúl írt levelét Kegyelmednek vévén, csudálkozással értjük, hogy levelünket nem vette volna: holott egyet is Kegyelmed levelei közül válasz nélkül nem hagyunk. Így, látván azért az ellenségnek motuussát: Bercsényi úrnak immár megírtuk, hogy ottan szükséges vigyázásra való hadakat hagyván, maga nagyobb részével jőjön hozzánk, s elérkezvén, azonnal indulunk magunk is. Azalatt is pedig innét az hadakat lefelé útnak rendeljük. Kegyelmed pedig maga valamely haddal általmehet Pest eleire, ottan végezésünk szerint való dispositiókról rendelkezések tételére; nem is árt praecautiót tenni az hatvani és győnyösi prófontházaknak elszállításában. Az hatvanit a gyülekezetnek alkalmatosságára nézve is Szécsényhez meglehet; noha, inkább hihetjük, az ellenség Szeged felé fog operálni, mintsem Hatvanhoz, — hanemha azzal kívánna Klökkispergnek szabadosabb utat csinálni.

De reliquo, nem kétljük, a jó dispositio-tételekben el fog Kegyelmed járni. Coeterum, etc.

66.

Méltóságos Generális Bercsényi Miklós úrnak. Nittráról. die 30-ma Augusti, 1705.

Kegyelmed levelét vévén, csudálkozással értem, hogy én Kegyelmednek recenter javallottam volna az austriai operatióknak continuatióját. Távol legyen, hogy oly szádékom lett volna, (minekutánna az pozsonyi hírek abban akadált tettek,) azt

urgeáljam ; hanem inkább többire látom szükségesnek csaknem éjjel s nappal Kegyelmed hozzám való jövetelit , az mint ezen accludált Károlyi uram leveléből is áttalláthatja : azért, utóbbi levellem szerint is accelerálja Kegyelmed jövetelit. Reggel a hadakat Ság felé megindítom , magam pedig csak a karabélyosokkal maradok itten , megvárván Kegyelmed érkezését ; Isten idehozván Kegyelmedet , mind az ország gyülekezeti felől , s mind más dolgokban tehetünk dispositiókat. Én valóban rajta voltam az hajdúk gyűjtésén , de a harcztúl fogva kevés számmal szaporodtak.

Datum ut supra.

67.

Eodem dato, Generális Károlyi Sándor úrnak.

Ha utóbbi levelünket Kegyelmed vette , elhihetjük: ezen levelünk helyben nem fogja Kegyelmedet találni. Generális Bercsényi urat is lejövele felől úntatjuk ; holnap reggel az hadakat Ság felé leindítjuk, és magunk itten megvárván Bercsényi urat: oly dispositiókat teszünk , hogy egész erőnkkel Kegyelmed után nyomuljunk , s Isten kegyelméből lévén a dolog, vagy szembeállunk ellenségünkkel, vagy másként confusióját reméljük, és úgy admaturálni kívánjuk lemenetelünket, hogy a míg az ellenség Budánál általjön, in tempore érkezessünk ; azalatt is pedig Kegyelmednek teljes hatalmat és dispositio-tételt engedünk ellenségünk confusiójára való állapotokban. Coeterum ut supra.

68.

Die 31. Augusti, Nitriæ, Bertóti Istvánnak.

Mivel immár a nyári munkának vége van , hogy azon épületnek continuatioja és erősségnek fortificatioja jó renddel folyhasson : ezen levelünk exhibeáló incsenírünket küldöttük oda Szólnokra, s egyszersmind Nemzetes Seres György hívünk kezéhez mostan is küldvén háromezer forintot, Kegyelmednek serio parancsoljuk, hogy a mit ezen incsenérünk fog javallani az épület és fortificatio iránt, a tévő legyen Kegyelmed , és a közelebb való helyekre környöskörül mind az kívántató szeke-rek, úgy gyalogszeresek iránt is tégyen limitatiót: honnénd mi telhetik ki ? és azokat behajtatván, munkájokról ezen incsené-

rünk opiniójával is, fizetessenek meg érdemek szerint, nevezett Seres György hívtünk által; és hogy annyivalisinkább a lakosok szívesebben concurráljanak a munkára: légyen tudtokra, hogy fizetésért fognak munkálódni, melyben Kegyelmed is szorgalmasan eljárjon. Mivel pedig bizonyos obsidiónak szükségére nézve az ottan levő nagyobb ügyük kívántatni fognak: azért ugyan nevezett incsenérünknek vagyon töllünk commissiója, azoknak Eger felé való szállítása iránt. Ha kívántatni fog szálla, palizátáknak, vagy más munkára: ímé, ezen includált levelünknek commissiója szerint, valamennyit Kegyelmed fog kívánni, szállíttatni fog Tokajból, csak in tempore requirálja Kegyelmed.

69.

Eodem die, ibidem, Seres Györgynek.

In praesenti materia küldetett háromezer rhénes forint, hogy az operariusokat exolválja.

70.

Bercsényi úrnak, 31. Augusti, Nittrúrúl.

Minémű híreim vadnak Károlyi úrtúl: praesentibus annectáltam; melybül látván, hogy Pálfi az püsztnak vette magát háromezere magával: azt nem másra magyarázom, hanem, hihető, míg ezek itten mutogatják magokat, azalatt Klikösperggel által akar valahol jőni, melyrül Károlyi úrnak írtam. Gondolható az is, hogy erőnket lecsalni kívánná, és Újvárt készületlen állapotban aggrediálni, mellyet ha veszek észre: újonnan fogom praesidiáltatni. Csudálom, hogy Kegyelmed 28. praesentis datált levelemet nem vette, melly által csak azon hadakat, (mellyek ottan teljességessen szükségessek) vigyázásra hagyni, a többivel pedig Kegyelmednek hovahamarébb hozzánk jövetelét kívánnám; a mint is minden órán Kegyelmedet várom. Mai napon Generalis Eszterházi Antalt az hadakkal megindítottam Hidvég felé.

71.

Károlyi úrnak, sub eodem dato.

Kegyelmed levelét vettük, az ellenségnek motusirúl tudósítván bennünket; és mivel az ágyúzásnak kevés hasznát ta-

pasztalhatni : azt alkalmas időben , mikor az ellenség nem látja, abbanhagyhatni; hanem, ha valamely hajókat, kivált híd-nak csinálására akarna alkalmaztatni: akkor méltó s hasznos is lehetne az ágyúzás. Ha pedig Kegyelmednek több gyalogra vagy szűksége: (mivel az hadakat ma Eszterházi Antal úrral mind megindítottuk, a mint pro notitia azon hadak marsrutáját Kegyelmednek includáltuk,) nevezett Eszterházi Antal urat requirálja. Nemzetes Krucssai Márton hívünk az ecsediek iránt való intentionkat nem jól értette, — mivel semmi privilegiumokat, sem házokat a lakosoktól elvenni nem kívánjuk, és a resideálástúl kirekeszteni; hanem, mivel az épéttetésre nézve némely házakból szükséges, hogy ad interim magokat transportálják vagy a külső városban, vagy közellévő helyre, némellyeknek pedig, való, el kell rontatni: de azután megépülvén az erősség, magok lakásában és jussokban integráltathatnak. Hogy Pálfi a pusztának vette háromezred magával magát : hihető, Kliquesperggel — még ezeknek itten mustrálások vagy, — azalatt valahol által akarja magát a Dunán tenni; azért Kegyelmed szorgalmatossan arra is vigyáztasson, és bennünket informálja. Hogyha a német itt hidat találna csinálni : adja Kegyelmed azonnal sietséggel tudtára Eszterházi Antal úrnak, hogy az praesidiumot visszaküldhesse Érsek-Újvárb. Coeterum, etc.

72.

Eszterházi Antal úrnak, sub dato eodem.

Vettük Generális Károlyi Sándor úrnak levelit, több informatiói között irván, hogy az ellenség a táti tónál subsistálván, láttatik, ottan mintha hidat akarna csinálni általjövetelire; melly által netalám practicaílná Újvárnak készületlen találását : azért megirtuk Generális Károlyi Sándor úrnak, hogy Kegyelmedet is a szükséges occurrentiákról tudósétván, ha észreveszi az iránt effective való szándékát az ellenségnek, azonnal Kegyelmedet tudósétsa. Kegyelmed pedig Újvárból kijött hadakat vissza Újvárb. sietséggel expediálja, ha úgy fog bizonyosodni az ellenség családtsága: azon hadak pedig, mellyekről Kegyelmednek írtunk, holnap fogják magokat Kegyelmeddel conjungálni. Coeterum, etc.

Károlyi Sándor úrnak, die 1. Septembris.

Már, Istennek hála, vettük Gróff Bercsényi úrnak útjából levelét, hogy az hadakkal jön; azért ő kegyelmének eleiben küldöttünk marsrutát, hogy az útnak közölettetéséért egyenessen Érsek-Újvár felé menjenek a hadak. Bottyán úrnak is megírtuk: Kegyelmed után menjen le, és dispositióira vigyázzon. Az mely Brémer regementjét Kegyelmed kívánta: gondolván, hogy míg csak ér is Kegyelmedhez, azon szorosokat az ellenség meghaladja, -- azért a több hadakkal együtt incorporáltatott, és Gróff Eszterházi Antal úrral együtt fognak menni. Ha azért Kegyelmednek azon regementre, több hasonlóra, vagy másokra szüksége leszen: előbbeni levelünk szerint is (a mint marsrutáját is megküldöttük Antal úrnak) ő kegyelmét requirálja Kegyelmed. Az több hadakat is, mennyire lehet, siettetni fogjuk, hogy Kegyelmeddel conjungálhassák magokat.

NB. Levelünk végezetivel érkezett maga is Gróff Bercsényi úr hozzánk, a hadak pedig ma Kérnél subsistálnak. Holnap innét magunk is indulunk.

Gróff Eszterházi Antal úrnak, 1-ma Septembris, Nittrárúl.

Rosztokot sehol is nem tartván, sietséggel vigye az tábornokot statiókról statiókra, mivel az ellenségnek motusi confirmáltatnak.

Palocsay György úrnak, sub eodem dato.

Még más commendo oda nem érkezik: addig az országgyűlésére ne jöjjön; addigis pedig vigyázzván az ráczok gyülekezetre: informáljon sietséggel Méltóságos Generális Forgács Simon urat és Andrási István colonellust azokról.

Bottyán János úrnak.

Vettük Kegyelmed levelét, informálván benünket az ellenségnek motusáról . . . (Bevégetlen, majd egy la p tires).

Die 2. Septembris, Anno 1705, Érsek-Ujvárbúl. Méltóságos Generális Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét Bottyán úr inclusájával együtt vettük. Nem lehetvén okunk a vélekedésre, hogy a melly okbúl az ellenség Komáromnál lehető általjövetelit elmúlatta, azon okbúl Esztergomnál az általjövetelre hidat magának csináljon, kiváltképen a vár alatt, eleibe hagyván azzal a vizeket, és hogy ottan, azon szoros hegyekre és passusokra venné útját: azért nem szükséges, hogy Kegyelmed tartóztassa útját; másként is, Hidvég, a Kegyelmed statiója, oly közhely lévén, hogy ámbár ez iránt lenne is valami occurrentia: nem származnék fogytkozás Kegyelmednek odaérkezésébül. A lovas hadak is immár elérkeztenek onnanfelül, és csak fáradt lovaikat mainap nyugtatják; noha ugyan azoknak némely részét majd az holdvilágon Generális Károlyi úr után legközelebb való úton indítatjuk, a más részével pedig holnap Nagyodra megyünk, holnap után Viskre, és a mi occurrentiák lesznek, Kegyelmedet fogjuk tudósítani. Coeterum, etc.

(Generális Bottyán Jánosnak.)

Eadem die, Anno et loco praescriptis.

Kegyelmed levelét sub dato 26. Augusti és abban tett informatióját, s nemkülömben az haza szolgálatjának előmozdításában való fáradozásit Kegyelmednek, kedvessen vettük. Mind az sólti sáncznak levonása és abbúl való munitiónak Szólnokban való szállítása jól esett; hanem, hogyha az ellenségnek Szólnok felé való czélját észrevehetné Kegyelmed: az sólti sánczbúl kihozott hajdúkat Horváth Tamással együtt idein küldje Szólnokba, — mely hajdúknak fizetésekre való cassát immár leküldöttük, úgy ruházatjuk felől is parancsoltunk. A kalocsai hajdúknak tisztje, kit Kegyelmed megfogatott, comperitáltván, hogy consentiált Kalocsának odahagyására: szükséges, másoknak példát tétessen Kegyelmed belőle. Szabó Mátnak, úgy Bezerédinek is ezelőtt magunk is megírtuk, hogy Hatvanban lévő seregek Bezerédi regimentéhez valók, és mostan

lovas praesidium ottan nem szükséges; ha mikor penig oda-rendeltetnek azon seregek: nem úgy, mint ezeres mezei kapitányoktól, hanem mint praesidiarius commendans kapitánytól Szabó Mátétól fognak dependálni: de re ipsa ugyan csak Bezerédi kapitány hívünk ezerében valók maradnak. Helleprontot azért applicáltuk a commissariátusban, hogy az regiment iránt való tisztsége cessált; azért Nemzetes Balog Ádám regimentjében applicálja Kegyelmed azon hadakat. Úgy halljuk, Kecskemét, Kőrös, Czegléd az felüléshez kedvetlen, melylyel képmutatásokat hazafiúságokban nem kevésbé nyilatkoztatják; azért Kegyelmed rigorose, kemény modalitásokkal is, per omnia media ültesse fel őket, és kinszerítse az haza mellett való fegyverkezésre. Generális Károlyi Sándor úr corpussát alkalmas hadakkal innét is megsaporítván, megirtuk ő kegyelmének, hogy Kegyelmeddel conjungálja magát, és míglen számossabb hadaink erről a földről leérkeznek is: légyen Kegyelmetek intentusok az ellenség mótusira. Magunk is reggel lefele indulunk.

79.

Károlyi Sándor úrnak, 2. Septembris, Újvárról.

Hogy tegnapi naptól fogva Kegyelmednek tudósítását nem vehettük: tulajdoníthatjuk idevaló diversiónknak, utánunk hirtelen nem igazodhatván Kegyelmed levele: hanem Bottyán úrnak vettük levelét, hogy az ellenség Sicambriához szállott, s egyszersmind tudósítván bennünket, hogy a végett adott orderünk szerint innár maga is Kegyelmed után nyomúl. Esztergom eleire penig rendelünk más vigyázó hadakat. A mellett azt is tudtára adjuk Kegyelmednek, hogy elebbeni levelünk által is jelentett Tiszán túl való hadakat a holdvilágon megindíttatjuk kis-gyarmati hídra egyenest, hogy Kegyelmeddel késedelem nélkül conjungálhassák magokat; azért Kegyelmed küldjön eleikbe: onnét merre felé vegyék útjokat? hogy egyenest mehessenek Gyarmattól Kegyelmed dispositiója szerint. Magunk is innét reggel, az hadaknak több részével, megindulunk, várván Kegyelmed tudósítását az szükséges occurrentiákról. Coeterum, etc,

Méltóságos Generális Károlyi Sándor úrnak, die 7. Septembris, 1705. Szécsényből.

Kegyelmed levelét az ottanvaló dolgoknak informatiójáról vettük, és noha Bottyán János urat Kegyelmedhez való menetelítül detineáltuk: mindazáltal nemannyira maga jószágának, mint másutt az haza szolgálatjának kívánunk általa előmozdítást tétetnünk. A Tiszán túl való hadak, lehetetlen, eddig Kegyelmedhez nem érkeztek, hacsak szokások szerint nem temporizálnak. Ha még harmadik lovas corpust rendelünk: igen elszakasztatnak az hadak, annyivalisinkább, mivel még a Vágon túl is derek operatiókhöz akarunk kezdetni; hogyha azért elébbeni dispositiónk szerint Vác és Mike-Buda táján lesznek az hadak, ámbár két corpusban is, messzecke ugyan, de talám reáérkezhetnek, hogy Klökkispergre is tehessenek vigyázást; de hallottunk olyat is, hogy ő is magát conjungálta a nagyobb táborral. Az hadak fizetése iránt való dispositióit Kegyelmednek helybenhagyjuk, és Kegyelmed idején adván tudunkra: több pénzt is, ha szükség, fogunk leküldeni. A sólti hajdúknak pünczélingeknek valót ugyan a fizető-commissariusunk által küldöttünk, posztót pedig ez héten várván Sléziából, mihelyt elérkezik, mindjárt küldünk. Vegye elméjét Kegyelmed Deák Ferencznek, accommodatiója iránt, melyről magunk is még ezelőtt gondolkoztunk; in illo casu a Szegedi és Ilosvai hadait együvé tévén, Gróff Barkóczi úrnak kívánnánk adni, úgy, hogy Ilosvai kapitánya volna, valamint Kegyelmed ezérének Gencsi volt, most Szűcs János. Szűcs Farkasról azok comperiáltatván, a mellyekről Kegyelmed tudósét: statuáljon példát Kegyelmed. Akármilyen módon páter Jánost Kegyelmed expedíálja Szendrőben: mivel ilyen állapotokban a klastrom nem klastrom.

A mely negyvenezer forintokat Kegyelmed kívánt, azon leszünk: még ma megindítsuk. A mely vármegyék Hatvanhoz jöttek, elébbeni rendelésünk szerint is Kegyelmed küldje ide. Midőn pedig Kegyelmed csudálkozik, hogy a Partiumbeli vármegyéknek nem ment Regalisok, hihető: nem reflectálta Kegyelmed, hogy erdélyi fejedelem lévén, azokat magunktól nem akartuk elszakasztanunk; ugyanis ebből az okból egy sem volt

hivatalos. Nemes Bihar vármegyének a dézmáját jöllehet a consequentiákra nézve is, nehezen és publice épen nem is tollálthatjuk, hanem in privato az ottvaló dézmasznak megparancsoltuk: semmit ne exigáljon, míg parancsolatunkat nem vészi. Kecskemétiék iránt praejudiciumát Kegyelmednek nem kívánhatván, jussának is megvételetét nem akadályoztatjuk; kiknek a zsöldosok iránt conniventiával Kegyelmed ne légyen és personalis insurrectiójokat adurgeálja; ugyanis, gondoljuk, elszállítatásoknak alkalmatosságával legjobban fognak insurgálni. A rézpénz iránt jöllehet ezelőtt is újonnan pátenseket publicáltattunk más districtusokban: hanem Kajali Pál districtusában is el fognak menni publicatoriáink, és ha illy istentelenséget fog Kegyelmed tapasztalni ezen állapotban: Kegyelmed propria autoritate is confiscáltatván az eladó jókat, statuáljon többeknek példát. Coeterum, etc.

P. S. Nemes Bihar vármegye felől, nem kétljük, ezen kívül is tudhatván más szándékunkat: Kegyelmed expedálja vissza ő kegyelmeket.

81.

Szécsénybül, 7. Septembris, 1705. Bihar vármegyei dézmasznak.

Méltó okokra nézve bizonyos consideratióink lévén nemes Bihar vármegyei dézmák iránt: Hűségének serio parancsoljuk, hogy ez esztendőbeli búza-, gabona-, bor-dézma- és egyéb ohvenialó accidenseknek is exactióját suspendálja, és mindaddig ne exigálja, míg az iránt parancsolatunkat nem vészi. Coeterum, etc.

82.

Szécsénybül, die 7. Septembris Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét Hídvégről vettük. Az hadak iránt tett Kegyelmed dispositióit azon állapotjában hagyjuk: hanem mivel Generális Károlyi Sándor is Aszódnál vagyon, hogy annyi- valinkább minden occurentiákban lehessen Kegyelmeteknek egymástól informatiója, és az haza szolgálatját kormányozhassa Kegyelmed, — szükséges, vévén ezen orderünket Kegyelmed, kövesdi határban lévő tó mellé szálljon Kegyelmed

táborostúl. Andrászi Györgynek tapasztalhatóképen hiszszük részegségétül is gyakran származott inconvenientiáit, és csak a mint a fő tábori strázsamesterrel bánt, árestumot érdemelhet cselekedetiért. Tisztiben való characteriban még egyéb nem vala Generális Vigiliarum Praefectusságnál: ámbár valamelly ezer hajdúkat commendérozott is: azzal többet nem arrogálhat magának; azért Kegyelmed találjon tisztességes modalitást ide hozzánk jöveteliben, a minthogy nem is látván Kegyelmednek segítségére lenni, valamelly szép szín alatt ide expedálja. A mi Kegyelmed regimentjének fizetését illeti, committáltatott fizető-commissariusunknak: annak rendi szerint exolválja. Coeterum, etc.

P. S. Fizető-commissariusunk ottan nem lévén: Kőrössi György komornyikunkra dirigáltuk az exolutiót.

83.

Szécsényből, 7. Septembris 1705. Méltóságos Gróff Forgács Simon úrnak.

Midőn Kegyelmednek, elébbeni levele szerint, személlye szerintvaló eljövetelit reménlettem volna: Hangosi által küldött levelét, projectumával együtt, vettem. Nem lehet nem approbálnom a Kegyelmed helyes dispositióit, egyedül kívánván, hogy azok a Kegyelmed jelen nem létében véghezmenjenek; azok között is mindazáltal méltó: szükséges reflexiója legyen Kegyelmednek az innét netalántán lefelé menni igyekező ellenségre, a melly is magát már egy héttül fogva Ó-Budánál ugyan csendesesen contineálja: de bemenetelire való szándékát valóban hirdeti; melynek meggátlására Gróff Barkóczi Ferencz, Károlyi Sándor urakat Hatvan tájékára, Eszterházi Antal urat pedig a gyalogsággal és némely lovassal rendeltük Gútához, hogy az által mind erre jövő szándékát impediálhassák, mind pedig, ha útját Szeged avagy Hatvan felé venné, megelőzhesse. Mindazáltal a Vágon túl is feles hadakat, a morvai és egyéb operatiókra hagyván, mivel az idevaló corpusokkal annyifelé nem szakadhatunk: méltó praevideálni, hogy itten Pest elein magát mutogatván, hadának egy részét hirtelenséggel Szeged felé és onnan Aradra fogná küldeni; mellyet egyébkor alig fogunk észrevenni a porták miatt, hanem midőn már Szegedben lészen. Kihez

képest erre Kegyelmednek oly reflexiója legyen, hogy, ha lehetséges dolog, nemcsak Erdélyben való menetelit: de az Aradhoz vagy Váradhoz való maga recipiálását is impediálhassuk. Attúl nem tarthatunk, hogy ez nagy corpus legyen: mivel az egész lovassa is nem több hat- s legfeljebb hétezer embernél. De reliquo az Kegyelmed idejöveteli az ország dolgaira nézve igen szükséges lévén: idővontatás nélkül elvárjuk Kegyelmedet, az hol is a több projectált dolgokról kívánok Kegyelmeddel bővebben conferálni, úgy bántódásit is illendőképén megorvosolni. Datum, etc.

84.

Eodem, ibidem. Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed utóbbi leveléből értem Bottyán úrnak odaérkezését; de a mely hírek mondatnak, nem igazak, azzal csak kívánnak praetextust formálni a magok kedvek szerint való menetelre. Az abrakról hogy provideáljon, van parancsolatja a commissariatusnak, hová is recurráljon Kegyelmed. Brémer regimentjének még Nitrán assignáltattuk Egerből egész köpönyegjeket; azért investigálja Kegyelmed: mi oka, hogy eddig is nem percipiálták? A Kegyelmed dragonyos regimentje is mennyi köpönyeg híjjával vagyon? elvárom az iránt való informatióját. Az aggregatus tisztek felől leszen commissiója a fizető-mestereknek, hogy az idegen nemzetből valóknak egész fizetést adjanak. Ha a Dunán túl való tiszteknek fizetések ki nem jár: magoknak tulajdoníthatják, tudniillik miért magokat a fizető-commissariusoknak nem insinuálják, avagy a commissariatusnál? holott vagyon felőlök parancsolat. Hadi bírót hogy újebben csináljon Kegyelmed, nem látom szükségesnek: mivel Farkas Mihály, Horváth György s Palugyay azon szolgálatot supportálhatják; leszen is parancsolatjuk, hogy a táborra menjenek. Grajner Antal idejövén, fogja a fűstrázsa-mesterségre decretumunkat venni, s egyszersmind fizetéséről assignationkat. A mi a rézpénznek felváltását illeti, vagyon Hallembachnak parancsolatja, hogy affélét felváltson sine praevia commissione; de, hogy kezénél annyira való legyen: nem hiszszük, mivel a rézpénz annak defectussáért erigáltatott; a mit penig Kegyelmed Lengyelországból hozatni akar: boron

hamarább lehet. Keczer Sándort minden órán várjuk; léssen parancsolatja, hogy Kegyelmedet contentálja. A tatárságot Kegyelmed az hadakkal jó formában körülvértetvén, ha másképen nem lehet: tétesse arestumban mindenestül, (a lovokra penig jó vigyázást tartatván.) úgy kívánja tőlök a vétkesnek kiadását; holott penig akkor sem cselekednék: tizedeltesse meg Kegyelmed őket, és a tizedikre láttasson törvényt, s példájúl akasztassa fel. Datum, etc.

85.

Károlyi Sándor úrnak. Szécsénybül, die 8. Septembris, 1705.

Tegnap hatvani tákorról emanált Kegyelmed levelét vettük. Eleget csudáljuk Palocsainak Várad alól eljövételét: holott az vala resolutiónk instantiájára is, hogy valameddig más commandó oda nem érkezik. semmiképpen el ne jöjjön, hanem elérkezvén Gytürki Pál, (kinek más formában is fogunk iratni,) hogy netalán valamely competentiára való ok együttlétek alkalmatosságával adassék: úgy, studio, az gyülekezetre való comparitiójával akartuk azt praescindálni; azért Kegyelmed Palocsait mindjára küldje vissza, és azon földnek securitássáruúl (csak a hadat is, a mennyire lehet, meg ne szakgassa) provideáljon. Gróff Forgács úr írja: Andrássy úr corpussát négyezer emberrel fogja erőssíteni, az szükséges helyeken való operatiókra, maga penig kijön, az mint újokban adjutantja által is megírtuk. Az jászokat magunk is impartialis ember által is conscribáltattuk: de keveset tanáltunk mezei hadakbül szállottakat; mindazonáltal ő irántok egyebet az impartialitásnál nem kívánunk. Az ellenség által a hídnak megcsinálásában, — kívált, hogy kettőt mondanak, — magunk is kételkedvén: mind annak kitanulását, s mind penig az haza szolgálatjának folytatását Kegyelmedre bízuk. Coeterum, etc.

86.

Die 9. mensis 7-bris, 1705. Szécsénybül, Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét vettük; jóllehet abbúl értjük, hogy az ellenség általjött volna: mindazonáltal a melly inclusákat Ke-

gyelmed transmittal, sem pedig Károlyi úr relatiójábúl ki nem tetszik; de ámbár úgy légyen is: tegnapi napon tett rendelésünket Kegyelmed véghezvívén, várjuk Kegyelmed informatióját. Hogy pedig a tábor s hadaknak szállásárúl bennünket informál: kedvesen vesszük; magunk is azon leszünk: itten nem sok üdő alatt jó karban vévén a dolgokat, a táborra mehessünk. Balog István levelébül való hír, az immár régi dolog, s nem szükség reája sok reflexiót tenni. Coeterum, etc.

87.

Die 11-ma Septembris. Anno 1705. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Tegnapi napon hatvani táborbúl írott Kegyelmed levelét vöttük, melyből portúnak jó folytatását értettük. Az hídnak elkészíttetésében nem vala annyéra kétségünk, mint általjövételiben az ellenségnek, mely is illumináltatik Kegyelmed mostani levele által; és hogy mindeddig általjövő szándékát effectusban nem vötte: legközelebb való okát világosítják a békesség iránt való angliai és hollandiai mediatiótúl (kihez újabb deputatusok jöttek) hozzánk érkezett követek, intentiójokat is általlátván, hogy, ha Váradnak és erdélyieknek az üdő alatt való subsistentiáját s élését accommodálhatnak, az armistitiumra czéloznának. Mi ugyan passusunkat el is küldöttük az említett követek eljövételire; mely munkában, tudni való dolog, semmisem lehet, ha azon ellenség általjön a Dunán: mivel többire mindnyájunknak oda concurrálnunk kell; de ezen szín alatt az ellenségnek nincs mit hinni. Igen szükséges Kegyelmed ottanvaló léte mostanság: netalám midőn ezek innét errefelé jönnek, az ellenség is, s egyszersmind takarodjék által maga intentiójára, melyet jóllehet Kegyelmed írja, ad 15-am praesentis nem remélhet: de inkább ezután jobban nem remélhetjük, bizonyossá tétetvén az dolog. Kegyelmednek is hozzánk jövételire vagyon gondunk, csak lássuk az ellenség állapotját; máskint mi is Kegyelmedhez megyünk.

Gróff Forgács úr szándéka intimatióknébül vala; de megvalik, telik-e valami abban? mivel, hihető, levelünket nem vévén, postán jövetelit írja; várjuk is óránként. Elérkezvén, a mi váradi blokada és Andrási István között való communicatiót

illeti: magunkat informáltatván, teszünk is rendelkezéseket. Kegyelmed táborá gyarapodását s hírét igen akarjuk; szükséges is nekünk a jó hírt conserválnunk, és hogy ki nem adta magát táborának valóságárul, — jól esett.

A Tiszán túl való földnek s Debreczennek insurrectióját a mi illeti: Kegyelmed azon kívül is Generálissa lévén azon földnek, igen jól cselekszi, ha jó praemissákat idején csinál pro casu necessitatis az insurrectióról, melyre e táján lévők is reá szorúlnak, ha ugyan az ellenség nem tágét. Bezerédinek általküldését értjük. Pálfi valamely kétezéred magával Balog Ádámékat kergeti a Bakonnál: talám neki vihet consolatiót; noha a Csalóközön által is menetelre töttünk dispositiót, — elválik, miképpen effectuáltatik? Szólnakban és Egerben dispositiótételi Kegyelmednek jól estek. Csala Sándor characterizatiója olyformán vagyon, mint vice districtualis commissariusnak, hogy a midőn az ordinarius commissarius in gremio comitatum disponálja a provisiót: ő a táboron effectuálja. A Tiszán túl való vármegyéket várjuk magunk is, csak érkeznének; holnap akarunk első projectumot tétetni. Az innen való vármegyében tűrhető frequentióval vannak. Coeterum, etc.

88.

Károlyi Sándor úrnak, Szécsényről, die 14. Septembris, Anno 1705.

Kegyelmed levelét vettük: némely helységek miképpen difficultálják a dézmának praestálását: mellyet előbbeni két esztendőekben relaxáltunk vala, azokból insurgált vitézlő rendnek tekintetért, annakelőtte penig kérdés kívül szoktak vala praestálni, az min t magok is mindezeket nem tagadhatják, — most penig szolgálatjokért mind fizetések, mind penig a nemes vármegye impositióitól való exemptiójok lévén: annál is, a mit azon dézma tenne, nagyobb beneficiumot vésznek az által; egyébiránt is maga Kegyelmed jól tudván azon dézmáknak állapotját és a haza szükségét azokra: mindazonáltal, tekintvén azon regimentnek Dunán túl való kúrait, pro hoc duntaxat Anno eximáltuk azon három helységet: úgymint Eszlárt, Lököt. Dobot a szokott dézmáltatásnak terhétül, hanem limitative és szakasztva tollerabiliter reájok bizonyos köblöket appro-

portionálván, megírtuk a dézínásnak: többet rajtok ne praetendáljon, hanem csak azon limitált életet.

89.

Generális Károlyi Sándor úrnak, Szécséntől, die 17. Septembris.

Kegyelmed két rendbeli leveleit vettük, tudósítván benünket az odavaló dolgokról, hogy tudniillik az ellenségnek lemenő szándékát tapasztolta volna. Jóllehet ugyan, Generális Forgács Simon úr mind Erdélyben, mind a Partiumban alkalmas dispositiókat tett, — a mint is ő kegyelme Kegyelmedet informálta, — de mindazok is teljes securitást az ellenség ellen nem mutathatván: ha bizonyos lehet, hogy az ellenség Földvár felé letakarodik, — ámbár csak in majori parte is, — Kegyelmed is egész corpussal nyomuljon lefelé maga statiójáról, és Kegyelmed helyére szálljon Gróff Eszterházi Antal úr mellett lévő corpus; mely végre is Kegyelmed informatióját indulásáról elvárjuk, hogy a szerint tehessünk rendelést. Ha pedig csak futrázsinak nagyobb alkalmatosságára ki s be két-háromezer német járna ki a táborról, azt jól observáltatván Kegyelmed: csak azért nem szükség, hogy egész táborát Kegyelmed lefelé indítsa. Somogyit Kegyelmed küldje fel, a szükséghez képest kívántató több pénzt assignáltatunk kezéhez. Ezelőtt is megírtuk Kegyelmednek, hogy az három-városiak nagy *) magok ajánlása nem egyébre való, hanem csak: színmutatás alatt maradhassanak otthon, és az ellenség ingruálván, attúl vegyék magok protectióját, — azért Kegyelmed őket in tempore csak szállíttassa el. Hogy az ország statusi odamenjenek: hic et nunc még azt semmi alkalmatosság nem mutatja; de, ha minek kellene lenni, Kegyelmedet tudósítanánk, s leszen is Kegyelmednek minden szükséges állapotokban tudósítása. Feles panaszait halljuk az gyöngyösieknél, kivált a szőlők iránt; azért Kegyelmed orvosolja.

90.

Die 17. Septembris, 1705. In castris ad Szécsén positis. Tekintetes Nemzetes Bottyán János úrnak.

Kegyelmed levelét vettük, melyben írja a németnek Pest-

*) E szótól kezdve Aszalay Ferencz udvari titkár kezeírása.

nél általjövételit; de mivel ugyanazon leveléből Kegyelmednek olyat látunk, hogy Pálfi valamely ezerekkel Fejérvár felé ment, és más információkból azt is értettük, hogy a Duna-mellyékére takarodnak az ellenség: ezen okból méltán kételkedünk, hogy Pestnél az ellenség általjöött volna; — hanem Kegyelmed tovább is szorgalmatosan investigálja valóságát a dolognak, hogy bizonyost érthetvén, tehessünk szükséges rendelkezéseket. Azalatt is pedig jó vigyázással és rendtartással tartván az hadakat, haugyan confirmáltatik az ellenség általjövele: ámbár ordine legyen Kegyelmednek Esztergom eleire való menetelre, de csak maradjon helyben maga regimentjével is, várván tovább való orderünket.

91.

Die eadem. In Castrensi Conventu Dominorum Confoederatorum Regni Hungariae Statuum, ad Szécsén posito. Tekintetes Nagyságos Károlyi Sándor úrnak.

Noha 16. praesentis emanált levelét is Kegyelmednek vetjük: de abból is Pestnél az ellenségnek általjövele hírért nem láttuk, az mint ez órában Bottyán úr által informáltatunk. Azért, noha semmit Kegyelmed jó vigyáztatásában nem kételkedünk, mindazáltal, mivel ez okból kétséges előttünk az megírt hír: megtudhatván valóságát a dolognak, Kegyelmed tudósítását elvárjuk. Azalatt is pedig, míglen továbbvaló rendelkezésünket értheti, jó renddel és készüllettel tartsa az hadat. *)

92.

Die 18. Septembris, ex Castris ad Szécsén. Öregbíró Barkóczy Ferencz úrnak.

Kegyelmed levelét vettük, kiben a németnek általjövételit adja értésünkre; mely hír immár tegnap is vala tudtunkra és értésünkre, és Gróff Eszterházi Antal úr portási által fogatott nyelv is confirmálja; azért, így lévén a dolog, noha Generális Károlyi Sándor úrtól is reméljük informáltatásunkat, mindazáltal Kegyelmed is küldjön jó portásokat, adván eleikben, hogy nemcsak igen távollévő halmokról, hanem jóformában

*) Eddig Aszalay kezeírása, innen kezdve vegyest, majd minden levél más kézzel van írva.

kiszemléljék az ellenséget. A midőn pedig particularis portást küld Kegyelmed: zászló nélkül küldje; mennéljobban kitanulhatván az ellenségnek állopotját, s bennünket is tudósítván, fogja mindenekről dispositióinkat venni.

93.

Die 15 Septembris, 1705. Illustrissimo Baroni Alexandro Károlyi.

Kegyelmed levelét vöttük, melly által e mostani országos gyülekezetet üdvezli, s kívánja szerencsés végezekben való progressusit. Jóllehet ugyan az angliai és hollandiai követekre kelletvén várakozással lenni, mindaddég is teljes végezek nem lehetnek s folyhatnak: mindazáltal, látván, hogy az ellenség csak tölti az üdőt, ha Kegyelmed észreveheti, hogy ugyan aggressiót nem téssen, és az hadnak elnéje Kegyelmed eljövételivel meg nem bomol, s széledése nem fog következni: Kegyelmed idejövételit kedvessen látjuk, és az haza dolgait Kegyelmed jelenlétivel akarjuk folytatni.

94.

*Die 20. Septembris, in Campo Szécséniensi. Károli Sándor úrnak *)*

Vettük két rendbeli levelét Kegyelmednek, kiváltképpen az ellenségnek Csaba felé való motusárúl, mellyet jóllehet tegnap is értettünk Bottyán úr informatiójából de nem distinguálhatta: haugyan egész corpusával indúlt-é az ellenség, avagy csak valamely része, futrázsi kedvéért? Azért Kegyelmed jobban kitanulván útját az ellenségnek: valamit árthat és eltehet ellene, orderünket is arra nem várván, csak elkövesse.

95.

Die 21. Septembris, Szécsénnél. Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét vettük; melyből látván, hogy az ellenség a városok felé szándékozik, és így Kegyelmednek mostani statiójában haszontalan volna továbbvaló subsistálása: azért

*) Ez a levél újra Aszalay kezeírása.

Kegyelmed mindenestül fogva szálljon Lőrinczihez, Hatvan felé vévén útját, (az hol az had megprófontoztatik) s úgy alkalmaztassa magát, hogy valamihent orderünket veszi, Szólnokban mind a munitióval együtt mehessen. Lévéen pedig méltó reflexiónk a Dunán túl maradt ellenségre: Kegyelmed a mostani statióján hagyja Rétei, Géczi és Ebeczki István ezereit, ha az is érkezett oda; a több lovas hadat pedig, valamellyek Kegyelmed mellett vannak, adja Károlyi Sándor úr corpusának erősítésére.

96.

Barkóczi úrnak, 21. Septembris, Szécsényről.

Kegyelmed levelét vettük az ellenség motusáról, hogy jól lehet akkor még Szécsőnél volt: mindazáltal csakugyan a városok felé szándékozik; kihezképpst adtuk oly rendelésünket Gróff Eszterházi Antal úrnak, hogy az lovas haddal Generális Károlyi Sándor úr corpussát megerősítse, az gyalog hadakkal pedig vegye útját Hatvan felé, Szólnokhoz való menetelre. Hanem Kegyelmed mindenekben jó vigyázással lévéen, fogja a szerint dispositióukat venni.

97.

Károlyi úrnak.

Mivel Kegyelmed leveléből értjük az ellenségnek ugyancsak az városok felé szándékát, hogy annyival is inkább Kegyelmed, maga jó conceptussa szerint is, az ellenség ellen való igyekezetit prosequálhassa: megírtuk Gróff Eszterházi Antal úrnak, hogy a lovas haddal Kegyelmed corpussát erősítse, a gyalogsággal pedig Hatvan felé menjen, Szólnokhoz való menetelre nézve; azért, immár az ellenség Szécsőnél nagyobb síkra jutván, annál is jobban lehet successussa Kegyelmed intenciójának. Elvárván az occurrentiáról Kegyelmed tudósítását, etc.

98.

Generális Károlyi Sándor úrnak, 22. Septembris, 1705. Szécsénytől.

Sub dato 21. praesentis Kegyelmed levelét vévén, portásinak hasznos járásokat értjük; tovább is kivált éjjel való aggressiókkal Kegyelmed az ellenséget nem kevésbé extenuálhatja. A

mellett, mivel az elfogattattnak relatiójából is érthetni, hogy kemény ágyúk vadnak az ellenséggel: aligha Szólnok ellen nem czéloz. Azért Kegyelmed annyival is inkább intentus lévén az ellenségnek motusára: annak utazásáról bennünket, ha felfelé fordul, informáljon, hogy a szerint is tehessünk dispositiókat. P. S. Bertóti Istvánt avocáltam Szólnokból, és parancsoltam, hogy Szabó Mátét helyheztessek oda. Coeterum, etc.

99.

Eodem, ibidem, Gróff Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed levelét vettük. Hogy Lőrinczinél subsistált, jól cselekedte; tovább is Kegyelmed maga corpussát könnyen ki ne mutassa, hanem vagy ottan maradjon rendelésünkig, avagy ahhoz alkalmas statiót válasszon. Coeterum, etc.

100.

Eodem, ibidem. Gróff Barkóczi Ferencz úrnak.

Mivel a Tisza mellyéki földnek és azon helyeknek az hol az hadi operatióknak leendősege mutogatja magát, Nemzetes Bertóti István hívünk situssát és constitutióját tudja: azért ő kegyelmét szükségesképen kellett hozzánk avocálni. Azért helyette azon szólnoki praesidiumnak conservatiójára és gondviselésére Nemzetes Vitézlő Szabó Máté hívünket resolváltuk érdemesnek és alkalmasnak lenni; kihezképest Kegyelmed ő kegyelmét expedálja Szólnokban commendánsnak, az hová ugyan magunk is megírtuk, hogy Bertóti István resignálja a commandót.

Datum, etc.

101.

Generális Károlyi Sándor úrnak, 22. Septembris.

Kegyelmed levelét ezen órában vettük. Jóllehet eddigis Kegyelmednek kívántuk volna megírunk, de vártunk az informatióktól: in illo casu, ha az ellenség ugyancsak Szeged felé veszi útját, micsoda operatiókhoz fogjon Kegyelmed? Hanem mostan kijelentjük immár pro illo casu szándékunkat, tudniillik: tapasztalván Kegyelmed az ellenségnek Szegedhez való menetelit, Kegyelmed rendeljen utánna mintegy két vagy háromezerből álló corpust, a ki úntalan infestálja, maga pedig

Kegyelmed mindazon hadakkal is, melyet Bottyán úr magával együtt viszen Kegyelmedhez, (kivevén Gróff Csáki Mihály, Rétei, Géczi és Ebeczki ezereit,) egy corpusban Szólnoknál menjen által, és ottan Gyürki Pál hat vagy hétezerből álló corpussal lévén, (kinek vagyon parancsolatja,) Kegyelmeddel fogja magát conjungálni; mely conjunctiót ha Kegyelmed lát szükségesnek lenni, maga levele által is megírván Gyürki Pálnak, admaturálhatni fogja. Az említett hátul-rendelt corpus többire arra fog deserválni, hogy netalán az ellenségnek, ha visszatérne is, minden motusit kitanúlhassuk. Az említett ezereket pedig Kegyelmed Csáki Mihály úr commendója alatt titkosan úgy expedálja Vác felé, hogy a Dunán túl maradott ellenségre is vigyázással lehessenek, a kiknek felmenetelek kívántatik Morvában, az hol noha a feltámadott népet és hadakat Ocskai repelálta már egyszer: mindazáltal, hogy mind az offensiót s mind defensiót folytathassák, azon hadak oda kívántatnak.

Tagadhatatlan dolog, consideratióra való azon városoknak elpusztítása, ez okból kivált, hogy sokaknak kárvallások nélkül meg nem lehet: de ellenben, helyben való maradások is nem kevesebb quaestióra való; mindazonáltal, ha Kegyelmed csak azt tapasztalhatja, hogy két-három napra az ellenség magát megprófontozza, és nagyobb gonoszt nem remélhetünk: azért megmaradhatnak; de ha praevideálhat Kegyelmed olyat, hogy az ellenség az ő megmaradásokkal szaporodni fog: tanácsosabb nékiek elpusztítani.

102.

Gróff Barkóczy Ferencz úrnak, die 23-tia Septembris, Szécsényről.

Kegyelmed leveléből értjük, hogy az ellenség Tápióhoz szállott. Generális Károlyi úrnak még tegnap megírtuk szándékunkat; hasonlóképpen Gróff Eszterházy Antal úrnak lévén ordine: odafel rendelt regimenteket nem fogja tartóztatni. Coeterum; etc.

103.

Gróff Eszterházy Antal úrnak.

Kegyelmed leveléből értjük, hogy Kegyelmed nem szinte érthette orderünket. Nem intentiónk, hogy Kegyelmed vagy az ellenséggel megütkezzék, avagy Szólnokban meüvén, aztat

praesideálja és commendérozza : mivel azt sem a circumstantiák, sem pedig Kegyelmed rendi magával nem hozta ; hanem mostani statiójában maradván , valameddig az ellenség Köröst, Czeglédet, Kecskeméthez való menetelivel meg nem haladja, melly útját az ellenségnek szorgalmatossan megtudván, a midőn az ellenség Kecskemétről Szeged felé megyen: Kegyelmed is alatt könnyön secure mehet Szőlókhoz, a hol Generális Károlyi Sándor úr corpusával megegyezvén, onnét, (csakhogy Kegyelmed statióját az helyeknek fel nem vette,) annyival esik Kegyelmed Váradhoz közelebb az ellenségnél, mint Szőlók Szegedhez ; a conjunctio pedig meglévén Szőlóknaál, Debreczen felé is Váradnál megelőzheti az ellenséget. A mely lovas regimenteket rendeltünk vala felküldeni Vác felé : azokat Kegyelmed ne tartóztassa senmit is; abból származhatik kára az ország szolgálatjának, Kegyelmednek pedig az lovas strázsákra nincsen annyira szüksége.

Datum Szécsénynél lévő táborban, die 23. Septembris, Anno 1705.

104.

Károlyi Sándor úrnak, die 23. Septembris.

Kegyelmednek mind ez éjjel s mind már ma vevén leveleit : abból értjük Kegyelmed jó dispositióit ; magunk is külbömbet nem kívánhatunk, hanem csak a szerint való effectuatiókat Kegyelmednek recommendáljuk. Az kívánt perspectivát Kegyelmednek ez alkalmatossággal transmittáltuk, és elvárjuk Kegyelmednek tovább is informatióját : ha nem több companiából álló-e az ellenség, a mint Kegyelmed papiroson leírta ? mert, ha csak annyi: hétezer embernél nem többnek ítéltetjük. Kegyelmed pedig, előbbeni orderünk szerint is, tapasztalván az ellenségnek útját Szeged felé lenni : Szőlóknaál menjen által, és megírván Gyürki Pálnak, Kegyelmedet meg fogja segíteni ennyihány ezer emberrel. És ha ugyancsak az ellenség Erdélybe szándékoznék : magunk elébb oda be akarván mennünk, valamelly ezereket onnét is elébe fogunk küldeni.

105.

Eszterházi Antal úrnak, die 24. Septembris, Szécsénynél.
Kegyelmed levelét vettük, a küldött rabbal együtt, az

mely német felől Kegyelmed intentionatus, hogy szolgálatra accommodáltassék: mivel szavaiban is igen tétovázó, oly hirtelen érdemesnek nem látjuk. Generális Károlyi Sándor úr informatiójából is látjuk, hogy az ellenség meghaladta immár a szólnoki utat, Uzepléd felé szándékozván, és hogy Gombástúl elindult; de hova szállott? annak confirmatióját várjuk. Azért a mi lesznek motussi az ellenségnek, s úgy az occurrentiákról, Kegyelmed tudósétását elvárjuk. Vagyon némely nemzetből Szólnokon, az kik letették az hitet: Kegyelmed azért azokat applicáltassa, ki lovatlan. Coeterum, etc.

106.

Györki Pál úrnak, die 25. Septembris.

Bellyényessi commendánszt vagy corrigálja, vagy más érdemes subjectumot helyette constituáljon: lévén committálva Szabó Máté szólnoki mostani commendánsnak, hogy azon praesidiumnak succurráljon három mázsa puskaporral, — az hova is recurráljon.

107.

Szabó Máténak, cotum.

Hogy Generális Györki Pál úr, vagy belényesi kapitánytól a midőn requiráltatik puskapor felől, adjon három mázsa puskaport.

108.

Inczédi úrnak, belényesi tisztartónak.

Hogy kezénél lévő fizető-tabella szerint ott lévő praesidarius papot menstruatim exolváljon. Die 25. Septembris, Szécsénynél.

109.

Máriási Adám úrnak, die 25. Septembris.

Kegyelmed levelét vettük. Mivel azon medgyesi németek, az mint immár verbaliter informáltatunk Gróff Forgács Simon úr által, még Erdélybe is controveniáltak az capitulatiónak, mostanában is penig nem akarván refusiót tenni magok intertentiójáért, confirmálják violatióját a capitulatiónak: azért Kegyelmed praemittálván a földnépe között is jó dispositiókat, arestálja meg azon németeket, fegyvereket s lovakot elszedvén, s vigyázásban tévén magokat is; megarestálván azon néme-

teket: osztassa Kegyelmed őket várakban, az kik közül vannak.

110.

Gróff Eszterházi Antal úrnak, die 26 mensis Septembris, Szécsénél.

Kegyelmed levelét vettük. A mi az németek iránt való diffidentiát illeti: szükséges ugyan observálni a dolgokat, de kivált Lamothez suspicio nem fér, tudván ki (által) recommendatott, és másként is igaz ember lévén; hogy pedig hozzája járnak: annak ítelhetjük, mivel tőlünk vagyon, hogy azon tiszteknek asztalt tartson: annak alkalmatosságára lehet az ő concursusok. Mindazáltal, ha mit láthatna Kegyelmed: in particulari specificálja az oly suspicióban lehető officért; másként nem látjuk hic et nunc módját valamely változásoknak tételiben. Magunk is nem sok időre megegyeztünk vélek.

Czelder iránt, úgy más állapotokban is, midőn positive adunk ordert Kegyelmednek: nagy ok nélkül effectuatióját ne differálja Kegyelmed. Maga indulását úgy alkalmaztassa Kegyelmed: ha Kecskemétig megyen az ellenség, egyenesen Szólnok felé vegye útját mindenestül, ha pedig Szólnoknak jőne: Tokaj felé kell kerülni. Más egyéb interveniensek felől tesszünk dispositiókat.

111.

Burkóczi Ferencz úrnak, sub eodem dato.

Kegyelmed levelét vettük; kiket képpest lévén másképpen is informatiónkra való okunk: Kegyelmed resignálván azalatt a commendót Gróff Eszterházi Antal úrnak, Kegyelmedet magunkhoz elvárjuk. Coeterum, etc.

112.

Károlyi Sándor úrnak, sub eodem dato.

Két nap alatt szívesen várván Kegyelmed levelét, elékezett informatióját kedvessen látjuk; az minthogy dispositióit is mind jóknak látván: azt is kívántuk Kegyelmednek érté- sére adnunk, hogy a Dunán általjöött híveink referálták: egy tisztet fogván, (kit nem lehetvén elhozni, levágták) oly fassiót tett, hogy az ellenségnek volna oly fortélyos szándéka is, hogy

Szegedhez való menetelével többire minden hadainkat általcsalván a Tiszán, akkor fordulni akarna egyenest az bányavárosok felé, és más operatiókra; azért szükséges ez iránt is alkalmas reflexiókat tenni. Budai Istvánt a hajdú-városokra, Gencsit pedig indifferenter parancsolatinkkal expediáltuk által a Tiszán, hogy feltöltetvén azon a földön találándókat, magokkal együtt hozzák Túrhoz. Györki Pál is írja, vagyon hat-ezerezer magával. Déva Erdélyben capitulálván, az alatt lévő hadak is ki fognak nyomulni. És jóllehet, Györki Pálnak vagyon parancsolatja, hogy az aradi rácznak tapasztalván motusát, impediálja, — mindazáltal Kegyelmed tudván ezen constitutiókat: az mint leghasznosabbnak feltalálja, a szerint cselekedhetik, és Makó, Vásárhely s más német-legeltethető helyek felől is tehet dispositiókat. Gróff Eszterházi Antal úrnak is újebben is megírtuk: ha az ellenség Kecskemétig megyen, Szólnok felé vegye útját; ha odamenne: Tokajra kerüljön.

P. S. Az mint Györki Pál úrtól értjük: Jenőhez szállott, lévén ottan valamely correspondentiára való materia.

113.

Károlyi Sándor úrnak, die 26. Septembris.

Ezen órában vett Kegyelmed leveléből értjük az ellenségnek Kőröshez való mentét, és hogy Kegyelmed Bottyán urat bizonyos corpussal az ellenség nyomában és infestatiójára rendelvén, maga az hadakkal együtt Szólnok felé szándékoznék; de, ha előbbeni, mai napon írott levelünket Kegyelmed vészi: intentióját, nem kétljük, tartóztatni fogja. Mert ugyanis, valameddig éppen Szegedhez való közölését Kegyelmed nem tapasztalja az ellenségnek: tanácsos nem lehet praecipitálni Kegyelmednek Szólnokhoz való menetelét, annyival is inkább a Tiszán általköltözését, mind azon okból is, a mint Dunántúl intercipiált német tiszt relatiójából világoséttatik fortélylyal való szándéka az ellenségnek, tudniillik: általcsalván a Tiszán hadainkat, innét akármely felé való operatiójával confusiót tehetne, — avagy csak fáradt, vagy galyibás utazásira nézve is visszafordíthatná elméjét. De úmbár ugyancsak constanter continuálja is útját Szeged felé, által a Tiszán: míg csak kötevésséssel bajoskodna is, Szólnok felé eleit lehetne Kegyelmednek

venni; az Arad vidékén lévő ráczot penig elégségesképpen zabolázhatja Györki Pál, immár Jenőnél lévén legalább hatezer emberrel. A mellett Budai Istvánt és Gencsit expedáltuk a Tiszán túl való hajdúvárosoknak, lézengő hadaknak, és akár-mely fegyvertfogható híveinknek feltámasztásokra s egyszersmind Túrhoz való gyülekezetekre nézve. Mind ez okokból nem láthatjuk jónak lenni, hogy minekelőtte teljességesen nem tapasztalja Szegedhez való menetelét az ellenségnek, az hadakkal Szőlnoknál általmenjen: mivel Köröstül akármikor megindulván, in tempore reá érkezhetik Kegyelmed.

114.

Eszterházy Antal úrnak, die 29. mensis Septembris.

Informáltatván és a circumstantiákat is egybevetvén, resolváltuk Prínyi Miklós úrnak Szőlnokban való menetelit; azért Kegyelmed vévén ezen orderünket: ő kegyelmét és Eölvést egész ezerestül, (mely compleáltassék hatszáz emberrel ugyan nevezett Prínyi Miklós ezerébül) késedelem nélkül Kegyelmed küldje Szőlnokban, oly declaratióval, hogy a meddig Prínyi Miklós úrnak ottanléte szükséges lészen: addig mint brigadérosunktul, a mostani commendans is és az egész praesidium ő töle fog dependeálni, — azután a commendans marad maga functiójában.

P. S. Az ellenség mégis Körösnél pausál; miölta általjött, immár ötszázig elvert benne Károlyi úr, alkalmas portákat tett ellene. Küldöttünk Somogyi Péter kezéhez hatezer rhénes forintokat a szőlnoki szükségre: azért Kegyelmed késedelem nélkül adjon késéröt pro securitate, maga vigye oda Somogyi Péter.

Ezen órában vettük Kegyelmed levelét. Az német tiszteknek dolgát immár a franczia Generalis által is, inquisitiókból, mellyet Lamothe peragált, érettük, s revisióját bíztuk hadi bíránkra, informálván bennünket Sassin is azon dologról. Az mi penig Kegyelmed helybül való indulását illeti: mivel az ellenség Körösnél subsistál actu is, az honnét könnyön Szőlnok felé is veheti útját: azért Kegyelmed ne praecipitalja síkra való menetelit s kimutatását, hanem várjon dispositióunktul, ha nem constál az ellenség lemenetele.

Item, sub dato eodem, Károlyi Sándor úrnak.

Második levelét is Kegyelmednek Szólnokból vettük. Hogy az ellenség mégis Körösnél mulatott, tulajdoníthatjuk a kenyér-sütésre való várakozásának; de, hogy obsidiót tegyen: a hideg időre nézve is nem remélhetjük; mindazonáltal igen jó, hogy a szólnoki provisiókról tészén dispositiókat. Úgy azt is approbáljuk, hogy Tokajnál a Tiszának általkötéséről tett rendelést,—magunk is megparancsoljuk. Hogy pedig az ottvaló munkák s szükségek jobban bételjeséttessenek: talám csak ma is expedíaltatunk oda pénzt, a melyből a praesidiáriusoknak, ha mi restál, exolválhatni. Megírtuk Gróff Eszterházi Antal úrnak, hogy Prínyi Miklós urat és Eölvést ezerestül (mely completáltassék hatszázra ugyan Prínyi Miklós úr ezeréből) küldje Szólnokban, olyformán, hogy Prínyi Miklós mint brigadérosunk commendérozza a praesidiumot, és a mostani commendans is tőle dependeáljon, a míg ottléte szükséges lesz a mostani motusra nézve; az után benmaradván Szabó Máté, ő lesz a commendans. Azért Kegyelmed mindenmódon immár ottlétével hagyja jó rendben és statusban azon praesidiumot, valamint jobbnak ítéli. Coeterum, etc.

P. S. Jóllehet Gróff Bercsényi Miklós úr Palocsay által mind szóval, mind pedig levele által, intimationkból tudósétotta Kegyelmedet: miképpen és micsoda processusa által (expediálta) ő kegyelmét az aradi rácznak conjunctiója avagy feljövetei impediálására: hogy tudniillik Kegyelmed is adván melléje valamely ezer-vagy kétezeret, és Nyúzóval s másokkal, a kiket Kegyelmed fog ítélni, s úgy maga ezerével is egybehozván magát, azon rácszágot impediálja; melynek effectuatiója annyivalisinkább szükséges, hogy ezen órában Gyürki Pál leveléből értjük kevés operatiók létét az aradi rácznak insurrectiója impediálására; mely felől írtunk Gróff Forgács Simon úrnak is. Somogyi kezéhez küldöttünk hatezer rhénes forintokat az szólnoki szükségre, ki is maga viszi oda.

Eszterházi Antal úrnak, die 30. Septembris.

Vívén Bottyán úr levelét, értjük, hogy mellette lévő

hadaink prófont dolgából megfogyatkozván, igen oszlani kezdettenek, kivált pedig a Bezerédi ezere és a jászság; kihez képe azoknak reincorporatiójokat meglenni legalkalmatosabbnak látjuk Ordódi által, (a ki csaknem személy szerint ismeri őket). Azért ötet mindjárt expedálja Kegyelmed, hogy mentülhamarabb vissza Bottyán directiója alá mehesse; és hogy ezen gonosz consequentiájú oszlasra többek is ne kénytelenéssenek: tégyen Kegyelmed oly rendeltetést prófontjok felől, hogy azt okúl ne vethessék. Mivel Thurai Miska elesésével azon sereg fő nélkül vagyon: azért praeficiáljon Kegyelmed egy alkalmatos tisztet nekik, informáltatván magát Kegyelmed Ordódi által is, úgy a seregnek experiálván tetszéset. Az hatvani hajdúknak fogyatkozásit is értettük; azért Kegyelmed conscribáltatván őket, nevezet szerint, hányan legyenek? az midőn a cassa odaérkezik, illendő fizetéseket adassa ki, — addigispenig prófontjoknak kiadásában fogyatkozás ne legyen. Coeterum, etc.

117.

Károlyi Sándor úrnak. Die 1. 8-bris Szécsénynél.

Két levelét Kegyelmednek vívén, azokból kiváltképpen két dolgot láttunk; tudniillik, hogy az Arad tájéki rác az élés comportálásában szorgalmatoskodik, az mi híveinknek pedig provisió iránt nagy fogyatkozásokat. Való dolog, az ráctság által való provisió-készítet lehet ugyan arra is magyaráznunk, hogy, ha az armáda általmegyén a Tiszán: akkor lehessen kész élése; mindazáltal nem ok nélkül könnyen bihető az is, hogy az innét lévő ellenség táborának lármája alatt, Váradnak succurrálhatnának élésből. Azért, annyival inkább is, mivel az erdélyi hadaknak operatiójáról mégeddig Várad felől kevés progressusát tapasztalhattuk: nem lesz akaratunk ellen, ha Kegyelmed annak is, bizonyos részivel a hadnak, praevie Gyürki Pált tudósítván, succurrál, — csak, hogy sok üdöt azzal ne vesszessünk, Kegyelmed praesentiája vissza is kívántatván, mivel az ellenségnek is valóságos akaratja nem constál. Az commissariaturnak fogyatkozásit bizony nehezen értjük, és personaliter Gróff Csáki István úr keményen asseverálja, hogy Tokajnál elégséges élés vagyon, sőt annak egy részét útban,

vagy talám immár eddig helyben Szólnokban lenni mondja; most is az ország efféle állapotokban serio beléteként: de az alatt a mely rendelt commissariusnak Kegyelmed foggyatkozásit észreveszi, fogattassa és vasztassa Kegyelmed, — mások is példát vehessenek. Bottyánnak immár jó ideje levelét nem vettük, s csudáljuk is az ellenségnek egy helyben való mulatozását, és noha nem reménljük, az üdöre nézve is, hogy az ellenség várat obsideáljon: mindazonáltal Kegyelmed, a mennyire lehet, úgy hadja rendben Szólnokot, hogy, ha az ellenség odaérkezik, resistentiát találhasson.

Coeterum etc.

P. S. Consideratióban vévén a mostani conjuncturákat: Kegyelmednek maga személyében való általmenetelit igen károsnak látjuk, mind ez okból is, hogy az ellenség Kecskeméttől Szegedig való menésekben a pusztától igen tart, és valójában is, akárhol nem lehet nagyobb csapást ellene tenni, mint ottan, a hol senmi árok, vagy obstaculum nincsen; a mint is, hihető, armadájának motusáruil csak általcsalni kívánja hadainkat, hogy az alatt secure járhasson a pusztán. Azért jobbnak ítéljük: Kegyelmed alattomban egymásután küldjön még Palocsaihoz annyira való hadat, melylyel midőn egyetért Gyürki Pállal, operálhassanak azon ellenség ellen; mert ugyan Kegyelmednek csak kétezere magával Szólnoknál való léte is nem kicsiny consideratiót téssen az németnek: mindenkor nagyobbbat supponálván; de ha Kegyelmed általmegyen, — magában egész securitását fogja ítélni.

118.

Die 3. Octobris, Generális Eszterházi Antal úrnak, Szécsénytől.

Csudálhatjuk, hogy Kegyelmedet Generális Károlyi Sándor úr és Bottyán oly ritkán tudósítja a dolgokról; maga corpusának igazgatásában pedig ezelőtt is vévén Kegyelmed a végett intimatióinkat: ahhoz alkalmaztassa Kegyelmed az állapotokat. Coeterum, etc.

119.

Eodem, ibidem, Generális Károlyi Sándor úrnak.

Intercipiált Klökisperg leveléből is látjuk Szekeresnek szerencsés próbáját, melly által, reménlhetvén, fog a vitézlő rend

animáltatni az éjjeli aggressiókra, kinek is continuálását allahorálja Kegyelmed; az ellenség is megvallja: nagyobb próbát magyartúl nem tapasztolt. Vége lévén a gyülekezetnek, Isten jóvoltából holnap indulunk innét. Mivel Kaszás vicéjének azelőtt is ahhoz vala kedve: azért, ha most is tetszik neki, Sas Mihálynak, lovászmesterségünkre állani, küldje Kegyelmed hozzáink, útban elérhet; helyette pedig azon ezerben lévő főstrázsamester constituáltassék, főstrázsamesterségre pedig Gyulait azon alkalmatossággal elküldöttük.

120.

Bottyán úrnak, die 4 Octobris.

Kegyelmed levelét vívén, abból értjük, hogy az ellenség Kecskeméttől a pusztának indult; és mivel még feles dolgaink között teljes válaszádra nem érkezhetünk: többet Kegyelmednek nem is írunk, hanem tapasztalt igaz hazafiúsága és dexteritása szerint, valamit az idő alatt elkövethet, a tévő légyen. Assecuráljuk is mind Kegyelmedet s mind regimentjét Kegyelmednek, hogy eddig lött dicséretes munkája is Kegyelmednek jutalom nélkül nem lészen; alkalmaztatván Kegyelmed magát, valamit legjobbnak feltalál, s elvárjuk az állapotokról tudósítását Kegyelmednek. Coeterum, etc.

121.

Károlyi Sándor úrnak, die 4. Octobris.

Noha ugyan Grófi Forgács Simon úr által nem értettük annyira; de Kegyelmed leveléből elégségesképpen látjuk Szólnoknak mi voltát; mellyet mivel már meghaladott az ellenség: megírtuk Generális Eszterházi Antal úrnak, hogy útját vegye Csege felé által Váradhoz, nem gondolhatván: mindaddig is az gyalogsággal notabilis operationak való hely adattassék; mindazáltal Kegyelmed jól tudván sítusát azon földnek: intimáltuk, hogy Kegyelmeddel egyetértsen, és valamit feltalál Kegyelmetek az haza szolgálatjának előmenetelire, úgy folytassa a dolgokat. Coeterum, etc.

P. S. Bár csak annyi ideig tartózkodjék meg Kegyelmed, a meddig az híd csinálását valóságosan ki ne tanulja; de ha ugyan látja Kegyelmed, hogy Alpártúl is lenyomul: csak ne

negligálja Kegyelmed az dolgot, és az Maros melleki operatiókat. Az hajdút Szólnokból csak Várad alá igazítsa Kegyelmed, az mi ott superfluum. Kaszás ezerét Kegyelmed bízvást Gencsinek assignálhatja.

122.

Eszterházi Antal úrnak, die 4. Octobris.

Kegyelmed leveléből értjük az ellenségnek motussát, melynek confirmatióját mind Generális Károlyi Sándor, s mind penig Bottyánál vettük. Kihezképpst Kegyelmed vegye útját Csegéhez, s ottan által egyenest Várad felé: mivel nem gondolhatjuk, az infanteriával mindaddig is alkalmas resistentiára való hely adattassék; mindazáltal, minthogy Generális Károlyi úr azon földnek sítusát és constitutióját jobban tudja: informáltassa Kegyelmed magát ő kegyelmével, és valami jót feltalál Kegyelmetek, a tévő legyen, és az occurrentiákról bennünket tudósítson Kegyelmed. Coeterum, etc.

P. S. Kegyelmed az artilleriát is csak vigye által magával, és ha a német általmegyen, Kegyelmed is ne veszítsen üdőt. Ecsedről por dolgából kell provideálni az commissariusoknak; én ugyan megparancsoltam, hogy Csege felé tegyenek provisiót.

123.

*Die 5. Octobris, ex Castris ad Szécsén positis. Eszterházi Antal úrnak. *)*

Jóllehet ugyan, tegnapi napon Kegyelmednek megírtuk indulásának rendit: mindazáltal némely megírt Kegyelmed difficultásira nézve azon orderünket így repetáljuk: mivel bizonyos az ellenségnek Alpárhoz a Tisza mellé való menetele, azért Kegyelmed mindenestül vegye útját Csegénél által, olyan formán, hogy Gyöngyös felé mennél vakabb és bokrossabb út legyen, (alkalmas mindazáltal az jövetelre) azon menjen, és ha az ellenség Szólnokot obsideálná, Egerhez szálljon; sőt ha nem obsideálná is, de az helyeknek sítussát tudó és értelmes emberek relatiójából tapasztolhatna olyat, hogy Csegénél való általmenetele útjával közel találna esni az ellenséggel: inkább

*) Ez a levél újra Aszalay írása.

Lúcznál menjen által a Tiszán, Debreczen felé; avagy ha közel mellőzné az ellenséget, Ecsednek menjen Kegyelmed; úgy alkalmazzassa mindazáltal menetelit, gyakran informáltatván magát az ellenség motusáról, hogy Váradnál megelőzhesse. — Magunk is innét minden bizonynyal holnap reggel Eger felé megindúlunk.

124.

Eszterházi Antal úrnak, die 7. Octobris, ex Castris ad Szécsény positis.

Kegyelmed levelét vettük, melly által maga mellett való regimenteknek fizetéseket kívánja; kihezképpess közölvén ezen Kegyelmed levelét Gróff Bercsényi úrral: ő kegyelme immár azelőtt elküldötte Bezzeg Gábort a cassával együtt, el is hit-tük, ha mi fogyatkozás volt, eddig beteljesítettett. Az köntesse iránt is a hadnak, kivált Deák Ferencz ezerének, a ki eleitül fogva híven fáradozott, kívántunk eddigis succurrálni: de a posztónak hozatása akaratumk szerint nem lehetett; mindazáltal Lőcsére parancsoltunk, hogy mindjárt 600 emberre való köntöst Egerben szálléttassanak, mely kész köntössel nevezett Deák Ferencz ezerét megmundérozzuk. Coeterum, etc.

125.

Eadem, Károlyi Sándor úrnak, Szécsénnél.

Kegyelmed levelét vettük az ellenségnek motusáról s egy-szersmind a Tiszán Kegyelmed maga általmeneteléről, melly is jól esett. Gróff Eszterházi Antal úrnak is orderünket adtuk, hogy üdőtöltés nélkül vegye útját Csege felé, hogy az ellenséget Váradnál megelőzhesse; ha pedig közel mellőzné az ellenséget, és bátorságos nem volna: akkor Tokaj felé felkerüljő; a minthogy ő kegyelme sem a földnek situsát, sem pedig az ellenség motusát annyira nem tudhatván: Kegyelmed gyakran tudósítsa ő kegyelmét az állapotokról, és valamint Kegyelme-tek jobbnak feltalálja, úgy alkalmazzassa a dolgokat. Magunk innét reggel megindulván Egerben, az holott semmit nem mulatunk, Lúcznál általmenvén, azon vagyunk: nemcsak a táborral megegyezzünk, hanem meg is előzhessük az ellenséget. Coeterum, etc.

P. S. Bizonyos okokra nézve, ha Kegyelmed módját látja, 15. Octobris tegyen valamely nevezetes próbát; van okom: miért azon napot nevezem; tudom, látván módját, el sem mulatja Kegyelmed. — *)

*) Ezen 1705-ik évi levelezési jegyzőkönyv két darabból áll; eredetije a budai kir. kamarai levéltárban van, „Rapturák“ czímmel.

II.

PROTOCOLON

**Expeditionum ad Illustrissimum Dominum Comitem
Danielem Eszterházy, Generalem-Campi-Marschallum
directarum, die 14. mensis Junij 1705. inchoatum.**

1.

Die 14. Junij, 1705. Ex castris Agriensis.

Hozzánk küldött tisztek relatiójából s mind pengig Kegyelmed informatiója által értjük hadi operatióit s földvári sáncznak obsideálását, az hová is Bottyánvárábúl bizonyos taraczkokat vitetett, — mellyeknek kevés hasznát reménlhethük; az tüzes-golyóbisnak is (az mint halljuk, kevés tüzgerjesztésre való épület lévén az sánczban) nagy effectusát nem várhatni, sőt azon apró taraczkokat, — netalám inkább impedimentumúl legyenek, — onnét, változtatván útját, alkalmatosabbnak látjuk az említett várban visszahelyheztetni. Kegyelmed táborára deputált munitiókat s artilleriabeli requisitumokat megindíttatván, rövidnap praesentáltatnak Nemzetes Gyulai János hívünk által; hasonlóképpen Kegyelmedhez rendelt militia, ha eddigis oda nem érkezett, — azokat nem tartóztattuk, hanem mégeddig ide nem jöttek, — mentül hamarébb incorporáltatni fog Kegyelmed táborával. Az militiának fizetését úgy resolváltuk, hogy minden sollicitatio nélkül megadattassék; az minthogy mihelt ideérkezik; elküldjük; azalatt az militiai eleiben jól adhatja Kegyelmed, hogy nemcsak három forintért szolgál, hanem édes hazánk s önnön magok boldogulásáért; és ha oly hirtelen nem contentáltatnak is, míglen szükséges dispositiók bételjesíttetnek az pénzveretésben: nem kelletik mindjárt az hadat reánk igazítani, — hanem szép intésekkel eleiben adhatja,

hogy az ország szükségeinek Mi is úgy sufficiálhatunk, mikor ahhoz való mediumok jelen vannak. Cassájának auctióját is Kegyelmed kívánja, — mellyet nem is denegálunk, mihent az pénznek veretését jó progressusban vehetjük. Komárom felé való portáztatását Kegyelmednek értjük, s kívántatik Buda ellenében is: hallván Generális Glöckelsperg odaérkezését valamely 170 gyalog németekkel. Szükség pedig oly vígyázás, hogy nemcsak hídnak az ellenségtől való netalám általcsinálását tudhassa Kegyelmed, hanem azt is: ha más mediumokkal titkon nem költözik-e? — az mint immár történt, általköltöző nagy alkalmatosságra vígyázván híveink: akkor vették észre, midőn alattomban való általmenetelit ellenségünknek tapasztolták. Az mely három seregek Nemzetes Vitézlő Deák Ferencz ezredes-kapitány hívünk ezeréből túl vannak az Dunán: azokat küldje vissza, innét való szükséges vígyázásra.

2.

Die 18. Junij, 1705. Ex castris ad Agriam positis.

Major István kapitányunk accludált memorialissát Kegyelmed levelével vettük; actu lévén azon dolga Pap Mihálynak, sub termino: az mit az törvény igazságosnak fog találni, azt fogjuk effectusban vetetni. Jóllehet ugyan, említett Major István ezere, az mint tudjuk, már akkor erdélyi operatiókra volt deputálva: mindazáltal Kegyelmed nekik intimálhatja, s adhortálja is őket, hogy, ha az mostani haza szolgálatjához képest, az Dunán túl való földön jól viselik magokat: Kegyelmed recomendatiójához képest azon vagyunk, részeltessenek azon szatmári portékákból, — az minthogy úgy is alkalmaztattuk azon portékák iránt dispositionkat, hogy érdemeseknek mutatván magokat, consolatiójok lehessen. *)

3.

Die 21. Junij, 1705. In castris ad Árokszállás positis, staphetaliter.

Bottyán úrnak szerencsés ütközését és az vízen is az ellenség sajkáinak meggátolását, ezelőtt egynéhány órával

*) E két levél Ráti Gergely udvari titkár kezeírása, oda is van jegyezve a lap szélére: „Conceptus Domini Gregorii Ráti.“

értettük, Kegyelmed által Méltóságos Generális Gróff Bercsényi Miklós úrnak írott levélből, occasionaliter kezünkhöz devenida-ván; melly actio hogy szerencsésebb lett volna, ha Kegyelmed nem praecipitálta volna az lovas hadak általjövetelét, consequentiáiból is conjiciálhatja Kegyelmed. Nem is gondolhatjuk, azon ellenség annyiszámú legyen, elgondolván: mennyinek lehetett volna confluálni; de ha látták, ámbár legyen úgy, — mindazáltal most is javalljuk: ha azon hadnak ezen actussal erősített szíve, költöztesse által Kegyelmed, és az ellenséget is portázással fúraszsa. Csudáljuk pedig, hogy ily notabilis actiónak particularitásiról nem informál: hol, és mi formán esett, és az actus után hová retirálta az ellenség magát? Ime. Brémer regimentjét oda előre elküldöttük; magunk is holnap Hatvannál leszünk, és oda várjuk Kegyelmed regimentjét is, sietvén az operatióknak jó kimenetelire; azalatt pedig ajánlunk minden dolgokat dexteritássában Kegyelmednek, úgy az occurrentiákról való tudósításokat. Coeterum, etc. *)

4.

Die 17. Octobris, 1706. Ex Nagy-Ida.

Intimáltatott, hogy jóllehet inkább illett volna szemtől szemben magát mentegetni az Dunán túl való földre való menetel iránt való difficultási végett, — mindazáltal legyen ő kegyelmének kívánsága szerint. **)

5.

Méltóságos Gróff Galánthai Eszterházi Dániel Generálisunknak ő kegyelmének praesentibus intimáltatik.

Jóllehet, az Dunán túl való operatióknak nyomóssan teendő moderatiójára nézve, ellöbbeni projectumunknak a volt minden principiumja, hogy azon földre transferáltatván a sedes belli, oly haddal mehetett volna említett Generálisunk ő kegyelme, hogy nemcsak Pápa táján akkor mulatozó Pálffy János corpusának correspondeálva és annak resistálva, egy részét hadainknak Bottyán János Generálisunkkal lefelé per diversionem

*) Ezen levél ismét Aszalay írása.

**) Protocollum-töredék. Eredetije a budai kamarai levéltárban.

fordítván, az másik részével maga, Szigetvár tájára nyomúlt volna; de securitása lehetővé ö kegyelmének az utánna menni rendölt corpusnak infallibilis succursusában: ha maga pro peragenda operatione kifordult volna is, lett volna akkor is reménsége minden occasiókban, maga és hadainak segura retirálásában, egyszersmind Gróff Bercsényi Miklós Főgenerálisunk ö kegyelme az Duna passusin való secundálásában is: — interveniálván azomban más egyéb consideratióink: azokra nézve szükségesebbnek tetszett e következő declaratio szerint az odaváló operatiókat elrendelnünk.

Elsőben is azért, accelerálván ö kegyelme maga általmenetelét: pro primo principio deservíálhat, hogy a mely lovas és gyalog hadakkal az első projectumunk szerént is commendiroztatott ö kegyelme az általmenetelre, azok most már is felessebb számmal megbővöltek, — kitelhetik alkalmatossan, hogy maga is megnevezett Generálisunk ö kegyelme, azon hadainkkal, cum reflexione subinserta, elégséges progressust tehet, kit is moderálhat eképpen. Tudniillik, általsegítvén Isten ö kegyelmét az Dunán, telepedjék a parton mindaddig is, míglen felveheti: hol, merre, és mennyi ellenség légyen, jöjön és jöhessen occursusára? Kit az praemittálandó portái alkalmatossan meghozhatnak ö kegyelmének; azok relatióit ö kegyelme circumstantialiter megvizsgálván, ha azt hozzák, hogy az ellenségnek tudtára legyen már az ö kegyelme általköltözése, és ahhozképpest ö is nyomúlna Csalóközrül, ö kegyelme repressiójára, vagy egy részével csak, tamquam defensive, avagy nagyobb erővel: ha kevesebbel, az ellen secure bocsáthat proportionata erőt Bottyán János Generálisunkkal, úgy, hogy maga az több elmaradt lovas és gyalog haddal s munióival az Dunaparton pro infallibili eorundem succursu maradván, maga készen való létével mind az ellenséget rettenthesse, mind pedig az előjáróban bocsátott hadait is bizonyos segítségő reménséggel biztathassa.

Ha azért az kiküldött előjáró had subsistálhat az occuráló ellenségnek: tehet kétségkívül elégséges successust. Ö kegyelme azomban in tali casu, ha az Dunától beljebb nyomúl is az mellette maradt haddal és munióival: legyen reflexiója, hogy az ellenségnek practicatióitúl tartván, időnek előtte, más egyéb commen-

dírozó Generálisunk *correspondens* informatiója nélkül, az ellenség által ne *circumveniáltasson*; tartsa helyben valahol *corpusát*, mindenfelé vigyázva, méglen bizonyos valóságát kitanulja az ellenség ereinek, — akkor, ha *humanitus loquendo*, nem féltheti népét, és az kiküldött előjáró hada *progressusának* tartóztatása nélkül nem lehetne: tegyen hírt néki további szándékáról, és maga onnét az hol *subsistál*, az földöt magunk és országunk hűségére szép csendes ídesítéssel — és nem az előbeniek szokása szerint — hódítván, hadainkat Isten által bővítse, — kit véghezvihet csak azzal is könnyebben, midőn látja azon föld, hogy nemcsak *diversióra*, de *formalis operatióval* azon földnek *manutentiójára* is benn legyen. Azalatt is pedig ő kegyelme minket minden maga *progressussirúl* úntalan értetni el nem mulatván, fogja ahhozképpest venni *particularis dispositiónkat*: minemő operatiókra kelletik tovább fordulnia?

Most ugyanis azon *diversiót* lehetetlen, hogy az ellenség behúnt szemmel nézze; kit *praevideálván*, ezt *observálhatja* ő kegyelme *pro sui futura informatione*: ha kimegyen egészen feléje ő kegyelmének Balaton tájékára is az ellenség, azzal ne törődjék, mert fáraszthatja maga *diversiói*val, kiről veszi egyébaránt ő kegyelme *in tempore dispositiónkat*, — *securus* lehetvén benne, hogy nemcsak Grófi Bercsényi Főgenerálisunk ő kegyelme *sine quaestione* *secundálni* fogja, a ki mihelyest értheti Csalóközről való mozdulásit az ellenségnek: azonnal az előttelévő ennéhány rendbeli *passusokon*, az készen levő hajóin, avagy úsztatva is, segítségére *succurrál* ő kegyelmének; de az Pest elein levő *corpusunk* is *eadem fine* az hidakon által, sietve megyen nyomában az ellenségnek, úgy, hogy csak erre *insperate* is közrevéven ötöt, reménlhetünk minden jó *progressust* *dispositiókban*. Ha pedig nem bízván erejihez az ellenség, avagy az közre való vételtől irtóztván: Csalóközről venné útját igenessen Bécs felé *pro retirada*, — fogja venni ő kegyelme *in tali casu* is *rendölésinket*. Azalatt azomban mindcsekben különbet ne cselekedjék. Költ Egerben. *)

*) Eredetije a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, Vörösvártt. Fogalmazat, 1705. tavaszáról való.

III.

PROTOCOLLON

variarum Serenissimi Principis ac Domini Domini Francisci Rákóczi etc. literarum missilium, ad Illustrissimum Dominum Franciscum Comitem Barkóczi de Szala seniore, Cavalleriae Generalem, Suae Serenitatis et Confoederatorum Regni Hungariae Statuum Senatorem, necnon Inelyti Comitatus Zempleniensis Supremum Comitem, diversis occasionibus, a die 12. mensis Decembris Anni 1705. transmitti coeptarum.

1.

Die 12. Decembris, ex Castro Ecsediensi.

Illustrissime Comes!

Octava currentis írott Kegyelmed levelébül az dispositiókat értjük; mindazáltal, minthogy már az nemes vármegyék orderünk szerint visszabocsáttattak: az mely hajdú vannak Prínyi brigadéros hívünknek az hadak között, azokat addigis, míg maga az több öszvegyűjtött hajdúival lemegyen, commendérozza Pocsajban Kegyelmed, — azokat pedig, az kik Andrási György Generális és Géczi Zsigmond kapitányunk regimentjeibül valók volnának, küldje Generális Gróff Forgács Simon úr atyánkfiához Kassára, az ki dispositiót teszen felölök. Mivel pedig magunknak is úgy van hírünkkel, hogy Szappanos kapitányunk Zsibónál tette le életét: noha ezerét Ecsedinek — az ki csakhamar le fog menni — conferáltuk vala, mindazáltal azalatt is az vicéjének adjon kemény parancsolatot Kegyelmed, hogy az ezernek öszvegyűjtésében serénykedjek. Az mint Bessenyei Zsigmond kapitányunk levelébül értjük, az váradi

commendans az raboknak commutatioja iránt negociálni kívánván: akartuk intimálnunk Kegyelmednek, hogy annak folytatását igyekezze végbenvinni Kegyelmed. Ilosvai Bálint kapitányunk, ezeréből levő némely katonák egy lengyelországi zsidót tolvajul megfosztván, mindeddig is az kártvallottnak satisfactiót nem tétetett; melly iránt, minthogy magának is parancsoltunk, — hogy annyivalisinkább effectusban menjen, adigúlja Kegyelmed. Ennekfelette, minthogy magunk is elvéltük, hogy az hadnak nehéz subsistentiája vagyon: micsoda dispositiót tettünk irántok, Kegyelmednek copialiter transmittáljuk, az mellyet véghez is vitetünk. Hogy annyivalinkább az had ne oszoljon, illetén dispositionkkal animáltassa őket Kegyelmed; és e végre, — noha jól tudjuk Kegyelmed helyes mentségeit az hazamenetel iránt, kinek is készek vagyunk annuálni, — mindazáltal, hogy mind az ellenségnek eltávozásunkkal szívet ne adjunk, s mind pedig az hadaknak okot az eloszlásra: ne neheztelje, míg az ellenségnek szándékáról valami bizonyost érthetünk, valami kevés ideig patientálni magát. Coeterum, etc.

In P. S. Ezen levelünk expeditioja után vettük Kegyelmed 10. currentis költ írását, értvén az hadaknak kívánságát fizetések iránt, — melynek is örömet annuálunk, csak eloszlásokkal az hazának kárt ne tegyenek. Ezen órában hoztak Erdélyből egy dániai óbester őbes-lejthenantjával együtt rabul, az kik beszélük, hogy az ellenség még két holnapig szándékozik bennmaradni. *)

2.

Die 16. Decembris, Ecsed.

Miként bántanak Dessőfi Ferencz strázsamesterrel a keze alatt való gyalogság: Kegyelmed leveléből és az inclusából megértettük; bízattatván azon gyalogság öszveszedése Tekintetes Nagyságos Prínyi Miklós brigadéros és colonnellus úrra: a midőn egy corpusban veheti, az excedensek akkor, mások példájára, fognak megbüntettetni.

*) Eddig Aszalay Ferencz udvari tanácsitkár kezeírása.

3.

Die 18. Decembris, Náményban.

1. Gróff Barkóczy Ferencz Generalis úrnak replicáltatott Vitarius János kapitány és más egy Zemlyén vármegyei nemesember iránt; 2. s ment commissio Méltóságos Gróff Forgács Simon úrra, hogy Vitarius János — ki is eloszlott hadak gyűjtésére exnüttáltatott, és a kiket gyűjtött, hordós és általagos horokért elbocsátja, s több excessusokat is alatta lévő hadakkal cselekeszik, — úgy azon Zemlyén vármegyei nemesember iránt, — ki is mindazokat bolond nevezettel illette, valakik a német ellen fegyvert fognak, — dolgokat investigáltatván, comperta rei veritate, in exemplum aliorum büntesse meg. 3-tio. Szegeden raboskodó a mely rabok iránt írt: egyenlő állapotbeli rabokon kiválthatja. 4-to. A mely tiszt az rabot korcsomára vivén, elszalasztotta, érdeme szerint büntetessék.

4.

Gróff Barkóczy Ferencz úrnak.

Már két ízben is írtunk Kegyelmednek Szíjgyártó nevű rab elbocsátásása iránt; mindazáltal ex superabundanti is requiráljuk Kegyelmedet, sőt a Statusoktól adatott authoritásunk szerint parancsoljuk is: jó reversalis alatt bocsátassa ki a rabsághúl, — azután igazodjék dolga törvényessen, impartialis bíró előtt, és ha succumbál, lehet regressusa Kegyelmednek; de, hogy törvény nélkül sanyargassa, meg nem engedjük. Kíráról több írásunkat ne is várja.

5.

Item, ex Beregszász, die 20. Decembris, Amo 1705. Gróff Barkóczy Ferencz úrnak.

Elhittük, még akkor Kegyelmed dispositionkat nem értette, még Géczy Zsigmond ezerehúl való hajdúkat felküldötte Zólyom vármegyében; azoknak is Generális Forgács Simon úrhoz kellett vala menni, de innáir a végett teszünk rendelést. Hogy pedig Ilosvai Bálint a jó rendtartást előtte nem akarja viselni, — másként is értettük: oly indisciplinate tartja hadait.

hogy a lustrae commissarius meg akarván őket minap mustrálni, oly panaszokra is fakadtak: ne mustráljon bennünket az ilyen s ilyen haszontalan német! Mellyekhez képest, ha Ilosvay is jó disciplinát nem akar tartani, mint Bessenyei: Kegyelmed se neki, se másnak efféle illetlen dolgot meg ne engedjen, — lévén authoritásában Kegyelmednek, hogy vasat is tetethet lábaira, és akármellyiket is excessusáért orderim szerént büntetheti. Nevezett Ilosvay ezerét pedig Kegyelmed mustráltassa meg, és mind azon ezernek, mind másoknak rendes fizetések meghagyattatik.

6.

Die 21. Decembris.

Értvén, hogy Kenyhecz hajdúi eloszlottanak: Kegyelmed azon hadak mellé, kik mellett most vagyon, rendeljen más tisztet, hogy ezerét összevegyűjtván, adott orderünk szerint jöhessen Rakomazhoz.

7.

Munkács, die 30. Decembris, 1705. Gróff Barkóczi Ferencz úrnak.

Minthogy Kegyelmednek adtunk oly authoritást, hogy a mit az haza szolgálatjában jónak és hasznosnak ítélt, azt elkövetesse: ehhez képest Kegyelmed a Keresekre kívántató gyalogság iránt is a tévő légyen, a mint szükségesnek ítéli. Bóné András olyformán bocsáttatott haza, hogy kevés ideig magát és hadait nyúgosztolhassa; mindazáltal reméljük, hogy, ha oly kiváltképen való szükség leszen, az ellenségnek valamely oly nevezetes motussára nézve, — fog mindjárt Kegyelmed orderének eleget tenni; a mint ez iránt ment is parancsolatunk említett kapitány hívunkra. Az hadak subsistentiája iránt már jobb dispositiót nem tehetünk, a mineműt tettünk; Kegyelmed azért investigálja: hogyha a commissariusokban nincs-e fogyatkozás? és ha ottan lenne, juxta demeritum büntesse őket, és az hadak subsistentiájárúl mennél jobb, úgy provideáljon; ha pedig a lehetetlenség az oka: tulajdonítja Kegyelmed annak. Csáky Miklály regimentjebeli négy compániát küldje Kegyelmed Gróff Bercsényi Miklós úr mellé, magok regiment-

jében, — insinualván praevie odavaló meneteleket. A pocsaji hajdúság kifizetése és subsistentiája iránt parancsoltunk Krucsay Mártonnak, nemkülömben a szólnokiak kifizetéséről Darvas Mihály districtualis commissarius hívünknek; azért Kegyelmed e szerint exolváltassa őket. Nádaskai és Szent-Marjai ezerei menvén Generális Károlyi Sándor úr mellé: reménljük, hogy Bessenyei és Ilosvai ezerei megmaradhatnak a váradi blokadában. Datum, etc.

8.

1706.

Die 6. Januarij, in Pacza, Gróff Barkóczi Ferencz úrnak.

Kegyelmed leveléből értjük: mind Ilosvai mind Bessenyei ezere eloszlattatott, úgy fegyvertelen és ruhátalan állapot-jokat, mellyen is nem kevésbé csudálkozunk, holott Ilosvainak alkalmas pénz adatott kezében ezen ezerek szükségére, és másként is, kiadatik ezen hadaknak tollunk fizetések. Kegyelmed azért maga authoritássa szerént azon légyen, hogy az ily casusokat orvosolhossa, büntetések által is az elszéledteket compelláltassa. Boda nevű hadnagyot, hogy Kegyelmed Aradról kiszabadíthasson Szücs Mihály nevű váradi rácز rabon, nem ellenzzük; sőt a mely több rabjaink is az odavaló várokhban vadnak, megtudván neveket, küldje hozzánk, és munkálódjon szabadulásokban, hogy Mű is azokért való német rabokat adathassunk.

9.

Die 18. Januarij, ex Szerencs, Illustrissimo Comiti Domino Francisco Barkóczi seniori.

Parancsolja meg Kegyelmed Ilosvai Balint kapitányunk tiszteinek: gyűjtsék össze ezereket, — másként fizetések megtartóztatik.

10.

*Die 6. Aprilis, Comiti Francisco Barkóczi. *)*

Most rövid időn a felföldre meg akarván indulnunk, hogy

*) Innen ismét Aszalay írása.

itt a Tisza- s Duna-közt egész dispositióval hagyassuk: Kegyelmed azon legyen, mennél-hamarébb jöhessen hozzánk, s érthesse szóval való dispositióukat.

11.

17. Aprilis, Agriac, Eidem.

Értjük Kegyelmed leveléből maga curáltatását; mindazáltal jobban lévén, jövetelit úgy admaturalja, hogy itt Egerben érvén bennünket, a Tisza-Duna közt való commendo iránt Kegyelmednek szóval adhassunk informatiót.

12.

1. Maji, Kis-Tapolcsány.

Vettük Kegyelmed levelét. Maga tudván Kegyelmed a szécsényi gyűlés determinatióját, egyszersmind ahhoz való hitbeli kötelességünket: oly véggel rendeltük a mostani senatorialis deputatiót, hogy az ollyatén hatalmasság által elfoglalt jóságokban liquidálván és sufficienter comprobálván jussokat, ki-ki visszaállíttassék; nem kétljük azért, Kegyelmed is szíves indulattal viseltetvén az igazsághoz, kívánja magát a szécsényi gyűlésben közakarattal és megegyezéssel statuált articulushoz alkalmaztatni. *)

13.

29. Julij, ad Érsek-Ujvár. Gróff üdösbik Barkóczy Ferencz úrnak.

Nemzetes Vitézlő Szabó Máté kapitányunknak tapasztalván ennekelötte kedvét Hatvanban való visszamenetelre, — hogy azzal kedvét tehesstük: csak szintén azért resolváltuk vala a szólnoki praesidiumbeli lakástul mentté tenni, rendelvén, a mint már Kegyelmednél jól constál, egész dispositióval az ottvaló praesidiarius-kapitánságra Nemzetes Vitézlő Mónay Pál hívünket. Mindazáltal, instálván előttünk érette a szólnoki praesidium, hogy tovább is közöttök hagyattassék meg kapitánságban: Kegyelmed informáltassa magát általa, hogy hogyan magának volna ottvaló maradáshoz nagyobb kedve? — és tudósítson bennünket iránta. Mindazáltal jobbnak tartanánk.

*) Eddig Aszalay.

ha visszamenne Hatvanban, és ott ármányos-kapitánságot *) magára vállalván, a szerint szolgálná az hazát, — kit Kegyelmed is persvadeáljon néki.

14.

1. Auguszt, Érsek-Ujvárnál. Gróff Barkóczy Ferencz úrnak.

Innen való elmenetele alkalmatosságával is eleiben adtuk vala Kegyelmednek: mely szükséges légyen a földvári hídnak mentülhamarébb való elkészíttetése; — melly is hogy annyival inkább hamarébb acceleráltassék: Nemzetes és Vitézlő Ordódy György brigadérosunkat Kegyelmed segítségére leküldöttük, tévén az hídhöz kívántató szálkak, deszkák és ahhoz szükséges egyéb eszközök iránt rendelést. Kegyelmed annakokáért legyen azon, hogy Kecskemétről mindazokat késedelem nélkül leszállíttatván, azonnal az híd megcsináltatásához fogathasson. Dévai Mihály nevű vice-kapitány jővén azonban ki Erdélyben lévő hadaink közül, kinek is passusa és szabadsága onnanvaló kijövetelre nem találhatván: Nemzetes Sötér Tamás kapitányunk által akartuk Kegyelmedhez küldeni oly véggel, mivel Tekintetes Nagyságos Károlyi Sándor Generális és Senator úr commendója alól levén el, ezerét odahagyta, és netalántán annak szelleyeloszlására alkalmatosságot szolgáltatott, — minekelőtte bizonyos alkalmatossággal érdemes büntetésének irrogatiójára ő kegyelme kezéhez küldenénk, addigis tartassa jó őrizet alatt Kegyelmed Eger várában, tudósítván említett Generális urat felőle; és a mikor érette küldend, adassa kezéhez Kegyelmed, vagy azalatt jó alkalmatosság occurralván, kísértesse ő kegyelméhez. Zanát pedig tisztitül amoveáltassa mindjárast Kegyelmed, állítván mást helyében, és dolgairúl inquiráltasson, — melly inquisitiót is midőn végbenvitet, küldje hozzánk Kegyelmed.

15.

5. Auguszt, Esztergomtól. Gróff Barkóczy úrnak.

Horváth Tamás ezere, minekelőtte orderünket vette, már Földvállról feljővén, Rábaközben érkezett: késő lenne innár

*) A szökött katonai- és tolvaj-kergető vármegyei „ármányos”-okat nevezték el tréfásan ármányos-oknak.

oda leküldeni; úgyis az utazásban, későn érkezvén oda, semmi hasznát nem láthatjuk. Generális Károlyi Sándor úr levelét vettük; elhittük, írt Kegyelmednek is. — Ha az ellenség Eger felé venné útját: Kegyelmed az hatvani hajdúkat is szállítsa Egerben, hogy azon erősség több hadakkal is munáltassék. A szőlőnoki hídhöz való fák szállíttatásáról tett az említett Generális úr ő kegyelme dispositiót: de ha fogyatkozás lenne iránta, szállítson Kegyelmed Tokajból is.

16.

Item, eidem Domino Comiti.

Nemzetes Vitézlő Szepesi János főpóstamesterünket kívánnánk inkább, eddig mellettünk lett hűséges szolgálata után, otthonn valamilyen oly tisztességes hivatalban accommodálnunk; ehhez képest Kegyelmednek akartuk értésére adni, hogy a midőn nemes Zemplén vármegye restauratiójához fog Kegyelmed: megnevezett főpóstamester hívünket a vice-ispánság tisztire több candidatusok között candidálván, — ha a nemes vármegye, több társainak szabad suffragiuma és választása azt hozná magával, — azon tisztségben állíttassék be. Ezzel mindazáltal se Kegyelmednek, se a nemes vármegyének szabados electióját nem kívánjuk meggátolni.

17.

Die 11. Augusti, 1706. Ex castris ad Strigonium.

Kegyelmed levelét vévén, tudósítását kedvessen értettük. Örömet az Egerben lévő pistolyoknak Kegyelmed commandója alatt lévő némely vitézlő rendeknek való kiosztatások iránt kívánnánk complacálni: de mivel már azok felől más dispositiót tettünk, — nem lehet másuvá distrahíttatni; másként is, se tokjok, sem egyéb hozzájuk való alkalmatosságok nem lévén; de ámbár oda fordíttatnának is, nem sok hasznát tapasztalná Kegyelmed: mivel a mezítelen fegyver az ellenséggel bátran congregiáló hadnak a pistolyoknál a mint alkalmatossabb, úgy hasznossabbnak is tapasztaltatik, és a ki azzal az ellenségre menni nem merészel, — a pistoly sem ad annak nagyobb bátorságot! Az három-városi *) hadak számát szükséges

*) Kecskemét, Nagy-Körös, Uzepléd.

lévén szaporéttatni: Kegyelmed itt, nálunk léteben tett dispositiók szerint conscribáltatván, igyekezzen azon, hogy mind jó hadi készülettel, s mind feleslebb számmal adaúgeáltassanak; mely modalitas által commendója alatt való corpora nevedkdvén Kegyelmednek, annyivalinkább jobb módja lészen az hadi operatióknak szaporábban való folytatására.

A mi illeti a Tisza s Duna között Generálisságra való installatiójának végbenvitelére rendelt installatio iránt tett kérdését Kegyelmednek: mivel (a mint a több Generális uraknak is ideje-korán adatik értéskre) arról most Kegyelmednek választ nem írhatunk; fogja ante praefixum terminum jó idején venni tudósétásunkat.

Az Erdélyből kijött ellenségnek szándékát, mely felé legyen? mégeddig meg nem bizonyosodott; mindazonáltal, ha Kassa felé találna fordulni: olykor maga házához hol Kegyelmed, hol Tekéntetes Nemzetes Budai István Generális-Főstrázsamesterünk elfordúlhat, — csakhogy egyszersmind ne hagyja el az hadakat Kegyelmetek: akkor kívántatván leginkább mind vigyázni az hadakra, s mind penig az ellenség ellen szíveket bátorétani, a kik leginkább akkor megcsökkenének, a midőn Kegyelmetek kevésbé való tanácsát is ellenség előtt való magok subductiójára magyarázván, magok-magoknak confusiót szerzenének. Melyhez képest Kegyelmetek egymás között úgy egyezzen meg, hogy egyik a másikat visszavárja, s úgy forduljon el kevésideig maga házához; melly iránt bizván Kegyelmetek jó hazafiúságához, elliszsűük: maga rövidségének a mostani időben leginkább kívántató haza szolgálatját praeferálja.

Vettük Kegyelmed levelével az háromvárosi hadak listáját is; úgy látjuk, azok közül az járszúgot és kúnsúgot kifejejtette Kegyelmed, a kik in casu ingruentis necessitatis a fennálló hadakon kívül is ezer emberrel tartoznak táborunkban megjelenni.

Kegyelmed districtussában, hogy serényebben mehessenek a dolgok véghez: bizonyos dispositiókat tévén, azoknak Kegyelmednek tudtára való adására, s egyszersmind segítségére is, Nemzetes Vitézlő Márjássy Ádám generál-adjutansunkat oly patens-parancsolatunkkal leküldöttük, hogy az lúczy, ónadi és

emödi és több a tájon lévő helységekben hazaoszlott hajdúságot felszedvén és csuportokra gyűjtvén, Kegyelmed commendója alatt való táborban vigye; — a kiket, jöllehet ha az ellenség Eger felé venné útját, tali in casu Kegyelmednek azon várban kelletik beszállítani; mindazonáltal, hogy az föld népe ne lár-máztassék, s annyivalinkább el ne rémüljön: Kegyelmed tartson a táborban mindaddig, a míg beszálléttatások ideje és szüksége kívánja; a mint magokat is oly praetextus alatt gyűjtetjük össze, a praemittált ratiókra nézve, mintha a táborban kelletnék continenszkodniok. Az három-városi hadak tiszteinek instantiájokat, cum superindorsata resolutione, includáljuk Kegyelmednek. Coeterum Praetitulatam Dominationem Vestram feliciter valere et prosperari desideramus. Datum, etc.

18.

In posta ordinaria, diei 18. Augusti, 1706. Ex Castris ad Strigonium. Domino Comiti Seniori Francisci Barkóczy.

Salutem et foelices rerum successus. Minthogy az budai, pesti, székes-fejérvári ellenségnek nagyobb mértékben való megszoréttatására, és az környékekben lévő helységekől azon ellenséghez bójárni szokott lakosok által való kémségi elháréttatásának okáért szükségesnek látjuk azon környékbeli helységeket — minden ez idei takarmányokkal s marhájokkal egyben — elszálléttatni, úgy, hogy az ellenség körülbelöl négy mélyföldnre is semminémő lakos-embereket és takarmánt ne találhasson: Kegyelmed annakokáért a Dunán innénd, Budához és Pesthez közelébb való helységeknek a feljebb megírt mód szerint távuljabb és bátorságossabb való helyekre elszálléttatásokra oly parancsolattal küldje el Nemzetes Vitézlő Ordódi György brigadérosunkat, hogy ezen declarált dispositionkat mentülhamarébb effectusban végye. Ki is elsőben az oly helységek lakosit azokból való elszálléttatások végett praemonéulja, hogy, ha kik azon praemonitiójára lakóhelyekből kibontakozni nem akarnának, fel is praedáltassa, legkiváltképpen pedig a ráczevi és tótfalusi szigetekben lévő helységek lakosit. Ezeket Váczon innénd, Berzsen és Nógrád tájára, amazokat pedig Hatvan és Jász-Biriny táján lévő helységekre szállétt-

tassa; a kik is hogy annyivalinkább mind hamarább, s mind netalántán az ellenség excursiója miatt rajtok megeshető kár nélkül szálléttathassanak: Kegyelmed rendeljen melléjek s oltalmazásokra bizonyos seregeket is, oly parancsolatot adván azoknak tiszteinek, hogy semmiképpen azon szegénységet praedálni és legkisebb javokban is megkárosítani ne mérészeljék. *)

*) E protocolum-töredék eredetije a budai kamarai levéltárban van. Egy füzetből áll, végén 12 üres lappal.

IV.

PROTHOCOLON EXPEDITIONUM SECRETIORUM

Anni 1705, 1706, 1707, usque Mensem Decembrem.

Nro 42. *)

1.

Spectabili ac Generoso Domino Paulo Okolucsányi.

Isten minden jókkal áldja meg Kigyelmeteket.

Az ottvaló occurrentiákról bőv tudósítását vévén Bercsényi uramnak: nem kétlem, arra való válaszat is fogja Kigyelmetekkel communicálni. Mindazonáltal, a többi között kívánván aztat is, hogy az svécziai és prussiai király mediatióit efficaciter kívánja: jónak itílnénk lenni, ha Kegyelmetek is, a protestans Statusok nevével, ad partem menvén az mediatorokhoz, adná eleikben, hogy nem kételkedik: czéljok ne legyen az, hogy az békesség alkalmatosságával mediatiójok által oly karban akarják az magyarországi dolgokat hadni, hogy nemzetünknek testi s lelki nyugodalma lehessen; fontolják meg azért: universalis békességnek megcsinálása után mi jót tehetnek ezen hazával, ha az austriai ház, szokása szerint, ígíretit meg nem állván, viszont persecutiókra fakad? Tapasztalhatták magok is, reiterált instantiájokkal, (melynél egyebet nem cselekedhetnének) csak az elmúlt időkben is, az midőn az austriai háznak reájok legnagyobb szüksége volt, mit vihettek véghez? Ne bízzanak ahhoz, hogy az mostani császár nem lévén oly zelosus, az jesuitáknak is annyi hitelt nem ad, mint az apja; mert ha az említett zelus reá nem viszi is: bizonyára

*) Levéltári jegy, v. ö. Rákóczi titkos levéltárának 1710-ik évben készült lajstromát. (41. l.)

reá viszi az a politika, az melly által az franczia király is őket maga országában öldözi (üldözi), másutt protegálja. Adurgeálja tehát, hogy mindezeket jól megvizsgálván, segítsék az bécsi udvarnak elméjét arra kormányozni, hogy az említett két királynak mediatióját és gvarantiáját is bevegye: mivel Európában nincs olyan hatalom, az melynek őltalmában az magyar nemzet úgy bízhassek, és a kívül ezeken kívül segítséget is, nemcsak könyörgést várhasson, — annyivalisinkább, az midőn mostanában hadait revocálta az prussiai király: az egész Prussianak is birodalmát okvetetlenül várhatja.

Légyen szorgalmatos figyelmezése Kigyelmeteknek az adandó válaszra, melynek circumstantiáit szükségesképen kell tudnunk, hogy netalántán következő difficultásokat tudhassuk resolválni, — ajálván mindenekben Isten őltalmában Kigyelmeteket.

2.

Okolucsányi Pálnak. 1705, 26. Decembris.

Hogyha előbbeni levelemet Kegyelmed vette: csak abbúl is bővebben érthette csaknem mindazokra való válaszomat, mellyeket iterato is e mai vett levelébül értek. Kihez képest mindazokra Bercsényi uramnak irott levelembül is bővebben meg fogja Kegyelmed érteni azok iránt való szándékomat. Bizonyára, ha mind a két részrül, a magyarországi conjuncturákat megtekintvén, a külső occurrentiákat hozzávetjük: nem tudom, mi okbúl bízhatta annyira el magát az bécsi udvar, hogy Erdélynek cessióját az magyarországi békességnek praeferálja? Vak volna ugyan, a ki nem látná: mi okbúl praetendálja az austriai ház Erdélynek fegyverrel való megvételeét, és azon okbúl való birodalmának erősítését, vagyis inkább teljes fundamentomát; — könnyű általlátni, miért kész némely minister inkább kezét elvágattatni, mintsem annak cessióját subscribálni. Nyilván, az austriai háznak fiúágon lehető defectusáról gondolkodik az, és kívánja, hogy olykor is az austriai ház leányági maradéka hordozza kezében Erdélylyel Magyarország zaboláját; de bizonyára megcsalattatik, ha gondolja, hogy csak maga érti ezen mély subtilitást. Ugyanis, azon okbúl, s — legyen Isten bírāja! — nem másbúl javallanám inkább hazámnak az hadakozást: mintsemhoggy arra consentiáljon, az mellyet örökös si-

ralmival is fog jajgatni jövődőben. Látom, mely szép praetextusokat és színes okoskodásokat keres magának az Udvar, hogy ezen keserves pilulát annál is inkább megaranyozván, velünk elhyelettethesse. De, bizonyára, nem javallhatom édes nemzetemnek, hogy súlyos nyavalyáját méreggel gyógyítsa. Jobb lesz tehát, ha sinceritást mutatni kíván, — olyanokról gondolkozzon, a melyek lehetségesek is legyenek. Hogyha arra jutott volna sorsa, hogy Erdélyt kétségkívül elvesztette volna: maga is megítélné a Confoederált Statusokat, ha kérnék; de mivel olyakról van a tracta, az melyek a szerencse markában vannak: ha békességet akarnak, — úgy, mint bizontalanokról, kinek adja a szerencse? kell tractálnunk. De mindezekről, tudván, hogy bővebben fog Kigyelmeddel discourálni Beresényi uram: mind azokra revocálom magamat, — úgy az előbbeni levelemre is.

3.

(*Ugyanannak, vagy Szirmay Istránnak.*)

Isten szerencsés jókkal áldja meg Kigyelmedet, szívből kívánom.

Az Kigyelmed duodecima Novembris írott levelét kedvesen vettem, köszönnvén egyszersmind, hogy particularis, de hazám dolgaival öszveköttetett dolgainkról el nem felejtkezvén, bennünket sincere tudósít. Csudáljuk mindazonáltal, hogy az bécsi udvar még most is, tudnillik minekutánna az egész Confoederált Statusok közdolognak, közügyünk fundamentomának esmértek lenni az erdélyi fejedelemséget: mégis gondolja, hogy sokszori letett hitem ellen, azt, úgy, mint privatumomat keresem, és maga is Kigyelmed gondolja, hogy a nélkül könnyebb volna az békességnek tractája. Adná Isten, csak oly particularis dolog volna, mint örökös jószágimnak rehabilitója, és legnagyobb akadálya az jó békesség hazámban való beplántálásának, — meglátná bizonyára kiki, hogy, ha nemzetemért mindeneiket szenvedni kész vagyok: mindazoknak feláldozásában is nem volnék ellentartó. Mellyeket, hogy megmutathassak, *) mivel az Confoederált Statusok is az békesség tractájában

*) A ritkított szavak itt is, lejjebb is, a fejedelem saját keze írása.

csak az magok ratificatiójokig authorizáitanak: ím, az mennyiben lehet tüllem, mind az békesség tractálására való plenipotentiaikat expedáltatom, — úgy mindazonáltal, hogy mivel az békesség tractáján jelenlétem szükséges: legyen suspensio armorum, in statu quo, két holnapig, s ha tetszik, az után tovább is, — mind pedig Erdélynek dolgát az említett Statusok gyülekezetre relegálnom kész vagyok: csak a nélkül hazánk szabadságának helyreállításában lehessen bizodalmom. Szeretném bizonyára, ha az Udvar magával elhitethetné, hogy ezeket nem az armadiájának Erdélyben való bemenetele, se félelem velem nem cselekedteti. — hanem egyedül hazámhoz való igaz szeretet; mert ugyanis, ha Isten ő szent Felsége kegyelme a nagy-szombati harc után (a melykor az császár hada mind erősebb, mind jobb volt) (azt) országához közel, kerített városokban tudta elveszteni: mint remélhetnék téli fáradságunkkal országátúl elrekesztetett, nyári fáradságok által megfáradott és — tudja Isten! — alig mászó hadairúl?! Tapasztaltam, mit nyert egynehányszori elszélesztésével hadainknak, s mit használt sokszor szerencséjében történt felfuvalkodása egyebet, ideig való, de időtlen örömnél, és Morva, Austria tüzének szemlélésénél? — Vajha az privatumot kerestem volna: nem vihettem volna-e többet véghez, mások példájára a török nemzethez ragaszkodván, melyre, látom, szívem fájdalmával, ezentúl kinteleu leszek, ha az mostani tractának is hasonló gyümölcse lesz, mint a többinek. Ezt fenyegetődzésnek senki se vélje: mert az hozzám nem illik, — hanem inkább vért ontani nem szomjúhozó, békességes szabadságot óhajtó keresztény hazafiúi indulatomnak. Járúl ehhez, hogy nem minden napnak múlt el az fénye, és a mely szerencse ma siralmat, holnap adhat örömet. Állandó szívemben senki se kételkedjék: mert mindazokat tapasztaltam, az mitül félnem kell, és az mellyekbül kiszabadíta az isteni kegyelem. Tudva, nem kétlem, mennyi kell még ahhoz, hogy oly gyenge erőre szorúljak, a mint ezen hadakozást kezdettem; melyre ha akkor magamat adhattam: bizonyára tovább is se fáradságomat, se véretem hazámtúl nem szánom. — Való, begyűtt Erdélyben az ellenség: de Bécs tájékára is elérkeztek hadaim; ki nyert, ki vesztett? megmutatja az idő. Tudom, mindezeket sokszori

beszédében megmondotta Kigyelmed az Udvarnál, — én is Kigyelmednek; nem is azért hozom újonnan elő, hogy újságul írjam: hanem, hogy végsőképen, se szerencsétül, se szerencsétlenségtől függő, — hanem egyedül Isten kegyelmes öltalmában ajánlott szívem titkait kinyilatkoztathassam.

Az mi azért illeti az Erdélyen kívül (melynek ha az Confoederatio cedul, én is cedálok) való contentatiómat: lesz időnk hozzá, ha az békességnek tractájánál való synceritást és egyéb gravameneknek complanatióját látom: noha, Erdély iránt is nem azon ratiók, mellyeket Kigyelmed proponál és a mellyeknek könnyű volna feleleti: hanem egyedül az Confoederált Statusok resolútiója lesz határa praetensiómnak. Im, includálok szegény feleségemnek egy látogató levelet; maradván, etc.

4.

*Instructio pro Generoso Jacobo Kray, in certis negotiis nostris in Poloniam expedito. *)*

Az mióta ezen hadakozás kezdődött: az lengyelországi sok változások (miatt) se az felséges franczia király, se más keresztény fejedelmek s királyok segedelmekkel, úgy az mint kívántatott volna, nem élhetvén: minden úton-módon azon valánk, hogy legalább annyiba, a mennyibe lehet, hazánk ügyét, ha csak titkoson is, segíthetnék. És mivel ezelőtt csak esztendővel is az franczia és hollandusok között annyira meg vala

*) E levél előtt öt lap üres. A föntebbi czímben eredetileg „Michaële Rhott“ (sárosi alispán) neve állott: de a fejedelem sajátkezével Kray Jakab (kézmárki főbíró) neve iratott föléje.

A jelen levelet megelőzőleg, egyik lap szélén, viaszjájáról írva, a következő sorok — úgy látszik, valami előszó töredéke — olvasható:

„De Ordine Libertatis.

Caput primum institutum ordinis. Post immanes furentia mariorum Oceani fluctus, tantisque incatenatis infortuniorum procellas, jactata tandem in faventis fortunae portum, appropinquare videtur cymba Hungariae, concatenantur Austri, sedantur fluctus, qui constantiae allisi scopuli mugientes revertuntur adima, ita quidem, ut tot superatis periculis, prosperis ventis ad amoenum libertatis portum nos perventuros credere fasceit. Quod si igitur memoranda nobis fuere, duplicata scyllarum et voraginum pericula, inque nos nefaside pseudo-politices avavi, sed vaffro cantu induxere Syrenes.“

tiltva a kereskedés, hogy még csak az cambialis levelek is veszedelmekkel jöhettek: ily nagy hadakozási között megfogyatkozottatni nem kívánván az felséges francia királyt, végeztük, hogy az administratiók könnyebbítéséig, hacsak magunk particularis szükségére is, tízezer ezüst-tallért Danczkára, követje által administráltasson; melyről való dispositója és parancsolatja az királynak érkezek ezerhétszázharmincharmadik esztendőben decemberben. Mindazonáltal az Danczkán lévő francia követtől bővebben meg fogja érteni, midőn kezdődött ezen pénznek fizetése.

Ezen említett summa pénzt regulariter administráltatván: nem kevés difficultas vala azon sokszor említett summának Danczkáról kezünkhöz való administráltatásában; az mely hogy alkalmasabban meglehessen: tettünk szükséges dispositiókat az Méltóságos helzi és poznáiai Fejedelemsasszony palatinusnek által. Már peniglen szükséges lévén mind az említett követtel és Fejedelemsasszonyokkal az említett administratiókról számot vetni: Kegyelmed legelsőben is útját vévén Szükára az Méltóságos Fejedelemsasszony poznáiai palatinusnéhoz, — a hol is huszonöt fű hordó bor praesentálása után levelünket megadván, jelentse meg, hogy egyszersmind a vegre küldtetett, hogy Danczkán az francia követtel számot vessen; kérvén egyszersmind, hogy specificatióban adja: mennyi summát küldött kezéhez az említett francia követ, és mennyi summarúl legyen tüllem quietantiája? Mellyet is elvégezvén, vegye útját Danczkára, a hol is egyenesen Bonak uramhoz menvén, és nevünkkal való köszöntésünket elvégezvén, levelünket adja meg.

Danczkán való létiben szállása az említett követnél leszen; senki előtt magát meg nem jelentvén, hogy tülünk küldetett legyen, és mindenkben az követ tanácsával éljen, számot vetvén vele: a mense inchoationis subsidiorum, az jelen való holnapig kinek mennyit administrált, és mennyire való summa pénz találtassék actualiter Danczkán? Melyben legkiváltképen observálja, hogy ab Anni 1705 mense Majo *) az subsidialis summa augeáltatott ötezer ezüst-tallérral holnaponként:

*) E két szót a fejedelem írta bele.

kihez képest azon időtől fogva annyival accrescálni kellett azon summának. Azon computust inneálván, minden tehetségével azon légyen, hogy bátorságos módokat találjon az említett summának kezünkhöz való szállíttatásában, akár pénzül, akár peniglen cambium által.

Mivel maga is tudja: mennyire való posztó és fegyver kívántassék hadaink számára, — kihez képest legszorgalmatosabb gondja légyen, hogy kereskedőket találhasson, a kik az említett posztó és fegyvert Bertóti Ferencz senator hívünk kezéhez szolgáltatassák; mindazoknak árárúl peniglen Bonak uram tanácsával és consensussával contrahálhasson is.

Hogyha a sokszor említett követ valamelly okokra nézve találná változtatni lakását, — hacsak az országból ki nem megyen, vagy maga az követ szükségesnek nem látja lenni: tülle el ne maradjon, — várván mindenekben továbbvaló parancsolatunktól, mellyeknek véghezvitelében tehetsége szerint ezután is szorgalmatoskodjék.

Jöllehet subsistentiája az követ mellett elegendő lészen: fizetésünk mindazonáltal rendeltetik ő Kegyelmének kétezer forint esztendőnként; ha penig annyi időkig ottan nem találna maradni: proportionáltatik azon summa szerint az időhöz fizetése, a mideig (így) szolgálatusukat ottan folytatja.

Elten névű svéciai commissariussal fegyver és posztó dolgában contraháltunk volt ez elmúlt holnapokban, a melynek pariáját cancelláriánkról kivészi; de a mint Bonak uramtól informáltatunk: elegendő securitást tülle nem várhatunk. Kihez képest, miben legyenek ottan dolgai? magát informáltassa, és hacsak securitássá nem lesz: az alkut ne contineálja.

Mennyit érjen az ottan csináltatott ezüstmívünk? ím, azon specificatio szerint accludáltatik, az mellyet Bonak uram transmittált; a mint is azon summát acceptálja, azon tízezer ezüst-tallérú cambiummal együtt, a mellyet dispositionkiből Bécsben transmittált, — úgy mindazonáltal, ha perceptiója feleségünk levele avagy quietantiája által edoceáltassék.

Stvjember nevű colonellus hívünknek egy újonnan felállítandó regimentet conferálván, jóllehet még teljességesen bemenetelit nem resolváltuk, — hogyha mindazonáltal ezentúl bemenne: azon regimentre való fegyver, köntös és lovakról

teljes dispositiót tegyen, adjungálván melléje valamely meghitt emberét, az ki az tisztektől veendő lovakat jól megszemlélvén, árát az capitulatio szerint megfizesse.

5.

Die 20. X-bris 1705. Beregszász.

Méltóságos Gróf, nekem Kedves Bátyám! *)

Az mióta ezen tracták kezdettenek: meg kell engedni, nagyobb álmélkodásra való materiánk nem volt, mint az Kigyelmed utolsó levele által ndattatik ösztön. A plenipotentiának és császár expeditióinak változtatását fontolván, örömmel értem az dolgoknak ott fenn való folyását; a mint is igen jól esett, hogy az plenipotentia nemléte miatt nem interrumpálván Kigyelmed az tractát, oly szép modalításokkal kormányozta.

Jóllehet nagy okát látom, hogy Kigyelmed nem resentálta a császár rescriptumában haereditásnak terminussát: mindazonáltal, esmérvén az bécsi udvarnak captiositását, consensitálni nem lehet; hacsak szóval is az mediatorok által kell explicáltatni, hogy egyebet a successiónál rajta ért, sem Magyarországot oly consideratióban nem tartja, mint fegyverrel nyerttetett Csehországot, avagy más örökös provinciáit, — az melly is ki fog tetszeni azon propositiójokból, a mellyet Kigyelmeitek sürget. Az tractúra szükséges punctumoknak concinnatióját, megvallom, se igen praecipitálni, se differálni nem kívánnám; melyre nézve talán jó volna pro 2. Januarij a Senatus-Consiliumot Misklóczra praefigálni és pro 2. Februarij a tractának kezdetét. Ha peniglen ennél hamarabb is véghezmehet: akármely terminust hirdettessen Kigyelmed, — Kigyelmeitek opiniójára hagyom; mi ezen a földön lévő senatorokkal reáérkezhetünk. Melyről currér által elvárom Kigyelmed tudósítását.

Az svécziai és prussiai mediatiókat nem lehet elhallgatnunk; nem fog azért ártani azokat nekik simpliciter proponálni, — hadd legyen idejek az consultatióra.

*) E megszólítás, mely a datummal együtt a fejedelem sajátkezelével van írva, mutatja, hogy a levél — mint különben a tartalomból is bizton következtethető — Bercsényinek szólt.

Az hadi operatiókra és Kigyelmed projectumira nincs mit feleljek, hanem csak egyedül szerencsés folyamatját kívánom.

Látjuk magunk is, hogy nem lehetett magának Kigyelmednek jelen lenni az Consilium felállításában, az melyet — reméllem — eddigis Benyiczki László véghezvitt; lehet az praesesnek annyi fizetése, mint egy senatornak, az aerrarii conservatornak pedig valamennyivel kevesebb.

Az hadi szolgálat, a mint maga leveléből is látom, nincs kedvére Radvánczkinak; kihez képest tisztiben megmaradhat. Az Jantó dolgárúl bővebben beszélgethetünk a Senatus-Consilium alkalmatosságával.

Szekeres Nagy István, úgy Budai dolgárúl is revocálta fassióját az vádló, az melynek hamissága a circumstantiákból is comperiáltatott; kihez képest kívánságát placidálja.

Mihent a Senatus-Consiliumnak terminussa praefigáltatik: citáltatni fogjuk azokat, az kik okai voltanak az zsolnai confusióknak: csak azalatt is azon commissariusok által peragáltassa Kigyelmed az inquisitiókat. Léván az Statusoknak az iránt decisiójok: könnyű lészen convincálni az egyességbontókat.

Az exulans papokrúl, ha az ország cassájából is, tegyen Kigyelmed pro interim dispositiót. Az parochiákat sine omni quaestione resignáltassa a jesuitákkal, — onnan is lehet sokaknak intertentiójok. Illyés uramnak fogjuk expedíáltatni az idevaló jöveteliről levelünket.

Tettünk pro interim Szólnokból dispositiót onnan egynehány ezer kűsónak Fődvárra való szállíttatásárúl; most áradván a Tisza, (mivel eddig kicsiny volta miatt nem lehetett), visznek többet is Tokajba, az honnan könnyű lészen hamarjában szállítani.

Az rabok dolgárúl, ím, accludáljuk punctumonként való feleletünket, a melyekből is Kigyelmednek lehet informatiója. Ezeket lehet, igenis, az mediatorok eleiben is terjeszteni, nem oly véggel mindazonáltal, hogy ellenségünknek mindezekről számot kellene adni, — mivel avval csak Isten előtt tartozunk: hanem csak, hogy igazságunkat nyilvánvalóvá tehessek. Illés-háziné asszonyom dolgárúl is megvan az felelet; — könnyű volna az iránt való generositásomat megmutatni, ha ütüllök

hasonlót várhatnék, — de, úgy látjuk, ahhoz kevés reménységünk lehet.

Rhenen companiájának felállítását közölje előbb Sréterrel és Lamottal: mivel nem lehet azoktól independens, a mint sok cselekedetiből látom, hogy kívánna lenni.

Már az idevaló hadi operatiókra térvén: Erdélyben csak faluz a német, s Károlyi próbái is a sok bolond hírekre nézve még eddig haladtanak; reméllem mindazonáltal, talám újabb levelemre cselekedtet valamit. Az való, hogy Schlik kétezer lovassal — a mint az híre vagyon, — Belényes s Jenő tájékára érkezett; nem kétlem, az lészen az szándéka, hogy az Maros mellett fellopódhassék. Vagyon ugyan Károlyi s Barkóczinak felőle parancsolatok: de Usajáginak is irtunk az Tisza-Duna-közre, hogy légyen vigyázással.

6.

Az rabok szabadulása iránt accludált memorialisra való válasz.

1. Az mi az első punctumot illeti: szükséges és az kereszténységhez illendő dolog az rabok szabadulásáról végezni, — az melly eddigis rajtunk nem múlt volna: ha az csinált cartellát sok difficultásokkal nem eludálták volna.

2. Illésházi úr instantiáját az hadakozásnak közrendi nem engedi, hogy tudillik megszorult várból valakinek kijövetelit megengedhessük. Hogyha bloquádált helyben nem volna: Bercsényiné asszonyom példájára kijövetelit nem difficultálnám.

3. Az hódulandó helységekre mivel az protectió nem denegáltatik: hogyha azért Fux úr jószági is hódolni fognak, protegáltassanak.

4. Az negyedik punctumra hasonló válasz adattatik.

5. Mivel az proponáltatott currér notam perjurii incurralt: pro infamia habetur; hogyha mindazonáltal (a mint mondattatik) hasonló okból condemnáltatott Kerczel nevű lajtinántot kibocsátják: ez is kibocsáttatik.

1. Nem difficultáltatik a rabok nevének kiadattatása.

2. Az raboknak permutatioja légyen, a mennyibe lehet; az kik mindazonáltal supernumerariusok lésznek: pénzért ki

nem adattathatnak, mivel már is egynehány punctumban interrumpálván az cartellát, securitást magunknak nem ígírhettünk; szükséges is leszen azon cartellához adjungálni, hogy ezután akármicsoda dignitású rabok legyenek: akármely praetextus alatt való tartóztatások szabad ne legyen, hanem az első repetitio után, mind a két részről mindjárt kiadattassanak.

3. Ezen punctum, igenis, observáltattassék.

4. Az közönséges rabok szabadulásában az capitulationnak megszégéseért arestáltattak is conpraehendáltassanak: mivel azok non contra jus gentium, sed jure interruptae capitulationis fogattattanak meg, az mint nevezet szerint az beszterczei, az munitiónak elrejtése miatt; az medgyesi: az midőn hadaink ostromnak mentenek volna, nagyobb része recedálván, kintelenítették némellyek az küfal alá magokat recipiálni, az kiket hittel is becsalván, és ígírvén, hogy bántások nem leszen, istentelenül megölték. Bethlen, szamos-újváriakról írunk Forgács uramnak, kitől informatiót várunk; az dévaiak peniglen kísírójök ellen fegyvert fogván, hozzájuk is lövöldöztenek minden igaz ok nélkül; az szatmáriak penig, jöllehet minden praedált és az városokban nyert portékát visszaadni tartóztanak volna: mégis, kimenetelek alkalmatosságával, nállok találtattanak.

Az mi a több commendansok dolgát illeti: tudom, elégséges informatiója vagyon Kigyelmednek felőle, — úgy az ötödik s hatodik punctumban írott dolgok felől is; az eperjesi commendans peniglen Bajnócz iránt micsoda szándékkal volt: arestoma után maga adjutantomnak megvallotta, — de más-kint is: mind Sliknek lévai, mind Hajszternek nagy-szombati cselekedetiért is, arestáltatások méltán történhetett volna, ha szintén az capitulatióban ígirt terminusra való kimenetelit és az városiaknak ígireti szerint való nem-contentatióját nem tekintettük volna is. Hogy peniglen azok valóságos raboknak agnoscáltassanak: ezen ratio evincálja, hogy tudnillik, quod capitulatio inter belligerantes nil aliud est, quam foederis temporanei sub fide Christiana pactio, unde si quis eam contravertit: instatim inimici reddit viam, tum prout inimicus, non ut amicus capitur, longe alia ratione suffragante pro iis, qui

non interruptis accordae punctis, contra jura gentium aequae ac Christianae incaptivantur, tum enim stante accords inimici dei non possunt. Ezen példákban pedig találattik, hogy mindenütt a raboktól infringáltatott az capitulatio: méltán tehát bánhattunk velek úgy, mint ellenséggel. Hogyha mindazonáltal mindezekre nézve is Bertótit (Zsigmond) kibocsátani nem akarnák: az universalis szabadulásban ű is acceptáltathatik.

Az nyolczadik punctumban igazságos dolog kívántatván: végbenvitelére tétetessék dispositio.

7.

Bercsényi úrnak. Palca, 4. Januarii.

Gerhárd uram érkezésétől fogvaást semmi levelét nem vévén Kegyelmednek: érkezék ma az currér két levéllel együtt, mellyekből hű tudósítását vészem Kegyelmednek az odafel való operatiókról. Nyilván kitetszik mindazokból, melly szerencsét remélhattunk volna az Kegyelmed dispositiói véghezmenetele által. — ha azok szerint folytatták volna az operatiókat; de mi haszna? úgy látom, mindenütt a legjobb dispositióknak csak restség avagy tudatlanság a vége, mellyet én is naponként tapasztalok. Hogy mindazonáltal közelebb lehessek az hadakhoz: Munkácsra jó dispositiókat tévén, viszont általjöttem a Tiszán; hajtatnám mindenfelől az hadakat: de mégeddig kevés effectusa lett munkámnak. Erdélyben is a sok bolond hír csak változtatja a jó szándékokat, a honnan is egyebet nem írunk: hanem, hogy most ezt, most amazt akartuk véghezvinni, — de ilyen s amolylan hírré nézve nem lehetett. Való, nem csudálom: mert tudom mit tesznek abba az országba való hírek, mellyek a sok hamis s hazug emberek-től származnak: az mindazonáltal bizonyos, a melly ezen órában confirmáltatik, hogy az ellenség feles lisztet hordóban veret, feles húst füstöltet és sózat, lineáját az Maros és Aranyos-mellyékire vetvén; confirmáltatik az is, hogy Déva ellen való ostroma háromszáz ember veszedelmével nem succedálván, az obsidiót solváltá. Belényesből mit írjon Komlósi, ím, includálom Kegyelmednek. Hogy peniglen az Kegyelmed levelére térjek: igen jól esett, hogy pro decima Januarij irásom szerint le nem jött Kegyelmed, mivel azon terminusra nekem

is nehéz lett volna reáérnem; reméllem mindazonáltal, hogy aztat, a melyet Gerhárd uram által praefigáltam, el nem fogja mulatni Kegyelmed, mivel már mindentivé a convocatoriákat is expedáltattam. Bottyánnak Buda s Esztergomhoz való leküldése csak azért is jól esik, hogy az hadak commendójátül eltávozván, annyi confusiókat nem fog okozni, — az mint Ebeczki levelébül látom. Antal úr leküldése felől bővebben írok az postscriptában.

Az Oeconomicum Consilium nekem is elküldötte difficultásit, az melyeket is utolsó stafétám által meg megküldöttem vala Kegyelmednek: de replicáját az Kegyelmed válaszszára halasztom; úgy látom által: petit Phaëton.

Hogy már a békesség tractájára térjek: igenis, arra kell legnagyobb vigyázásunknak lenni, hogy a keresztény világ előtt ne mondattassék, hogy okai vagyunk az hadakozás continuatiójának; melyet jóllehet jobban moderálni nem lehet, mint úgy, az mint az inclusákból látom, hogy Kegyelmed moderálja; ezen includált Vradislao levelére nézve mindazonáltal jó lesz hozzá szöllani is az armistitiumhoz: ne láttassanak simpliciter eludáltattatni. Megvallom, boldogtalan vagyok annyiba, hogy még communicálnom sincs kivel efféle dolgokat: egy sem lévén mellettem a senatorok közzül, — mivel az udvari kapitányomat is kintelenítetttem hohni dispositiókra nézve Huszt várában küldenem; írom azért ezeket opinative potius, quam decisive. Kegyelmed communicálván a több deputatusokkal: kövesse azt, a mit hazánk javára lát lenni.

A mint azért a fegyvernek dispositiója vagyon: maradnának Erdélyben in statu quo; tudnillik az németnek lineája Beszterczéig, Bethlen, Szamos-Újvár, Kolozsvár, Gyaluig extendáltattatnék, — úgy mindazonáltal, hogy az egyenes úton való communicatiónk Görgénynyel s Dévával és a Székelységgel meglehessen. Az mi hadainknak statiója Rettegnél kezdődvén, Dézsig, Bonczidáig, Sebesvárig extendáltattassék. Az Maros-mellyékén lehet az németnek communicatiója, úgy mindazonáltal, hogy Jenőn, Gyulán felül hadait ne hozza, — sem mi Belényesen, Sarkadon alól ne vigyünk. Az Tisza-Duna között való communicatio, itéletem szerint, legnehezebb: mivel ottan engedni nem lehet, hogy hadak lehessenek az ellenség részéről.

Budával való communicatióját mindazonáltal nehéz volna denegálni, úgy az Dunán való szabad járását is: — de, hogy az Dunán innen valamit engedhetnénk: az is teljes lehetetlen. Az mi peniglen az Dunán túl való dolgokat illeti: azoknak moderatióját bízom Kegyelmetekre, az mostani statusához az dolgoknak accomodálván az határokat. Lehetne feltenni azt is, hogy ennek színe, praetextusa alatt ne következzen hadaknak ide s tova való járása: hanem az communicatio által csak az szabad correspondentia, élés, mundérom és egyéb hadi szükség translatiójával értődjek, mellynek comitivája limitáltattassék ab utrinque. Ha ezekre lépni nem akarnának: legalább nem mondhatnák, hogy rajtunk múlt és frustráltatott ezen mostani congressus, mellynek fundamentoma csak egyedül az armistitium vala; extendáltathatnék az pünkösdig.

Ezekre való feleletekből alkalmasint ki fog tetszeni szándékjok: mink is sinceritásunkat ezek által jobban fogjuk megmutatni.

Hogyha a svéciai és prussiai királynak mediatióit admitálják: talám nem veszünk velle, ha a több difficultásokat a tractára halasztjuk is, — nem úgy mindazonáltal, hogy ezt nekik declaráljuk: hanem az armistitium örvével csak fent-hagynuk rajta.

Az dúnus óbester, nem vélem, azokra fakadjon, a mellyekre az elébbeni rabok: mivel magáról erős obligatiót adott; jobb volna ötet, mintsem Salczert, Fervilért adnunk. Ha az mediatorok az legjövetelre magok adnak ösztönt: azt nem denegálom; de positive kívánni nem kívánom. Írja a feleségem, hogy Vradiszlao is kész, securitást adván, hozzám legyűjön; mellyről semmi determinative való választ nem adtam, kíváncsán elébb Kigyelmeddel conferálni a dolgot. Kérem mindazonáltal, ezen includált levelemet expressus embere által küldje meg Kigyelmed Tilfeznek.

Órára most többre szükségem nincsen: mivel a nagy órának meghomlott a kereke, és annyi ajándékra hertelen nem lesz szükségem; bár, az a ki vásárlotta, jobban értene az órákhoz, mivel kettő is találtatik kopott közöttök.

8.

Szirmai és Okolucsányi uraimnak.

Kedvesen vettük az Kegyelmed tudósítását az odaíent való dolgoknak, tractáknak folyásáról, — melyekre méltó reflexiót tévén, bővebben írtunk Bercsényi urainak, s remélem is, hogy meg fogom mutatni azt, hogy valamint eddig, úgy ezután is rajtam nem múlik a jó békességnek acceleratiója. Mindazokra választ peniglen, a melyekről Kegyelmed bőven tudósít, hagyom Kegyelmeddel való szemben lételemre: mivel pro 25. Januarii magam is Miskolczon leszek; hogyha mindazonáltal addigis valamelly occurrentiák volnának hazánk dolgainak folytatásában: az Kegyelmed tudósítását tovább is elvárom. — ajánlván Isten oltalmában Kegyelmedet.

9.

Szirmai uramnak.

Noha már ennekelőtte Bercsényi uram leveléből, úgy Gerhárd uram által is értettem Kegyelmed szerencsés lejövetelit Bécsből: kedvesen vészem, hogy maga is tudósít Kegyelmed. Csudálkozom valóban, hogy adjutantom Bogáti által küldött levelemet még sem vette Kegyelmed: mivel olly parancsolatja volt, hogy ha Kegyelmedet Nagy-Szombatban nem találná, maga házánál lejövetelit megvárja; hihető azért, Kigyelmed lejövetelit nem tudván, ez volt oka késedelmének. Én azon személynek, a melyről Kegyelmed Bécsből írt, parancsolatomat azonnal expedíáltam ugyan: de, hihető, hogy akkori időben a németnek motusi miatt a posták helyekből kibontakozván, több levelekkel együtt az is eltévelyedett; melyre nézve ezennel duplicálom parancsolatomat.

Az tractának folyását communicálván velem a deputatio: jöllehet utolsó rescriptumból láton, hogy az armistitium tractájának félbeszakadásáról elegendőképen megféleltének, — hogy mindazonáltal reám ne vethessék az késedelmet: küldöttem új projectumot Bercsényi uramnak tegnapi currérom által. Feleségem leveléből értem, hogy hozzám maga Vradisló lejöni szándékoznék, securitással lévén; meg is írtam, hogy én ellentartó benne nem leszek, hogyha ollyan praetensiókra nem fakad, az melyek absolutus fejedelmi characterem ellen vol-

nának. Reméllem, azon levelem, az melyet kétségkívül magával Vradislóval communicálni fog, — a békesség dolgát accelearálni fogja, bű motivumokkal élván Erdélynek caedulásáról. A mint is kívántam értésére adni Kegyelmednek, hogy az császár Magyarországnak guberniumjáról úgy gondolkozza, mint Angliáról, ha a szabadságunkat megtartani kívánja; melyet ha megeselekeszi: hasonló hűséget várhat nemzetünköt, mivel bűvön deducáltam, hogy hazánk eddigvaló motusi nem egyébtől származtanak, hanem hogy az austriai ház uralkodásától fogvást egy sem volt, a ki törvényinket megtartotta volna; hogy az ország Confoederalis Statusi fegyvereket különben le nem tehetik: hanem oly securitást szerezvén magoknak, hogy viszont alhoz nyúlhasanak, ha ígíreteken meg nem tartatnak. Hogyha azért kívánják, hogy a Statusok az erdélyi praetensióknak caedüljanak: gondolkodjanak oly mediumról, az mely által hasonló securitások lehessen. Én Erdélynek caedálni kész vagyok, hogyha az említett Confoederált Statusok magok securitássának eleget tésznek. Ha az austriai ház tart attól: netalántán jövendőben, magok ambitiójára nézve, a törökkel czimborálván a fejedelmek, hadakozásokat indítsanak, ámbár megtartaná is a törvént a király, — való, ez nem helytelen gondolat: de keressünk utat, mely által zaboláztassanak meg az fejedelmek; melyre kész vagyok magam is utat mutatni, és helytelen ambitiójok zabolóját magam számban vennem. Mindezekről kívánnék bűvebben discourálni Kegyelmeddel, — lesz is alkalmatosság, ha maga oeconomiájának meglátogatására nézve is (lejűne), — a hová én e jövő hétfűn megindulok. Reméllem, talállok oly mediumokat, a melyek által ezek facilitáltatni fognak, és Erdély nem fogja akadályozni, a békességet, ha az bécsi udvar sinceritássát kívánja megmutatni. Megvallom, magam is kezdem sinceritássát elhinni, a békességnek is jobb idejét most, mintsem ennekelötte; melynek ellenzője se nem voltam, se nem leszek, — kívánván, líthassam Kegyelmedet jó egészségekben.

10.

Berecsényi uramnak, die 7. Januarii, Palczáról, 1706.

Beregszászból írott levelemre tett válaszsát Kegyelmed-

nek e mai napon vettem ; melyből az ellenség motussát, a mint látom, magával elhithetvén Kegyelmed: az ellen való bölcs elmélkedésit és dispositióit is kedvesen látom. Helyesen combinálta Kegyelmed azon levelemből szándékomat az Tisza-Duna között leendő resistantiáról ; mivel az itt való hadaknak geniussát alkalmasint állaltatván, hogy , ha indulása talál lenni az ellenségnek : egy hertelen eloszlásoknál egyebet nem remélhetek, — szokás szerint cselédeknek eltakarításáról gondolkodván. Jóllehet, nagy szüksége legyen a felmenetelre az ellenségnek : egyéb készületit mindazonáltal még nem hallani annál, a melyről Kegyelmedet utolsó levelemben tudósítottam. Való, hogy azokból is collimálhatni, hogy az pusztának készül : de ott is, télbe, fa nélkül, víz nélkül hogy subsistálhat ? nem tudom, se azt nem capiálom : a Tiszán való általjövetelit Szege-den kívül hol remélhesse, — mivel még ezen a földön még most is kikeleti idők járnak. Elés ezen a földön bőséges vagyon, és az Barkóczy uram hadainak szüksége is (a melyről panaszkodott) csak addig tartott, a meddig hazaszállottak az helységek. Való, nehezebb lészen hadainknak a Tisza-Duna között való subsistentiája : de ha az commissariatussággal Egerbe, Szólnokba jó dispositiókat tétet Kegyelmed, — könnyen elérkeznek az prófonttal mindenüvé ; hiszem, Szólnokot nem féltethjük addig, az míg által nem jár a Tiszán, ideje sem lesz a piszmogásra. Hogy pedig onnan az Bácskaságra térjen : lehetetlennek tartom, az fának szűki miatt ; ha Kecskemétnek fordul : télben, ásott kútjaiból kevés vizet iszik. Mindezekből tehát Tokajnál, avagy Csegénél, a Tisza fagyához bízván, egyéb útját nem látom, — de viderit ipse.

Ha általvergődik a Dunán, és Várad alatt águló corpust nem hágy : elég had takarodik ezen földről ; és azon casusban pro oxicrocio tartom az Kegyelmed opinióját az hadakozásnak translatiójáról. Én is Földvárról, Egerből ezennel dispositiókat teszek ; de, hogy az hadat akármely motusára nézve is visszahozzuk a Dunán, implicat ; motusát tapasztalván az ellenségnek : könnyű lesz az ónodi hadat mindenkor Kecskemétre leküldeni. Csajáginak levelét Kecskemétről vettem ; küldök ezennel inguinért melléje, és mivel maga is írja, hogy kitelik ottan ezer hajdúja : szintén elég lészen, ha jó akar lenni.

Az mediatorok lejöveteliről, úgy az miskolczi terminusról revocálom magamat írott leveleimre.

Tegnapi napon vettem Pekrinek Moldvából írott levelét, az hová recipiálták magokat feleségestül az urak és főrendek; az vajda kiváltképenvaló jóakaróm lévén, — securitásokról assecurált. Költséget, subsistentiát kérnek: holnap mindeneket küldök, és megkönnyít em a turba-hordozó vezetékemet. Tatárt oláht, sejmént akar fogadni; az utólsót placidáltam: mivel ha, maga rossz lesz is, jó lesz a puskája; azokkal a székelységre (az mely még nem hódolt), bémenvén: hátul akarja venni az németet; (tamen est res usitata in nostra patria.) Sürgetik szörnyen az erdélyiek az solennis követségnek béktildését a Portára; nem denegülhatom, — jóllehet az tractára nézve non est de tempore; halasztottam mégis a Rádai lejövetelire: talám az alatt Kegyelmednek vehetem opinióját felőle. Én hétfőn Tokaj felé, onnan Miskolcra indulok, a hova Kegyelmedet várván, — adja Isten, láthassam jó egészségben.

11.

*Pekri úrnak; Pácza, die 9. Januarij, 1706. *)*

Isten szerencsés jókkal áldja meg Kegyelmedet, — szívből kívánom.

Az miótától fogvást Erdélyből kijöttem: egynéhány felé Kegyelmed után leveleimet küldtem; nemhogy válaszszát vehettem volna Kegyelmednek: de azt sem érthettem bizonyosan: mely felé vehette útját Kegyelmed? Hanem, már mostanában Dániel József által annál nagyobb örömmel hallom Kegyelmed Moldvában való létit, s hogy az vajda nékem sokszor ígirt barátságának megfelelően, bátorságos megmaradásokról assecurálta Kegyelmeteket. Hogy azért a Kegyelmed bü tudósítására térjek: nem lehet eltitkolnom, mennyiben bánom, hogy az Kegyelmed három rendbéli leveleit nem vehettem. — s legkiváltképen aztat, a melyben tudósított a székelység némely részinek felháborodásáról. Nem szépítem Forgács úrnak erdélyi cselekedetét: mert magam is oly szándékban mentem vala Erdélyben, hogy minden helytelenségeket orvosoljak; de, hogy-

*) E czím Rákóczi saját keze írása.

ha Kegyelmed emlékezik, magának is eszében juthat, s leveléből is kitetszik, hogy maga Kegyelmetek kívánta bemenetelit; — nem lehet tehát akárkinek is mondani, hogy azért küldöttem bé: mintha másuvá nem tudtam volna tenni, — és ha Erdélyországának teljes tehetségem szerint gondját nem igyekeztem viselni, légyen Isten ítélője szándékomnak! Azok, az kik az egész ígynek folytatását megvizsgálják, jobban általláthatják: mért nem lehetett hertelenkednem bemenetelemmel, mintsem azok, az kik csak az külső hamis hírektől származott szinéségeket tekintik. Az melly Isten porbúl felvévén ügyemet, maga ingyen való kegyelméből ennyire vitte: aztat azok segítség nélkül is boldogíthatja, az kik többször előlmozdítani nem kívánják. Köszönöm, hogy Kigyelmed hitegető szavaiknak hitelt nem adván, hozzám s hazájához való hűségét többekkel együtt megmutatta, — s kétsége se légyen benne, hogy ezen dicsíretreméltó cselekedetit minden úton-módon ne kívánjam meghalálni. Orosz Pál cselekedetiből, mégeddig semmi panasz nem jüvén előmben, semmit sem tudtam; kijövetelivel mindazonáltal volt oka: mivel már akkor az ellenség Beszterczét is megvévén, teljességesen túllünk elrekedtek volna, csak valamennyivel többet késvén; a mint is valóságos: magok bagázsaijoknak is némely részét el is veszítették, — nemhogy hajtott marhával jötenek volna ki. Otet sem kívánom teljességesen menteni: de Kegyelmed is tapasztallhatta, mely nehéz légyen olyan alkalmatossággal az haddal bírni; azon leszek mindazonáltal, hogy azok kikerestessenek, az kik okai voltanak az csín-tételnek. Bizonyára, az hadakozásnak rendi okozta az égetéseket is: nem az magyarországi segítség, melynek bemenetelinek szükségéről — juthat eszében, — mennyit írt Kegyelmed; s tudták, látták a német bėjöveteli előtt mellettem lévő úri és főrendek: bemenetelemtől fogvást mely keserves s haragra indító szívvel panaszlottam az élés és más alkalmatosságokban történt fogyatkozásokat, mellyek csak az én bennlétem alkalmatosságával is remediálhatók lehettek volna, parancsolatim véghezmenvén. Oly szándékkal helyheztetém be hadaimat Beszterczére, hogy, ha az városnak kedve leszen hozzá, megöltalmazza; de bennhagyott franczia hadaim ahhoz kevés szándékokat tapasztalván, — máskint is, munitiójok nem lévén: kinteleníttette-

nek akkoron kinyomúlni, mikor az ellenség az másik kapun benyomúla. Dévát ugyan, a mint hallom, formaliter obsidiálá vala az ellenség: de Csáki András magajóviselése által ostromán háromszáz embert elejte, — recedált az ellenség.

Hogy azért se Kegyelmed, sem mellette lévők költségében fogyatkozás nem lenne: ím, küldöm emberemet pénzzel, írván az vajdának is, hogy succurráljon Kegyelmeteknek, kész lévén költségét Constantinápolyban megtérítenem. Az hadfogadásban is kívánom az Kegyelmed szándékát secundálnom: de mások is velem együtt oly gondolatban vadnak, hogy nagyobb hasznát fogjuk venni az gyalog-szejméneknek, mintsem az tá- táiroknak, Kegyelmed inkább azoknak fogadásában mesterked- jék. Károlyi az portázást szerencsésen continuálja, — a mint is eleintén falukra szállott ellenséget szerencsésen felvervén, az kolozsvári hostátokkal együtt, kéntelenítette az ellenséget az Maros mellé levinni lineáját. Mégeddig panaszokat Erdélyből ellene nem hallottam, mindinkább urak majorságiból tartván az hadakat.

Száva hűségében — úgy tapasztalom, — meg nem csalt az vélekedés; de nem vélem, hogy sokat vesztettem volna szem- mélyében.

Mármaros vármegyét, az benne lévő fiscalis jószágokkal együtt, az erdélyi Rendek intertentiójára rendelvén: az Asszony- ról is (Pekry grófné) tétetek dispositiót, mihent Kegyelmednek tetszik kiküldeni; de Lengyelországra, az kozák, moszkva és pestis miatt nem javallom, hogy útját vegye, — az máramarosi passzusokon pedig mely nehéz legyen általjöveteli, maga Dániel József referálhatja.

Az ottbennlévő főrendeknek, mind in generali, s mind in particulari én irattattam, hogy Kegyelmed mellől elne szakad- janak; assecuratus is lehet Kegyelmed benne, hogy az svéciai királynak dolgai szerencsésen folynak Lengyelországban.

Hogy most mezei hadakat Kegyelmed mellé küldhessek: teljes lehetetlenség, mivel az ellenség az egész Maros és Ara- nyas-mellyékét elfogta; hogyha mindazonáltal tágitást té- szen: Nyúzótt az commissariussal beküldöm, nem akarván több- ször másnak, Kegyelmeden kívül, Erdélyben lévő hadainknak commendóját adni.

Az Portára az kiket denomináltunk követeknek : ezen includált instructióbúl megláthatja Kegyelmed ; kiknek egyszerűsmind költséget is küldvén, útokat sűrresse Kegyelmed. Kívánván , ezen levellem találja szerencsés jó egészségben Kegyelmedet.

12.

Az Portára küldendő követeknek instructiója.

Az mióta nemizetséges hadakozásunk folytatására felfegyverkezvén, Magyar- és Erdélyországa ügyét kezünkbe vettük, és következőképen az három natióbúl álló nemes Erdélyországa Statusi és Rendei (által) szabad gyűlések alkalmatosságával, közakarathbúl erdélyi fejedelemmé választattunk : eleinknek dicsőséges nyomdokát jóllehet azonnal követni kívánván, az fényes Portára három nemzetbúl álló követeinket, bevett szokás szerint küldeni kívántuk ; mindazonáltal, tekintvén, az említett Portának az német császárral való szoros békességét : tartván, netalántán annak rendi szerint követeinket bé nem fogadja (azon békesség erejével Erdélt a császárnak engedvén), mindaddig tanácsosnak lenni küldéseket nem ítültük, mégsem az fényes Portának szándékját ki nem tanulhattuk. De immár mind az nándor-fejérvári basa, mind az füvezér embere által assecuráltatván, hogy az régi szokás szerint fognak acceptáltatni : magok útját — aubár kerülve is — vévén , levelünk mellett az említett basánál bójelenjenek , és illendőképen tüllünk köszöntvén , hozzája kíválképen való barátságunkat, confidentiánkat declarálván , és mivelhogy a fényes Porta beküldendő követeinknek befogadását ő kegyelmére bízta , — declarálják : mely bizodalommal legyünk hozzája , hogy az fényes Portára való felküldéseket nemcsak siettetni, de Kegyelmedet s dolgainkat bölcs elméjével kormányozván, az Portánál teljes tehetsége szerint előlmozdítani fogja ; nem kétljük, értette magunk levelébúl bizonyos követünknek az Portára küldésit, az melynek jóllehet hozzá is volt követsége : mindazonáltal a fővezér emberével menvén , és azóta leveleit nem vévén , — kételkedünk, hogy útját arra vette volna.

Sokszori ígretünknek azért eleget akarván tenni : a végre leginkább küldettetnek a fényes Portára , hogy erdélyi fejedelemségre való választásunkat , és országunkba való bemenete-

lünket, az fényes Portának tudtára adván, és mindenekben dicsőséges eleink nyomdokát követvén, — illendőképen hozzája folyamodjunk.

Továbbvaló discursusokra, legkiváltképen az hadakozásnak állapotjáról, ha eredne az említett basa: mondhatja Kegyelmetek, hogy — noha ugyan, két annyi veszedelmével — Erdélyben bément az német: Isten ő szent Felsége hadainkat annyira megáldotta az Dunán túl való operatiókkal, hogy Pápát, Sárvárt, Kapuvárt, Köszeget szerencsésen az ellenségtől megvévén, Hajszternek hadát teljességesen megvervén, Sopronnak obsidiójához kezdettenek, — nyitva lévén előttök Austriának, Morvának a kapuja; elannyira, hogy Erdélyben való hadát is, az mely temérdeki fáradsággal legyűtt, hasonló veszedelemmel kintelenítették felvinni. Teljes tehetségekkel úgy kormányozván discursusokat, hogy az Porta segítségére való szükségünket hertelen ki ne adják.

Nándor-Fejérvártt ekképen a dolgokat szerencsésen elvégezvén: késedelem nélkül vegyék útokat az Portára, a hol is Papai János és Horvát Ferencz követ híveinket felkerestetvén, veleek szükségesképen szemben legyenek, magokat informáltatván ő Kegyelme: mi karban legyenek az Portán dolgainknak folyási? Az mi penig az régtől fogvást observáltatott szokásokat illeti: Komáromi János hívüinktől bővebb informatiót vehetnek.

Minekelőtte az füvezérrel szemben lennének: szükséges, hogy az francia követet is nevünkkel köszöntvén, követségeknek okait eleiben adják, — mindeneket bizvást közölvén vélle, az mellyek instructiójokban találtnak.

Az Portánál erdélyi követségeknek alkalmatosságával bevett szokásokat observálván: azokba azon módot s rendet observálják, az mellyek Istenben elnyugodott eleink idejében observáltattanak; felettébb vigyázván, hogy rendkívül való magok megalázásával eddig a Portán szerencsésen folytatott dolgainkat meg ne gátolják. Mindenekben azért, az már ott lévő követ híveinkkel közölvén a dolgot, az eddig általok kezdett rend szerint continuálják; és minekutánna mind szabad választásunkat és következendőképen országunkba való bemenetelünket az fényes Portán tudtára adják: bűvön ter-

jeszthetik az füvezér eleiben, mely nagy bizodalomban legyünk egész Erdélyországában, hogy valamint eleinket, úgy bennünket is őltalma alá vévén az fényes Porta, ellenségink ellen megőltalmaz. Az füvezérrel szembenlétek alkalmatosságával bűvön eleiben adják, hogy minekutánna az karlóczi békességnek megtétele alkalmatosságával, az fényes Porta Erdélyországát a német nemzetnek teljességes birodalma alá engedte volna: mely nyomorúságra, pusztulásra, és egyszóval siralmas állapotra jutott legyen sorsa, — egyedül az tudhatja, az ki súllját érezte; mivel mindjárt eleintén is az fényes Porta akaratjából tett fejedelmeket: az ifjú Apafi Mihályt, apjának halála után, ígreti ellen letévén, magának nemcsak örökös és fegyverrel nyert jussul tulajdonította Erdélyországának birodalmát: de annak mind nemes, mind nemtelen lakosit adózásra hajtván, annyira sanyargatta, hogy a kétségben való esést el nem kerülték volna, hogyha Isten ő szent Felsége kegyelméből ártatlan, súllyos rabságunkból kiszabadulván, idegen országokon bújdosván, és sok keresztény királyokat, fejedelmeket pártfogóul támasztván: fegyvert az magyar és erdélyi szabadság mellett nem fogtunk volna; az melly is Istentől annyira boldogíttatott, hogy idegen segítségek behozásának csak gondolkodása nélkül is, az egész föld, csaknem minden erősegeivel együtt, felszabadula vala. Melly alkalmatossággal, noha Erdélyt is, kezdett fegyverkezések után, meghódítottuk, szabadságát helyreállítván, az országnak a szabad választást is megengedtük, — az mely Székes-Fejérvárra, *) observált régi szokások szerint összevgyülvén, bennünket köz- és szabadakarathul választott, és kért, hogy késedelem nélkül széünkbe beüljünk; de mindazótátul fogvást az magyarországi hadakozások útunkat meggátolván, szándékunkat véghez ne viheténk: hanem minekutánna észrevettük volna, hogy az ellenség tábora azon országban lévő s végső éhségre jutott erősségeknek segedelmére indult volna: aztat hadainkkal megelőzván, országunkban szerencsésen beérkeztünk, — teljes elménket arra fordítván, hogy aztat az ellenség beszándékozó erejétül megőltalmazzuk.

*) Így; vagy tollhibából Gyula-Fejérvár helyett, vagy hogy, mint a fejedelmek székhelyét, ez utóbbit is „székes”-nek nevezi.

De az egész lovas hadaink, az mellyek az ellenség háta meggett valának, *) azon harcra reá nem érkezvén, és az ellenség teljes erejének csak egyedül a gyalogságunk ellent nem állhatván: kintelenített csekély és még készületlen sánczainkat maga nagyobb veszedelmével (occupálni.)

Mi is, bemenetele után nagyobb erőnek öszveszedése kedvéért, szükségesnek látván lenni az magyarországi szélekre való fordulásunkat: hadunkat bennhagyván, kifordultunk, oly szándékkal, hogy az hadakozásnak ideje eljövén és kinyilatkozván, azonnal táborba szállhassunk, és az hadi dolgainkat folytathassuk.

Nem kétljük, azalatt értette az Hatalmas Vezér: micsoda szerencsével áldotta meg Isten fegyverünket a Dunán túl, a hol az egész földet kezünkben adván, ellenségünk ott való corpora ellen is teljes győzedelmet ada; úgy másfelől az colligatusunk Bavarie herczeg, a császár ellen, a sok sanyargatások ellen feltámadván, Bécs felé nyomítja táborát, — elannyira, hogy most is kész békességgel kínál ellenségünk. — noha, nem kétljük, a fényes Porta előtt győzedelmének nivoltát nem győzi magasztalni.

Mi mindazonáltal, jöllehet még az Hatalmas Vezér válaszsát követtségünkre mindeddig nem vehettük: mégis az által tett szándékunkat akarván megtartani, kérjük az Hatalmas Vezért, barátságában meg ne fogatkoztasson, — hanem meggondolván, mely kedves lett légyen ennekelötte Erdélyországa az Győzhetetlen Császárok előtt, és annak a német ellen való őltalma miatt mennyi vért ontott a török nemzet: ügyét el ne hagyja, — hanem azon tizenkétezer emberből álló hadat, mellyet követek által kívántunk, túllünk s országunktól ne szánja.

Mindezeknek jobban való véghezvitelére szükséges tudni, hogy az kallóczi békességnek meglételétül fogvást az török nemzet csendes életnek adván magát: az egymás ellen való gyűlölség a ministerek között naponként nevedvén, — egyéb a sok változásoknál, egymás ellen való áskálásoknál és abból következni szokott tumultusoknál a Portán nem forgott; elannyira, hogy kétség kívül állalláttuk, hogy az mostani császár kintelenített az hadakozásra, csak azért is, hogy maga szé-

*) Károlyi hadteste értetik.

kiben magát megtarthassa ; kihez képest, ha mindjárt eleintén, a felvett okoknál nem hoznák is elől : az hadakozásra magát resolválja. A mint is szükséges : oly szorgalmasan vigyázzanak, nem felettébbvaló alázatossággal és ígéretekkel megemertetvén azon nemzettel segítségére való szükségünket, — igáját is nyakunkba (ne) hozzák.

Informáltatván magokat: kikkel vetettek legyen barátságot az Confoederált Statusok részéről küldött követeink, s azokkal is dolgainkat communicálván : semmi úttal-móddal ki ne jelentsek, hogy küldéseknek a vége, a segítségnek sollicitálása legyen ; hanem egyedül, hogy választásunkat és országunkba való belemenetelünket a fényes Portának tudtára adják.

Hogyha tapasztalnák, hogy az török nemzet maga bevett szokása szerint, hátramaradt egynehány esztendőbeli adónak megfizetését kívánná, — melyet nekünk is itt proponáltatott vala : azon egyáltalában meg ne ütközzenek, hanem eleikben adván eleintén Erdélynek elpusztulását és végső szegénységre való jutását, és máskint is, azon adónak elvesztését Erdélynek nem tulajdoníthatni, magátúl a török nemzettől elhagyattatván és a német császárnak adattatván, — végtére peniglen csak kinyilatkoztassák, hogy egy ügyben forogván az magyarországi Confoederált Statusokkal, és ezek aztat felettébb ellenzván : készebbek lesznek velünk együtt az római császárral megbékéltetni, mintsem erre reáállani, melybül Erdélynek végső romlása következne, és a török nemzetnek az egész kereszténységgel való hadakozása. Jobb lesz tehát az eleinktől adatni szokott esztendőbeli ajándékokkal megelégedni, hogyha az török nemzet ezen kívánt segítség által általma alá veszi Erdélyországát. *)

13.

Pápai Jánosnak írott levél. Páczáru, 9. Januarii, 1706.

Elmenetelítül fogvást Kigyelmednek semminemű levelét nem vettem, — noha Kigyelmedet tudósítottam a zsibói harcznak alkalmatosságáról, mellyen — gondoljuk — nem kevésbé haborodott meg a török nemzet. Melyre nézve talám dolgaink neheztednek ; szükséges azért, hogy

*) Itt 8 lap üres,

tehetsége szerint az elméket úgy kormányozza, hogy a Dunán túl való serencsés progressusunknak relatiójával ellenségünk sinistra informatióit enyhítse; *) a mint is, Isten ő szent Felsége kegyelméből azon földet recuperáltuk, az ifjú Hajszternek corpusát az hadaink deleálták, Pápát, Kapuvárt. Kőszögöt visszavették, és mostanában Ovár megvételehez fognak kezdeni. Az Erdélyben lévő német hadak egynehány rendbeli parancsolatot vettek, hogy visszamenjenek: mivel Baváriában az egész parasztság és föld népe egészen fegyvert fogván, már egynehány erősséget is megvett, és Passao felé nyomakodik; úgy látjuk mindazonáltal, mostani téli időben hogy mehessen? nem tudjuk. Való, hogy személyünk szerint Erdélyből ide a Tisza-mellyékére kinyomakodtunk: Károlyi alatt lévő hadainkat mindazonáltal actu is benntartjuk, — kik is tehetségek szerint az ellenség ellen portázván, (ezt) Kolozsvár tájjékarúl az Maros és Aranyas-mellyékére benyomták. Az erdélyi urak és főrendek is Pekri úrral mind Moldvában vannak, és jóllehet az vajda maga protectiójával assecurálta őket: szükséges mindazonáltal, hogy Kegyelmed onnan is reá parancsolatot extraháljon, és ha lehetséges dolog: az is légyen feltéve, hogy sejméneket fogadni szabad legyen. **) Halljuk aztat is, hogy az császár Gvarientet ajándékokkal küldötte volna oda, hogy ellenünk az Porta segítségét sollicitálja; melyre Kegyelmednek szorgalmatos vígyázása legyen. ***)

Az erdélyiek valóban sürgetik a követségnek beküldését, melyet, úgy látjuk, nem is tartóztat-hatjuk; léssen mindazonáltal Kegyelmednek általok parancsolatja: hogy kormányozza Kegyelmed a dolgokat jelenlétekben?

Az mi a békességnek dolgút illeti: ahhoz még jobb reménységünk sohasem lehetett, mint mostanába; mivel, úgy látjuk, még Erdélynek is caes-

*) E sorok az eredetiben aláhúzásként.

**) Ezek is aláhúzott sorok.

***) E sorok „Halljuk“ szótól kezdve a fejedelem saját kezével toldattak be. — Gvarient a bécsi udvar portai követe.

siójára vagyon hajlandósága a bécsi udvarnak. Kegyelmed azért Lundor-Fejérvár, Tömösvár és Moldva felé is sietséggel tudósítson: miben legyenek dolgain az Portán, és segítségéhez mit remélhetünk? Ha jónak látja, praemálja Kegyelmed az Portát az békességnek tractájával. *)

Lengyelországban a svéciai királynak dolgai jól folynak, és jóllehet az moskva nagy erőt hozott ellene: emez mindazonáltal új colligatiót ineált az prussiai királylyal; az immár is az Rajna mellett eddig a császár szolgálatjában tartott tizenháromezer emberét revocalta, úgy Olaszországból is, a honnan kéntelenített az császár népi magát Tirolisban recipiálni. Mindezeket akarván Kegyelmednek tudtára adni, tudósítását inpatienter várjuk.

14.

Instructio pro Egregio Andrea Bay, in certis negociis in Moldariam eunte. Tas, 11. Januarii, 1706.

Informáltatván Gróf Pekri Lőrincz Generálisunktól erdélyi urak és főrendek számárul, a kik mostani hertelen változásokra nézve magokat Moldvában recipiálták: hogy azoknak mind subsistentiára való költségek lehessen, mind peniglen egyéb ottbenn lévő dolgainknak folytatására nézve, Máramaros által sietséggel útját Bakóra vegye; a hol is említett úri híveinknek, s legkiváltképen Pekri úrnak hollétit bizonyosan megtudván, írott levelinket kinek-kinek megadja, úgy adjungált lista szerint költségekre deputált pénzt is feinként, — említett úri híveinket kegyelmességünkről assecurálván, mind hazájokban rövid nap alatt való bemenetelekkel biztatván.

Micsodás levelét vettük a székelységnek: azt Pekri úrral communicálja, és levelünk szerint azon székekbe való bemene-telit adurgeálja; és midőn említett úr Generális hívünk, levele által bizonyos sejméneknek és tatároknak fogadását proponálja: noha tatárookra szükségünk nincsen, a sejmének fogadására micsoda modalitás lehet? magát büven informáltassa.

Ezeket e szerint véghezvivén, siessen az vajdához, és hozzánk mutatott barátságát: hogy erdélyi úri híveinknek

*) Ezen ritkított sorok az eredetiben ismét aláhúzvák, s a végső pont: „Ha jónak látja...” a fejedelem keze írása.

protectioját nem denegálta, — illendőképen megköszönvén, levelünket adja meg; assecurálván levelünk tenora szerint a sokszor említett vajdát, nemcsak hozzája való igaz hajlandóságunkról és atyafiságos barátságunkról: de, hogy ezen jóakarattjáról az Constantinápolyban lévő franczia oratort is hüven, oly véggel informáltuk, hogy maga királyát informálván, a Portán interveniáló dolgaiban vehesse protectióját. A mint is hajlandóságunkat hozzája meg akarván mutatni: mihent Isten ő szent Felsege kegyelméből országunkat ellenséglünktil visszaveszszük, — azonnal mind magának, mind maradékinak egy residentialis helyt is nevünkkel tülünk ígíren, főképen, ha megengedi a sejméneknek fogadását, — melyhez azonnal hozzá fogjon, ha módját látja, az országban szokott modalitás szerint fizetvén nekik, küldje Pekri úr mellé.

Hogyha az hadfogadást megengedi az vajda: proponálja az pénznek tülle való kölcsönfelvételét, oly móddal, hogy Constantinápolyban tétetődjek le az pénze; mely dolog ha nem succedálna: azonnal bennünket tudósítson, hogy szükséges dispositiókat tehessünk.

Mihent Moldvában érkezik: azonnal maga mellé négy jó, hív postát fogadjon, mellyek által leveleit a máramarosi határookban, akár Lengyelország által, akár egyenes úton küldvén, mentül gyakrabban lehet, tudósítson mind az említett erdélyi uraknak dispositiójáról, hozzánk való hűségéről, erdélyi operatiokról, mind peniglen az vajdával való discursiról és az ország belső állapotjáról. — mely végre adattatott clavissa.

A Constantinápolyban szóló leveleknek elküldéséről requirálja kíváltképen az vajdát, és az küldendő választ mentülhamarebb küldje meg; maga ottlétit penig mind Pápai Jánosnak Constantinápolyba, mind az apjának *) Crimbe adja tudtára.

Mindezeknek véghenvitelére adattatik kezéhez háromezer arany, melyből mind az hadak fogadására, mind az erdélyi rendeknek az lista szerint, erga quietantiam, úgy egyéb, hazánk szükséges dolgainak folytatására is erogáljon. Maga intertentiójára peniglen, cselédjével együtt, minden két napra

*) Bay Mihálynak, ki a tatár chánnál járt ekkor követségben Pápay Gáspárral.

három arany rendeltetik, Moldvába érkezésétől fogvást, az említett postáknak fizetésén kívül. Minthogy pedig, kinek mennyit adjon az említett rendek között? nem informáltatván cselédjének számára, azt itt nem determinálhatjuk: Gróff Pekri Lőrincz információja szerint oszszá ki az pénzt közöttök, — magának az említett Grófnak subsistentiájára négyszáz aranyat adván.

Mindezek biztattnak hozzánk s hazájához való kötelességére s hűségére; szorgalmasan vigyázván, hogy az kezéhez adatott és ezután adandó pénznek haszontalan költségét eltávoztassa, viszont pedig, a hol hazánk szolgálatjára való szükségét látja, — legkiváltképen Pekri úr Generálisunk requisitiójára, — kímélésével rövidséget ne tégyen.

15.

Károlyi úrnak, Szerencséről, die 17. Januarii, 1706.

Currérja által küldött levelével Kegyelmednek, együtt vészem második levelét is Orosz Pálnak, melyben írja hamiságát azon híreknek, az mellyek folytanak Almásra való szállásáról a németnek, — mellyet is büven az annectált levelekből megérthet Kegyelmed. Igenis, jól cselekedte, azonnal Erdélyben az hadak között be nem ment Kegyelmed; sőt az iránt való projectumát is approbálom, hogy az hátramaradott ezerekből corpust akar verni, mind az hadak széledésének eltávoztatására, mind pediglen azon okokból, a mellyekből Kigyelmed is jónak találja. Kihezképest Kigyelmed a vármegeket is magához hivatván, a hol legjobbnak gondolja lenni, azon a földön subsistálván, azon modalitas szerint tartván az az hadat, a mint itt is dispositiót tettünk. Kigyelmednek levelemet adjungálom; az kívánt leveleket íme, visszaküldöm Kigyelmednek, — és vagyon alkalmas informatio Sárándi alkalmatlan beszédéről, — olyakat mondván, hogy már Pestnél a német táboron volt a debreczenieknek embere; melyet hogy Kigyelmed nyomozzon, szükséges, és ha valamely motussa volna az ellenségnek: debreczeni emberekből jó zálogokat vegyen maga mellé. Az rabok még nem érkeztenek; érkezvén, jobban megexaminálom őket.

Jöllehet írtam, hogy András Györgyöt kívánom küldeni

az vármegyék közzé: de ha Kigyelmed ott lesz velek, ha szüksége nem leszen reá . . .*)

A Klicispere leveléből látom, hogy az rabokat akarják kiváltani; informáltatván magát: mennyin legyenek. s mi csodás qualitású? tegyen dispositiót az küváriaknak visszavitéléről. Ha azok elégségesek nem lesznek, tesztek többekről is dispositiót.

16.

Kökényesdinék. Miskólczról, 22. Januarii, 1706.

Csudálkozással értjük az Kigyelmed utolsó leveléből, hogy három hólnaptól fogvást levelünket nem vette, holott nemcsak a zsiói harcokról tudósítottuk Kigyelmedet, de arról is bőven parancsoltunk: mitévő legyen az tractának conclusiója iránt? mivel abban, az mennyibe az franczia udvart illeti, az nálunk lévő franczia követet nem praetereálhatjuk; a mint is általa irattattunk ugyan az udvarhoz, — **) de úgy látjuk, nem tanácsos volna teljességesen csak arra bízni dolgainkat. Kihezképest a senatorokat ide convocálván: az mostani occurrentiákról fogunk deliberalni, mivel jöllehet, Isten ő szent Felsége kegyelméből dolgaink még jól folynak, és e jövő campaniára 12 ezer emberrel fogjuk hadainkat szaporítani: mindazonáltal az békesség útját is kívánjuk megpróbálni, — melyről Kigyelmedet tudósítani fogjuk.

Az mi illeti az katonáknak az Francziára való meneteleket, és hogy Kigyelmed helyett nekik más praeficiálnak: arról ugyan nem tehetünk, kiki maga hadával szabad lévén; de hogy Kigyelmed commendója alatt lehessen, — nem lehet. Kihezképest inkább tisztit resignálván, continuálja lukását az Elector mellett. Az katonák végett irattattunk az mellettünk lévő követ által, kívánván: inkább más szolgálatban applicálják őket, mintsem Spanyolországban küldjék. ***)

Az mi hadaink progressusit illeti: azok az Dunántúl szerencsések, Erdélyben pedig mindakét részről quártyban vagyunk, az honnan az urak és főrendek mind mellénk jötte-

*) E bekezdés keresztül van húzva.

**) E ritkított sorok a protocollumban aláhúzvák, alkalmasint annak jeléül, hogy az eredeti levélben titkos jegyekkel irattak.

***) E tétel a XIV-dik Lajos szolgálatába állott magyar szöke-

nek, Déva és Görgény vára is hűségünkben vadnak. Látjuk már is, mennyire magasztalja (zsibói) győzedelmét az ellenség: de Isten ő szent Felsége kegyelme után reméljük, hogy ennek sem fogja több hasznát venni, mint az elmúltaknak vette. Kigyelmed pedig az ottan forgó dolgokról bennünket szorgalmasan tudósítson, legkiváltképen pedig, ha az közbekesség tractájáról valamit hallana.

17.

Martius 8. Bercsényi úrnak, Egerből.

Ezen órában vévén a Kigyelmed Tavernokról írt levelét. — jóllehet abból látom, hogy Forgács uram szándékamat által nem látván, s szavaimat másképen magyarázván, láttatott oly vélekedéssel lenni, hogy ő Kigyelmét inkább futosó bíró, mintsem Generális tisztiben kívánnám magam mellett tartani: való, Rádai előttem nem mondotta, hogy az mostan tett dispositiókon teljességesen fent akar hadni: de esmérvén természetit, tartottam, praevidiáltam, ne az következék belőlle; akarom tehát, hogy ez iránt való vélekedésemben megcsalattattam. Én jó lélekkel mondhatom, hogy meg sem tudtam volna gondolni, hogy valaki szavaimból, ámbár erővel is, ollyast magyarázhatott volna; jól is reflectálta Kigyelmed magát, hogy akkor is szándékunk az vala, hogy azonnal küldjük Andrási István helyett, mihent elérkezik.

Látom mindazonáltal leveléből, — az mellyet sub volante a postákon küldvén, íme, Kigyelmednek includálok, — hogy még teljességesen meg nem csendesedett légyen elméje, s alig is várhatni jót ennyire terjedett diffidentiajából. Mondattatik ugyan, hogy megvannak az dispositiók: de azokba mégsem tud teljességesen eligazodni Lónyai. az kinek eleintén parancsolta volt, hogy az posztókat kiosztván az tiszteknek, magok fogják az köntösöket megcsináltatni, — már pedig újonnan kívánja, hogy maga csináltattassa, és így az időből kifogyván, alig tud mihez kapni.

vény katonákra — huszárok — vonatkozik, kiknek ezredesül eleintén Kökényesdi Vetéssy László jelöltetett ki a bajor választó-fejedelem és Rákóczi által: utóbb azonban ő véglegesen diplomatiiai működésre alkalmaztatván, a francia-magyar huszárok parancsnokává Salamonfai Ráttky György ezredes lőn.

Az portális hajdúk felől Miskólczról való elmenetelítül fogvást levelét nem vévén: micsoda dispositiók tétettnék? én nem tudom. Andrási István ugyan az hadakkal már jű, kik is az elrendelt helyekre fognak szállani.

Az Dunán túl való követeknek, — az Confoederatiónak repraesentatiójára jűvén, — az senatorok jelenlétekben adtam andientiát; csak elhülék belé, hogy Zsigrai oly solennis actuson, az bécsi mód szerint az asztalomra teve egy ezüstös szerszámot, — az melylyel kimenetele után azonnal megajándékoztam; jobban járt tehát, mintsem Károlyi az aranyaival.

Az suspensióról, mivel oly hallgatásban vadnak, elhittem magammal: az eddig practicált módok szerint elébb az Dunán túl való földet akarják visszavenni, és úgy tractálni; de báresak succursusát lehetne eltávoztatnunk, — bizonyára nem sokat nyerne csalárd szándékával!

Az minapi levelemben elfelejtettem vala Rivierről adni választ; melynek házasságát én nem ellenzettem: de megvaldom, hogy kívántam volna, jobb szerencsét talált volna magának. Látom magam is, hogy vissza akarnák országokban vinni, ha pápistává tehetnék, — de a meddig vallásában megmarad, semmisem lehet belölle. *)

Lemért már elküldöttem volna, de naponkint várván Munkácsról és Ungvárról az incsinéreket: azon két hely felől valami bizonyost akartam velle végezni; de mivel késik, — holnapután elküldöm.

De mindeneknél bajosabb az földvári hídnak építtetése: mivel se Szolnokba az vízben megrothadott fánál egyéb nincsen, se Földvárig az marha, szénát, szalmát, de csak avart sem kaphat; a mint is nehezen hiszem, hogy telhessék valami belölle oly hertelen, a mint kívántatnék.

18.

Károlyi úrnak, 8. Martii.

Isten minden jókkal áldja meg Kigyelmedet, szíbüil kívánom.

*) De Riviére igen jeles, de honából vallásúért kiüldözött franczia reformatus — hugonotta — tüzér-alezredes, Rákóczi szolgálatában: itt Nyáray László gyalogezredes — később brigadéros — leányát vette nőül.

Tertia Martii datált, és egy datum nélkül való levelét Kigyelmednek vettem. Már is előre elvárom az vármegyéknek sűrű követségeket; de úgy látom, mindegy: akár gondoljon, akár ne gondoljon az ember követségekkel, — mivel most kell egyszer kitenni magáért! Mindenek kevés engedelmet várhatnak tőle; az Kigyelmed alkuvásának contradicáló követek is, hallom, útba vadnak.

Forgács uram nem fogja dispositióit Kigyelmednek turbálni: mert maga is, úgy látom, igen irregulariter kezdi építeni az regularis hadat.

Szent-Jób, Segesvárnak *) hasznát magam is tudtam: de Sonlyó magába rossz, erősíteni seni lehet; elvárom mindazonáltal Kigyelmed opinióját felöllök.

Az debreczeni dolognak, úgy látom magam is, nagyobb a füstí; jól is cselekedte, hogy eddig nevemet belé nem keverte Kigyelmed.

Igen jól esett Okolucsányinak felakasztatása; méltó, az legyen az jutalma a többinek is, az kik kezünkbe akadnak. Az postáknak kerülése az munkácsi correspondentia kedvéért történik; hogyha mind a kettő meglehet: az Kigyelmed opiniója szerint fogom megváltoztatni. Soha nem tudom magamba elgondolni: eddigis az cassa hol késik? im, addigis 50 ezer forintra adok Kassára assignatiót. Az confusiót indító hajdúkat Okolucsányinak rendeltesse Kigyelmed társúl.

Dévának segítsége soha jobbkor nem esik, mint most. Bánom is, hogy az pénz iránt való gondolatját csak ezelőtt három nappal Kigyelmednek nem tudtam: mivel többet harminczhatezer forintnál adtam, mindinkább aranyúl, a törököknek abaért. — még mindazonáltal ezen ezer aranyat küldöni, toldja meg Kigyelmed kongóval, a mennyibe rövid lészen; ha penig, — mellyet nem reméllek, — áprilist találha Kigyelmed járni: kérem, küldje Kigyelmed vissza: mert alig győzőm a sok abaposztó-hozatást.

Az Isten ne adja, hogy az békességről való profetiája bételjek Kigyelmednek; való mindazonáltal, hogy Bavarriában

*) Tollhiba. Sebesvár helyett.

lecsillapítottatott az motus, és egy helyfitt kilenczszáznak, de másutt is az erősségekben, gratiátigírvén az német, — fegyverek letétele után mind halomban vágattatta.

Altallátám, hogy idején kezdé Kigyelmed dicsírni Bárczit, az regularis indulatjáért: de én is többet tartottam volna Kenyheczirül; bagdácsoljanak egymásután az pad alá, ha hijába vonjuk az padra az fejeket!

Adja Isten, hosszas álmunk után serkenjünk fel immár; de úgy látom, édesdebb az álmhoz, mintsem nyughatatlansághoz készülni!

Soha nem capiálhatom: honnan eredhetett az számíntalan restantia az hadak között; melyről irattattam Kecske-mélinek, hogy informatiót adjon az erdélyi hadak felől.

Szappanos Mihály halálával talán sokat nem veszítettünk: de azon ezernek több kell Hadadi kapitányságánál. Majos Ferenczet is az sóaknából kihúzván, hadakba kívánom applicálni. — melyről Kegyelmed opinióját várom.

19.

11. Martii. Károlyi uramnak.

Kigyelmed 7. (Martii) Szurdokrúl datált levelét újokban vészem. Kosovics Máramarosban való expeditióját a mi illeti: confusió nélkül nem ment volna véghez, hogyha idején tudtomra nem adta volna Kigyelmed, — mivel máskint az odavaló aknai dolgokhoz semmi közü az commissariatusságnak; de látom, hogy Kigyelmed is azt maga tudván: inkább szükségbül, mintsem rendtartásbül cselekedte. Az szálók nemléte miatt már mentette magát Máramaros vármegye, hogy az feles quártélyozó hadak miatt azok csinálásába nem fáradozhatott az szegénység. Az odavaló directiót ez mostani gyűlés és szék megépíttetése után Darvaira fogom bízni. Az mi az hadak fizetését illeti: bizony, azon volnék, egy órában fizethetném ki őket, — de a nagy summák miatt nem győzőük; hogy Bercsényi uram táborán lévő hadak kifizettetenek: nem csuda, mert eleitül fogvást együtt lévén, nem hagyattatott annyira nőni az restantia; az Kigyelmed alatt való hadak pedig az egész országban keresztülkasúl commendéroztatván:

közöttök kevés rendtartás lehetett. Mivel mindazonáltal sok okaim vadnak, hogy ezeket complanáljam, — a mint is assecurálom Kigyelmedet, hogy már tudván számát: nem lesz fogyatkozás; de mindezekbül az húst defalcálni szükséges, az mi az felső táboron is practicáltatik. Mósa Lászlórúl várom az Kigyelmed informatióját. Az Tiszán túl való megindult feleségekkel való kereskedéseket büntetés nélkül ne hagyja Kigyelmed; csudálom mindazonáltal, hogy Irinyinek instructiójában lévén, hogy az eladó portékáknak árára vigyázzon: meg nem examinálta, ha nem sok vólt-e 600 forintot adni Fazekas János feleségéért? Az Árvából kívánt rabokat nem szükséges Erdélyben vitetni: mivel azokat Komáromban bébocsátván, — az Komáromban lévő auditor recognitiója elégséges lehet Rábotín előtt, csak Kigyelmed küldje meg azoknak neveit. Ezzel Isten őltalmában ajánlom Kigyelmedet, előtte való dolgainak szerencsés folyását kívánván.

P. S. Hogy az hadak fizetése mentülhamarébb véghezmenessen: adtunk parancsolatot Ajtai Mihályra, hogy Munkácsen kétszázezer forintot veressen, mellyet is Kigyelmed sürgessen.

20.

12. *Martij. Bercsényi urannak.*

A mióta a Kigyelmed előbbeni levelébül az ellenség gyülekezetit értettem: Kigyelmeddel együtt praevidiálván az történhető alkalmatlanságokat, — csak fülelve vártam az Kigyelmed tudósítását, melly, adja Isten, tovább is haladjon, úgy, mint eddig. — Erdélyben, a mint látom, az kikelettel együtt nevedik az katonának az kedve az portázásra, mellyek. Istennek hála, szerencsések: mivel gyakorta kezdik hordogatni s vagdalni az faluzó németeket. — az mint is Okolucsányi nevű betleni commendánst, a ki azon várat feladta, elfogván, felakasztattam. Térek azért az Dunán túl valókra.

Az mi az templomok dolgát illeti: relegáltam az dolgokat Csáki István és Török István uraimékra, hogy az vármegyéket alkudtatván, praevie amicabiliter complanálják az dolgot, azon mód szerint, a mint itt cselekedtünk. Már Eszterházi Antal úr is általmenvén: reája is fog extendáltatni ezen parancsolat.

Zsigrai, megvallom, accomodabilis ember lészen, kiváltképen si frons, oculi, vultus mentientur; lészen consolatioja instantiájában.

Lemér megbetegedett; kormányozza azért Kigyelmed úgy a dolgot, hogy elmaradásával fogyatkozások ne következzenek.

Mennyi restantiája lévén fizetésében a Tiszán túl való hadnak: íme, includáлом; Kigyelmed tegyen oly dispositiót, hogy annak kifizetéséig augeáltattassék az odaavaló cassa, mellyet szükséges, hogy regulariter administráljon Hellenpak, — most is nagy fogyatkozásim lévén a miatt.

A Dumán túl valók hasonló memorialist adtanak be előttem, mint Kigyelmednek adtak: de remittáltam őket ad resolutionem datam, cum regressu in casu non satisfactionis. En mindenekfelett Leopold dolgát recommendáлом Kigyelmednek. Maradok, etc.

21.

12. *Martij. Bercsényi uramnak.*

Egynéhány napon nem lévén tudósításom Kigyelmedtől: nagy inpatientiaival vártam tegnap érkezett, 8-tava datáltatott levelét, — melyből legelsődször is l'orgács uram elméjének lecsendesítését részszerint látom; úgy tapasztalom mindazonáltal, hogy ennek nem annyira a reflexio nélkül való parancsolatok, rendetlen expeditiók és sótalan beszédek valának okai: mint *) való disgustusra keresett okok. Már ezt tudva, velem könnyen megalkudhatik; noha, megvallom, semmibe nem eshetik oly nehezen hazám dolgait kormányozni, mint az ilyen mások után való járásban, — s legkiváltképen okot az disgustusokra nem adván. Az udvari hadaim commendérozását az mi illeti: arról már Kigyelmednek büven tudtára adtam szándékomat; és niivel granatéros, palotás és Ordódi ezerén kívül mind mezei szolgálatokat fognak tenni, — függjenek bátor ő kigyelmétől. Az mi az artoleriabeli tisztiet illeti: hiszem, sokszor volt Lamoth directa commendója

*) Egy vagy két szónak szánt üres hely; mely szavakat, úgy látszik, a fejedelem saját kezével írt eredeti leveléből a jelen protocolum vivője: Pongrácz György udvari titkár nem tudott elolvasni.

alatt Eszterházi Antal uramnak is, — soha nem difficultálta avagy difficultálhatta; s látja Isten, sokszor az tolmácsok által eddig eredett visszavonásokat akartam meggátolni, az midőn cum proprio praejudicio, — jóllehet illetlenséggel — egy colonellust directe magam commendója alá vettem; lehet, monddotta azt, a miről panaszkodok: de mégis többet tulajdonítok benne az tolmácsnak, mintsem magának. Ha csak a sok alkalmatlanságokat elkerülni nem kívánja: legyen commendója alatt, én nem bánom.

Az mi az országos Generalatusságot illeti: az kassait odaadván, méltó contentuma lehet az tizenhárom vármegyével, tudnillik mindazonáltal azok nélkül, a mellyek Károlyi uramhoz szakadtanak; — úgyis fennmarad Barkóczinak az szőlőnoki, az Tisza-Duna közivel. Ha contentus akar lenni, jóval jó; ha nem: ezzel intentumomat véghezvivén, experiálja ámbár, ha nem tudok-e azon modalitásokkal is élni, a mellyeket Isten és az ország kezemben adott? Az vármegyékkel ineülő contractusnak párját includálok Kigyelmednek; a mint írja, sine violentatio nélkül (így) ment véghez, noha, úgy hallom, jönnek már az követek, az eperjesi gyűlésből. Én azt gondoltam, maga is megküldötte Kigyelmednek párját: azért nem küldöttem meg eddig is.

Igen jól történt az esztergomi commendánsnak mulatása; én csak most is nem látok annál jobbat, — a mint is, ha onnanfelül semmisem jő, véghez is vihetjük.

Csáki uram általmeneteli szükséges lévén: úgy informál az Oeconomicum, hogy Radvánczkyn kívül az denominált consiliariusok is által fognak menni; leszen tehát mind parancsoló, mind exequens.

Az rézpénznek becsit potentia et authoritate mediante kell helybenállítani; ha az vármegyék limitatiót tesznek: rendeljen az Oeconomicum fiscusokat. — üssük meg egynéhánynak az orrát: megvonja magát az többi!

Ottliknak megtartóztatása itt kevés rövidségre, ott nagy haszonra lévén, igen jól esett; úgyis, most újabb parancsolatot vehette eddig az nekem legált jószágnak elfoglalásáról.

Az mi illeti az plenipotentiát: az selmeczi tractátúl fog-

vást egy sem volt, a kibe azon „Regiae Majestatis” benn nem lett volna.

Az új ekességű titulussal megtrágyázott levélből egy becsületes kókónak (így) a születését látom; immár ő dolgoz, ha nem akarja. Íme, includálok Kegyelmednek három szökött rajternek az examenjét, a mely ha valóságosan igazságos léssen: nem sok progressusától tarthatunk a németnek; melly is, adja Isten, úgy légyen! A suspensiórúl tudj' Isten mit mondhassak; se azt nem mondhatnám, hogy meglesz, se azt, hogy meg nem lesz.

22.

12. Martij. Bercsényi uramnak.

Ma reggel staphetaliter expedíált levelem után érkezék bizonyosabb tudósításom, némely vármegyék követjei által Eperjestt tartatott conventiculum iránt; mely nagy consequentiájú dolog lévén: íme, mind Kegyelmednek transmitálom instructiójoknak párját, mind tudósítását felőle elvárom. Vagyok abban is informatus, hogy az hozzám küldendő követeknek, csak az több követeknek pecsétjei alatt expedíáltatott credentionalisok vagyon; kihez képest gondoltam jónak lenni, az vármegyékhez expressus emberemet küldenem, és praevie a szegény nemességet disponálván, megkérdeztetnem: ha az nemes vármegyének közakaratiából rendeltetett-e ezen propositióra összevegyült követség, vagy sem? — hüven deculcálván levelem által: mely nagy praejudiciomára légyen az közügynek és az Confoederatiónak ezen állapot; mellyet ha némely nemes vármegyék — a mint csaknem bizonyos is lehetek benne, revocálnak, — könnyű léssen az követek ellen indítandó exemplaris processus.

Kik voltak az követek? még annak végére nem mehettem, de az indítóját könnyen általláthatom; és ha az dolog világosságra menne: bizonyára bételnék akkor az Kegyelmed Német-Újhelyről vagy Murányról való profaetiája. Praecipitalni nem kívánom az dolgot: de seríny remedionját kellene felkeresni; — melyrül, midőn sietséggel várom az Kegyelmed válaszsát, maradok, etc.

23.

13. *Mariij, 1706. Andrási István Generálisunknak expedált ordel.*

Tekintetes s Nagyságos Andrási István Generális-Füstrázsamester hívünknek ezen parancsolatunk által intimáltatik, hogy commendója alá assignáltatott gyalog hadainkkal vegye útját, az commissariatusságtól kiadatandó marsuta szerint, az mennyibe lehet, sietséggel Sólthoz; a hová érkezvén, az hírekről szükséges informatiót Földvártt lévő Bottyán János Generálisunktól vévén: mivel úgy értettük, hogy a Dunán túl lévő hadainknak egy része az ellenségtől elnyomatatván, magát az Rába-melleykére recipiálta, és noha reméljük, hogy már eddig több hadaink is confluálván, azon négyezer emberből álló ellenséget talám meg is szégyenítették; mindazonáltal, szerencsétül függvén az hadakozásnak állapotja, hogyha magokat tovább is hátrább recipiálni kinteleníttetnének: küldettetik a végre leginkább, hogy avagy azon hadainkat megsegítvén, a több Generálisink egyenlő consensusával, ha módját s alkalmatosságát látják, az említett ellenséggel megharczoljanak, — avagy, az nem lehetvén, azon földvári passust, kötelelességek és hivataljok szerint, minden úton-módon manuteneálják és mególtalmazzák. Kihez képest, hogyha oda-érkezése alkalmatosságával Csáki Mihály és Andrási Pál Generális híveink alatt lévő hadakat in confusione ott nem találná: azonnal menjen által alatta lévő hadaival, és szálljon vagy Földvár várossában, vagy az Duna és más, Sárók között lévő planitiesre, — a mennyibe az idő és az alkalmatosság engedi, incsinértünkkel fortificáltatván az sáncz és említett Sarak között lévő keskeny torkot és annak minden accessusát; az holott az feljebbírtt hadakat, mint securus helyen, bévárja, — legkiváltképen, ha az ráczságnak Simonytornya felől feljövő szándékát hallaná olly erővel, az melytől tarthatna, hogy onnan a több hadaink segítségére kiindulván, elrekesztethetnék; lévén azon helynek elegendő capacitása az egész hadaknak receptiójára és megtelepítésére, semmi úton-módon azon helyt el nem hagyván. És mivel azon ellenségnek annyi ereje nincsen, hogy azon hadainkat ott megrekesztvén, erejének

egy részével Budánál általsapattasson: ha azon sáncznak megvételeben igyekeznek, teljes tehetségével mególtalmazásában fáradozzon. Ha mindazonáltal — az mely nem remélhető, — a sánczczal nem gondolván, Budának térne, és ottan netalántán általigyekező szándékát bizonyos hírek által valóságosnak lenni találná: leszen parancsolatja Bottyán János Generális hívünknek, hogy azonnal azon egész lovas hadainkkal általtakarodván, magát Császági kapitány hívünkkel és több lovas hadainkkal conjungálja, — hogy azon ellenség ellen operáljon; a mint is in illo casu az földvári sánczot jó praesidium alatt hagyván, maga is a több gyalog hadakkal az említett Generálisunkkal operálhat.

Hogyha pedig, — melyet nem vélhetünk, — már teljes confusióban reducáltatva találná az Dunán túl való hadainkat és eddigvaló szokások szerint, általkötöző megbódult szándékokat tapasztalna: maga hadai közzül csak annyit költöztessen által, a mennyit a földvári sáncz mególtalmazására szükségesnek lát lenni. — magát a Duna innekső partján a több hadakkal olyan helyre helyeztetvén, a hol az ellenség úgyúttul ártalmat ne szenvedjen; minden úton-módon azon légyen, hogy a Dunán való felső szigetet manuteneálhassa, az honnan is mindenkor succurálhat az földváriaknak, — legkiváltképen étczakának idején.

Az ilyen confúsiókban történhető hadak elszéledését, főképen azokét, a kik általjünnének, teljes erejével távoztat-hassa, exemplariter büntetvén azokat, a kik refractariuskodnának.

Mivel ezen hírekre nézve Nagy János alatt lévő lovas hadaink Pest elein fognak dislocáltatni, és az Gondelfingelé már is ottan vagyon: a mint említettett, azokkal magokat azonnal conjungálhatják, és ezen ordelünk szerint operálhatnak az ellenség ellen.

Mindazokban azért, az melyek ezen parancsolatunkkal nem contrariuskodnak: függjön Generális Bottyán János hívüinktől, az egyenetlenséget úgy távoztatván, hogy attúl eddig sokszor eredett s tapasztalt fogyatkozást ne szenvedjünk. Mind bennünket, mind Generális Bercsényi uramat únas-úntalan tudósítván az hírekről, legkiváltképen vigyázzon, hogy

ilyen állapotokban, a sok hamis hírek miatt, mind maga, mind alattavalói ne confundáltassanak.

24.

13. Martij, 1706. Bottyán Jánosnak irattatott levél.

Ezen órában vévén Generális Bercsényi úr levelét : értettük, hogy Pálffy János négyezer emberből álló corpust contrahálván, Csáki Mihály Generális úri hívünket helyéből kinyomta; és noha reméljük, hogy már eddig szándéka szerint Andrási Pál Generálisunkkal magát conjungálván, azon ellenségnek resistált: praevidiálván mindazonáltal az történhető casusokat, — micsoda ordellel küldöttük Kegyelmed mellé Generális Andrási István hívünket, ex inclusis megértheti. Kihezképest, a meddig azon Generális hívünk leérkezik is, hogyha az Pécs körül lévő ráczságnak eloszlásában bizonyos Kegyelmed: azonnal menjen az lovas hadakkal az feljebbemlített Generálisink segítségére, mentül felesebb számmal lehetséges, retrahálván az idestova helyezettett bloquaduit is, — mivel ezen ellenségnek megveretésül nagy részént függ az immináló hadakozásunknak szerencséje.

Hogyha pedig azon ráczság olly erővel való feljövetelet hallani Kegyelmed, hogy tarthatna: netalántán amazok segítségére menvén, ezektől kirekesztethessen, — jobb lészen Kegyelmednek, a securitás kedvéért, azon passust oltalmazni. A többibe pedig mindenekben úgy observálja Kegyelmed ezen Andrási István hívünknek kiadott ordernek punctonit, mintha önmömagának adathatott volna; és ha (az mely csaknem lehetetlennek látszik), azon ellenség Földvárval nem gondolván, Budánál általjűne: Kegyelmed általjűjjen az hadakkal, az földvári sánczról jól provideálván, magát az Pest elein lévő hadainkkal és Csajágival conjungálja, és az ellenségnek resistáljon, módját s helyét observálván; bizonyos is lehet abba, hogy Vác felől Bercsényi uramtól is secundáltatik és túllünk is hadakat várhat, — bennünket, úgy Méltóságos Bercsényi urat is tudósítván.

25.

13. Martij, 1706. Bercsényi urammak.

Úgy látom, meg nem csalattattam az szerencsétlen hírek-

nek várásában, Rátki Györgytől és az Kegyelmed leveléből értvén az Dunán túl való híreknek mivoltát. Okosan kezdette, megvallom, Csáki Mihály az dolgot: de tartok, hogy ha Pálfi János Hajszterrel megegyezik, ne legyenek elégtelenek ad resistendum, — kiváltképen ha az rácság is ellenek találna júni. Kihezképest micsoda ordeleket expedáltam mind Andrásinak, mind Bottyánnak: íme, Kegyelmednek transmittálom, és valóban félek, ne post festum találják őket, mivel egy hétnek előtte alig fog leérkezhetni Andrási István. Csajági mindazonáltal talám szaporábban segítheti meg őket, — jóllehet azt is nem tudom bizonyosan: meddig mehetett az ráczok ellen való expeditiójában? Hogyha véletlenül Pálfi János találhatna confundáltatni: nem látván jónak lenni Andrási István általmenetelit, azonnal fordíthatjuk az concertált obsidióra azon hadakat; de mindezek ezen Csáki Mihály mostani actusától dependálnak.

Tudom, nem is kívánom, hogy Kegyelmed háta megé küldjön Pálfinak; ha mindazonáltal egy jó portával lehetne lármát csinálni: nem volna haszontalan, mert Hajszternek is az Kegyelmed Csalóközbe való léte vala zabolája, — de tudom a differentiát.

Koko, megvallom, arról való elmélkedés, a melyről reflexiót téssen Bottyán, Andrási István levelében; de mivel Isten ellenségünket is megholondíthatja, — ha peractis peragendis által találna jünni az Dunán: jól esnék Kegyelmedtől Vác felől való succursus, ha Morva hallgatna.

Lesz híre az követeknek a comoedia epilogsán; de még az én erdélyi németem quártélyban tetvésvén magát: nem féltsem az Tiszán túl való földet, és per consequens nem is praetendálhatja az armistitium által; úgyis hitettem el magammal, hogy a Dunán túl való földnek visszavétele után nem fog piszmogni az armistitiummal: mert magam is azt cselekedném, ha ű vólnék.

Az Dunántúl való követeknek jóllehet kész az expeditió-jok: megtartóztattam őket az hírekig. Valóba, bánom szegény Riviernek szerencsétlenségét; kiváltképen is recomendálom Kegyelmednek szabadulásának munkálkodását, — érdemes voltát tudván Kegyelmed, tudom, úgy sem fogja elmúlatni.

26.

15. Martij, 1706. *Bercsényi uramnak.*

Tegnap Bottyán 12. datalt levelet vévén, azt gondolám; lyerme, lyerme! (lárma, lárma!) lészen; de írja, hogy portási szigetvári labanczokat kirekesztvén, nagyobb részit levagdalták, huszonegyet fogva hoztak. Pálfi motusának vólt nálok híre: de lárma nélkül. Kikezképest soha nem tudom magamban elitílnem: jót-é, vagy rosztat várják a dologbúl? Tudom, elébb meg nem tudhatjuk az rosznak valóságát: hanem ha Földvárnál lesznek; az Kegyelmed póstáin penig egyebet jónál nem várhatok.

Az Dunán túl valók szándékokat látván, hogy arra akarják útokat venni: tovább nem tartóztattam; a mint is úgy tudom, ma indulnak. Ladát *) ugyan megtartóztattam, jóllehet se lova, se portékája nincsen. Meszlényi hasonlóképen jűvén: tartóztatnom nem lehetett. — bízom azért dolgát Kegyelmedre.

Orosz Ádám s Tornallyai Ferencz expedíáltattanak hozzáim az eperjesi conventiculumbúl; még vélek szemben nem voltam, s igyekezem is az Kegyelmed válaszáig halasztani audientiájokat. Mások előtt tett discursusibúl az elsőnek már is kitetszik, hogy Szent-Mihálytt vóltak az conferentián, — magát is várják ide az authort, az mellyet az ott teendő relatióra nézve mind hertelen felbocsátanom nehéz, mind itt körülöttem tartani, a meddig fog a dolog folyni.

Károlyi, úgy vélem utolsó levelébúl, már eddig megindult. — jóllehet, némely rácز rabok vallásábúl már Dévát feladták.

27.

16. Martij, 1706. *Bercsényi uramnak.*

Tegnapi staphetűin, expeditióim után érkezék Kecske-métrűl, úgy Szólnokbúl is hírem, hogy Slik az Száva-Dráva közű ráczsággal Péter-Váradjára érkezett vólna, az aradi ráczság penig Tápénál költöznék által a Tiszán. Melyhez képest nem kételkedvén, hogy a pénznek Erdélyben való szállítása ne légyen az oka gyülekezeteknek: azonnal szükséges ordeleket

*) Így; Godát?

expediáltam Nagy János, Gonderfinder s Deák Ferencz ezerein-
nek, hogy Kécskéhez gyülekezzenek, és ha oly ereje nem
vólna azon ellenségnek: ellene menjenek. Ugy adhatja Isten,
hogy Csujági is tehet szükségéről: complete ügyezer embere
lévén; való ugyan, még felőle hírem nincsen, mivel tizenkét
napra való élest vitt magával. Azalatt, hogy az munka Újvárba
fogyatkozást ne szenvedjen: ezen levelemet vivő Barsonvil
nevű artolleria őbestbakmajsterét és incsínért küldöm Kegyel-
medhez, — szegény Lemér még most is igen beteg lévén, —
oly parancsolattal, hogy Rivier minden portékáját, de legki-
váltképen írásit (mivel számadással tartozik) inventálja Szlu-
hával, és mindaketten bépecsételjék; melyről is Kegyelmed
szükséges dispositiókat tegyen.

28.

19. Martij, 1706. Bercsényi uramnak.

Az armistitiumról és a Dunán túl való dolgokról tudósí-
tását Kegyelmednek tegnap vettem; a mint is az elsőt az
mellettem levő senatorokkal communicáltam, és mindnyájunk-
nak tetszett, hogy az deputatio maga instructiójának inhaere-
álván, a szerint folytassa a dolgot, — mellyet is particularis
levél által is az említett deputatusoknak intimáltattam, insi-
nuálván egyszersmind, hogy ezután magok levelek által is
tegyenek relatiót. Való, láttatik, hogy ilyen punctumok által
nem igen kívánják folyamatját az említett armistitiumnak: de
mindazonáltal az mediatio illy nude adván előmben az dolgot,
eliciálhatni olyat is belőlle, hogy maga is agnoscálja hertelen-
ségét kívánságinak, és talám még remélhető, hogy jóra hoz-
zák az dolgot, rationabilis punctuminkat látván. Én teljessé-
gesen fáradozni fogok az oxicrociumban: csak Pálfi ne tégyen
akadált, melytől — megvallom — igen tartok, az Csáki
Mihály úr leveléből látván: mi okból kívánja a had az harcztot.
Adja Isten, Forgács uram tégyen fordulást elméjeken, —
kinek általmenetele igen jól esett, de csaknem infallibilének
látom Hujsternek Pálfival való megegyezését, tartván: ha
separatim beléjek nem kaptanak, — annál inkább ezután fog-
ják differálni az dolgot. De, úgy látom, miudezeket az időre és
az alkalmatosságra kell hadnunk.

Valóba, forog a fejemben Leopoldnak succursusa: épen ma lévén Szent-József napja; de ezeknek is folyamatját kimutatja az idő, melyet cum inpatienti patientia kelletik várniunk.

Csajági Martonost s Rácz-Kanizsát összevégetvén, már eddig, gondolom, Kecskemétre tért; az aradi ráczokról is volt már híre, az kik a Tisza túlsó partján, Tápe irányába subsistáltak.

Micsoda fogvatkozások történtenek az Forgács uramtól Andrási István alá rendeltetett corpus commendérozásában? maga Nagy János leveléből megláthatja Kigyelmed, — más levelében adván aztat is tudtomra, hogy feles medgyesi és szakmári német vagyon közöttök, melyekről sokszor parancsoltam Forgács uramnak, hogy inkább az országból kiküldje őket, nemhogy ilyen helyekre commendérozza; volt arról is parancsolatja, hogy egyvelítse magyarokkal az companiákat, — de ú y látom: factum est nihil

Járul ehhez Bonafusznak hasonló panaszszs, hogy ezen commendóban sok fegyvertelen népet és ez idei recrutákat adtak melléje, quod regulariter male: holott de bono ordine tabellákban kelletett volna beadni az ilyen commendérozásoknak rendit. Irtam ugyan Eszterházi Antalra is egykevéssé pirongatás formában, — melyet, tudom, a szokott panasz közzé fog inserálni; de mit tehetek rúlla, ha magok az okai?

Viza ceduláját, melyről Kigyelmed levelében emlékezik, lihet, ott felejtette Kigyelmed; könnyen conjecturálhatom mindazonáltal, mi lehetett benne. Jobb is lesz simpliciter declarálni nekik, hogy armistitium nélkül nem lehet az tracta. *)

29.

Anno 1796., die 20. Martij. Generális Beresényi úrnak.

Jöllehet vettem a Kegyelmed hosszas, de kedves válaszát egynéhány rendbeli leveleimre, de mégis által nem láthatván teljességessen a Dunán túl való dolgoknak folyamatját: continuáltatik az én inpatientiam, leginkább azoktól függvén ezen immineáló campániának szerencséje, mind penig a békes-

*) Eddig a leveleskönyv Pongrácz György udvari titkár kezeírása, — innét kezdve Jánoky Zsigmond cancelláriai directoré.

ségnek folyamatja. Úgy látom, kurválkodik a *conspicua domina mediatio*; de valóba, vehetett az Kegyelmed fejefájásából származott *discursusból* — csak el is hiszem — többet meggyógyulásától. (Így)

Énnekem is eleget ír az ezt s amazt mondtárul Okolicsányi: de magam is valóban szükségesnek látom, hogy, ha ők beszélnek, mik cselekedjünk. Az négy felől való *operatio* biztatja — hihető — elméjeket, és távoztatja az békességtől; de nem reméllem, messzemehessen Nehem az Dunától, Montekukuli a Morvától, — noha azon *projectum* nem *confirmál*tatik Szirmay leveléből, a kinek azt írják, hogy Pálfi, Eugenius alatt Olaszországban, (Gvido *) Spanyolországban, Slik Imperiumban, Rabutin a Tiszán-, Herbaville penig a Dunán túl fognak *commendírozni*; — de, *homo proponit, Deus disponit*. Én, Isten kegyelméből, csak beülök a borbélyszékben, forgaszuk aztat, a mint lehet; mert régen állaltattam, látom most is, hogy piszmogás a dolgunk, és az Aesopus kúvaszszáival a konczhoz kapdosunk, kéntelenség nélkül békességet várván a némettől. Kihezképest az artelleriának az ordereket, úgy a regularis hadak felől Eszterhás Antalnak mind *expediáltattam*, — magam is Isten ő szent Főlsége kegyelméből azon lések, hogy ez jövő holnapnak kezdetin, avagy legfeljebb közepin, *mozdulhassak*, már is megútván az okoskodó mulatságot. Lemér is jobban levén, rövidnap alatt megindulhat. Ungvárnak *delineatióját* penig — reméllem — e jövő postán elküldhetem Kegyelmednek; erősséget valóba jól csinálhatni belőlle: de reá kell szánni vagy százezer tallért, — lesz is haszna hazánknak belőlle. Valóba, megegyeztünk az vármegyék állapotjában való *dispositióban*: mert erre is *praeparálva* van a dolog; ma teljességesen kitanúltam, hosszú *discursusom* után, valóságát a dolognak; látom is, hogy *opiniómban* meg nem csalattattam.

Az had Földvárnál általkelhet ugyan, talám által is kél ezen levelem odaérkezéséig: de, hogy hertelen felmenjen, szükség nélkül, — nem látom jónak; sőt inkább arra is szükségünk lészen, ha az borbélyszékből *operálni* akarunk, — mivel az regularis hadnak is abból áll az dereka. Hiszem,

*) Stahrenberg.

Istennek hála, úgy látom én: volna had a Dunán túl, már elhiszem, Forgács úr általmenetelivel ember is lesz. — de megvallom, tartok: addig várják az alkalmatosságot, míglen elvesztik, kivált, ha azon Baviariából jövőndő két regementet reá várják, melynek jövetelit — való — hihetjük is, s nem is: mert akármiként hízelkedjek német uram magának, ott sincs még oly secure dolga, hogy nép nélkül hagyhassa az országot. Olaszországban is, bizony, nem kicsin a bibéje, a hol kiváltképpen való készületi lészen az francziának, a mint Kökényesdi leveléből látom. Spanyolországban is, a mint magok saját híreiből látom, czafol *) a szerencse: mert már újonnan egynehány várost visszavett a franczia, és maga is a király fia, Comes Turiz, **) tengeri és földi erővel ment Barcellona obsidiójára.

Méltán tehát, az Kegyelmed helyes opiniója szerint, nagy része szerencsénknek attúl függ, hogy megelőzzük az ellenséget, — melyben teljes reménységem vagyok, — kivált ha az mostani Károlyi operatióinak szerencsés folyamata lehet; disperse lévén az ellenség, vihet Isten kegyelméből oly dolgot véghez, mellyet most nehezen remélhetni. Szükséges tehát, hogy az commissariatusság által dispositiókat tétessen Kegyelmed de annona et subsistentia; hiszem, innét a Dunán kevés lovas hadra leszeni szükségünk: mivel másként a szénából s abrakból legnagyobb fogyatkozástúl tarthatnék. Való, nem kevés állapot az hídnak csináltatása; de, a mint Sréter leveléből látom, azok is kitelnek, ha jól akarja a tót Imperium. Felettébb is szükséges, hogy az idevaló cassárul jobb dispositiókat tétessen Kegyelmed Helenpachhal: mert még a jó hírért sem hallom, noha únos-untalanul kér, morog s könyörög a szentelt Tiszán túl való had.

Jól tudom magam is az vármegye gyülekezetinek szokásait, az melly a német szerencsétlen időben is szokásban volt, hogy tudniillik, a vármegyék más főebb vármegyéhez össze gyűltenek; de ez, valóban, differens casus vala: mivel nem vármegyéhez, de privatim magok-magokhoz gyülekeztenek. De Isten kegyelméből ezeken is könnyű leszen általesni.

*) Hátat fordít.

**) Comte de Toulouse.

Die 22. Martij, Agricae, Generális Beresényi úrnak.

Az Szirmay úr deákja expedíciója után csakhamar érkezék az currér, új levelével Kegyelmednek, melybül érteni az Dunán túl való szerencsés progressusokat és Forgács úrnak nagy reménségét, — mellyet teljesítse be az rajtunk könyörülő isteni kegyelem, amen! A horvátországi híreket már ezelőtt egy héttel, törökországi kereskedők által hallottam, aztot is adjungálván, hogy parancsolat van mindenütt a török földön, hogy élésrül provideüljanak a jövő franczia hadaknak: de mindezen authentica confirmatióig Tamás voltam benne. Én magam is Gradiska felé járván, a mint az franczia armádának e téli quartélyozássát tudom, — földön is lehetett könnyen odamenni, nemhogy tengeren nem; tudom, a napolisi vicekirálynak volt parancsolatja, magam is sokat sürgettem, és valóságárul — megvallom — nem kételkedem; csak Isten segítse őket, könnyen betelhetik az M. (így) mondása, mellyet most is csak egy nyomba nyög.

Eppen most ada tudtomra Győri Nagy János, hogy Andrássi Istvántúl olly erdere jött, hogy földvárhoz siessen, és maga is szüendékozik magát conjungálni Forgács úrral. Az Kegyelmed tegnapi iratához képest rosza nem magyarázhatom ezen orderét, meneteleket nem is impediálok, noha szükséges lett volna, az ráczra való vigyázások; de azon leszek, hogy másunnét is kisüljön az odavaló szükség.

Az mi az én indulásomat illeti: jóllehet arrúl előbbeni levelemben is tudósítottam Kegyelmedet, — assecurálok: abban fogyatkozás nem leszen, és Isten kegyelmébül az üdnepek után megmozdulok: de ott is haszontalan leszek, a meddig a híd el nem készül. De, motozva is, én csak megindulok, — subsistálván Szécsénbe, az hol a regularis hadaknak is egy része (a melly alkalmas leszen) conjungálhatja veleni magát. *)

Eger, 23. Martij, 1706. A nemes vármegyékhez küldendő köreteknek instructiója.

Az legközelebb való nemes vármegyék insurrectionának alkai-

*) Eddig Jánoky írása, ezután ismét Pongráczé.

matosságával considerálván eddig sokszoria lkalmatosságokkal tapasztalt fogyatkozásokat, melyek származtanak az szükségnek idején hirdetett (insurrectiók) alkalmatosságával, — a hol tudnillik az elmúlt portiózó időkben elszegényedett és nyomorodott nemességnek gyakorta panaszszaiabúlszemléltük s tapasztaltuk, hogy a nemes vármegye tagjainak nagy része magát az olylyaktúl absentálván, maga szabadságának helyreállítását jöllehet kívánja: aztat mindazonáltal inkább mások által végbenvinni, mintsem kiki maga fáradozni kívánna ily dicsíretes munkában. Mellyektúl származván mindazon említett insurrectióban sokaktúl szokásúl vett készség- és idővontatás, és kíváltképen ezentúl az ilyenekbül származott sok alkalmatlanságoktúl féltvén hazánkat: adtunk vala oly parancsolatot Tekintetes és Nagyságos Károlyi Sándor Generális úri hívünknek, hogy azon insurrectio alkalmatosságával jelenlévő nemességnek proponálna oly modalitást, hogy mind gazdagnak, mind szegénynek egyenlő lévén az mostani hadakozásunknak célja és az nemesi szabadság: annak terhét és súlyát mindnyájan egyenlőképen viselnék, — confoederationkbéli hitünk is azt tartván magával, melyre magunkat szabad akaratunkbül édes hazánk mellett köteleztük. Kihezképest, sok modalítások között, melyek ezen állapotban observáltathattak volna, ragaszkodtunk legkíváltképen ahhoz, hogy tudnillik a nemes vármegyék magok között az habiliseket, inhabiliseket és refractariusokat kikeresvén és számbanvévén, előmbé terjesztené, hogy azoknak a nemes vármegyék tagjai közzül becsületes nemes és főrendeket tisztnek recommendálván, tenne olly állandó dispositiót, hogy az midőn insurrectiónak ideje és szüksége volna: kiki az maga ezerében valókat tudván és esmervén, több gyűlések és időhalasztások nélkül az rendelt helyre és időre fogyatkozás nélkül compareálhatna, és hazánk közönséges javában velünk együtt fáradozhatnak. Az midőn azért ezen közjóra czélozó szándékunkat az nemes vármegye tagjainak feljebbenilített Generálisunk által proponáltattuk volna: hihető, hazájához való buzgó szeretetitül indíttatván, kívánt olly írásbeli assecuratiót, melyek által gondolta ezen nagy közjónak előmozdítását hathatósabban előlmozdítani. De némely magok privatumát kereső elmék azonnal ezen

szándékunkból az nemesi praerogativának nagy sértődését akarván eliciálni: azonnal magok között Eperjesre terminust praefigálván, az nemes vármegyék nevével (jóllehet, azoknak még csak relatiót sem tettek: mi történt legyen Nánásnál?) hozzánk követséget sub privatis sigillis expedáltak, ezen supplicatioval, melynek pariaja adjungáltatik. Kihez képest Kegyelmed az nemes N. N. vármegyének gyűlésében menvén, és mindezeket büven a nemes vármegyének declarálja, — büven declarálván: mely nehezen értettük, hogy mindennyi, hazánk édes ügye mellett teljes szívvel és lélekkel gyakorlott nyughatatlanságunk és fáradságunk után is, oly vélekedésben legyenek felőlünk, hogy a nemesi praerogativának megsértődésére inkább, mintsem helyreállítására fogtuk volna fegyverünket; melyben az nemes vármegyéknek nevével élvén, minekelőtte elméjét venni kívánjuk: szükségesnek látjuk eleiben terjesztenünk, mire czélozó legyen és az feljebbemlített nemesi praerogativát mennyiben sértse és eddigis sértette az nemes vármegye dolgainak oly rend szerint való folytatása, az midőn némelyek relatio-tétel nélkül az hazánk és közjóra czélozó végzéseket, egy részről azon czél és praetextus alatt kívánják rontani, hogy generális-gyűlések nélkül semmitsem végezhetnek, más részről penig magok között gyűlést hirdetvén, követségeket küldenek és olyan dolgokat is végeznek, az melyek az nemes vármegyéknek talám tudtokra sincsenek, és hazánkhoz való igaz szeretetünket is ellenkezőképen magyarázván, illetlen színekkel csak azért is kívánják bémázolni, hogy az egyenetlenséget, — az melylyel eddigis mindenkor hazánkban győzedelmet vett ellenségünk. — közinkben hintsek és béhozzák. Melynek véghezvitelére, nem kételkedünk, voltak és netalántán vannak is oly gerjesztő discursusok, hogy az vármegyéknek ezerekre való elosztások és azokról való reversalis-vétel nem egyébre czelozzon: hanem, hogy azon ezereket idegen tisztek botja alá adván, romoljon az nemességnek becsi.

Nem csudáljuk, hogy az olyan, vagy rosza czelőzó, vagy magános nyugodalmat kereső beszédek folynak és mondatnak: de valóban, keserves szívvel értenénk és vennénk, ha nemes vármegye magával ezeket elhitetvén, ezen álnokságoknak hitelt adna. Melyről is hogy nyugodtabb elmével lehessen:

mindazon írásbeli *assecuratio*it visszaküldjük, — bízván egyedül, hogy az nemes vármegye a nélkül is maga *Confoederación*ban letett hitirül megemlékezvén, az közjónak előmozdításában ezentúl is velünk egyetemben fog fáradozni. Hogy peniglen az annál könnyebben véghezvehessen: felettébb szükséges, hogy az hadakozásra és *in casu arduae necessitatis* az *insurrectió*ra alkalmas tagjainak neveit *sub autentico sigillo* hozzánk küldje, és azokat *per processus* seregekre osztván, állandó hadnagyokat válasszon, fűtiszteket rendeljen, melyekre — érdemes személyét és hazájához eddig mutatott hűséges szolgálatját tekintvén — N. N.-t kapitányságra, vicekapitányságra és fűstrázsamesterségre *recommendáljuk* is a nemes vármegyének, — jónak lenni itélvén tovább is, hogy az nemes vármegye oly *dispositió*kat tégyen, hogy az említett fűtiszték parancsolatunkat vévén, (mivel az, a mint feljebb irattatott, csak *ingruente summa necessitate* léssen) idővesztés nélkül az melléjek rendeltetett nemességet öszveszedhessék, és azonnal, a hova kívántatik, *compareáljanak*, *sub executione statutae poenae*.

Repraesentálja azért tovább is az nemes vármegyének, hogy tovább is szükségesnek látjuk az alattomban történhető *particularis* gyűléseknek eltávoztatására nézve, hogy az nemes vármegye hozzánk való *confidentia*ját megtartsa, és néha akaratunk, szándékunk kívül is, az mostani közszükségbül történhető megbántódásit, *directe* hozzánk küldendő követjei, levelei, avagy *residensi* által repraesentálja: bizonyos lévén, hogy életünket hazánk és annak tagjai szolgálatjára felszentelvén, s arra magunkat hittel is lekötelezvén, — minden tehetségünkkel ezután is abba fogunk fáradozni, hogy azoknak szükséges *remediumját*, a mennyibe a közigynek folytatása megengedi, fogja tapasztolni.

A mint is, mivel azon követség által repraesentáltatott előttünk, hogy az rézpénznek az publicáltatott új parancsolatunk szerint való folyásából nagy *praejudiciumját* látja az nemes vármegye: szükséges méltó *consideratióban* venni, hogy annak az intimált becsben való megtartása valaminthogy szükségesnek találtatik mind az törvénytelen *contributiók* eltávoztatására, hadak fizetésére, erősségek *erectiójára* és más

egyéb eltávoztathatlan hadi szükségekre nézve. — melyektől viseltetvén, inductióját szükségesnek lenni láttuk; melyre nézve annak folyását szükségesnek látván, az mellettünk lévő senatussal egyetemben teljes szabadságot adván az Confoederált Statusok mindazoknak végbevételére, az melyeket hazánk javára jónak lenni látunk. De ugyanis: mi lehet más út és mód az ezen elmúlt keserves portiózó időkben megnyomorodott familiáknak helyreállításában, elszegényedett árvák s özvegyek segedelmével és az hazájok mellett fegyvert viselőeknek érdemes jutalmazásában, ezen pénznek becsi és illendő folyamatja nélkül? melynek keresésében és gyűjtésében kicsoda fog iparkodni, hogyha adósságok fizetésére és jószágok váltására nem fordíthatja? és Isten ő szent Felsége szent áldását bányáinktól elfordítván, ezüstbűl-aranybűl szűkölködván, akárki is jószágának e nélkül hasznút, hasznábűl istentelenül elvett jószáginak visszatérését nem várhatja. Alig is lehet ezen állapotot másnak controvertálni, hanem csupan csak azoknak, a kik az istentelen idegen nemzet birodalma alatt ezer kikeresett színek által, szegényeknek, árváknak és régi familiáknak megnyomoríttatásával, gazdagságoknak vették eredetét. — Mellyebűl nyilván kitetszik: mennél mélyebben legyen helyeztetve hazájok szeretetinel az privatum jónak keresése azoknak szívében, az kik ezekben gátlást keresni kívánnak az közjónak örvével.

32.

27. *Martij, 1706. Bercsényi uramnak.*

Igen akarom, hogy sűrűn vévén Kegyelmed leveleimet: nem panaszkodhatik az ritka tudósításról; megvallom, nagy inpatientiatúl viseltetem, hogy az Dunán túl való dolgoknak kimeneteliről bizonyost nem conjecturálhatok: mert Forgács uram is leveleiben hol felettébb tüzes, hol csüggedezik. Böldog Isten, mire jutánk, hogy annyi néppel, az mint a Kegyelmed leveleibűl látom, annyi számú ellenség előtt bűjkálnunk kell! Bajos, megvallom, azt is parancsolni, hogy harezoljanak, azt is, hogy nem.

Forgács úr Kegyelmed levelét, a mint látom, 22. Martij datálja, — melybe csak Pálfinak Hajszterrel való megegyezéséről tudósít: de már praevie 19. írt levelében adja tudtára

Bottyánnak, hogy Sárvárhoz érkezett Pálfi; én, való, el nem tudok az dologban igazodni. — de eligazítja az Isten, maga szent akaratja szerint!

Az mi az Szirmay diákja által írott levelemet illeti: midőn az Kegyelmed atyafiságos indulatját kedvesen vészem, és köszönöm, — tovább is egyebet nem írhatok: hanem, quod optimum factum, videbitur; hijába azokat mindenkor csak az okoskodásra s félelemre bízni, az mellyek szerencsével s próbával járnak; bízom azért egyedül Istenemre és az Kegyelmed tapasztalt atyafiságos barátságára.

Károlyiról még semmi bizonyos hírem, noha az Tiszán túl kezdik rebesgetni, hogy 14 száz németet, — az mi tudniillik az dévai bloquárában volt — levágott, szerencsésen bévitte az élet. Való ugyan, hogy Dévának feladását nyomtatott német hírekben is olvastam: de az elmúlt postán ugyanazon hírek megvallják, hogy semmi sincs benne.

Az utolsó levelemre nézve is, megvallom, csak szeretném, hogy minekelőtte az borbélyszékben üljünk: elválnának Dunántúl az dolgok. Az én felmenetelemben bizony nem lesz fogatkozás.

Lesz hova tenni az pénzt, ha küld Hellempak: mert most is csak százezer forintot küldhettem által a Tiszán. Fejér pénzt küldött vala mintegy 38 ezer forintot: de mégis kell vagy 15 ezer abáért, a melyről adtam is neki parancsolatot.

Nagy kötelességgel köszönöm az Asszonnak az küldött skatulyát: de bánnám, ha magának nem maradott volna több; egészségéért elköltvén, kívánom: gyakorlott emlékezetem használhasson.

Mindazoknak végbevételét, az mellyek Forgács úrra bízattattak volt: én ugyanis Eszterházi Antal úrra bíztam; de mi haszna, még most is csak rescribálnak az vármegyék, könnyörögnek az engedelemért. — nem szaporodnak az lovak.

Csúki László levelére egyebet nem írhatok annál, a mit Kegyelmed maga is írt. Az új kuruczokat elvárom.

mednek: sok rendbeli levelére választ nem adtam; tegnap s ma leveleiből értvén, miben foglalatoskodják Kegyelmed: minckelötte a többire reá érkezzem, — az legutolsón kezdem.

Dévának megvételtét egynehány nyomtatott német hírek-ből látván, a Kegyelmed elmenetele után: megvallom, kevés reménségem volt a succursusnak effectuatiójában; az mint is már valóságosan comperiáltatván, — igenis, egyebet annál s jobbat nem cselekedhetik maga tett dispositiójánál.

Az mi subsistentiáját az hadnak illeti: hogyha az rézpénz nem kél, s más nincsen. — ingyen is kell interteneáltatni az hadat; nem is hiszem, hogy az nagy terhére essék az szegénységnek, hogyha az egyéb kár- és csintétel eltávoztatik.

Az mi az aranyváltást illeti: fordítsa Kegyelmed arra az kezéhez küldött ezer aranyat; és ha ugyan látom, hogy Bóné hadának jó operatiói által lehet manuteneálnunk azon darab földet: tesztek többről is dispositiót.

Az csongrádi corpusnak effectuatiója nem lehetett: mivel az regularis hadakat, szükséges okokra nézve, Földvárhoz kellett-ven leküldenem, az többit is innen tartóztattam meg a Tiszán.

Az mi az Dunán túl való dolgokat illeti: Pálfi magát Hajszerrel conjungálván, Sárvárhoz érkezett, és mivel Csáki Mihály és Andrási Pál között nem szintén rendi szerint folyt az correspondentia: Forgács uram maga jószágiban találko-zván, — kéntelenítettett általküldeni Bercsényi uram; az mely most is az hadakkal Rábaközben vagyon. Hadaink, való, mind gyalog, mind lovas — felesek; várok is órúnkint híreket felő-lők: mivel ha Pálfi az pápai magazinumot elrontja, kéntelenek lesznek az ütközöttel, melyről, adja Isten, örvendetes híreket rhassak Kegyelmednek!

Az mi az armistitium dolgát illeti: mivel az német az Dunán túl való földnek teljes cedálását kívánta, — az még meg nem lehetett; az mint látom mindazonáltal propositióiból: azon-helytelen kívánságinak cedálván, nem leszen nagy diffi-cultás a többiben, melyről hasonlóképen várjuk az feleletet. Isten ő szent Felseége hadainknak szerencsét adván, én az ünnepek után azonnal indulok, hogy az feltett czél szerint operálhassak: mivel az Duna hídjában is, úgy reméllem, nem lesz fogyatkozások.

Mivel Pálfi hada 22 kornyéta-alja és két batalion német-nél nem több, Hajszterral penig csak az maga ráczeza vagyon: emberi mód szerint elmélkedvén, nem félthetem hadainkat szerencsétlenségtől; de mivel az hadakozás és reménség sokszor megcsalja az embert: úgy látom, csak az időtül kell várnom.

Szakmár vára elrontásáruíl ezennel expediáltatom az vármegyékre és Krucsai Mártonra az parancsolatokat. Az több dolgokrúl e jövő postákon bővebben fogom Kegyelmedet tudósítani. — maradván, etc.

34.

1. Aprilis, 1706. Károlyi uramnak.

Az elmúlt alkalmatossággal hosszas írásra nem lévén időm: térek az Kegyelmed 9. Martij-túl fogvást írott leveleire való válaszadásra. Van oka akárkinek is az csudálkozásra, az vármegyék, avagy inkább azoknak neveivel némellyek conventiculum tartásán; ilyekezem is úgy a dolgot kormányozni, hogy declarálják az vármegyék nem közakaratokból lett követségnek lenni az hozzám küldetteket. Az csak való, hogy az assecuratio vételével annyira felzúrták mindenütt az elméket, mondván, hogy ezekkel idegen nemzet, német s franczia botja alá akarom osztani az nemességet. — hogy jónak láttuk sokan lenni, ezen materiában az violentiát félretenni. Ha az dolgot arra vihetem, hogy az vármegyék megesmerik: mire intendálnak az gonosz elmék. — lesz gondom az conventiculum-tartókra.

Csak elhiszem, eddig Szappanos Mihálynak halállal vetekező sorsa elvált; jó is lett volna helyében Majos Ferencz. az kit is idelivattattam, oly véggel, hogy egyenesen küldhessem Kegyelmedhez: de úgy látom, asztal alá vonja az fejét, betegségével mentvén magát.

Az mi az megarestált kereskedő törököknek dolgát illeti: ma három rendbeli regiákat is producáltanak előttem, melyekből harminczodolások kitetszik; de minekelőtte bizonyost végezzenek felőlök, mélyebben tekintek az dologban: mivel nem örömet adnék okot az törököknek az panaszra. — de viszontan büntetését is nem kímüllem, ha megérdemlik.

Harmadnapja, hogy Krucsaí Mártonnak 100 ezer forintot küldöttem; az többiről alkalmasint provideálhat Ajtai, — noha én innen is küldök, ha több jő.

Hogyha az feljebbírt törökök portekáját visszaadatom: nem leszen szükség az megvételére, mivel elegendő abát vétettem fejérpénzen, sokkal jutalmasabban. Lónyai is meg fogja mindazokat szerzeni, az mellyekről volt Kegyelmedtől intimatiója.

Bizony, magam is keservesen értettem Barkóczi úrnak méltó panaszszát azon Keczer Sándor ő kegyelmének írott levélre nézve; azonnal tettem is oly dispositiókat, hogy reméllem, ezután meg nem szomoríttatik.

Hadadi ezerének mustrája mind helyes, mind rendes; s ha jól consideráljuk is, tapasztalni való, hogy mind általment azokon az tiszteken, — kihezképest az Kegyelmed opiniója szerint való fizetést is megérdemli.

Az restantiáknak tabelláját megküldvén Bercsényi uramnak, oly okból, hogy megtudhassam: az Vág-mellyékén mennyi fizettetett az hadaknak? — extractusát, ímé, accludálom.*)

Magam is nem tudom, mit higgyek Déva felől, az külömböző hírekre nézve; hogyha mindazonáltal Kegyelmed az 21-ma írott levele szerint dispositióit véghezvitte: tudom, lesz eddig híre felőle.

Az rabok szabadulásába teszek oly dispositiót, hogy tudnillik valakik szabadulandók: elsődször Kassára és onnan húszonként Ecsedbe vitetessenek; csak azon légyen Kegyelmed, hogy azokon kezdjük, az kik az capitulatio meg nem tartása miatt arestáltattak: mivel azokat Bécsbe nem akarják az cartellában érteni.

De sokkal könnyebb volna, hogyha azok, az kik az felső vármegyékben való várakban vannak, Újvár felé szabadulnának.

Ha Dévát feladták: el ne felejtse Kegyelmed szegény Csáki Andrást, kit ha capitulatio ellen fogtak meg, jó lesz érette Czinczendorfort adni.

Úgy látom, csak hizelkedik Kegyelmednek Rabotín: mert

*) E kikezdés később kitöröltetett.

hiszem, originalis levelét is láttam, az mellyeket írt Forgácsnak; de Orosz Pállal mindenkor veszekedvén, talám inkább űreí érte. Pálfi Sárvártól elmenvén, Nemes-Kér felé, Hegyfaluhoz nyomakodott; az földnek csínját nem tudván, — nehéz itilnem szándékarúl.

A zsibói harc előtt egynéhány nappal Dóri Pál nevű curréromat elfogván az ellenség, Szebenben kemény rabságban tartatik; mellyet is repetáljon Kegyelmed az cartella szerint. A szegény, Káran-Sebesben lévő erdélyieknek is vészem instantiájakat; én már egynéhányszor requiráltam felőlök az basát: de legjobb modalitás volna, ha Kegyelmed találna módot kijöveleekben.

35.

2. Aprilis, 1706. Generális Beresényi uramnak.

25-dik, Bertóti István által, 27. és 28-dik, staphéták által küldött leveleire hogy választ adjak Kegyelmednek: felettébb szükségesnek látom legelsődször az meghitt emberünknek cedulaján kezdenem. Könnyen elhíhető ugyanis, hogy az Pozsonyba gyülekezett gyalog német a Dunán lefelé szándékozik: de az is nem lehetetlen, hogy Pálfi az lovassággal hirtelen való megtérésére várakozik, hogy tudnillik Morvából is akkor az föld népét kihozván, frissebb gyaloggal segítsék az fáradt lovast. Mellyekről, mivel már tegnapi levelemben bővebben írtam, térek Bertóti István regimentjének öszveszedésére, — kit is ezennel expediúlok; az parancsolatokban nem is lesz fogytkozás, csak sürgesse effectuatióját. Hogyha Okolucsányi armistitium punctumival lejüvén, in statu quo kívánják hadni az dolgot: jó volna neutralításra húzni az Rába és Lajta között való földet; de nagyobb kérdés az . . . *) dolga, de azt tartom: ha annak continuatiója volna, jobban megindúlt volna Pálfiiban az bolha. Egyébiránt, még keveset szólhatunk felőle; hiszem, nem praejudicál az armistitiumnak, ha űk ellenségeskednek. Másfelől, ha látjuk, hogy ezek amazok ellen akarnak menni: találunk, gondolom én, oly remediumot oly dologban, az melytől függ hazánknak boldogulása.

*) A név helyén megfejtetlen titkos jegy; azonban alkalmasint az Olaszország s Fiume felől betörni ígérkező francia segítség, avagy a horvátok föllázításával megbízott Vojnovics értetik.

Ungvár építésére az incsínért rendeltem; csak tudnám Kegyelmed elméjét: kit rendelhetne az ember fizető- és építtető-commissariusnak? Való, egyeleintén szükségtelennek látszik az vőgy felől levő meredek hegynek erősítése; de, ha az ember meggondolja, hogy ennekelőtte is onnan vitták a várat, és hogy majorok felől való ágas-bugas bástyáknak oltalma nem leszen, — holott, ha az ellenség azon darab helyt elvenné: az várból defensiója nem lévén, mind azon bástyákat nyugodalmason vihatná, mind pedig a vizen túl, Geren felől való reduttában belelátna. A hegy élén mostani időben valamit csinálni haszontalan: mivel az mely bástyák árok és contra-scarpák által el nem rejtetnek, — azoknak elrontások könnyű. Az mely communicatiója leszen az városnak: ugyanaz leszen azon erősségnek; — várom mindazonáltal az Kegyelmedtől küldendő delineatiót is.

Mintsem az Dunán túl az rézpénz miatt confusio legyen: jobb ingyen eivenni azt, az mi eledelre való, — mert maga is állalláthatja Kegyelmed, hogy fejrépénzzel nem fogjuk győzni. Azon sükségre, a melyről szóllottam Kegyelmednek, reflexiója ne legyen az fejrépénz dolga iránt: mert se azóta levelet onnan nem vettem, sem mostani időben annyi pénzt periclitáltatni jónak lenni nem láttam; bárcsak az telnék ki, a melyről minapi levelemben emlékeztem Kegyelmednek, — de necessitas non habet legem.

A mi az templom-commissariatusság dolgát illeti: mi alkalmas dolgokon általestünk Egerben, — de még oly panaszkodok, a mellyeket Kegyelmed emleget, nem jüttek előmben. Jól juthat Kegyelmednek eszében, hogy az szécsényi alku alkalmatosságával is pluralitas non semper infallibile fundamentum fuit; hanem inkább az lelkekre vigyázván, az helységeknek környékére is volt reflexiónk. a honnan is történt az ilyen pluralitatis pothabitio.

Ha tudnám: micsodás színű lehet az Kegyelmed kezénél való posztó? tudnék dispositiót tenni felőle; elvárom azért az Kegyelmed informatióját.

A sok citos pachetumot, íme, visszaküldöm; és mivel vannak némely dolgok, az kiket sükséges tudni: quod optimum factum, videbitur, etc.

Jóllehet, az előbbeni levelemben is írtam Kegyelmednek: mely szükségesnek látom lenni még az Viknyén tett dispositiók szerint az districtualis commissariusok cassájának erectióját, — akarván opinióját venni Kegyelmednek: az honnan telhessék ki? reflexiót tévén az Miskólczon tett discursusokra: az mellyekkel akartuk az rézpénz veretését diminuáltatni, — más, cancellariámról expediáltatott, — includáltatom Kegyelmednek Hellempaknak opinióját az monétának veretése iránt: melly is úgy lévén, nem látom, hogy megszűnhessék az rézpénznek veretése, mely ha continuáltatik: kitelik az kassai és munkácsi pénzverő-házakból.

36.

Eger, 2. Aprilis, 1706. Generális Forgács úrnak.

Jóllehet, egynéhány rendbéli levelei által informált Bercesényi úr az Kegyelmed hasznos operatióiról, és az Dunán túl való dolgoknak maga hazafiúi szereteti szerint való kormányozásáról: igen kedvesen vettük az Kegyelmed maga levele által tett informatióját is, — remélvén, hogy maga szép hadi experientiai által, az óránként változó conjuncturák szerint, fog tovább is az idővel és az alkalmatossággal úgy élni, hogy rövid idő alatt hasznos fáradsági által tett operatióinak hasznát fogja közigyünk tapasztalni.

Az mi az regularis corpusnak exercitióját illeti: assecurálom Kegyelmedet, hogy már egyszer Kegyelmed és Generális Eszterházi Antal úr által tett dispositiókat semmiben nem kívánom változtatni; a mint is csaknem óránként újítom szükséges parancsolatimat, és az mint mind Lónyai által ittlétiben, mind Sréter által informáltattam: csak az időnek rövid volta, mesterembereknek szűki, és egy szóval az lehetetlenség lesz oka, ha mindenek el nem készülnek. Már az indulásokról az első ordeleket expediáltattam, melyről várom Eszterházi Antal úr informatióját.

37.

Eger, 3. Aprilis, 1706. Sréternek.

Kassáról 31. datált levelét Kegyelmednek vettük, a melyből mind az vashámoroknak, huták- és öntő-házaknak helybeállítását és jó progressusit látjuk. Felettebb szükségesnek is

látjuk lenni mindenütt accelerálni az golyóbisok és bombák öntését; a mint is reméljük, az Kegyelmed tapasztalt dexteritásban bízván, hogy parancsolatinkat véghezvivén, a szükséges requisitumok szállításában meg nem fogyatkoztat. Értjük egy-szersmind Lamot, artoleriánk colonellusának helytelen kérédését: hogy tőlünk különböző parancsolati volnának, és hogy az Kegyelmed instructiója teljességesen megváltozott volna. Való ugyan, hogy sok alkalmatlanságokat és izetlenségeket praevideálván: kívántuk, hogy artoleriának mustrája táborunkba légyen meg, a mint Kegyelmednek szóval is megmondottuk; de abból nem következik, hogy Kegyelmednek informatiót actu ne adjon azokról, az mellyek szükségesek az artoleriához, és actualiter micsoda statusban legyen? Melyről is kemény parancsolatunkat ugyanezen postán expedáltunk neki. Az mi az mostani számadását illeti: mivel sokakban coincidál komornyikunk számadásával, — parancsoljuk, hogy előttünk repraesentálja; de a több alattavalói, igenis, Kegyelmednek tartoznak számot adni.

Az erősségekben lévő dispositiókról úgy reflectáljuk magunkat, hogy légyen oly punctum az Kegyelmed instructiójában, hogy tudnillik az munitiók erogatiójában requiráltatván colonellusunktól, disponálhat ugyan Kegyelmed: de pro continuatione correspondentiae vel seruitii, szükséges, hogy azonnal informálja: honnan, mit, s mennyit erogáltat?

Egy szóval, az közjót tekintvén, szükséges, hogy Kegyelmetek egymás között independens lévén: a jó correspondentiát annyira megtartsa, hogy cuncta ab utrinque communicatis dispositionibus reducantur in effectum, — melybe, a mint tapasztaljuk, oly távoly jár mindketten Kegyelmetek szándékunktól, hogy nagy fogyatkozásoktól méltán tarthatunk. Ered ez nem kevésbé azon opiniótól, hogy elhitette kiki magával, hogy egyik az másikának parancsolni kíván, és így *) az kicsiny dolgokból is nagy consequentiákat csinál. De considerálván, hogy Lamot nemcsak az magunk colonellusa titulusát viseli: de az francia király szolgálatjában is vagyon, —

*) E szavakat a fejedelem sajátkezűleg javította a szövegbe.

pro exigentia conjuncturarum et temporis ezeknek így kell lenni.

Hogy peniglen az mostani ország szolgálatja fogyatkozást ne szenvedjen: szükséges, hogy az ottan levő munitiók és ágyúk ezennel megindíttassanak, úgy, hogy ad summum ad 15. praesentis mindenek Újvárbán lehessenek, — melyről parancsolatja is ment Lamotnak. Az innen menendő ágyúkról is dispositiót tegyen Kegyelmed, és aztat minden költség kímélése nélkül is véghezvitesse. Az vármegyékre actu expedíáltatnak az parancsolatok, az gratuitus labor iránt.

Hogy peniglen Lamot az artoleria szükségére nem verbóvált: parancsolatunkból esett; a mint is ugyanazon 200 embernek oda applicáltatásában fogyatkozás nem lészen.

38.

Eger, 4. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Mi lett az Károlyi expeditiójából? ím, maga saját levelét accludálok, az P. S. egy részének copiájával, mivel a többire választ kelletett adnom. Hogyha Isten segíti szándékját: még minekelőtte kijű ő németsege, — tehet szükségéről egy részének.

Kitetszik, igenis, alkalmasínt az intercipiált levelekből Pálfi táborának nyomorék statusa; én, a mint az relatiókból kezdem hallani: meg nem foghatom, mért nem operáltak jobban Forgács úr általmenetele előtt Hajszter ellen? Megvallom, nehézséggel értettem aztat is, hogy az hadak Pálfival verekedni kívánván: Forgács úr avval mentette magát, hogy kemény ordele légyen tülem, hogy meg ne ütközzék, — holott éntülem semmi ordele nem lévén se egyre, se másra: úgy láttam az Kegyelmed leveléből is, hogy leginkább az alkalmatosságra és az időre hagyván az dolgot: az harcztot se nem javallotta, se nem ellenzette. Nem sajnálom aztat, hogy elkerülte az ütközetet: de felettébb is bánom, hogy olyan alkalmatosságban, a midőn hadaink szájában legalább, ha nem mindenkor szívében, megindúl az vérszopóság, — reám vetette az harc elkerülésének okát; holott könnyen találhatott volna olyan praetextusokat, az melly által ugyaneztet véghezvihette volna. Megvallom, tudván hadainknak természetit, haec non faciunt bonum sanguinem.

Reméllem, e jövő postán megküldhetem Kegyelmednek mindazoknak az eszközöknek listáját, a melyekre léssen szükségünk az borbélyszékre, és minemű dispositiókat tettünk, melyekkel assecurál is Lemér, hogy megvehetjük. *) Az újvári munitió arra bizonyára nem elégséges: mert még teljességesen abba sem vagyok bizonyos, ha lühetni-e az Duna innekső részéről, vagy sem? És így három materia is fog kívántatni, a ki éjjel-nappal discontinuatio nélkül tüzelhessen. Az mely ágyúk pedig Kassáról és innen rendeltetnek: ante 15. hujus ott nem lehetnek; és így olyan léssen dolgozunk, mint a kit a borbély ugyan széken ültet, megmos és szappanoz: de borotvája nem lévén, meg nem borotválhat. Való, kevés az ember benne: de avval nem hull hamarabb az küfala. Leopoldba sem vala több: mégsem mászhatánk bele; elébb is feladhatják, igaz. — nem is hiszem: extremitást várjon, de elég, hogy várhatnak, s akkor osztán mi lesz? hanem csak: ezt kellett volna, amazzt kellett volna. másszor így kell, s amúgy kell! melyekbe úgylis senkinek nem cedálom az experienciát. Több lehetett eleintén tüllünk, a midőn teljességesen reánk nem esmért vala ellenségünk: de már bizony festinandum lente, ha azt akarjuk, hogy meg ne égesse az kása az szánkot. Én bizony azt akarnám: holnap kezdhethék az durdút, — csak legyen olyan, mint a pupú. Igen szerencsénkre esett az pozsonyi hajóknak elnyeretése: mert, megvallom, keveset bíztam a szálokon csinálendő hídhoz. Lemért holnapután megindítom: de úgy hallom, hogy az utak rosszasága miatt az ágyúkkal erre kell kerülni, — quod male.

Némát hol legyen, tudom ugyan: de, hogy az hídról ott gondolkozzunk, — jónak lenni nem látom; mind azért, hogy messzeesik az borbélyszéktől, mind pedig, ha az vizek árának: nagyon kiönt az Duna; jobb tehát az előbbeni szándékunkba állandóképen megmaradnunk. Az mi Balog István portáját illeti: bizonyára dicsőséges ugyan cselekedeti, — de nem győzőm csudálni: miért járt oly kevés praecautióval? hiszem, ha madarat akart fogni: nem kellett volna annyi lármával járni; de ez oly közönséges vétke portásinknak, hogy az

*) Esztergomot érti.

defectusoknak egy részét ennek tulajdoníthatjuk. Tudom, sokszor megtiltotta Kegyelmed: de continuálni is jó azon tiltást, — hogy inkább kijövet égensenek, mintsem hémenet; mert a mint Szent-Kereszti beszéli, sokszor kezünkbe akadhatna a császár, — sokszor Fischemenig is kimenvén vadászni.

Ungvárnak delineatióját, hihető, ott felejtette Kegyelmed; kihezképest azon punctumra választ nem adhatok. Az má az másik postscriptát illeti: a mai postán tészek dispositiót felőle. Kegyelmed kívánsága szerint; nem is leszen fogyatkozás az pénzben: csak kérem Kegyelmedet, vétesse meg számomra a császár öszvérit. Az Duna passusának kívánsága az armistitium által, nekünk keveset használna, és úgy látom, csak haszontalan scrupulusokat verne fejekben. Az Károlyi levelét visszavárom Kegyelmedtől, etc.

39.

Eger, 5. Aprilis, 1706. Károlyi uramnak.

Grubanczról írott levelét Kegyelmednek vettem. Valóban, kívánnám is, hogy már egyszer Kegyelmed dispositióinak effectuatióját is hallhatnám: mert mind Bóné expeditiójából, mind egyéb dispositióiból Kegyelmednek, — megvaliom — sok jót várhatni, ha annak rendi szerint viszik véghez. A szurdoki lineában is, úgy látom, heverésnek adták magokat: mert semmi portárul emlékezetet levelében nem téssen Orosz Pál. Méltó volna, megvallom, ennyi fáradsága után az consolatióra azon Kegyelmeddel lévő had, az fizetés iránt: de Isteneimmel bizonyítom, hogy egy ezer fizetésére való fejeárpénz nincsen körülöttem; most is a mellyet várhatok, már is abak fizetésére rendeltetett, — és így nemo dat, quod non habet.

Az vaskölybisoknak öntése nem succedülhat: mert még az agyúkölybisokat is formában kell veretni, az mely késedelmes volna; kihezképest tészek oly dispositiót, hogy hóhnaponként szállíttatassék bizonyos számú tötés az Kegyelmed mellett levő corpus számára Krucsai Márton kezéhez.

Isten ő szent Felsége kegyelméből a Dunán túl is jól folynak dolgaink: mivel, az mint az intercipiált levelekből látom, Pálfi magához több segítséget nem is vár, nem is várhat. ma-

ga pedig nagyon kezd czafolni ; és így, csak reméllem Isten ő szent Felsége szent kegyelméből dolgainknak szerencsés folyását. Az francia jövetelinek naponként confirmáltatik az híre ; úgy tetszik, nem is lehet már kétségem benne ; melyről, adja Isten, e jövő postán többet írhassek Kegyelmednek. Magam is azon vagyok , hogy e jövő héten a Duna-mellyéki operatióra, az mely Kegyelmed előtt constál, mehessek, — csak az ügyünknek szállítása ne tégyen akadályt útomban, az rosz útakra nézve.

40.

Eger, 6. Aprilis, 1706. Bertóti Ferencznek.

Az Kegyelmed 3. Aprilis datált levelét vettük ; felettébb is jól cselekedte Kegyelmed, hogy küldött emberünknek útját accelerálta, azokat az borokra nem várakoztatván.

Az mely könyvet nyomtattatni küldött Kegyelmedhez cancellariusunk : arról informatusok épen nem vagyunk ; jól is történt, hogy az nyomtatásával nem hirtelenkedett Kegyelmed, — a mint is Kegyelmed megolvassván, continentiajáról informáljon, úgy hasoulóképen Szirmai István úr küldött praedicationiáról is : mivel teljességesen megfeledeztünk felőlök, — hanemha valamely Heliotropium nevű könyv volna, melynek nyomtatását, igenis, sürgesse Kegyelmed.

Az poznániai Fejedelemasszonnak borait az magunk majorság-borai félelül küldettesse meg Kegyelmed ; melyről, úgy tudjuk, commissiója is volt Rhot Mihálynak. Az mi Lubimerszki *) herczeg dolgát illeti : Szepesvárában magának szállása nem lehet, — de meg nem tiltjuk, hogy Magyarországbán akárhova is be ne jüjjön hada nélkül, melyet absolute be nem kell eresztetni. Melyről Eszterházi Antal úrnak is ment parancsolatja.

41.

Eger, 8. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi urannak.

Az Kegyelmed ma vett staphetájából nem kevés álmélkodással látom Oklucsányinak nemcsak megtérését : de nyakra-

*) Így, Lubomirszky helyett.

fűre való propositióit. Hijába, úgy látom, azon adlaborálni, hogy ezekből is bővebben világosságra terjeszszük propositiójoknak kevés synceritássát, melyekről csak olykor gondolkodnak, az midőn activitásoknak lehetetlenségét látják s tapasztalják. De én is hogy az dolognak meritumjára térjek, úgy tetszik, hogy az mely okokból szükségesnek látánk lenni Miskólczon az armistitiumot: még most is fent lévén azon okok. — egyebet nem javallanak; melynek, igenis, (ha máskint nem lehet,) jobb modalitással nincs az palatinus jószági cessiójánál és azon darab tartománynál, az mely Rust, Sopron és Kőszög háta megé esik, — a mi lineánkat pedig az Répcze és Rába mellé helyeztetni. Melyet mindazonáltal nem végső resolutióul adok. körül Kegyelmednek bővebb opinióját várom.

Az mi illeti Vradiszlao lejüvetelit és azalatt az én felmnetelemet: az valóban alkalmasosan esik; de kívánnám, hogy azzal az praetextussal élne Kegyelmed, hogy pro synceritate demonstranda, mihent az armistitiumnak csak híré is hallottam: magam is kívántam közelíteni; a mint is bizonyos lehet Kegyelmed benne, hogy mihent az armistitiumban avagy suspensio dolgában bizonyost hallok, azonnal indulok.

Az francziák dolgát considerálván: csak jó volna Pálfit általtudni az Lajtán; mert ugyan, ha szintén ellenek akarna is operálni: épen Stíriára kellene neki kerülni; de mindazonáltal ezen praetensiónkkal el ne vágjuk az kötelét a negociatiónak, — melyről midőn óránként várom az Kegyelmed tudósítását, maradok, etc.

P. S. Az armistitiumnak alkalmatosságával, tudom, el nem feledkezik Kegyelmed az vági passusról, melyet, ha lehetséges volna, szükségesképen kellene felszabadítanunk.

42.

Eger, 9. Aprilis, 1706. Károlyi Sándor úrnak.

Hadadinak jüvetelit és Kegyelmedtől küldését megértvén: minekelötte véle szemben lettem volna is, egyebet jó híreknél nem remélhettem, — jól tudván, hogy az roszakat reá bízván, nem kívánta volna dobra ütni Kegyelmed. Jól is kereste ki Kegyelmed az currért: mivel, még minekelötte ittlétét megtudtam volna, teli volt jó hírrel az Udvarom; csak azért is

megérdemllette az tabella szerint való fizetését. — ne is kételkedjek Kegyelmed. hogy commissiója szerint ore tenus nem declarálta volna ; de úgy látom, sehohsem kívánja, hogy hitelt adjak szavainak. Kihezképest én is rövidebbnek láttam lenni, kevesebb munkának is, az Kegyelmed hetvenhárom punctumira választ adni, mintsem az ő szavaira.

Az mustra-tabellát az miskólczi végezés szerint expedíáltattam.

Az mely nyereséget Kegyelmed Abru-k-Bányán talált : osztattassék bátor az had közzé, nem bánom ; de úgy, hogy az eddig practikált mód szerint az hatalmasoktól és gazdagoktól rövidséget ne szenvedjen a szegényje, — csak a szegénységnek zaklatása tovább is eltávoztattassék.

Az kinyessőt jó lesz a törököknek rendelni ; de, hogy Debreczenben szállíttassék : securitást nem látok. Hogyha azért notabilis quantitas volna : szállíttattassék Munkácsra.

Igen jól érkezett ezen Kegyelmed informatiója az odavaló dolgoknak állapotjáról : mivel tegnap vevén Bercsényi úr levelét. — értém, hogy Okolucsányi nyakrafűre lejűvén Bécsből, könnyíté az armistitium punctumit, és kérdésben sem veszik az Dunán túl való földet : csak Soprony, Kőszeg háta megett kívánnának magoknak subsistentiát, mivel Pálfi nem progrediálhatván, kéntelenítettett Soprony felé visszaczafolni, és szükség lévén nekiek is armistitiumra, — csak elhiszem, ócsón fogják adni az mediatorok árokat, könnyebben is manuteneálhatjuk az mostanában Kegyelmed által meghódíttatott földet. Mivel az armistitium tractálására praevie két heti simplex suspensiót kívánnak : abba, igenis, difficultást nem teszek ; sőt. ha lehet, prolongáltatom is, — úgy adhatja az Isten, hogy Leopold extremitásban lévén : úgy jut kezünkben, mint a selymeczi tracta alkalmatosságával Kassa és Szakmár. Azalatt úgy fordulhat, hogy magam is ezen tracta praetextusa alatt Újvárba megyek, és azalatt

E s z t e r g a m h o z
500. 902. 630. 125. 540. 865. 715. 155. 340. 890. 519. 520.

tészek praeparatoriákat. Az Kegyedmed több punctumira Hadadi által bővebben tések választ. Maradok, etc.

*Hadudai György kapitány híriünk által proponáltatott punctumokra adatik válaszúl : *)*

Az első punctumban feltett hasznok az mostani szerencsés operatiók által világossan kitetszvé : teljes tehetséggel azon kell lenni, hogy az hódolt vidékek mind jó disciplina által, mind fegyverünk oltalmával megtartattassanak.

És mivel az 10-ik punctumban, az tisztek praeficialtatása szükséges, az kényesső és arany váltságának folytatására : azokat, kik legyenek ? rövidnap alatt, az 11-ik punctumban kívánt tiszttel, expressus emberünk által fogjuk denominálni. Kiknek is instructiója adattassék ő kegyelmétül, az 13. és 14-ik punctumok szerint. Úgy az aranyváltás is az 15., 16. és 17-ik punctumokban projectált modalitásokkal folyhat.

Bágyonit hűségéért tisztiben meg kívánjuk hadni, és az 20. punctum adattassék instructiójában.

Úgy constál előttünk, hogy még ottan pénzzel bányászok nem tartathatnak : kihez képest azoknak fizetése mennyibe kerülne, és azokkal micsoda bányákat műveltethetnénk ? arról bővebb informatiót várunk.

Karancsi Zsigmond megmutatott hűségét tekintvén, az udvarbíróságra resolváljuk; mellyet is installáltasson ő kegyelme, — úgy mindazonáltal, hogy az aranyváltáshoz semmi közi ne legyen.

Jóllehet, az hadi tiszteknek különbözik hivataljok az oeconomiától : mindazonáltal, kiváltképen való bizodalmonk lévén az ő kegyelme személlében : arra is authoritássát mindazokra extendáljuk, az mellyeket hasznunkra jónak lát lenni.

Az hadi tiszteknek fogatkozásokat nem lehet kiváltképen való neheztelés nélkül hallanunk; és mivel előttünk akárki is csak addig kedves, a meddig hivataljában eljárván, urát s hazáját jól szolgálja: kinek-kinek valaniint érdemének megjutalmaztatására igyekezünk, úgy megbüntetésére is személyválogatás nélkül tartozunk (?); mellyet az leginkább érdemel, az ki mind maga kötelességéről, mind hozzá megmutatott kegyelmessé-

*) „Proponáltatott“ szótól kezdve a fejedelem írása, — a ki általában az egész fogalmazványon sokat javított.

günkrül megtelelkezvén, magát elbízta. Vagyon törvény s igazság, és ő kegyelmének adatott hatalma: személyválogatás nélkül éljen vele, és az által kinek-kinek nyilatkoztassék ki vétké; hogyha azok dicsíretes cselekedetektől megszűntenek: megszűnik bizonyára az hozzájuk való kegyelmességünk is. Tudjuk, s mondják sokan, hogy megvettettetnek azok, az kik igyünknek első indítói voltak; de ki tehet rúlla, ha magok rosszszá tettek magokat? Rosszszúl viselvén magát, oly gyűlölségünkben eshetik, a mely kedvünkbe voltak. Csak mindenekben observáltassék az rend és az igazság.

Orosz Pál, úgy látjuk, megszűnt az hazakéredzéstől, s Pekri urat is oda nem küldhetjük, a meddig ki nem tetszik az békesség tractájának folyása: oda lévén deputatus.

Az hadak mundéromozásáruil elégségesképen parancsoltnak Lónyainak; tétetett is oly dispositio, hogy fogatkozás nem lesz, — csak effectuatiója sürgettettessék ő kegyelme által. Ajtainak is meg léssen parancsolva, hogy az ő kegyelme assignatióit is acceptálja; azokon a summákon kívül az restantiákrul már dispositio tétetett, mellyet, reméljük, ő kegyelme vett is eddig, és most az minapi summán kívül újonnan 100-ezer forintot küldünk Krucsai Márton kezéhez.

Az hadaknak csak az a húsok defalcultassék, az mellyet az commissariatusság pénzen vévén, praestált.

Az 40-ik punctumban specificált, mindenkor otthon heverő hadak kik légyenek? nem tudjuk; s rosszszúl is informáltatott ő kegyelme, hogy némely hadak fizetéseknek egy részét fejírpénzül vennék fel. Hogy egy országban hadakozóknak egyiránt lehessen mindenütt az dolgok, és mindenütt vagy együtt koplaljanak, vagy együtt dőzsöljenek: az hadakozásnak szokott változása meg nem engedik; hiszeni, ő kegyelme is lakott az kis-martoni aranyas palotákban, midőn mi Tokaj alatt az hó-háton dudurgottunk a sátorban. Hogy már most sok helyütt megfordult az koczka, viszont visszafordúlhat. Henyelő hadakat hazánkban nem tudunk, az quártélyosokon kívül, a kik ügyis felállittatások előtt szolgálatot nem tehetnének. Lesz bizonyára azoknak is dolgok annak idejében. Az Dunán túl és az Vág-mellyékén foly az táborozás; hogy bővöb földön vadnak: ez az feljebbírt szerencsének tulajdoníttatik. Az mi az fizeté-

seket illeti: úgy látjuk, nincs ő kegyelmének ideje, hogy gyakran forgassa a Szent-Írást: mert másként feltalálta volna Christus Urunk a szőlőmunkásoknak adott feleletit. Vóltanak, elhiszszük, az ő kegyelme alatt lévő hadnak sok s nagy sanyarúsági és szennyvedési az bémenetelben; de, hogy az mely tartomány maga jó szántábúl behódult, avagy egynéhány ezer ember által 50 némettől felszabadult: karddal nyert földnek tartattassék, — illendőnek nem látjuk. Nem csudálkozhatnánk annyira, hogy ha olyan jószágokban való nyereséget kívánna magának az vitézlő rend, az mellyek particularis embereké lévén, maholnap visszaadattatnak: de feletébb is csudálkozunk, hogy aztat oly helyen kezdi, az melly az erdélyi fejedelmeknek, és most Isten jóvóltábúl magunknak, örökös fiscalitássá. Azt akarja-e akárki is, hogy Isten jóvóltábúl meglévén az békesség, üres kézzel, pusztá jószágban kezdjem Erdélyben az magyarországi gvarantiát? és midőn kiki jószágát építeni, kímíteni és gyarapítani kívánja: az mienk nyereségnek engedtetessék? — Nyilván, nem consideráltatott ezen dolognak az consequentiája, a midőn ez proponáltatott; mert, hogy ezen nyereségért szolgáló szokás, a melly egyedül csak az tatár nemzet tulajdona, hazánk fiai közzé eredjen: se okát, se módját, se szerencsés folyamatját dolgainknak abbúl nem láthatjuk. Hogyha eddig az oeconomicalis administratiókban fogyatkozások estenek: méltó, hogy azoknak remediumjában fáradozzon; de, hogy avval is hazánk jövedelmét megfogyatkoztassuk: se kötelességünk, se hivatalunk rá nem viszen. Hogyha azért akárki is nyereségért szolgálni kíván: az fizetésnek renuncialjon, — hanemha tatár-módon esztendőre egy tallérral, ködmönnel és korbácssal megelégszik. Ha peniglen hazafiúságához képest magáért s gyermekiért fegyvert fogván, azoknak szabadságáért illendőképén kíván hadakozni: nyereségnek tartsa ellensége életének elfogyását, annak megveretését, — és nem a rász rongyos háta-bűrit, és a német hasogatott köntösét. Tekintse akárki is az Európában hadakozó királyokat és fejedelmeket, vizsgálja hadaknak tartását: feltalálja bizonyára, hogy sohol jobb sorsa nincsen, mint ezen hazánkban lévő mezei-hadnak, az melynek ha köntöse rongyos, lába mezítelen: nem nekünk, de torkának tulajdonítsa, — de ennek megtöltését mitűllünk

re várja! Szemléljük most is tiszteink gyengeségét, az mely bizonyára sokak meggazdagodásának tulajdoníttatik; nem is tennénk, látja Isten, difficultást ezen kérdésben: ha az eddig practikált példák előttünk nem volnának, — mivel gyakorta hallottuk, micsoda istentelenségekkel torkon verve csalattatott a szegény katona, gazdagodott a tiszti. Hogy magunk jószágában és fiscalitássában találandó s talált élés és vágónak való marha, az hadak számára és elődésére ne fordíttattassék: azt soha nem tiltottuk, nem is tiltjuk, sőt a hol ellenkezőt cselekedtek tiszteink, — méltó büntetést érdemlenek; de, hogy azon particularis szükségekre distraháltattatván: intertentiójokról mindazokon felül a szegénység vagy az ország cassája provideáljon, teljes lehetetlenség.

Az tett dislocatio helyes lévén, statusában megmaradhat.

Az Consilium Oeconomicum helytelen kívánsági iránt, úgy hiszem, volt válaszsza ő kegyelmének; és mivel aztat az Confoederált Statusok nem oly véggel állították fel, hogy az törvény ellen valamit cselekedjen: aztat semmimódon meg nem engedjük. Az privilegialis-leveleknek extra forum való productióját se nem kívánjuk, se nem kívánhatjuk; de (hogy) az praetendens félnek egy simplex assertiója próba gyalánt deceptáltattassék: semmi törvényből nem eliciáltathatik; mivel magunkon is tapasztaltuk, hogy olly adósságokat kerestének rajtunk, az mellyek megfizettettek, de az pestis alkalmatlansága miatt vissza nem adván az obligatoriákat, épen procedáltak vala, — ha meg nem sajdítottuk volna, hogy vagyon módunk az hamis processus megbizonyítására.

Hihető, még nem informáltatott ő kegyelme, hogy az kívánt pénz itten komornyíktól felváltattatott. — melynek valóságát emberek quietantiájával is edoceülhatja komornyíktunk.

Az mi az kecskemétiek dolgát illeti: abba informatusok nem voltunk, nem is kívánunk senkit is eltiltani a törvénytől; való, sok rendbeli panaszokból értettük, hogy sokak megkárosítottanak, olyak is, a kik akkor actu, akkor is hazánk szolgálatjában voltak, az midőn némellyek közölők nyakaskodásoktól viseltetvén, bevárták az ellenséget; de mivel tudjuk, hogy azokat ő kegyelme megkárosítani nem kívánja: az vétkesek ellen bízva procedálhat az törvény és igazság mel-

lett. Szólnoknak az bástyáját úgyis elrontotta az árvíz, s nem is sokat fog az ellenség nyerni annak megvételeivel. Az utolsó levelemben is írtam vala: miben légyen az vármegyékkel való bajoskodásunk; nem csudáljuk valóban, annyira azon cselekedeteket, az mennyire álmélkodunk azon, hogy némelyek, a kik minden cselekedetünket balra magyarázni szándékoznak, csak eztet is privata ambitionknak tartják, hogy ez ilyen conventiculumban koholt követséget resentiáljuk. Hogy tehát ne mondattassék az, hogy violenter procedálni kívánunk: az vármegyék obligatoriáját ugyan mi visszaküldöttük, — de nem oly véggel, hogy azon jó modalitást continuálni nem kívánnánk, mivel úgyis serényen procedálnak az vármegyék az *articularis poena desumptiójában*. Az ilyeneknek eltávoztatására mindazonáltal micsoda modalitással élünk: *expressus* emberünk által rövidnap alatt tudtára adjuk ő kegyelmének. Sennyei István *resignatiojában* *declaráltatását* Miskólczon létünkben Bercsényi úrra bíztuk vala; úgyis gondoltuk, hogy ezen dolog már véghez is ment volna: de most már *contrarium* látván, ezennel fogunk iratni felőle.

Domahídi Lászlót inkább kívánjuk mezei ezerekben applicálni, *vacantia* adattatván; az hajdúvárosiaknak pedig Szemere Lászlót *praeфициálni* resolváltuk.

Úgy volt eddig tudtunkra, hogy az törökországi seregekkel *complectültatott* Vay László ezere, és ugyan az okból nem látjuk szükségesnek lenni, a Szappanos ezere részének oda való *applicatioját*; de mivel oly feles a székely között, melyeket magunk oldala mellé kívánjuk applicálni, — informáljon ő kegyelme: azokon kívül mennyi maradhat?

Csáki László ezerében *praeфициáltattassék* Bikk László, maga úgyis alkalmatlan lévén az hadakozásra; nem is lehet *disconsolatus*: nem régen vévén az hadadi jószág iránt való kegyelmességünket. Teleki ezerérül is fogja Kegyelmed venni parancsolatunkat. Komlósi Sándor ezerének maradékja, Fónáczival együtt, Drágulynak adattassék.

Ha Vay László mostanában betegsége miatt nem szolgálhat: azért meg nem érdemlette, hogy másnak adattassék ezere.

Monaki seregei pedig hol legyenek? nem tudjuk; bár csak az hadnagyoknak neveit tudhatnánk. Fáy Mihály még

Miskolczról seredestül bément, oly parancsolatunkkal, hogy ottan seregét resignálván, jűjjon karabélyosink közibe.

Ha Ecsedi ezere másunnan compleáltathatik: Sas János hajduinak applicatióját Prinyi Miklós ezerében megengedjük; de Újvárosit (a ki actu mellettünk vagyon) talán palotás-ezereinkbe fogjuk applicálni.

Belényesi hajdúkat, *) igenis, kívánjuk Husztra applicálni, hogy az ottan lévő palotás seregünket felválthassuk; az lovasok iránt is helyben maradhat ő kegyelme dispositiója.

A német rabok iránt mit írtak, levelünkбől megláthatta eddig ő kegyelme.

Úgy jut eszünkben, hogy cartella szerint Naláczy György és Jósika Gábornak ingyen is meg kellene szabadulni: de ha az németek aztat érteni nem akarják. Gróff Operstorf és Samburkot offerálja ő kegyelme érettek.

Gönczi János, úgy informáltatunk, ezeréből nem akar kijűni: de ha magunk közelebb esünk hozzájuk, el nem felejtjük lekűldését.

Mihent palotás-ezrűnk felérkezik: az pulhákokat fel fogjuk küldeni, elvárván helyette az flintákat; kovát ezen alkulmatossággal küldeni, és hogy töltés küldettség, ezen levelünk szerint tettűnk dispositiókat: de panaszolkodnak némely tiszteink, hogy quietantia nem adatik nekik, az midőn valamely munitiót praestálnak; **) úgy a vasgolyóbisok iránt is megértheti ő kegyelme az difficultást, — az üveggyóbis pedig az keresztények között meg van tiltva köz, bévett szokás szerint. Az mundér defalcatiója soha jobban meg nem lehet, mint most, a restantiákban bétudván. Az ő kegyelme két adjutantjának légyen 50 fl. holnaponként fizetése, — ehhez proportionáltván az equilis és oralis portiói; és mivel minden ezernek

*) Előbb így volt: „Hol legyenek az belényesi hajdúk? nem tudjuk; és noha gondoltuk, hogy valahol Huszt táján (ez is kihúзва, s helyette: Ugocsában) legyenek, — de most onnan jűvén udvari kapitányunk, semmitsem tud felőlők; igenis, kívánjuk őket Husztra applicálni“ — stb.

**) E ritkított sorokat a fejedelem sajátkezűleg corrigálta bele a szövegbe.

hadi bírāja resolváltatott: ő kegyelmének külömb hadi bíró nem kívántatik. Hogyha mindazonáltal némelly ezerek azon tisztség híjával volnának: azokban, véghezvivén a szolgálatot, felveheti a deputált fizetést.

Az lineákon általjött kereskedőknek dolgárúl írtam utolsó levelemben ő kegyelmének; de azolta kezesség alá vettetvén őket, találkozott közöttök egy suspectus rácz, az ki kemény fogságban tartatik; mivel azért a többi regiájokat producálták és kezesség alatt vannak: resignáltassék portékájok.

Sudricsány büntetessék érdeme szerint, nem bánjuk; és Mózsos Diáknak is kívánsága szerint megküldöttük az grationalist Karikárul, — ha aztat vette, participálhat büntetésében.

Az haza szolgálatjában teendő költség iránt az felső punctumban adattatott annuentia; melybe ő kegyelme a szerint eljárván, minden difficultásoknak vége szakad.

Az postalis tabella rész szerint már helyreállítatott: de lehetetlennek tetszik, hogy Szurdokrul Abrukbányára még most formalis posta állíttatassék, — hanem commendérozott katonák által folyjon az correspondentia.

44.

Eger, 11. Aprilis, 1706. Gróff Bercsényi uramnak.

Zsibrik által két rendbeli levelét Kegyelmednek, az nyert zászlókkal együtt, nagy kedvesen vettem; adja Isten, rövidnap alatt többel is örvendeztethesse Kegyelmed hazánk ügyét!

Újonnan kénteleníttetem Kegyelmednek írni: mivel látom, az előbbeni levelemben nem elégségesképen adtam értésére, hogy épen nem desapprobálom, hogy Forgács uram ilyen modalításokkal élt Pálfi revocatiójában; hogyha velem magát nem mentette, igen akarom.

Való az is, hogy mostani statusához képest épen nem tarthatok az Pálfi Pozsonba való jüvetelitül: de mindazonáltal, ha következnek, — csak nem látom, hogy annyi hasznunk volna az Forgács uram Bécs felé való menetelibül, mint Leopoldnak megvételebül; melyhez accedál, hogy, ha Kegyelmednek innen annyi ereje nem volna, az melylyel resistálhatna Pálfinak: nagy confusióban reducáltatnék az innekső föld. — bizonyára, csak az szégyenünk is nagyobb volna hasznunknál:

mivel tapasztaltam sokszori gyengeségét hajdúinknak; bizonyára, nem is hitethetem el magammal, hogy, ámbár roszak legyenek is az bécsi lineák, hogy azokat megvegye. Kihczképest jónak látnám tovább is, hogy inkább oly dispositiókat tegyen, az mellyek által directe gátoltathassék Leopold succursusa.

Reméllem, már eddig vehette Kegyelmed az armistitium iránt való válaszat is; mellyet, csak úgy látom, nincs miért akadályoztatnunk, — a mint is az palatinus jószága odaengedésével én difficultást nem tehetek, hacsak eddig az mindennap változandó conjuncturák nem tettek. Erdélyben is se szénája se abrakja az hadunknak, mellyet most egynéhány helyről kinyomván az ellenség: az mi kevés volt is, felégette. Istennek hála, ember-kár ugyan nem volt feles, és viszontan helybe szállottak: de, ha az vitézlő rend lovát ki nem fűvelheti, — bizonyára, rendiben nem folyhat az operatio.

A császártól nyert madarokat csak híréért is jónak gondolom visszaküldeni. Az ungvári delineatiót is vettem, melyre Lemér által bővebb választ adok. Az commissariatusság cassájának, nem hiszem, sufficiálhasson az zsoldosok és portális hajdúk fizetése, kíváltképen, ha az hús iránt való drágaság continuáltatik, a melyben — az mennyiben informatus vagyók, — az Hellempach emberei, az kik az felállított kereskedésre fejrőpénzen vették az marhat, tettek drágaságot.

Az második leveléből Kegyelmednek, Hubertnek is visszatérését értem; meg is vallom, hogy vagyon oka Kegyelmednek az inpatientia, az rendetlen és helyetlen pizsmogásért. Hubert által, kérem, ne is folytassa Kegyelmed az dolgot, — mellyet most is csak azért küldöttem, hogy ne láttassék annyiszor járnai Horvát. Igenis, ennek az dolognak mégeddig se füle, se farka nincsen, — nem is lehet kezdeni, ha az Kegyelmed opiniója szerint elébb az hely nem determináltatik; kérem azért, találjon olyan modalitást Kegyelmed, hogy ezekről Horvát felküldése által jobb rend tétetessék.

45.

Eger, 12. Aprilis, 1706. Okolucsinyi Pálnak.

Az midőn az elébbeni levelére Kegyelmednek választ akaránk adni: épen az tájban vevénk Generális Bercsényi úr tu-

d ósítását, hogy tudnillik Kegyelmed, az armistitium acceleratiójára nézve, visszatért Bécsben; az melly utazásáról való tudósítását Kegyelmednek tegnapi napon vettük. Nem kívánjuk vitatni: ki légyen az oka, hogy annyi időtül fogvást haladott az békességnek munkája? — mert úgyis elég nagy mind a két részről a diffidentia, mellyet mi tiszta szívből mind a két részről kívántunk sokszor kigyomlálni. Sok volna az mostani armistitium tractájának folyamatjából is nyilván kimutatni: mennyire vettetik meg az békesség, a midőn csak valami reménségecskéje is fénlük az fegyvernek; Kegyelmed mindazonáltal assecuratus lehet benne, hogy akármely vélekedésben légyen felőlünk az bécsi udvar: de semmi úton-módon el nem mulatjuk hazánk állandó szerencsáját és boldogulását keresni.

Az mi kedves házastársunk dolgát illeti: Kegyelmed jól cselekedte, hogy kívánságának maga szerencsétetésével eleget nem tett; azon leszünk de reliquo, hogy az mostani jószágunk szűk jövedelméhez képest, kívánságának eleget tegyünk.

46.

Eger, 13. Aprilis, 1706. Károlyi Sándornak.

Sexta Aprilis datált levelét Kegyelmednek vettük. Pongrácz György, úgy halljuk, tisztihöz maga is magát erőtlennek ismervén: hozzánk szándékozik az búcsúzásra. Úgy jut eszünkben, Pongrácz ezeréről még Miskolczon tettünk dispositiót, hogy Jósika Dánielnek adattassék, az Szappanosé Pekri úrnak; miért jó volna ezeknek megváltozni? várjuk az Kegyelmed informatióját.

Mónai is itt lévén nálam, tisztitül elbúcsúztattam, és már eddig értette Kegyelmed levelünköl, hogy az hajdúvárosiaknak Szemere Lászlót resolváltam: de bizonyos dolgot bízván most reá, nem hiszem, hogy két hét előtt felmelessen. Máramaros vármegyének csak az portalis-hajdúknak ruháztatása okozta vala sírását, — mert az hajdúk felállításától még senkit sem immunáltunk.

Csepregi hogy alkalmatlankodik, nem csudáljuk: mivel természetire nézve részeges, zenebona-indító ember lévén, — régen megérdemlette volna az akasztófát, hogyha eleintén tett szolgálatját nem tekintettem volna. Hogyha megérdemlette:

akármely módon szakaszszá Kegyelmed raboskodásának végét; az hadba való lakásra ötet erőtetni jónak lenni nem látom: mert csak kettőt sem tudok az egész hadakban is oly rossz természetű, zenebona-indító embert. Kos Mihálynak is hadba szolgálatját ne remélje Kegyelmed: hanemha olyan tiszteket akar szaporítani Kegyelmed, az minéműk ellen mindennap panaszkodhatnak; én ellent ugyan benne nem tartok, — de valószínűságon nem tudom: jobb-e szolgálatokat kívánnunk, és megfélemlített szívektől indított petyegő panaszokat hallanunk, s azok által zenebonára ösztönt adnunk, — vagy inkább az eke mellett hadnunk? Szurdok és Belényesről tett opinióiról Kegyelmednek, úgy jut eszemben, adtam választ, az szurdokit teljességesen helybehagyván, és Belényesnek teljességesen való elrontását szükségesnek itéllem: mert, jöllehet, az vidékire nézve az hadak intertentiójára alkalmas volna, most pedig Várad szorongattatására éppen szükséges: de annak erősítése, ha csak az situatioja nem kiváltképen jó és alkalmas, — haszontalan; nagy erősséget csinálni belőle nincs időnk, kicsint és gyengét építeni haszontalan. Az törökök dolgáról két rendbeli levelében is írtam már Kegyelmednek; az is, a ki rácz gyálant fogadtatott volt meg, arról-görögnek találtatott lenni, és az kereskedők kezességére el is bocsáttatott. Kajdi, Jónás prófétaival csak rosztat profetizál: de félek, hogy az hal gyomra helyett fel ne magasztaltassék, ha inobedientiaját continuálja; az való, hogy az köznép elméjével, szívével, nyelve által igen bír. Hiszem, eleitől fogva, ha minden dispositiók véghezmenetek volna: nem tudom, eddig hogy járt volna az német! Én is, valóban megúntam az ilyen fogatkozásokat; kihezképest csak declarálja Kegyelmed az tiszteknek, hogy én megesküdtem, hogy valakik a parancsolatokat véghez nem viszik, — nem kíméllem túllök az akasztófát.

Mojzsés hiti acceptálásával ne hertelenkedjék Kegyelmed; való, hogy elfogattatása igen jól esett, és szintén azért kell őltalmazni az méltól az hadakat. Ülhet még egy darabig valamely várbán, és az német kitakarodása után tehet hasznót, s kárt nem igen.

Az Kegyelmed áhítatosságra felgerjesztett szívét vigasztaló barátának relatioja könnyen hihető; és bizony, a mennyi-

ben esmerem Rabutinának és legkiváltképen az feleségének természetit: régen elhitettem magammal, hogy nem fog kisetni, és el nem hagyja árnyékért az konczt.

Miben legyenek Dunántúl az dolgok? az elébbeni leveleimből megérthette Kegyelmed: azóta is küldötte nek három nyert zászlót, az mellyet huszonnég companya megveretésével nyertek portásink. Horvátország felől is jobban-jobban lenge-dezelnek az francia szelek, az mellyekről az nyomtatott német hírek is folyvást beszélnek; az armistitiumról is óránként várok valóságot. — mert igen sürgeti az német.

Az szegedi hadat feleségétől kikergetni haszontalan, az Tisza-Duna között való operatiók is meg nem engedik.

Tökölyi (rácz) megveretésében semmi sincs: mivel már elébbeni leveleimből láthatta Kegyelmed, miért kellett meghomlani az csongrádi corpusnak? Diák Ferencz s Gonderfinder Sass tájjékán vannak, a hol se széna, se szalma nincsen.

Toldi Istvánnak még semmi instantiáját nem láttam; leszen mindazonáltal illendő reflexio az Kegyelmed informatiójára.

Csaknem kifáradtam, megvallom, az Orosz Pál szüntelen panaszszuaiból; én bizony se szénát se szalmát nem teremtet-hetek. — lássa, hogy élődhetik!

Az Diószegen lévő corpusról tegyen Kegyelmed dispositiót: mivel nem gondolom, hogy Váradon annyi ellenség legyen, hogy közelebb nem szállhatna miatta; lenne az föld népének is consolatioja az bátorságos szállómunkában.

Az kovákat Hadadi elmenetelivel itt felejtették, — de, inue, currér által küldöm.

47.

Eger, 13. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Ezen órában vettem az Kegyelmed levelét, az inclusákkal együtt. Felettebb is jól esett, hogy az tegyvernek suspensióját intentióm szerint accelerálni akarván Kegyelmed: az két heti suspensiót megengedte. Hogyha remélhető, hogy ezáltal secundaltatik az armistitium is: azonnal, az előbbeni tudósításom szerint, magam is arra felé vészem utomat, és még azelőtt is, ha csak lehetséges.

Hogy Kűszögig Kegyelmed nem sietett az ígírettel: igen

jól történt; de talám úgy sem történt volna az Confoederatio ellen: mivel Kűszeg maga feladta magát, — hanemha más consideratiói volnának Kegyelmednek az tartományáról

Az mi az armistitium terminussát illeti: legalkalmatossabbnak s jobbnak látom úgy, az mint Miskóclezon determináltuk, azaz Szent-Mihály napjáig.

Nekem is azon Kegyelmedtől küldött levélben írják mostanába: mely nagy szorgalmatossággal sürgetik az armistitiumot, és kéri Vradiszlaonak az passust, mellyet, íme, includálok; hogyha szükségesnek látja Kegyelmed, felküldheti, hogyha peniglen maga passusával Kegyelmednek lejűnek: eztet felküldeni nem szükséges.

Adja Isten jó végét Hubert felküldésének: de megvallom, tartok, hogy félelme rosztat ne okozzon.

Az altoleriához való eszközök, de legkiváltképen hámok még el nem készülvén: úgy látom, az vármegyék disputálni kezdik az forspontot; hársak leveleim használnának: nem kímílleném az papirost. — énrajtam mindazonáltal semmisem fog műlni, minden szükséges állapotokat accelerálván.

Lemér az minapiban felmenvén: nekie szóló leveleket újjobban includálok Kegyelmednek. Az mi Riviernek pénz küldését illeti: arrúl írtam az feleségemnek, hogy Pálfinak refundálja; és így az mi az költség dolgát illeti, reméllem, nem leszen fogyatkozása.

Ezen includált levelet, kérem Kegyelmedet, küldje fel valami alkalmatossággal feleségemnek: semmi titok nem lévén benne, akárki által is felküldheti Kegyelmed.

48.

Eger, 14. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Tegnapi napon két török által micsoda leveleit vettem Vajnovicsnak: íme, copiját includálok; mivel penig az velenzei francia követtől is feles clavisos leveleket hozott: talám azokból bővebb informatiót adhatok Kegyelmednek, megfordítások után. Ennek az válaszáadás nehéz mindaddig, a meddig meg nem tudom: mennyi ideig fog tartani az armistitium? mert, ha azalatt találna erumpálni: agálhatna Pálfi ellene. Arrúl is elvárom az Kegyelmed opinióját, hogy, ha azon francia

hadak elérkeznek : merre lehessen legalkalmasabban az conjunctio ? Ez bizonyos alkalmatosság lévén , ilyenre gyakorta nem kaphatunk.

Az mi az én indulásomat illeti : mihent megértem , mi lett az Pálfi motusából ? azonnal meglesz ; az ágyúkat is megindítják innen.

49.

Eger, 14. Aprilis, 1706. Károlyi uramnak.

Jóllehet , az occurrentiákról egyébről nem tudósíthatom Kegyelmedet : hanem az mellyeket utolsó levelemben tudtára adtam Kegyelmednek ; mindazonáltal reflectálván magamat. hogy az abrukbányai inspectióra senkitsem denomináltam : levelevivő Grabarics által újonnan kívántam Kegyelmednek tudtára adni , hogy jóllehet az Kegyelmed opinióját óránkint várom : most még mindazonáltal az ottbenn maradó hadak és vidékek kormányoztatására Jósika Dánielen kívül jobbat s alkalmatosabbat nem tapasztalok. Grabarics az előbbeni hivatalja szerint az aranyváltásra és oeconomiákra , s alatta Bágyomi és Karancsi vigyázhatnak , — de mindezek instructiójokat Kegyelmedtől fogják várni : mivel az odavaló conjuncturákat (mellyek az hadakozásban naponként változni szoktak) jobban általláthatja Kegyelmed ; a mint is mindazokat Kegyelmed tapasztalt sinceritássára és dexteritássára bízom.

Jóllehet , már az Kegyelmednek küldött ezer aranyat sokfelé assignáltam : hogyha mindazonáltal ha még Kegyelmed kezénél maradtak volna , és az assignatiók megfizetésére szüksége Kegyelmednek reájok nem leszen : adattassa Kegyelmed az említett Grabarics adjutantom kezéhez. mivel az mostani szükséghez képest nem szintén annyi költséget adhattam kezéhez , az mennyit kívántunk volna.

50.

Eger, 17. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Jóllehet , tegnap currérom által. ha rövideden is. kívántam választ tenni az Kegyelmed levelének legfőbb punctumára : térek mindazonáltal az Kegyelmed 12. és 13. írt leveleire.

Megvallom. nem lehet nem bosszonkodás nélkül értenem az hertelen megbódulását hadainknak Ovár felégetésével , és

példát vészek ezentúl, hogy soha többször olly ordelt hadainknak nem adok, hogy tudnillik az mely helységet meg nem tarthatnak, elhagyják, — hiszem, parancsolatunk nélkül is tudják ezen mesterséget! De ha parancsolatja vagyon: mind büntetések nehéz, mind desperatiójok nagyobb, — látván magokat oly helyben helyhezteteknek lenni, a melynek oltalmához nem bízhatnak. Bizonyára, csak abból is kitetszik, hogy nem a felől gondolkodott Pálfi; hogy tudnillik gyalogot magával nem hozván, rationabiliter nem gondolhatta, hogy az pozsonyi elég-séges legyen.

Nem tudom magam is, mit concludáljak abból, hogy Pálfi kihozatta az pozsonyi németet? Mert, ha által akarna jüni: mi szükség volt aztat eleiben fárasztani? — kevesebb láрма-csinálással vihette volna végben szándékát annak bennhagyásával: ha Forgács ellen operálni akar: miért hagyja hátra az több hadát is? Könnyű-szerrel czékáz hadaink orrok előtt: bezzeg, mondhatnám én is tigris-apánkkínt: *) ezért haragszom már én! ... De mi haszna? csak kell — látom — hozzá szoknom, nagy jónak tartani az nem rosztat.

Mindezen operatió, vagyis inkább bátorságos hánkódások — csak úgy látom — magnam famam lesznek; de mindezeknél nagyobbnak tartom az verespénznek annyira való megvétését, a mely valóban akármely harc elvesztésénél is csaknem nagyobb. Ezért megmordúlunk méltó, és mindenekre fakadunk, a mellyek által ennek becsit helybeállíthatjuk. Én már egynéhány helyeken megparancsoltam: az vármegyék limitációjá szerint az ki árát nem adja, és azt rézpénzért feljebbveri, süttetessék homlokára a kongó. **) Publicáltassa, practicáltassa Kegyelmed eztet, — talán megszűnik, vagy megenyhődik ezen rendetlenség.

Csak elhiszem magam is: Mosony vármegyére volt az németnek szüksége, — mert hiszem, a nélkül szénája sem lenne elég-séges Bécsben.

Én valóban, sokat gondolkodom Kűszög városának neutralitásáról: ha több jót látok-é benne, vagy rosztat, confoederált

*) Az öreg Bottyán tábornokot érti.

**) T. i. a „Libertás“-nak nevezett rézpénz.

városnak eztet megengedni, pro receptaculo Nicodemorum? — de már ezen túl vagyunk, úgy látom. Való ugyan, mondhatni, hogy most is német lévén benne, ha bennmarad: úgy sem miénk, — így mégis kimegyen belőle; de az is nagy kérdés: ha jobb-é nekünk az német erősségekre való eloszlása, avagy pedig corpusba s mezőbe való maradása? Bizony, annyi becsit várhatjuk az Confoederatiónak, a mennyit a kongónak, ha neutralitással (mellyet sokan inkább kívánnak) büntetnénk az vétkesekét. Szakócza mellettünk való szennyvedéséért nyerte el az neutralitást: ez pedig az német mellett hűségkeskedésektől eredett romlásáért, — van tehát egy kis differentia. Satius fuisset alta mente repostam conservare vindictam, quam condonare peccatum.

Az horvátországi clavisekből szerencsésen kigázolván: örömmel írhatom, hogy jóformában kezdenek gondolkozni az odalévő dispositiókról, — csak az 15-ezer anglus és hollandus Olaszországban való menetele ne ejtsen csorbát; nem is ártana eztet exprobrálni az okoskodó, de keveset segítő mediatiónak. Bárcsak oly conditióval adta volna oda hadát, hogy az által többet ne hozhatott volna ide; de hiszem, erre Selymeczen is megvölt az válasz.

P. S. Ezen leveletem postára elkészítvén, veszem az Kegyelmed currérja által küldött levelét; melyből valóban véletlenül értem az Pálfi berzenkedése után való promulgatióját az armistitiumnak, mellyet, elhiszem, Kegyelmed is elkövetett az hadak között. Leopold és Trincseny provisiójáért, igenis, nem illenek ezen állapotot interrumpálni: tudván azt jól, hogy térszen Kegyelmed olyan dispositiókat, hogy az prófont administratiójában meg nem csálnak bennünket. Nem gondolhatom már, hogy egyéb oka lett volna Pálfinak az hertelen lejutételre: hanem, hogy possideatis, ut possidetis, obtineálhassanak; de bizonyára, úgy sem nyernek sokat, ha az mieink Soprony táját megkörnyékezték. Lehet még az a csalárdság, hogyha bennünket meg akar csalni az időnyeréssel, és azalatt hertelen Baváriából hadat hozván, Leopoldnak succurrál. En, Isten jóvoltából e jövő héten minden bizonynyal megindulok, ha könnyű-szerrel is; reméllem, felmenetelemig is alkalmasint általesik Kegyelmetek az armistitium punctumának a nagyján. Mely szeren-

csés próbái lettenek Károlynak ? az inclúdált levelének párjából (megláthatja Kegyelmed ;) adja Isten , még ezeknél is szerencsésebbet ír hassak Kegyelmednek !

51.

Eger, 18. Aprilis, 1706. Károlyi uramnak.

Az Kegyelmed 9. Aprilis datált levelét tegnap estve vettem. Reméllem, hogyha eddig leveleimet vette Kegyelmed, megértette, hogy az hadak fizetésére már kétszázezer forintot küldöttünk Krucsai Márton kezéhez. Hogy peniglen az bányák szükségérül dispositiókat hamarabb nem vette: arról is bizonyára nem tehetek, — mert nemo dat, quod non habet; most is Grabaricscsal mely keveset küldtem, tudom, fog Kegyelmed csudálkozni: de ratio ut supra.

Az mi az hadnak szükségét illeti: az késedelemben okoztathatik az, a ki Kegyelmednek nem küldte az pénzt; mert mióta Kegyelmed ezen szoros expeditióba foglalatoskodik: egy félnapig sem halasztottam levelére való válaszadásomat, mihent bizonyosan hollétét megtudtam.

Valóba, kesereg az szívem, hogy az hadak elhítetvén magokkal az bányáknak temérdek jövedelmét, fizetéseket annyira óhajtják, mintha idegen fejedelmet, s nem hazájokat s magokat szolgálnák. — Az Dunántúl való operatio függőbe kezdi vala tartani elmémet: mert Óvár megvétele után Pálfi valamely ovas némettel megszaporodván, az gyalogját Prukba hadta, s még minekelőtte Óvárhoz érkezett volna: Ebeczki István hadainkat belőlle kitakarította, és felégettette; mely valóban rosszúl is esett: mert noha Bercsényi uramtúl volt olyan parancsolatja, hogy eztet olykor kövesse, az midőn obsideálni akarnak, — nagyon praecipitalta az dolgot. Ezzel szívet vévén az ellenség: Köpcsényhez szállott; az lovas hadaink pedig Soprony tájjeikát megkörnyékezték, és Pálfi magához hozattatván az pozsonyi gvardizomot, — minekutána reggel portánk jól nyert volna tüle, délután publicáltatta az két heti armistitiumot, a végre, hogy az idő alatt tractálódjék az formális, hosszabb armistitium is. Én mindezekre nézve e jövő csötörtökön innen arrafelé, Isten jóvóltából megindulok, és mivel az munitiót is

mindenfélől szállíttatom: ha az armistitiumból semmi sem lesz, azonnal kezdek az operatiohoz.

Örömmel értem az Kegyelmed szerencsés operatioit, melyekben bár az Orosz Pál alatt való corpus is segítené Kegyelmedet; de mit csinál? bizony azt sem tudom: mert ha néha levelét veszem is, az operatiokról soha semmitsem ír.

Az rebellált hajdúk között ugyan nevezetes executióval tétetessen Kegyelmed példát, hogy 10—12 ember halálával 1000-en is tanuljanak: mert különben jó végét nem várhatjuk dolgaiknak.

Csúki Andrásért nincs oly rabom, a melyet ne adjak: csak akármely úton szabadítsa ki Kegyelmed, rabtársaival együtt.

Az hadak kergetésére Galambost küldenem nem lehet: mert, úgy tudom, beteges állapottal vagyon; hanem Szemere László általmenvén a Tiszán, mivel mégéddig az ilyen dolgokban szorgalmasan véghezvitte parancsolatimat: reméllem, tovább is meg nem fogyatoztat. Az erősségekben levő commendások, a mint magok leveléből látom, mindinkább elküldötték az rabokat; nem is hiszem, másokban legyen fogyatozás, hanem abba, az kiknek az Tiszán túl parancsolt Kegyelmed. Radicsnak micsoda parancsolatot adtam, tudom, azt is leveléből eddig megérthette Kegyelmed. Felettebb is szükséges, hogy Kegyelmed maga ottan maradván, continuálja az operatiokat, és egyszersmind az Nagy-Szombatba való feljövetelre is készen tartsa magát: mert, ha ezen particularis suspensio után az generale armistitium következik, — annak publicatioja után két héttel hozzá fognak kezdeni az tractához; hogyha pedig az nem succedálna: hüvebben fogom Kegyelmedet tudósítani, mitévő legyen? és Orosz Pál helyett talám Pekrit fogom béküldeni: az ki az német kijövele után azonnal bémehetne az erdélyi hadakkal, Kegyelmed peniglen kísírgetné az ellenséget úgy, hogy ha Tokajnak menne: Kegyelmed Szólnoknál avagy Usegénél általjöhetne az Tiszán, s az alatt is Barkóczi uram — a kit helyettem itt fogok hadni — szállíttatni fogja az föld népét; ha peniglen Szólnoknak jön: költözhetik Kegyelmed Tokajnál, avagy ugyan Usegénél. Én az ottfenn levő corpussal és az egész haddal készen lévén: akárhol is meg

fogok egyezhetni Kegyelmetekkel. és az idő s alkalmatosság szerint való operatióinkat alkalmaztathatjuk.

Szudricsánt azon okokból, a melyből Kegyelmed ír. méltó volt az haláltúl meggratiázni.

Az tömösvári basának többet nem írhatok, mint a kit írtam három-négy rendbéli leveleim által is; lött is válaszon, melyben ígéré magát, — ha nem cselekeszi. nem tehetek rólla.

Igen szükségesnek látom aztat is lenni, hogy mindezekről, úgy az hírekről is Pápaít mentül gyakrabban tudósítsa Kegyelmed, az mely Tömösváron által, az ilyen titulusú coperta alatt meglehet, a basít kérvén, hogy elküldje; mégeddig ugyan ő általa is secure jártak leveleim: de per superabundantem cautionem, tudom, mindeneket nem fog Kegyelmed pennára bízni.

Az tisztek vacantiájáról tudósítván Kegyelmed: szükséges, hogy egyszersmind hármat vagy négyet candidáljon is. — arra halasztván Zakariás helyett való denominatiómat is.

Hogyha oly szaporán vehetné Kegyelmed leveleimet, a mint én irattatom: nem lehetne panaszszsza, hogy függőbe maradnak az dolgok; mert, látja Isten, egy levelét sem hadtam még Kegyelmednek válasz nélkül, mindenekre punctatim felevén, a mellyek vagy az parancsolatim véghez nem vitelétül, vagy nagy consideratióktól s tehetetlenségtől múlnak. Toldi István is előlkerüle instantiájával, az melly ugyanis láttatik különbözni az Kegyelmed informatiójával; úgyis látom, senki nem controvertálhatja az Kegyelmed felesége successióját azon jószágban, holta után, — de ha ű önnönmaga, eltében, proprietariussa levén, ámbár más jószága eladásával is ki akarja jószágát váltani akárkitül is: nem tudom, hogy lehessen törvényesen praepediálni. Panaszolkodik nyavalyás azon is, hogy azon jószághúl való kihányása alkalmatosságával meg is verettetett volna az Kegyelmed emberei által; mellyet, úgy látom, az vármegye is méltán resentiál, és az erdélyi Confoederált Statusok is gravamen formában akarták előttem detegálni. Való, hogy mindezeknek legközelebb való remediumja az törvény volna: de az mostani hadakozó alkalmatossággal az megszűnván, nagy injuriája lenne az hosszas várakozás. Jónak látnám azért, hogyha ezen dolgot placidioribus mediis kívánná Kegyelmed com-

planálni. — ne adattassék az ilyenek által az régi panaszoknak megújulására alkalmatosság; mert, ha nehezen esett — s méltán is — Kegyelmednek az Consilium Oeconomicum illegalis processusa: sokaknak nehezebben eshetik az nemeseknek megverettetése. Melyrül az német ellen panaszkodunk: magunk követjük. Kérem is Kegyelmedet: ezen intésemet nehézségnek ne vélje, — hanem inkább igaz indulatú szívem jóakaratjátúl származottnak lenni elhiggye. Maradván, etc.

P. S. Orosz Pál küldött hozzám hat szökött németet, kik is bizonyosan referálják, hogy nagyobb része az armadának kéntelenségbül szolgálván, hogyha olyan securatiójok volna, hogy itten a szolgálatra nem kéntelenítettnek: felesebben szök-nének; Kegyelmed azért expedíaltasson oly pátenseket közikbe, hogy az kik hozzánk akarnak jüni, ha szolgálat kell. szolgálatra applicáltatnak, — ha peniglen hazájokban, vagy akárhová akarnak menni: fegyverek, lovok fejírpénzül megfizettetvén, secure az országból ki fognak kísírtetni, hiteket letévén, hogy ellenünk nem szolgálnak; a kik penig le akarnának hazánkba telepedni. azoknak is lészen illendő accommodatiójok.

52.

Eger, 19. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Ezelőtt egynéhány órával vettem az Kegyelmed Hubert által küldött levelét, melybül az armistitiumnak avagy suspensiónak mind a két részrül való promulgatióját értem. Csak elhitettem magamnak: kezdetik premáltatni az bécsi udvar még olyan dolgoktól is, a kiket mi mégeddig meg nem tudhattunk: az trincsenyi és leopoldi élés-adás egy csepnére sem esik kúrunkra: mivel hidat veszünk rajta; és csak mindazok az cautiók observáltassanak, — nemsokára újonnan fog korogni az hasa német uramnak.

Hubert relatióján eligazodni, igenis, nem lehet; ez, úgy látom, király-fia Kis Miklós historiaja; azért, si potem, potem, si non potem, non potem.

En az előbbeni levelem szerint okvetetlenül indúlok csőtörtökön, igen könnyű-szerrel: hogy, ha ottan az dolgok jelenlétemet nem kívánják, vissza is jöhessek. Nincsen az armistitium alkalmatosságában nagyobb állapot az terminusnál, mely-

rül szükségesképen kell Kegyelmeddel mature conferálnom ; és jóllehet, azon leszek, hogy idején felérkezhessek : mindazonáltal jónak látom lenni, ha még egy vagy két hétre prolongálja ezen suspensiót Kegyelmetek, felmenetelemnek örvével. A Vajnovics embereinek egyikét hólnapi napon ezen suspensiónak örvével elküldöm, az másik pedig mindaddig fog tartóztatni, míglen az armistitium nem concludáltatik.

53.

Eger, 21. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi aramnak.

Brunócziúl 17. írott levelét Kegyelmednek vettem. Az mi az Kegyelmed Vajnovics dolgárúl írott levelemre való válasszát illeti : mindazokrúl, reméllem, nagyobb lument vehet utolsó levelembül, mellyekrúl továbbvaló elmélkedést felmenetelemre hagyom, — kíváncsún ezen levelem által Kegyelmedet leginkább a felől tudósítanom, hogy Isten jóvóltábúl hólnapi napon okvetetlenül megindulok, oly szándékkal, hogy ez jövő hétfűre Kis-Tapolcsántt lehessek.

Azt is írhatom valóságosan Kegyelmednek, hogy az Danczkán lévő dániai követ által adattatott tudtomra, hogy a kirúlya resolválta magát hadúnak a császártúl visszakérésére, a mint is visszahivattatja, — én is viszontan reá ígírvén magamat, hogy, ha az császár azzal találná menteni magát, hogy Erdélybül vissza nem húzhatja, hogy akármerre is passust adatok nékiek. En nem látnám rossznak lenni, az Bécsben lévő residensnek is ezen dolgot tudtára adni, — az melly Osten által megtehetné, hogyha elbocsáttatását, több dániai tisztekkel együtt, megígírvén neki, ha ez következik ; a mint is így lévén az dolog : bír csak annyi időre terjeszszük az armistitiutumot, hogy ezen hadak separáltassanak : azon idő alatt kijűvén : bizonyára, nem tudom micsoda statusban lészen az erdélyi armáda !

Rabaköznek erősítése jó, s felettébb szükséges is : de magam is legnagyobb punctumnak tartom az armistitiumban az Kegyelmed gordítását. (Így.) Való is, hogy Budát bloquadált helynek nem tarthatja, — de, ugyanis, arra kelvén a dolog : csak ezen műlni nem lehet.

Ungvár delinectióját én elküldöm, és assignálok ezennel

Vajda Jakab kezéhez húszezer forintot az épületnek elkezésére.

Az bajnóczi jószág iránt valóságost írt Kegyelmednek Ottlik György: de, hihető, az praeses után czélozván, az Consilium levele eltévelyedett; kire nézve az duplicátát is expedáltattam, és aztat kézhez vévén, kérem, tessék Kegyelmednek az divínyi jószágot az említett Consiliummal resignáltatni.

54.

Eger, 21. Aprilis, 1706. Károlyi Sándor uramnak.

Két rendbéli levelét vévén Kegyelmednek, melyből az Orosz Pál commendója alatt lévő némely hadaknak casussát iterato értem; mellyet már praevie magától Orosz Páltól megtudván: magam is olly opinióba valék, hogy fog élni az alkalmatossággal az ellenség, — de azután se rosszúl, se jórúl tudósítását nem vévén Orosz Pálnak: úgy látom, megelégedett próbájával. Magam is eleget unszoltam Orosz Pált, de látom, hogy kevés kedve az újításhoz; illyefi volt-e azelőtt, vagy csak most lett illyenné? nem tudom, — de csak megvallom, nem helyesen történnek az felettébb való megligentiák; eddigis Pekrit küldöttem volna helyében: ha az immineáló békesség tractája nem tenne akadált oda való menetelibe. Én holnap, Isten kegyelméből, innen megindulok Kis-Tapolcsányig oly könnyű-szerrel, itt hagyván bagázsiamat, hogy, ha az tracták és operatiók nem kívánják ottlétemet, — vissza is jöhessek.

Az intercipiált leveleknek is megküldését kedvesen vészem. Való, hogy az erdélyi nemességből kevés szaporodását várhatjuk fegyverünknek, s jobb is azokat házokhoz küldeni, hogysem az fegyverviselők kenyerét vesztegettetni vélek. Úgy látom, az tordai próba az tisztek szokás szerint keresett mentességén múlt inkább el, s valóba, bánom is, hogy kiki közölők az magok eszén való járást continuálja. Adná Isten, már Kegyelmed egy ordelének volna effectuatiója.

Nem fér absolute eszemben, hogy már az meddig az armistitium dolga el nem válik, indulni kívánjon az német. — annál is inkább, hogy nem közhírekül, de particularis correspondentiámból írhatom, hogy az maga hadát teljességesen visszakívánja az dániai király, kéresemre, mely nélkül — úgy

tudom, — Csalóközből sem jött volna ki, nemhogy ennyi romlása után könnyen resolválja magát az kijövetelre.

En az debreczenieket fogom requirálni az fejérpénz iránt: de másunnan oly hertelen bizony nem telhetik. En se az fiscusoknak mód nélkül való szaporítását, se az Irinyi amotióját nem kívánom az Oeconomicum Consiliumnak megengedni, és mindezekről mostani felmenetelemben hüvebb dispositiókat teszek.

Kegyelmed kijöveteliről, kérem, már addig ne gondolkozzék, az meddig az tractáknak dolga el nem válik; melyekről hüvebb informatiómat fogja venni Kegyelmed.

55.

Balla, 22. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Nem kevés csudálkozással értem az Kegyelmed 19. datált leveléből Pálfinak berzenkedését és az csalóközi communicatióknak csaknem nyilvánvaló interruptio által való elfoglalását. Mindezekből egyebet nem magyarázhatok, hanem, hogy ez mostani suspensio után hertelen általjűvén az Dunán, Leopoldot megsegíthesse, — avagy penig, ha pro securitate hadat kívánnánk általhozni: Forgács ellen operálhasson; melyre nézve, megvallom, sokat forgatom elmémben: ha jobb-é sietném, avagy mászkálnom? Mert, ha az armistitiumról sincere nem gondolkodván, az mostani suspensio után e szerint progrediál: magam, had nélkül menvén, ámbár magamot Kegyelmeddel conjungáljam is, — nem resistálhatok; hogyha penig visszanyomakodom: az hadnak és földnépének szívét vesztem. Hogy mindazonáltal, akárminth legyen az állapot, hazám szolgálátja késedelmem miatt meg ne fogyatkozzék: én holnap Szécsénybe és negyednap múlva, Isten jóvöltéből, Kis-Tapolcsánt akarok lenni, — melyre nézve addigis elvárom az Kegyelmed tudósítását. És mivel a földvári passus építéséről Lemérrel kell conferálnom: hogyha ottan egynehány nap alatt el lehet Kegyelmed nálla nélkül, — postán, sietséggel küldje Kegyelmed előmben. A híd építését ottan nem lehet nagyobbán sürgetni: mivel az marhának elődése miatt a szűlfákat oly hirtelenséggel le nem küldhetni. Vasmacsákra szűksége nincsen Bottyánnak: mert azok ottan keveset szolgálhatnak, —

a mint is tavaly az Duna fenekének keménysége miatt tapasztoltuk ; van vesszeje, fonattasson kasokat magoknak.

Az erdélyi hadakkal való communicatióját az németnek, az miskólczi discursusunk szerint a Száva-Dráva közire kell igazítanunk ; hogyha mindazonáltal ezen punctum felmenetelig haladhatna, igen akarnám.

56.

Szécsény, 24. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi urannak.

Tegnapi utomban előtaláltam mind az curért, mind kevés idő-vártatva Dörít, az küldött levelekkel, — mellyek, igenis, nemkevessé siettették volna utazásomat, az általa tett relatio ; de, a mint látom, lesznek még difficultások az dologban : mert nekem is megiratván feleségem által az armistitium punctumit, olyan terminusok vannak utánna, mellyekből könnyen által-látni való, hogy ezen adott reménsséggel mintegy hizelkedni kívánnak, hogy az Rábán túl való földet megnyerhessek, — mivel, úgy látom, Vradiszlo is ír azon nagy subtilitású ratióval, a kivel Lamberk, hogy tudnillik a nélkül nem élhet az császár hada, — talám bánod, ha meghal ? De könnyen megvala az válasz : hogy hitemet se feleségemért, se gyermekimért meg nem szegem, és az Confoederatio ellen földet nem engedhetek, — de taláztatik talám olyan modalitás hogy űk a Lajtán, és mik az Rábán általjűvén : adathassek néki commissariusink által annyiszámú élés, a mennyirül fogunk conveniálni. Noha ezeket is nem assecurative írtam, és így változtatni is lehet.

Altam (Althan) hogy keresztülgázolja az országot, nem lehet ; hanem, ha sincere kívánnak bánni velünk : küldjenek az mediatorok currért pecsételetlen ordelekkel. A mint némely dolgoknak circumstantiájából látom : ezek kívánságokban oly hamisság vagyon, hogy Várad vidékét akarnák elfoglalni ; de, úgy látom, csak az elsőben találjon Kegyelmed valami modalitást : ezen mediatorok currérja küldésére rá fognak állani.

Hogyha mindazonáltal opiniókba megcsalattatván, ugyancsak mégis megengednék feleségemnek az lejtivetelt : kérem, tegyen Kegyelmed szükséges dispositiókat az lovakról, és küldjön valamely németül tudó tisztet P'ozsonba ; a mint írja, az hintón kívül három kocsi kívántatnék.

Hogy annál hamarabb tudhatnám : meggyű-e, vagy nem? ne tartóztassa Kegyelmed, kérem, Dörít.

Kívánják aztat is , hogy assecuratiót adjak , hogy mihent a császár kívánja : újebben felküldöm , — melyről írok Stip-neinek (Stepney , lord).

57.

Kis-Tapólcásny, Generális Bercsényi uramnak.

Isten jóvóltából ide szerencsésen érkezvén , Lemért is itt találtam , és magamat az híd készülettiről informáltatván , — úgy látom : azok , az kiknek committálta Kegyelmed az készületeknek megszerzését, nem mindenkor valóságosan informálják Kegyelmedet , — mivel még 580 darab fa híjával vagyom. Az mint a lévai kapitánytól értettem : oda is még se fát, se deszkát nem szállítottanak , — jöllehet minapi levelében azt írta vala Kegyelmed, hogy ott is vannak némely készületek. Mind-ezekre nézve azért alkalmas fogatkozásokot szenvedhetünk, hogyha ezibe (izibe) nem remediáltatnak: mivel Isten jóvóltából az artoleria is, a melynek tegnapelőtt Szécsénybe kellett menni, egynéhány nap múlva elérkezik. Én Lemért nem tartóztatván, azon lézsek , hogy holnap elküldhessem az erősségnek megtekintésére.

Az feleségem lejüveteliről tett dispositióit Kegyelmednek nagy kedvesen vészeni , és az odavaló dolgoknak relatiójával való jövetelit is Kegyelmednek nagy inpatientiaival várom , — mellyek miatt, ha késni talál Kegyelmed : kérem , küldjön számonra apró , körülméletl papirost, egynéhány pár vastag bürkezttyűvel, hogyha az mediatio emberei börtjába találtatnának.

58.

Kis-Tapólcásny, 27. Aprilis, 1706. Károlyi úrnak.

Leveleimre tett két rendbéli válaszsát Kegyelmednek vettem, azokbólértvén az havak megindulása miatt okozott megszűnését portáztatásinak. Én, Isten ő szent Felsége kegyelméből ezelőtt harmadnappal szerencsésen érkezvén ide: tegnapi napon hűvebben értettem az armistitium negociatiójának folyását Bercsényi uram relatiójából, s nem kevés csudálkozással láttam mégeddig nem tapasztalt hajlandóságát az bécsi udvarnak. annak conclusiójára ; — jöllehet mindazonáltal az mediatorok

az mostani suspensiónak még tizednapos prolongatióját proponálták: de még az bécsi udvartól resolutiójok meg nem jűvén, az eddigvaló, két nap alatt expirál; mindazonáltal, mivel magát Vradiszlaót várják ma Pozsombban: úgy tetszik, nem kételkedhetni effectuatiójában. Erdélyben magok sem kívánják, hogy megváltozzanak az dolgok: hanem, az mint kiki találta-tik, úgy maradjon; de bizonyos, hogy még bizonyosan nem tudták az Kegyelmed progressusit. Mindezekről mindazonáltal, reméllem, e jövő postán bizonyosabbat írhatok Kegyelmednek.

Jósika Dánielt nem oly véggel kívántam békülden, hogy az erdélyi operatiókat folytassa, — mivel arra elégségesnek lenni nem itílem, — hanem praecise, hogy azon ottlevő vidékeket, az Kegyelmed jelen nem létében, azon hadakkal, melylyeket ott hadni szükséges lészen, őltalmazhassa, legkiváltképen, ha az tractúra nézve ki kelletik Kegyelmednek jűni: de ha jobbat talál Kegyelmed: arról is elvárom opinióját.

Micsoda dispositiókat tettem penig Kegyelmed maga személyéről: gondolnám, már eddig vett leveleimből megérthette Kegyelmed.

Szemere Lászlót már eddigis leküldöttem volna: de kívántam elébb annak rendi szerint való resignatiójáról disponálni Budait, — mely is már alkalmasint meglévén, lemeneteliről ezennel fogom parancsolatimat expediálni.

Hogyha az tractából semmi sem lészen: Orosz Pál helyett is Pekrit fogom commendérozni. De mindenekről e jövő alkalmatossággal bővebben fogom Kegyelmedet tudósítani, — maradván, etc.

59.

Kis-Tapolcsány, 30. Aprilis, 1706. Generális Bercsényi uramnak.

Épen vadászatra vadászám az Kegyelmed levelében feltött, feleségem jöveteliről való vígasztaló híreket. Elmondhatnám Forgácsnal az au-t! de mihaszna? úgy látom, rövid lesz az öröm, — ha az suspensio elmúlásával felkívánják; de in-már valeat, quantum valere potest, pro cura majali. Én hónap, vagy hónapután, igenis, Nyitrára megyek; inkább is akarnám, hogy ott véletlenül találjam, — talán könnyebben is menne-végbe conceptusom. A mi 5. Majit illeti: igenis, duplán legyen,

kurvanyja, — csak contrahálja Forgács. Kegyelmed is az hadakat, hiszem, lehet már táborozni! De szeretném, ha Forgács nemcsak egy helyütt ütne táborn, hanem legalább két vagy három helyen, egy-egy mélyföldnyire egymástól, ut esset imitt is, amutt is magnam famam. A mint maga leveléből látom feleségemnek, csak ma fog Bécsből kiindulni, és gondolja: csak hétfőn leszen szemben velem: nem is fog ártani egykevéssé megnyígosztalni Sentén: ha legutólszor láttam hétfőn, lássam elsőször is hétfőn. Az ágyúlövésekről, igenis, tégyen Kegyelmed dispositiót: mivel máskint is igen gyönyörködik hallásában. Az rongyos karabélyos hadamhoz, való, nem igen illik az pompa: de semmi, majd czifrább lesz. Írja aztat is feleségem, hogy panaszkodott Vradiszlao, hogy nem adták bé az élest Leopoldba; de hihető, nem tudta volt még akkor: mivel 27. dátáltatott az levél. Sajnálják, hogy az Vágon szállítatik; hihető, bűzlik az Duna hídját, — de sirczego (így) hadd morogjon! Én maradok, etc.

P. S. Semminépmű asszúszöllő-bor velem nem lévén: ha ottan egy átalagocskával találna Kegyelmed, — igen kedvesem venném, ha küldene Nyitrára.

60.

Nyitra, 3. Maji, 1706. Károlyi uramnak.

Tegnapelőtt feleségem eleibe ideérkezvén: csakhamar egymás után vettem két rendbéli levelét Kegyelmednek, az mellyekből az odavaló operatióknak folyamatját bővön látván: nemkevéssé háborította meg elmémet azon egynéhány regiment németnek gyülekezeti, és Várad felé való szándéka; mert itten csaknem concludtatott, hogy Erdélyben in statu quo maradjon az fegyver, — és így, ha az armistitium ott Várad körül találná őket: valóba rosziúl esnek; de hiszem, eddig már ott megvölt, a minek meg kellett lenni. Jól lesznek az dolgok, reméllem, ha az Kegyelmed dispositiói véghezmennek, mellyeket változtatni nem is szükséges, az idő sem engedi; csak kérem, minden úton-módon azon legyen, hogy az armistitium megvitele előtt is valamely nevezetes véletlen próbát tehessen Kegyelmed rajta.

A mint az elébb is írák: a császár ugyan feleségemet ki-

bocsátotta parolámra, hogy az midőn kívánni fogja, visszaküldöm, — de még az suspensio ultra 5. Maji nem prolongáltatott; addig mindazonáltal ki fog tetszeni: lesz-e valami az armistitiumból, vagy sem? mivel már az felelet propositiójokra beadattatott. Magok az mediatorok haszontalannak látták kívánságokat az reclutának Erdélyben való béviteléről, és így azon punctum kihagyattatott, se más olly akadály a dologban nincsen, a melyre nézve gondolhatná az ember elmúlását, — ha csak ezen mostani motusa az ellenségnek, a melyről Kegyelmed írt, meg nem akadályoztatja: mert bizonyára nehéz volna egy bizontalan békesség fejébe odaengednünk Várad tájékát. Legalább szállíttatassa s pusztítsa el Kegyelmed a falukat előtte: hadd koplaljon legalább, ha odajű! Mindezekről, azon lések: még ma conferentiát tartván Bercsényi úrral, több punctumira is bővebb választ tehessen Kegyelmednek. Ez még mindazonáltal nem bizonyos: mert estvére elérkezvén a feleségem, — talám a régi, csaknem kopott pennát fogom elől. Kérem, ne csudálkozzék Kegyelmed, ha már az armistitiumig minden punctumira válaszi nem lesznek: mert én is hazakéredzettem most egyszer; úgyis, látom, majd visszakéri az német, — mert megharagítom!

61.

Kis-Tapolcsány, 8. Maji, 1706. Károlyi uramnak.

Nyitrán létemben vettem az Kegyelmed 28. Torockóruól datált levelét, a melybe kiváltképen való válaszadásra materiát nem találván: az idevaló dolgoknak folyásáról vóltaképen akartam tudósítani Kegyelmedet.

Isten jóvóltából feleségem szerencsésen elérkezvén: csakhamar követte az mediatorok és a neutralisok serege, és valóba, rajta valánk az armistitium punctumi koholásán: mivel ma végeződik az suspensiónak utolsó terminusa; de mégis, újabb-újabb illetlenebb propositiókat tévén az ellenség: végtére, a mint jónak láttuk lenni az dolgot, feltévén, — mediatorostúl felküldöttük: vagy subscribálja, avagy hagyjon békét a színes tractának! Már mi következik belőle? kimutatja az idő, csak negyednap alatt is. Junius végéig termináltuk az armistitiumot: de azonkívül még 12 nap fentmarad, hogy ki-ki az

hostilitásokhoz kezdhessen, — ha végben nem megyen az békesség tractája.

Most újonnan véletlenül felvervén quártélyit Olaszországban a németnek az francia: négyezer emberek, az bagázsia és artoléria veszedelmét magok is agnoscálják, az rabokon kívül; és így nem igen tarthatni, hogy idővontatást a segítségvárásáért keressen. Hogyha az armistitium meglészen, mivel az békesség tractája circa 25. praesentis fog kezdődni, intimatiókat vévén: hogy lehessen Kegyelmednek hirtelen kijűnni, ottan jó dispositiókat hadni. és azután hasonló hirtelenséggel ismét bémenni, ha az hadakozás kezdődik? — elvárjuk tudósítását Kegyelmednek.

P. S. Az hajdúvárosiak instantiájából, melyet előttünk nagy kedvetlen keserűséggel exponáltak (értem), hogy Kegyelmed kétszáz hajdút, fegyverest és köntösöst kívánna rajtok; de megvallom, nem reflectálhatom magamot, hogy ilyen végezésem lett volna: mivel ők máskint is tartozván fegyverrel szolgálni, a portát nem ingredialják; hogyha pedig personalis insurrectio helyett kívánja Kegyelmed őket: ha jóknak lenni találtatnak, jobb leszen meglovasítani őket, előre valami pénzt adván nekik, az mely annakutána fizetésekből detraháltassék nekiek. Melyben az Kegyelmed informatióját elvárjuk. minekelölte végső resolutiókat kiadjuk: az executiót is addig tollálja Kegyelmed rüllok.

62.

Kis-Tapolcsány, 9. Máj, 1706. Bertótinak (Ferencz).

Az mióta az Kegyelmed levelében includált specificatiót vettem, tudnillik: mennyi assignatiót adott Danczkára Kegyelmed? vettem Bonak levelét, melyben informál, hogy mindezenestül tizenhatezer ötszáznegyvenhét (id est 16,547) tallért fizetett volna az Kegyelmed assignatióira, 16-ik aprilisig; kívánnám azért, ha egyszersmind a specificatióját is megküldené Kegyelmed: azon pénzen vett portékákat, avagy materialékat hová fordította? hogy tudhassam magamat e szerint dirigálnom: mennyire lehet még szükségem? Aranyasvégű papirosra in quarto et octavo, szükségem lévén, — hoztasson számomra.

63.

Kis-Tapolcsány, 10. Maji, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tegnap napon vettem Sentérül írott levelét Kegyelmednek, melyből noha semmi bizonyost nem láthattam az armistitium dolgába: de mivel még az mediatorok el nem mentenek, úgy tetszik, nem lehet kétségem benne, és concludálható, hogy akkor is a zsebekben volt az armistitium, — de csak kívánták tapasztalni elménket. Apropos, úgy látom, meg nem csalattattam vélekedésemben: mivel épen most vészem az Kegyelmed levelét, a Csáki uram inclusájával; csak Kegyelmed azon légyen, hogy az erdélyi currért acceleráljuk, és az mostani fegyverünk statusát conserválhassuk.

Mikóvinyinak még tavaly parancsoltunk vala új keresztények felszállításáról, melyeket már össze is szerzett, és mivel csak épen comitiva híjával vagyon: kedvesen venném, ha Kegyelmed tenne valami dispositiót felőlök, hogy még ezen kikelet alkalmatosságával lemelessenek. Mihent az bagázsám érkezik: magam is azon lések, Újvárba mehessek, a hová már eddig az altoléria is elérkezett.

64.

Kis-Tapolcsány, 13. Maji, 1706. Szirmai úrnak.

Az Kegyelmed 10. Maji Pozsomból írott levelét kedvesen vettem, bővebben értvén az rabok szabadulásában tett végzésit a hécsi udvarnak; melyről is azonnal dispositiókat tettem, hogy azon keresztény munka (az melly eddigis rajtunk nem múlt) secundáltattassék. Nalóczi és Jósika szabadulása Ordódiának s Pongrácznak committáltatott, a kik lemennek Erdélyben.

Egy Csáki Andrásért az egész rabokat, a kik hitek megsegéséért megfogattattak, elbocsátani nem lehet: hanem bocsássák el Vilszonért, kész vagyok Szűnyogért más rabot adnom; ha peniglen ez nem tetszik: akárkit is, hasonló gradusút, odaadok. Nemkevessé csudálom, hogy az illetén raboknak megarestáltatását maga is mintegy igazságtalanságnak ismervén Kegyelmed: javallja, hogy titkoltassék az világ előtt; de bizonyára, nem-hogy titkolni, sőt terjeszteni kívánnám az ilyen capitulatióknak

infractióját, melyekért megfogattattanak: hadd látná kiki el-
lenségünk cselekedetét!

Lichtenstain herczeg kívánságát secundálnom nem lehet,
s illetlen is volna egynehány kanczáért öszvegázoltatni az or-
szágot, melynek ügyis effectusa nem volna: mert olyan em-
bereknél vadnak, a kik pénzért el nem adják, — erővel tölök
el nem vehetni.

Hogy lehessen szembelétem avval, a ki feleségemhez le-
szándékozik? *) még nem tudom: mert ante factas propositio-
nes et acceptam replicam, azon szembelétel sok okokra nézve
nem lehet, — addig peniglen feleségem, nyavalyája miatt, nem
várakozhatik; mert ha juniusba az Karleszbódi (Karlsbad) für-
dőikkel nem él: idejét elmulatja, és az egész bécsi doctorok
opiniója szerint, a nélkül meg nem gyógyúlhat. Hogy mások-
kal előbb légyen szembe, jónak itílem: de mindezen okokra
nézve nem vélem, lehessen valami benne, — hacsak más mo-
dalitás, nem találhatik. Nekem is, valóha, sokszor, de leginkább
a szegény győri lajtmány szabadulása alkalmatosságával jut
eszemben az astrologus, kinek ha a mondását hinni kell: még
csak négy esztendő múlva leszen szerencsés végi hadakozá-
sunknak. Ezzel kívánom, az pöstényi fürdőeknek kívánatos
hasznát vehesse Kegyelmed, és maradok, etc.

65.

Kis-Tapólcány, 13. Maji, 1706. Okolucsányinak.

Nagy-Szombatból 10. Maji írott Kegyelmed levelét vettem,
melyből bővebben általlátván: mibe legyenek az következő
békesség tractájárul való vélekedések? magam is szükségesnek
látom, hogy minden úton-módon azon legyen Kegyelmetek,
hogy az erdélyi fejedelemségnek dolgát oly publicumnak len-
ni agnoscsáltassa Kegyelmetek, az mely nélkül hazánk meg nem
békélhetik; a mint is bizonyára idővesztésre jű Vradszlao, ha
ollyakat proponálni akar, hogy ezen hites confederatiókkal
pecsételt conditiótul recedálhassak, — melyre ha lépni nem
kívánnak: talám még az armistitium is nem lett volna szük-
séges a feleknek. Én már ezekről sokszori declaratiókat tettem

*) Gr. Wratislaw cseh cancellárt, a bécsi udvar küldöttét érti.

s írtam, az mellyektől hazám javát óhajtó s kereső elmém s szívem habozó változásokkal se nem csüggedezik, se a jövődők félelmétől meg nem változik: lássa az édes hazám, ha maga őltalmúra alkalmatosnak akar-é tenni, avagy avval nem gondolván, s maga maradékinak jármot akar hadni nyakában? Szokott mondásom szerint: *quo fata vocant, virtus secura sequetur.* — Vradiszlao lejüveteléről Szirmai uramnak bővebben írtam felőle, — maradván Kegyelmednek, etc.

66.

Kis-Tapolcsány, 15. Maji, 1706. Károlyi uramnak.

A prima Maji semmi levélét Kegyelmednek nem vévén: tepnapelőtt vettem az harmadik Maji datáltatottat, melyben a fejevári actusról tudósít Kegyelmed, úgy az ellenség igyekezetiről is. A mennyiben itten kitanúlhattam dolgokat: nemannyira tulajdoníthatni Rabotín és Klikisperk köszvényének ott bennvaló mulatásokat, mint az armistitiumra való várakozásokra: mert minden dolgokból kitetszik, hogy igen meggyengődöttek tartják az erdélyi táborokat. Már Kegyelmed eddig currérom által vehette az armistitium felől tett tudósításomat, — jóllehet még, úgy gondolom, az német commissarius nem jöveteli miatt az enyímek sem indúltanak meg Nagy-Szombathúl; tudom azért, Kegyelmed is fog gondolkodni az hadaink füveléséről, mivel Erdélyben mindenek in statu quo maradtanak.

Az abrukbányai dispositióit Kegyelmednek mindenekben helybehagyom, és az előbbeni determinatióm szerint az hadak bemenetele alkalmatosságával a mely cinobrium és abból proveniált kényesső találtatott, aztat Kegyelmed az hadaknak erogáltassa. — vagy ruházatjokra való materiákra fordítván, vagy penig a szegény, megöregedett és ellovatlanodott érdemes tisztekre.

Sennyei István nehezen válik meg ezerétül: de Kegyelmed csak adja oda Sennyei Ferencznek, — úgy sem illik a mankó s pácza, kalamáris és penna az kardhoz.

Kegyelmed minden úttal-móddal persvadeálja Csáki Lászlónak az resignatiót, és inkább más utat keressen consolatiójára;

mit tehet ű is, én is rajta, hogy az hadakozásra alkalmatlanná tette a természet!

Szakmár vármegyében tett excessusoknak addicit listáját láttam; probatis probandis lészen consolatioja, az regularis hadaktól ex integro, az mezei hadaktól in medietate detraháltván fizetésekéből.

Bukó István és a több tiszteknek megbüntetése jól esett; igenis, el kell tüle az mezei katonákat szedni; ha kún kapitány akar lenni: szedje össze a kúnokat. Mósa László helyett Bárczi Zsigmondot instelláltassa Kegyelmed. *)

Igen akarom, hogy succedált az vasgolyóbisok csináltatása; méltán kételkedhettem benne,— mert ezen öntő-házakban még az ágyúgolyóbisok öntetése sem succedált forma nélkül; próbáltattam ugyan fővenybe is, egyszersmind százakat is öntetvén: de igen varapotyosok lévén, nagy kára lett volna az ágyúknak benne. Azt tartom, az puskákban is hasonló következik.

Hogy az kállai salétromházból az Kegyelmed dispositiói szerint salétromot nem administráltanak: nem egyéb volt az oka, hanem, hogy az idevaló operatióknak szükségét calculálván, előbb ennek kellett kiteni, — a mint is kitölt. Úgyis, reméllem, eddig administráltattak Krucsai kezéhez a töltések Kegyelmed számára: mivel Egerből való indulásom alkalmattosságával már Tokajba voltanak. Az mely németek Kegyelmedhez szöktének: ezen armistitium alkalmattosságával küldje Kegyelmed hozzám őket, mivel minden idegen hadaim Újvár alá fognak velem együtt szállani; — tartok attól: az armistitium által való reménysége az békességnek, meg fogja közöttök szüntetni az szökést, ha Kegyelmed a czédulák folytatásáitól megszűnik; mellyeknek befogadások jöllehet mind a két részről megengedetett: de az ilyen hadi találmányok által való hitegetések megtilalmaztatott az armistitium által; hogyha mindazonáltal az armistitium előtt datáltatnak az czédulák: senki vétkül nem tulajdoníthatja.

67.

Kis-Tapólcány, 16. Maji, 1706. Generális Beresényi urannak.

Tegnap estve vettem Nyitráról két rendbéli levelét Kegyel-

*) Kövári alkapitány- és várparancsnokságra.

mednek. Az mi az clavisos leveleket illeti: azokat koholtatni fogom; de az mi vármegyékre való assistentiát illeti: jobbnak látnám, ha maga küldene Kegyelmed ismerős tiszteket és katonákat. — netalántán rendetlenül procedáljanak ahhoz szokatlan karabélyosim. Az mely pénzt az commissariatusságnak kívántam adattatni: aztat nem magam udvari commissariusomnak kívánom, mivel annak, igenis, az alsó cassából kell kitelni: de Bene Pál panaszkodott előttem, hogy marhavásárlásra pénze nincsen, melynek ex officio kell véghezmenni.

Pál Deák felől, csak úgy látom, úgy kell szóllanunk: si bene vales, bene est, etc. Bottyánnal pedig akármit csináljon Kegyelmed: nihil interest humi, ne an sublime putrescat, csak engem mentsen meg tüle.

Ebeczki relatiójára nézve, úgy látom, nem rosszszül esett, hogy az hajdúk megijesztették Forgácsot; bizony, csudálom patientiájokat, hogy nagyobbra nem fakadtanak olyan inconsiderata cselekedetek és beszédek miatt.

Az Dunán túl való corpusoknak dispositiói helyesen fognak esni az Kegyelmed dispositiója szerint; a vármegyékre fogom expediáltatni az parancsolatokat, csak vehessem Kegyelmed opinióját: kit denomináljak inspectoroknak? Talám jó lesz Horvát Zsigmond?

Kajali úr megküldötte nekem in originali az ratificatiót, melynek copiját, íme, includalom. Consideratióra valók volna a subducált lineák, az mellyekbe ex fastu naturali rem quasi ex gratia factam esse declarat, — de mind nagyobb azoknál, quod simus Status! Az én részemről való ratificatióba occurrálnak difficultások, hogy a Senatusnak se cancellarius, se secretarius itten nem lévén: ki fogja subscribálni? sine quorum subscriptione pro ratificatione solummodo Ducis, non Senatus haberi potest, cujus tamen nomen insertum est. Mivel pedig jövődöre nézve ezeket praecaveálni szükséges, pro conservanda Senatus autoritate: nem tudom hertelen elmém-mel feltalálni, miként lehessen meg az dolog? Kihez képest az expeditiót az Kegyelmed válaszáig suspendalom, és Kajalinak megírtam, hogy szóval, mintegy magától, mondja meg az mediatoroknak, hogy eddigis meglett volna az expeditio, ha pro solennitate rei, az cancellarius és más senatorokra nem vára-

koztam volna, — assecurálván, hogy az ratificatiója az armistitiumnak resolváltatott.

Pro autoritate Supremi Generalis, ex facta intimatione per praesentes expedialtassa Kegyelmed az ordeleket az armistitium solennis publicatiójáról, az modalitássát praescribálván. — Micsoda levelét vettem Károlynak, íme, includálom, és az mint tudom az földnek situsát: solenniter fog koplalni német uram az armistitium alatt.

68.

Érsek-újvári rendtartás.

Nemzetes Vitézlő Ebeczki Imre brigadéros és újvári commendans hívünknek ezen orderünk által intimáltatik, hogy, jöllehet az armistitium publicáltatása által az hostilitások megszüntenek: mindazonáltal az hadi rendnek jó folytatása az jó rendet és vigyázást leginkább akkoron kívánja, az midőn legkevesebbet tarthatni az ellenségtől; de máskint is, személlyük itt lévén, az helynek szoros volta miatt tűz-támadásoktól leginkább tarthatván. — az kapukon való strázsulás ekképen következék.

Az kapunyitás napkeletkor, az zárás pedig napnyúgodtakor okvetetlenül következék, melynek előtte mintegy félórával egy 12 fontos ágyúval jel adattassék; mivel peniglen sok urak és udvarok *) táborba léte miatt ezen idején való zárással nagy alkalmatlanságokat szenvedhetnének: az Nyitra vize felől való nagy kapu egész 9 óráig, az kis alkapu pedig 10 óráig nyitva maradjon; melly óra után, magunk saját parancsolatja kívül, senki parancsolatjával fel ne nyittattassék. — hanem az siető postákon gyűlvő levelek szokás szerint köteleken bévonattattassanak.

Az táborunkon az mezei strázsák szokás szerint tartattatván, parancsolatjok lészen, hogy minden idegen embert az kapu - deáknak statuáljanak (a kik tudnillik az várban békívánkoznak), az melly is azonnal a főstrázsán levő tiszthez kísértettesse, a holott keményen megexamináltatván: ha valamely suspectus helyről gyűnnének, avagy szavokban haboznának.

*) Így, t. i. az urak udvari népei.

azonnal magáboz (az commendánshoz) kísírtesse ; hogyha pedig esmerős helyekről jüvén, valakiknek esmerősse avagy szolgálói volnának : azon fűstrázsán levő tiszt urokhöz kísírtesse. Kihezképest kemény parancsolatjok légyen az fűstrázsán lévő tiszteknek, hogy magok kötelességek szerint semmi mód, praetextus alatt strázsájokról el ne távozzanak, valameddig fel nem váltatnak.

Az táborunkból senki bé ne bocsáttassék kísíró nélkül, valakinek pecsétje Tűlünk, Generálisinktől, avagy fűkapitányától nem lészen, neve subscriptiója alatt ; hogy peniglen abba csalárdság ne következhessek : ki fog az kapu-diáknak adtatni mindenikétől, az kiknek szabad lészen pecsétet adni, egy-egy mustrának való pecsét. — melyből az jövőknek pecsétjének igazságát észrevehesse, és ugyanis az kapu-czédulába feljegyezze : kicsoda és kinek pecsétjével jü be ? — az kézírások hasonlatosságára kiváltképen vigyázzván.

Az munkások semmiképen az várban bé ne bocsáttassanak ; sőt azok is, az kik nappal benn dolgoztanak, azon szám szerint, a mint bėjüttenek, kibocsáttassanak kapuzáratkor.

Mindezeknek alattavalóival való megtartására szorgalmasan vigyázzván, — folyamatjáról bennünket tudósítson, hogy az idő és az alkalmatosság szerint kormányoztathassuk parancsolatinkat.

69.

Ersek-Újvár, 25. Maji, 1706. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Abrukbányáról 15. datált levelét Kegyelmednek vettem, és éppen azon levél alkalmatosságával ugyan Máramarosból vettem confirmatióját azon híreknek, az melyeket az Kegyelmed leveleiből is értettem ; kihezképest én igenis, azokat mind revocálni fogom, csak azok, a kik iderendelttettenek, feljűjjenek. Való, hogy eddigis sokféle vádok forgottanak előttem, melyeknek világosítását hol az idő és alkalmatosság nem engedte, — hol peniglen csak az mondásból állatott próba halasztatta el ; noha ezen állapotban mélyebben tekinteni kívánnék : de látja Isten, csak úgy tetszik, még azoktól, az kik fennfogták ezen dolgot, nem igen tarthatok ; oka ennek a szokott állhatatlanság, az melly, úgy látom, természetekben öntettetett. A melly

erővel vadnak azok, a kik elpártolhatnának: bizonyára, valamint most bennünket keveset segítenek. — úgy másoknak is kevés hasznára volnának: igen kedvesen vészem mindazonáltal, hogyha ezen dolgot tovább is fogja kéz alatt nyomozni Kegyelmed. Az Abruksbányára küldendő pénzről Ajtainak kell provideálni; de szükséges volna, hogy onnan szaporábban küldettetne kezéhez az arany, melyet felferettetvén, válthatna rajta fejrépénzt, és így csak az nyereség conserváltatnék meg aranyúl.

A fizetés ezen esztendőben is 10. holnapra fog kiadattatni, vagy, ha 12-re fogja kívánni, — azt sem bánom, hogyha incassáltatik az portio után való egy-egy forint: mert különben sok lészen fizetés is, köntös is, ingyen.

Ha az német az Libertásból aranyat nem tudott csinálni: abból még nem desperáltam, hogy ne lehessen; mert sokakban tapasztaltam negligentiáját; arany nélkül nincs, az bizonyos: mert Selymeczen megpróbáltatván, ott is találkozott benne, de igen kevés lehet, tehát oly titka a természetnek, az melly által az olvasztás alkalmatosságával történhető dissipatio aut evaporatio impediáltathatik és per consequens szaporodhatik az arany.

Mojzsesnek jobb hitit bévennünk, mintsem kezünkбől kibocsátanunk; csak az meddig ezen armistitium fog is tartani, megismerhetjük szándékját. Az több raboknak szabadulásáru!l penig eddigis, reméllem. informálhatta Kegyelmedet Ordódi, melynek mindenek instructiójában vadnak. Az rabokat szokás szerint úgyis csak az districtusokban szoktam relegálni, melyet azok iránt is fogok követni, a kik ottan szabadúltanak.

Komlósi az pénzt resignálta, az munkácsi cassába: de még számot nem adott arru!l, az mit belőle mintegy kétezer forintot erogált.

Nem kevésbé vígasztalóldhatom az Kegyelmed szerencsés progressusin; bárcsak Orosz Pál leveléből láthatnék már valaha egyebet a kinyomásnál avagy verésnél. Én bizony csak az panaszból veszem észre, hogy él, de nem az próbáiból, — de hiszem, úgyis alhatik már az armistitium után, csak az Istenért, ne hagyja Kegyelmetek széledni az katonaságot, ne improvisi reperiamur.

Vincz várába igen jól esett az praesidiumnak bevitele, kivált ha oly helyen vagyón, a honnan az Marosra is vigvázhatni.

A mi az aradi operatiókat illeti: azokrúl igyekezzék Kegyelmed oly dispositiókat tenni, hogy mivel pro 15. Junii ki fog tetszeni, ha lesz-e continuatioja vagy sem az armistitiunak? hogy ha taláztatik interrumpáltatni (melly idején tudtára adattatik az commendérozó tiszteknek) lehessen progressusa ezen operatióknak.

70.

Érsek-Újvár, 2. Junii, 1706. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Hogyha Kegyelmed eddig vette az előbbeni leveleimet, s legközelebb Ordódi által küldöttbül általláthatta: micsoda dispositiókat tettünk Jósika szabadulásáról, úgy Csáki László ezeréről, az kinek az hadakozásra való alkalmatlan volta, ezerének megtartását meg nem engedi. Abrukbányai aranyváltásra Ajtainak kell administrálni az pénzt, csak ne késedelmeskedjen Grabarics az arany kiküldésében: mert annak felváltása által kell circulálódni az odavaló pénznek.

Az armistitium dolgarúl, elhiszem, már eddig büven informáltatott Kegyelmed; én bizony örömet nyújtottam volna: de csak általláttam, hogy azt gondolta az ellenség, hogy csak az francziának kívánunk avval is kedveskedni, hogy, ha megtalálna is lenni az békesség: ezen campaniába inpediálhassuk hadának ellene való kivitelit.

Az mi az Kegyelmed kijövetelit illeti, aztat a mennyire akarom is, annyira bánom; mert ámbár az Kegyelmed tett dispositiói helyesek légyenek is: csak egyedül az kijövetelinek híre is fog adni reménséget az ellenségnek, hogy hirtelen indulásával hadainkat inprovisé találhatja. Ha összevetem: csak mennyi kárt tett vala Miskólczra való jüvetele Kegyelmednek: könnyebben általláthatom, mitül kellessek tartanom, -- legkiváltképpen mégeddig ily kevés reménségünk lévén az békességhez, hogy inkább csaknem bizonyos felbomlását, mintsem continuatióját várhatjuk az tractának. Jól írja maga is Kegyelmed: mennyire félhető légyen, hogy bennünket csak

praevenialni kíván; de felettébb is szükséges oly dispositiókat tenni, az melyek által az operatiók iránt való conceptusi Kegyelmednek secundáltassanak.

71.

Érsek-Újvár, 15. Junij, 1706. Szirmai István uramnak.

Pozsombúl írott levelét Kegyelmednek mai napon vevén, értem, hogy az passus resolváltatott volna az feleségemnek; melynek elmenetelit, igenis, halasztani fogom, a meddig azon személylyel szemben lehetek, az mely hozzám kívánczik; de félek, hogy, ha sokáig vonódik az dolog, úgyis kifogy a fürdésnek idejébül. Könnyen általláthatom ugyan: mi okbúl vélekednek azok, a kik gondolják, hogy más okai is lehetnek az oda (Csehországba, Karlsbadba való) menetelinek, — de sokszor szokták magokat megcsalni az olyan vélekedésekkel az emberek.

Az mi az nénémnek (Juliána, Aspremontné) küldendő pénzt illeti: írtam Malonyainak *) hogy küldjön; mert látja Isten, csak azon summát is, melyet kér, most nincs miből küldenem, higgye akárki is, a mint akarja.

Hogy az erdélyi követek az magyarországiakkal együtt nem érkezhettek: nem volt egyéb oka, hanem, hogy parolámat nem akartam megszegni, melyet az mediatoroknak adtam, hogy tudnillik pénteken ott lesznek az követek, — kik már el is mentenek, mivel akkoron expeditiójok teljességesen készen nem volt; nem is reméllem, hogy oly kevés synceritást tapasztaljak az bécsi udvarba és mediatorokba, hogy ez iránt valamely captiosításokkal élni kívánjanak. **)

72.

Die 17. Junij, Újvár, Rádlai Pálnak.

A Kegyelmed informatióját, odavaló érkezésérül, vettük; magunk is igen kívántuk volna, hogyha az plenipotentiáknak kiadatása együtt lehetett volna meg: de ámbár az elmulatódott

*) Rákóczinak s nénjének közös praefectusa a szerenzsi, ónodi hernád-németii jószágokon.

**) Eddig Pongrácz György erdélyi udvari titkár kezeirása.

is, nem hiszem, oly foggyatkozásokat hozzon magával. Kihez-
képest jónak látnunk, (melyről írtunk is), hogy követaink
magokat az mediatióának insinuálván, odavaló jöveleteket adnak
tudtára, megírván, mennyi időtül fogvást várakozzanak reájok,
— oly subscriptióval élván: „Serenissimi Principis ad Tractan-
dam Pacem Trassylvanicam Deputati Plenipotentiarij Commis-
sarij,” nekik az „Excellentissimus” titulust megadván. Ezen
levélre alkalmasint ki fogjuk látni szándékokat, és annakutánna
könnyebben disponálhatunk: mely módon írjanak az magyar-
országi plenipotentiarusok, — mellyek hogy visitát nem
adtanak, nem egyébként tulajdoníthatjuk, hanem, hogy talán
Nagy-Szombathban való érkezések illendőképpen tudtokra nem
adatott. Az instructiójokat elküldöm pro subscriptione; az
plenipentiára nem láthatom: miért légyen szükség az
Statusok részéről, — mégeddig, az mint tudjuk, nem is usuál-
tatván, hogy instructiön kívül egyéb plenipentiát szoktak
vólna az Statusok adni, fejedelmek lévén.

73.

Pekri Lőrincz úrnak, eodem dato.

Az Kegyelmed leveléből értjük, hogy az magyarországi
plenipotentiarus urak, beérkezések alkalmatosságával az visitát
Kegyelmeteknek meg nem adták volna; de mivel leveléből
Kegyelmednek ollyat nem látunk, hanem hogy bemenetelek
solennitása kívül, oda való érkezéseket tudtokra adtak volna,—
egyébként nem tulajdoníthatni; mellyet is hogy Kegyelmetek
elkövessen az bévett szokás szerint, szükségesnek látjuk.

Az mediatorokat oda való érkezésekről tudósítsa Kegyel-
metek, feltéven: mennyi ideig várakozott eddigis reájok, és
kívánván hogy az dolgoknak acceleratiójára nézve, az pleni-
potentiának transmutálása mentülhamarabb véghez mehessen.

Az instructiót curér által elküldöttük Máramarosban, ad
subscribendum.

Az plenipotentiáknak transmutatiója hasonló modalitással
légyen, az mint az magyarországi commissarius urakkal ment
véghez. *)

*) Eddig Aszalay Ferencz udvari titkár kezeírása. Ezután há-
rom lap üres.

74.

Érsek-Ujvár, die 19. Junij, 1706. Rádai Pálnak.

Az Kegyelmed leveléből értvén, hogy az mediatorokat naponként várja Kegyelmetek, hogy az plenipotentiaknak transmittálása után kezdhessen az tractához; az mely difficultások valának az declaratio beadásában, már azok tolláltatván, hogyha arra kél az dolog, beadhatja Kegyelmetek. Az mi az plenipotentiát illeti: kétségkívül lesznek az ő részéről oly terminusok, az mellyek az mi részüinkről resemptiálhatók lesznek; az mellyeket szükséges is bővebben és nagyobb fundamentomokkal felvenni és repraesentálni, mintsem az Confoederatio részéről cselekedtek. De végtére ugyanis tovább nem mehetünk azon két részről adandó assecurationúl: mert avval, valamint én az én részemről magaménak tartom és titulusával élni kívánok, úgy ő is az maga részéről beléteszi az clausulát: „harum Nostrum Principatum Transsilvaniae,“ — mely, ha kívánjuk, hogy nekünk ne praejudicáljon: különben nem lehet, hanemha mik is neki praejudicálni nem kívánunk; — de szorgalmatos vigyázással kell lenni: azon mediatorok rescriptuma circa tollendum ab utrinque praejudicium, csak pure et simpliciter ad plenipotentiales, et non ad subsequendam negotiationem limitetur.

Stipnei levelét Kegyelmednek inserálva megküldöttem, szóval izenvén Ginczner által Kegyelmednek, úgy Stipneinek is, hogy az százharmincz marhát Pozsomba bévinni megengedem azon portéka árába, mellyet Ginczner lehozott, — csak küldjék le az mészárosokat.

75.

Érsek-Ujvár, Szirmay urannak.

Két rendbeli levelét Kegyelmednek vévén, sok foglalatosságim miatt mindeddig az válaszadásra nem érkeztem; az utolsóban tudtomra adott dolgok mindazonáltal időhalasztást nem szenvedvén: ezen alkalmatossággal mindakettőre kívánom válaszadásomat véghezvinnem. A mint is nem kevés csudálkozással értettem az Nádasdiné asszonyom gravamenjének repraesentatióját: mivel arra elegendő válasz lehet az armistitium punctumiba, az mellyek által azon dominium

hadainknak sustentatiójára lineánkban cedültatott. Még könnyebbnek látnám az erdélyi visióra való feleletet, hogyha hasonló indulatoktól viseltetvén, nem kívánnám hazám eleiben terjesztenem, avagy is inkább bizonyítanom sokszori hitemet, hogy tudnillik nem az privatumért, hanem egyedül a közjónak eléréséért kötöttem fegyveremet: és valaminthogy az erdélyi fejedelemséget nem vettem vala magamnak czélul: úgy ma is magam privatumának nem tartom, *) se ezen állapotba, ezen levelem által categorica resolutiót valamint nem adhatok, úgy annak kinyilatkoztatását annak idejére hagyom. Melyhez képest ha ezeket így értvén, ha Vradiszlao uram leszándékozik: ímé, az passust includalom, és az lovakról is dispositiót tettek, remélvén, hogy oly modalitásokkal, és nem egyebekkel, kívánja véle való szembelételemet, mint az mediatorok.

Kívánnám valóba, hogy már egyszer teljes sinceritást tapasztalhatnék az szegény rabok szabadulásában, melyre elegendő ösztönt adtam vala Oszten és az vice-colonellusa parolájokra való kibocsáttatásokban: de a két francia tisztenek (Feirville és de Riviére) ok nélkül látván szabadulásokat halasztatni, megvallom, nekem is kevés ösztön adatik ezután oly generositásokat gyakorlani, az mellyeknek reciprocatióját nem látom. **)

76.

Bercsényi Miklós úrnak. Die 27. Junij, Ujvárbúl.

Tegnapi napon Karvához rándulván, oly vélekedésben voltam, hogy az Kegyelmed assecuratiója szerint, Eszterházi Antal úrnál fogom találni az Kegyelmedtül kiadatandó ordert: de még aztat akkoron kezéhez nem vévén, szerencsére az vice-ispánok kezénél találtatott az Kegyelmed intimatiója, mellyet de insurrectione kiadott volt az nemes vármegyékre. Való, mind Török Istvan s mind Kisfaludi ezerei oly confusióban találtattanak, hogy seregek nevét is alig érdemlik: de mind-ezeknek fundamentalis okát ki akarván keresni, az feljebbem-

*) E sorok eredetileg így állottak: „és valamint az erdélyi fejedelemséget a két haza kárával nem appetálok: úgy annak magam indulatjából nem renunciálhatok, se ezen“ stb.

**) Eddig Pongrácz írása.

lített Kegyelmed intimatióitúl fogvást kezdettem az dolgot, és nyilván tapasztoltam, hogy jóllehet azokban fel volt téve, hogy az habilissek personaliter, az inhabilissek pedig zsoldosok által insurgáljanak, — az vármegyék mindazonáltal aztat pro casu tantummodo extremae necessitatis magyarázván: mind zsoldosokat kezdtének vala praestálni; az mint is az kapitányok megalkudván harminczkét forintjával egy zsoldosért az domini-
niumokkal és más nemesekkel. — hogy azokat könnyebben fogadhasák, részszerint az mezei hadakat fogyasztották, sohon-
maiakat fogadtanak, részszerint pedig alkalmatlan lovakat olesón
vevén, kívánták szaporítani ezereket; mellyek rész szerint előttem
producált quietantiákból és csaknem közönséges relatiókból
alkalmasint comperiáltattak. Az vármegyebeli nemesség is
ellenben ki egy, ki két hónapra fogadván zsoldossát: azon
időnek elmúlása után ösztönt adott nekik az szökésre. Mellye-
ket Forgács Simon úr, általmenetele alkalmatosságával az
Kegyelmed sokszor említett intimatiója szerint akarván reme-
deálni, az ezreket három karban vette. Primo tudnillik: az kik
pro fundo regiminis, mezei-ezerekből oda-applicáltattanak;
secundo: a mellyeket az kapitányok magok alkuvások szerint
felállítottanak; harmadik: az mellyeket az nemesség maga
felállított, rész szerint más mezei-ezerekből levőket, rész szerint
pedig bujdosó szegénylegényeket, — és ezeknek alkalmatlanságát
látván, rossz lovok, fegyverek és köntösök miatt, amazokat az
kapitányoknak, emezeket pedig az viceispánoknak oly véggel
küldötte vissza, hogy vagy defectusokat orvosolják, avagy
personaliter insurgáljonak; de se az kapitányok, sem az vár-
megyék in instanti felőlők jó dispositiókat nem tévén, az
zsoldosok ide s tova eloszlottak, és kik más ezerekben állotta-
nak, kik pediglen az kóborlásra adták magokat. Kihezképp
demonstrálván nekik, hogy ezen az földön is azon nemes
vármegyék, az kik pro theatro belli habentur, personaliter
szoktanak insurgálni: azon personalis insurrectiót újonnan
parancsoltam, úgy mindazonáltal, hogy az portalis urak és
főrendek külön seregekben álljonak és magoknak kapitányokat
válaszszonak, az egy házi nemesség pedig Kistalndi és Török
István ezerében menjenek, az inhabilissek is az zsoldosokat
oda praestálják; kik legyenek pedig azok? maga az nemes

vármegye, pecsétje alatt adja ki az Generálisnak, és azoknak az enlített Generális immunitationalis-levelet adjon. Külömben pedig, az kik magokat az szolgálattúl vagy vonogatnák, avagy az vármegye attestatióján kívül immunitáltatni kívánnák: eo facto poenam notae inconfederationis incurraljanak.

Az vice-ispánok recognitiójából comperiáltatott az is, hogy az dominiumok az lovaknak és alkalmas személyeknek defectusa miatt az lovas zsoldosokat semmi úton s módon nem praestálhatják; kihez képpst resolváltam, hogy minden zsoldosért harminczkét forintot praestálván, assignálják az commissariatusság kezéhez, arra rendeltetett perceptorok által exigáltatván, és egyszersmind az Commandérozó Generálisnak is tudtára adják: mikor mennyit praestáltak? — hogy azon cassa az egyéb hadi cassával ne confundáltassék, hanem rendeltessék vagy az elszegényedett és másként hadban alkalmas egy házi nemesség succursusára, avagy az gyalogság szaporítására. Ezeken kívül pedig miket láttam szükségesnek lenni Eszterházi Antal úr orderéhez adjungálni: első alkalmatossággal megküldöm Kegyelmednek. Most pediglen térek az Kegyelmed két rendbeli levelére való válaszszára, melyeket ma egyszersmind vettem.

Az mi illeti azért az mediatiótúl beadott gravamenekre való feleletet: arra, tudván, hogy úgyis meglészen az illendő válasz, — igyebet nem adjungálok, hanem csak egyedül szükségesnek látom, hogy az mi commissariusinktúl kezdett inconvenientiák, per justefiendam pretij limitationem tolláltassanak, ne coram exteris malae fidei arguamur; és ha ebben illendő mód nem találthatnánk: inkább adattassék meg nekik az passus, hogy az armistitium által megengedettett élést magok beszállítsák Leopoldban és Trincsenyben. Nem látom, hogy denegálhassuk azt is, hogy az több erősségekben in defalcationem élést ne szállíttathassanak, — melyet jóllehet ugyan Kegyelmed, annak rendi szerint, Csáki István úrra relegált, hogy mindazonáltal idővontatásra ne magyarázhassák: jobbnak látom lenni, ha Kegyelmed maga bizonyos limitált élésre kiadatja az passusokat.

Ha az armistitium prolongatiójának meg kell lenni (az melyet is jónak lenni találtunk) jobbnak ítélem magam is,

hogy az punctumok communicatiója előtt legyen meg, mintsem azután; mert ha illetlen válaszunk találna azok által lenni: nagyobb rosznak látnám azzal nem gondolván, prolongálni, mintsem tudatlanul, pro prolongationis praetextu, egyedül synceritásunkat allegálni.

Ocskai által megarestáltatott embert examináltassa Kegyelmed oly móddal, az mint legjobbnak látja lenni; az melly ember az passust neki kiadta, aztat maga ura által ide citáltattam.

Géczi Zsigmondot én helyben hagyom, valameddig ki nem tudódik: gyű-e Vratislao, vagy sem? Kegyelmed, kérem, idővesztés nélkül tétessen limitatiót az venálék iránt Nagy-Szombatban: mert Bogádi informatiót adhat Kegyelmednek, melly istentelen kereskedések indíttatnak naponként ottan.

Lemért örömet Rábaközben küldeném: de nem lévén senki, kit küldhessek vele tolmácsul, küldje Kegyelmed, kérem, hozzám Nógrádit mentül hamarabb. *)

77.

Érsek-Ujvár, die 5. Julij, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

A feleségem változó egészsége továbbvaló késedelmét itten nem engedvén, és az armistitium alkalmatosságával Morván által való menetelivel akarván élni: útját e jövő szeredára determinálta; mellyet is, midőn a minapi dispositiónkra nézve Kegyelmednek idején akartam tudtára adni, reméllem, az idő alatt is térsen oly rendelést, hogy mindazokban fogytokozás nem leszen, mellyet is idején Ricsánnak annyivalisinkább szükséges tudtára adni, hogy mivel kísértetése reá vagyon bízva: ő is magát tudhassa mihez tartani. Forgács uram magának kérvén kísérését: ő kegyelmének committáltam, és az itten való ezerekből egy-egy squadromot fog magával vinni, mellyekhez szinte elég leszen még vagy két magyar ezeret adjungálni, — csak épen az Kegyelmed opinióját az marsuta iránt örömet érteném. Én magam is Szeredig elkísírem, a hol,

*) Eddig Aszalay írása.

ha az tractának folyása megengedi, — reméllem, Kegyelmedet is megláthatom.

Ezen levelem elvégezése után Pekri úr levelét is vettem, azon rescriptum inclusájával együtt, az melyet Kegyelmetek nekik transmittált; reméllettem volna, hogy ezen dolog végett Kegyelmednek is levelét vészem: de még semmi tudósítását nem vévén, micsoda választ adtam nekik? praesentibus includálom, — tudván mindezek felett, hogy úgy fogja Kegyelmed moderálni az dolgokat, a mint igitunk előmenetelire leghasznosabbnak fogja látni. Az armistitium prolongatiója miben maradott legyen? arról is elvárjuk az Kegyelmed tudósítását.

78.

Bercsényi úrnak, die 5. Julij, 1706.

Az Kegyelmed levelét ezelőtt egy-néhány órával vettem, melyben mind az feleségem útjárúl való hüvebb dispositiómat kívánja érteni Kegyelmed, mind peniglen az békesség tractáiban interveniált difficultásokról informál Kegyelmed. Az mi az elsőt illeti: minden úton-módon azon leszek, hogy holnap megindúlhasson, — a mint is statióinak rendeltetnek: Szered, Nádasd, Szenyicze, Szakólcza; az mi penig az kísíróknek dolgát illeti: ha szinte teljességesen nem lesznek is készen az arra rendeltetett hadak, — suppléálják részszerint azok, a kik innen fognak velle menni. Kihezképest térek az erdélyi dolgokra, melyre való válaszádom jöllehet előttem mindenkefelett legnehezebb, és noha mindeneket szóval Gerhárd uramnak is declaráltam: mindazonáltal mindazokat brevibus repetálnom szükségesnek láttam lenni.

Eleitül fogvást állallattam, hogy semmire egyébre az bécsi udvar annyira nem czéloz, mint, hogy az egyszeri tett electióját Erdélynek annihilálhassa, avagy peniglen az békességnek interruptióját privata ambiómnak tulajdonítsa: mivel, való dolog, hogy az mediatorok által proponált modalitas nem annyira czéloz directe az erdélyiekkel ineált confoederatióknak ellen, mint magam particularis praepudiciomnak látnám lenni, melyrül magamat hittal is sokszor hüvön declaráltam. — sőt most is azon szándékban vagyok, hogy tudnilik én magam particularis renunciatiómmal az fejedelemségre magamat Apafi

példájára érdemetlenné nem tehetem, hogyha mindazonáltal az említett erdélyi Statusok convenientiájoknak lenni látják: őket letett hitekkel arra adigálni nem kívánom, hogy érettem hadakozzanak; de vak volna, a ki által nem látná, hogy ezzel az magyarországi békességből is kirekeszteni kívánják őket: mert valamikor consentiálni fogunk, hogy malecontentusoknak és nem Confoederált Statusoknak neveztessenek. — akkoron agnoscáljuk aztat is, hogy de Regni negociis agendi facultatem non habent, és hogy ezek Statusokat nem repraesentálhatván, illi pro Statibus habendi sunt, qui ipsis adhaerent. Rontjuk evvel a szabad választásról beadott punctomot, melyet amazoknak appropriálván, nos cum malecontentis habere confoederationem dicet, et quid-quid in Regni negociis propositum fuerit, ad Status sibi adhaerentes relegabit, melyet már is az mi punctuminkra adott replicában, bizonyosan tudom, feltett; és ha ők, miáltalunk implicate agnoscáltatott Statusok, az ő dominiumjátúl való separatiójokat kívánni nem fogják: hogy praetendálhatjuk mi per confoederationem malecontentorum? De, tehát ezen interrumpáljuk-é a tractát, ha különben nem lehet? — oly kérdés, melyre nem felelhetek, mind a szécsényi, mind az erdélyi confoederatiókat, mind magam particularis kötelességemet és Erdélynek szabadságát considerálván. Kihez képest szükségesnek látom, hogy, haugyan assecuratiójokat de non praejudicando electioni tovább is denegáljuk, hogy mindezekről Kegyelmetek magának, non obstante brevitate temporis, respiriumot kívánnván, in pleno Senatu per votationes deliberaljünk; mely ha holnap Szeredbe, azoknak absentiajok miatt, a kik itt maradnak, nem lehetne: visszagyövetelünk alkalmazásával leszen időnk. Melyről Kegyelmeddel holnapi napon bővebben kívánnván conferálni, — maradok, etc.

79.

Érsek-Újvár, 6. Julij 1706. Generális Pekri úrnak.

Expressusa által küldött levelét Kegyelmednek az mióta vettem: csudálkozni nem győzöm, hogy circumstantialiter Teleki uram visszamenetele után mibe maradtanak az dolgok? nem tudósít; mivel úgy reflectálok magamat, hogy akkoron resolváltu volna magát az mediatio az Kegyelmetek characteré-

nek recognitiójára, hogyha az Statusok nevével leszen az plenipotentia, — melyről az magyarországi Confoederatio commissiójátúl assecuratiót is kívánt. Mely ha így vagyon, azon az mediatiótúl proponált modalitástúl hertelen recedálni jónak lenni nem látom; csudálnám is, hogyha annyira kívánná prostituálni magát az mediatio, hogy egyszeri propositióját revocálni akarná. Hogyha peniglen mindezek interlocutorie lettenek volna meg, és magát arra rescriptumában nem resolvalta volna az mediatio: úgy már bővebben szólhatni ezen mostan projectált modalitásról, az melyben legnagyobb consideratio, igenis, az, hogy az Statusok nevét praecaveálja, és per consequens az fejedelem választásában való activitásokat denegálja; de mindazonáltal habita a mediatoribus attestazione, hogy ezzel az electiónak nem praejudicáltatik, hogyha az Confoederatio commissariusi is ennek consentiálnak: annuálhat Kegyelmetek ezen proponált modalitásnak.

Szükségesnek látjuk azt is, hogy mindenenkről jobb informatiónk lehessen, hogy az mindennapi diariomot Pongrácz által irattattassa Kegyelmetek, és velem naponként communicálja: mivel az particularis discursusokból néha kellek lumment venni az illyen állapotokban. *)

80.

Die 6. Julij, Bercsényi úrnak.

Noha az ma elküldött expressusom elmenetele alkalmazásával teljes informatióm nem vala: miben maradtanak légyen az erdélyi dolgoknak folytatási? az mint mindazonáltal már mostanában Károlyi úrtól értem, az erdélyi commissariussoknak küldött s Kegyelmednek includált resolutiómban is alkalmasint megegyeztem az Kegyelmetek opiniójával, hogy tudnüllik habita mediationis assecuratione de non praejudicio electionis, immittálják magokat az tractának folytatásában; — kihezképpst, mivel könnyen elgondolhatom aztat is, hogy ezek véghezmenvén, acceptáltatott Kegyelmetek által az replica: hogy az mind előttünk és mellettünk lévő Senatus előtt nagyobb fundamentomokkal constálhasson, és per consequens az

*) Eddig Pongrácz írása, ki tehát e leveleket később írta be.

adandó választ is egy értelemmel, időhalasztás nélkül resolválhassuk, — szükségesnek látom, Kegyelmednek az rendeltetett commissióval együtt való idejövetelit, hagyván ott egyet mindazonáltal az mellette lévő commissarius urak közzül, úgymint in loco tractatus, az ki is bennünket ezután is az ottan intervenáló dolgokról tudósíthasson.

Mivel pediglen Károlyi úr relatiójából értem azt is, hogy az két commissió között folyandó intimatiókban az stylusnak modalitásán magok között meg nem egyezhettek: pro tollendis multis exinde nefors exurgentibus difficultatibus, jónak látom lenni, hogy ezután azon említett rescriptumok tantummodo sub titulo commissionis Confoederationis Hungaricae aut Transsylvanicae egymás között folyjonak. Mivel azért reméljük, hogy Kegyelmed az mellette lévő commissarius uraknak idevaló jövetelekről akaratomat tudtokra fogja adni, — kívánom, Kegyelmedet rövid idő alatt láthassam friss jó egészségben. *)

81.

Szered, 10. Julij, 1706. Bercsényi úrnak.

Az időnek alkalmatlan volta miatt tegnapi napon itt tartóztatván feleségemet, — indulását e mai napra rendeltem, és magam is Modordolfig elkísírem; jóllehet, hacsak az mediatorok nem impediálják Kegyelmedet: tudom, szemben lészek Kegyelmeddel, két órakor délután akarván innen megindulni, — mindazonáltal szükségesnek láttam lenni az tegnapi levelére válaszadást.

Az mediatorok késedelméből még elmémet meghatározni nem tudom: hanem mivel az Lotoringussal és Vradiszlaoval semmit nem végezhettenek, látni való dolog, hogy activitásokat excedálván, positive a császártól várják decisióját. — melyhez annálisinkább nagyobb reménségünk lehet, hogy maga Vradiszlao fel nem ment, az ki, hihető, vagy meggátlásárúl desperált, vagy mások által akarja ezen dolgot decidáltatni, hogy jövendőben magát menthesse. De mindezeket az idő kinyilatkoztatja; azért is térek az Dunán túl való ezereknek dolgaira. Csudálnám, hogy Eszterházi Antal uram maga kiadott ordelei szerint nem igazítja el azon dolgokat, hogyha ez iránt való szokását régen nem experiáltam volna, hogy tudniaillik

*) Aszalay kezeírása.

minden levelei panaszból avagy recommendatióból szoktak állani. Igenis, helytelennek látom, hogy olly ezerek, az kik még részszerint in rerum natura nem is voltak, részszerint peniglen kapitányok alkalmatlan volta és gondviselése miatt elosztottanak, fizetések complete praetendálják, melyre őket rászoktatni se nem jó, se nem lehet, — úgyis tartozik Török István azon katonákat felállítani, a mellyekért pénzt vett a vármegyétől; hogy peniglen disconsolate ne maradjanak: igenis, jónak itélem, ha appropportionata assignatiót Selmeczre ad Kegyelmed néki.

Az mi Bottyán citatióját illeti, pro casu prolongationis armistitii értetődött; de, hogy addigis ne legyen: az mundírum és egyéb fizetésnek kiadását directe parancsolja meg Kegyelmed néki. Az Tisza-Duna-közre való menetele penig annyival isinkább szükséges, hogy már is hallom az rácznak gyülekezetit Péterváradjánál, — kinek idején kell megütni az orrát, hogyha fegyverkezéshez kezdünk.

Az Földvárnál való hajdúságot felettebb szükségesnek látom, hogy felváltattassék: mivel igen hozzászókött az tumultusokhoz, mellyek csak nemrégén is megvoltanak; maga is Csajági már közöttök nem mer keménykedni. De azon felváltás honnan teljek ki, hacsak nem Rábaközből? — elvárom Kegyelmed opinióját.

Az mi az Eszterházi Antal úr Kegyelmeddel közlött levelét illeti: arra directe, Kegyelmednek informatiója nélkül megfelelek, az mennyibe tangálja az dirib-darab ezereknek reformatióját; mert, úgy gondolom, azok mind felállhatnak, hogyha ő kegyelme maga ordelének stricte inhaereál; kihez képest magát Sándor Lászlót küldöm Kegyelmedhez, hogy bővebb informatiót vévén, a mellyeket lehet, eligazítsa, és a mellyeket szükségesnek lát, velem communicálja.

Az árvai commendans adja értésemre, hogy az alattavaló praesidiumnak cassájában 500 forint találtatik, meliyet, mivel posztót nem szereshet, Kegyelmed parancsolja meg Benyiczki Mártonnak, hogy azon pénznek arában szükséges köntöst s mundérumot administraljon nekik. *)

*) Pongrácz kezeírása.

Die 21. Julij, Sente várában. Eszterházi Antal úrnak.

Hosszas tudósítását Kegyelmednek secretariussa által érttettem; és mivel ügyis olyan inportans dolgokra írásban szükséges az felelet: hosszas írásával engemet Kegyelmed terhelni nem fog, az midőn az alkalmatosság hozza magával, — jobb lévén az ily dolgokat papirosra bízni, mintsem legconfidensebb emberére is. Az midőn Kegyelmeddel intentiómat communicáltam, hogy az corpussal magam is Karvához szándékozom, az artilleria is velem jővén: könnyen állalláthatta, hogy fogytkozás mindazokban nem leszen, az mellyek az sáncz őrzéséhez kívántatnak; de, hogy azon kötelek oly feles számmal elkészüljenek, módot benne nem látok, — kihezképest gúzsokat fonattattasson Kegyelmed, mellyeknek tavaly is nagyobb hasznokat vettük, mintsem az köteleknek. Mivel pediglen pro 24. infallibiliter megindulok: tesztek rendelést mindazokról, az mellyek szükségesek; az mint is, igenis, az magazinumokban benn kell lenni, és ha száraz hely s ahhoz alkalmas találtatnék: jó volna azokat legalább félig is az földben rejteni, — melyben Kegyelmed az ingenér opiniójával éljen.

Szalay Pál hova commendéroztatott, orderébül Kegyelmednek tudtára levén: nem szükséges, hogy az vizek között rekesztesse magát, — hanem menjen corpusához.

Hogy az ezerek in completo statu nem legyenek: azt magam is jól tudom; az mustra szerint mindazáltal mennyin találtatnak? Kegyelmedtől universalis tabellát várok; és, ha némelleyek az mustra után elszélydedtenek: a végre adtunk Kegyelmednek generálisi authoritást, hogy mindazokat compellálja.

Bercsényi úr leveléből is úgy constál előttem, hogy az mostan Újvárban érkezett cassát azon hadaknak fizetésére rendelte, és ámbár nem mind ruhások legyenek is, nyárban meg nem fagynak; hogyha hazájokat szívessen szolgálni kívánják, aztat tovább is híven, mint eddig, végbenvihetik.

Úgy emlékezem, fenn vagyon az Kegyelmed orderében téve, hogy corpusának egy részével Pápa táján maradván,

maga előtt az ellenség felől tartsa Bottyánt, az mely Kegyelmedtől legalább három mértföldnyire lévén: azon hadakhoz, az mellyekről Kegyelmed informál, közelebb lesznek, és in illo casu azon vigyázók is — mivel az ellenségnek ellentállani nem foghatnak, — lassan retirálni fogják magokat, az ellenség motusira vigyázván. Kitetszik az is, hogy az ellenség magát Sünneg táján conjungálni kívánván az horvátokkal és rácokkal, mely ha úgy lenne, jól megvizsgáltatván: mellyiket lehessen könnyebben megcsapni? az megcsapására, legkivált éjszaka, ordert várni nem kell; mellyet Kegyelmed akkoron sietséggel, — gyalogja nem lévén — véghez is vihet. Gondoljuk, mindezekben nagy segítségre lehet Kegyelmednek Bertóti István, az kinek capacitássát és elméjét jól ismerem.

Hogy az csikvári corpus magát Kegyelmeddel conjungálja, arra Kegyelmed több ordert ne is várjon: mivel nem falukat, sem nem egy darab tartományt kell őrzenünk; ha kicsiny lész az erő, az ki onnan jön: elég lesz Andrási Pál, kihez in casu necessitatis, ha az ellenség az corpus ellen directe nem agál, és maga erejét Kegyelmed látja, hadát amanuak megszoríthatja; ha erővel jön, s conjunctiót keres: várja reá Kegyelmed, és teljes corpussal csapja meg; ha Földvárát obsideálni találja: könnyű haddal lévén Kegyelmed, sietséggel annak is succurrálhat.

Hogy Lamot Rábaközben munitiót küldjön: parancsolatja vagyon; az melly is, reméljük, holnap meg fog indíttatni.

Az commissariatusságnak panaszsza nem attúl eredett, hogy Kegyelmed az dominiumoktól adott pénznek erogatióját kívánta megvizsgálni: hanem inkább az provisióknak assignatiójátúl, és netalántán fiscalitásokról; mert, igenis, az első orderünk szerint lévén, hivataljában jár Kegyelmednek.

Ezen levelemet concludálván, újonnan intem s kérem is Kegyelmedet: az ilyen ordereket illető, s leginkább hadak számát s corpusoknak erőtlenségét concernáló dolgokat vagy csak egvedül egy próbált, meghitt emberére bízva Kegyelmed, vagy maga megírja, — kíváltképpen vigyázván, hogy ilyenek felett publicus discursusok az tisztek jelenlétében is ne tartatassanak: mert egy embernek elfogattatása — ámbár hűségé-

rül ne kételkedjünk is, — sok rosszat okozhat; melyet, adjon Isten, ne tapasztoljon vala Kegyelmed.

Hogy pedig az *correspondentia* bátorságossabban meglegessen: ímé, *clavist* küldök Kegyelmednek, az melylyel ha az egész levelet nem is, in *casu interruptae et periculosae correspondentiae*, az legszükségesebb dolgokat tudtomra adhatja Kegyelmed. *)

83.

Érsek-Ujvár, Pápai Jánosnak, 16. Julij, 1706.

Kegyelmed levele elveszésének tulajdoníthatjuk, hogy ennyi időtől fogvást tudósítását nem vehettük, az utolsó is közel két hónapi lévén. Érthette, reméljük, Kegyelmed utolsó leveleimből, hogy ennyi negociatiók után az *armistitium concludáltatott* volna; melyben bennünket az austriai ház *Confoederált Statusok*nak agnoscált, és következendőképen *punctum*inkat is beadván: mivel az erdélyi követeket *publicus* követeknek se az odavaló *Confoederatiót Statusok*nak agnoscálni nem akarta, — annyira meggátoltatott az *tractának* állapotja, hogy a *junius* végéig *concludáltatott* és 22-ik *juliusig* *prolongáltatott armistitium* elvégeződött; bizonytalan ugyan, ha felbomol-e teljességesen, vagy ismét *prolongáltatik*? Itt a békeesség valóba bizonytalan, a mint adott *replicájából* kitetszik, de legkiváltképpen Erdélyről hallani sem akar, — és így teljes *dispositiókat* tettünk az *hadakozásról*, mely által egyedül remélhetjük *bölgölésunkat*, Isten után.

Karvánál hídunk és sánczaink lévén: az teljes *hadakozást* *transferálni* kívánjuk. — melyekről következendőképpen hüvebben fogjuk tudósítani Kegyelmedet.

84.

Érsek-Ujvár, 16. Julij, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tegnap napon, az midőn az vett *replicát* az mellettem lévő *senatorokkal* *communicáltam* volna, — azalatt Károlyi elnenvén, mindeddig sem tudtam meg: Kegyelmeddel *communicálhatta-e* az *hadak dispositiójáról* és *repartitiojáról* tett *végzésünket*? melyek, noha az Kegyelmedtől küldött *idea*

*) Eddig Aszalay írása.

szerint mentenek véghez in substantialibus: mik változtanak meg, ímé, accludalom, szükségesnek látván, Kegyelmed is e szerint alkalmaztatván maga ordelét, tégyen olyan dispositiót, hogy a sok armistitium és nem-armistitium között körnünkre ne éjjenek az operatiók.

Esterházi Antal Kegyelmednek írott leveléből úgy látom, hogy már is tarthatunk némelyeknek véghez nem meneteliben, az ezereknek mód nélkül való eloszlása miatt; de mégis, nagyobb az rábaközi munkának hátramaradása, melynek minden úton-módon való sürgetése felettébb is szükséges. Nem capiálom aztat is, hogy eszközök miatt annyi hátramaradása legyen az karvai munkának, — holott talám volna esze azon incsinérnek, és valakit requirálván, succurrálhatnának neki az itten lévő artoleriánktól. Én bizonyára nem tudom, micsoda sánczokat kellessék ezután építtetni, hogy minden embernek elméje megnyughassék rajtok? mert kicsinybe kevés, nem őltalmaz, s az nagy is alkalmatlan. Énnékem is tett ez iránt propositiókat: de az mondom-mondáért nem látom jónak lenni félbenhadui az munkát.

Bottyán levele által, mind maga személlye szerint, feldicskede az tombászós munkájával, melyeknek continuatióját parancsoltam; sajkát is kettőt-hármat csinálni talám nem fog ártani, — de mindezeknél élébbvalók az tombászók.

Mit írjon az nyitrai commendáns Operstorf felől, az Kegyelmed leveléből értem; aztat már Oszten mellé is toldaléknak resolváltam vala: de Vradiszlao megmondta maga is: nekiek nem kell; úgy látom, Isten nevében, egy pár paripáért el kell bocsátanom. Ezeket eddig iratván, érkezék az Néném jövetelinek híre, — ki is némely circumstantiákból úgy látom, hogy Kéri János Kegyelmednek tett propositiójának confirmatiójára jü; szemben lévén velle, el nem mulatom Kegyelmedet tudósítanom. Maradván, etc. *)

85.

Dic 19. Julij, Sente várában. Beresényi úrnak.

Az mely eurért Rabutinhoz az armistitium prolongatiójá-

*) Eddig Pongrácz írása.

val küldöttük vala: magunk emberével visszajövn, jöllehet, reménlettem vala, hogy bővebb relatiót adhat: mindazonáltal Orosz Pál az német táborra más embereket küldvén, azoknak relatiójából referálja, hogy azon említett tábor tízezer embernél nem több légyen, és hogy azon magával visszajött curérnak oly parancsolatja légyen Rabutíntúl, hogy még az armistitiumnak végéig visszamenjen, — hihető, nem contentus lévén, az hat regimenttel való kijövetelivel, még újabb ordereket fog várni,— melyből annálisinkább reménlhetjük, hogy az mostani armistitium prolongatiója iránt való resolutio még helyben találván Rabutínt, káros nem lészen. Az mi hadaink is már, az mint Károlyi leveléből látom, mind öszvegyűltenek s mind gyűlekeznek.

Az mi az Dunán túlvaló hadaknak dolgát illeti, jöllehet azoknak az ordereket az systema szerint expediáltatom: szükségesnek ítélem lenni Géczi és Rétei ezereinek addig való ott maradásokat, míglen Gútánál az híd elkészül, — melyben, reménlem, tett Kegyelmed oly dispositiókat, hogy azon munka hala lás nélkül véghezmenjen, — mivel még azon Eszterházi Antal úr alá rendelt corpus igen indisposite és széledve lévén, azon ezereknek hirtelen való elmenetelével nagy fogyatkozást szenvedhetnénk; tartom azért őket készen Karvánál, és mihelyt az hadak jobb rendben hozattatnak, addig talám az híd is elkészülvén, az említett idea szerint el fogom küldeni.

Bezerédi is most praesentálta előttem Kegyelmed informatióját; és ítélvén azt, hogy az specificált kapitányokkal eredhető competentia sedáltathatik: az brigadérosásra való resolutióval consolálni akartam, úgy mindazáltal, hogy Balog István, — kinek is mind Ricsán megveretésének alkalmatosságával mutatott érdemes voltát, mind azután tapasztolt hűségét és szolgálatit tapasztalván — hasonló tisztségre declaráltatott.

Az replica ma reggel megjövn, ím, elküldöm Kegyelmednek; mellyet is Kegyelmed copiáltatván, kérem, küldje vissza, hogy én is notáimat mellé adjungálhassam.

Mivel Eszterházi Antalnak formalis instructionalis order kívántatik azon systema szerint, az mellyet placidálván, Kegyelmeddel communicáltam: Kegyelmedet kérem, aztat expediáltatván, communicálja vélem.

Occurrál az is, hogy minthogy még erről az részről az capitulatióknak interruptiója miatt megfogatott raboknak acceptálását az bécsi udvar nem resolválta: Rabutín pedig őket szeltében acceptálja, — szükségesnek látom, hogy az mellyek az tótországi erősségekben találtnak, Károlyi által szabaduljonak; nem kételkedvén, hogy azon várakban lévő raboknak listája Kegyelmed kezénél legyen: tegyen Kegyelmed a felől is dispositiókat, hogy húszan s harminczanként Kassára küldetessenek, s onnan Radics által. az kiadott order szerint. Ecsedben promoteáltassanak.

Ittlétében Kegyelmednek megfelejtkeztem tudtára adni, hogy az itten levő corpusnak százezer forintból álló cassája Hellembachtól Újvárbán érkezett, — melyből jöllehet 20.000. forintot distraháltattam, az többiről az occursens szükségek szerint disponáljon Kegyelmed. Maradván, etc. *)

86.

Újvár, 23. Julij, 1706. Eszterházi Antal úrnak.

Újonnan vévén az Kegyelmed adjutantom által küldött levelét: mind az híreknek alaposságát látom, mind az Kegyelmed indulását az pápai corpushoz. Nem csudálhatom, hogy az parasztember egy seregből is ezereket csinál: de nem férhet elmémbe, hogy Esterház Dániel úr elhitetheti magával, annak az hirdetett rácznak sokaságát; boldog Isten, az földből büjt-é ki ezen armistitium alkalmatosságával, vagy az égből hullott, esső módjára? . . . mivel az német bemenvén Erdélybe, többet 2000-nél öszve nem szedhetett, — már most ezerekre szaporodott. Elhihetjük-é, hogy eddig bennünket subjugálni nem akart, és azt a sok ezer ráczot, midőn Sándor László Pécsét, Károlyi csaknem Bécset égette, Hellebrant Veroviczát megvette, ellenünk fel nem támasztotta volna? Az Istenért, az ily híreket tiltsuk az köznép között is. — ha bódítani idején nem kívánjuk hadainkat!

Csajági regimentjéről nem tudom mért is ír Kegyelmed, mivel orderében vagyon, hogy Rabaközbe mindenestül conjungálja magát; kérem is, mindazokba, az mellyek orderébe van-

*) Eddig Aszalay írása.

nak, fogyatkozás ne légyen. Bizony, úgy tetszik pedig, hogy oly clare írom, hogy srófra nem húzhatni őket.

Horvát Tamás is menjen Rábaközbe, ott is lehet ruhája, körül ezennel teszek dispositiót.

Daróczit, hogy Kegyelmed megfogatta, helyesen történt; már is requiráltak volt az mediatorok felőle: de magok is agnoscáltak végtére, hogy nem helytelenül esett.

Ha Karvánál nem szükségese az mesteremberek: menjenek az földvári híd kötésére. Andriási István pedig bár nagyobb animadversiókra fakadna az vármegyékkel, és ne bocsátaná őket haza, az midőn fegyverkezni kell.

Szalai hogy ordere szerint oda nem megyen, az hova rendeltetett, nem capiálom; s kénszerítem is Kegyelmedet: obtemperáltasson Kegyelmed magának az orderek végbenviteliben, — mert másként, félek, hazánknak mindezekbül oly praejudiciumja következhetik, az mellyekbül nehéz lesz ki-gázolni.

Ha Kegyelmed ordere szerint cselekedett volna: az medgyesi német most nem szöknék; de mi haszna volt engemet informálni, hogy elhagyattatott, — s már most maga panaszkodik Kegyelmed ellene! Ezeket hozza magával az sok tisztnek értetlen tanácsa, s mások parancsolatja nem fogadása. *)

87.

Újvár, 24. Julij, 1706. Generális Bercsényi Miklós úrnak

A mely kedvetlenséggel értettem az Kegyelmed egészség-telenségét: annyivalisinkább örülök, az Kegyelmed utolsó levelébül látván fürdőjének foganatját, — melynek continuatióját midőn szívesen kívánom, egyszersmind tudósítani akarván Kegyelmedet az idevaló dolgokról: én is mondhatnám az lám-mondám-ot, Dunán túl lévő dolgokat considerálván, — az hol mindazon hadakkal, az mellyek az systema szerint oda-rendeltettenek, már is bolyonganak az elmék; keveselik az hadat, sokalják az ellenséget, és, megvallom, valóba tartok, hogy maholnap az ellenségre reábámúlván: csak csudálkozni

*) Ez az egész levél a fejedelem saját kezével van beírva a prothocollonba.

fognak az conjunction, annál is inkább, mivel Eszterházi Dániel 16,000. ráczot Szigetvár körül, külömb táborn azonkívül Péterváradjánál emleget, mások pedig hasonló mikroskopiummal nézik az német táborát.

Én ma innen megindítottam az hadat, és Forgács uramat elküldvén, magam is oly szándékkal vagyok, hogy hétfőn Karvához rándúljak, itt hagyván az mellettem lévő hadat; odamenetelem alkalmatosságával végső resolútiókat vészek az feltett operatióknak elkezdéséről, melyhez még bizonyos requisitumok híjával vagyok: mivel se Újvárt kiűresíteni nem akarom, se bizonytalan dolgokhoz kezdeni, magamat nem resolválhatom.

Géczi, Rétei György ezereit ma megtekintvén, reméllem, holnap általmennek az Vágon; igen jól is fog történni, hogyha Ocskai Morvát meg fogja próbálni, az Kegyelmed ordele szerint. Az Csalóközben leendő ezerekkel is jó volna Dunán túl valamely próbát tetetni, hogy ha az morvai német megengedi: mivel azt izente ma Berber, hogy úgy hallotta, hidat építenek Petronellánál, — de csak elhittem, hogy az propter communicationem linearum léssen. De in omni casu, hogy Kegyelmed had dolgából meg ne fogyatkozzék: tartsa meg Kegyelmed maga mellett Balog Istvánt; én ordelt küldök Ebeczkinek, hogy Karvához jűjjon, — mind ez ide, mind az oda közelebb lévén, hamarébb érhetik az operatiókat.

Az körülöttem lévő imperialisták szörnyen javallják Oroszlánykű, Legynycze és Letava praesideáltatását, ámbár csak paraszt-drabantokkal is; kihezképest, ha Kegyelmed is szükségesnek látja, (mivel én azon passusoknak dolgát nem tudom,) tégyen dispositiót felőle. Lika várt (így; értsd: Likavát) parancsoltam elhányattatni; nem tudom, nem volna-e hasznos Zólyommal hasonlót követni? Az Generálisok dolgát differálni fogom, és maradok, etc.

88.

Karva, 27. Julij, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Nem kétlem, hogy már Kegyelmed corpusát contrahálván, és az elrendelt helyen lévén, bizonyosabbat érthetek az ellenség motusa felől; mindazonáltal azótától fogvást is, az mióta az

utolsó ordelimet irattattam, az föld csínyjárul informáltatván magamat: leginkább az Babócsai informatiójából szükségesnek látom az jó vigyázásnak kedvéért, ha Kegyelmed olly erővel vagyon, az melyet elrejtteni nem szükséges, hogy Kegyelmed az egész corpussal Sárvárhoz nyomakodjék; az holott jó vigyázásban lévén, mihent az ellenség Sopront meghaladja, az rábarközi hajdúnak is hasznát veheti Kegyelmed, a szorossakon infestáltatván az ellenséget, és következendőképen módját és helyét látván aggreðiálására is. Az rácznak pedig az Murán (Dráván) által való jövetelre szándékát hallván, úgy értem, Földvárnál kevés lovas és gyalog haddal oly securitással impediálhatni, hogy nem succedálván az próba, Földvárhoz tamquam in locum securum recipiálhatja magát az had; és ha szintén azon ellenség az Murán (Dráván) általjűne is: az új-palánki hídnak elhányattatásával könnyű volna ellentállni néki kevés emberrel is. Mellyeket Kegyelmed jobban megvizsgálván, hogyha módját és alkalmatosságát látja, el se mulassa.

Hogyha pediglen Sárvárhoz menni még az hadnak teljes öszve nem gyülekezeti miatt jónak lenni nem itílné: legalább Kemenyesaljaig nagyobb securitással mehet Kegyelmed, mindezekre hasonló reflexióval lévén.

Mindezeket hüvebben declarálván Bertóti Istvánnak: oly véggel küldöm Kegyelmedhez, hogy az következendő operatiókban könnyebbségére lehessen.

Köszönöm illendőképen Kegyelmednek, hogy atyafiságos hajlandóságomban teljes bizodalma lévén, az Asszont kiváltképen való gondviselésem alá bízza; a mint is teljes bizodalomban lehet, hogy in omni rerum eventu mind securitásárul, mind illendő accomodatiójárul kívánok provideálni. Maradván, etc.

89.

Újvár, 28. Julij, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Elmenetelem előtt két rendbeli, mostan pedig három levelet vévén Kegyelmednek: jóllehet az elsőkre választ nem adtam,— azomba Babócsai projectumát mindazonáltal, a meny nyibe a földnek csínyját magam is értettem, jónak látván lenni, Bertóti István által Eszterházi Antal úrnak tudtára adtam; de úgy látom, mind haszontalanok munkáink, hogyha azon po-

zsonyi hírek. az mellyekről Prínyi Farkas tudósítja Kegyelmedet, igazak : mert, csak általláttam, lineájiból ki nem jő az ellenség, — ottan pedig ötöt megrontani csaknem lehetetlenség, hanemha Esztergom obsidiójának híre tenne valamit előtte, melynek possibilitássát tegnap újonnan megtekintvén, azonnal az hadakkal csak azért is körülszállítottam. hogy jobban elmenjen az híre szándékunknak, és vagy magát az ellenséget succursusára kicsaljuk lineájiból, vagy, evvel nem gondolván, cum securitate folytathassuk operatióinkat.

Ordelemre nézve maga még ott érvén Ebeczki. nem kevés informatiót adott azon erősség mivoltáról; és mivel senki nálánál jobban az föld csínyját nem tudja: még ma a végre hadtam Forgács uram mellett, hogy azon helyeket is megjárja, az mellyekre magam nem érkezhettm; úgyis, látom, az mostani conjuncturákhoz képest több hasznát vennénk neki s ezerének ott, mintsem másutt. De mindezekről bővebben kívánok szólni. Isten Kegyelmedet idehozván.

Hogyha más consideratiók nem impediálnak: innen való indulásomat e jövő szombatra rendeltem, remélvén, hogy eddig az hátramaradott munitiós szekerek is elérkeznek.

Csáki Mihály uram dolgát, maga becsületire nézve, abba-hadni nem kívánom; Fodor dolgát pediglen magamtúl megértette volna Kegyelmed, hogyha az nap, az midőn idejövetelire ordelt adtam neki, magát Kegyelmedet nem vártam volna hozzá, — de betegsége miatt nem jöhetvén Kegyelmed, feledékenységet nem tagadhatom. Már e szerint informáltatván azon regiment dolgáról, úgy látom, nem nagyra viheti praetensióit.

Az híd csináltatásában vasmacskával Kegyelmednek nem succurrálhatok; valóba, csudálatos dolog is előttem, hogy magokat nem-tudással mentik az kasok csinálása iránt az parasz-tok: holott azok nélkül egy malom sem lehet az Dunán; de, lihető, tanyájokat féltik: mert a hol az kasokat egyszer lehány-ják, halászni többször nem lehet.

Az elszökött szakács kerestetésére magát szekérmestere-met Nógrádival küldöm, mivel azt mondja: Nagy-Szombatba maradott el tülle; Kegyelmed parancsoljon assistentiáról, hogy megfogatván, küldhesse Sűgó kezéhez, mert úgy látom, vagy lehet, vagy nem, de megarestáltat valakit szolgálaim közzül

Ricsány: mivel másként is tagadhatatlan, hogy az armistitium punctumi szerint visszakívánhatja.

Babócsai dolgát Kegyelmed recommendatiójára nézve is kívánom méltó reflexióba venni; de az mint én az radosnyi jószág dolgát tudom: nem hiszem. zúgolódás nélkül meglehessen, hogy oly jószágot olly embernek adunk, az ki oly könnyen megszegé hitit; másképen. tagadhatatlan dolog, hogy, ha értelmével akarátja megegyezik. — hasznos szolgálja lehet hazájának.

Várnai számadása megvizsgálására. gondolnám, legjobb lészen az Oeconomicumból deputatiót rendelni, hogyha Kegyelmed jobb modalitást nem lát az dologban. — melyről opinióját elvárom. Maradok. etc.

P. S. Az Usalóközben rendeltetett corpussal, az meddig az ellenség maga szándékját ki nem mutatja, Morvába portázní legjobb lészen; mellyeknek ha fogamatja az Kegyelmed projectumi szerint nem következik, és az ellenség erőtlensége kitetszik: in illo casu az Dunán által való menetelit Kegyelmednek szükségesnek látnám, — de mindezekről plura coram. Nem tudom, mi végre küldötte Kegyelmed ezen inclusákat? Ímé, visszaküldöm; az Balog Istvánét, melyben az olaszországi harcznak confirmatiója vagyon, hihető, ezek helyett ott felejtette Kegyelmed. *)

90.

Die 28. Julij, 1706. Újvári mezőben. Károlyi Sándor Generális úrnak.

Elmenetelitül fogvást Kegyelmednek egynéhány rendbeli leveleit vévén, megvallom, egynéhányra választ nem adtam. — jóllehet Klekelspergnek halála, Rabbutínnak súlyos betegsége és Kegyelmed alatt lévő hadaknak hadakozásra való jó kedve legalább öröömnek kinyilatkoztatására is adott volna okot: de az armistitiumnak vége közelgetvén, nagy inpatientiaával vártam, hogy az két ellenség felől bizonyost hallhassak és írthassak. Úgy reménlem, eddig Szeredből írott leveleimből is megláthatta Kegyelmed: mely csalárdul interrumpálta az ellen-

*) Eddig Pongrácz írása.

ség a tractát, és hogy már az armistitium prolongatiójához semmi reménség nem lehetett; és ámbár azon Rabbutíntúl jött curér még az armistitium vége előtt vissza is szándékozott: hogyha mindazonáltal Rabbutín arra várakozik, csak elhiszem, fog haladni indulása. Úgy kezdem observálni, hogy Staremberg Rabbutínban, Rabbutín Starembergben vetvén reménségét: mindazketten egymás motusátul várván, tapogatva és várva kezdik az operatiókat.

Tudom, Bercsényi uram megírta Kegyelmednek, hogy ennek (Stahremberg Guidónak) még semmi segítsége nem érkezett, és hogy azon három regimentet is, melyet idevárt: Olaszországban újonnan való megverettetése után kénytelenített felvinni.

Pruck táján magát lineákban vévén az ellenség, mondatik, hogy horvátot s ráczt vár; de lengedez azon hír is, hogy Vojnovics újabb operatióira nézve meggátoltatott volna az horvátok és rácok útja, — kihezképpest én is csak rövidnap alatt is az felvett operatiókhoz kezdvén, vagy az kijövetelre okot adok neki, vagy az elkezdendő obsidiót nyúgodalmassan continuálom.

Én az Kegyelmed segítségére nézve Pekri urat is leküldöttem positive olly orderrel, hogy Kegyelmedtül függjön, és az erdélyi hadak commandója alatt legyenek; de már, értvén az Kegyelmed Arad felé való fordulását: megvallom, tartok attól, hogy, ha Orosz Pállal együvé talál akadni, — nagy dissensiók lesznek közöttök. Kihezképpest vagy Pekrit, vagy Orosz Pált maga mellé vévén Kegyelmed, igyekezzék ezeknek eltávolztatásában.

Az postáknak Usege felé való felállítását megparancsoltam: de félek, ha egyszer Debreczenhez talál jönni az német, az Kegyelmeddel való correspondentiam megszűnik.

Megvallom, magam is valóban kívántam volna az aratás kedvéért az armistitiumnak prolongatióját: de nem rajtunk állá; kihezképpest csak úgy kell ennek is meglenni, az mint lehet. Nem kevés ostora leszen az németnek is az béreseknél elszökése, az mely ha continuáltatik, bizonyára csak az is inhabilissé teheti armadáját, — csak, adja Isten, az mi részünk-

rül is Orosz Pálnak sok panaszszai meg ne szűkültessek élésben hadainkat, melytől egyedül tartok.

Hogy az ellenség Kassának jöjjön: még el nem hihetem, ha szintén Tokajnak jönne is, — az melyet csak azért is el nem fog mulatni, hogy jószágim pusztításában kedvét tölthesse. Mindazonáltal mindezeket ki fogja nyilatkoztatni az idő, melytől — ha tűrhetetlenül is — várunk kell.

91.

Die 30. Julij. Érsek-újvári mezőben. Forgács Simon úrnak.

Le Mér eljövele után csakhamar vettem Kegyelmed levelét, melyben Kegyelmed az bloquádának szerencsés kezdetiről tudósítván, az belső conjuncturákra nézve nem ok nélkül remélhetjük azon szerencsének folyását is, — mely is, hogy annál is inkább acceleráltassék: idejövelelem alkalmatosságával teljes dispositiókat találván, az munitiókat actualiter oly véggel rakattatom, hogy hétfőn innen megindulhassanak; azalatt is pedig, hogy mindenek jobban acceleráltassanak: parancsoltam La Mothnak, hogy ezen levelemet vivő sánczmestereket levigye az pöstöknek csináltatása kedvéért, kiknek is teljes instructiójokban lévén: mennyiségűt és mértékűt csináltassanak, és azokat hova szállíttassák? egyéb hozzája az Kegyelmed assistentiájánál nem kívántatik. Az mint is, tudván, hogy Kegyelmed az hadakat henyéltetni nem szokta: úgyis ezen pöstöknek csináltatása az lovasságot concernálván, tudom, Kegyelmed az kiadott instructiójok szerint fog assistáltatni nekiek.

Értettem Lemértől aztat is, hogy Esztergom segítségére Budáról tizenkét sajka indult volna meg; melyek hogy szándékokban jobban meggátoltassanak: ezen alkalmatossággal az taraczkokat is elküldöm.

Érkezik csaknem ezen órában Eszterházi Antal úrtól is levelem, melyben Pálfinak az Murán általjöveteliről háromezred magával tudósít, úgy Palatics nevű város felégetéséről is. — az ki ellen Bottyánt négyezred magával commandérozván, Bezerédit is az sopronyi pórsággal őrzött lineáknak küldötte; melyet ha az esztergomi commendans úgy tudna: talám kevesebbtől is, mintsem százezer embertől megijedne! Ehhez

accedálván az francia király Olaszországban obtineált triumphussa is, mely nemcsak sok helyűnнен confirmáltatik, de Berzeviczy is az feleségem lovaival Morvából visszatérvén, szélteben hallotta confirmáltatui, Eugenius herczeg sebben esésével.

Én ma Bercsényi urat idevárom, és minden úton azon lések, hogy hétfőn magam is megindúlhasak, — az mely napra vagyon terminussa az munkára való currensek által citáltatott tizenháromszáz parasztembereknek.

Más, maga kezével írott levelét is vettem Kegyelmednek. Teljes lehetetlenségnek látom, hogy aztat Hellembach secundálhassa, az mit Kegyelmed kíván; assecurálok mindazonáltal Kegyelmedet, hogy alijs viis et modis abban fogyatkozás nem léssen, — csak beszélhetnék elébb Kegyelmeddel, reménlvén, hogy se ebben, sem más occurrentiákban atyafiságos hajlandóságomnak szünetit nem fogja tapasztolni Kegyelmed. Maradván, etc.

92.

Eszterházi Antal úrnak.

Negyednaptúl fogvást tudósítását Kegyelmednek nem vévén: hallgatását csak egyedül levelei interceptiójának tulajdonítottam vala; de szintén ezelőtt egynehány órával vévén Kegyelmed levelét, értem az Pálfi formidabilis corpusának kijövetelit, az ki ellen hasonló erővel menvén Bottyán: hogyha hasonló észszel is küldhette volna Kegyelmed. — próbájának még nagyobb szerencsáját várnám. Nincs kétségem benne, lesz: hű bele Balázs! csak lovat adjon az Isten; reménlem mindazonáltal, csak egy próbán is alkalmas szerencsége fog nyílui ezen campaniánkknak, — melynek folytatására Isten kegyelméből hétfőn az nehéz artilleriával együtt úgy indúlok, hogy azonnal már körülvétetett Esztergom obsidiójához is kezdhessek. Kívánván az idő alatt is Kegyelmed felől szerencsés híreket hallanom. *)

93.

Újvár, 1. Augusti, 1706. Károlyi úrnak.

Három rendbéli levelét Kegyelmednek e mai napon vévén.

*) Eddig Aszalay írása.

az elsőbül az erdélyieknek Gyöngyhöz való szállását értem ; nem is voltam külömb opinióban felőlök, hanem hogy, igenis, az mi hadunk példájára, az ellenség hazájából kijűvén, jószágát látogatására fog menni, Vas Dániellel való competentiajuk penig Pekri lemenetelivel annál is inkább meg fog szűnni. Az cselédjeket is Zemplény és Ungvármegyében már dislocáltattam : de mivel az alsóbb rendeknek ottan quártélyjok nem lehet, hogy Ugocsába némellyek megmaradjanak, szükségesnek látom.

Az Ajtai cassájához, a mennyibe lehet, az eddig continuáltatott százezer forintot is fogom continuáltatni, — de az mióta utolsó rendelésünk szerint az poltura-pénz kezd verettetni : az nagyobb speciesnek veretése nagy hátramaradást kezdett szenvedni. Büdöskühöz értő mesterembert is, azon leszek, hogy az Dunán túl szereshessek.

Az mennyi vígasztalásom vala az Kegyelmed elébbeni levelébül, az hadaknak serínyen való gyülekezetit és kedvét értvén : annyi szomorúságomra vagyon az mostani oszlása, az midőn operatiókra kéne fakadni, — annálisinkább, ha az ráczság maga szándékát Váradhoz való jövetelibe véghezvihette, mentül azon földnek annál is nagyobb bódulásra fog következni ; jóllehet ugyan, nem kevés reménységem vagyon az Kegyelmed szerencsés próbájában, hogyha aztat szándékja szerint véghezvihette Kegyelmed, melytől nem kevés szerencseje függ operatióinknak. Úgy tapasztalom, az itten lévő ellenség is amannak operatióitól vár : mert magát lineájiban osztván, most is megtartja az armistitiumot, semmit sem operálván. Az mint utolsó levelébül értem Eszterházi Antalnak, corpora szép statusban vagyon, és Pálfi háromezered magával általjűvén az Murán : Bottyánt négyezered magával küldötte eleiben. És mivel minden hírek confirmálják az német újonnal való megverettetését Olaszországban, és Eugenius sebben való esését : már is láttatott deserálni az succursustól, melynek visszamenetelét csaknem bizonyossan hihetjük. Tudom, több hírekről tudósítja Kegyelmedet Bercsényi uram, — de mindazoknak valósága még oly bizonyán nem comperiáltatik, de kíváltképen az csehországi támadásnak híre, melynek széleiből feleségemet kísérő szolgálaim visszatérvén, egyebet az feljebbemlített harcznál nem referálnak.

Kegyelmed az maga fiát az antali jóságban felküldvén :
lészen parancsolatja az Oeconomicum Consiliumnak , interten-
tíójárúl.

94.

Újvár, 1. Augusti, 1706. Eszterházi Antal úrnak.

Az Kegyelmed bü informatiójú acclusáival küldött leveleit
tegnapi napon vettem , s valóba , nagy inpatientiaival várom
is Bezerédi próbájának kimenetelit : mivel mind maga , mind
melléje rendeltetett hadaknak alkalmas voltát tekintvén , úgy
tetszik , kétségem sem lehet successusában . A mint is Kegyel-
med az mostani conjuncturákhoz képest hasznosabb szolgálá-
tokat nem tétethet , mint az ilyen próbák continuatiója által ;
de , megvallom , az mióta Bottyánnak Pálfi János ellen hasonló
erővel való elküldését értettem : mindaddig progressusában
kételkedem , az meddig valami bizonyost nem hallok felőle .

Az mi azon földi főrendek feleségeknak általküldését ille-
ti , — jóllehet magában az dolog nem helytelen , — tartom
mindazonáltal , hogy az Kegyelmed publicum scriptum által
való hirdetése nagy lármát és confusiókat ne okozzon ; a mint
is tagadhatatlan , hogy jobban történt volna azon dolognak per
particulares literas való végbenvitele .

Be rtóti Istvánnal Nagy János regimentjét commandéroz-
tam volna : de még az karvai corpusom bizonyos ezerek híjával
lévén , nem lehettem el nálla nélkül .

Én , Isten jóvoltából , innen hólnap megindulván , hólnap-
után az artoleriát is utánnam hozatom , és azonnal az obsidióhoz
kezdetek . Kegyelmed azért legyen szorgalmatos vigyázással ,
hogy , ha az ellenség Győr felé nyomulván , ezen várnak suc-
cursusára igyekeznék : Pálfi ellen csak annyi hadat hagyván ,
az ki defensive lehessen , — az egész corpussal felém Kegyel-
med úgy nyomakodjék , hogy avagy véletlenül az ellenségen
próbát tehessen , avagy magát vélem conjungálhassa .

Andrási Pál tegnap elővetődvén , jó leczke után leküldöt-
tem commendójára , — kiváltképpen parancsolván neki az
ottan lévő sáncz- és hídnak építését .

95.

Párkány, 5. Augusti, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Jóllehet, az utolsó levelétől fogvást, melyben Kegyelmed Bezerédi elmeneteliről tudósít, semmi levelét nem vettem Kegyelmednek: más úton mindazonáltal bizonyos emberétől értettem, hogy az ellenség valamely reclutákkal megszorodván, Soprony felé ment volna, oly véggel, hogy az rácczal magát conjungálhassa, bagázsiáját és gyalogját munitiójával együtt Pandornál hagyván, — kire is próbát akarván tétetni: Ebeczki maga fog Csalóközön általmenni. Semmi kétségem benne, hogy már Kegyelmednek tudtára leszen ezen motusa az ellenségnek, és oly vigyázásban leszen, hogy az conjunctio nekiek semmi úttal meg ne engedtetődjék, teljes erejét arra fordítván Kegyelmed: a mellyikével legjobban bírhat, sietséggel véletlen csapásokat tévén.

Én ma idevárván az artoleriát, mihent az gyalogról az sánczokban való repartitiót megtészem: az egész itten lévő lovassággal Forgács Simon urat által fogom küldeni, hogy oly közhelyen légyen, hogy, az szükség úgy hozza, azonnal magát Kegyelmeddel conjungálhassa, az mióta Kegyelmed általment Rábaközből, — a hol succedált az Rábának az Rábczában való vétele és az egyéb sánczoknak csináltatása. Midőn azért ezeket elvégezvén, mindezekről Kegyelmed tudósítását elvárom, — maradok, etc.

96.

Párkány, 6. Augusti. Generális Bercsényi úrnak.

Jóllehet, tegnapi napon egy Károlyi inclusáját küldöttem Kegyelmednek: de aztat, a mellyet küldeni akartam, az szélvész kikapván az sátoromból, csak ma találtam fel, mást találván includálni helyette, — küldöm azért újonnan, Orosz Pál levelével együtt, mellyet ez órában vettem. Hogy peniglen Kegyelmednek informatiója lehessen: az német, Varsóczhoz való szállásával, ment legalább három posta-mélyföldet, és az szorosokon alkalmasint általjött; tudja Isten, már épen nem tudom, mikor fogja impediálhatni hadunk, menetelit, ha ilyen szorosokon is békével bocsátja!

Eszterházi Antal felől semmi hírem; melyből általlátom,

hogy tapogatva jár Pálfi is, — de majd-majd lesz lermelerme! Itten az sáncz-csináláshoz némely hátramaradások miatt csak ma kezdhetek hozzá, de mindazonáltal, reméllem, hétfűig véghezvihetem. Az odavaló híreknek tudósításáról, de legkivált Ocskai és Ebeczki próbájiról nagy inpatientiaival várok bizonyost Kegyelmedtől.

97.

Párkány, 7. Augusti, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Nógrádi által küldött levelét Kegyelmednek csakhamar vettem, stafétáját is, az mellyekből az ellenség ellen való operatióiról bőv tudósítását értettem, — mellyeket minden változás nélkül aprobálván: Babócsai az Bezzeg és Csáki Mihály ezerével ezennel megindul, olly orderrel, hogy az abdai híd tőjékára menvén, Seprős felé Kegyelmedet odajöveteliről tudósítsa, és tovább való parancsolatitúl várjon, úgy Usajági is, az ki maga, Színai és Horvát Tamás ezereivel (Lébeny-) Szent-Miklóshoz két ágyúval parancsoltatott menni, — de az kocsikról, megvallom, dispositiót annyira nem tehettem, hanem csak ingyenére committáltam Andrási Istvánnak, hogy hajtattasson *) azon hajdúság alá; már azért az következő dispositiókat Kegyelmedre bízom, és succursusára szerencsét kívánok.

Az mint az erdélyi németnek eddig való motusát látom: nem hiszem, hogy Kassára nagy vágyása legyen, annálisinkább, mivel Barkóczi azt írja, hogy Szegednél hidat akarnak vetni.

Károlyi levelét is tegnap vettem, mellyet az jenei pusztáiról datál, és az rendelt operatiók szerint az ráczot vagy az conjunctiótúl impediálni, vagy Aradba bérekeszteni akarja; és így, csak elhiszem, inkább az nyomra gyün, mintsem sokat kalandozzék.

En ugyan Eszterház Antalnak is megküldöttem az parancsolatot Petőék és Csibáék elküldéséről: de, úgy tudom, hogy Somogyi ezerét Bezerédivel commendározta; és így méltán tartok, hogy késűn fognak érkezhetni.

*) Eddig Pongrácz Gy. kezeírása, ettől kezdve maga a fejedelem folytatja a levelet.

Zichynével quod optimum factu videbitur, facito, — de magam is avval nem approbálom fel- s alá járását, hanem üljön vesztég, az hol hagyattatik.

Ebeczki ezerének panaszszait én, igenis, directe Kegyelmedre relegáltam volna: de azt gondoltam, már az instantiakon általment dolgok, és hogy azokrúl gyün előmben; de ezenkívül is látván disgustusokat, simpliciter nem ítéltem jónak lenni csak egyedül simplex reiegatiójokat.

En, Isten kegyelméből, az elmúlt étszaka az sáncz-ásást magam jelenlétemben elkezdtem; lássa Isten, mit ad ezentúl, — legyen mindenekbe szent akarátja!

98.

Párkány, 7. Augusti, 1706. Eszterházi Antalnak.

Nincs kétségem, az tegnapi levelemből érthette Kegyelmed: melly aviditással várom az Kegyelmed operatióirúl való tudósítását; de mindazokat még nem vévén, hogy az idő operatiók nélkül ne múljon: bizonyos dolgok végett ma Babócsait 2000 lovassal az abdai híd eleire oly véggel küldöttem, hogy ordere szerint operálhasson, — rendelvén Csajágít maga, Szinnai és Horvát Tamás ezereivel az szent-miklósi hídhöz két taraczkkal, ugyanazon hídnak bizonyos okokra nézve való őrzésére. De mivel ugyanezen dolog szükségesképpen kívánja Somogyi ezeréből *) Pető János, Csiba Ádám seregeinek Babócsaihoz való menetelit, úgy maga személlýébe Rogosit is: Kegyelmed mindezeket, mentül közelebb úton lehet, az említett abdai híd eleire, Raibaközön által küldje, ámbár commendóban lennének is, ezen seregeket praecise tiszttestül felváltatván. Hogy peniglen az hajdúk iránt idővesztés ne következék: mindezeket Andrási Istvánnak is külömb orderem által intímáltam, mindezeknek effectuatiója időhalasztást nem szenvedvén. Mellyeket Kegyelmednek is kívántam intímálni. **)

99.

Die 8. Augusti, Párkánytól. Eszterházi Antal úrnak.

Már éppen levelem intercipiálásának tulajdonítottam vala,

*) Eddig a fejedelem keze írása, itt újra Pongrácz folytatja.

**) Eddig Pongrácz Gy. írása.

hogy ennyi időig Kegyelmed levelét nem vehettem: de az tegnapiból és annak inclusából hallgatásának okát látván, — legnevezetesebbnek tartom lenni az ellenség motusiról való híreit Kegyelmednek; de az mennyiben Bercsényi uram leveléből és más egyéb embereink s portáink tudósításából tudhatom: még se Pandorfftól meg nem mozdult, se Morvából és másunnan dirib-darab corpusit nem contrahálta; hogy pediglen Kapuvár felé gyalogja nélkül menjen, — hihetetlen dolog előttem. Mellyekből is concludálhatom, hogy ezen hírek hintegetésével egyebet nem akar, hanem Kegyelmed elméjét úgy distrahálni, hogy valamely motust tévén Kapuvár felé, lineáitól nem távozván: Kegyelmed maga erejét reá fordítsa, és azalatt Pálffy nagy sietséggel és hirtelenséggel Sopron felé magát az lineákban bévegye. Mivel pedig ezen hírre nézve még szükségesnek nem látom az Rábcza-hídjához menendő gyalogság orderének megváltozását, az mely más, levélre nem bízható operatiókra czélozó dolog. *) Kegyelmed Andrási Istvánnak adott orderemet meg ne változtassa, hanem mindenek Kegyelmednek is tett intimatióink szerint menjenek véghez. Maradván, etc.

100.

Bercsényi úrnak.

Mai napon vettem Kegyelmed Bajzát által írott levelét, melyből értettem az ellenségnek még helyben való létét, — noha ezen Eszterházi Antal copialiter includált levele és inclusái miatt más opinióban kezdettem vala lenni; de már így tudván az dolgokat: conjecturálható dolognak tartom, hogy az ellenség ezeket hirdetvén, valamely kevés motuskával Kapuvár felé hadának egy darabjával, lineáitól nem távozván, magára akarja fordítani Eszterházi Antalt, és azalatt az rácznak időt adni, hogy Sopron felé lineáiban vegye magát, — mellyet is neki bőven tudtára adtam. Kihezképpest meg is írtam neki, hogy az hajdúknak Szent-Miklóshoz való commenđeróztatását ne impediálja. Babócsai is tegnap már innen elmenvén: én,

*) Az eredetiben aláhúzva: mivel magában a levélben e sorok valószínűleg titkos jegyekkel irattak.

megvallom, igen jónak látnám lenni, hogyha Kegyelmednek egészsége megengedi, — ha szintén igen melyen be nem akarna is menni Eszterházi Antal corpora felé, — hogy az Dunán túl való commendót directe magára assumálná Kegyelmed: mivel ennekelőtte is e szerint rendelvén el az operatiókat, a végre augeáltam vala annyira azon Dunán túl való corpust; mert, az mint az acclusákból látom, bizony félek, hogy elvétik az ugrást.

Az erdélyi németről való consideratiói Kegyelmednek igen helyessek: de megvallom, másként oda succurrálni nem tudok, hanemha az mellettem levő regularis cavalleriát Forgácsal lefordítom, az mely meg is lehet, — de praevie directe Kegyelmed opinióját elvárom.

Szirmay levelére választ nem adok, csak azért is, hogy hollétemet ne tudhassa, — noha feleségem Prágában való érkezését és nagy becsülettel való fogadását mindenütt írja. Szirmay egyebet az armistitium punctuminal, — mellyet Kegyelmednek is, elhiszem, megírt, — nem ír, melyre való válaszadást Kegyelmedre bízom.

101.

Dic 9. Augusti, Palánktúl. Bercsényi úrnak.

Ma reggel újonnan micsoda levelét vészem Eszterházi Antal úrnak és Orosz Pálnak, — ímé, mind az kettőt — az első tudniillik copialiter — cum acclasis includálom. Már úgy látom, az ráczczal való conjunctiója az ellenségnek kétségtelen, az mely minekelőtte meglenne, szükséges, hogy az praeconci-piált próba meglegyen. Kegyelmed adjon ordert, az mint legjobbnak gondolja lenni Babócsainak: mert innen arra postám nem lévén, az tataiak néhutt-néhutt való excursiójátúl féltém az levelemet.

Az mely francia kis levelet Kegyelmed nekem küldött, az ugyanattúl való, az kiének lenni mondották; kik is hűségének megmutatására mind az ellenségnek számát specificálja, s mind az szándékát, hogy Rábaköz felé vagy az igyekezeti, ha succursusa az ráczon kívül is hatezer érkezik. Az pozsoni hídnak elnyerését oly modalitással facilitálja, hogy, ha vagy száz gyalog az híd előtt levő sánczocskájára reáütne, az melyben tizenhét ember vagy, és csak hantból vagyon felhányva,

minden árok nélkül; de elebb jobb volna az híd-köteleket valamely jó úszók által éjtszaka elmetéltetni, gyarló vastagságok lévén; szükséges mindazonáltal valamely úton s módon azon nagy kötelet is elmetszeni, az mely az hídon keresztülmegy: mert különben tart, hogy ha szintén az vasmacskák kötelei elmetsettetnének is, — de azon kötelek mégis megtartóztatnák az hidat. Nincs, a mint írja, semmi ollyas had oly közel, az ki eztet impediálhatná, vagy az kitől is azon gyalog-porta tarthatna; eztet még lehetne az praeconcepiált portának alkalmatosságával véghezvinni. Tudna többet is mondani, az mint írja, ha alkalmatosság adatnék neki. Írja aztat is, hogy Staremburg sok jót szólván Des-Allieurs felől, gondolja, hogy egy holnapra parolájára kibocsátná *) ha írna mellette; melyhezképímé, irattattam neki, naturale lévén, hogy az francziák mellett írjon. Kegyelmednél lévén pedig az raboknak listája: kérem, proponáljon mentülhamarabb valamely rabokat érette; jó volna Czinczendorff, ha mind az kettőt **) kiadnák.

Ha azon földnek csínyját valamentére is tudná: szeretnék valamely próbát ezenkívül is Eszterházi Antalra és az mellette levő raboközi hajdúságra bízni, — melyről az Kegyelmed opinióját elvárom. Maradván, etc.

102.

Die 11. Augusti, Párkánytól. Bercsényi úrnak.

Kegyelmed étekfogója, és azután Megyeri által sub eodem dato irattatott leveleit vévén, és látván benne némely dispositióknak az időhöz képpess való változását, alig tudék eligazodni: mellyik elebb való, s mellyik utólbi legyen közöttök? Tagadhatatlan dolog, nem kevés állapotot gördít előmben Kegyelmed, resolutiómat akarván venni: ha általmenjen-e az Dunán, avagy az Erdélyből jövő német eleiben? Mert, igenis, két ellenség között lévén dolgunk, minden apparentiákból reménlhetjük, hogy akármellyikét is Isten által megszégyenítvén, — magunkat csaknem nyerteseknek mondhatjuk. Az

*) T. i. a fogoly Riviért, a ki ezen említett franczia levelet Pozsonyból írta.

**) Feirvillet és Riviért.

előttiünkvalónak erőtlenségét minden dolgaiból tapasztoljuk, és Kegyelmed általmenetele alkalmatosságával s próbájának az feltett cél szerint való folytatásával megszegyenyítettését emberi mód szerint csaknem bizonyosnak tarthatjuk, — legkiváltképpen, mivel már az rácz is eltávozván, Eszterházi Antal is secundálhatja az Kegyelmed intentióját; de viszontag, az Kegyelmed maga ítélete szerint, onnan próba nélkül visszatérni se nem dicsőséges, se az földnépe szívére nézve nem hasznos: ottan mulatni pedig annál is nehezebb, mentülinkább tarthatni az földnépe szívének bódulásától, magát elhagyattatva lenni látva, s másként is, való lévén, hogy szabados járkálásától is tarthatni, ha nógatója nem lesz az operatióknak. Oda az regularis hadnak küldését, az midőn írtam is, haszontalannak lenni láttam: de más módot az segítség-küldésben stante praeconcepta proba nem találván, — úgy irattam vala, Kegyelmed opinióját várván.

Mindezeket azért, az mennyiben sokféle distractióim megengedik, nyugodalmas elmével megfontolván: csak úgy szeretném, hogy kormányoznánk dolgainkat, ut unum faciendo, alterum non omitteremus; melly is (haugyan Kegyelmed az lemenetelt kívánja) úgy meglehetne, hogy maga Söprösnél maradván, mások által vitetné véghez az Dunán túl való próbát, melynek visszatéréseből senki semmi consequentiát nem csinálhatna, és ugyan csak az után is azon hadakkal Vadkert és Hatvan felé eleit vehetné Kegyelmed az ellenségnek; azalatt talám itt is fegyverünket Isten megáldván, az lemenetelre több hadat adjungálhatnánk Kegyelmed mellé.

Mindezeket mindazonáltal inkább opinative, mintsem decisive írván, mivel mind az kettőben hasonló jót látok: az idő s alkalmatosság tanácsából eredendő választást Kegyelmedre hagyom, — egyedül csak azon kérvén, hogy vagy egynek vagy másnak választásában sok időt ne töltsünk. Az hadak változásáról is tegyen Kegyelmed dispositiót.

Holmi aprólékos fogatkozások miatt az batériák egész ma reggelig el nem készülhetvén, ámbár bombardírozni már hetfőn kezdettem az várat, az teljes artilleria mindazonáltal lövését ma hajnalban elkezdette, olly effectussal, hogy mindnyáján oly reménséggel valánk, hogy napnyugodta előtt az

ostromot is véghezvitethetjük, — de az rés oly perfectióban szintén mindenestül nem menván, az ostrom hólnapra maradt. Úgy látom, Kucklaender facit, quod potest, és ha erőnk véghez nem viszi, — Tritliné asszonyom sírásához keveset bízhatni. Még, Istennek hála, nem hiszem, ennyi tűz között hat- s hét ember kárnál feljebb lehessen; de mindezeket csak öt s hat nap is kinyilatkoztatja. Én pedig maradok, etc.

103.

Die 14. Augusti Párkántúl, Bercsényi úrnak.

Az utólszor küldött levelem által tudósítám vala Kegyelmedet, hogy szerdán az bressa (brèche) teljességgessen el nem készülvén, az ostromot csötörtökre hagytam vala; az mint is ugyanazon este, az midőn éppen ostromnak mennének vala: az budai rácz Vissegrádhoz érkezésének híre annyira megbódította vala az hadaknak elnéjét, hogy hátrafutással kezdték az ostromot, és gyalázatos megszabadításokkal az várbeli ellenség megrémülésének (ki is az várost pusztán-hagyván, csak tizenhat emberrel őriztette vala) hasznát nem vehettem. Kihezképpest újonnan lövésekhez fogattatván, mivel ő is az bressát belől árkolni szaporán kezdette: időt vesztegetni tanácsos nem lévén, tegnap alkonyodáskor, hogy az artilleriával jobban secundálhassuk, — nekihajtatván másfélezer hajdút, Isten szerencsésen kezünkben adta, mindannyi bomba s gránát között is kevés ember kárával, — mivel mégeddig több tizenegy testen kívül nem találkozott, sebes pedig mennyi legyen? még előttem teljességgessen nem constál. Kihezképpest már ma az sáncz lövő-lyukait, az kik az tegnapi sűrű lövésektől meggyengültek vala, újonnan reparáltatván, holnap az vár lövéséhez kezdünk, melynek kőfalai sokkal gyengébbek lévén az városénál: nem lehet kétségem benne, hogy harmadnapnál tovább tartana. Az város népe teljességgessen felszorúlván, és nagy része erővel is felhajtatván, — minemű szorulásban lehessenek, elitílheti Kegyelmed.

Magam tegnap az Duna-parton levő párkányi kis kápolnából nézván az ostromot: éppen az legkeményebb tűz alatt vettem az Kegyelmed levelét, az melyből mind az híreknek folyásáról tudósíta Kegyelmed, mind az próba eddig való dila-

tiójának okárl; — de mivel már eddig azon levelemet, melyre várakozott Kegyelmed, eddig vehette, reménlem, azoknak véghezvitelében fog szorgalmatoskodni. Az mint Antal úr leveléből látom, még az conjunctio oly szaporán Pálffival meg nem lehetett, — az mint is ezen includált leveléből megértheti Kegyelmed.

Az erdélyi német, hihető, az ráczságra várakozván, harmadnapí rostokot tart Pocsajnál; és mivel gondolom, Károlyi Kegyelmednek bővebben megírta: mely hasznos operatiókot tett azon conjunctiónak impediálásával, — azokról Kegyelmednek nem írok.

Itten most is continuáltatik az híre, hogy az komáromi és győri sajkák megegyezvén, hidunkra jönni szándékoznak; de elegendő dispositiókat tévén, reménlem, Isten őket is megségnyíti.

Domonkos leveléből az elmúlt napokban értettem vala az rácznak Kapus vizéig való feljövételét, az mint az első híre vala, feles számmal ugyan, — de az mint már comperiáltatott, feles vóltának híre csak az szegénységnek confusiójától és félelmétől eredett vala, és azon kevészámú is megverettetvén, Hajnótot elfogták. És így, Istennek hálá, reménlem, elegendő időm leszen ezen obsidiónek continuálására, annálisinkább, Isten Kegyelmed próbáját szerencsétletvén. Babócsai hollétét egy includált leveléből meg fogja Kegyelmed látni.

Nem reménlem, hogy az ráczsággal való megszaporodásával offensive operatiókhöz kezdessen az ellenség, legkivált az mint Eszterházi Antal magát biztatja, kinek utolsó levelét is, íme, includálom. Maradván, etc.

104.

Károlyi Sándor úrnak.

Megvallom, három levelére Kegyelmednek választ mind- eddigis nem adván: mind az ott s mind itt való operatiókról bizonyossabbat vártam; az mint is az utolsó hosszas leveléből Kegyelmednek, hogy járt Kegyelmed mind az commissariusok s mind az hadak eltévelyedésével? bővebben értettem. De mindazonáltal csak eddigis mennyivel impediáltatott az ellenségnek szándéka Kegyelmed operatiói által, — Pocsajnál való

heverése hüven megmutatja, kivált, ha Isten hadaink által azon németiséget is confundálja, az mely conjunctiójára szándékozik. Mely haszna lett pedig eddig való operatióimnak: mindarról Kegyelmedet tudósítani eddigis kívántam volna, de effectusa előtt nem volt írásra való nagy materiám; az mint is kedden viradóra az városnak falait kezdván lőttetni, noha ugyan szerdán estvére az rés annyira elkészült vala, hogy az ostromot is azon éjtszaka próbálni kívántam volna: mindazonáltal az hadak dispositiója miatt az időbül kifogyván, aztat esőtörtökön estvére megindítottam volt; de az hadak között interveniált confusio miatt szerencsésen véghez nem viheténk, az kik hátul fordulván az erősséghez, az táborhelyeket ostromolták inkább, mintsem az várost. De nem látván tanácsosnak lenni, hogy az ellenségnek az feljebbemlített rés besánczoltatására időt adjunk: pénteken alkonyodáskor újonnan nekihajtottam az hadat, és három órányi ostrom által aztat szerencsésen meg is vétettem, — annyiban is csudálkozással szemlélvén Isten ő szent felsége kegyelmét, hogy mindazon gránát- és bomba- szünetlen esők között, tíz embernél többet nem vesztettünk; sebes mennyi legyen? még előttem száma nem constál. Való ugyan, hogy az ellenség is magát idején retirálván az várban, feles embert nem veszthetett; de elég nyereségünk az városban találtatott, alkalmas munitio. Kihezképpest szintén most az vár falának töretéséhez kezdetvén: kőfalinak romladozásából azoknak földig való törettetését is haruadnap alatt okvetetlenül reméljük. És noha ugyan Szent-Gothárdtól Pálfi a styriai hegyek felé vevén útját, annak az némettel való conjunctióját nem gondolhatjuk hogy Eszterházi Antal impediálhassa, — egyéb notabilis segítsége mégeddig nem érkezvén az ellenségnek: nem hitethetem el magammal, hogy magát errefelé szerencséltesse, kivált, ha Bercsényi uram Csallóközön által teendő próbája succedálni talál; de ennyi ideig halasztván a dolgot, megvallom, tartok, hogy az kezdetiben leszen defectus.

Az Kegyelmed operatióinak folytatásában nincs mit írjak, — azokban levő mind helyes dispositióit approbálván, s mind véghezvitelekben nem kételkedvén, az mennyire az idő és az alkalmatosság meg fogja engedni. Vólna, igenis, elég feleletre való materia mindazokra, az mellyeket Kegyelmed az újvári

dolgokról írhatna, melyeket — egy Isten bizonyságom, — hogy eddigis azon resolutio szerint kívántam, kívánom is kormányozni, az mint Kegyelmednek magamat declaráltam; de mindazoknak complanatiója csak egyedül az elménknek óránként való változásátul ered: mert már is sokakban olyvat kívánunk, az melyeket akkor jónak lenni nem találtunk. De csak volna igaz barátságos confidentia és állandóság, és az jó szándékokat rosza detorqueálni nem igyekeznénk: bizony, Kegyelmednek is kevesebb materiája volna az írásra, nekem is az feleletre! De elég az, hogy tudtomra adta Kegyelmed, — nem rajtam fog múlni az dolgok complanatiója.

Az Selmeczen felverettetett aranyok hova lettenek? mégeddig sem tudom. Dobozi mindazonáltal sollicitálván az nyolczezer forintnak megfizettetését, kérem, acceleráltattassa Kegyelmed.

105.

Die 15. Augusti, Párkánytúl. Bercsényi úrnak.

Curérom elküldése után, tegnap estve előtt vettem az Kegyelmed válaszó levelét; és látván, hogy az fejtett próbának véghezvitelére maga megyen Kegyelmed által az Dunán: talám csak azért is szerencsés progressusát várhatom, hogy már is szélteben hirdetik itten az németnek Pandorffnál való megveretését. Győrből s Komáromból folynak ezen hírek, és csak tegnapi napon onnan jött emberek is oly nagy bizonyításokkal referálják, hogy csaknem vélem is elhitetik. Már ez, Isten jóvoltából, maga szent akaratja szerint véghezmenvén: mivel Kegyelmed mindazokban, melyeket optiójára hagytam vala Kegyelmednek, indifferens és tölem vár, — nem mondhatom nem-folettebb szükségesnek is lenni az Kegyelmed a felföldre hadakkal való menetelit; kihezképeest, igenis, jónak itélem, hogy Kegyelmed az dispositiókat úgy tegye, hogy mostani próbája után erre, innen Eger felé, személlye szerint vegye az útját, az hadak pedig, az merre Kegyelmed legjobbnak s alkalmatossabbnak lenni látja.

Ocskaihoz, igenis, nemcsak egy regularis regimentet, de többet is küldhetek, melyben fogatkozás is nem lészen, kívált, ha elébb szólhatnék Kegyelmeddel: mert talám nem is ártana

oda egy formalis hódító corpust küldeni, cum fustibus et laternis, kivált, ha vagy az komáromi hír igaz volna, vagy Isten az Kegyelmed próbáját, — úgy, mint remélnjük — megáldaná; melyről többet szülök, Isten ő szent Felsége Kegyelmedet idehozván.

Az morvai operatiókról szóló Andrászki levelét valóban keresém, de nist; hihető, ott felejtette Kegyelmed; és így csak annyi informatióm felölle, az mennyire breviter tudósít Kegyelmed levelében. A nyebostyik-mediatoroknak levelére talám legjobb volna az válasz: hogy mivel az ő mediatori parolájokra olly assecuratióra kezdünk az tractát, hogy mindeneket megadnak, az mellyek törvényessek lesznek, — hogyha azok meglettenek volna: most ezen kívánságra szükségek nem volna. Evvel semmi egyenes választ nem adván, se negativát nem adunk, se nem engedünk, nekik pediglen híjábanvaló s illetlen biztatásokat szemekre vetjük.

Kéri János levelét, igenis, maga conceptusának tartom az császárnak, az ki is Kéritül felbiztattatván: hogy lett volna, mint lett volna, ha másként lett volna? örömet tudná, hogy lett volna? De olly indifferenter felelvén Kegyelmed neki, az mint akar: mind keveset tanul belölle, s mind pedig mások csalárdságát s maga kárát jobban fogja tapasztolni.

Des-Alleurnak írott levél csak Osten dolgában irattatott, kinek is az terminussának prolongatióját kívánják; de megirattattam, hogy semmi sem lesz belölle. Bécsben levő rab granadíros óbers-lajdinantomnak ugyan említett Osten száz-húsz német forintot letétettétvén: ha lehetséges, azon pénzt, kérem, szolgáltatassa Kegyelmed Bruninx kezéhez, kívánván Kegyelmednek letétettetni, az hol kívánja. Ezek után, etc. *)

106.

Károlyi úrnak, 17. Augusti.

Mióta Orosz Pálnak betegségét és az hadak közzül való elmenetelit értettem: azonnal mindazokat az alkalmatlanságokat, az mellyekről Kegyelmed 14. praesentis írt levelében tudósít, revideáltam; a mint is azonnal írtam volna Kegyelmednek, közikbe való meneteliről, hogyha nem tartottam volna az vigyázatlanság miatt történhető conjunctiónak meg nem gát-

*) Eddig Aszalay írása.

lásátúl; de már egyképpen levén az dolgok, — csak amannak is jó successusa lehessen, minden jót remélhetni belőle. Helyesenek is ismérem, hogy Kegyelmed az egész hadaknak commendóját Pekrire bízván, az előbbeni szándékát folytassa.

Az operatiókat rendetlenül folytató hajdúkkal érdemek szerint bánják Kegyelmed: mert ugyanis jobb egész ezereknek is inkább az tizedét megöletni, mintsem rossz voltok miatt ily nagy fogyatkozásokat szenvedni.

Hogyha az ellenség a tavalyi nyomra talál júni: szükségesnek látom annyivaliskább Kegyelmednek általjövételit, mivel magát is Bercsényi uramot hatezer emberrel rendelttem lemenni, mihent az Dunán túl való próbárúl visszatér, melly is legfeljebb két nap alatt meglesz; akkoron Pekri az erdélyi haddal túlmaradván, és az mennyiben lehet és az szükség hozza, megszaporttatván másokkal is, — vagy rácz, vagy az visszamenendő németek ellen operálhatna.

Itt az város szerencsés megvétele után az vár lövéséhez fogattattam: de az népet kímálleni akarván, minekelőtte az ostrom meglégyn, ezen étszaka fogattattam tíz öreg mozsárral való bombatérozásához, — melly által ha véghez nem vihetem: végső próba leszen az ostrom. Bikk Lászlót az Gencsi ezerében confirmálom, és több ezerekről is elvárom Kegyelmed tudósítását. Az póltra-veretés itt is megszükitette az cassát: de mindazonáltal azon corpusra rendeltetett hólnaponként százezer forintnak Hellenpaktúl kell kitelni, azonkívül, melyet fog adni Ajtai; és mindezekre újítani fogom parancsolatimat.

Pálfi ugyan már az némettel megegyezett: de mégis semmi újabb motussa nem következett. Mivel bizonyos, hogy az iderendeltetett segítség visszament: nem hiszem, valamely derék operatióhoz kezdhessen.

107.

Párkány, 18. Augusti, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Hogyha, a mint az Kegyelmed tegnap írott leveléből látom, inpatienter várta Kegyelmed az elküldött portájának bizonyos hírét: mondhatom bizonyára én is, hogy hasonló nyughatatlansággal vártam az Kegyelmed tudósítását, annál is inkább, hogy az Kegyelmed általmenetelit bizonyosnak tart-

ván lenni, — ezen próba szerencsés kimenetelibe alig kételkedhettem. Sokat kéne írnom, ha minden itt lett particularitásokról és az operatióknak folytatásáról kívánnám Kegyelmedet tudósítani; de mivel óránként remélhetem az Kegyelmed ide való jövetelit: mindazokat arra halasztom, mivel már e karban lévén az dolgok, sokkal rövidebbnek itélném, ha az Tisza-Duna-közre menendő had egyenesen ezen hidunkon takarodván által, Berzsén felé venné útját.

Károlyi 14. írott levelében még az német Pocsajnál való lételit confirmálja. Váradra kétezer ember kísérete alatt elést szállított. Maga Károlyi az Orosz Pál corpusához fordult vala, az sok rendetlenségek eligazítására nézve, — de az hadát Boné commendója alatt helybenhadta; bár tudjanak vigyázni az conjunctiónak impedálására, — maga is mindazonáltal újonnan vissza fog sietni hozzájuk, és kívánta tudni: hogyha maga általjűjön-e a Tiszán, vagy sem? Kinek is az Kegyelmed lemenetelit tudtára adván, általjövetelit megírtam, hogy szükségesnek látom lenni, Pekrit az erdélyi hadakkal az rácz ellen való operatiókra hagyván. Referálnak olyat is az elfogott rabok, hogy visszajövetelinek szándékja az tavalyi nyomra volna, és hogy Rabotín őket csak az Tiszáig fogja kísírni, az honnan hat regimentet erre felküldvén, maga újonnan vissza akar térni, — melyet jóllehet nem hiszek, nagy suspicióra való materiát ad mindazonáltal, hogy egyéb fűtisztet az Pálfi őbestlajtmányánál bent nem hadtanak. Egyebekről, tudom, bővön tudósította Kegyelmedet Károlyi.

108.

Párkány, 20. Augusti, 1706. Károlyi úrnak.

Mi okból nem adhattam Kegyelmednek választ Steszli (Stössel) által írott levelére, okát adom, — tudom, maga által bővön megértette Kegyelmed; repülttettem volna, nem vélvén, hogy az többi oly dolgok legyenek, melyből az, eddigvaló várakozás ártalmas lett volna. Már azért a Tiszán által való jöveteliről s Erdélyben való visszafordulásáról, úgy Arad megszállásiról adatván Kegyelmednek Bercsényi uram által választ, — térek az több punctumoknak feleletire.

Az mi azért illeti az erdélyi dolgok között Pekri, az só és

tisztek constitutiójának dolgát: Isten ő szent Felsege Erdély-országát újonnan kezemben adván, hogy sokaknak felháborodott elméjét annálisinkább lecsendesítsen. — már régen szükségesnek láttam az odavaló hadi és oeconomicumbeli dolgokat az magyarországiaktól annyira separálnom, hogy magokat az erdélyiek magok hazájában mások alá vetetteknek lenni ne mondhassák. Kihezképest az midőn Kegyelmed hasznosnak fogja látni lenni, — az ellenség tudnilik azon a földről teljességesen eltakarodván, — Pekrit azon erdélyi haddal béküldvén Kegyelmed, az conunando ugyan separáltatni fog minden dolgokban: mindazonáltal tartozik Pekri Kegyelmeddel oly stricta correspondentiával lenni, hogy minden hadi dolgok köz-egyértellemmel és megegyezéssel menjenek véghez. Az Oeconomicum Consilium is azonnal helyreállván, az só- és aranybányák, cameraticumokkal együtt, azoknak dispositiójától fognak függeni, — annyivalisinkább, mivel Kegyelmed maga utolsó levelében is sürgeti, hogy mindazok administratiójáról bizonyos dispositiók tétetessenek; az tisztek constitúója mindazonáltal hatalmokban nem lészen: hanem az idevaló Oeconomicum instructiója szerint, cum candidature fognak recommendáltatni, úgy kivettetések is hatalmokban nem lesz, az mostaniak is bemenetelemig megmaradván. Az meddigis azért az említett Consilium helyre fog állani: az só erogatiójának commissiói Telekinek fognak incumbálni.

Hogyha Kegyelmed a munkának szaporaságára nézve Ajtait visszaszállítani hasznosnak látja, — abba ellentartó nem lészek.

Orosz Pál ökreinek megvételeire hasznosabbnak látom Ajtaira adni az commissiót: de előbb az Dobozi pénzének megfizettetése szükséges. Az előbbeni levelemből megláthatta Kegyelmed, hogy az hadak fizetését az selymeczi cassából kívánom supplálni: de az restantiának egyszersmind való kifizetése ugyanazon levelemben írt okokból kitetszik, mely lehetetlen. Ezekre azért ekképpen felelvén — *)

Vettem az Kegyelmed 17., Firedről datált levelét, melyben Kegyelmed az Ladányhoz való szállásáról és Túrhoz való igyekezetiről, annak kísírgetéséről, és az feltett próbának cél-

*) Néhány befejező szó, úgy látszik, kimaradt.

járul tudósít; mellyek ugyan mind jók: de jól observálja maga is Kegyelmed, mennyi idő kívántassék azoknak fogytig való csibdeléséhez. Tagadhatatlan dolog is, hogy az tavali bekísírtetésében egyszer oly notabilis kárt nem szenvedett vala, mint az Szekeres étszakai megcsapásában, — a mint is kétségkívül való dolog, hogy ha az próba annyi emberrel következik, az mennyi az étszakai parácsófttal (Bereitschaft) bírhat: (az melly is, mind széllyelhelyheztetett istrázsákkal együtt, több három-ezer embernél nem lehet) bizony, az egész tábora confusióban erigáltatik, — legkivált, ha az tábor elein egy ideig tartandó láрма után, az hátulja is megcsapattatik: mert így hosszas lármára ki-ki az tábor eleire futván, csinál alkalmatosságokat az confusióra, mellyet az felenlített próbában tapasztalhatta Kegyelmed. Az Kegyelmed Erdélyről teendő dispositiói igen helyesek lévén: kérem, azokat ugyan az szerint adja ki Pekri-nek; úgy az aranyváltásról és egyéb oeconomicumokról tett projectumokat is igen kedvesen veszem.

Ezen vár obsidiójának az város hertelen való megvétele után is lassabb folyamatja vagyon, az pattyantások kevés experienciája miatt. — ki-ki szerencse, ha tíz lövés között hárommal megtalálják az küfalt, gyakortább penig semmitsem; már penig, úgy látszik, hogy Staremborg is nem véli tréfára az dolgot: mivel az tegnapi levelekből Ovárhoz és hidakhoz való nagy készületi confirmáltatik, és mivel Eszterházi Antalnak is meg vagyon parancsolva, hogy az ellenség ily szándékát tapasztolván, az egész haddal az Vértés eleire Tatahoz előtte nyomdoggalván, jűjön azonnal, — innen is hadakat odaküldvén. Úgy látom, kintelenítettetni fogunk az Dunántúl való földért megharcézolni; az mely dolog legfeljebb negyednap múlva elválván, akkor Esztergonnak is együltt végeződik el dolga.

Bercsényi uram még az hátramaradott Ebeczki ezerére várakozván, csak holnap vagy holnapután fog indulhatni; azon lészen mindazonáltal, hogy könnyű szerrel lévén, mentül-hamarább megegyezhessék Kegyelmeddel.

Az odavaló dolgokról, úgy látom, dispositióim haszontalanok lennének, az földnek messzeségét tekintvén: mivel csak addigis, az meddig Kegyelmed leveleimet vészi, általesik az disponált dolgokon. És így egyebet nem írhatok. hanem maga

dolgait az Steszli által küldött levél szerint folytatván, quod optimum factu videbitur, facito.

109.

Párkány, 23. Augusti, 1706. Károlyi úrnak.

Tegnaptúl fogvást az ostrom körül való dispositiókban foglalatoskodván, az Kegyelmed levelére való válaszádsra időm nem vala; azonkívül is, azon Kegyelmed leveliben egyebet az németnek Túrhoz való szállásánál nem látván, — melybül is nem ok nélkül remélhetem, hogy óránként valami bizonyost hallhatok feltett szerencsés próbájáru. Hogy peniglen az idevaló dolgokról informáltassék: minekutánna az vár falát földig lerontottuk volna, az mennyibe az hegynek meredeksége engedte, — hogy ideje az reparatióra ne legyen, az elmúlt viradóra az ostromot nekibocsátottam vala; a mint is az hadaknak eleje az törésig felment vala: de az nagy meredékenységet hertelen nem superálhatván, recedálni kintelenítettett, két ember halálával és hat sebes kárával, mivel oly gyarló tüzelése volt az ellenségnek, hogy magaviselése inkább egy sáncz, mintsem ilyen nevezetes várhoz illett volna. Már azért legnagyobb reménységem az elkezdett minához lévén: annak succursusáru is harmadnap múlva bővebben informálhatom Kegyelmedet.

Eszterházi Antal úr szerencsés progressusa után az ellenség Miklósdorf és Német-Jandorf között megtorpadván, a mint közönségesen írják, az rácz és horváltúl elhagyattatott, úgy, hogy — az mint mondják — Prukhoz szándékozik, melybül nehezen gondolhatni, hogy operatiókhöz kezdessen.

Az mi az barmoknak dolgát illeti: nem tudom, honnan érthette Kegyelmed, hogy Darvas Mihály keresne számomra, mivel már is megúntam az tőzsérséget; az mellyet mindazonáltal Kegyelmed számomra vétetett: azokat, kérem, inkább valamely jószágom, s legközelebb Szilvási kezéhez küldettesse Kegyelmed. Orsz Pálnak is harminczkét tallérával kész vagyok Ajtaival megfizettetnem az árát.

110.

Párkány, 25. Augusti, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Az Kegyelmed Sándor László által írott levelére noha

már minap is Bezerédi által rövideden választ tettem, hogy mindazonáltal az mostani conjuncturák szerint alkalmasabban tudhassa Kegyelmed kormányozni az dolgot, Generális Bercsényi úr által bővebben irattattam: mit kellessék observálni, hogyha az ellenség útját Komárom felé venné? De mivel azon levélben az Bottyán Jánossal ideküldendő ezerek nem specificáltattak, hogy az commandó dolgában magát Kegyelmed annál jobban dirigálja: azon operatióra Kegyelmed Somogyi Ferencz, Szalai Pál és ugyan maga Bottyán ezereit fogja in illo casu hozzám küldeni, — maga peniglen az több mellette lévő hadakkal az ellenség háta megé, Austriának kerüljön, revocatiójában minden úton-módon fáradozván; úgy, ha Kegyelmednek azon alkalmatossággal annyi hajdúra szüksége nem lészen, ha földnépének confusiója nélkül meglehet, két- vagy háromezer hajdút az Vértesben küldvén, alkalmasint lehetne repediálhatni. De semmi úton-módon nem hitethetem el magammal, hogy Kegyelmed Austriában continuáltatván az portázást, hogy az ellenség notabilis erővel lejöhessen; ha mindazonáltal reménség felett is minden erejével találni jüni: akkoron szükséges, hogy Kegyelmed magát nem ezekhez, hanem Dániel György által küldött ordereimhez tartsa magát, — Bezerédire bizván az Austriában continuálandó portázásokat. Ma Forgács Simon urat bizonyos-számú gyalog- és lovas-ezerekkel és munitióval igyenesen Morvának küldvén, — mivel rövidnap alatt Ocskaival fogja magát conjungálni, — oly munitióval ment, hogy mindenütt offensive lehessen; melyhez képest nincsen kétségemben, hogy ennyi distractiók között meg ne változtassa az ellenség szándékát. Mellyekről bizonyosabbat értvén, bővebben fogom Kegyelmedet tudósítani.

Hevenyesi fiát, ámbár Bezerédi itületi szerint csorba hitiben ne légyen is, jó módjával küldje Kegyelmed hozzám.

111.

Párkány, 26. Augusti, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tegnap napon Eszterházi Antal úr levelét vévén, adjutantom által Kegyelmednek való elküldését halasztani nem kívántam, mindezen a materiában tett kérdésre és difficultásira az már egyszer vett resolutiónk szerint kormányozván az

választ. Azalatt ugyan Károlyi úr levelét vettem, melyben az ellenség Szólnok felé való szándékáról tudósít. Tagadhatatlan dolog, hogy eleitől fogvaist az helynek inportantiáját ismervén, erősítéséről is kívántam volna dispositiókat tenni: de az lakosoknak restsége és az vármegyéknek hasonló negligentiája miatt, csak mostani utolsó, Egerbül elmenetelem alkalmatosságával is bizonyoson általláttam, hogy teljesen elkészíteni nem lehet rövid idő alatt, hogyha pedig rajta többet építünk, ugyan csak megvévén az ellenség tüllünk, — készebb munkát talál; így pedig, a mint van, való, hogy nyilvánvaló veszedelme nélkül senki meg nem oltalmazhatja. Kihezképest mindenkor olyan opinióban voltam, hogy inkább öszverontattassuk: mert hihetetlen dolog előttem, hogy az ellenség felépíttetésének kedvéért annyi ideig ott időt veszítsen, vagy külömben az mezőnek megégettetésével és más egyéb nyughatatlanságokkal ad alkalmatosságot megrontására. De mindezekben többet tanít s mutat az idő és az alkalmatosság, és ugyanazon helynek mivolta, mellyet talám ugyan jobban megépített Szabó Máté, mintsem én gondolnám; melyhez képest végső resolútiómat ez iránt ki nem adhatom, hanem Kegyelmeteket az dolgoknak circumstantiájára és azokból következő jónak kikeresésére relegálok. Maradván, etc.

112.

Párkány, 26. Augusti 1706. Károlyi úrnak.

Szólnokból 23. datált levelét Kegyelmednek vettem, melyre mind Szólnok, mind Arad iránt bővebb választ adtam volna, (ha) nem supponálnám, hogy Bercsényi uram már eddig odaérkezhetett, kinek ugyan Szólnok felől írtam, de az resolútió-vételben az idő és az alkalmatosságra relegáltam Kegyelmeteket.

Az aradi operatiót, tagadhatatlan dolog, hogy felettébb is hasznosnak látom lenni: csak módját találhatnám fel, cum quibus?

Pekrinek bémenetele, itíletem szerint, helytelenül esik; a mint is, ha még bé nem ment, — jobb, azon lovas és gyaloggal Arad ellen operálódik. Írt ugyan énnekem is Csáki András excessusirúl: de, hogy oly nagyok legyenek, — még aliunde

előttem nem constántanak. teljességesen magammal el nem hitettem. En levelére választ nem adtam, hogy alkalmatosságot neki nem adjak az parancsolatimmal való mentetetésre, tudván aztat, hogy Kegyelmedtől is bő informatiója lehet: mi tevő legyen? úgy Csáki András excessusit is impediálni fogja Kegyelmed, kik valóban rossz consequentiájuk volnának, — kivált, ha az szászok marháját hajtván, azon natiót nagyobbban disgustálná.

113.

Párkány, 29. Augusti, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tegnapi tudósításom után Eszterházi Antal uram levelét vévén: az ellenség állapotjáról mit ír, íme, Kegyelmednek includálok; melyből ugyan még confirmatióját Balog István híreinek nem látom: mert egyik az vizen, másik az szárazon írja lejövetelit az ellenség segítségének, melyet Molnár is examenjében láttatik confirmálni; ennek mindazonáltal valóságát, úgy látom, csak az idő fogja kinyilatkoztatni. Úgy látom magam is, hogy az erdélyi német motusától leginkább kell várnunk, ha szándékát akarjuk kitanúlni; mert ugyanis, csak elmefuttatások mindazok, a melyekből az magunk dolgait tudván, az ellenségről akarunk ítélni, néha olyanokról is gondolkodván, a kikről ő nem is álmodozik. De ugyanis, akárhol is egyéb annál nem lehet, hanem azok közül valamellyike, a melyiket Károlyi proponál; tagadhatatlanul legrosszabb lévén, ha útját Buda felé veszi, — mert akkoron ha csak harczolni nem akarunk, az Dunán túl való földet minden bizonynyal elvesztjük, hanemha Földvárnál az Kegyelmed és Károlyi mellett lévő corpust küldenénk által Károlyival, ha Kegyelmed maga általmenni nem látná szükségesnek; mert akkoron Antal úr is az gyalogját az szent-kereszt sánczához küldvén, könnyen conjungálhatná magát a feljebbemlített hadakkal, és ugyan így is meglehetne az hadakozásnak translatiója: mert Staremburg lefelé indulván, nyitva hagyja az csalóközi passusokat, úgyis, gondolván, hogy morvai operatio megindulván, zabolába fogja tartani őket; hogyha pedig ezek ellen fordúlna: háta megé fordulván, helyreállítanánk az dolgot. Helyesek ugyan, való, felettebb is szükségesek az aradi operatiók: de hiszen, azokat véghezvihetné Pekri, az melléje rendeltetett gyalogsággal; mert,

úgy látom, magában is meghódol Erdély, még jobban, hogyha praedáló hadak nem lesznek benne. Híjába is menti magát parancsolatom külömbözésével Pekri: mert mióta túllem elment, többet néki egy pironogató levélnél nem írtam, csak azon okból is, hogy commendóján kívül való correspondentiái megszűnjének, és parancsolatimmal ne mentse magát. Az nemes vármegegyék Bertótival insurgáltak, kiket is oda fordíthat Kegyelmed, az hová legjobbnak lenni látja; jól is esnek, ha egyúttal mind Forgács úr, mind Bertóti instelláltatnának. *)

Hogyha Pekri szükségésnek találtnak az Erdélyben való bémenetelre: az aradi operatiót véghezvihetné Barkóczi, maga, Gundelfingel és Nádaskai hadaival szaporodván; de, megvallom, mindezekben számot Staremberggel nem vetettem, az kinek vízi készületei, úgy látom, csak az hídra és sánczra czéloznak, melynek ótalma rajtam nem múlik, ha úgy akarja az hajdú, mint én. Már én magam személyem motusát csak az ellenség operatióihoz fogom alkalmaztatni, — melyről többet s bizonyossabbat in illo tempore.

114.

Párkány, 31. Augusti, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Móluár eljövételitől fogvást Kegyelmednek semmi levelét nem vévén, az csalóközi portáknak tudósítása által értem még az ellenségnek helybenlételet, és az mely vízen lejött succursusnak híre völt is, az csak tíz hajó lévén, Daromstat regimentjének comperiáltatott. Értem aztat is a Kegyelmed leveléből: inaccessibilis helyen lévén, Kegyelmed ellene semmi operatiókat nem folytathat; kihezképest az generális hadi operatiókat tekintvén, már az **) erdélyi német is Csongrádnál a Tiszán általjűvén, — noha még bizonytalan: ha útját Szólnoknak, Budának, avagy Péterváradjának vészi-e? hacsak az utolsó úton nem megyen, úgy látom, magamnak is — itt az dolgokat jó dispositióban hagyván — arrafelé kelletik nyomulnom, az merre az operatióknak dereka fogja kívánni. Kihezképest

*) A kassai fő-, illetőleg vice-generálisságban.

**) E szócskától kezdve a levél végig alá van húzva a leveleskönyvben.

reflexiót tévén arra, hogy az Dunán túl való ellenség magát inaccessibilis helyeken úgylis oly defensióban vette, hogy Kegyelmed se gyaloggal, se lovassal neki nem árthat, — hogyha peniglen ereje lévén, onnan megindúlna, az passusok erőtlensége miatt Kegyelmed az gyalogsággal Rábaközt úgy sem oltalmazhatja, hacsak oly derekas erővel annak megvételeben fáradozni kíván: szükségesnek lenni látom, hogy Csajági és Horvát Tamás ezereit idővesztés nélkül mintegy ellopátván, ide Karvánál lévő szent-kereszt sánczához küldje, avagy, ha könnyebbnek látszik, azok helyett Bonafusz ezerit rendelje; hogyha pedig gondolja Kegyelmed, hogy ezen ezereknek onnan való elmeneteli az földnépének confusiója nélkül meglehet: még jobban esnek, ha az említett Bonafuszt az püspöki sáncz oltalma praetextusa alatt az Forgács úr morvai corpusához, az nevezett két magyar ezereket pedig az feljebbemlített sánczba küldené Kegyelmed, — mert amott az apró váraknak megvétele, passusoknak oltalmazása, imitt pedig az obsidióknak continuálása, Duna passusának őrzése felettébb is megkívánják az gyalogot, az melly innen is mindenüvé reáérkezhetik, hogyha ottan jobban kívánni fogja az szükség, és az hátramaradott gyalogság Rábaköz egyik passusának oltalmára elegendő legyen. És hangyan Kegyelmed az ellenségnek erre lefelé vízen való szándékát praepediálni kívánná is előbbeni ordeleink szerint: akár az Vétesen való lejövetelinek praepeditiójára, akár az vízen jövő erejének meggátlására itten azon gyalogot készen találná Kegyelmed. Mely három dolog közül az mostani odaváló conjecturák mellyiket választatják Kegyelmeddel? — tudósítását sietséggel elvárom.

115.

Párkány 1. Septembris, 1706. Generális Beresényi Miklós úrnak.

Jász-Birínybül 29. datált levelébül Kegyelmednek mind a németnek a Tiszán által való jövetelit, mind az Kegyelmetek dispositióit értvén, jóllehet még mindazokból az ellenség igyekezeti ki nem tetszenek: magamnak is mindazonáltal csak nem lehet kétségem benne, hogy Budának ne szándékozzék; melyhez képest alkalmatosságot ad Kegyelmeteknek azon próbára.

az mellyet magában feltett Kegyelmetek. — melyhez is szerencsét kívánok. Értem aztat is, hogy az palotásim helyett négyszáz gyalogot Kassáról parancsolt kihozni Máriásinak, noha ugyan már magam is azoknak feljövételiről már praevie kiadtam vala az parancsolatimat: mivel az betegség és egyéb súlyos szolgálatok alkalmasint megvonták azon ezeret; de mindazonáltal Kegyelmednek most azokra szüksege lévén, talám közben is több szolgálatokat vehetné Kegyelmed, mintsem azon kassai qvarnizomnak. Szent-Pálinak az pátenst, íme, expediatatom, noha ugyan eddig azt hallottam felőle, hogy jobb az szája az kezénél.

Itt mindenek azon statusban vannak, az melyben itt hadta Kegyelmed, azon occurrentiákon kívül, az mellyekről tudósítottam Kegyelmedet. Az segítségnek is híre tíz hajóra szállott, az mellyekbe Daromstat regimentje jött volna, — hihető, recluta.

Ocskai portúja Szakólcza tájján Montekukulyira akadván: az ellenkezésben az ifjú Ricsánt elfogták. Már Forgács úr is naponkint arra közelgetvén, reméllem, rövidnap több híreket írhatok Kegyelmednek.

Hogyha az ellenség Egret hátrahagyja, Buda felé nyomulván, valamennyi por találtatik Egerben, tizenkét mázsán felül: szállítassa Újvárra Kegyelmed, — mivel ottan az portörőmalmokból szaporodhatik az por; mellyet is igen jó volna mentül szaporábban véghezvinni.

116.

Párkány, 1. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed 29. datált leveléből mind az ellenség felől, mind annak igyekezetiről micsoda hírei legyenek? bűvebben általlátván, — noha, reméllem, hogy, ha Kegyelmed előbbeni leveleimet vehette, alkalmasint combinálhatta: micsoda intencióm légyen az következő operatiókról, hogy mindazonáltal mindenek nyilvánban constáljanak Kegyelmed előtt, — e következőképpen mindeneket adom eleiben Kegyelmednek.

Hogyha az ellenség teljes erejével leszándékozik: *) ak-

*) E kifejezés eddig alá van húzva.

koron mitévő legyen Kegyelmed? maga leveléből is látom, hogy az iránt mind ordeleimet vette, mind azoknak effectuatiójában igyekezik Kegyelmed, nem lévén egyéb hátra, hanem, hogy, ha magát Csálóközben venné, — akkoron mitévő légyen? Tagadhatatlan dolog, hogy ezen hír mindenfelől continuáltatik ugyan: de megfoghatatlan dolog előttem, hogy Austriát nyitva hagyván, az meddig hadaink az Dunán túl lesznek, magát oly helyre recipiálja, a hol se provisioja, se más egyéb alkalmatossága, az bécsi és pozsonyi magazinumokon kívül, nem lehet. De mindazonáltal, hogyha véletlenül is azon szándékát véghezvinné: szükségesnek látnám, hogy Kegyelmed Bezerédit *) ezerestül, Kis Gergelyt és Somogvi Ádámot Kisfuludi Lászlóval az stíriai és austriai portázásra Soprony felé rendelvén, Czirjakit Török Istvánnal Rabaközben hagyván, maga a több mellette lévő hadakkal Tatahoz az Vértes széliben szálljon, hozzámküldvén Bottyán Jánossal rendelt ezereket, — mivel akkoron hídjait Komáromnál megvetvén, szükségesképen mind a két felől kelletik vigyázással lennünk, mivel innen az lovas hadak annyira distraháltattanak, hogy azokkal valamelly erő ellen állani tanácsosnak nem vélném lenni. Ugy peniglen, ha szintén az ellenség az túlsó részre kijűne is: Bezerédi maga corpusával hátul esve, Kegyelmed peniglen előtte esvén, hasznos operatiót lehetne tenni; ha peniglen az innekso részire kötözködnének az Dunának: Kegyelmeddel magamat könnyen conjungálhatnám. Supponálom mindazonáltal, hogy Tata nem oly közel legyen Komáromhoz, hogy az ellenség hertelen általkötöztvén, véletlenül is obruálhatja Kegyelmedet; mert máskint erre felé közelebb, oly helyre jűjön, az hol általkötözésérül mind híre praevie lehessen, mind ideje az innen menendő hadaknak conjunctiójára. Balog Istvánt és Túróczit felteni nem szükséges: lévén azonkívül is ordelek, hogy in illo casu magokat idején retirálják, — melyre tudom, Forgács úrnak lészen szorgalmas gondja. Maradván, etc.

117.

Párkány, 3. Septembris, 1706. Generális Beresényi úrnak.
Nem kevés nyughatatlanságtól menté meg elmémet az

*) Innét kezdve végig aláhúzva.

Kegyelmed utolsó két levele, az melyekből az gyalog maradtott portásoknak szerencsés visszatérését értem, úgy az ellenségnek motusát is; de megvallom, leginkább csudálkozom Károlyi úr levelin, az ki most is az aradi operatiókról gondolkodik, és azokat ilyenkor kívánja megindítani, az mikor az országon keresztüljár az ellenség. Való, az mint az előbbeni leveleimben is megírák, hogy aztat szükségesnek és helyesnek találom: de nem az legfőbb operatióknak megfoglyatkoztatásával; írja ugyan ő kegyelme, hogy ide annyi had nem kívántatik, hogy csak körülötte járjon, a mint is, való, hogy, ha csak azt kívánjuk megtudni: merre ment? azt két-háromezer ember is véghezviheti; de ha minden istenadta étszaka, — az mint az haza szolgálatja kívánná — csapdosni, nappal ugyanannyival kísérgetni kívánnánk: talám két annyi had sem vihetné véghez, ha az lovaknak fáradságit consideráljuk, — mert bizonyára, fárad, az ki fáraszt. Eddig nem fárasztottunk: mégis elfáradtunk; hát (ha) még annak rendi szerint mindennap annyi leskődne, az ki az futrásra fél-mélyföldre is kijáró ötszáz németet kergetné s vagdalná! Igenis, jól observálta Kegyelmed: mely haszontalanok legyenek az ódalt-, elől- s hátúl-járó corpusok, melyek közzül kiki portácskákot küldözvén, azt gondolja, hivataljának eleget tett, ha távolyról néző s lappongó portájának hazug relatiója szerint megírja: merre ment az német. Holott pedig teljes corpusával előtalálja az ármádát: Gloria in excelsis, ha ellenkezőben megejt vagy két ráczot, — visszatér, az Te Deum laudamus-ra. Bizony, ez okból én is mondhatom, hogy haszontalan az sok had; de mindazon corpusocskákat contrahálván Kegyelmed, ha nappal az futrástúl, étszaka az álomtól három-négyezer ember megtiltja: reméllem, mind eddigvaló operatióknál többet fog tenni. Bóldog Isten! nem lehetne-e vagy egyszer tábor-megszálláskor, magyarosan két-három helyről kirugaszkodva, megcsapni? reservát tartván az üző rácz ellen, — legalább azt is mondhatnánk, hogy azt is próbáltuk! Hiszen, én ebbe oly veszedelmet nem tudok, ha szinte szaladásra kél is az dolog; tudja pedig Kegyelmed jól, mi következhetnék belőle, az hőségtől elbágyadott, sátorczövekelő, szekereket igazgató, fát és futrást kereső nép között, legkivált, ha Buda felé vévén útját, Almásznak és per conse-

quens ligetes és erdős helyeknek menne. Obsidióhoz való praeparatióit értvén az ellenségnek: magamnak sincs kétségem benne, hogy Szólnok ne legyen célja; de, hogy azon praeparatoriákkal feljebb igyekezzék, — dubito. Csak elhiszem, eztet is Glóbics (Globitz, báró, szegedi tábornok) verte fejében, az ki azon helységnek régen kitanulta gyengeségét: mert Mólnár Zsigmond eljövetelekor az volt Starenbergnél az híre, hogy Péterváradjánál vagyon az armáda, tehát oda igyekezik.

Hogy itt operatióhoz kezdjen: attúl Kegyelmed ne tartson; mert, az mint kitanultam az dolgát, és Mólnár relatiójából constál, az munitio praeparatiója mindjárást az armistitium végén tétettetett Újvár megszállására, az succursus eljövetele alkalmatosságával: de vajmi azóta sokat elengedett abban, az mióta tizennégyezer rácz s horvátból négyezer, hat regimentből egy lőtt!

De, hogy már előbbi projectumomra térjek: annak impracticabilitássát, igenis, mind Andrási Pál levelei, mind az Kegyelmed ratiói bőven megmutatják; kihezképest Budának menvén az ellenség, igenis, csak Vác legyen az jel, — kimutatja az idő s az alkalmatosság: mit rendelt az Isten velünk? mivel úgy látom, se Isten, se világ előtt nem vádoltathatunk avval, hogy magunk erejében bízunk.

Itt hetfűn, vagy jól, vagy rosszúl, meglesz az vásár, az melly a sokakat megesaló mínának bizontalan effectusátúl dependeál, — de azonkívül is, miért hagynám el jó kedvemből az kies Jerusalemb városát? otem-potem, etc. *) Én nem tudom, az jó Pekri úr mit gondol, hogy particularis parancsollal akarván számot adni, Károlyi úr rendelésit félretévén, ott étszakáz, a hol akar; ha bizonyosan fogom érteni, hogy Károlyi Kegyelmed mellett marad: azonnal meg fogom parancsolni neki, hogy félretevén az bloquadákat, gyűjtse össze az három natiót, és menjen az aradi operatióra, — csak addigis szállíttatassék legalább Debreczenhez az odarendelt munitió.

Ezzel kívánván, hogy első alkalmatossággal mind vehesek, mind írassak örvendetes híreket, — maradok, etc.

*) E pár szót a fejedelem saját kezével toldotta bele.

Párkány, 4. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Az Kegyelmed minapi levelemre tett reflexióit ezelőtt egynehány órával vévén, időhalasztás nélkül kívántam választ tennem.

Igenis, olly opinióban voltam s vagyok is, hogy *) az ellenség helyben maradván, Kegyelmed ellene semmit sem operálhat, — melyre nézve azon gyalogságnak az rendelt helyekre való elküldését kívántam vala; hogy peniglen Kegyelmed gondolja, hogy az által az ellenség szívet vévén, netalántán Kegyelmedet alább nyomja: abbúl oly rossz consequentiát nem látok, ha considerálok, hogy ugyanis ezen stratagemával kellene élni, ha Kegyelmed oly statusban vagyon, hogy aperto marte is véle megverekedhetik, — az mely harc sokkal alkalmasabb volna, a mint utólsóbb levelemben is írtam, az gyalogság retirádájára nézve, az Vértesszélyin, Tata környékén, mintsem az győri pusztán. Abba Kegyelmed meg nem csalattatnék, hogy azon actusra magát az hajdúság Kegyelmeddel nem conjungálhatná: mert hírt tévén Kegyelmed az ellenség motusárúl, innen még azon gyalogságot megszorítván, az meddig leérkezne Kegyelmed, ott találhatná készen, a hol legjobbnak gondolni lenni. Hogyha penig Bonafűsz költözése veszedelmes volna az Csálóközön által: Kegyelmed küldje erre Csajágival. Nem láthatom, mi okhúl okozhatna oly rettentő rémülést két regimentnek onnan való elküldése, — az melybe csak az győri blokvádának praetextusa is mutat módot.

Mólnár még nekem oly meghitt embernek nem tetszik, hogy jónak lássam lenni visszaküldését Kegyelmednek; melyhez képest küldje lovait ide Kegyelmed, és mindezeknek effectuatiójában ne is késsék. Kegyelmed oly szorgalmatos vigyázásban tartsa táborát, hogy híre nélkül ki s be ne járjanak: mert ennyi időtül fogvást az ellenség előtt fekvén, könnyen kitanulván számát, elvesztheti sokaságárúl való opinióját **), — az mely nem is helyesen esnék. ***)

*) E szótól kezdve a levél a következő kikezdésig alá van húzva.

) Eddig Pongrácz György kezeirása. — *) E ritkítva szedett záradékot a fejedelem maga kezével toldotta hozzá.

September 5-ta, 1706. Bercsényi úrnak.

Midőn az Kegyelmed 3. Septembris írt levelét vettem volna: micsoda levelét vészem Balog Istvánnak, íme, Kegyelmednek maga levelével együtt küldöm. Tagadhatatlan, hogy alkalmatlanul esett Forgács úrnak az Fejérhegyen praecipitanter való általmenetele, — ki is mit csinál, s hova lett légyen? Szeredtől elmenetelétől fogvást semmi tudósítását sem vettem, holott ordere szerint Modornál kellett volna ő kegyelmének subsistálni. Szóval is Petenada által izente Balog István, hogy azon confusio alkalmatosságával Szent-György felé is ment volna valamelly ellenség: de mindezek bizonytalanok, — mivel gyakorta tapasztoltam, hogy szaladó katonáinknak minden bokor ellenségnek tetszik. Mivel az ellenség gázlóban penetrált Csalóközben: az püspöki sánczban lévő gyalogságot okvetetetlenül elveszettnek lenni tartom; mind pedig, hacsak az Vágon túl lévő földnek Forgács úr nem succurrál, az mellettem lévő haddal hogy succurrálhassak? nem tudom, nem is lévén informatus: ha maradott-é valamely gyalogság az szeredi hídnál, vagy sem? de az is haszontalan volna; sok gázlója lévén az Vágnak, kevés had meg nem őltalmazhatja.

Ezen Csalóköznek elvételével bizonyosnak tartom az ellenségnek beleszállását; az mint is praevie megparancsoltam Eszterházi Antalnak, hogy in illo casu Tatahoz szálljon, Bezerédi mellett hagyván az Austriában portázó hadat, — melynek levelét hasonlóképen includálom; de nem tudom, ki parancsolatjából tiltotta meg nékiek Eszterházi Antal az égetést?

Ugyanazon leveléből Kegyelmednek az ellenség megpróbálásáról való szándokát értvén: ahhoz egyebet állhatatos resolutionál nem kívánhatok, — nem kételkedvén, hogy Isten ő Felsege kegyelméből succedálni is fog, hacsak valamely gútlás nélkül effectusban vétetik.

Pozsonból micsoda híreket írjonak, ímé, azokat is includálom; megtetszik, hogy magok sem reménlették ily csendes utazását armádájoknak.

Mectinszki innen elmenvén, az Kegyelmed levelét utánna fogom küldeni, és maradok, etc.

120.

Eszterházi Antal úrnak.

Tertia Septembris írott levelét Kegyelmednek vévén, ugyan csakhamar Balog István levelét is vettem, melyben az ellenség portájának gázlóban, Püspökin alól való bemeneteliről, és maga hadainak confusióra való reductiójáról tudósít; melyből is kétségkívül kitetszik Csálóközben való igyekezeti. — az mely történvén, tudom, elébbeni ordineimhez fogja Kegyelmed magát alkalmaztatni.

Az inclusákbul értem Bezerédinek szerencsés portázását; de, hogy Kegyelmed az égetéseket megtiltotta: ki akaratjából történt? tudósítson, mivel kevés ösztönt adott az ellenség reá. hogy országát annyira kényszerítjük. — az mint is az következendő porták aztat semmi úton s módon el ne mulassák, úgy Kegyelmed is az iderendeltetett hajdúságnak elküldését.

121.

Eszterházi Antal úrnak.

Sándor László által újabb tudósítását Kegyelmednek vévén, tett dispositióit is értettem; mind szóval való relatiójából s mind leveléből is általlátom, hogy olly opinióban légyen Kegyelmed, mintha általjövételét az Dunán kívánnám azon orderemmel, az melly által parancsoltam vala, hogy az ellenség Csálóközben menvén, a corpussal Tatához jőjjön, — holott úgy tetszik, se nem találhattam, se nem találhatok világossabb szókat akaratom megmagyarázására, mint az mellyekkel tudtára adtam Kegyelmednek, mely kevés lovas haddal legyen itten, és hogy, ha az ellenség Bercsényi úr elmenetelít értvén, általjegykeznék: annak semmi úttal s móddal nem resistálhatok. Voltam is oly vélekedésben, hogy Kegyelmed látván orderinet erre czélozni, azokat inkább exequálni, mintsem kérdésben venni kívánja, — jól tudván azt, hogy az mindkét részről leendő hadak szemei reám vigyázzván, magam mellett lévő corpusnak confusiója — ha személyemre nem vigyázok is — többeknek is bódulást okoz; általjövételit pedig Kegyelmednek soha ezen szükségén kívül nem kívántam volna.

Írja Kegyelmed, hogy Somogyi Ferencz ezerét azért nem

küldötte, hogy tart, el ne oszoljon, Csálóköztül elvivén; de hiszem, magam is olly intentióval vagyok, hogy mind azt s mind az többit a Vágon túl való földre küldjem, az honnan könnyebben meglehet az portázás Csálóközben, mintsem túl, — az mint is Kegyelmed annak elküldését továbbra ne hulaszsza.

Az mi azért a több dolgokat illeti, hogyha bizonyosan constál Kegyelmed előtt az ellenségnek két felől való eloszlása: dispositióit Kegyelmednek helybenhagyom; el is küldöttem már curéromat Bottyánnak orderrel, hogy onan jöjjön ide, s innen Újvár eleire, az hajdúság pedig továbbvaló parancsolatimig Almásnúl maradjon. Hogyha pediglen — melyre is Kegyelmednek szorgalmatos vigyázása legyen — az ellenség magát contrahálná: az elébbeni orderemhez tartván Kegyelmed magát. Tatához szálljon, assecuratus lévén benne, hogy, hacsak az ellenség teljes erejével által nem jön, Kegyelmed általjöveteletét nem kívánom, — hagyván mindazonáltal az rendelt hadakat Bezerédi mellett. Maradván, etc. *)

122.

Párkány, 7. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Tegnapi napon Sándor László által noha az utolsó levelére Kegyelmednek választ adtam: mindazonáltal az győriek és Babócsai dolgát elfelejtvén, midőn azokra választ tenni kívántam, — vettem az Kegyelmed Somogyi Ferencz inclusájával küldött levelét is, melybül már maga is általláthatja Kegyelmed, hogy nem egyéb okbül kívántam az második ordelem szerint Kegyelmednek Tatához való jöveteletét, hanem, mind hogy egymást jobban secundálhassuk, mind pediglen hazánk tartományit conserválhassuk. Bottyánnak immár három curért küldöttem, melly is ha nem siet, az artoleriának securitássára nézve kintelen lészek ezen obsidiót félbenhagynom, és magát Bottyánt azon mellette lévő haddal az Vág mellyékére küldenem, még csak portázó had is nem lévén előtt-

*) Eddig Aszalay kezeírása.

tem, a kívül csak az híreket is megtudnám. A mint is látván dispositiónnak ilyen hátramaradásit: kintelen leszek más alkalmatossággal más modalitásokkal kormányoznom hadi operatióimat. Való dolog ugyan, hogy ha azon hadakat, az melyekről Kegyelmed ír, ű is maga mellől elküldötte: offensiva operatiótól annyira nem tarthatni; de bizonyosan constálván előttem, hogy két regimentekkel megszáporodott: azon két regimentnek elküldése keveset tett, mivel az Morvában levőkkel is, az mikoron akarja, magát conjungálhatja, és így Leopoldnak is succurrálhat, mind az Vágon túl való földet is manuteneálhatja. Jól juthat Kegyelmed eszében, hogy ezen várat is nem egyéb okból szállottam vala meg, hanem, hogy az ellenséget lineáiból kihúzáván, velle megharczolhassunk, melyre bizonyára, úgy vélem, lehetett volna alkalmatosságom, ha oly közel lettünk volna egymáshoz, hogy egy nap alatt magunkat conjungálhattuk volna. Hogyha már azért Kegyelmed Austriának indul, látván, hogy az ellenség annak pusztításával nem gondol: méltán tarthat attúl is, hogy Kegyelmed Soprony felé menvén, és hadai részének ideküldését megtudván, Komáromnál által ne jűne és Kegyelmedet hidunktúl el ne rekeszsze; a mint is, hogyha táborostúl Komáromnak jű: ugyancsak most is jobbnak látnám az Kegyelmed Tatához való szállását, mintsem az feltett operatióit; hiszem, ha Bezerédi Soprony felől azon két regiment miatt nem portázhatik is: Rábaközből a Nyulas felé is megnyargalhatja Bécs eleit, nem félvén Csalóközből hogy elszoríthassák, — mivel az hátok miatt (megett) lészen Kegyelmed. Nem is capiálhatom: miért az Kegyelmed Tatához való jövetelivel elpártolna az Dunán túl lévő föld, az kinek ellensége nem lészen.

Nem tulajdoníthatom egyébknek, hanem az győri labancz megszáporodásának, hogy Kegyelmed írja, hogy Kegyelmed kevés haddal azon helyet nem progvadérozhatván, (bloquadírozhatván) azért engedte meg nekiek az neutralitást; hiszem, az armistitium előtt aztat Török István csak maga ezerével is véghezvihette: mért kellettne tehát most több? Hogy Forgács úr nekiek protectionalist adott, híremmel nem völt, de aztat is

hírem nélkül confirmálni nem lehetett, — nem is lehet az ilyeneknek jó consequentiája.

Török Istvántól ok nélkül az ezerét elvenni nem lehet; hogyha mindazonáltal maga resignálni fogja: Babócsainak való adását nem ellenzem, kinek is instantiája effectuáltatni fog.

Ezen órában micsoda levelet vettem, íme Kegyelmednek includálom, melyből állathatja Kegyelmed, hogy Kegyelmed Tatahoz való jüvetele absolute szükséges; ne is csudálkozzék azért, hogy tegnapi ordeleimet változtatni láttatom: mert az jövődöt nem tudhatván, az történhető dolgok szerint kellett kormányozni dolgomat. *)

123.

Bercsényi úrnak.

Tegnapi leveléből, úgy az maiból is értvén az Kegyelmed tudósítását az odavaló occurrentiákról. — noha ugyan az utolsóból Ebeczki jól rendelt portája, reménlem, talám hadainknak jobb szívet fog adni: látom mindazonáltal, hogy nem kevés alkalmatlanságom fog következni Szólnoknak az ellenség által való megépítéséből; melyhezképpst jónak látnám oly dispositiókat tenni, hogy az ellenség onnan eltávozván, azonnal obsidiáltathatnék, — az mint is e végre az melly ingener Ovárt obsidiálta volt, meg fogom parancsolni, hogy lemenjen Kegyelmed mellé, gondolván, hogy, ha az ellenség útját Pestnek, avagy az bányáknak veszi: mind az had s mind az munitió Egerből és Kassáról küldhetne, nem vélhetvén, hogy annak teljes perfectióban való vétele armadástól megvárhatná az ellenség; de ha Egernek és Kassának fordul, mellyet én nem hiszek, ezen conceptus teljességessen füstben menne.

Nem kevés hasznát látom hasonlóképpen az Kegyelmed Kassa és Eger felől való conceptusának: fele erejét mindazkettőnek megadván, ha az urak és főrendek azon helységekből kiköltöztetnek; mert azon három s négy álgúval — ha csak magokat oltalmazni akarják, — bizony egyikét sem fogja meg lehetni, kivált ha obsidióhoz kezdvén, az környék vagy két

*) Ez a levél Pongrácz kezeírása. A ritkítva szedett sorok és szavak a leveleskönyvben aláhúzvák, jelöl, hogy magában a levélben chiffre-ekkel irattak.

mértföldnyire (így) elpusztúl. Az ráczot és németet Egerben absolute bennhagyni nem kell: mert mindenkor mindazkettőt azon helységeknek mételyének tartottam. Az mi pedig az tábornót magát vonogató nemességnek dolgát illeti: szükséges, hogy minden utakon s módokon compelláltattassék, és mivel magát ily közönséges ügytől, conföderatióknak ellen is, vonogatni kívánja: bánjék Kegyelmed véle, az mint legjobbnak lenni látja, — ellentartó benne sem nem leszek, sem nem voltam.

Hogy pediglen az helységek az német előtt felégettessenek: abban módot nem látok; mert vagy az egész hazát el kell pusztítanunk, melly által mi sem fogunk subsistálhatni, vagy olly armádát bizonyára ki nem éheztetünk, az mellyet oda kell — úgy látom — bocsátanunk, az hová szereti. Meglehetett s meg is lehetne oly pusztákon, az hol mértföldeket megyen falu nélkül: de ezentúl sűrűbb-sűrűbb falukat találván, az föld népét vagy ellenünk extremításra juttatjuk, vagy éhelhalóvá tesszük, sok szegényeknek átkát és netalán Istennek bosszúálló fegyverét is hozván magunkra. Bízunk inkább Istenre dolgunkat, bizonyossak lévén, hogy az meddig az föld népe szívének ura nem lesz: bizony Magyarországot is nem fogja megbírhatni!

Az ittenvaló hírekről még bizonyossabbat Kegyelmednek nem írhatok annál, az mit mai clavisos levelemmel írtam; gyűtt ugyan Újvárból és oda Gútáról oly hír, hogy Forgács úr portája az magyarai hidat visszanyerte: de még annak confirmatióját várom. Az bizonyos, hogy Pálffy Komárom elein háromszáz ráczczal vagyon, és hogy Turóczi munitióstúl és ezerestül Söprősnél általköltözött, az német tábor pedig bagázsiáját az pozsoni szigetben hagyván, az hóhér-rétinél fekszik; csak elhiszem, Leopoldot kívánja prófontérozni.

Antal úr egyenéhány rendbeli ordineim ellen csak feltette magában, hogy teljes erejével Austriának megyen; de ma újonnan írtam, hogy Tatahoz szálljon, Bezerédit Kisfaludi László, Somogyi Ferencz, Szekeres, Kis Gergely és Török István ezereivel hagyván Rábaközben az portázásra, — mivel úgy írják, hogy Sopronhoz két regiment németet küldött volna Staremborg, mellyel ha nem bírhatnának: előttök az Nyulas, hogyha tudnillik az ellenség teljes erejével Komárom eleire

szállana ; különben, hogyha helyben, vagy Verecknyénél marad, maga Antal úr is helyben fog maradni.

Micsoda levelét vettem Okolicsányi Pálnak , íme, Kegyelmednek includálom , és személyével mitévő legyek ? az Kegyelmed opinióját elvárom. Maradván, etc. *)

124.

Párkány, 11. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Kegyelmed secretariussa és levele által tett bü tudósítását vettem ; már másunnan is elegendendőképen lévén informatus az híreknek mivoltáról : nem kételkedem az ellenség szándékának megváltozását, Forgács úr Morvában való irruptiójának és hadai nagy hírének tulajdonítván oly hertelen való általjövetelit az Dunán: mivel minapiban az grutai németet megszaszaltván s közölők egy füstársamestert, egy kapitánt és mintegy nyolczvanig való közlegént elejtván, az vadkertben bombadérozni is kezdette vala őket, de az armádának általjövetelit hallván, kéntelenítettett recedálni. Bizonyos lehet Kegyelmed abban is: mihent az ellenség visszamenetelit és az Dunán való általtakarodását bizonyoson fogom megérteni, — azonnal a Kegyelmed hadait azokkal, az kik általjöttek, meg kívánom szaporítani, csak addigis az Rábaközben hagyott corpus meg ne szűnjék az austriai portázástól, — szükségesnek látván lenni, hogy az meddig még ezen Esztergonnak obsidiója tart, az előbbeni ordineim szerint leginkább az velem való conjunctióra vígyázzon Kegyelmed.

Az mi az erdélyi németnek dolgát illeti : attúl még nincs mit tartanunk, mivel az Csongrádtúl Szólnok felé fordúlt, és parancsolatunk szerint felégettetett Szólnok várát építtetni kezdette, magának újonnan ugyanott két hidat vetett az Tiszán, — melybül is egyebet nem magyarázhatunk, hanem, hogy hadának egy részét vissza akarja Erdélyben küldeni, a másikával pedig az rabok fassiója szerint Péterváradjának fordúlni ; de ha szintén teljes erejével Budának fordúlma is : inkább azon leszünk, hogy az hadakozást arra az földre transfe-

*) Eddig Aszalay írása.

ráljuk, mintsem magunkat innen defensióban vegyük. Melyről is az történendő conjuncturáktól várván, annak idejében bővebb ordereimet fogja Kegyelmed venni.

Az mi az Kegyelmed Rábaközből írott dispositióit illeti: azok mindenekben helybenmaradhatnak, arra egyedül czélozván Kegyelmed, hogy az szükségnek idején conjunctiónk mindnyájunknak alkalmasan meglehessen.

Sümegről való gondolkodása Kegyelmednek felettébb is szükséges és hasznos lévén, megvallom, annyira túllem nem consideráltattak volt; igenis akarom, hogy azon levelem praevie Kegyelmed kezéhez akadott. Kihezképest Kegyelmed idővesztés nélkül, mentül jobb móddal lehet, vigye véghez szándékját azon várnak occupálásában, annakutánna küldvén meg az jószág confiscatiója iránt emanált parancsolatomat.

Itten már harmadnapja, hogy az capitulatio végett Kucklenderrel beszédben eredtünk, az ki capitulatióra magát ugyan resolválta: de látom, az minátul is fél, időt is kíván nyerni magának; holnap ugyan 10 órakor az zálognak ki kell jünni, — és első alkalmatossággal, reméllem, bizonyosabbat írhatok Kegyelmednek.

Az kik Győrből kikíváncoznak, és hűségünkre kívánnak állani: azoknak az passust nem denegálhatni; de az melly asszonyok urok nélkül akarnak kijünni, azoknak egyéb szándékok nem lévén, hanem, hogy mind a két részről sinforizálván, jószágokat megtarthassák, — azok bennmaradhatnak. Az több dolgokról pedig szándékomat maga secretariussa relatiójából meg fogja érteni Kegyelmed.

125.

Párkány, 11. Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tudom, utolsó levelemtől fogvást impatientiával várja Kegyelmed leveletem; mellyet is nem egyéb dologból halasztottam, hanem, hogy valami bizonyost írhassek az sok hazug hírekből kigázolván. Minapi curérom expeditiója után csakhamar elérkezvén Bottyán az hadakkal, örömet vártam volna az rácz általjövetelit: de az, Pálfi Jánossal és két regiment

némettel csakhamar megnyargalván Csalóközt, az magyar hidat megégette, és Pozsonyhoz tért, a hol eddigis fekszik az német tábor; nem is conjiciálhatok egyebet, hanem csak egyedül Forgács táborának nagy híre hozta által az ellenséget, az ki is valóba rendetlenül és sietve takarodott által az Dunán. Az mint Antal úr híreiből értem: az midőn Pálfi János Csalóközben volt, akkor Forgács is meglátogatta vala az grutai németet, melynek egy része az Morva gázlójaig jűvén, és ottan megszalasztotván, — akaratján kívül is szaporábban mérte visszafelé az útát; közzülök egy főstrázsamester, egy kapitány és nyolcz(-van) lovas német elesvén, így retirálván magát az vadkerthen, az bombadérozáshoz is hozzá kezdett vala: de háta megett lévén Pozsonnál az ellenség tábora, nem continuálhatta operatióját, s visszatért.

De mindezeknél is jobbak, hogy ugyanazon nap, az minának recuperatiója után, újonnan kéretvén az várat: Kuchlender megszelídült, és hólnap 10 órákor reggel gvarnizomostúl resoltálta magát az zálogok kiküldésére; látom ugyan, hogy időt kíván nyerni: mert az capitulatióra harmadnapot kíván mai levele által, — de megírtam neki, hogy jobb, idejében kijűjön, mintsem tánczoljon kifelé; már hólnap ki fog tetszeni: színes-é, vagy szíves szándéka? Ezeket pro consolatione azonnal megírtam volna Kegyelmednek: de mind bizonyost vártam, mert eleintén gondolkodásra huszonnégy órát kért, már most újonnan annyit az capitulatio feltételére, az melly, a mint íráim, hólnap 10 órákor expirál; adja Isten, ezen levelemet követő curérom bizonyosabbat vihessen Kegyelmednek!

Váczról való gondolkodásom csak villámlás vala, melly is könnyen fundamentalisabb okoktól kiűzettetvén fejemből, hogyha egy statusban maradtak volna az dolgok: magam is az Kegyelmed opiniója szerint folytattam volna.

Antal úr leveléből értem aztat is, hogy újonnan visszazándékozik az ellenség, és hogy ezen motusával egyebet nem kívánt volna, hanem hadait distrahálván, hertelen való visszacsapással Rábaközt elűyni; de, megvallom, én ezt nagy kókónak tartom, s inkább hiszem: elsőben Leopoldot prófontérozza; de ha ebben a szándékban lett volna, gondolom azt is, talám el nem hadta volna Csalóközt, — de mivel ezer

embernél több succursusa nem érkezett: talám csak conserválni akarja magát, és pro terriculamento inkább, mintsem prosperando jött által.

Szólnokból, csak elhiszem, rácz fészket akar csinálni az német; de mért kelletik két hídjának lenni? nem capiálom, — hacsak hadának egy részével vissza nem szándékozik. De mindezekben az időtül várván, kelletik, úgy tetszik, operationokat a szerint kormányozni.

126.

Párkány, 12. Septembris, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Az ellenség motusárúl velem közlött sok csavargó hírek után micsodás hírem érkezék ez elmúlt éjjel Újvárból: íme, Kegyelmednek includálom; és az dolog így lévén, erre való közelgetését Kegyelmednek szükségesnek látom, az elébbeni ordereim szerint.

Noha, nem kételkedem az Kegyelmed Ebergényi kászólódása felől communicált híreiben, úgy az Dráván túl való földnek készületiben: de, megvallom, mindazokat inkább lármáknak tartom és hadaink distractiójára czélozó practicának, mintsem valóságnak. Ezen hírek tovább is confirmáltatván, Kegyelmed idejövetele előtt tudósítson: mennyiszámú haddal jün? és tegyen olyan dispositiókat, hogy azon had ugyan az Dunán túl való földről interteneáltassék.

Mórinak meg fogom parancsolni, hogy az fizetése mint főkapitánnak kiadatódjék; de ű is valóba helytelenül cselekedte, hogy ennyi ideig decretumát nem extrahálta: mert ugyanis aztat nem mutathatván, — parancsolatombúl esett, hogy olyan tiszteknek fizetések suspendáltatott.

Bottyán hadlát most megszakgatni nem lehet. Kegyelmed Komáromba az híreket szüntelen folytassa, és fölöle tudósítson.

127.

Párkány, 12. Septembris, 1706. Generális Beresényi úrnak.

Két rendbeli leveleit Kegyelmednek csaknem egymásután vévén: az elsőbül az ittvaló ellenségnek motusárúl való vélekedését értem; mellyeket annyivalisinkább helyeseknek lenni

látom, hogy most újonnan hozzák hírért Csalóközből az ellenség Csalóközben való bemenetelinek és Komárom felé való sietésének. Mellyek így lévén: mindezekből Kuklender családsága kitetszik, az ki is tegnap az zálogokat külömben ki nem küldötte, hanem olly assesuratióval, hogy holnap 10 óra előtt ne tartozzék kiadni az punctumokat; de mit tehettem rúlla? már módom nem lévén ijesztésén kívül az szorongatásra.

Ezen hírek után érkezek második levele Kegyelmednek, melyből az német Szólnoktúl való indulását értem, és Kegyelmednek Hatvanhoz való jövetelit, — hogyha még útjából az bányavárosok felé nem tér az ellenség, úgy látom, Buda felé való menetele legkevesebb kárunkra lészen; de, ha Antal úr tudósítása valóságos, hogy Ebergényi mellé két regiment érkezett Sopromba és magát Hajszterrel conjungálni kívánja, ezen lármáskodások alatt ha új corpuscokkákat talál magának erigálni: nem hiszem, hogy ez a német általtakarodjék hertelen az Dunán, hanem magát Pestnél nyugosztatván, szakgatva fogja küldeni az hadat, hol egynek, hol másnak, segítségére. Kihez-képest jó lesz Kegyelmednek Pesttől vagy két mélyföldnire felégettetni az takarmánt, mihent bizonyosan szándéka Pest felé kitetszik; úgy lesz ideje az szólnoki operatiónak is, a melyhez oly notabilis munitio nem kell, az mint imaginálja talám Kegyelmed; úgy gondolom, az a ki benne volt is, elégséges lészen.

Most lesz ideje már Károlyi uram operatióinak is, az ki talám több hadat nem kíván magával vinni, mint az mellyet proponált vala. Ha Kegyelmetek az szólnoki operatiót az minap proponált modalitásom szerint, ha lehetsének találja: mindjárást ott kezdhethné operatióit, és úgy mehetne Aradnak. De mindezeknél is nagyobbak előttem az Dunán túl való operatióinknak félben való szakadási; már is kérdezkedik Antal úr: mi tévő légyen? s nem tudok mit felelni, — mert azon földnek szívét nem veszteném örömet; könnyű volna az tanács, ha Isten ezen várat kezünkben adná; de mindezeknek két-három nap az közü.

Bertóti Istvánnak felesége meghalván, és az ipa maga annyira elbetegedett, hogy Újvárbán alkalmatlan, — kihez-

képest, úgy látom, az előbbeni mellett kell maradnom; csak már Kassáról is szállíttassa Kegyelmed Újvárba az munitiót.

Nógrád vármegyében jött némely tiszteim relatiójokból értem, mely készséggel ment az odavaló föld népe az Kegyelmedtől hirdetett insurrectióra, — melynek is, úgy látom, ha Pest felé megyen az ellenség, az síkon kevés hasznát fogja vehetni Kegyelmed. Talán jobb is lészen azoknak a javát megválogatván, meg nem úntatni az többivel az táborozást.

128.

Párkány, 12. Septembris, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Az mai curérom által, nem kétlem, megérthette Kegyelmed, hogy már előttem constált az ellenségnek Csalóközben való jövele, az mely is hüven confirmáltatván az Kegyelmed inclusú által, — noha oly vélekedésben láttatik Kegyelmed lenni, hogy maga útját Rábaköznek akarja venni, Seprősnél általköltözvén: mindazonáltal, mivel ezen már capitulatióban eredett várnak megvétele az egész Dunán túl való földnek conservatiója áll, annyivalisinkább, hogy Beresényi úr leveléből látom, hogy az erdélyi német Szőlnoctól megfordulván, láttatik Pest felé igyekezni, — nemhogy innen Bottyánt általküldeném, de még Kegyelmedet is minden lehetséges erővel az conjunctióra idővesztés nélkül várom; mivel, ha az ellenség Seprősnél általköltözik is: itten, megtudván, könnyebb lészen minden hadainkat az vár megvétele után (melynek dolga harmadnap múlva elvállik, az zálogok már kiinn lévén) általköltöztetni és teljes erővel Rábaközből is kihajtani, — mintsem itt szégyent vallván, hídunk és communicatiók veszedelmével, más bizontalanabb jón kapdosnunk. A mint is Kegyelmed légyen azon, hacsak lehetséges lészen, hogy még az Bezerédivel maradott corpust is Kapuvártt Túróczi commendója alatt jó securitásba hagyván, vagy magával vagy maga után elhozhassa, — könnyű lévén együttlétünkben oly dispositiókat tennünk, hogy, ha Komáromtól erre költözik, teljes erőnkkel itt velle próbálnunk, vagy pedig, ha annak a földnek fordúl, utánna teljességesen költöznünk: lehetetlen lévén hazánkunk minden helyeit hadaink dirib-darabolásával megöltalmaznunk

minden kár, veszedelem nélkül; vegyünk példát ellenségünktől, az ki mind tavaly s mind az idén nagy operatiókhöz kezdvén, szabad égetésre hagyta s hagyja országát. Kegyelmed. azért mindezekben eljárván, hagyjon Szönnél (Szönnynél) olyan estrázsát maga után, az kitől az komáromi hidának építéséről bizonyosan informáltassunk, — maga Kegyelmed úgy kormányozván dolgait, hogy, ha az német errefelé költözködnék, nemcsak az sánczhoz való jövetelre, de az általköltözésre is elegendő ideje lehessen, mindezeket punctualiter ezen orderünk szerint kormányozván, mivel magunkat teljességesen ezen dispositionkra bízunk.

129.

Párkány, 15. Septembris, 1706. Generális Beresényi úrnak.

Lerme, lerme, lerme! — az sok lerme után Isten szerencsésen viradóra juttata; mind azon valék, hogy az idevaló dolgokról valami bizonyost írhatnék Kegyelmednek: a mint is az capitulatiót subscribálván, kicseréltük ugyan, és még tegnap az kapuban is embereinket bé kellett vala vinni, ma az németnek teljességesen kászolódni, és ha ugyan előbb nem lehetne, legfeljebb pénteken reggel kidobolni. Bizonyoson confirmáltatik az is Komáromból jött emberemtől, hogy az német tábor Csicsónál fekszik ugyan, de az hidat az győri Dunán sietséggel vetteti, és noha az tegnapi szélvész az karvai hidunkat elszakasztá vala: az Antal úr hadai túlmaradván, nyugodalmasabban feküdtem le; de valóba, megindíták az bolhát bennem, hertelenséggel oly hírt írván Bottyán, hogy portája oly hírt hozott volna, hogy az ellenségnek az Vág-Dunán is elkészülvén hídja, még ez étszaka fog költözködni: jóllehet ugyan, még ennek se confirmatiója, se ellenkezője azóta előttem nem volt: mindazonáltal tegnap reggel portásinktól Komárom elein fogatott rácznak examenjét az tegnapelőtt estve Komáromból kijött kímem relatiójával confrontálván, hihetetlennek látszott az dolog, mivel az Vág-Dunáról is mind átalvitték az hajókat az győri Dunára, az hol harmada az hídnak készen lehetett már; — óránkint várok bizonyosat, és errevaló költözését értvén, azonnal bagázsiamot lefelé (indítom) az Garam-mellyé-

kére, s magam is utána bagdácsolok: mivel, ha Eszterházi Antallal magamat nem conjungálhatom, resistálnom nem lehet; mi lesz az várral in illo casu? csak Isten tudja, — én ugyan azon lések, hogy az kapukat elfoglaltatván, in illo casu, ha erővel kell is, kivitethessem belőle német uramat.

Az mi Rabotín csavargásit illeti: soha nem tudom, mit gondoljak felőle; mert JászBirínybül Dózsa mindennek kerülő-útja, és mintegy visszaczafolásnak láttatik lenni; mindazonáltal reméllem, óránkint ki fogja mutatni magát az dolog, és valameddig itt ezen az dolgokon által nem esünk: az Kegyelmed összevgyülekezetünkre való projectumira directe nem felelhetek. Segítsége ennek is jött, többet is vár; Soprony tájékán is harmadfél ezerre fiadzott az német, — de meglátjuk, mit ad Isten? csak ezen eshessünk által, melyet büven is megmutat két nap alatt a szerencse.

130.

*Párkány — *) Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.*

Csak elhiszem, utolsó levelemet vévén Kegyelmed, tudtam volna innen is gondolatját elítlni; de, íme, dextera Domini fecit virtutem: kezünkben adván Esztergom várát, az melybül ezelőtt három órával kiköltözött az német, csaknem az ellenség táborának szemeláttára, — az ki Komáromnál általköltözésétől fogvást helyben fekszik az régi rév-sánczban. Mégeddig ugyan mind azon opinióban voltam, hogy valamelly operatio-hoz akar kezdeni: de már látván ennyi ideig való helybenlétit, mit gondoljak felőle? nem tudom; errevaló költözésétől fogvást Bottyán, azon öt ezerrel, az melylyel általköltözött. Radvány-nál fekszik előttem, az kihez ma Forgács Simon úr is azon két lovas-regimentekkel, az mellyekkel innen elmene, fog érkezni: mivel Eszterházi Antal urat, az mely két ezerrel jött vala, vissza kellett bocsátanom az földnek bódulására nézve, — az ki is Rábaközben hagyatott nyolcz ezernek ott maradásával nem gondolván, már is elhagyatottnak gondolá magát lenni, és készült az hódoláshoz. Az két tábor egymáshoz két mély-

*) A datum helye üresen maradt.

földnire lévén, tegnap is alkalmas ellenkezőések voltak; a mint is Pálfi János az egész cavalleriát kihozván, ellenkezőe Izsától egész Pusztá-Kesziig jött vala, — Bottyánnal jövő dandárt látván, szaporán tért vissza táborára. A mint előttem lineáját describálták: háromezernél többnek ítéltem lenni. bizonynyal lehet is, az mióta az három regiment dragonyos succursusa conjungálta magát; már szándékát egy-két nap kimutatja, mivel még Esztergom megvételét nem hitte. Hogyha az Dunán általmegyén: oly szándékban vagyok, hogy az regularis hadnak egy részét Forgács mellé adjungálván, vagy háromezer jó hajdúval magamat Kegyelmeddel conjungálhas-sam, — nem remélvén, hogy offensive Eszterházi Antal egész corpora ellen operálhasson ezen ellenség.

Mostanában érkezék Bottyánhoz küldött adjutantom, a ki is referálja, hogy teljes erejével portán volt ugyan: de az ellenség ellene ki nem jött, sőt az ellenség sánczáig volt Godával 12 lovas, melly ellen háromnál több ki nem jött, — és nekik úgy látszott, hogy az tegnapi ereje sem lett volna ott.

Tegnapelőtt Szirmai diákja hozzám jüvén, mind az urától, mind az hollandiai respublicától és követtől micsoda leveleket hozott, — azon leszek, hogy ez napokban megfordítván, *) Kegyelmednek megküldhessem. Úgy látom, újonnan fognának az tractához, az mióta az spanyolországi veszedelem történt rajtok: mivel Rechteruntist (így; Rechterern-t is?) visszahivat-tatta az udvar; talám jó lesz felelni nekik, hogy csak tudjam az principalis punctumokban előre, mit ígér az udvar? proponálni fogom az Statusoknak. Az hollandusok csak azon levelemre adnak választ, az mellyet nekik in particulari francziájúl írtam vala. Micsoda híreket írnak az Dunán túl? íme, Kegyelmednek includálom, — mellyeket hogy praeveniálhassam, magát Antal urat kétezer emberrel visszabocsátom; azon leszek mindazonáltal, hogy mentibe Tatát megvétethessem véle, az melybül Esztergomnak az correspondentiára nézve egy bástyát akarék csinálni. Mindezekbül mit ád az Isten? Kegyelmedet tudósítani (el nem mulatom.) **)

*) T. i. a titkos írásból rendesre.

**) Eddig Pongrácz György kezeirása.

Die 19. Septembris, Eszterházi Antal úrnak.

Reménlem ugyan, hogy Kegyelmed secretariussa visszatérése előtt írta levelét Kegyelmed, melyet ez éjtszaka vettem; de mindazonáltal, noha általa is Kegyelmednek resolváltam az három mellette levő regimenteknek elküldését: az inclusákat megolvastván, annak effectuatióját szükségesnek annálisinkább látom, reménlvén, hogy elégségessek lesznek azon túl levő ellenségnek resistálni. Valamint eddig tapasztoltam, úgy most is látom, mely haszontalan legyen hadainknak eldírabolása; melyhez képpest jobbnak ítélem lenni Somogyi Ferenczet hadastúl inkább odaküldeni, és az csalóközi híreket jó kímék által folytatni, mintsem hazájához közel hagyván, széledésre okot adni. Az mi az Kegyelmed maga személyét illeti: mivel ma írott levelünkből érthette, hogy magunk is bagácsiánkhoz szándékozunk menni, szükségesnek ítélem lenni, hogy az dispositióknak folytatására nézve Kegyelmed magát Esztergomban conferálja.

Az mi illeti az földvári hídnak elveszését: az valóban káros; mindazonáltal Isten ő szent Felsége kegyelméből itten securussabb híd-helyt nyervén magunknak, — mindezek reparálhatók, haszontalannak látom mindazonáltal azon sáncznak továbbvaló megtartását, az melyet az híd kedvéért kívántunk vala megtartani. Kihezképpest parancsolja meg Kegyelmed Urbánnak, hogy azon sánczot demoliáltatván, regimentestül és betegesestül útját errefelé vegye, s egyszersmind az palotai elést is felkísírvén, — könnyű lészen innen ugyanazon vagy más regimentből az fejevári bloquadát megerősíteni, melynek dissipáltatásának, úgy látom, csak Balog Ádám az oka, az ki order nélkül inkább haszontalan Eszék táján czékáz, mintsem azon bloquadát oltalmazza, az melyhez rendeltetett.

Az hidat hogy Kegyelmed lebocsátotta utolsó orderünk szerint, igen jól történt.

Az mint mostani leveléből Bercsényi úrnak értjük: az erdélyi német most is az Tisza körül czékáz, és hallatik, hogy újabbán Egret obsidiálni akarja; az németje pedig annyira szökik, hogy csak az mostani környéttel is negyvenen egyszersmind szöktének, és naponként tizen s többen is szöknek.

Die 19. Septembris, Bercsényi úrnak.

Az Kegyelmed utolsó leveléből nem kevés csudálkozással értem, hogy Kassa iránt való dispositiómat sürgetvén, láttatik, mintha azon levelemet nem vette volna, melyben az Kegyelmed opinióját az nemesség, főrendek és suspecta personák kiszállítatása iránt approbáltuk. Absolute szükségesnek látván lenni, hogy azon hely minden úton s módon óltalmaztassék: nem is látom, megvételehez miként bírhasson az ellenség, gyalogságának kevés volta és erőtlensége mindenünnen confirmáltatván; mely miatt (artilleriája is elegendő nem lévén) nem supponálhatom, hogy sokfelől kezdhessen vívásához, — melyből is következik, hogy az mennyiben Radics ezerének és városi fegyverfogható népnek számút Máriássi adjutantom által megértettem: gondolnám, hogy, ha Kegyelmed Esze Tamás ezerebeli hajdúsággal, az Hernád-mellyékiekkel és vármegye válogatott hajdúival az bennlévő népet megerősíti, — egyfelől való vívásnak, csak akarják, bizvást resistálhatnak, csak az tűz iránt az város népe között tétettség jó dispositio: hordós vizeket padokon tartván. Elhitetem magammal, hogy azon várost megszállván, egyedül az bombardírozáshoz fog bízni, különben bástyái avagy falai lerontásához, az vele való négy álgyúval bizonyára keveset fog effectuálni. Accedál ehhez, hogy Kegyelmed az malmoknak elrontását continuáltatván, időt nem vontathat; de valóban, szükséges volna, hogy az arra rendeltett portások abban jobban szorgalmatoskodnának: mivel az ide küldött tiszt examenéből is értem, hogy Egertől is két malom kedvéért csavarodott félre, mellyeket Farnoson készen talált, — noha ugyan csak az tisztek számára öröltetett benne.

Domonkos ezerére mundérungot sollicitál: de mivel úgy jut eszemben, hogy aztat Kegyelmed még Újvárbán létükben assignálta, — az iránt való parancsolatja Kegyelmednek effectusban ment-e? kívánnám érteni.

Ma Esztergomvárában hálakat adván Istennek, és az vár iránt dispositiókat tévén, s Forgács urat is az körülettem lévő hadakkal az ellenség előtt hagyván, — holnap Zsiliz felé és

onnan az Nyitramelleykére fordulok, az hajdúságot magam mellé vévén, — úgy, hogy onnan, az ellenség motusát látván, akár az. bányákat őltalmazhassam, akár magamat Kegyelmeddel conjungálhassam, Trencsén megszállásáról hírt bocsátván. Gyütt ugyan ma oly hírem is, hogy az ellenség újonnan által-szándékozik az Dunán; melyet, reménlem, csak harmadnap is ki fog nyilatkoztatni, — melyről Kegyelmedet tudósítani el nem mulatom.

133.

Die 20. Septembris, Zsiliz, Eszterházi Antal úrnak.

Rivier rabságából kiszabadulván, ezen órában érkezék hozzám, az ki is oly bizonyos circumstantiákkal referálja az ellenségnek Rábaközben való szándékát, hogy már abban nem is kételkedhetem, oly fortélylyal, hogy Ebergényi Sopron felől, emez pedig egyenesen Árpásnak menvén, ott szorítsák őket. Gondolható ugyan, hogy az Kegyelmedtől Bezerédihez küldött liadak Ebergényinek resistálni elegendők lesznek: mindazonáltal annyi sok hírek és lármák között alig lehet confusiójoktól nem tartanom, hogyha annyira nem sürgettetik az hídnak Esztergomnál való csináltatása, hogy azonnal a segítség után-nok nem fog mehetni; de úgy is, tagadhatatlan, hogy mind Kapuvár s mind az gyalogság alkalmas veszedelemben lehetne. Kihezképpest felettébb is szükségesnek látom, hogy Kegyelmed ezen állapotot az földnek csínját tudó emberekkel közölven: mindezeket hogy lehessen evitálni? informáljon, és maga opinióját adja.

Gyütt ehhez oly informatióm is, hogy Győről egynehány faltörő-álgyúkat kivonatván, az karvai szent-kereszt sánczára igyekeznek, — melyről ugyan jöllehet, minap oly dispositiókat tettem vala, hogy azon sáncz őltalmazására Sasan (Chassant) brigadéros hívünk rendeltessék: de considerálván azóltátul fogvást is az francziák, magyar és német hadaink között gyakorta történt visszavonásokat, — igen jónak látnám lenni, ha mostanában megijedett és kegyelmességemet kereső Túróczit lehetne arra disponálni, hogy maga kívánná azon commandót, és úgy Kegyelmednek Sassant maga regimentjéhez kellene küldeni, Túróczit Andrási, maga, és Vinkler hajdúival ott hagyván, — Szímaival pedig és Csajágival az obsidióban fog-

lalatoskodó ellenséget únas-úntalan lehetne portáztatni. Az mennyiben értem az ellenség gyalogjának gyengeségét, bizony nincs kétségem benne, hogy Isten után meg ne szégyeníttessenek, kivált, ha addigis az híd elkészülvén, az lovas erőt is oda fordíthatjuk; de, hogy az hídnak eltörése iránt annál is securussabbak lehessünk: látván, mely nagy confusiókat okozott a minapiban is annak elszakadása, — Bersonville ingenerünknek megparancsoltam, hogy mentül nagyobb részént lehet, hajókra köttettesek, mellyekhez az mostan Komáromhoz felment hajók is fognak adjungáltatni. Mellyekben midőn Kegyelmednek az únas-úntalan való szorgalmaztatást újonnan recommendálok, maradok, etc.

134.

Die 21. Septembris, Eszterházi Antal úrnak.

Minekeltötte az Kegyelmed tegnapi levelét vettem volna: már némely punctumira praevis választ tettem; az mellyeket mindazonáltal oly hirtelen nem praevideálhattam, azokrúl is ezen levelem által kívántam Kegyelmed kívánságának eleget tennem.

Az mi az munkásokat és azoknak fizetését illeti: azokban oly regularitást observálnunk nem kell, hogy mindenekben csak az fizetésre várakozzunk, mivel úgy tapasztaltam, hogy akár fizessenek, akár nem, — szintén egy bajoskodás véllek. Kihezképpest csak compelle intrare; csak kenyérrül legyen irántok provisio: az egész Buda és Esztergom vidékeit behajthatja Kegyelmed. Hogyha az hadak mindazonáltal dolgozni fognak, az mint is szükséges, — azoknak megfizettetésére lészen Szluha vagy substitussza kezében pénz, az kinek is már parancsolatja vagyon, hogy inspectori hivatalja szerint ott is mindennemű dispositiókat tegyen.

Hogy Kegyelmed Csajági ezerének dolgát complanálta, igen kedvessen vesszük és értettük; tudom, ez éjtszaka elment levelemből bőven meg fogja érteni Kegyelmed, melly okra nézve kívánom ottan maradását.

Az mi az Kegyelmed mellé küldendő lovas hadakat illeti: úgy reménlettem vala, hogy szóbeli discursusommal elegendendőképpen demonstráltam Kegyelmednek, mely lehetetlen légyen

mostanában az lovas hadakat szakgatnom. Az mi pedig az executióknak effectuatióját illeti: mind Balog Ádám ezere, — az melynek egy részének ügyis Buda, Fejérvár s Esztergom között kellett volna lenni, — s mind mellette levő s arra rendeltetett dragonyos hadak véghezvihetik, az meddig az német tábor szándoka jobban ki nem fog tetszeni.

Ezen materiáról pedig szükségtelen lészen több quaestiókat moveálni: mert különben nem lehet.

Se Bonafous ezere, se más hadak oly véggel oda nem rendeltetnek, hogy örökös praesidiummá tétetessenek; az mi tehát Bonafous bagázsaijának intertentióját illeti: küldje ide az superfluumát, — marháit legeltetésére készebb lészek quartelyt adadni, mintsem az által fogyasztatni az praesidiumot.

Hogy az praesidium számára gyertyát és sótkérnek, az szükséges, és ezekben teljes segedelmével lehet Szluha; úgy az mi az munitio dolgát illeti, arról is tettem elegendendő dispositiókat, kik, tudom, effectusban is mennek, bizonyos lévén Kegyelmed abban, hogy időnk elegendendő lészen, — teljes lehetlenség lévén, hogy az ellenség Esztergom várát két tábor nélkül megszállja: mert mi sem vihettük volna ily kevés néppel véghez, hogyha táborunk mezőben nem lett volna, az ki az ellenségnek resistált, és módot adott, hogy az obsidiót mind túl s mind innen continuálhattuk; ez pediglen hatezer emberből álló népét hogy kétfelé osztathassa, — teljes impracticabilitas.

Az mi az ráczoknak lármáskodásokat illeti: aztat az obsidio alkalmatosságával is eleget continuálták, — de az Budáról kijövő lovas rácz, száz dragonyossal mindenkor visszaverettetett, az gyalogja ellen pedig vagyon Kegyelmednek elég gyalogja. *)

135.

Zsiliz, 21. Septembris, 1706. Generális Forgács Simon úrnak.

Midőn épen az ellenség ellen folytatandó operatiókban törném fejemet: érkezett az Kegyelmed elmémmelel megegyezett projectumia, melyet leginkább indíta vala szegény kiszabadult Rivier relatiója, — a melyből többet is remélhetünk, ha Isten szerencsét ad. Kihezképest bizonyos lehet Kegyelmed benne,

*) Eddig Aszalay írása.

hogy ezen operációba minden úton-módon secundálni kívánom Kegyelmedet: de az város (Pozsony) vívásában nagyobb difficultások lesznek, melyeket teljes dispositiókkal együtt ki akarom főzni; Kegyelmed mindazonáltal addigis az gyalogságot küldje háta megett az Vág-mellyékére. En holnap Czétényhez fogok indulni, és az trinycsényi obsidiót mindenütt hirdetem, és ezen Kegyelmed operációjáról dispositiókat teszek.

Mojzses gyilkosságát absolute szenyvedni nem kívánom; kit is Kegyelmed megfogatván, küldje hozzám; de Kegyelmed onnan eltávozván: sohasem tudom, kit küldjek Bottyán mellé, az kinek eszéhez nem bízhatom, kivált úgy biztatván Kegyelmed, hogy csak órája el nem tött (telt) veszedelmének.

Az itten lévő hadak bagácsiáját ma Kőbölkútra küldöttem: de az expeditio acceleratiójára nézve aztat is jobb lett volna az Vág-mellyékére szállítani; de tudom, mindezekről elegendendő dispositiókat fog Kegyelmed tenni.

Saszánnak ma egy levele kezemben jutván, látom, a szolgálattól eüdegenedett, és oly terminusokkal ír, hogy csak azért is szolgálatomba szenyvedni nem akarom; megparancsoltam Antal úrnak, hogy Túróczival felváltassa és Kegyelmedhez küldje; kivel Kegyelmed számot vétetvén, az regiment dolgait complanáltassa.

Mivel az mellettem lévő karabélyos had, lovok veszedelme miatt, az mezei szállást nem győzi: hogyha Kegyelmed az feljebb írt operációkra indul, küldje mellém az Eszterházi Antal regimentjét; úgyis indisciplinatus lévén, mind arra megtanítom ő kegyelmeket, mind a szökvéstől — távuly lévén — megtartóztatom. Kegyelmed mindazonáltal mindaddig helyben lehet, valameddig az gyalogság az rendelt helyre el nem érkezik.

136.

Zsiliz, 22. Septembris, 1705. Generális 'orgács Simon úrnak.

Két rendbeli leveleimre tett válaszsát Kegyelmednek ezen órában vettem, melyben, látom, hogy oly vélekedéssel légyen Kegyelmed, hogy Eszterházi Antal regimentjét Kegyelmed commandójától separálni kívánnám; de hitesse el magával, hogy Kegyelmed legkissebb kérésének is satisfaciálni kívánnék. — nemhogy oly nagy energiával tett kívánságát nem placi-

dálnám ; kihezképest nem bánom, bár maradjon tovább is azon ezer : csak az Istenért is kérem és intem Kegyelmedet, hazájához való szeretetire és kötelességére kényszerítvén, az commandója alatt alatt való hadak között jobb disciplinát tartson ; mert én tudom, s kesereg szívem, mennyi az panasz előttem. Jól tudom, hogy széllal sem az katona, sem lova nem élhet, és hogy az commissariatnusság lassan providiál : de jobb lesz, Kegyelmed limitatiókat tétetvén az falukra, azokat jó disciplinás tisztekkel exigáltatni s szakmányosokkal tiszteket kiküldeni, — mintsem mindeneket csaknem szabad praedára bocsátani. Hallom ugyan, s tudom is, hogy Kegyelmed mind-ezeknek kikeresésében igyekezik s fáradoz, — de bizonyára végét nem éri, ha az tiszteknek fizetéséből, s nem az közkatonaéból kíván Kegyelmed satisfactiót tétetni.

Mai napon vévén Bercsényi úr levelét : az ellenségnek Miskólczra való érkezését értem ; de valóba, panaszolkozik, hogy semmi gyalogja nem lévén neki, az szorosokon, úgy mint kívántatnék, ártani, — nem árthat. Melyhezképest, considéralván, mely haszontalan töltsem időmet ezen a földön : arravaló közelgetésemet (a Kegyelmed jövőendő operatióit intacte hagyván) resolváltam, Csajági és Szinai ezereit magammal vivén ; de csak általlátom, ezen hír elterjedvén Szalai hada között, — rövidnap alatt pusztán látja Kegyelmed zászlóit : mivel már is hazabocsátásokról supplicálnak előttem. Melyre nézve jobb lesz azokat inkább velem lebocsátani, mintsem az szökéstől meg nem tilthatván, szolgálat nélkül hagyni őket, annál is inkább, látván az ellenségnek inkább Rabotintúl való várakozását, mintsem operatiókra való igyekezetit. Kegyelmed azért ezeket így értvén, időhalasztás nélkül küldje azon ezeret hozzám, Kis-Tapólcvány felé, az merre holnap utamat vészem ; és mivel Bottyánnak is több hasznát venném azon az földön : talám személlye szerint való lejövetelit persvadeálhatja Kegyelmed néki, — azon kevés had commandóját Palocsaira bízván, a ki mégis az aprólékos portázást folytathatja ; noha, megvallom, jobban szeretném Balog Istvánt helyette, ha egészsége megengedné. Jól tudom, mely csorbát tészek Szalai ezerével ezen hadakban : de úgy látom, az három itt maradandó ezer is elég-séges lészen az henyélésre.

Az mi penig az Kegyelmed operatióit illeti: már arra az gyalogság ki levén rendelve, — az artolleriának dispositióját Riviérre bízam, melynek elegendő instructiókat adván, parancsolatom szerint, tudom, Kegyelmeddel közleni fogja, — úgy az operatiónak modalitássáru is, a mint maga recognoscilta, bőséges informatiót adni. Az bombadérozás sokúg nem tarthatván az munitióknak és bombáknak fogyatkozása miatt, Kegyelmed aztat elvégezvén, Morvának fordulhat; de oly reflexióval légyen, hogy az itt lévő ellenségtől oda ne szorítottassék.

Hogyha az ellenség az Dunán által talál menni: az itten maradandó had azonnal általmenjen az Dunán, Antal úr mellé, az kivel is Kegyelmed, tudom, únos-úntalan úgy fogja correspondentiáit folytatni, hogy engemet is mindenekről exacte tudósítani fog. Ha mely vármegyék nem insurgáltak volna: azokat Kegyelmed praevie intimatione insurgáltassa, Czétényhez gyűjtvéu őket; és hogyha (mellyet magamnak nem immaginálhatok) Léva felé venné ezen ellenség útját: Kegyelmed az morvai operatiókat féretévén, és minden hadait contrahálván, mentül szorgalmatossabban lehet, nyomozván, csapdossa.

Ez elmúlt napokban Újvárbau Lóczi hajdúi Nyáraiéval kardra kelvén, annyira jutottanak, hogy közöttök feles sebes esett; mely rossz cselekedeteket büntetés nélkül hadni nem akarnám. Kegyelmed azért Györki Pált Borsival odaküldvén, kerestesse ki minélakét részről az vétkes feleket, és in instanti meg is lövődöztesse, — oly severitással, hogy már valaha egyszer azon említett Lóczi fene hada megzaboláztattassék!

137.

Zsiliz, 22. Septembris, 1706. Vay Adámnak.

Noha még az Kegyelmed elmenetele előtt érkezett Bercsényi úr levelét Kegyelmeddel communicálván, abból az híreknek mi voltát láthatta Kegyelmed: de azótátul fogvást is egy-néhány levelek által informáltatván az föld népének rendkívül való bódulásáru, — resolváltam magamat az arrafelé való nyomúlásra; és mivel Bercsényi úr gyalog dolgából szükölkö-dik: szükségesnek látom, hogy Kegyelmed Csajági és Szinai ezereit magával utánnam hozza. Jóllehet reflectálo magamat ugyan, hogy mai dispositióm szerint Csajágit az sánczban ren-

deltem vala: mindazonáltal azóta is az ellenség állapotját jobban kitanulván, úgy tetszik, nem tarthatok annyira tőle, és gondolom, Horvát Tamás, avagy az Andrási vice-kapitánya is elegendő lészen annak megőrzésére, naponként Urbán Czeller is odaérkezvén. Kegyelmed mindezeket azért maga tapasztalt dexteritással szerint úgy kormányozza, hogy lemenetelemmel Antal úr elméje ne csüggedjék, — bizonyos lévén abba, hogy, ha az német általköltöznek: azonnal az innekső had is segítségére fog menni. Kegyelmed pedig légyen azon, hogy azon hadakkal késedelem nélkül conjungálhassa magát veleni.

138.

Zsiliz, 22. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Nem kétlem, eddig mind leveleim, mind udvari-kapitányom által tett dispositióimat érthette Kegyelmed, — mindazonáltal, azótától fogva is vévén Bercsényi úr levelét, jöllehet örömmel értettem az erdélyi ellenségnek annyira való romlását, hogy az desertorok közönségesen referálják az gyalogságának kétezer emberen felül nem több voltát: mivel már Miskőlczra, és naponként nagyobb-nagyobb szorosokra érkezik, magam az gyalogsággal való lemenetelemet indispensabilis szükségnek látom lenni. Melyre nézve az mai dispositióimat annyira láttam szükségesnek megváltoztatnom, hogy Csajági és Szinnai ezereit mellém kívánjam, — Csajági helyett vagy Horvát Tamást, vagy Andrási vice-kapitányját rendelnem commandónak: mivel reméllem, az tött dispositióim szerint csak rövidnap alatt is odaérkezik Urbán, az ki amazokat felváltatja.

Az idevaló lovas hadakat, innen, Forgács úr commandója alatt oly dispositióval hagyom, hogy, ha az ellenség által találna menni: azonnal conjungálhassák magokat Kegyelmeddel, maga Forgács úr az morvai distractióra menvén; az midőn is, hogyha Kegyelmed az ellenség ellen offensíve nem operálhatna: tégyen legalább oly rendelést, hogy únas-úntalan portázásával fogyaszsa, már Isten kegyelméből teljes securitással lévén az túl levő hadaknak Esztergom, melynek obsidiójától teljes implicantia hogy tarthassunk, büvön kitanulván erőtlenségét. De mindenekfelett reméllem, hogy Isten ő szent Felsége az er-

dellyi német ellen következő operatióimat megáldván, örvendetes operatiókra térhetek vissza. Kegyelmed azért az említett két ezeret halogatás nélkül az udvari-kapitányommal leküldvén, — az odavaló dolgokról tudósítását elvárom.

139.

Bars, 23. Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Tegnapelőtti levelem szerint tegnap megindulván, ide Barshoz oly véggel szállottam, hogy Szalaít és az hajdú-ezereket bévárván, utomat Kegyelmed felé continuálhassam; és szintén négy óra tájban délután hozá hírét Forgács úr az ellenség egész táborának tegnap hajnalban általtakarodásának. — még akkor az eleje mindjárt Tatának vévén útját, ez étszaka jött híre, hogy teljes corpora Almás s Neszmély közzé szállott, de több hét sajkánál nem lévén véle: mégis nehezen hiszem, hogy az sáncz ellen valamit operálni kívánjon; de csak egész félelmem abból áll, hogy Antalnál Esztergomba lerne-lerne lévén, megtartóztatja hajdúimat, és annyira a mint kívántatnék, nem siethetek. Már ugyan ma hírt várok, és ha csak lehet, holnapnál tovább indulásomat nem fogom halasztani, — azalatt az erdélyi németnek is motusa, reméllem, Kegyelmed leveléből fog előttem constálni, jóllehet itten az rabok és az hírek csaknem persvadeáltak nékem, hogy errefelé fogja az lovának száját tartani.

140.

Bars, 24. Septembris, 1706. Generális Eszterházi Antal úrnak.

Megvallom, épen teljes nyugalombba vala már elmém esztergomi dispositiók iránt: de tagadhatatlan dolog az is, hogy az Kegyelmed mai leveléből nem láthatom keserőség nélkül Bonafúsz dolgainak repraesentatióját, és az által történt dispositióimnak confusióját. Jóllehet ugyan, mostanában hozzám küldött tiszti által nemcsak köszöni az reábízott commandót: de annak folytatására is nagy készséggel magát offerálja; én mindazonáltal oly választ adtam neki, hogy az szolgálatot úgy amplexálja, hogy az alattavalóinak hasonló indulatjáról is felelhessen, mellyek már az szökéshez kezdvén, nem kevés suspiciót indíthatnak előttem. A mint mindezekre nézve paran-

csoltam udvari-kapitányomnak tartózkodását. Csajáginak visszaküldését, helyette pedig Bonafusznak elhozását. — kívált minnekutánna az mai napon értettem volna, hogy az ellenség Almás. Neszmély közzé szállott, noha mindazokról bizonyosabb híre lehet Kegyelmednek, és magam is contrariomot látok Szekeres levelébül. Mivel azért Bonafusznak oly parancsolatot adtam, hogy magát Kegyelmednek, declarálja: ha mér-e assecurálni regimentje felől? és holott arról felelni nem akarna, azonnal Csajágival (melynek elküldéséről az udvari-kapitányomnak Kegyelmed írjon *) felváltassa Kegyelmed. Az több dispositióit Kegyelmednek helyesnek látván, helybenhagyom, teljes reménségem lévén, hogy eltávozásunkban is mindazokat szokott dexteritással fogja folytatni Kegyelmed. Az Kucklender szigetbe való kertinek usutióját az commendansoknak conferálván: akár Bonafous akár Csajági legyen, — annak assignáltassa Kegyelmed. **)

• 141.

Bars, 24. Septembris, 1706. Vay Ádámnak.

Az Kegyelmed tegnap írott levelébül noha ugyan remélem, ezen levelem útba fogja találni Kegyelmedet: de valóba szívesen kívánnám, ha valamelly interveniált akadályokra nézve még Esztergom elein érné Kegyelmedet: mivel ez étszaka értvén az ellenségnek Almás és Neszmély közzé való szállását, — innen eltávozásom előtt, megvallom, nyugodt elmével szeretnék lenni Esztergom felől, melly iránt felháborodott elmém Bonafusz regimentjének szökését és magának mintegy kedvetlenségét tapasztalván: mivel mindazonáltal expressus tiszti által nemcsak azon commendáusságot köszöni, de magát az defensióra nagy készséggel offerálja. — optiót adtam neki az kijövetelre vagy ott maradásra, úgy mindazonáltal, hogy elméjét hadának vegye, és úgy assecuráljon felőle. Kihezképpest szükségesnek látom, hogy ezen resolútiójára való várakozásig, az mellyet Kegyelmed pro brevitate temporis Antal úrtól meg fog tudni, a hol ezen levelem találja Kegyelmedet, subsistáljon; és

*) Előbb „ordert küldtem“ állott, de e két szót a fejedelem kitörülván, sajátkezüleg a „Kegyelmed írjon“-t toldta be.

**) Ezen utolsó kikezdés a fejedelem s. k. írása.

mivel se Urbánba, se egyedül Horvát Tamásban elmém meg nem nyughatik: vesse meg, kérem, mesterségét, hogy Csajági ezerének és magának kedvet csináljon az bemenetelre, Bonafuszt felváltatván ezerestül, és helyette Bonafuszt hozza magával. Tudom jól, s látom is, ezen változásban Csajáginak micsoda difficultási lehetnek: de bízom az Kegyelmed dexteri-táissában, hogy mindazok complanáltatni fognak. Mivel mindazonáltal Kegyelmednek útja amarra közelebb esik: én holnap megindulván, Ságnál bevárom Kegyelmedet.

142.

Gyerk, 28. Septembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Az Kegyelmed utolsó levelét Daróczról vévén, azóta semminemű tudósítását nem vettem; mindazonáltal ma Kassáról vévén Károlyi úr levelét: ugyanabból látom, hogy, ha az ellenség nem rostokolt, — 25. meg kellett Kassát szállani. Kihez-képpest, hogy Kegyelmed az idevaló dolgokról is informatus lehessen, ámbar egynéhány naptúl fogvaft Kegyelmedet nem tudósítottam, az ellenségnek bizonyos szándékát akartam kitanulni; a mint is, minapi levelem elküldése után, csötörtökön érkezék híre, hogy ugyanazon nap az ellenség az karvai szentereszt sánczát megszállotta és pénteken étszaka négy formális bateriát erigálván, pénteken viradóra tíz ágyúval lütetni is kezdette, — a mint is még most is kemény lövések hallatnak arra felé. Az mieink magokat Saszan commandója alatt valóba keményen tartják, és az Dunán való communicatióknak szabad lévén, minden szükséges dolgokból succurrálunk néki; mindazonáltal, hogyha az defensio sokáig tartana, nem felelhetnének felőle. Mit használjon néki ezen sáncznak megvétele, hacsak esztergomi obsidióhoz is kezdeni nem akar? — én bizony nem capiálom; de tartván attúl, hogy csendesesen általesvén itt az dologon, és látván, hogy nem impediálhatjuk: netalántán Esztergomba is belékapjon, járulván ehhez, hogy már az erdélyi ellenség motussát értvén, a meddig odaérkezem, vagy Kassának nem fog kívántatni az succursus, vagy késű lesz, — és így, kettőhöz kapván, semmi operatióra rá nem érkezem. Az gyalogság is még csak két marsúnyi földre lévén Esztergomhoz: aztat ma visszatérítem, bagácsiámat Csalamján hagyván, úgy, hogy oda-

való mintegy lopódásom se erre, se amarra lármát ne tegyen és Isten kegyelméből hogyha az rábaközi hadakkal megegyezhetünk, rajta kemény próbát tétetek, mindenestül 22 squadronnál és hat batalionnál több német nem lévén a táborában, az ráczon kívül, melynek kétezer sines száma.

Minden dispositióimat úgy igyekezem tenni, hogy ezen actuson négy nap alatt általeshessek, és következendőképen Kegyelmeddel magamat conjungálhassam. Mellyekről, adja Isten, rövidnap alatt örvendetes híreket írhattak Kegyelmednek.

En ma magam is Esztergomba rándulok, és az ellenség táborát az innekő partokról kinézvén: büven fogom informálni Kegyelmedet dispositióimról.

143.

Csalamja, 2. Octobris, 1706. Generális Beresényi úrnak.

Esztergom alól utolsó levelem írása után jóllehet két rendbeli levelét vettem Kegyelmednek: de szívem keserűségénél egyebet nem írhatván, — mind csak arra vártam leginkább, hogy bárcsak valamely portácskának is, az melyet az Dunán túlvalóktól reméllettem, hírét írhattam volna Kegyelmednek; de mivel minden jó reménségben megcsalaktam, — ímé, az rosszat is írom.

A sáncznak veszedelme előtt egynehány órával az Lóczi hajdú, kétszáz ember béküldöttek közzül szabadúla meg tíz, — ki sebes, ki mezítelen, része hajón, része fasínán, némely peniglen az anyja övedzőjével általverekedvén az Dunán; szöktenek az német táborból is, és közönségesen referálják, hogy az midőn az német ostromnak jött volna: az hajdúk az magas hegyen levő sánczocskából kiszaladván, adának bátorságot az németnek, — ki is egyenesen az másik, külső sáncznak ment, és ott is azonnal harminczig való granadéros kiugrándozván, melléje mentenek; melyet az nagy sánczban lévők látván, s némellyek fejír zászlócskákot mutogatni kezdvén, egyenesen az kapunak indúla az ellenség, az melyet az bentlévő s elpártolt németek kinyitottak, — és így az ellenség gratiát kezdvén kiáltani, avval mindaddig bízta őket, míglen bémene. Az mieink is csoportra vervén magokat az sáncz közepin: ki az fegyver-letételre, ki az ólta-

lomra készüle; de benn lévén az ellenség, és azonnal öldöséshez kezdvén, az szegény Lóczi hajdúi tudván: mit téssen az német gratiája, — csak akkor kezdenék lövődözni, az midőn már körülvetettenek, s késő volt az őlalom. A mint is mindenikének, mind németnek, mind magyarnak, egyenlő vala az gratia. Saszán egy tisztet meglívén, elfogattatott mintegy század magával: de az többin micsoda kegyetlenségeket követtenek el az ráczok, — sok volna pennára tenni. Ezeket napszállat előtt véghezvivén hetfűn, kedden reggel Esztergomhoz szállott, előre bocsátván az lovassát, az gyalogja csak dél tájban érkezék; s mind vártam Szekeresnek valamely próbáját, az kinek az táborát öldallani kellett volna, parancsolatom szerint. Az hidunk megvala ugyan: de csak három ezer emberrel is nem resistálhattunk volna néki, — az melynek egy része, az ki portára küldettetett volt, oly nyakra-fűre jöve vissza az hídon, hogy jobbnak ítéltem az hídnak elbontását, mintsem vagy az ellenségnek felgyűjtására alkalmatosságot adni, vagy hertelen irruptióval az zsibongó hadat jobban megbódítai. Dél tájban az egész tábor elérkezvén, az szőlők mellé szállott, a hol eleintén a Forgács hada vala; való, hogy azt senki hét-ezernél, ráczostúl, horvátostúl, többnek nem mondhatja, — de az akkori alkalmatosságra avval is béértük. Ugyanazon éjszaka mindjárást munkához is kezdett, és az Szent-Tamás hegyén való sánczainkat újonnan kitisztította, és tegnap reggel készen valának az bateriái, és az mint tegnapelőtt Buda felől hozták az hírt: szeredán kellett az ágyúkat szározon Budáról megindítani.

Az communicatióink az vár alatt most is meglévén: mindennemű szükségéről Isten kegyelméből providáltam, és naponként szállítanak is belé mind élést, mind munitiót, noha actu is egy hónapra való minden szüksége megvagyvon, — melynél tovább magát nem is tarthatja, hacsak annak rendi szerint való vívásra minden készületi megvan az ellenségnek. Ezeket így véghezvivén, micsoda orderekkel bocsátottam Forgács Simont, és helyben hadtam Eszterházi Antalt? — ímé, includalom.

Megvallom, repülnék, nem mennék már az mellettem lévő hajdúsággal: de mióta hadakozunk, tagadhatatlan, hogy

ennyi maródi magyart nem láttam. Kihezképpest azon leszek : se erejéből ki ne vegyem , se mód nélkül ne késedelmeztessem. elvárván előmben az Kegyelmed tudósítását : mely felé gondolja legalkalmasabbnak lenni utazásomat ?

Abaújvármegye inclusáját (a mi illeti), nem győztem csudálkozni mind azon , hogy mostani conjuncturákba Forgács Simon azoknak Trincsenyhez való gyülekezetit kívánja , mind , hogy az vármegye kérdést támaszt : melyik parancsolatnak kell obtemperálni ? Melyet inkább simplicításoknak tulajdoníthatok , — mivel observáltam másszor is , hogy , ha néha casualiter az én parancsolatom az Kegyelmedével concurrálnak : magamtól is hasonló kérdést tettenek.

144.

Szécsény, 4. Octobris. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Az Kegyelmed ultima Septembris írott levelét ideérkezésenkor vettem , és már annakelőtte is Bercsenyi úr leveléből értem , hogy Kegyelmed levelét nem vette : csak elhittem magammal , hogy egymás levelét nem vévén , elég nyugthatlanságban lehetett Kegyelmetek.

Kassának megszállását és Kegyelmed által jó rendben találását , az Kegyelmed originalis inclusájából örömmel szemléltem. Isten után remélhetjük is , hogy , ha az bentlévők őltalmazni akarják magokat : meg nem várja az hideg essőt alatta az ellenség ; kivált az mellettem lévő hajdúság is velem együtt naponként leérkezvén , — Isten után egyebet jónál nem remélhetünk , teljes tehetséggel azon lévén , hogy mentül-hamarább conjungálhassam magamat Kegyelmetekkel. Mely karban hadtam Esztergom tájékát és az Vág-mellyékét? tudom. Bercsenyi uram leveléből bővebben megértette eddig Kegyelmed ; mivel tudván az Kegyelmed ellenség előtt való létit : mindeneket pennára tenni talám nem szintén bátorságos volna. Kívánom azért , találhassam Kegyelmeteket kívánható állapotban és jó egészségben.

145.

Szécsény, 4. Octobris, 1706. Generális Bercsenyi úrnak.

Ez étszaka vett új tudósításából Kegyelmednek az odávaló

constitutiókat értvén, hogy annál is hamarabb acceleráltassanak az ellenség ellen való operatiók: Csajági és Szinai ezereit előre fogom küldeni; addigis penig, hogy mind Kegyelmednek, mind nekem jobb informatióim lehessenek: mely módon víjja az ellenség az várost? ímé, ezen incsinéremet a végre küldöm, hogy Kegyelmed mellett maradván, vele az obsidio dolgát recognoscáltassa, mivel úgyis, az császár szolgálatjából szökvén, nem lehet az erősségben béküldeni, szegénynek nyilvánvaló veszedelme nélkül. Hogy penig szegény öreg Bácsmegyeynek segítsége lehessen: Kegyelmed Rotistaint küldje bé, ha lehet.

Hogyha az bentlévő hajdúhoz bízhatnánk, és az ellenség bateriáit közel vitte volna: az városheliek Károlyi úrral egyetértvén, alkalmas excursiókat tehetnének, és talám azon négy ágyújának beszegezésére is adatnék alkalmatosság, kivált az midőn Kegyelmed is lármát csináltatna az táborán.

Az étszakai próbáknak folytatásában, úgy tapasztaltam eddigis, hogy hadaink elméjében legnagyobb akadált téssen az confusiótól való félelem, melly által az mieink is szeltében ölik egymást, a jel nem esmerése miatt; kihezképpest legjobbnak látnám, hogy, ha lehetne annyi odvas fát szedetni, melynek darabját jelül kiki a süvegére szegezvén, világossága által egymástól megismertetnék. Ez olyan villámlás, az mely próba híjával vagyon, — nem is vétene az ember, ha csak curiositásból is megpróbálná Kegyelmetek.

Esztergamról semmi hírem még tegnaptól fogva; hanem épen most vészem Petenáda levelét, hogy az sveeus Dreidlát és Lipsiát megvette volna. *)

146.

Bodolórúl, 15-ta Octobris, Károlyi úrnak.

Isten minden jókkal áldja meg Kegyelmedet, szívből kívánom.

Az Kegyelmed egynéhány rendbéli panaszos levelei után vettem az hadi operatiókról való tudósítását is, — mellyeket hogy mind a szerint helyben is hadtam, úgy tudom, már eddig

*) Eddig Pongrácz írása.

az Bercsényi úr tegnap írott leveléből megértette Kegyelmed. Melyhez képest panasza Kegyelmednek nem lehet, hogy dispositiómat az által nem vészi Kegyelmed, az ki által illik. Kegyelmeden ugyan, az mint az idevaló gyövetelemtől fogvást látom, az dispositió-tétel el nem múlik: de alattalévő hadaimon, úgy látom, többnek kell elmúlni, — mivel mégeddig inkább utozásíróul, mintsem portázásíróul való tudósítását vészem. De úgy látom, mindnyájan megegyeztünk az órájának elvárásában, melyet hozzon az Úr Isten, annak még csak kongatását is ne bízza reánk, mint az újvári hajdúra, — mert azt is, félttem, hogy elmulatjuk! De, hogy én is a Kegyelmed ezen a materián kívül lévő elmélkedésére térjek: meg kell vallanom, s nem is lehet nem dicsírnem, hogy mind ennyi nyughatatlansági között is mind azokról el nem feledkezik Kegyelmed, s az ország politicus statusáról is gondolkodik; de az is tagadhatatlan, hogy mindazoknak feleletire jobb s alkalmassabb időm lett volna nékem is az újvári vadászó, tánczoló, mulató és koczódo senatus-consiliumokba s okoskodásokba, mintsem a táborozás között, — annálisinkább, mivel magának juthat eszébe Kegyelmednek: mindezekbe mennyit voxolánk, s Kegyelmed is, akár hallgatásával, akár declaratióival micsoda opiniókat ad; a mint is, az jesuiták dolgába engemet az Statusok az szécséni Confoederatio alkalmatosságával azoknak kiigazítására, s nem sarczoltatására érkeztek (így); s valóban is, akkor menne füstben az Confoederatio, a midőn a feje ígíretit meg nem tartaná, — s nem akkor, midőn szegény, megijedett, máskint is gyermek Pethő Mihály Lengyelországban szalad.

A jószágok iránt való commissiónak vagy senatorialis deputationának suspensiójáról hasonló lehetne a felelet; de mivel minap a szegénylegénynek discursusit allegáki Kegyelmed: én is azok által felelek, hogy könnyű azoknak várakozni, a kiknek elei akkoron a német birodalomnak terjesztését sok szegénylegény vérontásával és öldözésével keresték, a midőn mások még akkoron elkerülni kívánván velünk maradékokkal az igát, s akkor is jót tenni igyekeztén, — véres theatrumokon öntötték véreket, s bűjdosásokban keservessen ették kenyereket. Törvényesebb-é tehát annak az istentelen, szabadságunkat rontó confiscatio s kamara jussát törvényesnek agnoscaínunk,

s azt helybenhagynunk, mintsem a Confoederatio statutumi mellett procedálnunk? Az templomok iránt magának jutatom eszébe Kegyelmednek a Kegyelmed maga opinióját, midőn a divéki templom dolgában tudakozám Kegyelmedet: hogy a mit a Confoederatio rendelt, azt csak a Confoederatio bonthatja.

Reflectálja, látom, Kegyelmed magát, helyessen is, a negyedik punctumban a Senatusra, hogy az revideálja azoknak a dolgát, a kik a Kegyelmed opinioja szerint a Confoederatio ellen véteni találtnak: holott azok ellen csak magam is tamquam contra refractarios et notatos szabhatom a törvényt; de mindazokban nem említé a Senatus revisióját, a melyeket az feljebb írt punctumokban, contra positivas institutiones Confoederationis, tülem egyedül kívánna változtatni, — maga tudhatja Kegyelmed, miért?

A mi az ötödik, valóban legfontosabb, mert ezüst s aranyosabb punctumot illeti, — hálákat adok Istenemnek, hogy már az a modalitás feltaláltatott, az melyet jóllehet én másokkal még a rézpénz veretése előtt kívántam volna feltalálni: de Újvárbán s Miskolczon is annyit főzénk s főzé Kegyelmed, s nem akadhatánk reá. Felettébb is illendő, hogy a szegény vitélő rendet nemcsak két óra, de mindenkor is ezüst- s aranypénzzel fizessük, és csak értsem a modalitást, vagy is inkább lehetőséget, én, ójjon Isten, hogy elmulatója legyek! De, csak azon kérem, hogy az minap Ajtáitúl insinuáltatott Lengyelországban ment pénzen ne építsen Kegyelmed: mert maga számadásiból és az munkácsi czejház inventariumából ki fog tetszeni, hogy nem ment repositoriumba; úgy hasonlóképpen azt is considerálja Kegyelmed, hogy két hólnapi fizetés annyi hőiséget nem fog csinálni: mert most is mennyi poltura veretetik, mégsem látni, — mert a ládieskában hever. Ki kell keresni! — bizony igaz, s az is a Kegyelmed intentiója, hogy a Kegyelmed keze alatt lévő hadat küldjem keresésére; semmi kétségem benne, hogy fel ne találja: mert, a mint Kassán is hallám az odavalóktól, még szegény Radics ezüstkanalait is felkeresek; de bezzeg, oda lesz a circulatio, ha a pénzzel is úgy bánunk, mint az kanalakkal, — mert azután megint oda is kell küldeni s keresni, s könnyebb is lesz előbb amazoknak a

nemesi curiákban s templomokban feltalálni, mintsem az utolsó keresőnek a Sárrétit turkálni!

A mi a vármegyék insurrectióját illeti, az ugyan jó modalitás, — de még jobb, hogy a véres száj í, ezüstpénzt kívánó, németet kerülő szegénylegénynek szűnne panaszok: hogy az ilyen-ilyen-adta nemesember fia, ő hizlalja a hasát, én ontom az véremet! De talán eztet vagy elfelejtette Kegyelmed, — vagy most nem valának a szegénylegények a tanácsban; a kik ugyan, a midőn Kegyelmed a zászlókat felvivé, *) Kegyelmed ellen, — most, a szabad-szakált újonnan kezdvén, Kegyelmed mellett voxolnak. Én ugyan sokszor hallottam az elsőt, ha már nem szintén annyiszor hallom is az utolsót, — noha sokszor arra is van fülem!

A mi az operatióknak folytatását illeti: mindazokba Bersényi urammal eleget töröm a fejemet, megvallom, s azért is kívántam volna a Kegyelmeddel való conferentiát; de a Kegyelmed projectumát leginkább azért csudálom, hogy minap azért fulminála vala, hogy három mértföldnyire lévén, messze vagyunk az ellenségtől: most maga harmincz mértföldnyire kíván csaknem, Aradnál lenni; a melyhez accedál, hogy van két hete, hogy azon operatiót Pekrinek committáltam vala, ki is talán véghez is vitte eddig, és a Kegyelmed dispositióira is reáérkezik, melyről én is írok, hogy elkövesse. Considerálható az is, hogy ottfent az ellenség az esztergami obsidióval communicationkat praepediálván: már 12. praesentis a várat is, igen honorabilis accordával megvette, két heti vívás után, a része meglévén; ereje ugyan kevés, — de ott a hadak kevesen lévén, által fog-e jöni Újvár obsidiójára? ő tudja.

Hihető, reflectálta Kegyelmed magát a tavalyi. Kovácsiról írott perscriptumra, a maga privatumát nem akarván a publicumok közé keverni; de reménlem, hogy azóltától fogva is tapasztalhatta Kegyelmed, hogy minden illendő kívánságit készséggel kívánom secundálni.

A kassai társok recommendatusok lesznek előttem: de idején renunciálnának a társaságnak, ha tudnák, mit írt Kegyelmed nékem clavissal? De máskint is, azt mondhatnák.

*) T. i. 1703-ban, a dolhai harc után, Bécsbe.

hogy könnyű volt Somosrúl az társaság, — nem ért oda az álgyni! De íme, verik a felülöt, — és így végezni kintelenítetem leveletem, maradván igaz jóakaró barátja, etc. *)

147.

Beresényi úrnak. Mère, 19. Octobris, 1706.

Jóllehet, reméllem, hogy már eddig Károlyi úr odaérkezvén, Kegyelmednek írott leveletem vagy megadta, vagy megküldötte, — mindazonáltal most is, mind Kegyelmed, mind Eszterházi Antal levelét vévén: az odaíent való hírekről kívántam tudósítani Kegyelmedet. Méltó vala boszorkodó háborodásom: mivel most is újonnan értem, előre Pozsony bombadérozásának az híre elterjedvén, — úgy kezdének az alkuhoz, és ötödfél ezer forinton az szüretjeket és kúrokat megvevék; másfelől most jöve hírem, hogy az Kegyelmedtől küldettetett portás ma négy órakor délután a szerencsi völgyeken lappangott, és az Takta körül tudakozott híreket az parasztembertől. Csak elhiszem, lesz Kegyelmednek bizonyos relatiója felőle, ha közelebb nem megy. De igenis, vana sine viribus ira, — azért nem is haragszom már én az németre!

Eszterházi Antal úr tudósításából nem csudállom, hogy Esztergomot megvette az német: mivel még most is disputálja Bezerédi az ordereit, írván, hogy Andrási Istvántól kért opiniót: ha menjen-é? — de amaz nem ítélte jónak lenni, mert megrémült volna az rábaközi nép; de nem tudom, fog-é már vígasztalódni avval, hogy az ellenség az karvai sánczot elrontván, az lovassát az győri pusztának, az gyalogját pedig Komáromhoz küldötte. Mondattatik az is, hogy az ágyúit Budára leküldötte volna, — de bizonyos-é, vagy sem? még az nem tudatik.

Az mely leveleket az mediatorok nékem küldöttek, azokat most is oda-czékáztatja az regularitas: mert Forgács úr után küldötték Austriába.

Esze Tamás Eölyüssel lisztezve s kenyerézve egyenesen Tállyának megyen, az hová dirigálhatja Kegyelmed ordereit; de hiszen, ezekről bűvebben írtam Károlyi által, legkivált

*) E levelet Ráday Pál írta be a prothocollonba.

az felföldi dolgokról, — kívánván az Kegyelmed opinióját vennem.

148.

Méra, 22. Octobris, 1706. Károlyi úrnak.

Tegnap i napon Bercsényi uramtól visszajüvén, két rendbeli levelét vettem Kegyelmednek, és ez étszaka Esze Tamás is orderét megküldvén, vóna, megvallom, okom, hogy tarthatnék attúl: netalántán mindezen hertelenkedések elmulattatnák ezen következendő étszakai próbát; de vagyok oly bizodalomban, hogy, ha Kegyelmed vevé az Bercsényi uram tegnap írott levelét, azon dispositióm szerint fogja hadni az dolgokat, és kedvet csinál az eszeveszett hajdúnak maga jelenléti áltál. Jóllehet ugyan, írja Kegyelmed, hogy bizonyosan három híddal általkötötte volna az német az Tiszát: én, megvallom, Tamás vagyok benne, annál is inkább, mivel maga Kegyelmed referalta előttem, hogy az fíkat mind lebocsáttatta, és hogy egy hidat sincs miből kötni, nemhogy hármát lehetne oly hertelenséggel megfaragtatni, — tudván aztat is bizonyosan, hogy Szegedtől csak egy hidat hozott magával, és így két hajóhídja nem lehet. Kihezképpest egyebet nem írhatok, hanem minden tehetségével azon légyen Kegyelmed, hogy csapás nélkül által ne bocsássuk az németet, és elébb ne kötözzék, se az hajdút elébb az hegyből ne evocálja, az meddig az túlsó portásitúl költözésérül oly bizonyost nem hull, melybe nem kételkedhetni, és akkor is oly reflexióval légyen Kegyelmed, hogy, ha az hídja az városon a szokott helyen vagyon: az hegyekből, költözésének alkalmazásával, az hajdúval rajta próbát tétethessen.

Most hozának Szántóról egy kímét, az ki Csajági ezerebeli hajdú; az túrsát is elfogták, de még bé nem hozták; vagyon még harmadik is, ugyanazon ezerbeli, Gyurkó nevű, mátrallyai fi, most is közöttünk fegyveresen, hajdumódon, veresköntöshen jár. — régi kímiségét már is megvallotta, és mivel maga Füleki Kis Istók azon ezerbeli hadnagy seregéből való, mely hadnagyt, ha most ezerénél találtatik, Kegyelmed fogattassa meg.

149.

Méra, 24. Octobris 1706. Szirmai Istvánnak.

Az Kegyelmed datum nélkül írott levelét vettem; az

mediatorok includált levelével együtt, mellyeknek válaszsát. ímé, includalom. Hallom ugyan, olvasom is, hogy ennekelőtte az második tractája szerencsésebb volt az magyar nemzetnek: de még Kegyelmedtől sem igen hallottam, hogy annak nagy szerencsáját érte volna, — nemhogy én, ifjúságomhoz képest, — a kinek számban vagyon az ízi, — tudnék választani: mellyik volt, vagy lesz szerencsésebb? de azt tudom ugyan, hogy még az eddig valókkal keveset dicsekedhetünk. Én ugyan ellenzője az tractának nem leszek: de nehezen hiszem, hogy az Confoederált Statusok többször fundamentum nélkül beléereszkedjenek, eddigis nem kevés károokra fordulván az gyenge fundamentumon való épület.

Az mi Bólint és Operstroft (Oppersdorf) dolgát illeti: mind egyikkel, mind másikkal eleget kínálkodám rabokért, — de az utolsót Vradiszlao nem akarta császár tisztinek agnos-cálni, nemhogy rabot akartak volna az cartella szerint érette adni: kihezképpest én őket Forgács úrnak adtam, — mit kíván tőlök? tudomira nincsen; hogyha mindazonáltal denominálni fogják: micsoda gradusba fogják őket acceptálni? — talán taláztatik más modalitás szabadulásokban. Ezzel Kegyelmednek minden szerencsés jókat kívánok.

150.

2. Novcmbris, Szíhalomról. Károlyi úrnak.

Jóllehet, reméllem, hogy eddig vehette Kegyelmed tegnapi napon kezemmel írott, Bikk László hadnagyja által küldött levelemet, melyben az idevaló állapotokról bővebben tudósítván Kegyelmedet, circumstantialiter tudtára adtam Kegyelmednek: mely felettebb is szükséges legyen az Kegyelmed velem való megegyezése, annálisinkább, mivel tudom, esett értésére Kegyelmednek is, hogy az német tegnap Füredhez szállott, és így semmi kétségünk nem lehet benne, hogy egyedül Szólnok ne legyen útjának célja. Mindazonáltal e mai napon véén ezen inclúsat, bővebben állalláthatja Kegyelmed általjövetelinek szükségét, bizonyos lehetvén abba, hogy, ha ezen hírekre nézve az felső hadak el találhatnak oszlani: portúra sem lesz kit küldenem, nemhogy szándékát lehessen meggátolnom. Való ugyan, hogy remélhető az ellenségnek megszakadása is: de ha

szintén az történnék is, — ugyan úgyis csak jó volna az conjunctióját impedídnunk, mintsem kétfelé kapdosván, az alkalmatosságot elveszteni. Kihezképpest Kegyelmed az előbbeni orderem szerint dolgait úgy kormányozza, hogy még az ellenség általköltözése előtt velem az Tarna-mellyékén megegyezhessek.

151.

Tótfalu, Generális Forgács úrnak. 5. Novembris, 1706.

Minekutánna ez étszaka az Kegyelmed datum nélkül való levelét vettem volna: csakhamar azután érkezék Antal úr adjutantjátúl küldött második levele Kegyelmednek, melyben az ellenség Leopoldtúl való elmenetelirül tudósít Kegyelmed, és az hadaknak effectivus statusát includálja. Én ugyan könnyen elhiszem, hogy nehéz lett volna az Bucsánnál lévő tábora ellen derék operatiókat tenni: de, az mint magam is tudom az föld csínját, az galgóczi szőlőhegyekből nem lett volna lehetetlen az gabona és bor takarítását meggátolni az ottlévő hajdúsággal; de már mindezekén túl lévén, — a könnyű hadnak utánna való küldése jól történt, melyből is nem kevés hasznót várhatni, ha annak rendi szerint folytatják az dolgokat. Én ugyan magam is induló-félben voltam felfelé, de már tapasztalván ilyenképen az ellenségnek statusát: ha Bercsényi úr felmegyen is, magam felmenetelemmel hirtelenkedni nem fogok.

Hogy az ellenség magának az városokon quártélyt verjen, abba kétséges vagyok, — előtte lévén Hajszternek példája; inkább is elhiszem, hogy a szegény Dunántúl valókra leszen gondja.

Az quártélyok iránt teendő projectumát Kegyelmednek én ugyan elvárom: de maga személlýének lejövetele is szükséges leszen, mivel mindazokat írásban nem tehetni, az melyeket hosszas discursusokkal jobban lehet dilucidálni. Midőn azért Kegyelmedet várom, — maradok, etc.

152.

Tótfalu, 5. Novembris, 1706. Generális Eszterházi úrnak.

Az Kegyelmed adjutantja által küldött tudósítását mely kedvesen vettem, legkivált értvén az Dunántúl lévő dolgokat

még különb statusban lenni, mintsem az eddigvaló változásokból imaginálhattam volna magamnak; de megvallom, tartható, hogy az ellenségnek általmeneteli teljes változásokat ne okozzanak azon a földön. Én, látja Isten, segítségben őket meg nem fogyatkoztatom, mind az hazámhoz való kötelességem, mind hivatalom azt hozván magával; de, úgy látom, hogy az meddig az communicatio fel nem áll: formalis corpust oda költöztetni oly nehéz, mint veszedelmes, — annak felállításában peniglen, úgy látom, csak Bottyántúl és az időtül kell vármunk. Bár csak az tisztek legyenek állhatatosak, — az ellenség is majd kifogyván az ellenek való operatiójának idejéből, csinál hidat az idő. Azalatt itt is elválik az ellenség dolga: az ki Csegénél az gyalogját maga hidas-hajóira rakván, tegnap onnan megindult, ma Szőlókban lehet, — hacsak ez étszaka elküldött kemény gyalog-portám meg nem itatja vélek az Tisza vizét. De máskint is, minden hírekből bizonyosnak látszik azon gyalogságnak és némely lovas-ezereknek Budára, az többinek penig Erdély felé való szándéka, hogyha szándékja szerint viheti véghez dolgát, — melybe mégeddig, Isten kegyelmességéből, alkalmasint megcsalatkozott. Az Dunántúl való correspondentiát penig melyre gondolja Kegyelmed legalkalmatosabbnak lenni, hacsak levelek által is? arról való opinióját elvárom.

153.

Tótfalu, 6. Novembris, 1706. Okolucsányi Pálnak.

Az hadi operatióknak szüntelen folyása miatt, tudom, nem fog Kegyelmed csudálkozni, ha későbbén vészi is válaszat az békesség tractája felől írt levelére, melyről azóta hüven írtam mind Szirmai úrnak, mind Bruninxnak, — csak elhiszem, fogják is Kegyelmeddel leveleimet közleni, és azokból könnyen állalláthatja Kegyelmed, hogy ámbár okom volna is hozzá az tractának az nevéül is irtóznom, azon praetextus és szín alatt eddig elrejtett csalárdságokat megfontolván: de mégis, valaminthogy az Confoederált Statusok híre nélkül aztat nehezen reassumálhatom, — teljességgel meg sem vetem. Hogyha leveleimet igazán magyarázni akarják: én nem tudom, miért nem tetszhetnek? holott azokkal egyébre nem célozok, hanem csak az sinceritásnak tapasztalására, kívánván magam is, hogy elebb

conplanáltassanak az békességet akadályoztató punctumok, — és nem az fegyverben való reménység, hanem az békességnek ígyünk igazsága megesmertetése által igaz kívánsága adna okot az tractára.

Nem lehet nem csudálnom az Kegyelmed inclusájának czikkelyét, melyben annyiraátkoztatik az formalitas, — jóllehet maga elegendőképen agnoscálhatta, hogy már azokon túl voltunk, az midőn interrumpáltatott az tracta; de ezeknek Bécsben való confirmatioja, és az által való udvar kedvének keresése nem igen fogja accelerálni az békességet. *)

Igen akarom, hogy maga is Stipnei jobbnak találta az Kegyelmed ittenvaló maradását, mellyet Szirmai uram is látatitk irigyleni. Nem is látom, mit lehessen többet írni az tractának folyására, mint az mit Bruninx úrnak írtam, — mellyet ha elkezdni akarnak, ne disputáljanak: ha kezdeni kell-e az tractát, vagy continuálni? — hanem ezeket félretévén, projectáljanak de accomodatione punctorum cardinalium.

Akarám ezt is tudtára adni Kegyelmednek, hogy, ha szintén reassummáltatnék is az tracta: nehezen hiszem, hogy az Confoederatio beléereszkedjék az svécziai és prussiai király mediatioja nélkül, — mivel már az időnek rövid voltával és protrahatio-keresséssel nem mentheti magát az udvar. Ezek után Isten oltalmában ajánlom Kegyelmedet.

154.

Tótfalu, 7. Novembris, 1706. Generális Károlyi Sándor úrnak.

Az Kegyelmed 1. Novembris Kállóbúl datált levelét tegnapi póstán vettem, nem kevésbé csudálkozván, hogy Kegyelmed három curérom által küldött levelemet nem vette, mellyekben az ellenség esavargó motusirúl tudósítván, hozzám való közelgetését kívántam; de valóba, én sem capiálhatom, hogy mindennyi írásim után csak Kállóbúl veszem az Kegyelmed informatióját, — holott az német tegnap Dersnél lévén, ma már talám Szólnokhoz is érkezett, elég nyugodalmas utazása lévén az Kegyelmed portásitúl, az kik, az míg Diák Ferencz túl volt, hozzája küldöztenek hírért, és már az általjüvén, hihe-

*) E bekezdésben a fejedelem több s. k. javítást tett.

tő, az futott néptől mennek végire: mert valamennyi nyelveket examináltatom, közönségesen referálják, hogy elől-hátul csak lézengve jár az ráczca, a jó híre sincs az kurucznak; a mint is tagadhatatlan, hogy. ha Bónéék, a meddig Eszlár körül hevertének, ha az német általmenetele után az ellenséggel mellesleg jární akartak volna: azon rácznak, az melly az újvárosi marhát elhajtotta, tehettek volna szükségérül. — de így távul járván egymástól, kiki azt cselekeszi, a mit akar. Én az hadi dispositiók felől többet nem írhatok. mint írtam; adjon Kegyelmed számat érette, ha követője nem lesz! Írja Kegyelmed, hogy, ha az Bácskaságra megyen: passust ad neki; de úgy látom, — mégeddig aztat akármely felé is nem igen denegálta Kegyelmed neki! De, bizonyára megcsalatkozunk, ha magunkkal elhitetjük, hogy elég győzedelmünk benne, ha elhagy bennünket. Jól tudja Kegyelmed, micsoda dispositiókat tettünk vala általjöve tele, alkalmatosságával: hol akarjuk az gyalogsággal csapdosni az németet? — mégis, nem tudom melly okból? jobbnak ítélte Kegyelmed az debreczeni szüretet óltalmaztatni, mintsem az ellenség ellen, ordere szerint, operálni.

Írhatnék többeket is illyeket, hogyha hazám igyétül indíttatott szívem fájdalmat követni akarnám; énreám bízám dolgainak kormányozását, tehetségem szerint folytatom dispositióimat, kiknek — látom — azok követői, a kik akarják; magam úgy járok, mint ennekelőtte vadászó időmön tapasztaltam a sok különb nyom-hajtó kopók között szerencsáját vadászatomnak.

155.

Lőrinczi, 11. Novebris, 1706. Generális Forgács Simon úrnak.

Jóllehet, az minap írt levelém szerint inkább Kegyelmedet magát, mintsem levelét vártam volna: mindazonáltal 6-ik írott leveléből Kegyelmednek Nagy-Szombatnál való létét értvén, az felső occurrentiákról való tudósítását értettem. . .*)

156.

Lőrinczi, 12. Novebris, 1706. Károlyi Sándor úrnak.

Minap három egyszersmind concurrált levelére tett vá-

*) Tovább folytatva nincs.

laszomat, reméllem, eddig vehette Kegyelmed: de ma újonnan Stészli eljövetelével mind az stafétán, mind az törökök kíséri által küldött levelei concurrálnak. Noha ugyan az feljebb említett leveleimből is állathatta Kegyelmed, hogy inkább az levelek keringésétől és hollétének bizontalan voltától eredett vala szívemnek panaszos és fájdalmas indulatja, — megvallom, sürgetésemnek nem kevés oka vala mind az tavalyi Zsibónál történt állapot, mind Csajági előttem lett számadása; de már az Kegyelmed utolsó leveléből végső resolútióját látván, már nyugodt elmével lések az conjunctióba.

Az mi az Váradnál lévő hajdúság dolgát illeti: annak ugyan Várad és az Tisza között közhelyen való léti, mind Erdély, mind reám való nézve helyesebben esett volna, — de már onnan avocálni mind késedelmes, mind haszontalan volna, mind peniglen Erdélynek nem kevés rémülést okozna; melyhez képest az ugyan helybenmaradhat: maga mindazonáltal Kegyelmed az utolsó orderemhez alkalmaztassa magát, melyben optiót adtam Kegyelmednek vagy az általjövételre, vagy csak bizonyos, ottan specificált hadak általküldésére az ellenség általjövételi alkalmatosságával. Minapi levelem is nemannyira eredett azon okból, hogy Kegyelmed általjövételével nem hirtelenkedett, hanem inkább, hogy Kálló s Rácz-Fejértó táján valamennyire láttatott késedelmeskedni, melyet későbbben világosítottanak az Kegyelmed tudósítási; nem is lehet méltó panaszsza Kegyelmednek az átok iránt, mely Kegyelmeden, nem tudom miért vélekedik, hogy szaporábban fogjon, — mivel eddigis inkább kívántam Kegyelmedhez való szíves indulatomat és barátságomat megmutatnom, mintsem ellenkező ítéltre avagy vélekedésre okot adnom. Maradván Kegyelmednek, etc. *)

157.

Lőrinczi, 14. Novembris, 1706. Károlyi Sándor úrnak.

Úgy látom az Kegyelmed 12. írott leveléből, hogy még előtte nem constált az ellenség motusa, kinek is egy része tegnapelőtt bizonyosan Szólnokot meghaladta, és túlfelől, az vesenyi szegben szállott, sőt Szólnoknál is — az mint az szalok

*) Itt a prothocollonban hét lap üres.

kötőzéséből és hajói rakosgatásából látszott, — szerencse, ha pusztára nem hadta az várát; az más része pedig Karczag-Ujszállása felé confirmáltatik, hogy ment volna, magok is az ráczok úgy vallották, és szerencse, ha nem annak az tábora látszatott Doboznál. De mivel csak elhittem magamnal, hogy már eddig ezek Kegyelmednél constálnak, — nem is hiszem, hogy már ezen levelém Újvárostt találja Kegyelmedet. Bárcsak hertelenséggel meg ne lopja valamely felől az passusokat; nem hiszem, hogy sokat véghezvihessen Erdélyben, az mennyiszámúnak mondják.

Ezen constitutióját az ellenségnek hallván, megvallom, sokat gondolkodtam az ellene való operatióról, kivált az Kegyelmed mellett lévő hadaknak eloszlását és mellém való gyarló gyülekezetit tekintven, — hozzávetvén azt is, hogy, ha szintén teljes erővel volnának is hadaim, hogyha már 12. Doboznál volt: az szorosig beérni lehetetlen volna, ott pedig lovassal operálni haszontalan. Kihezképeest már Bikk László hadát általküldvén, holnap Ilosvay is oly parancsolattal megyen, hogy magát Kegyelmeddel conjungálja, az többinek pedig az javát kiválogatván, egyenesen Szeged felé oly parancsolattal expedáltam, hogy az Bácskaságot előtte elpusztítsák, és az Duna mellett térjenek vissza.

Az szólnoki operatiónak nem tudom, hogy gondolkodik Kegyelmed, hogy ideje múlt volna? mivel erősebb tábor előtt obsidiót kezdeni se nem illő, se nem lehető; assecurálom mindazonáltal Kegyedet, hogy mégis azon lészek, hogy Szólnokban ne teleljen, ha üressen nem hadta eddig.

Az mi pedig az Kegyelmed operatióit illeti: mivel elhihető, hogy Kegyelmed olly erővel nincsen, az melly által ellene formalis operatiót tehetne, — jobb idejét az aradi rácz elpusztításának a mostaninál nem látom; sőt ha az ellenség Erdélyben bémenne, jobb quártélyja az Kegyelmed hadának nem lehetne az Maros-mellyékénél, és az ráczot Isten segedelméből elpusztítván, Abruksbányán lehetne commandérozott hadakat, s még jobban Hunyad vármegyében tartani, az erdélyi portázás kedvéért.

Pekri mellett lévő corpus megerősítésére Bikk László, Ilosvay és Kenyhecz ezereit küldje bé Kegyelmed, az ki magát

az ellenség dislocatiójához fogja alkalmaztatni, és vagy magát az erdélyi hadakkal az Székelysége recipiálni, (ha különben nem subsistálhatna), vagy az Aranyos-melleykén fogja dislocálni az hadakat.

Ezen inclusából bővebben megláthatja Kegyelmed: mely kétséges lévén az ellenségnek még csak Rábaközben való quártélyozása is, nemhogy még Szamosközt engednénk néki; nem is tudom, mi okból lehet oly vélekedéssel Kegyelmed, hogy ott akarjon magának quártélyt csinálni? Mindezeknek penig lehetőségéről Kegyelmednek bővebb válaszsát elvárom, legszükségesebbnek itélvén lenni a szorgalmatos vigyázást és az hajdúknak idején való beküldését.

158.

Rozsnyó, 26. Novembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Harmadnapról fogvást semmi tudósítását nem vehettem Károlynak, hanem ma érkezvén az adjutantja ezen inclusával, szóval is bővebben referálja sűrű portásinak szerencsáját, — jóllehet még az bácskasági, szegedi és budai ráczságot mellette mondják lenni. Az általköltöztetett hada cselédjének intertentiót kíván, úgy maga háza-népének is, melyről tészek dispositiót Keczer Sándor érkezésével, kit is óránként várok. Azalatt érkezék mai napon az Kegyelmed levele is, az inclusával, melynek elküldését, igenis, szükségesnek látom lenni.

Az mi az regularis hadaknak quártélyát illeti: nemkülömben értetődik, hanem, mivelhogy az egész hadaknak oly quártélyja nem lesz, a mint annak rendi hozni magával, és a mely szerint az német szokás szerint portiójokat pénzül avagy in natura vehetnék fel, — azért értem, hogy fele equilis portiójoknak az cassából fizettetnék ki, hogy az által excessusokra kevesebb alkalmatosság adatnék, se az mezei-hadaknak disgustusa ne következne, mellyet különben nem is lehetne elkerülni, e nélkül penig azon idegen s nyereségért, hazáján kívül szolgáló nemzetnek nem kevés disgustusára volna, ha kevesebb haszna volna az quártélyból, mintsem az mezei hólnapokból. Az mi az mezei-hadaknak dolgát illeti: valóba, nagy hasznára fordúlna ugyan az hazának, ha aztat véghezvihetnők, — de azt tartom, nehezebb lészen az formalis quártélyra resolváltatni

az vármegyéket, mintsem az hat hól napi fizetés elengedésére az hadakat; de tentare licet.

Antal úrnak két rendbeli levelét is vészem, melyekben az odavaló némelly occurrentiákról kívánja resolutionat venni; de mivel mindazok az Kegyelmed felmenetelivel el fognak igazodni: csak az nagy-szombatiak és karkóczyiak iránt kívántam tudtára adni Kegyelmednek, hogy, haugyan más modalitás nem találtatnék az marhájok visszaszerzésében, — nem lesznek ellentartó benne, ha az leopoldi németek feleségeknak kijövetelit Pozsomból megengedi Kegyelmed: mivel úgyis mentül többen lesznek, annál szaporábban megeszik prófontjokat; úgy ha az krakóczyiaknak marhájokat visszaszerezni fizetés nélkül nem lehet, azt sem bánom. — ha itili Kegyelmed, hogy ezen engedelem több rosszszat nem hoz magával. Hagyom mindazonáltal mindezeket az Kegyelmed tetszésére, és maradok, etc.

159.

Rozsnyó, 1. Decembris, 1706. Orosz Pálnak.

Kedvesen vettem az Kegyelmed tudósítását azon az darab földnek állapotjáról, melynek nyomorúságán szánakodni nem szünöm; csak el is hiszem, van elég oly beszéd, hogy fütöznek az urak, s fázik az rongyos katona, holott most ez, most amaz kellene, csak elhagynának bennünket! De, légyen bár Isten itillője dolgomnak, ha annyit nem kívánnék tűrni-szenyedni, mint az legmezítelenebb, — csak szolgálhatnék hazámnak; de ha magam jelen vagyok: harczolni nem kell, mert ha megvernek, megbódúl az ország; ha kicsiny az táborom: nem találják jónak, mert kitanúlja az ellenség, elvesztjük sokaságunknak hírét, s bátran fog persequálni; ha nagy lesz az tábor: mostani időben hol subsistál? mezőben soknak nem lehet, egy faluban nem fér, sokban szakgatni vagy nem bátorságos, vagy közel hozzája nem lehetünk; élése honnan soknak, az hol az keveset koplalással interteneáljátok? De, tudom, erre azt mondja: való, de kérdezi viszont: hát hol a sok Generális és az felföldi had? mik megsegítettük őket, — már távolról néznek minket! De csak azt tudnám: van-é kedve, vagy nincs az formalis harczhoz? nem kellene kérdezni: hol van az Generális? hol van az Fejedelem? hol van az had? De ebben is mit

javalljak, s mit parancsoljak? . . . Engemet okoznak az szerencsétlen harcokért, s némellyek mondása szerint: könnyű elveszteni az népet, nem nekünk való az harc, nem tudunk mi az kótához, okosabb ű nálunknál, ha még egyszer confusiót szenvedünk, — vége lesz hadakozásunknak! lám, az eleink sohasem harcoltak, mégis meg tudták nyomorítani az németet; hanem csak csipdessük! Jól mondja, való, nagy okok: de minek hát az csipdeséshez az sok had, az ki is se nem büjkálhat maga hírével, se nem szaladhat, hanem csak magába fárad, oszol, éhezik, morog, s kárhóztatja az commandójának az lelkét. Úgy, tehát mi lesz az vége? csak így szaladjunk eselődinkkel, gyermekinkkel, s szekér hátán lakjunk? Isten ne adja! segítsük most magunkat, az miként lehet, bágyasztassuk az idővel ellenségünket; és mivel az Tiszán túl lévő hadnak fészében lévén az ellenség, úgyis nem nyughatik: nyúgosztalom eztet, az ki e nyáron amattól felpraedáltatván, felperzseltetvén, most kerengeti, gyűtögeti holmijét, — könnyebb lesz vele fektibe az fagyon rámenni az ellenségen, mintsem most fáradva-fárasztani őtet, és az idő ellen még többet, mintsem az ellenség ellen bajoskodni. De tudom erre is az magyar feleletit: de, az ilyenadta, ha én szenvedek. — szenvedjen ő is, ő sem jobb nállammál! De mi lesz belőle, ha eszére hagyom? az, hogy ő is, amaz is fog kiáltani: csak hurezolniak bennünket ihen, az lovam is odavan, magam is elbágyadtam, ennyi napja, hogy kenyeret nem láttam! télen-nyáron rajtuk az munka! És kimorogván magát, — ott hagy az üres zászló mellett. Ezt tudom, ha az okossa meg fogja hallani, mindenik azt mondja: biz igaz; de evvel, azt is tudom, hogy mindenikének bé nem dugom az száját. Hát, mit csináljunk vélek? Hadd morogjon, mint az sok lélek kárászszon (így), zsidó nemzetsége Mójszessel az pusztában! Úgy, de ilyen nyomorúságban van az földnépe; ez lesz, amaz lesz! De bizony, mind más lesz, úgy lesz, mint Isten akarja; nem drágább az nyír-víz az tokaji szüretnél, sem az szamosközi asztag az hernádmellyeki asztag s kazalnál. — hiszem, úgyis az vala az vox ez elmúlt táborozásban, hogy nem lehet erőt venni rajta, az Istennél van az órája, még el nem jött, hadd menjen, majd magában is elvész az mezőben, az pusztában; sokkal nem jó próbálni rajta: mert ha confu-

sióban reducáltatik az had, elszélyed, megrémül az ország, úgy járunk, mint a zsibói harez után Erdélyvel, — hanem csak jobb válogatott jót küldeni. No, már most előttetek van, próbáljátok, nem lehet panaszotok, hogy ez ilyen szűnyogcsipésre elegenden nem vadtok! Envelem pedig senki magát ne mentse: mert én, sohasem mondom, hogy ne próbáljon; soha senkitől azért számot nem veszek, ha jót cselekeszik, hanem ha orderem ellen jár, — még abban sem oly mérgesen, a mint kellene, mely sok rosznak oka, megvallom: de az időt is az időhöz kell mérni. Keményen írtam ez idén, megvallom, mert tartottam, hogy úgy ne járjak az bízattás mellett, mint tavaly Zsibónál, a hol meg kellett érnem véle, hogy megsirátának az hegytetőről. De ezek elműlának, mint az hó, ugyan, — de azért jó az experientia az hadakozó emberben, hogy ez ilyenek eszében jussanak: annak idejében, a következő rosztól őrizhesse magát!

Mindezekből általláthatja Kegyelmed, hogy távulylétemben is hallom, érzem, szánom az katona morgását: de az ű eszén ha járok, — magának sem lesz jó, nekem is; hadd morogjon hát szegény, hamarább megbékéllek én véle, mintsem az némettel! Majd felváltatom karácsony után más haddal, — kinyútózik az felesége mellett, megúnja magát, elfelejti bosszúját, s visszajün. Vala most időm az íráshoz, azért írek ennyit; s bízván az Kegyelmed hűségéhez, kívánom, hogy Kegyelmed is tudja, hogy nem mindenkor helyesen panaszkodnak az emberek! S maradok, etc.

160.

Rozsnyó, 3. Decembris, 1706. Generális Beresényi úrnak.

Alkalmas ideje, hogy Kegyelmed levelét nem vévén, — csaknem azt gondolám, hogy az bajnóczi hegyek között oly ballangba esett Kegyelmed, melyből ki sem bújhatik: ma mindazonáltal harminczadik írott leveléből látom feltámadását és az dolgokhoz való kezdését, melyben igen helyesnek látván az regularis hadakról való dispositióit: azokat mind helyben hagyom, és az excessusok iránt tétetendő inquisitiót is felettébb hasznos és szükségesnek találom, hogy annál is inkább conso-láltassék az szegény megnyomorodott föld népe.

Bottyán nékem is írta az németnek Csalóközben való bėjövetelit, melyrűl, tudom, eddig bizonyosabb híre vagyon Kegyelmednek, és erre nézve igen jól esett megtartózkodása. Az particularis correspondentiákat méltó oka vagyon, hogy meg akarja Kegyelmed gátolni; ezen includált, Antal úrnak szóló leveleibűl nyilván kitetszik, hogy nemcsak az revolutio alkalmatosságával vettek ott izenetekeket. Én az érseknek csak oly választ adtam, mint Szirmainak, kívánván tudni: mi formában és mivel gyűn?

Tegnap két rendbéli levelét vettem Károlynak, melyben írja az németnek Debreczenen tűl való meg szállását, Várad felé; de viszontag P. S.-tájában írja, hogy az akkor hozott rabok fateálják viszont visszaz szállását Debreczenben, és hogy minden companiának négy házat osztottak volna, gyalogja, lovassa benn lévén, — melyet ezen inclusájában Diák Ferencz is confirmál.

Az svécziai békességnek punctumit, iné, includálom Kegyelmednek; nem csudálnám, ha rabja lett volna, hogy ilyen békességre lépett Augustus: de így, megvallom, nem fér eszemhez ily gyalázatos cselekedeti; de hiszem, mit mondjak, mi csuda, hogy elhagyja Isten azokat, a kik őtet elhagyják?

161.

Rozsnyó, 8. Decembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Reméllem, hogy annyira persvadeáltatott Kegyelmed hozzája való igaz atyafiságos barátságú szívem indulatirűl, hogy ámbár idvezlésem maga patrónusa napját elműlatta is, — avval mindazonáltal, úgy minden jónak szerencsés kívánságában, tökéletes és allandó változhatatlanul marad; kihez képpest bátrabban mind idvezlésemet, mind minden kívánható szerencsének terjedő elérésének kívánságát folytathatom, kívánságával megegyezett kívánsággal.

Nem győzöm eleget csudálkozni az Kegyelmed Bajnóczrűl prima Decembris írott levelének késedelmén, az mely is csak ezen órában érkezék, és úgy látom, az eddig írt leveleimet vévén Kegyelmed, alkalmasint általláthatta némely punctumira való válaszat, egyéb nem restálván az regularis hadak iránt való dilucidatió nál, melyeknek, igenis, sohasem volt szándé-

kom, hogy tizennyolcz óra fizessen az ország, és most sem capiálom: utolsó leveleniben hogy találtam equilis portiót csinálni az oralisból? melynek medietássát akarám vala írni, hogy kifizetessék pénzül; és így akaratom az Kegyelmed szándékjával megegyezvén, — rövid az válasz.

Az tábor eloszlása alkalmatosságával oly gondolatba lévén, hogy Kegyelmed minden ezerekes-kapitányoknak és actu commendérozó tiszteknek az ezrek megoszlásokat annak rendi szerint tudtára adta, aztat senkinek nem intináltam: Sőtérnek mindazonáltal micsoda levelét vettem, — ímé, includalom, bízván Kegyelmedre az válaszsát.

Keczer Sándort mégsem varázsolhattam hozzám, hogy az quártélyokról dispositiót tehettem volna; már ugyan írja, hogy mász, és így talám rövidnap alatt megküldhetem: mi sül ki ezen vármegyekből? most actualiter is előttem lévén az Tiszán túl való hadnak kívánsága.

Sasszán ezerének tabelláit, fizetetlenségekből eredett iszonyú repraesentatióival együtt, — nem tudván még irántok való rendelésemet, — nekem küldötte Norváll; és hogy a prima Maji praetendálván fizetéseket, kivált az tisztek inconsolate nem maradjanak: ad defalcandum negyezer forintot assignáltam nekik Hellenpachnál, és az több dolgaik eligazítását Kegyelmedre relegáltam, a mint is tabellájokat is includalom, úgy Károlynak Kegyelmednek szolló némely leveleit is, melyeket írásim között találtam; igen akarnám, ha Kegyelmed az minapi nekem szolló és Kegyelmednek küldött levelét is visszaküldené: mivel a nélkül az Vajnovics embereit nem expediálhatom.

162.

Rozsnyó, 13. Decembris, 1706. Károlyi úrnak.

Már csaknem két hete, hogy Kegyelmed levelét nem vevén, semmi bizonyost az ellenség felől nem érthetek; nem is tudom minek tulajdonítani az Kegyelmed ennyi időtől fogva való hallgatását, — mellyet ugyan rész szerint az posták kibontakozásának is tulajdoníthatni.

Diák Ferencz levelét ugyan ma vettem, melyben ugyan írja, hogy az ellenség Debreczenben légyen, és alkalmas nyu-

gondalommal tölti idejét: mivel Szoboszlón is az templom kerítésében kétszáz németet hagyott, és az mint az rabok referáltak, Váradra is ötszáz lovast küldött; melyre, nem kétlem, hacsak módját feltalálja, leszen gondja Kegyelmednek.

Hogyha azon német Debreczenben mulatni talál: megrontásának módját nem látnám, mint ha az hazaszálló lakosok praetextusa alatt valamelly égetőket küldhetne bé az ember, és egynéhány helyütt meggyújtathatná az várost. Gondolom, ezen levelem odaérkezéséig Krajnaitúl bővebben megértheti Kegyelmed: micsoda dispositiókat tétettem az Tiszán túl lévő hadak eselédjek intertentiójáról, úgy az Kegyelmed maga quártélyáról is. Már alkalmas ideje, hogy az szőlősiek előttem tett panaszokból értettem, hogy Kegyelmed némellyeket közülők megarestáltatott volna, hogy az dézmát az barátoknak meg nem adták; mely panasz ugyan előttem is volt: de az szécsényi gyülekezet végezésiből conprobálván előttem, hogy nem tartoznak véle, — remittáltam dolgokat; kihezképpest Kegyelmed bocsáttattassa el őket. Tudósítását Kegyelmednek mindenekben elvárom, melyre nézve állitassa fel Kegyelmed az postákat, a mint legjobbnak itéli.

163.

Rozsnyó, 15. Decembris. Generális Bercsényi úrnak.

Midőn az Kegyelmed Miklós mulató-pohara között írott levelére akartam volna választ adni: érkezék az Kegyelmed 12-ma írott levele, sokféle szerzetű inclusákkal együtt, melynek jöllehet már az politicum és ecclesiasticum részit elolvastam, — az militare részét nyugodalmasabb elmélkedésre hadtam; és igenis, csak azon írás sokaságából is kitetszik, hogy henyléssel nem töltötte napjait Kegyelmed, — de igenis, felettebb szüksége kezde vala rá lenni az országnak: mivel már is egynéhány vármegyének sollicitáló követje vala nállam.

Az mi az bor iránt való kérdését Kegyelmednek illeti: arravaló feleletemet nem mondva felejtettem el, de még most is bátran mondhatom, hogy az Kegyelmed pennájában maradt az kérdés, melyet ámbár mostani akalmatossággal renoválta is, úgy látom, reá directe nem lehet felelnem, kivált úgy, hogy

az Regulamentumot ingredialja: mert már is alig győzőm az vármegyék követjeit, az kik már is panaszolkodnak, noha nem is tudják, miért? s leginkább csak hallomás panaszoknak fundamentuma; de máskint is, nagy excessusra adattatnék ok, minden vármegyében bor nem teremvén, — ott pedig, a hol bősége van, bizony, maga részegeskedése kedvéért is az asztalra teszi az korsót az gazda, s nem marad a nélkül a szegény katona. Jobb is lesz az jövődő computus alkalmatosságával az megivottat elengedni, mintsem most annak adását parancsolni, — melyre, látom, magyarázta Kegyelmed hallgatí-somat.

Az mi az cassának dolgát illeti: annak is könnyű computusát látom, noha engem most is kísírgetnek Bene Pál és Darvas Mihály, az kik az magazinumok és erszények ürességét megjelentvén, az vármegyéknek követeket küldöttek pénzsolicitálni; de hiszem, tudom, adat Kegyelmed nékiek, ha léssen. Hagyom az többit ad coram, és térek az Szirmai leveleire, melynek egy cikkelyét az particularis correspondentia által jött levellel confrontálván, nagy contrariumot látok benne, — hanemha Tessin helyett Deisznigot kell értenem, az mely hely Csehországnak széliben vagyon, csak három mélyföldnire az fürdötül, az hol volt (t. i. a fejedelemasszony); mindazonáltal kedvesen veszem, ha jöveteliről teszen dispositiót Kegyelmed; kevesebb ceremoniával is bééri, — melynek dispositióját teljességesen Kegyelmedre bízom. Máskint igen alkalmatosan érkezett az kedvetlen hír Pálnak, mellyet majd közleni fogok velle, — talám segíteni fogja resolútióját; hadd hizelkedjék addig magának Pálfi az svécziái békességgel, — különb lesz még az, mintsem ők gondolják. Higyje a ki akarja, a mit ír!

Pater Cselesz Kegyelmedhez való jövetelit nem ellenzem; már is meg újították az ellenek való querelát az jesuviták: mert autentice constál előttem, hogy abszolvalni sem akarták az szökő németeket Kassán, míglen visszaszökéseket meg nem ígértek.

Úgy látom, hogy már is elfelejtette Kegyelmed az ünnepek előtt praeconcipiált postálkodásunkat, melyről már minden dispositióim készek, és csak az fagyra várakoznak; hogyha

azért most is olyan szándékban vagyok Kegyelmed: kérem, útját ne halaszsa, a szerint kormányozván dolgaikat, ha fogyatkozást az ország dolgaiban nem lát, hogy az új esztendőben újra kezdhessük az munkát. Jól tudom, hogy mindenenek most az Senatusban véghez nem mehetnek, de legalább arról is hasznos lesz conferálnunk: honnan kezdjük új esztendőben az új munkát? melyre, úgy látom, Forgács dolgának is haladni kell. mivel csak most exmittáltattak az inquisitorok.

Nedeczkiére itten szükségem lévén: Kegyelmed, ha ottan folytatkozás nélkül meglehet, küldje le hozzám.

164.

Rozsnyó, 17. Decembris, 1706. Generális Bercsényi úrnak.

Nem tudván, hogy az Kegyelmed minapi levelét expressus embere hozta: az válaszsát stafetaliter küldöttem; de vévén ez étszaka az Kegyelmed decimatertia írott levelét, — eztet sem küldöm üressen vissza. Az mi azért az svécziai békekesség dolgát illeti: annak mind conclusiója, mind ratificatiója az harcz előtt volt, de még inter fatales publicationis dies lévén, csak rávitte az jó Augustus királyt az lelkiismeret az harczra, és az után publicáltatta dicsíretes tractáját, — melyről jól írja Kegyelmed, hogy antimoniumhoz hasonló, de az is alighogy orvosságnak applicálható; azon is leszek, hogy úgy élhessek véle.

Az Forgács dolgai iránt, ámbár superflue is, megindult az inquisitio; úgy látom, végére is sok volna, az mi már is kezd nyilatkozni, — noha az vármegyékben kezdett egyenetlensége is nem utolsó. Már is elkezdette, noha igen discrete, Nyitra vármegye az gyűléskérést: de gondolom, nem követik többen, ha meghallják dolgát.

Ne csudálja Kegyelmed, hogy particularis levelemben idevaló jöveteléről semmitsem írtam Kegyelmednek; mert, megvallo, azt gondoltam, hogy oxicrotiumúl marad az utazásunk projectuma, és azt gondoltam, hogy írásom nélkül lejű Kegyelmed.

Literas Reverendi Patris Provincialis accepi; való ugyan, hogy Smidek és Szent-Iványitúl kellene függeni az dispositi-

óknak : de, imé, includáлом, micsoda difficultásokat hoz közbe az patvar.

A mi az gyűlésnek dolgát illeti : nihent bizonyosan megértem, hogy Kegyelmed ide nem jár, — hüvebben fogok Kegyelmednek felőlle írni ; mert ámbár bizonyos dolgoknak eligazítására hivatassanak is : ha kérdéslen quaestiók támadnának, oly nehéz volna rejectiójok. mint el nem igazítások.

Kajdacsics hiti bévételét pro evitandis consequentiis nem ellenzem ; az hadi operatiókról pedig az tegnapinál többet nem írhatok, mint tegnap írtam. Maradván, etc.

165.

Rozsnyó, 21. Decembris. Generális Bercsényi úrnak.

Az Kegyelmed 18-ik írott leveléből csudálkozással értem, hogy még eddigis nem vehette staphetaliter az currérja előtt küldött levelemet, mely késedelem miatt, csak úgy látom. magamnak kell utaznom : mivel az fagy itt elkezdődván, én hónapután úgy indulok, hogy az ünnepek első napját Kassán tölthessem, és következőképpen utamat continuálhassam.

Az mi az limitatiót illeti : az, való, hogy ezen districtusban Keczer Sándorra bizattatott, de mivel írja Kegyelmed, hogy ott az egész commissariatusság sem teszen egy Keczer Sándort : nem fog ártani, ha azokat adjungálja Kegyelmed melléjek, a kikről ír.

Az idegyűlt egynehány senator urakkal futuri Senatus Consulti praelimináres sessiones tartottunk, és Klobusiczkyt idehivattatván, elménket futtattuk de iis, quae tractanda sunt ; mivel pedig a Senatus convocatiójára terminussát pro 15. Januarij rendelem : az Oeconomicum Consiliumot is mind ide fogom hivattatni, úgy Hellenpachot is, kinek számadásit, úgy látom, unitis votis sürgetik.

Az ellenségről az minapinál újabb hírem nincsen. *)

166.

Die 30. X-bris, Munkácson. Károlyi Sándor úrnak.

Úgy tudom, az tegnapelőtti levelemből megértette Kegyel-

*) Eddig Pongrácz írása.

med, hogy azon levelét, melynek eltévelyedéséről utolsó levelében ír, kezemhez vettem; már mostanában pedig az ellenség motusát értvén, feleletemmel Kegyelmed küldött curérát tartóztatni nem kívánom.

Az mint is akármellyik passuson vegye útját Erdély felé az ellenség: szükségesnek látom az egész ott lévő gyalogságnak, úgy Bikk László ezerének Pekri úr commandója alá való küldését, az ki is, parancsolatom szerint, akár belől, akár kívül járjon az ellenség az havasok mellett, — oldalaslag, Abrugbánya felé megelőzni fogja az ellenséget. Kérem azért Kegyelmedet, hogy mind ennek véghezvitelében opinióit Pekri úrnak tudtára adván: az föld csínjához képpest az alkalmatosság szerint tegyen dispositiókat, az mint legjobbnak itéli lenni; sőt, ha Pekri úr még vissza nem tért volna: fogatkozás nélkül praeficiáljon szükséges commendérozó tiszteket nekiek.

Az kímét, melyről Kegyelmed ír, hogyha egészsége valamentére jobbúlfi fog, — küldje ide hozzám, úgy mindazonáltal, hogy, ha ad 12. Januarii Anni subsequentis ideérkezhetik: mert tovább itt nem fogok mulatni.

Az mi az Törökország felé menendő lovasoknak dolgát illeti: Kegyelmed azokat arra az útra expediálja, az merre legjobb modalitássát és lehetőségét látja. Sain György rácz kapitánynak is annyi gratificatiót adattasson Kegyelmed, az mint az több Kassán levőknek, tudniillik két óra való fizetést.

Nem reflectálhatom: miben lehetne kedvetlen válaszsza az tömösvári basának, holott tehetségemmel azon volnaék, hogy barátságát conserválhatnám. — melyet már is egynehány alkalmatossággal küldött ajándékokkal kívántam megnyerni.

Az sarkadiak és sólyonköziek óltalmára szükséges munitióról, úgy egyebekről is leszen az idevaló kapitánynak parancsolatja, hogy tehetsége szerint succurráljon és a munitiót Kegyelmed parancsolati szerint erogálja, tudván, hogy Kegyelmed elégségesképpen reflexiót fog tenni az vár szükségéről, aztat feles assignatiókkal meg nem fogatkoztatván, — mivel itt is mindenenek oly bőséggel nincsenek, az mint kívántatnak.

Már tehát, az mi a több hadaknak az ellenség ellen való operatióit illeti, mind az téli időnek alkalmatlansága, hadaknak — az mint praesupponálom — eloszlása, úgy látom, bizo-

nyos dispositiókat tenni nem engednek; de, ha szintén az meg lehetne is: vagyon annyi bizodalom az Kegyelmed tapasztolt hazaszeretetiben és dexteritássában, hogy egyebet nem írnék. hanem, quod optimum factu videbitur, facito, — senmi bizonyos operatiókat most nem indíthatván. Hogyha mindazonáltal az ellenség Erdélyben bétakarodnék: legyen Kegyelmed azon minden tehetségével, hogy Papmező vidékén és az hőlőútságon maga alatt lévő hadainak quártélyt verhessen, és mivel Abrugbányán fog lenni az hajdúság, az aradi rácز elpusztítására valami nevezetes próbát tétethessen az fagyon.

Az mi Pekri úrnak dolgát illeti: az lovasságnak subsistentiáját Kalotaszegtől fogvaist az tavalyi lineák szerint legjobbnak látnám, — praesupponálván, hogy az ellenségnek is olly ereje mint tavaly, nem lévén. oszlani nem fog; de, ha Besztercze felé, az Szamos-mellyékére terjeszkedni találna: könnyen lehetne az Abrugbányáig extendálandó lineáját emerre fordítani. De mindezekben megírván Pekri úrnak, hogy az Kegyelmed intimatiói szerint folytassa az operatiókat: teljes reménységem benne, hogy Kegyelmed maga hasznos fáradságiban és az alkalmatosság szerint alkalmaztatandó dispositióiban, az hazát meg nem fogyatkoztatja.

Az mit szóval Horvát előttünk az Kegyelmed quártélyja iránt való kívánságában referált: noha Kegyelmednek szívesen complaceálni kívánnék, nem tudom mindazonáltal, ha cselédjének Máramarosban levő quártélyját az erdélyi urak cselédjinek kijöveteli meg fogja-e engedhetni? mivel mindnyájoknak megígértem, hogy cselédjegről fogok provideáltatni, noha ugyan már ennekelőtte is hallottam, hogy sokan Törökország felé igyekeztek, — de tudokra adtam, hogy ottan provisiót irántok nem tétetek. Coeterum, etc.

167.

Bercsényi úrnak.

Ezen órában vévén Generális Károlyi Sándor úr levelét: értem az ellenségnek minden erejével Várad felé való szándékát, és onnan Erdélyben való igyekezetit; de melyik passusra fogja onnan útját venni? még bizonyossan előttem nem constál; írtam mindazáltal Károlyi úrnak, hogy az egész gya-

logságot, Bikk László ezerével együtt, Pekri úr commandója alá küldje, olly útakon, mellyeken az ellenséget oldalaslag megelőzhessék, és opiniójának az említett úrnak tudtára való adásával dispositiókat tévén, maga is, az föld csínjához képpest, az alkalmatosságok szerint azt kövesse el, az mit hazánk javára legjobbnak látand; miként adja Isten mindazoknak successusát? — ő kegyelme tudósítását vévén, azonnal fogom certiorálni Kegyelmedet. *)

*) Eddig Aszalay Ferencz kezeírása. — Ezzel az eredeti, — kék selyemszalagocskákkal fehér szironybörbe fűzött — folians protocollumban, mely Vörösvártt, a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban őriztetik, az 1706-ik év be van fejezve. Korrend szerint akarván haladni: a még ezen évről szóló leveleskönyvi töredékeket ideiktatjuk, míg e nagy protocollum 1707-ben kelt utolsó harmadrészét a második kötetben közlendjük.

V.

Anno 1706.

1.

In castris ad Strigonium positis. Die 28. Augusti. Méltóságos Generális Forgács Simon úrnak.

Nem kétlem, a leopoldi blokada casusa értésére vagyon Kegyelmednek. Hogy azért azon ellenség, magát elbízván, a környékben levő helységeken találtató marhák behajtására ki ne csapjon: Kegyelmed, commandója alatt levő hadi corpusból szakajtszon annyira való hadat, az ki azon ellenség excursióját megzabolázhassa; s azonkívül is admoneálja nemes Nyitra vármegyét, hogy az mely gyalogságot tartozik az említett blokadában előállítani, azt egész készséggel, minden haza kárára utat nyitható késedelmesség nélkül statuálja, ha kemény mediumok által nem kívánja az iránt maga tiszteit adigáltatni. Nem kétlem, Balog István levelét is vette Kegyelmed eddig, melyben valamely német regimentnek érkezéséről tudósít, — de mindezekről bizonyosabbat várok Kegyelmedtől. Édes Generális uram. már itt felettébb sok az panasz az Kegyelmeddel elment regimentekre előttem; ha az Fejér-hegyen túl is úgy lesz, aztat labanczczá tesszük. Kegyelmed moderálja mindezeket. Én az commissariusságnak megparancsoltam: inquiráltasson, és küldje meg Kegyelmednek.

2.

Méltóságos Gróff Bercsényi Miklós Fő-Generális úrnak.

Micsoda híreim érkeztenek ezen órákon Balog István brigadéros és Ebeczki Tamás nyitrai kapitány híveimtől: accludált levelek által communicálom Kegyelmeddel. Jóllehet ugyan, még várom azoknak confirmációját, mindazonáltal azon

magát elbizott ellenség, ha úgy talál az dolog lenni, netalántán Leopoldbúl excurrálván, az környékekből mind vágót s mind élést hajtani igyekezzék: írtam Forgács Simon Generális úrnak, — ottan közel lévén az corpussal, — tegyen oly dispositiót, hogy az midőn bíztaban excurrálva azon ellenség, alkalmas csapást tétethessen rajta, s egyebaránt is erősítse meg azon leopoldi bloquadát, szakasztván commandója alatt való corpusbúl annyira való hadat, az mennyi szükséges leszen mind az excursio impediáltatására, mind másfelől irrumpálható ellenség repressiójára: mivel oly gondolattal vagyok, hogy minden úton s módon igyekezni fog azon, miként Leopoldot megsegíthesse; de vagyok oly hiszemben is, oly rendelést teszen Forgács úr, hogy igyekezetiben nem prosperáltatik az ellenség.

Itten az obsidio igen lassan kezdett folyni, kivált az mának ásásában nagy akadályt tevén az lyukaknak menedékiben találtatott kősziklák. Arra nézve, azoknak elkerülésével, megszorodván az munka, egy kevés hátramaradásunk esett; mindazáltal continuáltatván az munka, Isten segedelméből igyekezetünk secundáltatik, kivált ha az ellenség késedelmeskedése időnkét hosszabbítja, — noha úgy tudom, ő is az nyarat idővesztegetéssel nem fogja eltölteni. Eszterházi Antal úrtól is micsoda híreim érkeztenek: accludált levelére relegáлом Kegyelmedet. Maradván, etc.

P. S. Ezen órában vettem Generális Andrási Pál levelét Földvárról, melyben írja, hogy noha az hídhöz való eszközök alkalmasint készen vannak: mindazáltal az építésben nagy difficultások támadtanak ki így, ki amúgy akarván csináltatni. Jónak itélnénk azért, ha Kegyelmed Ordódit (kinek már azon híd köttetésében alkalmas cognitioja vagyon) Földvárra leküldené, úgy Szalontait is Tokajbúl lehívatván, azon híd körül való munkatételre rendelné Kegyelmed.

3.

Balog István brigadérosnak.

Vettük az hírekről tudósító levelét Kegyelmednek, mellyeknek jöllehet confirmatióját várjuk ugyan: mindazáltal — minthogy az ellenségre akármelly órában szükséges vigyáz-

ni, — tettünk oly rendelést. hogy Meltóságos Gróff Forgács Simon Generális és senator úr (ki mellé Ocskai alatt lévő hadaink is commendéroztatva vannak) bizonyos hadakat szakasztván, arra szorgalmatosan vigyáztasson, és minden úton s módon az legyen: ha szinte az ellenség érkezne is, azt reprimáltassa; melyre nézve, nem kétljük, az jó dispositio által nemcsak azon ellenség akadályoztatik meg, hanem nemzetünk ligyes dolgai is prosperálatnak. Tovább is pedig, minthogy azon föld mostan Kegyelmed commendója alatt vagyon, hazafiúságos kötelességét mindenekben követvén, ha mi oly hírei érkeznek, tempestive igyekezze tudunkra adni. Coeterum, etc.

4.

Die 29. Augusti. Bertóti Ferencz kassai Vice-Generális és senator úrnak.

Sub datis 21. et 25. currentis vizsolyi mezőn levő táboron költ Kegyelmed két rendbéli leveleit vettük. Az szécsényi conventusban condált articulusokat minemű praemissával és conclusióval kívántuk kinyomattatni: azt Érsek-Újvárbán elvégezvén, azt véltük vala, hogy eddig Kegyelmed kezéhez deveniált volna azon conceptus, s arra nézve írtunk vala az elmúlt napokban iránta Kegyelmednek. Értvén pedig, hogy még azt nem vévén, az impressióhoz nem kezdetthetett: parancsoltunk Nemzetes Vitézlő Rádai Pál udvari cancellariánk directorának s tanácsunknak, hogy azt mentül hamarébb küldje ide hozzánk, — melyet is vévén, azon impressio acceleratiójára nézve azonnal megküldünk egy-két nap alatt Kegyelmednek.

Az lengyelországi communicatiók miként folytattassanak az neveknek megváltoztatása által, már ennekelőtte Kegyelmednek értésére adván, — nem kétljük, eddig vette arról való levelünket. Az mi pedig Lubomirszky dolgát illeti: noha vártuk mindeddig is, hogy meggondolván, mely szerencsétlen legyen az szomszédokkal való újjvonás, más rendben veszi magát, s nem ad tovább okot ob rationem temporis az egyenetlenségre; — de, minthogy nem látjuk maga jó szomszéd-ságos alkalmaztatását: Kegyelmed az particularis kártételek s egyéb inconvenientiák felől nemcsak admoneúlja, hanem,

ha módját ejtheti, kártevő embereit meg is fogattassa, s tartassa erős fogságban, míg keményebb megbüntetésekről dispositiókat teendünk.

Zinzendorfnak feleségestül Lőcsén való lakását megengedjük, mely iránt tegyen is dispositiót Kegyelmed; mindazáltal maga Bécsben való menetelét nem resolválhatjuk felesége gyermekágyban való létéig, — de, ha annakutánna el akar menni, nem fogjuk tartóztatni.

Az nemes vármegyék iránt tőlünk egyéb ordere most Kegyelmednek nem adattathatik, hanem, minthogy Méltóságos Gróff Bercsényi Miklós Fő-Generális úr ő kegyelme olly instructióval ment le az Tisza s Duna között való darab földre, hogy az időhöz alkalmaztatván magát, az mint az szükség kívánja, úgy moderálja az dispositiókat, — várjon Kegyelmed, ő kegyelme fog ordert adni Kegyelmednek.

Irtunk ezen postán szerte-széjjel az nemes vármegyék vice-ispáninak is, hogy mind az lézengők persecutiója, s mind az limitationak és réz-péuz circulatiójának observatiója iránt jobb és szorgalmaztossabb vigyázást tegyenek: másként előnkben citáltatván, méltó animadversiójokat okvetetlen magokon tapasztolják. Mit objiciáljonak pedig az nemes vármegyék az commercium folyamatjára vásárlott marhák iránt, noha már ennekelőtte is praevideáltuk: mindazáltal, mivel még oly feleszámú marha ki nem vitetett, hogy azokért elegendendő materialék szállíttatának volna az ország lakosinak, — mindenféle az iránt való szükségeknek felérésére azt hirtelen nem is lehet oly bőséggel felállítanunk; de csak az limitatio observáltassék, az marhák vásárlásában is annál szaporább mód esvén, az idegen portékák cserélésében lassan-lassan azoknak megbővülése is beszármazik az hazában.

Jól emlékezünk azon pachetumoknak, — az mellyekről mostan tudósít bennünket, — Kegyelmed által Újvárbán lett praesentatiójára, mellyek az szokott ordinaria-postán dirigáltak hozzánk; azok pedig, az mellyek iránt most közelebb írtunk Kegyelmednek, Fierville bátyja által hozattatván ki Lengyelországból, ezideig sem kerültek kezünkhöz. Igen akarunk, ha nyomában akadhatnánk; az minthogy tovább is

vizsgálja elébbeni levelünk tenora szerint Kegyelmed, hol maradtanak el? és megtaláltatván. — küldje hozzánk.

Az mely nemesség azonban mostani insurrectiótól magát citra legalem excusandi rationem elvonta: méltóknak ítélvén hazafiúságoknak azzal való elmúlatásaért jószágoknak confiscatiójára, — parancsoltunk az Oeconomicum Consiliumnak: adjungáljanak Kegyelmed mellé olly értelmes subjectumokat, az kik azoknak jószágokat confiscálhassák; kik is, az midőn Kegyelmedhez érkeznek, neveket seriesben adván, ezen determinatióink végbenvitelében hogy annálinkább prosperáltassanak, Kegyelmed, ha kívántatni fog, assistáljon is nekik.

Nemzetes Vitézlő Dersöffi Ferencz hívünk hozzánk való kéredzését az mi illeti, — mivel eddig is az illetén járásokkal az publica insurrectiótól abstrahálta magát, — nem látván szükségét ide való jövetelének, maradjon ottan.

Minemű vásárlásokra legyen szükségünk: specificatióját Kegyelmednek accludáltuk; az honnan azért hamarébb és olcsóbb szerrel Kegyelmed megszerezetheti, legyen azon, hogy irántok ne legyen fogvatkozásunk. Coeterum, etc. Datum, etc.

5.

Die 5. Septembris, Jánoki Zsigmond cancellariusunknak.

Kegyelmed levelét, az több deputatus senator urakkal együtt eddig tett munkáruól való tudósítással, elvettük, s kedvünk szerint lettenek mindazok; csak tovább mindeneknek megvizsgálását és Kegyelmetek dexteritássúra bízott haza javának jobb rendben s oeconomiában való hozatását illető dolgokat continuálván, végezze el, — melly is minekelőtte meglenne, ottan-ottan annak folyamatjáról s explanatióiról elvárjuk Kegyelmed tudósítását, progrediálván ő kegyelmekkel együtt az elkezdett munkában, — melynek haladása mennél tovább terjed, annál nagyobb kára következik az hazának, az réznek az aranytúl való el nem választatásában. Az salétrom dolga jöllehet ugyan Lányi Pálra bizattatott már ennekelőtte, mindazonáltal jól cselekeszi Kegyelmetek, hogy azt is vizsgálja; és ha oly modalitásokat adinveniál, mellyek által szaporábbá tethetik az salétrom, kedvessen vesszük Kegyelmetektől. Szükségesnek látjuk, való dolog, az arestatusok s úgy netalántán

más egyéb akármelyféle correspondentia-tartók iránt generális-inquisitiót peragáltatnunk, melynek modalitássáról jövődő postán fogjuk tudósítani Kegyelmedet; ahhozképpest is, az míg azon inquisitio peragáltatik, és az dolognak jobb végére lehet menni: az mostani conjuncturákra nézve tanácsossabbnak látjuk azon arestáltatott személyeket in statu quo arestom alatt tartatni. Az kétezer forintnak fejrőpénzről való felváltása végett újabbán írtunk Tekintetes Nagyságos Hellenbach János administrator hívünknek, készek lévén többet is felváltatni, csak az ország szükségének fogyatkozása nélkül lehessen; az mint maga is tudakozza megemlített administratorunktól Kegyelmed: lehet-é, vagy sem mód az felváltásban? mivel a nélkül is hozzánk az fejrőpénz nem igen szokott administráltatni, hanem az haza szükségére. Semmi láttatja azonban az ellenség szándékának, annyivalinkább motusának az bányavárosok felé nem lévén: attúl, az miről ír Kegyelmed, ne is tartson; mivel vagyunk egyébaránt is oly hiszemben, Isten jóvoltából ellenségünknek megszégvényülésével rövidnapok alatt igaz ügyű fegyverünk boldogulásának napja felderülvén, nemzetünk megvigasztalódik; de ámbár az jádszodtató szerencse egykevessé balúl viselje is magát: Kegyelmedre specialis gondunk leszen.

6.

Die 6. Septembris, Bottyán János Generálisnak.

Mostanában vévén Generális Eszterházi Antal úr levelét, értem, hogy bizonyos hadakkal Kegyelmed erre felé commendóztatott légyen. Mihelyt azért ezen parancsolatunkat veszi: semmit nem késvén, azonnal induljon, s jőjjön által az hídon, Csajágit pedig, az mellette levő gyalogsággal, továbbvaló dispositionkig hagyja Almásnál, hogy ottan subsistáljonak. Coeterum, etc.

7.

Bercsényi úrnak.

Jóllehet Balog István levelének tegnapi napon lett megküldése alkalmatosságával Kegyelmedet az ellenség motusáról bővebben tudósítottam: mindazáltal emberét Kegyelmednek levél nélkül nem akarván visszabocsátani, azólta való occurrentiákról kívántam informálnom Kegyelmedet. Az Dunán túl

való ellenség felől értettem, — noha még teljességgel bizonyos nem vagyok benne, — hogy három regimentet Sopron felé küldvén, Morva felé pedig kettőt, egyenessen szándékozzék Csálóközre jönni; melyhez képpst oly rendelést tettem, hogy Bottyán János öt ezer emberből álló corpussal (hagyván Csajagit a gyalogsággal Almásnál) Sellye tájékára conferálja magát. Forgács úr pedig Detrekő táján subsistálván, szüntelenvaló portázásokat tegyenek, hogy az ellenség motusira mindenfelől lehessen vigyázni, és az Vágon túl való föld manutentiójára, ha az szükség úgy fogja kívánni, azon kétrendbeli corpus conjungálhassa is magát. Itt oly rendelést tettem vala, hogy mai napon, ostrom által, az vár dolgának végét érjem; de, reménségem kívül az elmúlt éjtszaka az várból bizonyos németek jöven ki, az mínás lyukat elfoglalták vala, melynek recuperatiójában mai napon fáradozván, azt ugyan az ellenség közül hét németnek elvégzésével obtineáltuk: de az mi hadaink közül is ezen alkalmatossággal némely tisztsek sebesítették meg; és, ha Isten dolgainkat segíti, azon vagyunk, hogy egy-két nap alatt, az mínáknak operatiói után várakozván, az ostromot megtétessük, kinek successusáról fogom tudósítani Kegyelmedet. Maradván, etc.

8.

Forgács úrnak.

Nem kétlem, ekkoráig Balog István confusiója értésére vagyon Kegyelmednek; az ellenség azomban, Sopron felé három regimentet, Morva felé pedig kettőt küldetvén, úgy látom, egyenessen Csálóközben szándékozik, és talám ottan subsistált is az gázlóban általjött portája; mellyet ugyan még bizonyosnak magamnal el nem hitethetek: de, semmit azólta nem hallván felölle, olytátén vélekedésbe vagyok. Szükségesnek látván pedig az Vágon túl levő föld oltalmára succurrálnom: adtam oly ordert Bottyán Jánosnak, hogy öt ezer emberből álló corpussal Újvár eleire menvén, onnét — minekelötte parancsolatomat az Vágon való általmenetel iránt tovább venné is, — derekassan portáztatván, az ellenségnek mindennemű motusára vigyázzon. Kegyelmed is azért ottan, az hol mostan vagyon, subsistáljon. hogy, ha a szükség kívánni fogja, az conjunctióra menten

eljöhessen, és az ellenséget minden úton s módon praepediálhassa, portáztatván azalatt derekasan az ellenség motusinak kitanulása kedvéért, mellyekről is ottan-ottan tudósítson. Itten noha oly rendelést tettem vala, hogy mai napon az ostrom meglegyen: de némelly akadályok miatt két s harmad nappal tovább kelletik halasztanom; kinek minemű successusát adja Isten értünk, azonnal tudósítom rólla Kegyelmedet. Az erdélyi ellenség felől írhatom, egyenessen Szólnok felé vette ugyan (útját), de — az mint Bercsényi uram írja, — az hadak resolválván magokat az étczaka generális-próbára: vagyok oly hiszemben, megszegyeníti Isten kevély ellenségünket. Most vettem az Kegyelmed Andreánszky levelével küldött levelét, melyből értem, hogy az ellenség Pozsonynál általjött; melyhez képest, az meddig Bottyán odaérkeznek is, jónak látom, hogy Kegyelmed magát ott continuálja, az meddig ki nem tetszik az ellenség szándéka, — portáztatván Csalóköz felé, és az hírek-ről tudósítson.

9.

7-ma Septembris. Bottyán-Jánosnak.

Currérunk által tegnapi napon küldött parancsolatunknak kezéhez való jutása felől noha kétségünk nincsen: mindazonáltal újabbban is azon orderünket reiterálván, Kegyelmednek serio parancsoljuk: mihelyen ezen parancsolatunkat venni fogja, azonnal induljon, s idevaló jövetelével, az hadakkal együtt, semmit ne késsen. Csajáginak is megparancsoltuk ezen alkalmatossággal: induljon menten Almástól, s szálljon a hídnál levő sánczhoz.

10.

Csajági Jánosnak.

Mihelt ezen orderünket veszi Kegyelmed: azonnal az alattavaló hajdúsággal indulván, siessen a hídnál levő sánczhoz szállani, — hova való érkezéséről menten tudósítson bennünket, várván ottan továbbvaló parancsolatunkat.

11.

Gróff Csáky István Generális-Commissariusnak.

Mivel Újvár eleire és az Vágon túl levő földre hat ezer

emberhül álló hadat rendeltem : Kegyelmed tegyen oly dispositiót, valamely fogvatkozások ne legyen.

12.

Die 9. Septembris. Eszterházi Antal úrnak.

Sok acclusákkal küldött levelét vettem Kegyelmednek, melyekből az híreknek contraria változást értvén: akartam reflectáltatnom Kegyelmedet az elébbeni levelemre, melynek postscriptájából, nem kétem, általérthette intentumomat, hogy csak in illo casu kívántam vala Kegyelmednek Tatához való szállását, hogyha az ellenség Komáromhoz szállana; holott pedig az Dunán általköltözne: menjen Kegyelmed Rábaközre az egész corpussal, abban assecuratus lévén, hogy az ellenség motusit kitanulván, ha visszamenetelét bizonyosan meg tudhatom, azonnal Bottyán Jánossal levő hadakkal Kegyelmed corpusát meg fogom szaporítani. Kívánván ezzel, levelem szerencsés órában találja Kegyelmedet, maradok, etc.

13.

Die 9. Septembris. Ocskai Lászlónak.

Értettük, hogy Kegyelmed oly vélekedésben lévén, mintha az ellenség minden erejével a nagy Dunán általköltözvén, Komáromhoz szállana, és arra nézve is Pozsony elein fekvő ellenségre nem oly szorgalmatos gondot tartván, csak szintén a magyarai rében portáztatna; — minthogy pedig mind Eszterházi Antal Generális úr leveléből értettük, s mind az Szigetközről is tudunkra adatott, hogy a melly ellenség a Dunán általjött vala is, vissza kezd költözni. — az mint is a Csálóközre általjött ellenség felől is hiteles relatiókból értjük, hogy onnan kimenvén, már is Somogyi Ferencz ezeres-kapitányunk, alatta levő hadakkal, oda bement volna, — Kegyelmed azért oly vélekedésben nem lévén: legfőképpen Pozsony elein levő német táborra portáztasson, és azon legyen minden szorgalmatossággal, hogy azon ellenségnek motusát mind portái s mind kímjei által kitanulván, bennünket arrúl voltaképen tudósíthasson, hogy, ha kívántatni fog, idejekorán lehessen az Vágon túl való földnek, — ha az Pozsonynál levő német Leopold felé venné útját, — elegendő succursusról provideálnunk.

14.

*Die 9. Septembris. Gyürki Pál Generális- Főstrázsames-
terüinknek.*

Tekintetes Nemzetes Gyürki Pál Generális-Strázsames-
ter és Senator úri hívünknek ezen levelünk által intimáltatik,
hogy, jóllehet még tegnapi napon kívánván Kukländer az vár-
nak feladásáruil való gondolkozásra huszonnégv óráig tartó
parolát: Kegyelmednek még akkor kívántuk volna értésére
adni, — mindazáltal siető lévén az dolog, tartván attúl, per
eventum késedelem ne történjen, adjutansunk által adtuk
tudtára azon időnek megengedését, parolánknek megtartását.
Melly ennyire terjedvén: csak szintén ezelőtt való órában resol-
válta magát az capitulatióra, oly formán, hogy ittlétünket
értvén, elsőben magunkkal kívánna capitulálni, az mint a
végre maga levelét is hozzánk transmittálta. Melyre mi is rep-
licálván, ímé, Kegyelmed kezéhez küldjük, deputálván speci-
aliter Kegyelmedet azon capitulatióra. Ahhozképpest Kegyel-
med még ma, — mivel bizonyos rendelt órája annak nincsen,
— az városban bémenvén, és levelünket megküldvén: adja
értésére azon capitulatióra való deputáltatását; és hogyha az
várbúl a végre az szokás szerint zálogot küld, az minemű
character alatt való tiszt leszen záloga: hasonlót küldjön bé az
mi részünkrül is zálognak Kegyelmed; úgymint, ha az ő ré-
szekrül való zálog kapitány leszen: Rottenstain kapitányunkat.
— ha pedig leutenant fog lenni: Szent-Iványi János őberste-
rünk egyik lajdinantját. Mellyek meglévén, kívánja Kegyelmed
tőlle az capitulatiónak punctumit, és azokat kezéhez vévén,
azonnal küldje hozzánk; innen mi, arra való replicákkal, visz-
szakküldjük Kegyelmednek, mivel Kegyelmed neve alatt kíván-
juk folytatni és subscribáltatni is azon capitulatiót, — annak-
utánna pedig magunk ratificálni. Datum, etc.

15.

10. Septembris. Gyürki Pálnak.

Noha tegnapeste olly intimationkat küldöttük vala Ke-
gyelmednek, hogy, ha a várbeli commendáns lajdinantot fog
zálognak kiküldeni: azon franczia lajdinantunkat küldje be

részünkről való zálognak Kegyelmed, az kit estve általküldöttünk vala Kegyelmedhez, — mindazáltal magyarok is lévén benn az várban, hogy mind azokkal lehessen kinek beszélni, s mind a bennlévő ráczok is disponáltathassanak, ha még eddig a zálogok transmissiója meg nem lett: Szent-Iványi János óbesterünk auditorát küldje be, lajdinánt caractere alatt Kegyelmed.

16.

Die 11. Septembris. Bottyán János Generális ordine.

Minthogy az Pozsonnál általtakarodott ellenség, az mint értésünkre vagyon, egyenessen Leopoldot szándékozik megsegíteni: ahhozképpest, vévén ezen orderünket, oly készüllettel legyen, hogy holnap, úgymint 12. currentis, idején reggel, az Dunán magával általjött hadakkal indulván, holnapután jókor Sellyéhez mehessen, és ha ottan hidat nem talál, ugyanazon nap az szeredi hídhöz menjen fel, és ottan subsistálván, odaérkezését adja tudtára Méltóságos Gróff Forgács Simon Generális és Senator úrnak, (ki most Detrekőnél vagyon), s mindenekben az ő kegyelme orderéhez alkalmaztatván magát, függjön dispositióitúl. Legfőbbképpen pedig Csalóközre, az püspöki sáncz és Komárom felé portáztatván, az ellenség motusit minden úton s módon igyekezze kitanúlni, és mind nekünk, s mind említett Generális úrnak azonnal tudtára adni. Holott pedig az ellenségnek minden erejével Komárom felé való fordulását és által a Dunán takarodó szándékát bizonyossan értendi: ezen orderünket tartván parancsolatjának, semmi más parancsolatot nem várván, semmit sem mulasson, hanem az egész hadakkal visszanyomulván, szálljon Radvánhoz, hogy az ellenséget megelőzhesse, hogy annyivalisinkább nagyobb erővel annak resistálhassunk. Secus non facturus, etc.

17.

Forgács úrnak.

Kegyelmed leveléből értvén, hogy valamely mostanában fogott kím fateálná az Pozsonnál általtakarodott ellenségnek Leopold segítségére czelőzó minden szándékát, — ahhozképpest, hogy az Vágon túl való földet megöltalmazhassuk:

Bottyán János Generálisunkat (kit eddigis felküldöttünk volna, de az hadakkal sietve jövéen, azoknak lovaik elfáradása miatt kellett ezen két nap megnyúgosztalnunk) olly orderrel küldöttük az velle a Dunán általjött hadakkal, hogy holnapután Sellyéhez, vagy ottan hidat nem találván, az szeredi hídhöz szálljon, és odaérkezéséről Kegyelmedet tudósítván, s Kegyelmed dispositióitól függvén, a tévő legyen mindenekben. Kegyelmed azért, ha azon ellenség Leopold felé takarodna, említett Generálisunkkal együtt azon legyen, hogy intentumát egész erővel impediálja; holott pedig minden erejével Komárom felé fordulván, az Dunán általszállani igyekezne: azt bizonyossan megtudván, azonnal Bottyánt az mostan felküldött hadakkal bocsássa vissza, hogy az mostani conjuncturák szükségesebb voltához képpest, annál nagyobb erővel lehessen resistálnunk az ellenségnek. In reliquo, etc

18.

Dic 12. Septembris, Bottyán János Generális ordine.

Noha tegnapi napon olly ordert küldöttünk vala Kegyelmednek, hogy mai napon az hadakkal indulván, holnap minden bizonynyal az szeredi hídnál lehessen: mindazonáltal újabb hírlünk lévén az ellenségnek Csálóközre való jöveteléről, maradjon helyben Radványban Kegyelmed az egész hadakkal, sőt, ha eddig megindult volna is, azonnal térjen vissza, s subsistáljon ottan, és szüntelen Komárom felé portáztatván, minden igyekezetit s szándékát az ellenségnek mesterkedjék kitanúlni; mellyekről bennünket ottan-ottan tudósítson. Datum, etc.

19.

Gróff Forgács Simon Generális úrnak.

Tegnapi levelemben, való dolog, aztat írtam vala Kegyelmednek, hogy mai napon orderem szerint indulván Bottyán János Generálisom az Dunán általhozott corpussal, holnap okvetetlen az szeredi hidakhoz szállana: de az ellenség erejének Csálóközben való jövetelét értvén, azon orderemet meg kellett változtatnom, és Bottyánt tovább is Radvánnál subsistáltatván, Komárom felé szüntelen általa portáztatnom. Erre nézve ezen újabb rendelésemet kívántam Kegyelmednek tudtára adnom,

reménlvén hogy az míg ezen esztergomi operatióimnak végét érhetem, addig az mellette levő hadakkal subsistálhat Kegyelmed. Maradván, etc.

20.

Die 12. Septembris, Gyürki Pál Generálisunknak.

Mivel sok relatiók által confirmáltatik, hogy az ellenség Csalóközben bemenvén, egyenessen Komáromnál igyekezik általtakarodni a Nagy-Dunán: jöllehet ugyan oly híreink is vannak, hogy Söprösnél szándékozván általköltözni, Rábaközsre akarná útját venni; mindazáltal, hogy sokféle csavargási s practicái által utalántán valamely szerencsétlenség történjen, az jó vigyázás szükséges lévén, tartsa jó rendben az hadakat, és az lovas-hadak bagázsiaját mentül nagyobb csendességgel az éjtszakai sötétség alatt megindítván, alkonyodás után költöztesse által az hídon, táborunk felé. Az városon bennlevő palotás hadainkat pedig Csajági ezerével felváltatván, az többet tartsa készen maga mellett, hogy mihelyt újabb orderünket veszi, menten az több gyalog és lovas-hadakkal az híd felé feltakarodván, általjöhessenek, és velünk conjungáltathassanak. Azmely háromszázig való palotásink pedig ottan vannak, oly dispositióban tartsa, hogy mihelyt kívántatik, és hol alkalmasabb lészen, hajókon az Dunán táborunk felé költöztethessenek.

21.

Bertóti Ferencz Senator és kassai Vice-Generális hívünknek.

Eperjesről 4., Lőcséről pedig 8. praesentis datált két rendbeli leveleit vettük Kegyelmednek. Zinzendorf, Augustus király krakai residensének ennekelőtte küldött levelére jól reflectáljuk magunkat; mindazáltal, mivel felesége gyermekágyban léte miatt Szepes várában nem szorongattathatik: arra nézve rendeltük Lőcsére való vitettetését, holott annyival inkább, hogy immár Kegyelmed leveléből értésünkre vagyon odavaló felmenetele, nem tarthatunk correspondentiáitúl, tudván, Kegyelmed jó vigyázással lészen íránta. Az mint a végre admoneálja is Kegyelmed: többé olyanokban ne találtsassék, mert másként szorossabb arestomának maga lészen oka.

Az kassai senatorialis-deputatiónak megírtuk ezelőtt való napokban, hogy valakik azon terminusra citáltatván, — akár

Actorea, akár Incatta felek legyenek, — az mostani szükséges personalis insurrectio miatt nem compareálhatnak: Commendérozó-Generalisink testimonialissival comprobáltatván ezen absentiajoknak helyes oka, dolgokat suspendálják, és alkalmazatossabb időre prorogálják, — az mint aziránt nem is leszen rövidségek.

Desseffi Ferencz ellen, ha gondolja Kegyelmed, hogy dolgai valóságossak lévén, comprobáltathatnak és világosságra jöhetnek, — iránta vigyázással levén, inquiráltasson; holott pedig még csak suspicio volna felőle: alattomban vizsgálódtasson utánna, s ha mi bizonyost értend, adja tudtunkra Kegyelmed.

Az Felséges baváriai Elector emberének, igenis, kívánunk eleget tétetni, az mint is Kegyelmed legfeljebb nyolczszáz rhénes forintig váltsa fel tőle azon Kegyelmednek tudtára lévő alkalmazatosságot. Az mi pedig az narancsszínű selymet illeti: magunk is helybenhagyjuk Kegyelmed ratióit, s alkalmazatossáblmak látjuk az karmazsín-színűt, csak Kegyelmed mentül hamarább szorgalmaztassa megszereztetését. Az testszín-selyem iránt pedig, minthogy szükségünk nincsen, csak maradjon abban.

Kraj Jakab hívünknek hogy más levél intituláltatván, magát alkalmaztatni eddig nem tudhatta: az cancellarián való sietség miatt történt dolog. Arra nézve újokban írtunk neki, hogy noha az posztó-színben nem válogatunk: mindazáltal azon legyen, hogy leginkább karmazsín és publicán-színű legyen, hogy udvarunk szükségére fordíttathassék; azt is csak praecise annyit vegyen, hogy annak nevezeti alatt lehessen az fegyvereket kihozni. Úgy hasonlóképpen vegyen lovakat is, és szolgálkat is fogadjon melléjek, hogy annál inkább jobb móddal szállíttathassa ki mindazokat, — oly lovakat igyekezvén vásárlani, az mellyeknek ideki is hasznát lehessen venni.

Lubomirszki herczeg violentiait, — ob rationem temporis, kívált, hogy az svécziai király protectiója alatt lévén, uniáltatassanak, értjük, — az respublicával mostanában in suspenso kelletik hagynunk; leszen énnekutánna arra való időnk, hogy megtromfolhassuk, kíváltképpen, hogyha ottan is megismertetvén magát, az mit rajta elkövetünk, benne meg nem ütköznek.

Az mely confiscált posztórúl ír Kegyelmed: ha hadak számára való, fordíttassa mundérnak; hogyha pedig selyemposztó leend: küldje oda, az hol commorationkat értendi. Egyébaránt az oly confiscált materiálékat, mellyeket másként is hadaink számára kelletik szerzenünk, tartassa jó gondviselés alatt, s ne engedje senkinek distrahálni.

Nemes Sáros vármegyének megírtuk, hogy mivel az haza törvényei szerint magok alkalmatosságán tartoznak az nemes vármegyék az personalis insurrectio alkalmatosságával szolgálni az országot: az szegénységtől exigált szekereket és élelt remittálják, egyébaránt mind Vezérlő-Fejedelmi s mind főispáni authoritásunkbúl is meg nem engedjük efféle oppressióját az szegénységnek; az minthogy Kegyelmed azon legyen: azon portalis szekerek bocsáttassanak menten vissza, úgy az szegénységen lett extorsiók is refundáltassanak.

Az földvári hídhoz kívántató requisitumok szállításában interveniált difficultásokat, és más impossibilitást remonstrálván Kegyelmed Méltóságos Gróff Beresényi Miklós Fő-Generális úr előtt, úgy tudjuk, ő kegyelme is helyben fogja hagyni.

Megírtuk az Oeconomicum Consiliumnak is, hogy mivel sok csalárdságokat követnek el az hazában beszármazott, sem nemesi praerogativával, sem indigenatussal nem bíró kereskedők, legkiváltképpen az mostani szüret alkalmatosságával: mindenütt az finitima tricesimákon levő fiscalis tisztek által vigyáztassanak. és ha kiknél olytán kereskedők közül olytán vásárlott borok találtatván, — refundálván rézpénzül azon pénzt, az mellyen vették vala, confiscálják az ország számára.

Az szepesi praepostság administratorának, Tiszteletes Brenner Antalnak, — minthogy bizonyos helyre fog küldetni, — hogy magának fejr-pénzt szerezhessen, magunk engedtük vólt meg, hogy némelly ingó javait fejr-pénzre fordíthassa; azért is Kegyelmed annak licitatiójában ne impedáltassa.

Úgy halljuk azomban, csak arra nézve tartóztatja Kegyelmed az schézánknak elküldését, hogy még Lengyelországbúl az nyergekkel el nem érkeztenek; de azok után nem várakozván semmit is, szállíttassa mentülhamarébb hozzánk. Nemkülömben az mely Lengyelországbúl hozott puskák keze alatt

vólnának Kegyelmednek, azokat is küldje hozzánk késedelem nélkül.

22.

Die 13. Septembris, Forgács Simon Generális úrnak.

Eleskő alúl 11. currentis költ Kegyelmed levele érkezvén hozzám, jóllehet ugyan orderemet is olyformán küldöttem Kegyelmednek, hogy az hadakkal errefelé nyomulván, velem igyekezne magát conjungálni: mindazáltal addigis, míg orderem elérkezett volna, kedvessen veszem, hogy Kegyelmed mind személyyemre vigyázással kívánt lenni, s mind pedig az ellenség ellen való nagyobb operatiókra nézve, az conjunctióra sietni. Nem kétlem pedig, eddig orderemből azon szándékomat is megértette. Már itten az obsidiónak dolga annyira vitettetett, hogy Kuckländer ma az capitulatiónak punctumit kiküldvén, azokra első feleletemet is megküldöttem, s nem látok oly difficultásokat, mellyek miatt mindkét részről hosszas tractálás kívántatnék, sőt oly reménsséggel vagyunk, hogy holnap azon dolgunkon általeshetünk, és az várbeli gvardizon is ki fog jönni. Melyre nézve, ámbár az ellenség Csalóközben lévén, Komárom felé szándékozzék általköltözni, de mivel Eszterházi Antal úrral lejött egyrészével az Dunán túl való hadaknak magamat conjungáltam, — nem tarthatok az ellenség motusától. De, hogy annyivalinkább derekassabb operatiókhoz kezdhessek ezen dolgaime elvégezése után, — kívánt hogyha az ellenségnek az Nagy-Dunán való általköltözését értendi, — Kegyelmed az lovas-hadakkal indulván, szálljon sietséggel Sentehez, úgy, hogy, ha kívántatni fog, két nap alatt velem magát conjungálhassa, kíváltképpen, ha Morva felől securitást gondolhat Kegyelmed, és ottan mind az jó vigyázásra, s mind az haduak megnyúgosztalására nézve subsistáljon, mivel még abban bizonyos nem vagyok, mely felől — az innenső avagy túlsó részén — szándékozzék lejönni az ellenség az Dunának? Mellyet, mihelyt megérthetek, azonnal közelebb való nyomulása iránt fogja venni irásomat Kegyelmed.

23.

Die 14. Septembris, Eszterházi Antal úrnak.

Noha ugyan tegnapi napon is tudósítottam Kegyelmedet

Szalay Pál levele által, hogy az ellenség az győri Dunán, Komáromnál kezdette volna az hídját általkötni: mindazonáltal még akkor aziránt kétséges lévén, bizonyos emberemet küldöttem vala annak megtudására; ki is onnan megtérvén, szemmel látott dolgot referált előttem azon híd általkötésének valóságáról, melyből nyilván megtetszik amarra való szándéka azon ellenségnek. Valóban, nagy szerencsétlenségnek tartom az hídnak elszakadását, mely hogy mentül hamarébb reparáltassék, — drága lévén az idő: Kegyelmed egész éjjel munkálódtasson úgy rajta, hogy holnapra elkészítettessék Melly is meglévén, azonnal szálljon által az hadakkal Kegyelmed, és az hídnak elkészüléséről késedelem nélkül tudósítson, hogy Bottyán János Generális-Főstrázsamesteremnek ordert adhassak az véle lévő hadaknak az híd felé való nyomulása és Kegyelmeddel való conjunctioja iránt, hagyván az ottan körül való vigyázásra három vagy négy sereggel Szalay Pál colonellusomat, — hogy az ellenség ellen annyivalisinkább nagyobb erővel resistálhassunk, és derekassabb operatiókat lehessen tennünk. Maradván, etc.

24.

Die 15. Septembris, hora 2. nocturna. Forgács úrnak.

Ezen órában vévén Kegyelmed levelét, abból értem az hadakkal Szeredhez való érkezését. Erkeztek azomban ugyanezen órában oly híreim, hogy az ellenség az Vág-Dunán kezdvén tegnap általkötni az hídját, egyenessen errefelé szándékoznék; mely még nem confirmáltatván, noha előttem teljességgel nem bizonyos, — mivel tegnap nyolcz órakor reggel fogván el Bottyán portán bizonyos ráczot: az azt beszéllette, hogy a győri Dunán kezdette volna hídját az ellenség általvetni; — ut-ut sit? mindazonáltal, minthogy valóban nagy szerencsétlenségemre lett hidunknak a tegnapi szélvészben való elszakadása, mely miatt Eszterházi Antallal Dunán túl lejött hadakkal magamat éppen nem conjungálhatom, itten pedig az lovas-hadakon kívül egyéb hadak mellettem nem lévén, nem vagyok oly erővel, hogy, ha az ellenség elérkezik, annak resistálhassak: ahhozvalóképpst kellek magamat innen retirálnom; és mivel az Garam-mellyékén felfelé veszem útam: Kegyelmed mentést indulván az lovas-regimentekkel, sietséggel jöjjön az

velem való conjunctióra, küldvén derek portát Karva felé; maga pedig Für, Flüss felé vegye útját, vagy, ha az nem lehetne, Zsilízhez jőjjön, és ottan subsistálván, s odaérkezéséről tudósítván, — fogja venni orderemet és mindenekről bővebb tudósításomat. Maradván, etc.

25.

Die 15., Gyürki Pál ordine.

Ezen órában értvén az ellenségnek az Vág-Dunán általjövételét és erre felé való nyomulását: az hídnak el nem készületi miatt magunkat Eszterházi Antal uram hadaival nem conjungálhatván, ide való jövetelit meg nem várhatjuk; kihezképpest, az ellenség útját erre felé vévén, valamentére recedálni fogok. Antal urat pedig a végre küldöttük, hogy az maga hadaival ott túl maradván, az sánczot őltalmazza, kinek is ordine alá Kegyelmedet assignáljuk. Azalatt is mindazonáltal Kegyelmed oly szorgalmatos vigyázásban legyen, és az alatta való hadait oly készüllettel tartsa, hogy — mivel már reméljük, hogy az kapuban népeink bennvannak, — mihelyt Kegyelmed vagy parancsolatunkat veszi, vagy Kegyelmed maga az hídhöz küldendő portáitól informáltatik az ellenségnek az hídhöz való érkezéséről: azonnal válogatott néppel az kapun, és ha lehet, az bressán berohanván, az bennlévő ellenséget desarmálják, — csín- és kártétel nélkül, hogyha nem ellenségeskednek, — és az várban possessiót vegyenek, hírt adván előre alattomban az mi részünkről való zálogoknak, hogy magokra vigyázván, azon actus alatt az mieink közzé, az kapuhoz futamodjonak; az ő részekről való zálogra szorgalmatos vigyázás legyen. Melyről is azonnal Eszterházi Antal urat tudósítván, az várost is mentül jobban muníaltassa Kegyelmed, hogy következendőképpen az ellenségtől is őltalmaztathassa, tudván bizonyossan, hogy az ellenség oly praeparatoriákkal nem jön, az mellyekkel új obsidiót attentálhatna. Hogyha pediglen ezen hirtelen való insultus nem succedálhatna: leszen itthaggyott ingenériünknek parancsolatja, hogy az városban levő minát oly készen tartsa, hogy Kegyelmed parancsolatját vévén, azonnal tüzet adhasson; és következendőképpen az mennyi hajdút lehet, az hajókon általköltöztetessen az Garam-torkán

túl, kik is csoportossan tartván magokat, egyenessen Berzsenyre menjenek, az hol is parancsolatunkat elvárják. — Hogyha Isten ő szent Felsége ezen hirtelen actussal az várat kezünkben adná: annak defensióját Kegyelmedre magára bizzuk; azonnal belöle az rab-németeket vagy az Dunán túl való földre, Rábaközre küldvén, vagy fegyvertelenül, quietantiáért, az ellenség táborára bocsássa, raboknak kiszabadításáért, az ráczot és több lakosokat pedig teljességgessen kicsapattassa, hogy annálisinkább az oltalomban jó modalitással lehessen Kegyelmednek. Mindezeket Kegyelmed Generális Eszterházi Antal úrral communicálván, mentül jobb modalitással folytassa, s elmúlatoja ne légyen.

26.

Die 16. Septembris, Eszterházi Antal úrnak.

Tegnap napon adjutansa által megizenvén Kegyelmednek, hogy az sáncz oltalmára általmenvén, az túlfelől való hadakat venné rendben Kegyelmed; minthogy eddig semminemű tudósítását nem vettem: nem tudom, miként legyenek az dolgok? Én itten az dispositiókat megtévén, minemű ordert adtam Gyürki Pálnak, nem kétlem, parancsolatom szerint fogja Kegyelmeddel communicálni, assignáltatván ő kegyelme positive Kegyelmed commandója alá, s innen már bagázsiamat elindítván, csak szintén az onnanfeljül jövő hírek után vára-kozom. Nem kétlem, ha az híd elkészülhetvén, Kegyelmeddel conjungálhattam volna magamat: azon kevészámmal az Dunán általköltözött ellenségen könnyen feladhattunk volna; mindazáltal az hídnak elszakadása miatt nem lehetvén abban módunk: Kegyelmed túl az Dunán minden dolgokat kormányozzon, mentül jobb modalitással lehet, az sánczokat hadakkal erőssen oltalmaztatván.

Noha oly dispositiót tettem az várnak kezünkhöz való vehetése iránt, mellyeknél jobbakat nem láthattam: mindazonáltal, hogyha casu quo (mellyet ugyan nem remélek) azon actusok között valamellyik nem succedálna, Kegyelmed az városban bennlévő ingenérünket onnan kivívén, helyeztesse be az sánczban, és az ottvaló ingenért maga mellé vegye,

mivel az némettől szökvén hozzánk, ha valamiként kézben akadna, rosszszúl lenne valóban dolga.

Sassan regimentjét nem tudhatom, innen vagy-on-é, vagy túl az Dunán? Kegyelmed azért végére menvén, hogyha innen leszen azon regiment: magával együtt küldje Bottyán alatt való corpushoz, mivel Generálisunk commandója alá rendeltük is, s parancsolja meg neki Kegyelmed, hogy menten azon corpushoz sietvén, említett Generálisunktól függjön, s annak, valamit parancsolni fog, elmúlatója se legyen. Az ottan-ottan occurraló dolgokról pedig circumstantialiter tudósítson szüntelen Kegyelmed; mellyeket is elvárok és maradok, etc.

27.

Eszterházi Antal úrnak.

Talaba által küldött leveléből értvén Kegyelmednek, hogy az lovas-hadakkal Kegyelmed Sopron tájékára kívánna operatiót tétetni, melly is — való dolog — jó volna ugyan: mindazonáltal, jól tudván Kegyelmed az várnak mostani állapotját, — melyből az ellenség már is takarodván, holnap kellenék kézhez venni, — teljes lehetetlenség, hogy Kegyelmed az hadakkal mostanában divertálhasson; az mint is, elébbeni orderünk szerint, maradjon helyben, és az szükséges élés szállításáról is, Isten az várat kezünkhez juttatván, tegyen oly dispositiót, az mint ezelébb megírtam Kegyelmednek.

Az mi a cartella dolgát illeti, Ebergényi által insinuált rabok permutatiójában: jól tudván Kegyelmed, hogy azon állapot ennekelőtte is Szluha Ferenczre bizattatott, s már abban neki egész notitiája is vagy-on: hogy Andrási és Bezerédi vegyék kezekre, — más dolgokban levén foglalatosságok, — nem látom szükségesnek, és csak specificatióban küldjék meg Kegyelmednek: micsoda rabokat kikért akarnak az császár pártjáról valók felváltani? s Kegyelmed pedig arról említett Szluha Ferenczet informálja, — nem leszen, úgy tudjuk, abban semminemű fogyatkozás.

Az tombászokat mentülhamarébb szállíttassa le Kegyelmed, és estve az Gyürki Pál alatt levő két regimentet, Sassán hátramaradott compagniaival együtt, küldje erre Kegyelmed.

28.

Paulo Gyürki, 16. Septembris.

Adjutantunk által küldvén meg ezelőtt egynehány órákkal orderünket Kegyelmednek: értettük némely difficultásit azok iránt, az mellyeket parancsoltunk vala, hogy tudniillik egészsége változó volta miatt sem oly constitutióban, sem készüllettel nem volna, hogy az várban szorúlván, ottan continuuszkodhatnék. Ne is legyen oly gondolattal Kegyelmed, mintha aztat hosszas ideig kívántuk volna: mivel már ennek-előtte az odavaló commendansság tisztit Tekintetes Nemzetes Bottyán János Generális-Strázsmesterünk számára resolváltuk, — hanem, minthogy ő kegyelme más hadi operatiókban lévén foglalatos, mostanában oly hirtelen magát oda nem conferálhatja: csak szintén egy kevés idő alatt, míg az mostani dolgainkon általeshetünk, kívántuk vala az várbeli dolgok kormányozására beküldeni Kegyelmedet, — tévén már praevie abban kívántató élés iránt is oly dispositiót, hogy, ha Isten az várat kezünkhöz adja, abban semminemű fogyatkozás nem léssen. Hogy Kegyelmed az Dunán túl való föld constitutióját nem tudja: úgy tudjuk, lettek volna olyanok, az kik mindarról bőséggessen informálhatták volna Kegyelmedet; de hangyan azon difficultásokra nézve tovább is magát excusálni kívánja: teszünk aziránt más dispositiókat, Kegyelmed pedig magát Eszterházi Antal úrral conjungálja, és mivel ő kegyelme commendója alá assignáltatván, dispositiói szerint mutassa hazájához való kötelességét. Coeterum, etc.

P. S. Kegyelmed — béalkonyodván — küldje az híd felé az mellette levő két lovas-regimentet, mennél nagyobb csendességgel, az ki is költözzék által az hídon, és jöjjön hozzánk; úgy Kegyelmed is az várat kézhezvétetvén, általjöhet itt az kompokon.

29.

Forgács úrnak.

Mostanában vévén Kegyelmed levelét, abból értem, hogy tegnap hajnalban írt levelemet, melyben Kegyelmednek az csalóközi ellenségnek az Vág-Dunán Komárommal való általköltözését megírtam, s egyszersmind velem való conjunctiója

végett ordert adtam, nem vette, — kit maga szolgálja által küldöttem meg Kegyelmednek. Adom azért újjobban tudtára Kegyelmednek, — mivel azon ellenség most is ottan, Komáromon innen, az Vág-Duna innenső részén, az álgyn alatt subsistál, — indulásával semmit sem késvén, siessen velem conjungálni magát az lovas-hadakkal, hagyván Fodor Lászlót ezerével együtt vagy az szeredi hídnál, ha még ottan körül éri levelem Kegyelmedet, vagy, már onnan távozván, Érsek-Újvárnál. Az anglus Spanyolországban való megverettetése, 20.000 veszedelmével, igaz.

30.

17. Septembris. Forgács úrnak.

Ezen órában vett leveléből értem Kegyelmednek az lovas-regimentekkel Fürthöz (így) való érkezését. Minthogy azért az több lovas-hadak is Radvánnál lévén, az ellenségre ottan vigyáznak Bottyánnal együtt: jónak ítélném, ha Kegyelmed az hadakkal oda conferálván magát, azon egész corpusnak commandóját magúra vállalná. Már magam itten subsistálok ezen napon, Isten ő szent Felsége segítségéből az vár miénk lévén, hogy a körül kívántató necessariumokról dispositiót tegyek.

31.

Eszterházi Antal úrnak.

Hellebront által vettem levelét Kegyelmednek, melyből az tudtomra adott dolgokat megértettem. Már Forgács Simon úr is elérkezvén, noha ugyan az hadak még nem messzire maradtanak: mindazonáltal minden bizonynyal eljövén, nem látom szükségesnek az Dunán túl való hadaknak (mellyek Kegyelmeddel jöttek) velem való conjunctióját. Arra nézve az Dunán túl való operatiókra kívánom fordítani Kegyelmedet; az mint is, hogyha Kegyelmed oly készülettal volna, hogy Tata várát lehetne obsideálni: igen jónak látnám az által distrahálni az ellenséget. Itten pedig már Isten segítségéből az várat kézhez vévén, Kegyelmed az sáncznál levő hidat, vasmacskáival, kompjaival s egyéb requisitumival együtt indíttassa lefelé, hogy holnap minden késedelem nélkül itt az vár alatt általkóttethessem. Sassánt pedig az mint találta Kegyelmed, hagyja azon szent-keresztí sáncz oltalmára. — In reliquo, etc.

32.

Bertótj Ferencznek, Párkány, die 19. Septembris, 1706.

Sub dato 15. currentis Lőcsén költ levelét elvettük Kegyelmednek. Lubomerczki iránt, való dolog, oly gondolattal nem lehetünk, hogy oly notabiliter káros dolgokra fakadhasson, a mint netalántán Kegyelmed gondolkozik, mind arra nézve, hogy tehetségében nincsen, mind pedig, hogy a svécziai király patrociniuma alatt lévén, nem adattatott arra hatalma; sőt maga is arról gondolkozván, hogy olyatén dolgok elkövetése által magát ottan disgustusban fogná hozni: úgy véljük, affélét nem is attentál. Mindazonáltal vigyázzon reá Kegyelmed, és ha valamit kezdene, azonnal adja értésünkre, — léssen gondunk reá, hogy leültessük lábárúl.

Karreti Augustus király protectiója alatt lévén, semmi kétségünk nincsen, hogy Lubomerczkire haragudván, minden úton s módon azon igyekezik, hogy tüzet gerjeszthessen ellene, és ezen okból valamely veszedelemben ejthesse; de azoknak kinyilatkozása a jövőendő időktől függvén, akkora kell halasztanunk a ravancsolódást is.

Igen akarnánk, ha valamiként a krakkai residensén a császárnak valamely nevezetes fortélyt lehetne ejteni. Arra nézve gondolkozzék oly modalitásokról Kegyelmed, semmiképen a költséget is nem kímélvén, mely szerint őtet Krakkóból valami szerrel kilopatván, kezünkre keríthesse, kit is — úgy véljük — a pénz által megcsináltatandó emberek által véghezvihet Kegyelmed, a mint bízzuk is dexteritására.

Hogy a krakkai commendánsnak írt Kegyelmed a szomszédságnak jobb és szorossabb módon való megtartása felől, és hogy annak bontogatásával ne adjon nekünk is ösztönt hasonló dolgok elkövetésére: azt igen jól cselekedte Kegyelmed. Újjobban is írja meg, affélékkel ne fenyegetődzék, annyivalinkább ne attentáljon semmi olyan szomszédságtalanságot: egyébiránt léssen nekünk is nemcsak abban módunk, hogy a szüntelen fel s alá járó krakkai kereskedőket a megtörténhető kárért megarestáltassuk és ad usque plenam satisfactionem detineáltassuk, — hanem a respublicánál megorvosoljuk, cum notabili animadversione exinde subsecutura, excessussit. Bár Krakkó

várossának is írjon ezen dolog felől, tudtokra adván világosan, hogy, ha az eddig megtartott szomszédság megsértődik: mi is az ő commerciumokat impediáljuk, kereskedő embereiket megkárosítottatott híveinkért megfogattatván, azoknak általok satisfactiót tétetünk mindenmódon. Nemes Abaúj vármegye panaszolkodván, hogy a commissariátusság által száztizenhárom portákra repartíalt impositiót lehetetlenség praestálni: vizsgálja Kegyelmed ezen impossibilitást ex fundamento, és informáljon bennünket. Esztergom várát Isten kezünkhöz adván, mai napon reggeli tíz órakor a várban Te Deum Laudamust celebrálunk. Kegyelmed is, districtusában levő fortalitiumokban, e jövő vasárnap, úgymint mához nyolczad-napra, azon solennitást, az ágyúknak s egyébféle lövő-szerszámoknak háromszori kilövetések alatt vitesse véghez. Datum, etc.

33.

Die 21. Septembris, zsilizi táboron. Forgács úrnak.

Jöllehet elébbeni levelemben írtam vala Kegyelmednek, hogy holnap innen indulván, Czéténhez fogok szállani: mindazonáltal Esztergom körül való szükséges dispositió-tételekre nézve, még holnap is itten subsistálok, várván óránként Bercsényi úr tudósítását is az odafel való dolgokról. E mellett adom tudtára Kegyelmednek, mivel Eszterházi Antal urat Esztergom körül való szükséges vigyázásra s egyéb ottan kívántató dolgok rendbenvételére és effectuatiójára rendelttem: szükségesnek látom bizonyos lovas-hadakat is melléjrendelnem, az kik által az vidékben levő szegénységet executióképpen is az munkára compelláltassa. Ahhozképpest jónak itílném, hogyha Kegyelmed Bottyán ezeréből azokat, kik Esztergomból, vagy ottan körül levő helységekből valók lesznek, — legalább kétszázig való katonaságot — oda commendéroz. In reliquo, etc.

34.

Die 22. Septembris. Radics Andrásnak.

Mind Bercsényi úr leveléből, s mind egyéb relatiokból is értvén az ellenségnek mindennemű szándékát arra czélozni, hogy egyenessen Kassa várossát szállja meg minden erejével: jóllehet ugyan Kegyelmed hűséges, hazájához való szerete-

tiben s tapasztolt hadi experientiájában is semmi kétségem nincsen, sőt remélem inkább, hogy valamiként azon ellenséget Isten Eger alatt megszegyenítette, úgy ezen városnak megszállásában is nem prosperáltatik, éjjel s nappal rajta csüggedezvén Bercsényi és Károlyi Sándor Generális urak, — mindazonáltal, hogy az bennvaló dolgok annyivalinkább jobban kormányoztathassanak: küldöttem bizonyos instructiót német nyelven Bácsmegyeinek, melyet is Kegyelmeddel közöl-
vén, a tevő legyen Kegyelmed is, a mi abban eleiben adattatik, elhíttván magával, hogy ellenségünknek, Isten segedelméből, rövid időn nyaka szegetik. *)

*) Eredetije a kir. kamarai levéltárban, Budán. Az egész Aszalay Ferencz, udvari titkár kezeírása, kivéven a 32 számú levelet, melyet Kántor István udv. titkár írt be. A protocollumnak hátralevő része — több mint fele — üres.

Toldalék.

1.

Anno 1706. Die 28. Novembris, Rosnaviae. Jacobo Kray.

Három rendbeli leveleit vöttük Kegyelmednek, mellyek által lett tudósítását megértettük. Kökényesdi számúra rendelt borokat jó alkalmatossággal küldje el, s alkalmaztassa magát. Látván az hadak dolgát, mellyek ott vannak, ámbár gondolja is, hogy az mostani svécziai armádia megcsapásával nagy difficultas legyen az idejövetelben: mindazonáltal, hogy facilitáltassék, Fierville colonellusunkat az belzai palatinus passusával beküldöttük, és ha azoknak általhozása lehetséges, egyszersmind mind az fegyvert s mind a pénzt elhozhatja azon alkalmatossággal; hogyha mindazonáltal abban notabilis hátramaradás történne: magát transferálja az belzai palatinusnéhoz, és az jaraszlai dolognak végezését sürgesse. Az pénz kifizetését az mi illeti, arról Bonnack úrnak írtunk, contentusok lévén azzal, hogy az egész summának harmadrésze Constanczinápoly-

ban tétessék le, — de a többi csak Danczkán fiztessék ki, melyet tovább is sürgessen Kegyelmed. Csináltasson azomban számunkra nyolcz pár igen szép pisztolyokat, azokon kívül pedig szűzötven karabélyt, melyeknek az csője olyan hosszú legyen, mint az includált pántlika, és azok úgy készíttessenek sárga-rézzeel, hogy a csőjük is abban foglaltassék be; azokhoz ismét hasonlóképpen ugyan 150 pár pisztolyokat is csináltasson Kegyelmed. *)

Az itt folyó hírekről, nem kétljük, bőven tudósíttatott Kegyelmed Bertóti (Ferencz) által; magunk is írhatjuk operatioinknak Isten jóvoltából szerencsés progressusát. Csak mostanában is Bezerédi háromezer lovas-haddal, Dunán túl való földön, Egerszeg táján, **) ifjú Heister által commendéroztatott hétezer emberből álló corpusát törölte el az ellenségnek. kiket hat mélyföldön mindenütt vágatott, és a kik az erdőkben szaladoztanak is: az földnépe által verettettek agyon; magát az ifjú Heistert is elevenen elfogták, és huszonnégyig való gyalog-zászlókat s kornyétákat is küldtettenek hozzánk, az melyek ma az városban be is hozattatnak. ***)

2.

Rozsnyó, 5. Decembris, 1706. Kray úrnak.

Sexta Novembris Danczkáról írt Kegyelmed leveléből látjuk, hogy az cambium dolgában válaszul írt leveleinket, kik az posták cursusának difficultássa miatt későn penetrálnak, még akkor nem vehette Kegyelmed; s ahhozképest most is reiterálni kívántuk, hogy a mint már az udvarnak is megírtuk: készek vagyunk a pénznek harmad részét Constantinápolyban acceptálni: de a két részének ugyan csak Danczkán kell leváltatni Kire való nézve Kegyelmed ebbéli resolútiókat Benak uramnak tudtára adván, egyszersmind jelentse meg azt is, hogy

*) E fegyverzet a kevéssel ezután létesített Nemes Testőrző Sereg („Nemesi Társaság“ „Nemes Compánia“) számára rendeltetett meg. V. ö. Kolinovicssal, Commentarii.

**) Győrvárnál és Egervárnál.

***) A szöveg további része kiszakadt, — de sok már, úgy látszik, nem lehetett. — Fogalmazat a Rákóczi - Aspremont - Erdődy-levéltárban, Vörösvártn.

Párisban is készek vagyunk, ajánlásokhoz képest, a pínzt leváltatni, — lévén oly módunk és alkalmatosságunk, hogy Dancz-kán sex pro cento interesre felvehetjük. A mint is, ha magakezére akarja venni ezen negotiatiót: álljon tetszésében; más-kínt pedig Claudi Matisz özvegyével ezen állapot-íránt végezzen oly jó móddal Kegyelmed, hogy fogyatkozás nélkül holnapon-kínt exolválja az cambiumokat, a mellyeket szükséges, hogy Bonak uram Párisban jó rendben reguláltasson, hogy a szerint tudhassa az özvegy is a maga correspondens factorival kormányozni a dolgokat. Úgy véljük, tudtára vagyon ekkoráig Kegyelmednek a Dunán túl lött szép győzedelem, kinek jelei Heisternek elfogatása és hozzánk küldött 27 zászlók.

N. B. Azt is kell inserálni: hogy mivel Bonak uram az Hellenpach és Berthóti cambiumit nem akarta acceptálni: hihető, az vexelnek drága voltaért esett; de mivel feles posztóra van szükségünk: csak tegye le, assecuratiót adhat, hogy az mennyivel 6 percentumnál többet fizet ezen adott vexel summájáért: csak késedelem ne legyen, nem bánom ha defalcáltatik is ex subsidiis. De ha ebbe sem volna modalitas: az fizetésérül contraháljon Claudi Matiszszal, úgy, hogy ő ad 6 per centumot, Párisba vegye fel az cambiumot. Az 50,000. tallér-ra valót Constantinápolyban vettük: de aztat számadásban inserálni mindaddig nem lehet, míglen nem tudjuk, ha acceptáltatik-e ott, vagy sem? *)

*) Fogalmazat a Rákóczi-Aspremont-Erdődy-levéltárban, Vörösvártn.

(Rákóczi 1706-iki leveleinek

V É G E.)

TARTALOM.

	Lap.
Előszó	v
II. Rákóczi Ferencz fejedelem hadi- és politikai levéltárának hajtromai	1
II. Rákóczi Ferencz első hadjáratait illető levelek és levélkivo- natok, 1703–1704. (I–X.)	49
II. Rákóczi Ferencz fejedelem had- és belügyi leveleskönyvei 1705–1706. (I–V.)	351

IGAZÍTÁS.

A 168-ik lapon a cím 4-ik sorában „(Sennyey?)“ helyett „(Sickingen)“, —

a 326-ik lapon a cím második sorában „(Bercsényi)“ helyett szintén „(Sickingen)“ javítandó; végre

a 340-ik lapon alulról a 9. és 10-ik sor így olvasandó: „Sándor István, László, (t. i. Sándor László), Fábián, Bezerédy János,“ stb.

MONUMENTA HUNGARIAE HISTORICA.

A

MAGYAR TÖRTÉNELMI EMLÉKEK

ÁTNÉZETE.

ELSŐ OSZTÁLY: OKMÁNYTÁRAK.

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, a brüsseli országos levéltárból és a burgundi könyvtárból. Összeszedte s lemásolta Hatvani Mihály (Horváth Mihály). I. KÖT. 1441—1538. Pest 1857. XXI és 387 l. — II. KÖT. 1538—1553, VIII és 367 l. — III. KÖT. 1553—1608. VIII és 324 l. — IV. KÖT. 1608—1625. Pest 1859. VIII és 323 l. I. Ferdinánd kir. hasonmásolt levelével. — *Monum. Diplom. I—IV. kötet.*

MAGYAR TÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR, londoni könyv- és levéltárakból. Összeszedte és lemásolta Simonyi Ernő. 1521—1717. Pest 1859. VII és 318 l. — *Monum. Diplom. V. kötet.*

ÁRPÁDKORI ÚJ OKMÁNYTÁR (Fejér György Codex Diplomaticusának folytatása). Közzé teszi Wenzel Gusztáv. I. KÖT. 1001—1235 és Függelékül: *Kritikai jegyzetek Fejér György „Codex Dipl. Hungariae Ecclesiasticus et Civilis“ című munkájának az árpádi korszakot illető részére felett.* Pest 1860. XLII és 405 l. — II. KÖT. 1234—1260. és Függelékül: *Az Árpádkori Új Okmánytár és a kapcsoló országok okmányai.* Pest 1861. XIX és 402 l. — III. KÖT. 1261—1272. s Függelékül: *Olaszhon levéltárai a magyar történelem szempontjából.* Pest 1862. XV és 363 l. — IV. KÖT. 1272—1290. Pest 1862. XX és 414 l. — V. KÖT. 1290—1301. és Függelékül: *Theiner Ágoston „Vetera Monumenta Historica Hungariam Sacram illustrantia“ című munkájáról.* Pest 1864. XXI és 336 l. — VI. KÖT. v. a második folyam I. kötete: 890—1235. Pest 1867. XXXVI és 578 l. — VII. KÖT. v. a második folyam II. kötete: 1235—1260. Pest, 1869. XXVI és 564. l. — VIII. köt. vagy a második folyam III. kötete: 1261—1272. Pest 1870. XXII és 479 l. — IX. köt. vagy a második folyam IV. kötete 1272—90. Pest 1871. XXX és 584 l. — *Monum. Diplom. VI—XIII. és XVII kötet.*

ALVINCZI PÉTER OKMÁNYTÁRA Erdély visszacsatolása felett a m. királylyal folytatott alkudozások történetéhez 1685—88. Közzé tette Szilágyi Sándor. I. kötet. VI és 421 l. — II. köt. 338 és LVIII l. — *Monum. Diplom. XIV. XV. kötet.*

Ezen kötetek sorába fel vannak véve, s egymás után sajtó alá adatnak: az Árpádkori Új Okmánytárnak egyelőre még három kötet, a Milánói M. Okmánytár, két kötetben, Beatrix királyné Levelestára, két kötetben.

MÁSODIK OSZTÁLY: ÍRÓK.

SZERÉMI GYÖRGY, II. Lajos és János királyok házi káplánja, EMLÉKIRATA MAGYARORSZÁG ROMLÁSÁRÓL. 1484—1543. Közli Wenzel Gusztáv. Pest 1857. XXXIV és 410 l. — *Monum. Script. I. kötet.*

VERANCICS ANTAL, m. kir. helytartó, esztergami érsek ÖSSZES MUNKÁI, közli Szalay László (1—7.) és Wenzel Guszt. (8—10). I. KÖT. Történelmi dolgozatok deák nyelven. Pest. 1857. XX és 370 l. — II. KÖT. Történelmi dolgozatok magyar nyelven, és Vegyesek. Pest 1857. XV és 321 l. — III. KÖT. Első portai követség 1553—1554. Pest 1858. XII és 493 l. — IV. KÖT. 1555—1557. Pest 1859. XI és 404 l. — V. KÖT. Második portai követség 1567—1568. Pest 1860. VIII és 396 l. — VI. KÖT. Vegyes Levelek 1538—1549. Pest 1860. VI és 373 l. — VII. KÖT. Vegyes

Levelek 1549—1559. Pest 1865. VI és 369 l. — VIII. KÖT. Vegyes Levelek 1559—1562. Pest 1868. XIV és 399 l. — IX. KÖT. Vegyes Levelek 1563—69. Pest 1870. VI és 315 l. — X. KÖT. Vegyes Levelek 1569—71. Pest 1871. XV és 366 l. — *Monum. Script. II—VI. IX. X. XIX. XX. XXV. kötet.*

GR. ILLÉSHÁZY ISTVÁN nádor FÖLJEGYZÉSEI 1592—1603. és HÍDVÉGI MIKÓ FERENCZ HISTÓRIÁJA 1594—1613. BÍRÓ SÁMUEL folytatásával (és két Függelékkel: Enyedi Pál Énekéből 1598—1601. és okmányok Mikóhoz és Illésházyhoz). Közli Kazinczy Gábor. P. 1863. X és 331 l. — *Monum. Script. VII. köt.*

ROZSNYAY DÁVID, az utolsó török deák, TÖRTÉNETI MARADVÁNYAI. Összeszedte s jegyzetekkel, oklevéltárral kísérve kiadta Szilágyi Sándor. Pest 1868. 462 l. — *Monum. Script. VIII. köt.*

ALTORJAI B. APOR PÉTER MUNKÁI. Közli Kazinczy Gábor. (Lusus Mundi. Synopsis mutationum notabiliorum aetatae, in Transylvania, et progressus vitae meae. Metamorphosis Transylvaniae; ez magyarul; CSEREI MIHÁLY Pótlékai és Megjegyzéseivel). Pest 1863. X és 484 l. — *Monum. Script. XI. köt.*

BRUTUS JÁNOS MIHÁLY magyar kir. történetíró MAGYAR HISTÓRIÁJA 1490—1552. A m. kir. egyetemi könyvtár eredeti kéziratából, szerző életével közli Toldy Ferencz. I. KÖT. Második Ulászló ország-lata, hasonmással. Pest 1863. CIX és 461 l. — II. KÖT. Második Lajos trónra léptétől 1537-ig. Pest 1867. IX és 495 l. — III. KÖT. 1537—1552. Brutus elveszett XIV—XX. könyveinek töredékei 1571-ig, és Magyarokhoz írt Levelei (sajtó alatt). — *Monum. Script. XII. XIII. XIV. köt.*

GHYMESI FORGÁCH FERENCZ nagyváradai püspök MAGYAR HISTÓRIÁJA 1540—1572. Forgách Simon és Istvánfi Miklós jegyzéseikkel és Forgách Ferencz kisebb irataival együtt. A hg. Eszterházy-féle kéziratból közli Májer Fidél: bevezette Toldy Ferencz. Pest 1866. LXXXVIII és 555 l. — *Monum. Script. XVI. köt.*

BARONYAI DECSI JÁNOS MAGYAR HISTÓRIÁJA 1592—1598. A szerző életével közli Toldy Ferencz. Pest 1866. LXXX és 323 l. — *Monum. Script. XVII. köt.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1676—78. évekből. Közli Torma Károly. Pest 1866. XII és 199 l. — *Monum. Script. XVIII. köt.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1689. évből; ugyanennek Leveleskönyve 1694; Dobai Zsigmond Naplója 1686; Sándor Gáspár, Bay Mihály és András, meg Balogh László Naplói 1694-ből. Közli Thaly Kálmán. Pest 1868. 2 részben XXXII és 784 l. — *Monum. Script. XXIII. köt.*

KÉSMÁRKI TÖKÖLY IMRE NAPLÓJA 1693—94. évekből. Az eredeti kéziratból közli Nagy Iván. Pest 1863. VIII és 701 lap. — *Monum. Script. XV. köt.*

Sajtó alatt: KRITIBÚLOSZ, az utolsó byzanti történetirótól II. Mehemet Élete, görögül és magyarul 2 köt. Dethier Antal és Szabó Károlytól. VERANCSEI ANTAL Összes Munkái Wenzeltől, XI. köt.

SZAMOSKÖZI ISTVÁN fenmaradt Tört. Munkái, 3 köt. Toldy F. ÁRPÁDKORI ÚJ OKMÁNYTÁR Wenzeltől, X. kötet.

LONDONI MAGYAR OKMÁNYTÁR. Simonyi Ernőtől. II. k. ARCHIVUM RÁKÓCZIANUM. II. Rákóczi Ferencz Levéltára. II. oszt. II. köt. Angol diplomatai iratok, Simonyi Ernőtől.